
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARTES SCIENTIA VERITAS
1817

1.

Agni. Swaha.

2.

Homam.

3.

4.

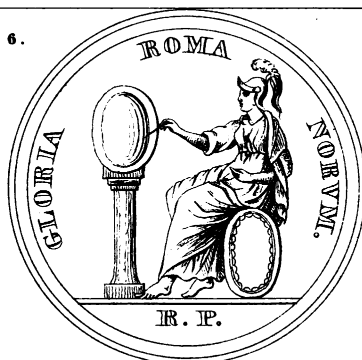

5.

Fama.

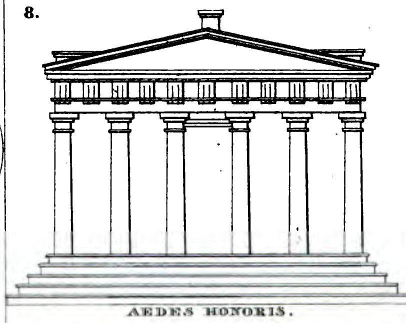
6.

7.

8.

AEDES HONORIS.

9.

Lithogr. bei J. Trentsensky & C. in Pesth.

SLÁWA BOHYNĚ
A
PŮWOD GMÉNA
SLAWŮW čili SLAWJANŮW.

W LISTECH
K WELECTĚNÉMU PŘJTELI
PANU P. J. ŠAFAŘJKOWI

OD
JANA KOLLÁRA.

S PŘJDAWKY
SROWNALOST INDICKÉHO A SLAWSKÉHO ŽIWOTA, ŘEČI
A BÁGESLOWJ UKAZUGJCJMI.

W PEŠTI 1839.
Tiskem J. M. Trattner-Károlyiho.

[redacted]

LIST PRWNJ.

Přemilý Přjteli! W předposlednjm přátelském psanj swém žádal ste „žebych Wám welice milau wěc učinil, kdybych omyly a chyby we Starožitnostech a sice negen tisku, nýbrž i spisowatele, co neypilněgi poznamenáwal a Wám časem swým zaslal.“ Této žádosti Wašj zadost učiniti cjtjm se zawázána obzwláště po přečtenj třetjho Swazku Starožitnostj Wašich, gmenowitě pak Okres. II. Čl. 1. §. 25. čjs. 8. kde gednáte o gménu našeho národu *Slowané*, geho půwodu, wýznamu a způsobu psánj. Toto pak činjm s tjm wětšj ochotnostj, že ste mne tam Wy sám gakoby k literarnjmu saubogi wyzwal, ant celé to pogednánj wlastně a neyhlawněgi obraceno gest proti mému odwozowánj a psánj tohoto národnjho gména w Rozprawách mých r. 1830 w Budjně tištěných, na které se Wy mjsty i zegména odwoláwáte. Nedomnjwegte se wšak, žebych gá do té swé práce tak zamilowán byl, abych žádného protimluwu snesti anebo lepšjho wýkladu a poučenj přigmauti nechtěl: z této stránky tak mne znáte, žeby wšecka omluwa zbytečna byla. Aniž gá bych chtěl saudcem celého Wašeho, wěru newyrownaného a nowau dobu we slawských děginách působjcjho djla a článkůw geho býti: kdoby zagisté to chtěl, muselby gako Wy, negen hlawnj částku žiwota swého těmto wěcem obětowati, nýbrž i týmž neobyčegným historickým geniem nadšen a ozdoben býti. Těžkot gest bleskem Wašj ohromné učenosti a čjtalostj gakoby zaraženu nebyti, tjžegi geště Wašjm ohněm k wěci a k národu tak podpálenu se necjtiti, aby čtenář střjzliwým, studeným a wlastnjho saudu schopným zůstal. Rádi s Wami i blaudjme, wěďauce že máme wůdce před sebau, který i při wyšinutj z cesty gediné ten cjl má, aby nowau lepšj a prawěgšj cestu našel anebo klestil. Pokusjm se wšak i takowému ochechulnému swůdci se zpřjčiti aspoň w těch wěcech, we kterých sem sám pracowal a pracugi potud, a w takowých kragjch, kde negsem cizj a neznámý, we kterých sem sám za mnohá léta kráčel a cestu tlačil.

Prawda gest, že Wy podle str. 480 takowéto „sljděnj kořene a wýznamu gména Slowanůw“ zá nedůležité wyhlašugete: těšjm se wšak

tim, že Wy sám této rady giným [illegible] nenásledugete, skutkem swé [illegible] prawidlo wywrátiwše; neb Wy tomuto gménu našeho národu wyše 12 stran hustě tištěných obětowali [illegible] tolik práce a času, tolik [illegible] čtenj knih i diplomůw, [illegible] sljděnj, skaumánj cizých i domácjch spisowatelůw na to wynaložili, gako na sotwy který giný článek a předmět swých Starožitností. Sljděnj a hledánj prawdy, w gakowékoli nauce, už samo sebau i přjgemné gest i důležité, bytby sme při něm i na hmotný zisk a užitek nehleděli; ono často wede, neli nás tedy potomky, k resultatům nowým, i pro giné nauky ważnym a důležitým. Historya początku narodów Słowiańskich — prawj W. *Surowiecki* w zdanie o Piśmie Chodakowskiego O Sławian. przedchresc. str. 21. — bez wątpienia zostanie na zawsze tak ciemną i nie pewną, jak historya początku wszystkich innich narodów ziemskich. Ta jednak okoliczność nie powinna zrażać uczonych Słowianów; mogą oni podobnie jak uczeni innych narodów, przez pilne śledzenia, trafić na pewne wątky za pomocą których nie trudnoby im było wyjaśnić część znaczną dotąd ciemnéj epoki, i skrócić o całe wieki niepewność dziejów swoich przodków." Co Wy dále na téže straně pjšete: „že oprawdowá národu čest a blaženost na giných podstatněgšjch wěcech ustawowati se musj, nežli na přjpadném zwuku geho gména" tedy wěřtež mi, že gá sám toho samého domnenj už před sedmi léty sem byl, gakož se o tom přeswědčiti můžete z mých Rozpraw str. 12. kde toto stogj: „gméno sice gako gméno nenj ani čest ani hanba pro národ, nebo tato wisj gediné od činůw, osudůw a památek, které gméno to w paměti obnowuge. Wšecko záležj na tom, gakowé přjspěwky už některý národ swau gestotau k wywinowánj lidského žiwota podal, gakowé zásluhy sobě gméno národu o wzdělanost, oswětu, nauky, uměnj a wše co prawého, krásného a welikého gest zjskalo — slowem gakowý podjl bralo na zdokonalowánj celého žiwota a člowěčenstwa." Blázenby býti musel, kdoby sobě w pauhém a prázném gméně něco zakládal, nechťby gakkoli pěkně znělo. Mezitjm při obsahu i krásná forma a nádoba se každému cit a wkus magjcjmu člowěkowi ljbj; krásným kwětům a stromům w zahradách mjsto dáwáme, ge poléwáme, pěstugeme, bytby nám i žádného owoce nepřinášeli, anobrž mnoho útrat na ně wynaložených nás stáli.

Aniž nás mýlj w tomto našem předsewzetj ona usklebná newljdnost gistého *žlučihnutého* Čecha w Časopisu Mus. 1837. Sw. 1. str. 53. který wšecko to *weleslawné slawských Slawů slawstwj* w nowěgšjch knihách (gako někdy Koniáš!) *rukau swau přetrhal* a w dáwno zapomenuté, nim ale znowuzehřité, člowákoslowany změnil, tomu pak *wydánjm se u weřegný posměch* hrozil, kdoby prey už napotom

to *wětrem zbořené stawenjčko i gen zpomjnati* chtěl: s podobnými slabostmi lidskými dáwno sme se, chwála Bohu, trpěliwost mjti naučili.

Záměr celého Wašeho tamnjho důwodowánj gest ten aby se nepsalo *Slaw*, *Slawené*, *slawský*, ale *Slow Slowané*, *slowansky*; proto takto o tom mluwjte na str. 480. „We praktickém ohledu pokládáme za bezpotřebné, anobrž za newhodné, odřjkati se stwrzené swědectwjmi šestnáotera stoletj a prostonárodnjm užjwánjm formy Slowanjn, Slowan, Slowák, Slowenec, slowanský, slowenský a pauze z obsobliwého wkusu sáhati po přespolnj, méně správné *Slaw slawský* gakoby přesněgšj a čestněgšj.“ Str. 470. „Žádný prey nepředpogatý saudce zpěčowati se nebude gedinau formu Slowané, Slowené, s wedlegšjmi gegjmi odlikami Slowenci, Slowáci, uznati za starobylau, domácj, půwodnj, přesnau, ostatnj pak wšecky wyhlásiti za cizozemské, wykřiwené, zkažené a podlegšj.“ — K dokázánj toho, užjwáte následugjcjch důwodůw: že prey neystaršj domácj spisowatelé w národnjm našem gméně psali *o* Slow, Slowenin, slowenský, gako k. p. Joan Exarch bulğarský (okolo 900); Gregor presbyter bulğarský gemu sauwěký; knjže Jaroslaw w Prawdě ruské (1020); mnich Chraber (asi w 10—11 stol.); mnich Wacerad (1102); mnich Nestor (1114); Giřj mnich přigmjm Hamartol (asi w 16 stol.); mnich Kyriak (ok. 1136—1165); we knize Prolog čili Žiwotopisy Swatých (z 13 a 15 stol.); w aurednjm pjsmě wel. kn. Jana III. (1491); we Chronographe (1494); w přeloženj postnjch Káz. Jana Zlatoustého na hoře Athos (1451); w žaltáři Černohorském (1495); w přeloženj Agapia kretenského od Bakačiče w paustewně Athonské (1688); w neystaršj Grammatice Wilenské rkp. 1586; dále we knihách cyrillských na Rusi tištěných, w Biblii Ostrožské 1581, w Grammatice Lwowské; Laurentia Zizanie 1596; potom we knihách latinskými literami w Dalmatii a we Wlašjch tištěných od r. 1582—1724 (kdež mezi ginými J. Micalia Thesaurus ling. illyr. uwodjte); dále we knihách od Glagolitůw wydaných od 1629—1635; w chorwatských od 1574—1561; w krainských, korutanských a štyrských od 1550—1613; w českých ze 14—15 stol.; w polských od 1597—1611; w katechismu Pontanowě w kašubském nářečj 1643, s těmi starými (?) swědectwjmi — pokračugete dále, sauhlasj i panugjcj zwyk Slowáků w Uhřjch a Slowenců we Štyrsku a Korutanech.“ — „Proti tomu z druhé strany čteme prey *a* w národnjm našem gménu ponegprwé w Grammatice Meletia Smostriského 1619, Grammatika *slawenská*, tolikéž we Gramm. Moskewské 1648 *Slawiane*, *slawiansky*, kteráž to forma w knihách ruských téměř wýhradně se ugala. W knihách na giho forma ta poneyprwé pogewila se we dwogj cyrillské i latinské Azbukwici w Trnawě 1696, pak we wšech knihách

od nesgednocených Serbůw (řeckého wyznánj) od 1741 wydáwaných." — Pro gasněgšj pořádek rozdělјm a uwedu wšecky tyto Waše zde i ginde pronešené námjtky proti Slaw a důwody pro Slow pode tři třjdy, totiž, takowé které se látky, formy a swědkůw, čili *etymologie, grammatiky* a *historie* týkagj, s předeslánjm wšak nowého, Wami naskrze pominutého, a zde předce téměř neypodstatněgšjho důwodu a žiwlu, totiž *mythologického* a *národňabdanického*.

„Mythologického! — řeknete Wy s aůžasem aneb aspoň s ausměchem, a gestli ne Wy, snad některý giný čtenář těchto listůw — proboh, cože we wěci, která gediné na historické a gazykozpytné cestě dokázána býti může, chce bágeslowj, bagky a fabule, mamy a klamy, powěry a slepoty pohanskomythologické?" — Dowolte tedy předkem několik slowy na to odpowědjti. Nám, nynj žigjcjm a giné rozumněgšj náboženstwj magjcjm, zdá se owšem býti ona Mythologie pohanské mámenj a klam, bagka a smyšlénka: než našim předkům pohanským, gako i pohanským Rekům, Řjmanům, Skandům atd. byla ona prawda a skutečnost, podle které oni celý swůg žiwot řjdili a zprawowali; anobrž gest až do dnešnjho dne prawda a skutečnost wšechněm w pohanstwj zůstáwagjcjm národům, k. p. Indům, kde se Brama, Agni, Suaha a ginj bohowé a bohyně i nynj geště, gako před tisjci léty, obětmi a modlitbami ctěgj a wzjwagj. Mezi bagkau čili fabulj a mythologij gest weliký rozdjl: onano gest schwálné wymyšlenj neskutečných wěcj a přjpadnostj, gest dobrowolná hra obrazotwornosti, tato zde gest prwnj, z přirozeného wnuknutj a citu plynaucj, náboženstwj, gest nepowědomé dětinskomládenecké wywinutj mudrckonáboženského náhledu swěta. Mythologie gest neystaršj historie náboženstwa, gest barwa, njžto národ swůg wniterný i zewniterný žiwot sám neylépe maluge. Každý mythus má gistau prawdu za zárod, má swůg skutečný kořen z něhož wyrostl: a tohoto se my držjme. Ty časy zmizely, kde mythologie gako slepota a powěra opowrhowána, aneb gen gako néwyhnutelné zlo, k lepšjmu rozumenj řeckým a řjmským klassikům poważowána a učena byla. Mužowé gako Herder, Heine, Creutzer, Bőttiger, Buttmann, Kanne, Wagner, Görres, Legis, Colebrooke, Wilson a u nás Chodakowski, Lelewel, Gołębiowski - dali i mythologii, gak wýchodnjch tak západnjch a sewernjch národůw cele giný sprawedliwěgšj obrat a wýznam w děginách člowěčenstwa. Podle gegich zásad, mythologie při střjzliwém saudu nemá pro nás menšj ceny a znamenitosti než historie aneb kterákoli giná wěda a nauka. A naposledy, nám tu neběžj o to, či ti bohowé a bohyně byly prawj, slušnj, s rozumem se srownáwagjcj, anebo falešnj, wymyšlenj a protirozumnj, ale gediné o *děg* čili *factum*, že gistotně byly a s národem i s národnjm žiwo-

tem w neytužšjm swazku stály. Na tomto nám k našemu cjli dosti. Tato historická, gistá a nepochybná stránka Mythologie gest ta studnice ze které my zde wážiti chceme, a která pro nás tak důležitá a hodnowěrná gest a býti musj, gako kterákoli giná historie starých časůw, owšem geště wjce, ant tato negen od sauwěkých očitých swědkůw we klassických spisech nám podána, ale i prastarými pjsněmi a obřady w lidu posawád žigjcjmi, potwrzena gest.

Znám dobře, že ginj w podobné přjčině, práci sobě lehkau čjnjwagj, držjce se toliko pauhé a holé etymologie aneb naneywyš geště i analogie, a sagjce w okamženj z wlastnjho prstu půwod a wýklad každého národnjho gména. Tu owšem nepotřebj kráčeti po trnitém poli starožitnostj, anebo wrýwati se do hlubokostj a wniternostj národu, ant se konečně wšecko na swětě wyetymologjzowati a wyanalogizowati dá. Gá ale Wám krátce a upřjmně wyznám, že w mogjch očjch etymologie bez mythologie, archäologie, národnj poesie, ethnographie, geographie, historie, architektury, numismatiky atd. za balatku nestogj, ba wěru naprosto k zatracenj gest. Diplomatika, heraldika, sphragistika a těmto podobné, neslaužegj w tomto předmětu k walné pomoci, proto, že gsau plody nowěgšjch časůw a wýkwěty pozdě přicházegjcj wzdělanosti, kde se giž řádně zřjzený občanský žiwót nalezá: počátkowé pak gmen národůw padagj do času, kde lidé geště diplomůw a listin psáti neuměli. Ony neukazugj půwod, ale toliko proměny a přjběhy národnjho gména w rozličných časech a kraginách. — Aniž odwoláwánj se na domácj spisowatele, gakkoli staré, zde platnost má a wěci gistoty dodáwá, ant národnj gména dáwno před domácjm spisowatelstwjm a národnj literaturau zaikla. Neylepšj, ba gediné spisy a listiny gsau zde národnj pjsně a starozwyky sprostého lidu, které se s počátkem národu zrodily a s náboženstwjm i s národnjmi hrami od gakžiwosti od předkůw ku potomkům z pokolenj na pokolenj nepřetrženě zděděny býwagj. Cenu národnjch zpěwůw z tohoto ohledu uznali giž neydůmyslněgšj mužowé, k. p. *Herder* (Stimmen der Völker in Liedern); *Göthe* (Ueber Alterth. u. Kunst); *Grimm* (Ueber serb. Volksl.); *Fauriel* we Wydánj nowořeckých národnjch pjsnj a. g. Tento poslednj prawj tam w Předmluwě: „Un tel recueil, s'il étoit complet, seroit a la fois et la véritable *histoire nationale*, et le tableau le plus fidéle des moeurs des habitans.“ O ceně a historické wýznamnosti obzwláště slawských národnjch pjsnj progewili se platně *Kopitar* (w recensii serbských pjsnj, Wiener Jahrb. B. 30); *Brodziński* (Dziennik Warsz. 1826); *Woronicz* (o pieśniach narodowych, w Ročnjkách tow. Warš. T. 6); *Chlędowski* (w Haliczaninie 1830); *N. Gogol* (o Maloross. piesniach, w geho Arabeskách) genž takto prawj: „Pjesni dlja Malorossii — wse:

i Poezija, i Istorija, i otčewskaja mogila. Oně mogut wpolně nazwatsja istoričeskimi, potomu, čto ne odrywajutsja ni na mig ot žizni i wsegda wěrny togdašnej minutě, togdašnemu sostojaniju čuwstw.“ Obzwláště pák *J. Bodjansky*, O narodnoj Poezii Slawjanskich plemen, Moskwa 1837. str. 24. 29. „Piesni — eto ich dnewnik, ich Istorija, chraniliščo wsjakago wěděnia, wsjakago wěrowania, ich Theogonija, Kosmogonija, pamjat, trizna po swoich ofcach i dorogich serdcu, nadgrobnyj pamjetnik swjaščennoj stariny, žiwaja, goworjaščaja Ljetopis wremen dawno prošedšich, w kojej, kak w prozračnom kristalie wod otražajetsja, bez maljejšej priměsi, wsia ich žizň, s jeja dobrom i zlom, mnogosložnaja kartina minuwšago wěka, jego ducha, wěrnyj očerk byta i wšech jego, neulowimych prostym glazom, mělčajšich podrobnostej. Eto čistějšeje wyraženije Slawjanskoj narodnosti, nrawow, obyčajew, zanjatij, pričud i t. p. — W nich wozduch wějet, kakim narod dyšet, ta žizň naroda bez malějšej pereměny w kraskach, kakuju on izžil.“ Naposledy *W. A. Maciejowski* Básnictwj i geho zbytky u Slowanůw až do XIV. wěku, w powšechném Magazinu Waršawském 1837. Nro 26. 27. 28. přeložené w češtinu we *Wčele* 1838 Čjslo 5. str. 55. „Při obřadech nábožných i wšelikého druhu Slawnostech, Slowané, gak Nestor a Kosmas swědčj, zpjwali pjsničky, které obřadowými nazýwáme. Sahagjt do neywzdáleněgšj, ba pohanské starožitnosti, o čemž swědčj gich zlomky, wýrazy rozlité po zpěwjch, nynj nestálau a měňawau barwu magjcjch. Neboť časem předělány gsau z části na křesťanské pjsně (sr. slawa a žalma), z části přistrogeny w nowěgšj tok mluwy, přiměřeně gak pokolenj oznamowaly tu památku pokolenjm nowým, s podrženjm některých starodáwných wýrazůw, nynj nesrozumitelných, pro ty wšak srozumitelných kteřj se z dějepisného stanowiska na ty pomnjky djwati umějj. Sem náležegj pjsně we Zbjrce p. Wac. z Oleska pod nápisem *Hailki* umjstěné, we kterých wýrazy „*Zelman, Halu, Did, Lada*“ okazugj na neznámé ted zbytky pohanstwa; sem položiti náležj pjsně obřadowými nazwané u p. Wojcického, kde wýrazy „*Leluja, Koleda*“ do takowých se kladau časůw; sem konečně bohatá Zbjrka celých i zlomkowitých pjsnj we Zbjrce p. Kollára z bágeslowných časůw, dokazugjcjch citůw nábožných, obřadůw i obyčegůw předkůw našich, když geště pohany byli. Pro dějepisné wýwody, které na diplomatičné prawdě klásti se musegj, gsau welmi malé ceny wážné tyto zbytky: ale pro pjsma wygasňugjcj odlehlau starožitnost Slowanůw, gsau welmi wážné.“

Po takowémto rozhledu giž předbežně Wám wyznati musjm, že celá tato wogna mezi Slaw a Slow, nic giného nenj než slowospor čili raděgi literospor a zbytečná hádka; pišme giž nynj Slaw neb Slow,

wšudy geden ą týž kořen, geden půwod a wýznam: rozličnost pak, haupawost a chwělost ta powstala toliko během času, stěhowánjm národůw a mjchánjm gazykůw, powahami dwau hlawnjch nářečj slawských a bljzkým přjbuzenstwjm samohlásek *a o*: ku kterýmž hlawnjm přjčinám přistaupily potom i giné postranné, toto přezwukowánj uspěšňugjcj a rozšiřugjcj okolčnosti, gmenowitě duch křesťanského náboženstwj a staw mnišský, anobrž nezřjdka i nepřjzeň cizincůw, toto krásné gméno Sláwům záwidjcjch a ge, kde mohli, schwálně zastiňugjcjch, zpotwořugjcjch a zotročugjcjch.

Čtyry pak nám tu nastáwagj otázky a úlohy k dokázanj, totiž, *předně*: Že Sláwa byla bohyně wůbec, zwláště pak i našeho národu; *po druhé*: Že od nj pošlo gméno našeho národu Slawowé Slawiané; *po třetj*: Gako se toto gméno pozděgi w některých nářečjch na Slow Slowen změnilo; *po čtwrté*: Poznamenánj a odpowědě na Waše námjtky proti Slaw a důwody pro Slow. — Každé z těchto otázek několik listůw obětugeme, to předsewzetj magjce, chrániti se při těchto wěcech i bezedné pochybowačnosti, i slepé lehkowěrnosti. Nediwte se nad množstwjm citatůw w tomto spisu. W podobných pátránjch nedá se nic wymysliti, nic a priori čerpati: wšecka záslula spisowatele záležj zde práwě we hledánj a wolenj swědkůw, w kritice gegich wýrokůw, w důmyslném srownáwánj odlehlých, na prwnj pohled rozdjlných a předce totožných, wěcj a wůbec w maudrém rozpořádánj a sestawenj celosti. — Temný cit mé prwnj mladosti zde Wám, milý Přjteli! rozwinutý a w gasnau powědomost proměněný podáwám. Wěřtež mi, už gako pachole, slyšaw aneb čjtaw, obzwláště w latinské a německé řeči, gméno našeho národu „Slavus Slavi, die Slawen" cjtil sem gakési newymluwné tušenj, že tu něco tagemstwj plného, božského tkwj a skryto ležj. S Bohem!

LIST DRUHÝ.

Prawopis některého gména, čili prawý a gistý způsob geho psánj, wisj přirozeně od nalezenj prawého půwodu a smyslu téhož gména. Chceme li půwod a smysl gmen starodáwných národůw nagjti, musjme ge hledati u samého národu, a wšak i zde nemusjme zůstati na powrchnosti a twárnosti, ani při knihách spisowatelůw cizj, od giných národůw wypůgčenau, wzdělanostj a učenostj napogených, nýbrž pohřjžiti se do hlubin wniterného prostonárodnjho žiwota. Učinjmeli to se gménem našeho národnjho gména Slaw, Slawowé; nagdeme w lůnu národu neygistěgšj kljč k otewřenj geho swatyně a k wyswětlenj i geho zniku i geho wýznamu; wjceli nám na prawdě nežli na předpogatosti a předsudku zaležj, přeswědčjme se i snadně i mocně o tom, že ono pochodj od bohyně *Sliwy*, kterau naši předkowé od nepamětných časůw ctili a kterau lid slawský až posawád w národnjch pjsnjch tak zpomjná, gako mnohé giné staroslawské bohy a bohyně. Na tuto okoličnost geště w minulém stoletj upozornila slawná panownice gednoho slawského kmene náš učený swět, srow. *Aufsätze, betreffend die russische Geschichte, von I*(hro) *K*(aiserlichen) *M*(ajestät) *Katharina II., Berlin und Stettin*, 1786. *B.* 1. *S.* 27-28. „Man bemerkt dass die slawischen Völker gerne überall das Wort *Slawa* anzubringen gesucht haben. Die Namen der Fürsten und Anführer dieses Volkes waren oft mit dem Worte *Slawa* zusammengesetzt, als: Swiatoslaw, Jaroslaw, Izjäslaw, Mstislaw, Mečislaw, Sudislaw, Rostislaw, Radislaw, Boleslaw, Wladyslaw, Wyšeslaw, Wenceslaw, Slawomir, Preslawa, Wozmislawa, Budislawa, Podražislawa, Zbyslawa u s. w. Selbst in Volksliedern besteht der Chor oder der Zwischengesang (srow. Strophe a Antistrophe) von jeher bis jetzt aus dem Worte *Slawa*.“ Takowých národnjch pjsnj gest množstwj u Ruského lidu, gednu sme už w Rozprawách, str. 78 sdělili, zde gešté několik menšjch od *Popowa*, *Sacharowa*, *Oleského* a *Slobody* sebraných podáwáme. Michal Popow wydal Sbjrku ruských prostonárodnjch pjsnj pod názwem *Erota*, w Petrohradě 1792, kde w Části II. knize V. str. 69—75 pjsně o Slawě tištěny gsau. Tyto pjsně slugj na Rusi podbljudné t. g. podmiskowé čili podtaljřowé proto, že při gegich zpjwánj od ženských osob obyčegně i pohádky spogeny býwagj, tak že do mjsy šátkem přikryté něco kladau a swau žádost k uhodnutj dáwagj; po přezpjwánj

pjsně zatřesau misau a prwnj nahodilau wěc z nj wynjmagj. Podle obsahu pjsně zawjragj pak na skutečnost neb neskutečnost zahádaného. Na str. 60. Popow wýslowně prawj: „pripěw *Sláwa* slědujet w pěnij za každym stichom podbljudnych pěsen.“ W ruském nářečj gest, s nemnohými wymjnkami, Vokatiw rowný Nominatiwu, odtud Slawa = Slawo. Takowé pjsně we Sbjrce Popowě gsau následugjcj:

Pjseň 203.

Geden hlas: Ščuka šla iz Nowagoroda;
Chor: Slawa!
Geden hlas: Ona chwost wolokla iz běla ozera;
Chor: Slawa!
Geden hlas: Kak na ščukě češujka serebrjanaja;
Chor: Slawa!
Geden hlas: A golowa u ščuky unizanaja;
Chor: Slawa:

Pjseň 205.

Idet kuznec iz kuznicy: Slawa!
Šubenka na něm chudechoňka: Slawa
Odna pola wo sto rublej: Slawa!
Drugaja pola wo tysjaču: Slawa!
A wsejto šubenkě cěny nětu: Slawa!
Cěna jeja u Carja w kazně: Slawa!
U Carja w kazně, w zolotom larce: Slawa!

Pjseň 206.

Raztorju ja kwašonku na donyškě: Slawa!
Ja pokroju kwašonku černym sobolem: Slawa!
Opojašu kwašonku krasnym zolotom: Slawa!
Ja postawlju kwašonku na stolbičkě: Slawa!
Ty wzojdi, moja kwašonka, s kraj rowna: Slawa!
S kraj rowna i so wšem polna: Slawa!

Pjseň 207.

Lastočka kosataja: Slawa!
Ne wěj gnězda w wysokom teremu: Slawa!
Wěď ne žiť tebě zděs i ne lětywati: Slawa!

Pjseň 208.

Žemčužina (perla) okatnaja: Slawa!
Do čewo tebě dokatatisja: Slawa!
Pora tebě won wykatywaťsja: Slawa!
Knjazjam i bojaram na šapočku: Slawa!

Pjseň 209.

Wzodju ja, wzojdu na goru: Slawa!
Stanu ja, stanu po wyše ljudej: Slawa!
Ešče stanut mně ljudej zawidowati: Slawa!

Pjseň 210.

Skačet gruzdočik *) po jelničku: Slawa!
Ešče iščet gruzdočik běljanočki **): Slawa!
Ne gruzdočik to skačet, bojarskoj syn: Slawa!
Ne běljanočki iščet, bojaryški: Slawa!

*) hauba, agaricus piperatus. **) agaricus Gleditii.

Pjseň 211.

Ach ty sěj, mati, mučicu, peki pirogi: Slawa!
Kak k tebě budut gosti nečajannyje: Slawa!
Kak nečajannyje i newědannyje: Slawa!
Kak k tebě budut gosti, ko mně ženichi: Slawa!
Kak k tebě budut w laptjach, ko mně w sapogach: Slawa!

Pjseň 212.

Kuročka chochlušečka: Slawa!
Grebla šutku na zawolinkě: Slawa!
Ona wygrebla zolot persteň: Slawa!

Pjseň 213.

Pokaču ja kolečko krugom gorodu: Slawa!
A za těm ja kolečkom sama pojdu: Slawa!
Ja sama pojdu, mila ladu (sr. Lada) najdu: Slawa!

Pjseň 214.

Letit sokol iz ulicy: Slawa!
Golubuška iz drugija: Slawa!
Sletalisja, cělowalisja: Slawa!
Sizymi (siwymi) kryljami obnimalisju: Slawa!

Pjseň 217.

Idet kuznec iz kuznicy: Slawa!
Neset kuznec tri molota: Slawa!
Kuznec! kuznec! ty skuj wěnec: Slawa!
Ty skuj wěnec zolot i now: Slawa!
Iz ostatočkow zolot persteň: Slawa!
Iz obrězočkow bulawočku (geblici): Slawa!
Mně těm perstnem obručatisja: Slawa!
Mně toju bulawkoj ubrus pritykať: Slawa!

Pjseň 218.

Katilosja zerno po barchatu: Slawa!
Ešče toli zerno da burmickoje: Slawa!
Prikatilosja zerno ko jachontu, Slawa!
Krupen ženičug so jachontom: Slawa!
Choroš ženich s newěstoju: Slawa!

Pjseň 220.

Kur idet na sěni, i kurka s nim: Slawa!
Kur kljujet pšenicu, i kurka s nim: Slawa!
Kur pjet syticu (medowec), i kurka s nim: Slawa!
Komu mi spěli, tomu dobro,
Komu wynetsja, tomu sbudetsja.

Tyto posledný dwa werše zpjwagj se při skončenj každé podbljudné pjsně a wyslowugj se wlastně takto: „Komu mi spěli, tomu dobro; komu wynetsja, tomu sbudetsja.“

Tyto a giné těmto podobné pjsně o Slawě, nalezagj se i w giných sbjrkách ruských prostonárodnjch zpěwůw, k. p. w *J. Sacharowa Skazanija Ruskago naroda*. S. Peterb. 1837. II. str. 137—149, z nichž gen začátky zde položjme, totiž:

pod čjslem XVI. Už kak kličet kot košurku. Slawa atd.
XX. Sanočki samokatočki, Slawa.
XXI. Na ogorodu chožu polotency stelju, Slawa.
XXII. Ach ty gnutoje derevco, čeremuška, Slawa.
XXIII. Ty mati, mati, poroda moja, Slawa.
XXIV. Už kak na nebě dwě radugi, Slawa atd.

U Němcůw čili Teutonůw byli též zpěwowé těmto našim podobnj, w nichž boha *Teuta* půwodce národu zpomjnali, gako swědčj Tacitus w Germanii C. 2. „Oslawugj zpěwy starými Tuiska boha, půwodce národu.“ —

Ruštj sbjratelé a wydawatelé těchto pjsnj sami neznali co magj s tauto Slawau a gegjmi pjsněmi od lidu zpjwanými dělati a gak ge wykládati, proto buď o nj cele mlčeli gako k. p. Popow, buď gako k. p Sacharow II. str. 137 takto o nich swau newědomost wyznali: „Každaja iz etich pěsnej imějet swoje značenije, i w každom gorodě, w každom selě ich raztolkywajut po swojemu. W tak nazywajemych pěsennikach priloženy eti značenija, no w nich nět i sotej doli sprawedliwosti. Priwodit eti značenija raznoobraznyja do poslědnej wozmožnosti — ščitaju za izlišneje.“ Škoda předce že nám p. Sacharow několik z nich nepodal!

I skladatel zpěwu *Slowo o Pluku Igorowě*, zdá se tytýž na tuto bohyni narážeti, k. p. str. 6.

Komoni ržut za Suloju,
Zwenit Slawa w Kyjewě atd.

Obzwláště pak str. 14: „Borisa Wiačeslawiča *Slawa* na súd priwede.“ Zde se Sláwa zřetelně co osoba a bytnost mythologická předstawuge.

Tento přjpěw a bohyně *Sláwa* proměnila se u Slowákůw w *Žalma*, u Polákůw w *Zelman*, kteréžto gméno buď schwálně od křesťanských blahozwěstůw a knězůw zkruceno a zkřesťaněno gest, asi tak gako Swatowjt a Sanctus Vitus; aneb newědomě w ustech lidu chybnými zwláštnostmi nářečj porušeno, ano *s* často w *ž* přecházj a *ž* w mazurskopolském nářečj gako *z* se wyslowuge, k. p. selw (staroslawské), želw žolw, seber žebrák, Sophia Žofia, p-salm žalm, p-salterium žaltář, sanicula (bylina) ženikleyt, sedile žjdle, Sultan Žoldán, Söldner žoldnéř, Semmel žemle, segnen žehnati, Sumpf žumpa atd. Rownym způsobem i *w* a *m* často wzágemně gsau, k. p. swěd směd, świhati śmihati, chwátati chmátati, prawo priamo, tawný (serb.) temný, guwno humno, swrčina smrčina atd. Srow. Zpěwanky, D. II. str. 396. kde, s wynechánjm opakowánj slow we zpěwu a giných pozdegšjch přjdawkůw, ta pjseň takto znj:

	I.	II.
Zbor	A. Gedú, gedú pánia: Žalma! Wšecko waše ritierstwo.	A. Gedú, gedú pánia: Žalma!
	B. Wjtáme wás pánia: Žalma!	B. Wjtáme wás pánia: Žalma!
	A. Ďakugeme pánia: Žalma!	A. Ďakugeme pánia: Žalma!
	B. Čože chcete pánia: Žalma!	B. Čože chcete pánia: Žalma!
	A. Wašu dceru krásnú: Žalma!	A. Wašu dceru krásnú: Žalma!
	B. Nedáme wám pánia: Žalma!	B. Wezmite si pánia: Žalma!
	A. Neďakugem pánia: Žalma!	A. Ďakugeme pánia: Žalma!

Srow. Pieśni polskie i ruskie ludu Galicyiskiego od Wacł. z Oleska, we Lwowě 1833. str. 45.

I.	II.
A. Pomagajbóg: Zelman!	A. Pomagajbóg: Zelman!
B. Bodajzdrów: Zelman!	B. Bodajzdrów: Zelman!
A. Czego chcesz: Zelman!	A. Czego chcesz: Zelman!
B. Grzeczněj panny: Zelman!	B. Panny chcę: Zelman!
A. Na jaki chléb: Zelman!	A. Na jaki chléb: Zelman!
B. Na chłopski chléb: Zelman!	B. Na szlachecki chléb: Zelman!
A. A my panny nie mamy Na chłopski chléb nedamy Idź precz: Zelman!	A. Mamy pannę, mamy; Na szlachecki chléb damy, Weź ją: Zelman!

Už sama tato chybná rozličnost we słowenskopolském zpěwu *Žalma* a *Zelman* ukazuge na třetj prawau studnici, ze které plynuli, totiž na *Slawa*. Že se tato pjseň na bohyni wztahowala, při nábožných obřadech a obětech zpjwána bywala, toho důwodem gest i samo gegj zewniterné, ze strof a antistrof záležegjcj spořádánj, které i w ginych podobných mythologických pjsnjch se nacházj, k. p. w Hoja Dunda, w Kralických, w Sobotských čili Swatojanských atd. I u ginych národůw, gmenowitě Indůw (gakž njže uwidjme), Parsůw, Řekůw a Řjmanůw, pjsně bohům a bohyněm zpjwané, měly strofy a antistrofy, wiz *Zend Avesta* v. Kleuker Riga 1777. II. S. 25 „Dieses Werk (Nosk Avesta), das uns Gott geschenkt, hat 33 Kapitel. Es handelt von der Natur Gottes und des Geistes, ist von beiden Theilen (Chören) sangweise zu recitiren." Srow. *Comes Natalis*, Mythol. Venet. 1581. L. 7. p. 24, „In antiquis sacrificiis Strophe et Antistrophe moduli canebantur, ad imitationem motuum stellarum ut ait Aristoxenus de musicis instrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter Sacra saltantes volvebantur (prawě tak se i při této pjsni posawad činj); atque per strophen motum primum hujus universi, per antistrophen proprias singulorum planetarum motiones significabant. Erant autem cantilenae in Sacris nihil aliud, quam commemorationes eorum beneficiorum quae Dii ipsi in homines benigne contulerant, cum virium ipsorum Deorum et clementiae et liberalitatis amplificatione et cum precibus ut benigni ac faciles precantibus accederent, ut ait Philochorus in Libro de Sacrificiis, ut significant hymni Orphei, ut jubet omnis ratio conscribendorum hymnorum; quale est id Apol Lib. 2.

Incensa statuere cohors altaria circum
Cuncti ibi Jopaeaona, Jopaeaona Phoebum
Cantantes. Unaque Oeagri filius Orpheus
Bistonia sumta cithara canere incipit alte.

Srownegmež už s těmito národnjmi pjsněmi o Sláwě giné pjsně w týchž Sbjrkách, kde se gména ginych slawskopohanských bohůw a bohyň připomjnagj, a přeswědčjme se geště wjce o gegich mythologické srownalosti a přjbuznosti. Nebo gako zde *Sláwa*, tak týmž způsobem a duchem národnjm wplétagj se do pjsnj i *Lada*, *Did*, *Lele* (u Rusůw Ljuli vocat. u Polakůw Lelum, u Walachůw Lerum) atd. Srow. *Popowa* Čast I. str. 245. pjseň 153:

U rečki ptičje stado
Ja s utra steregla: Oj Lado! Lado! Lado! atd.

Čast II. str. 100, *pjseň* 243:

Zbor A. A my proso sějali: Oj Did i Lado!
Zbor B. A my proso wytopčem: Oj Did i Lado!

Tamž, pjseň 246.

Wo rži bereza zělenka stojala
Oj Did i Lado! zělena kudrewata.
Pod toj berezoj solowejko ščekočet atd.

Čast III. str. 6. pjseň 5.

Za swjatymi worotami černička guljala; Oj Ljuli!
Černička guljala, mladaja pljasala: Oj Ljuli!
A skazali černičkě, čto pop Matwěj idet: Oj Ljuli atd.

str. 111. pjseň 71.

Mimo mojewo sadika
Mimo mojewo zelenowa: Oj Ljuli!
Proletal čižok, pižok
Moj molodenkoj worobyšek: Oj Ljuli! atd.

Sem patřj i staroslawska pjseň: „Dido kalina: Lela malina"; a slowenské Lel Lelo, Lalo Leluška, zkaženě i Leluja, srow. Zpěwanky II. str. 47. kde w pjsni „Pribladť si hlawičku" přjpěw: „Moga mila Laluga" znj někde i: Lelu Lelu Leluška. Sem přináležj i polské Hel Hela, Hal Halu (Olesko str. 51.) a slowenské Hele Hele Heluška (Zpěwanky II. str. 48.), se kterými se může srownati i skandinawská bohyně Helle Hölle (bohyně pekla) sem i rusinská: „Ei Kolada Koledica;" ano sem patřj i oná u Poláků a Slowáků zpjwána prostonárodnj pjseň:

Slowáci, Slowáci wšecci ste gednací,
Gakoby wás mala gedna matka stará.

I zde se ne osoba mužského pohlawj, ne otec (gako o Němcůw Teut), ale osoba ženského pohlawj, matka zpomjná, nepochybně s narážengjm na bohyni Sláwu. Mythologické zpěwy Sláwůw byly a gsau obyčegně k gistým časům, týdnům a dnům přiwázány: tak pjsně Morenské čili o Moreně zpjwagj se posawad genom okolo Neděle Smrtné; pjsně Dodolské čili o Dodě Dundě a Ladě zpjwagj se w Litwě, we Slowensku a w Serbsku toliko od 25 Kwětna do 25 Čerwna; pjsně Rusalské čili o Mágech zpjwáno gen na Rusadla čili Letnice; pjsně Kupalské čili Sobotské gen wečer před swatým Janem; pjsně Korednické čili o Koledě zpjwali se u pohanských i nyněgšjch Rusůw 24 Prosince, u Slowákůw, Čechůw, Chorwatůw na Nowý rok a několik dnůw po něm: tak i pjsně Slawinské čili o Sláwě zpjwagj se w Rusku gen o Wánocjch asi od 25 Prosince až do 5 Ledna. Držjmeli tedy Dida Dundu Dodolu, Lela, Ladu, Morenu, Koljadu, Wilu, Rusalky, Gežibabu, Dažboga, Striboga a giné we starých básněch a prostonárodnjch zpěwjch zpomjnané bytnosti, za mythologické osoby: chcemeli důsledný-mi býti, i Sláwu za to držeti musjme, tjm wjce, že tomu geště i giné mnohé důwody a okolčnosti naswědčugj.

A wšak negen u Rusůw, Slowákůw a Polákůw, nýbrž i u Serbůw šlepěge mythologické Sláwy nalezáme, djlem we swěcenj gistých dnůw, totiž Wánoc a křestnjho gména, čili některého Patrona a Swatého. Srow. *Rječnik od Wuka* str. 770. 844. „Slawa, ustati u Slawu. cf. krsno ime Treba da dođe i pop, da prekadi i da očati koliwo (wařenau pšenici). Kad weť bude oko pola ručka, onda zapale wošťanu swijeťu, donesu tamjana i wina, te *ustanu u Slawu*: pomole se Bogu, jedu koliwo, obrede se winom popijajuťi: „Za slawe nebeske, koja može da nam pomože," i lomi krsni kolač, jednu četwertinu od toga kolača dadu popu, jednu domaťici a dwoje oni jedu; a kako se lomi krsni kolač pjewaju dwa i dwa:

Ko pije wino za slawe božje
Pomoz mu Bože i slawo božja,
A šta je lěpše od slawe božje,
I od wečere s prawdom stečene?

Ponajwiše slawe Nikolj dan, Jowan dan, Đurđew dan, Aranđelow dan i t. d. Ja nijesam Slawe štampane wiđeo ni u kakwoj knizi, nego je prostí ljudi, osobito Erregowci i Bošňaci znadu naizust, i čate je sami kad ustaju u Slawu bez popa. U toj se Slawi pomiňu gotowo swi sweci, i poslije nekolike riječi swe se gowori: *wa Slawu i čast* (tak i u Indůw)." Druhá přjležitost, při které u gužných Slawůw Swátek čili obřad Sláwy se zachowal, gest ten samý čas, který i u Rusůw, totiž wánočnj, srow. týž *Rječnik*, str. 39. „Božiť, Weihnachten. U oči Božiťa, pošto se badňaci (cerowá hlaweň) unesu u kuťu i nalože na watru, uzme domaťica slame (tak i u Indůw) i kwočuťi (kwokagjcj) a za ňom đeca pijučuťi (gako kuře šweholjcj) prostre po sobe (přjbytku) ili po kuťi: (W Černohorsku řjká matka při stlánj: *kude slama tuda Slawa)*. Potom uzme nekolika oraa i baci po slami. Poslije wečeře pjewaju i wesele se. Kad u jutru ustanu, najprije otide jedno, te donese wode, no ponese žita te pospe wodu kad k ňoj dođe. Tom wodom umijese česnicu (chléb wánočnj) i naliju ručak te pristawe. Kad u poodjutri izbace po niekolike puške, pa se skupe swi oko sofre (stola), te se mole Bogu držeťi swako po jednu wošťanu swijeťu u rukama, i mirobožajuse, t. j. izljubese swi redom, goworeťi: Mir Božji, Ristos se rodi, wa istinu rodi, poklaňamose Ristu i Ristowu rožanstwu! — Potom domaťina pokupi swe one swijeťe u jednu rukowet i usadi u žito, koje stoji na sofri u kakwoj karlici (wahan, mjsa), ili u čanku (swakojako žito pomiješano za jedno, u tom žitu stoje i kolači), te onđe malo pogore i ugase onim žitom. Ono žito poslije daju žene kokošima, da nose jaja. Oko pola ručka (gjdla, oběda) *ustanu u Slawu* i lome kolač kakogođ i o krsnom imenu." — Kdo tu newidj pohanské

staroindické obyčege s křesťanskými spolu smjchané? Prwotnj blahozwěstowé a kněži křesťanštj pohanské obyčege neznižowali, ale gim gen křesťansky smysl a oděw dáwali, aby tjm sprostý lid tjm snadněgi ku křesťanstwj přeweden byl a při něm rád zůstal. U Rusůw, Slowákůw a Polákůw gest Sláwa pauze swetské slowo, swětský obyčeg a swátek, se swětskými zpěwy spogený: u Serbůw poloswětský, poloswatý, ačpráwě se zdá, že w některých Slawozpěwjch přjdawek „božj" gen pozděgšj a křesťanský gest. Obyčeg onen se žitem, pšenicj a obyljm gako i s pohádkami w čas wánočnj wšeliké půwěrčiwosti prowoditi, pauge i u Slowákůw až posawad. U Polákůw Wánoce slugj *Chwalebné święta*, snad s potahem na Sláwu, gelikož *Sláwa* a *Chwála*, slawný a chwalebný wzágemná gsau. U Serbůw gsau i přjslowj o Sláwě: „Gdi ge slama tu je Slawa." Srow. *Prič.i od Jana Muškatirowiče* w Budjně 1807. str. 31. a *Narodne srpske Poslowice od Wuka*, na Cetiňu, 1836. str. 76. kde Wuk prawj: Može biti, da se owde misli na ono, što se slama o Božiťu prostire po kuti, a i o krsnim imenama prostire se prijateljima da spawaju (!), i u zimno doba ne može kuťa lasno da se mete (!), nego se slama jednako widi po ňoj." My uwidjme njže gak mělký gest tento wýklad tohoto pamatného obyčege a přjslowj o stlánj slámy w den Sláwy, ant už u Indůw při obětech Suahy čili Sláwy k nábožným obřadům náležel. — Druhé Přjslowj gest: „*Ustali u Slawu bez wjna*" t. g. powadili, pobili se, odkud widěti že swěcenj Sláwy s hodowánjm a weselím spogeno bylo. Mohlby snad někdo na tu myšlénku přigjti, že tato Sláwa teprw křesťanského půwodu gest a že powstala od angelského wánočnjho zpěwu: „Sláwa na wýsostech Bohu, pokog na zemi, lidem dobrá wůle." Než tomu odporuge djlem podobný u Indůw panugjcj obyčeg a zpěw, Suaha, našemu tomuto we wšem rowný; djlem nekřesťanský wýznam a ráz, který ona u Rusůw, Slowákůw a Polákůw má, ant tam ani neymenšj zmjnky nenj o narozenj Kristowě; obsah těch pjsnj wztahuge se na milence a milenky, na ženichy a newěsty, na prsten gehlice, perly, zlato, hedbáw, wěnee, ozdoby panenské, swatbu, celowánj a obgjmánj se, na medowec, wjno, zrno, obylj, oheň atd.; djlem že se u Serbůw, Slowákůw a Polákůw ne toliko na Wánoce. ale i w giných dnech a částkách roku slawj; naposledy u wšech těchto kmenůw slawských gest Swátek Sláwy, ne chrámownj a cjrkewnj, ale domownj a saukromný obyčeg a Swátek, spogený s okolčnostmi a powěrami staropohanskými, k. p. wařenjm a okušowánjm pšenice neb žjta, což, gak z mythologie známo, pohané zwláště kněži při obětech bohům přinášených, činjwali, pak házenj *do Ohně* (srow. Agni Agnaji bůh a bohyně Ohně) dřeweného špalku, gemuž se pokrm po-

dáwal. Srow. *Valvasor*, Ehre des H. Krain, B. VII. 476 a XII. str. 87. a *Ant. Linhart* II. S. 284. „Die Spuren von einem Feste, das dem häuslichen Frieden, der Gastfreundschaft gewidmet war, finden wir noch in den Weihnachtsgebräuchen. Dieses Fest wurde durch 8 Tage gefeyert. In jedem Hause war ein besonderer Tisch, worüber ein leinenes Tuch ausgebreitet war, mit Speise und Trank reichlich besetzt, (srow. i Helmolda a Anonyma Vita Ottonis). Bey den Uskoken in Dalmatien war ein Knabe, welcher *Gost* hiess, beschäftigt, die Pflichten der Gastfreundschaft zu erfüllen. Ein Anderer *Badniak* mit Namen, unterhielt ein *immerwährendes Feuer* (srow. indické Agni, Suaha). Die Slawen in Istrien warfen einen hölzernen Klotz in die Flamme (srow. indickau, Ohni činěnau obět Homam) und reichten ihm die Speise vor.“ (Srow. Kralodworsky Rpis. Zpěw Záboj: I nesmiechu sie biti w čelo před bohy, Ni w sumrky iim dawati iesti; kamo otčik dawaše krmie bohom, Posiekachu wsie drwa atd.) Prawdu má *Josef Hammer*, Wiener Jahrbücher d. Liter. 1818. B. 3. S. 161. „Alle Festlichkeiten der Christmessnacht am 25. Decemb. und der darauf folgenden 12 Tage finden sich schon in den von den Aegyptern, Indern und Persern um diese Zeit begangenen Spielen und Erlustigungen. In der längsten Nacht, welche bei den Persern Šebijelda, bei den Arabern Leiletol wukud d. i. die Nacht der angezündeten Feuer heisst, wurden überall Feuer angezündet. Diese Gewohnheit hat sich in England (snad od tam se osadiwšjch Slawůw) in dem sogenannten *Juleclag* d. i. in dem Holzblock, der am Christabende verbrannt wird, erhalten.“ Geli Chor a přjpěw *Sláwa* křesťanského půwodu, odkudže gsau ginj, gemu cele podobnj Chorowé a refrainowé k. p. Lada, Lel, Did Ďunda Doda atd.? Při stegnosti wniterné i zewniterné powahy wšech, při totožnosti poetických forem a rozměrůw, při rownosti gegich způsobu zpjwánj; gegich střjdánj gedinohlasu a choru čili zboru, při duchu starožitnosti, který w nich wěge, při pohanskémi gegich obsahu, při půwěrčiwých s nimi spogených hrách, pohádkách a obřadech — anebo žádnau anebo wšeckny za Slawopohanské držeti dlužno. Čili i ti, našim cele podobnj zpěwowé Něnicůw o Tuiskonowi u Tacita, a s našim cele totožný zpěw Indůw *Swaha* gsau půwodu křesťanského? — Wýrazy w našem národu tak obyčegné, na budaucj žiwot se wztahugjcj o Sláwě, oslawenj, blahoslawenstwj, nebeská sláwa, wečná sláwa, do Slláwy, ku Slawě přigjti, Pán Bůh mu deg sláwu wečnau, Boday neuwiděl sláwy atd. gsau pozůstatky z mythologie staroslawské, tak gako Walhalla a Hela u Němcůw. Giž u starých Indůw byl a gest posud tento způsob mluwenj, srow. knihu *Čandradeja*, u Paullina str. 19. w latinském tlumočenj: „Pietate et devotione *coelestis gloria* est quaerenda.“

Kdyby sme už wšecky národnj starodáwné obyčege, přjslowj a zpěwy lidu sebrané a tiskem wydané měli: nenj pochyby, že by sme i u giných slawských kmenůw podobné šlepěge, ostatky a důkazy o bohyni Sláwě našli. Ostře ale prawdiwě pjše *Chodakowski w Sławian. předkr. w Krak*, 1835. st. 1. tr. „Piérwsi posłańcy do nas z wiarą dzisiejszą dalecy byli od umiarkowania obrzędów wielobóstwa. W tym duchu, dziesięciu lub więcej władców naszego plemienia. kolejno wywracali budowę — i obok nowych prawideł nieba, nie zdołali zabespieczyć własności ziemskiéj, któraby przetrwala do nas, a była ichże samych pamiątką. Żałować trzeba, że w Czechach za Karola IV. a w Polszcze w wieku Zygmuntów, nie pomyślano o zbiorze calkowitym piésni; nie byłoby przyczyny narzekać na Marcina z Urzędowa Kanonika Sendomirskiego, Gizelego, Archimandrytę Kijowo-pieczarskiego, na drużynę Lojolego i na nie zrachowany pułk jubileuszowy, którzy z żarliwością wielką deptali to wszytsko co jest dzisiaj celem ciekawości naszej. Obok tych win w zachodniéj stronie, oddajemy pochwalę mimowolną ruskiemu duchowieństwu. Grecci a Unijacy Popi, byli to bracia swojego ludu, modlący Boga w sławiańskim języku, wolni od wyniosłości i kłócenia mieszkańców swojemi reformy, mieli więcej pobłażania i łagodności z téj strony. Skutek to okazał, bo ruskie okolice nieporównanie więcej starych podań zachowały i mnie nauczyły. Na Rusi północnéj w końcu 18 wieku zebrano śpiewy." — Možno, že ona bohyně, genž na wogenských koruhwjch Staroslawůw, gmenowitě Lutičůw a Rugianůw w Arkoně, malowaná a s wetšj uctiwostj ctěna byla, než wšickni ostatnj bohowé — byla bohyně Sláwa. Srow. *Ditmar. Chron. L. VII. pag.* 239. ed. Wagner. „Lutici redeuntes irati dedecus Deae suimet (t. g suae gentis, nationis) illatum queruntur. Nam haec in vexillis formata a quodam Herimanni marchionis socio lapide uno trajecta est: et dum hoc ministri ejus Imperatori dolenter retulissent, ad emendationem XII. talenta perceperunt. Et cum juxta Wurcin civitatem Mildam nimis effusam transire voluissent, Deam cum egregio 50 militum comitatu alteram perdidere. Tam malo omine residui domum venientes a servitio Caesaris se malorum instinctu abalienare nituntur." — *Saxo Gramm.* Hist. Dan. L. 14. p. 289. „Turrim quae supra portam sita fuerat signis tantum aquilisque protegebant. Inter quas erat *Stanitia* magnitudine ac colore insignit, cui tantum venerationis a populo Rugiano tributum est, *quantum omnium pene Deorum majestas obtinuit*; eam enim praeseferentes in humana divinaque grassandi potestatem habebant, populari urbes, aras demoliri, fas ac nefas in aequo ponere, cunctosque Rugiae penates aut ruinis aut incendiis evertere potuissent: tantumque superstitioni indultum est, ut

exigui panni aucteritas regiae potestatis vires transscenderet.“ Takowau moc a čest gen bohyně Sláwa, wšecky giné bohy a kmeny sławské w sobě obsahugjcj, mjti mohla. Snad i Vitichind s potahem na tuto bohyni pjše L. II. p. 647. „Transeunt dies plurimi Slavis pro *Gloria* — certantibus.“ — Wšecko toto wšak gen možnostmi nazjwáme, prawdě sice dosti podobnými, ale nikomu od nás newnucowanými.

Tato wjra že Sláwa bohyně byla, zůstáwá posud, negen mezi obecným lidem, ale i mezi učenými a to wýtečněgšjmi Slawskými básnjři; srow. *Woroniče*, w Lechiadě: Wstęp: „Sławo! stare bożyszcze Sławiańskiego rodu.“ Srow. *Josefa Kermpotiče*: Pjesme wojewodam Austr. i Ros. u Beču 1789 str. 29 a násl. kde Slawu takto uwodj:

Ja sam ona majka i Carica
　Kojana sam u stara vrjemena
Jednoglasno zemaljska Božica
　Od swjeg' sweta slawno proslawljena, —
O blažena, sladka i čestita
　Zlatna dobo mojich witezowah
S kim sam lasno sawladala swita
　Nazwala se Bogiňa i Slawa.
Bih Bogiňa, wiahse werh zwizdah
　Gospodowah, nitko me nesmeta.
A sada me, gdi je moja gizda
　Ispituju swi kraji od swěta:
Owoli je Slawonska Božica, -
　Stara Slawa staroga naroda?

Wy powjte, přjteli! „že toto gen básně gsau, ne důwody a prawda!“ Načež gá odpowjdám se starým klassikem: „Vera canunt vates!“ — Wy powjte: že žádný starožitný swědek a historik nic o tom nepjše, že ani Joan Exarch, ani Chrabr, ani Nestor o Sláwě gako bohyni zmjnky nečinj: to owšem prawda; ale oni i o giných mnohých, wůbec známých slawských bozjch, k. p. o Ladě, Lelowi, Dondě, Moreně, Raráškowi, Wile, Rusalkách, anobrž ani o Žiwě, Swatowjtowi, Radohosti, Třihlawě a g. nic nepjšj, a předce proto týto od nich zamlčené bohy a bohyně žádný zdrawý saudce do pochybnosti bráti nebude. Tyto mythologické bytnosti, mezi něž i Sláwa, magj sami w sobě neykrásněgšj a neyhodnowěrněgšj swědectwj, totiž to, že až posawad w skutečnosti, w žiwotě, w lidu a národu žigj a se nalezagj. — „Glaube dem Leben, es lehrt besser als Redner und Buch“ prawj *Göthe*. A *Chodakowski* o Sławiańszczyznie przedchrześc. str. 35. „U sławiańskiego ludu były sposób rządzenia się i życia, obyczaje i mowa sama

scisle spojene z nauką o Bogach. Co Nestor pisze o Radymiczanach i Wiatyczanach a życiopis S. Wojciecha wyraża o Czechach, co się działo na Ostrowie Ranowców — wszystko okazuja: że nikdy człowiek żyjący pośród swojej rodziny nie przemienił siebie, nikdy z uprzedzeń i nałogów, które jemu długo towarzyszyły, razem nie otrząsnął się. Bo nie łatwo iest powstać przeciw sobie samemu, zmienić sposób życia, myślenia, poniechać wszystko co mu jest miłém, nadewszytko nadać inny obrót językowi uzwyczajonemu czcić wielorakie bóstwa, i pełnemu tych przenośni, przysłow i wzorów przyrodzonych, które stanowiły jego śpiéwy obrzędowe, igrzyska, potoczną mowę, i zawsze tchnęły jego wiarą. — Kiedy przedsię weźmiem wśród siebie, na własnéj przestrzeni w gniezdzie ojców naszych szkukać o wszystkiém wiadomości, znajdziemy, može więcéj, niżli dotąd gdziekolwiek pisano.“ Gedna starodáwná národnj pjseň stogj zde wjce nežli 10—20 osamotnělých mnichůw a odnárodnělých spisowatelůw. A wšak i na swědcjch a historicjch, a to klassických, nám nescházj pjšjcjch o Slawě, gestli ne bezprostředně tedy prostředně, gestli ne o slawské tedy o gegj matce neb sestře indické a o podobných těmto skandinawské, řecké a řjmké: o čemž budaucně mjstněgi. Buďte zdraw a poručen bohyni Sláwě!

LIST TŘETJ.

A wšak netoliko w lůnu a we wniternostech našeho národu nalezáme Sláwu gako bohyni, to nám potwrzugj geště i giné zewniterné důwody a obdoby. Každá gednotliwá, osamělá, s ostatnjm swětem w žádném sauwisu nestogjcj wěc, bytby i sama w sobě twárnost prawdy a skutečnosti měla, předce wždycky pochybná a podezřelá zůstane, nemagecí obdoby a přjkladu sobě podobného. Sláwa gako bohyně nenj gednostranný, osamělý úkaz w děginách člowěčenstwa, nýbrž we dwau djlech swěta w Asii a Europě, a u pěti welikých národůw pospolu se wyskytagjcj. Kolik družek a towaryšek: tolik swědkůw hodnowěrných má tato wěc pro sebe. Sláwa bohyně byla i u giných se Sláwy blíže spogených národůw, a sice djlem u takowých kteřj gsau naši národnj bratrowé a přjbuznj, gako Skandinawci, Řekowé a Řjmané. Naše Sláwa stogj gakoby we středku otočená wůkol spolubohyněmi. Darugte mi Waši pozornost, a stogjm Wám za to, že nagdeme srownalost anobrž totožnost w tomto předmětu až ku podiwu.

Nemálo sem se sice nad tjm zastawowal, že Wy přjteli, o studium aziatických národůw, řečj, děgin a mythologij, které w nowěgšjch časjch tak zdařile zkwetati začalo, na negednom mjstě swých Starožitnostj (k. p. str. 426. 427) tak chatrně a nepřjzniwě mluwjte, nazjwagjce ge zatmělostmi, sháněnjmi se po nemožnostech atd. Lidská důmyslnost a pilnost giž tisjce wěcj w historii dowedla, zprawdila a obgasnila, které se našjm předkům nemožnými anebo tmawými widěli. Dobrowský wše za sny a nemožnosti w našj historii držel, co hranice V—VI. stoletj překračowalo; Wy ste swými cestami tyto hranice rozšjřiti se snažil zpátkem až do wěkůw před narozenjm Kristowým: pročžebychom měli pochybowati, že se budaucně gestě též naleznau studnice, cesty, mosty a mužowé i déle nás wedaucj, neli až ke korábu Noachowu, aspoň k sausednj, za samým hřebtem Slávie ležjcj, Asii a ku prabydlištěkům gegjm nám gazykem, bágeslowjm i obyčegi neybližšjm a neypogeněgšjm? Poštěstiloli se našjm časům k egypským, babylonským a staroperským nápisům a hieroglyfům kljče nagjti, ge čjsti a obgasniti, nad nimiž učenost předešlých stoletj téměř giž zaufala: pročby sme mnoho swětla pro náš národ očekáwati neměli z geho kolébky a prawlasti, totiž z kragůw indoasiatických, která gestě slawského Kolumba očekáwagj, a z knih sanskritských gegichž řeč s našj tak spřjzněna gest? Podiwenj a wděčnosti hodno gest giž to, co posawad Raske, Klaproth, Humbold, Colimbrooke, Bopp, Moore, společnost Kalkutská a ginj w této přjčině dokázali: a předce to teprw počátkowé gsau rukami a nohami cizincůw čili Neslawůw učiněnj. Mně se wždy wážněgšj a wždy památněgšj stáwagj prorocká slowa nesmrtelného Patriarchy našeho *Dobrowského*, we Slowance II. str. 173 a we Slawjně str. 410, 411 a ginde pronešená: „Celé staršj slawské pohanstwj — řjká on — gest indického půwodu. Bez pomoci indického Bohoslowj nelze než nedokonale slawské bohy wyswětlowati. Podiwno, že slawštj Mythologowé na to nepřišli, aby giména swých bohůw w Indii hledali. W indičtině znamená *Marana* Smrt, a obyčeg wynášenj smerti gest garnj Slawnost. Při *Siwě*, bohyni žiwota, mělo se na indického *Siwu* mysliti. *Triglaw* gest *Trimurti* Indůw. Indický Dew (zlý, swět trápjcj) i Sláwům znám byl, genž mu *Diw* řjkali. Tento Diw připomjná se w staroruském zpěwu o taženj Igora proti Polowcům. S indickým *Oum* daloby se naše *um rozum* dobře srownati." Tak Dobrowský: tak už před nim *J. Görres* w knize Mythengeschichte der asiat. Welt, Heidelb. 1810. S. 202. „Daher wird es begreiflich, wie jene slawischen Völkerschaften, die in den frühern Jahrhunderten von jenem Stamme sich gelöst und nach dem östlichen Europa hin vorgedrungen, so vielen Orientalism in ihrem religiösen Cul-

tus zeigen konnten Den Gegensatz des guten und bösen Princips finden wir personificirt bei den Wenden, Sorben und Obodriten. Aecht orientalisch zusammensetzende Symbolik zeigen uns die Bilder der Rugier, die Saxo Grammaticus Hist. Dan. XIV. beschreibt. *Swantowit*, lichtglänzend, vor allen in Arkon im gemeinsamen Tempel der slawischen Völker verehrt; sein colossales Bild mit vier Häuptern, auf vierfachem Halse nach den vier Weltgegenden geordnet; mit geschornem Bart und Haare; in der Rechten ein aus vielen Metallen zusammengesetztes Trinkhorn, in der Linken den Bogen, neben ihm Sattel, Zaum und Schwert, dreihundert Pferde und eben so viele Krieger seinem Dienst geweiht, vor allen ein weisses Pferd, das er selbst in Schlachten ritt; und das wahrsagend Auspizien über Krieg und Frieden gab. Dann bei den Karentinern *Rugiävit*, mit siebenfachem Antlitz, sieben Schwerdter an einem Gehänge an seiner Seite, das achte gezogen in seiner Rechten, der Gott des Krieges und der Stärke; weiter Porewit, mit fünf Häuptern, aber ohne Waffen; endlich *Porenutz* mit vierfachem Antlitz, ein fünftes auf der Brust, mit der Linken auf der Stirne, mit der Rechten das Kinn berührend, alle in ihrer Zusammensetzung auf die Sonne und die vier Jahrszeiten, die sieben Planeten und die fünf Elemente deutend, beweisen frühern Verkehr mit persischen und indischen Mythen und die direkte Verwandschaft des Slawenstammes mit dem Hinterasiatischen." Dobrowský činj tam to prawé poznamenánj. Slowanka str. 175. „Görres verspricht an seiner Mythentafel der alten Welt, wenn sie vergrössert werden sollte, noch manches zu verbessern. Jetzt geht aus dem Mittelpunkt der alten Urmythe die Linie gegen Norden, von da nun geht die Linie bis zu den Slawen (in Westen an der Nordsee). Hätte Görres nicht besser gethan, wenn er von dem Cirkel der Urmythe *unmittelbar* die Linie zu den Slawen gezogen hätte?" Každý we staroswětské Mythologii zběhlý musj na to odpowědjti: Owšem! My sami by sme ku této srownalosti Indůw a Sláwůw gešště mnoho přidati mohli, aby sme wšak tjm zde nit našich myšlének přjliš nepřetrhowali, odkládáme to na giný list ke konci, obmezjce nynj řeč toliko na Sláwu.

Už w neystaršjch časech nalezáme u Indůw a w Sanskritě *Sláwu* gako bohyni pod gménem *Suaha* neb *Swaha*, gako manželku boha Ohně čili Agni, gemuž se též slaužilo k dosaženj welikého gména a sláwy. Že *Suaha* to znamená co *Sláwa*, wizte W. S. *Maiewskiego* o Sławianach, w Warszawie 1816. str. 176. kde stogj: „Swaha cześć, sława." a pak *Krok* D. I. Č. 1. str. 70. řádek 18 kde stogj mezi ginými indickými, na česko tlumočenými slowy i *swaha=sláwa*." A pak zwláště *Asiatik Researches or Transactions of the Society*, *Calcuta* 1788. Str. 347—348. kde následugjcj modlitba čili pjseň w

sanskritu i w anglickém přeloženj stogj, w njž se přjpěw *swaha* skrze *mysterious praise* t. g. tagemstwj plná čest neb sláwa překládá, kterýžto přjdawek *mysterious* nám se cele zbytečný býti zdá. Zde gest sám ten text:

1) Jatra brahmavidó janti dikšaja tapasá saha:
Agni remáň tatra najatu, Agni remedháň dedhátu me: Agnaje swáhá!
(That is: Where they, who know the Great one, go, through holy rites and through piety:
Thither may Fire raise me! May Fire receive my sacrifices! Mysterious praise to Fire!.
Kam Brahmowědci gdau skrze swátosti a pobožnost,
Oheň nechať mne tam přiwede! nechať Oheň přigme mé oběti: Ohňowi sláwa)
2) Wáju remáň tatra najatu, wáju praňán dedhátu mé: Wajuwé swáha!
(Wjter wšech mne tam přiwede, wjtr ducha zdwihne mého: Wětrowi sláwa!)
3) Súrjo, man tatra najatu, čakšú surjó dedhátu me: Surjája swáha!
(Slunce ať mne tam přiwede, oči mé nech slunce oswjtj: Slunci sláwa!)
4) Čandro man tatra najatu, manas čandro dedhátu me: Čandrája swáha!
(Měsjc nech mne tam přiwede, mysl mau nech měsjc přigme: Měsjci sláwa!)
5) Somo man tatra najatu, pajá somo dedhátu me: Sómaja swáha!
(Zromlita soma ať mne tam sprowodj, nápog (mléka) swůg soma nech mi propůgčj: Somě sláwa!)
6) Indro man tatra najatu, balam Indro dedhátu me: Indraja swáha!
(Indro mne tam zanes, sjly Indro dodeg mi: Indrowi sláwa!)
7) Apo man tatra najatu, amritam nopotištatu adbja: Apaje swáha!
(Wodo mne tam přelož, nesmrtelnosti potok woda ať mi udělj: Wodě sláwa!)
8) Jatra Brahmawidó janti dikšaja tapasa saha:
Brahma man tatra najatu, Brahma brahma dedhatu me: Brahmane swáha!
(Kam brahmoznatelé gdau skrze swaté obřady a pobožnost:
Brama mne tam nech přiwede, Brahma ku Brahmu ať přigme mne: Brahmowi sláwa)

Sám text této modlitby neb pjsně byl nepochybně od gednoho aneb solo řjkán, přjpěw pak Swahy se gménem pokaždého boha od choru, gako při tryznách (pidrujagnam) od Indůw činěno a u Rusůw při Sláwozpěwjch po dnes se děge. Slyšme nynj opisy a wýklady swědkůw a to očitých o indické bohyni *Suaha*. Paullinus a S. Bartholomaeo, genž byl minulého stoletj w Indii mnohé roky missionářem, i Mluwnici řeči Sanskritské psal, takto pjše, w knize Systema Brahmanicum, Romae 1791 str. 9. „Homam holocaustum Ignis. Igni, cui sacrificium hoc offertur, nomen est *Aghni*. In Vocabulario Amarasinha, Sectione Brahmavargyam, in libro Sambhawam, et alias passim huic Deo, qui genius est, uxor attribuitur, quae vocatur *Aghnay* vel *Svaha*. Sacrificium Hómam, seu ignis in iisdem libris loco citato per excellentiam etiam vocatur *Devayagna* (sr. diw, diwný a juh oh-eň) seu sacrificium divinum, quod innuit, quam magnus sit ignis apud Indos Deus, et quanti

aestimatur hoc sacrificium ignis. Et revera nulla actio ardua, nobilis, sancta et magni momenti sit absque praevio sacrificio ignis. Dum pueri primo scholam adeunt, huic Deo sacrificent necesse est. Dum filio sponsa deligitur, parentes prius Igni sacrificant. Dum in sponsi domum deductae *tály*, seu maritalis tessera appenditur, sponsus et sponsa huic Deo sacrificent oportet. De hoc sacrificio Indico passim loquuntur auctores: Sonnerat Tom. I, R. P. Norbertus, R. P. Joannes de Brito; auctores Libri Asiatik researches, p. 401. ubi hoc solemnius sacrificium describunt. Dum minus solemne est, unus etiam Brahman, qui sine macula, toto corpore et albis vestibus (sr. bjlá barwa Slawůın obljbená) indutus esse debet, sufficit. Hic super exiguo scabello, quod *pídam* (sr. pod, spodek, půda) vocant, sedendo et preces *Slogam* (sr. sloh) seu versus aliquos recitando opus aggreditur. Ante ipsum adsit oportet campanula manualis, lampas ardens oblonga, amphora liquido butyro, vel in ejus defectu, oleo nucis coco repleta. Circumcirca folia ampla ficus Indicae dictae *banana*, jacent in quibus holocausti materia circa sacrum focum *Kunda* (sr. kaditi, kadidlo, čad čmud) dictum disponitur. Haec autem est: lignum aquilae sinense pretiosum dum haberi potest, lignum camphorae dictum quod resinam exsudat, santalum rubrum, nux (sr. u Serbůw ořechy w týž čas), myristica, bdelium, grana juniperi, arundo zachari, dactyli, sisamum, ocimum, oryza etc. In his adhibendis Brahmanes variant paulisper, et uni plus, alteri minus necesse esse, asserere placet. Disposita in foculo seu quadrangulari fossa holocausti materia, ex ardenti lampade ignis admovetur, accensi ignis indicium campanula datur, materiae foco impositae butyrum infunditur. Dum ligna validiorem jam conceperunt flammam, oryza, flores, aliaque comestibilia, quae offerri vult ille, qui holocaustum peragi jubet, in ignem injiciuntur, et preces secretae *mandram* dictae a sacrificulo Brahmane recitantur. Hae fere omnes ad singulos versus per vocem *hum* incipiunt, et per voculam *om* finiunt. Sunt tamen orationes plures, quae in principio voculam *Om*, in fine vero voculam *Svaha* habent, sic v. g. Om kšira gopalaya Svaha. Om fiat, lac producatur o Deus Svaha." Haec oratiuncula dicitur, dum uncto mulieris lacte deficientis pectore a Deo Kršna petitur ut ad lactandum parvulum mamillis lac restituat. In hac oratiuncula ultima vox est *Svaha*. Vocula *Svahá* contractio est popularis a voce *Sváha*, quae deam, ignis uxorem, significat, atque tunc praecipue in hisce oratiunculis invocatur, quando per sacrificium *Ignis*, mariti sui aliquid ab aliquo Deo petitur." Tamž str. 27. „En hic oratiunculam qua daemon ad octo annos ex domo ablegatur et depellitur: Om vadi vilague codi, codi vilague vadi parayum mattan, nattil varuvayvan, vittil anneyaivan kettiytten ettande kalam oshiciu poga Svaha.

Fiat! o Svaha per piperis hederae hujus, piperinae hujus plantam, ramusculos et frondes, te adjuro ut Kuttiytten, Muttiyten (daemonum popularium nomina sunt) ex hac domo exeat, ne amplius in hunc districtum intret, ne ad domum hanc accedere possit per octo annos. — Hanc et similes oratiunculas plures ego habeo in codice corticeo de veneficiis et incantationibus agente, et horum plures asservantur in bibliotheca S. Congregationis de Propaganda fide atque in bibliotheca regia Parisiensi." Tamž. str. 29. „Sacrificium *Arkyam* est sacrificium florum: Substrata storea (t. g. slaměnka, poslamka, slaměnné prostěradlo, srow. serbský obyčeg slámu stláti w přjbytku a we dwoře w čas Wánočnj, a přjslowj: kde ge slama, tu je Slawa) in atrio domus aut in ipso templi altari idolum, cui sacrificium offerri debet, constituitur, atque preces recitando flores pollice, indice et medio paullatim ex vicina paropside accipiuntur et super idolum sparguntur. Dum rex quispiam assistit, ut rex Travancoridis fere quotidie assistere solet, per circulum circumstantibus Brahmanibus ipse etiam cum sacrificulis *Slógam* seu *mandram* quod preces secretas significat; recitat. En hic inter alias multas unam harum orationum formulam:

Om! pránáya prana pradištáya: Svaha!
Om! givaya giva pradištáya: Svaha!
Om! mandráya mandra pradištáya: Svaha!
Om! tanaráya tandra pradištáya: Svaha!

(Nezdáli se Wám, gakoby ste prostonárodnj slaworuskau podbljdnau, aneb slowenskopolskáu pjseň slyšeli?) — Om! fiat anima seu spiritus práana (quinque vero admittuntur spiritus in corpore humano, nempe prána, abána, samana, udána, vyana, et hi ad animam sensitivam referuntur), prana anima sensitiva exsurgat Svaha! Om fiat, anima rationalis (giva) et vivificans exsurgat Svaha! Om fiat oratio nostra (mandra) exsurgat Svaha! Om fiat figura haec exsurgat Svaha. Quod quidem duplici modo intelligi potest: nempe ut anima deastri exsurgat et figuram illam informet, quod sane idololatriae certum indicium est; aut ut animae defunctorum vagantes, quae per metempsychosim nondum fuerunt purgatae oratione illa et cultu exsurgant, ac tandem beatitudinem, requiem et immutabilitatem assequantur. Hoc ultimum habere videtur orationis sensus." Blahozwěst Paullinus w této modlitbě, která se wlastně, podle weršůw a rhytmu zpěwem býti zdá, gméno Svaha tlumočj sde chybně skrze *ordinata*! zapomenuw že to gest gméno bohyně, manželky ohně, gakž on sám wýše str. 9. psal. Dle Fr. *Boppa*, Gloss. Sanscr. Berol. 1830. str. 40 gest syllaba *aum* čti *om* neyswatěgšj w Sanskritu, genž značj a obsahuge tři bohy, Brahma=a, Wišnu=u, Siwu=m a gmenuge se *pranawa* t. g. přeslawa. O wýrazu *Svaha*

prawj týž *Bopp.* str. 199. „Indecl. vox quam pronunciant illi, qui Diis dona offerunt.“ W listu wšak swém k nám 1837. dne 21. Pros. psaném prawj týž *Bopp:* „Ein Zusammenhang des Namens der Göttin Svaha mit dem Indecl. Svaha dürfte wohl einzuräumen sein.“

Neystaršj sanskritský Slownjk *Amra Koša*, sepsaný od slawného básnjře *Amer=sinha* a wydaný s anglickým přeloženjm od Colebrooka w Serampore r. 1808, pod článkem *Agni*, *Agnaji* a *Svahu* toto má: „*Agni*= Oheň, wždy spogen se wzornjm čili idealnjm božstwem ohně a gemu představen, který ctěn býwá od Hinduw. Agni gest také panownjk guhowýchodnj strany swěta. *Agnaji*, božstwj, žena Ohňowa, bohyně ohně a představená modlitbám se zápaly spogeným. *Svdhá* nesklon., wykřiknutj užjwané při činěnj obětě bohům. Dále: Zosobněnj předešlé, gakožto manželky Ohně a bohyně představená zápalným žertwám.“ W sanskritské knize *Tricanda Séša* we Wilsonowě Slownjku str. 1040: „Svaha, ženské božstwj wlastnj Buddhasům čili ctitelům Buddhy.“ W *Hindu Pantheon* od Moora, London 1810 str. 302. na konci článku o bohu Agni stogj: „Gest legenda o geho domnělé nestálosti k geho manželce Swaha.“ Zde geště klademe některé modlitby na Svahu se wztahugjcj z *Asiatik Researches*, Vol. VII. str. 263–272. „Nech ona, genž gest Lachšmi čili Lada Brahmowa, ona genž gest Swaha, žena Ohňowa; ona genž gest wygewená moc sluncę, měsjce a hwězd přigme postawu krotké kráwy pro (mé) štěstj.“ — „Když ty gsi Swadha (pokrm) těch, genž gsau přednj mezi duchy předkůw a Swáhá (trávjcj mocnost?) těch genž požjwagj slawné obětě: protož gsauc kráwa ublahugjcj čili očišťugjcj wšecky hřjchy, propůgč mi posilněnj.“ — Giná: „Wzjwám bohyni obdařenau wlastnostmi wšech bohůw, udělugjcj wšecko štěstj, propůgčugjcj (obýwagjcj) wšecky swěty pro wšecky lidi. — “ — Giná: „Modljm se k té wěštné bohyni za nesmrtelnost (t. gméno slawné) a štěstj.“ We čtenj *Samaveda*: „Ohni přibliž se okauřiti (mau obět), ty genž chwálen býwáš pro dar obětj. Sedni si na tuto trávu; ty genž gsi úplný wykonawatel slawné obětě. Ohni ty mjřjš hřjch proti bohům (powstáwagjcj z gakéhokoli omylu w službě božj), ať gest obět tato účinkugjcj. Ty mjřjš hřjch proti člowěku (powstáwagjcj z omylu w pohostinstwj). Ty mjřjš hřjch proti duchům (powstáwagjcj z omylu we wykonáwánj obřadůw pohřebnjch). Ty mjřjš hřjch proti mé wlastnj duši (powstáwagjcj z kteréhokoli potupného skutku). Ty snjmáš opětowaný hřjch. Ty snjmáš každý hřjch, který sem spáchal buď s předsewzetjm, buď bez předsewzetj, kýž gest obět má účinkugjcj. — „Ohni sedem gest twých podnětůw; sedem twých gazykůw; sedem twých swatých mudrcůw; sedem twých oblibených přjbytkůw; na sedmi cestách ctěgj tě

twogj obětowatelé; sedem gest twých stadnic. Přigmi za wděk toto přečištěné máslo." Toto opakowánj počtu *sedem*, pocházj odtud, že Indowé ohni sedem pramenůw čili papreskůw, tak gako slunci připisugj. Tyto a těmito podobné modlitby bywagj od Indůw *zpjwány*, tak gako naše pjsně o Slawě, srow. *Asiatik Researches* we Wjdenských Jahrb. d. Lit. 1818. B. 2. p. 301. „Der Samaveda (Gebetbuch) steht wegen der Kraft seiner Gebete, welche in gebundener Rede *abgesungen* werden, in besonderem Rufe der Heiligkeit."

A wšak netoliko Swaha čili Agnaji (Oheňkyně) nýbrž i gegj manžel byl bohem neb raděgi dárcem a propůgčowatelem sláwy, cti, powěsti a nesmrtelného gména, pročež i k němu o to prosby a modlitby swé obraceli Indowé, srow. *O. Dapper:* Asia oder ausführ. Beschreib. von Indien, aus dem niederländischen verteutscht von Joh. Christoff Beern, Nürnb. 1681 str. 119. „Die Brahminen erweisen auch andern, die sie vor keine Götter halten, neben dem höchsten Gott, gleichwohl göttliche Ehre. Den Dewendre, samt den anderm Oberhäuptern der unterhimmlischen Welt, als da sind Agni, Wayouvia, Warouna, Isanja usw. beten sie zwar an und opfern ihnen, richten ihnen aber keine Tempel auf. Dem Indre wird gedient mit dem Jagam-Opfer, und sind der Meinung, dass dadurch Indre-Lokon (sr. loh obloha lože lochan a lat. locus) erlanget werde, und dass sie hier auf Erden viel Wollüste, von Speisen, Frauen, und Kleidern bekommen. Dem Agni wird gedient, *einen grossen Namen und Ruhm* (sr. Sláwa) *zu wegen zu bringen*. Dem Waruwa wird von denen geopfert, die Mangel am Wasser haben. Dem Weyouvia, viel Kräfte und Stärke des Leibes zu Kriegen; dem Kuvera, Reichthum zu erlangen; dem Isanja hohen Stand und Herrlichkeit zu bekommen. Die Brahminen geben vor, dieser untere Götzendienst, habe allein seinen Nutzen in dieser Welt: aber der rechte Gottesdienst bringe die Menschen in den Himmel. Diesen untern Götzen zu dienen, wird auch von ihnen vor keine Sünde gehalten, indem sie dieselben nicht ehren als Gott, noch die Güter also von ihnen begehren, als ob sie ursprünglich von ihnen herrührten, sondern sie sagen, dass vielmehr derjenige, so den kleinern Göttern diente und sie anrief, in Meinung als ob das Gute ursprünglich von ihnen herköme, sich gröblich an Gott versündigen würde" Tak i u Parsůw, sr. *Zend Avesta*, od Kleukera, 1. S. 147. „Feuer! mit Demuth erheb' ich dich hoch! — Sei König der Jugend, König der Geschöpfe! Feuer, Ormuzds Sohn, flamme, lichtglänze an diesem Ort, gieb mir was ich brauche: ein seliges Leben im *Glanz*, gieb mir Kinder des *Ruhms* u. s.w." Srow. *Paullinus a S. Barth.* Syst. Brah. p. 184. „Dei Ignis officium. Qui est Agni, ignis cura commissa, et hic ex vi muneris sui

per fumum ad deos perferre debet ea omnia, quae per sacrificium Homam iis offerruntur. Hic Deus a Shiva seu Sole et elementari igne distinguitur et secundae classis Diis accersetur.

Ale slyšme o této bohyni Suaha i hlasy a wýsledky nowěgšjch Mythologû, gmenowitě srow. *F. A. Wiese*, Indien I. 1. S. 225. „Feuer, das wirksamste, das furchtbarste und zu gleicher Zeit das flüchtigste und feinste Element, erhielt frühzeitig einen ausgezeichneten Platz in dem hindostanischen Pantheon. Agni, der über dieses Element gebietende Gott, wird als corpulenter Mann auf einer Ziege reitend dargestellt. Seine Haare, Bart, Augenbrauen und Augen gleichen in Farbe polirtem Kupfer, seine Brust hat die Farbe des Frühroths (Morgenhimmel), er hält einen Speer in seiner rechten Hand, einen Perlmutterstab in seiner linken; und von seinem Körper gehen tausend *Ströme des Ruhmes* (pramenowé Sláwy) aus. Ein ewiges Feuer, gleich dem der Vesta, wird ihm zu Ehren unterhalten.“ *Fried. Majer*, Allg. Mythol. Lexicon, Weimar 1803. B. I str. 52. „*Agni* oder Aghni, auch Aghini, nach der indischen Mythologie, der *Gott des Feuers*, der Genius welcher dem Feuer gebietet und es beherrscht. Er heisst auch Pawak d. i. der Reiniger, und ist eine der acht Schutzgottheiten der Welt und der Menschen. Man bildet ihn ab mit vier Armen, auf einem Widder reitend, der Kopf ist mit Flammen umgeben und in zwei Händen hält er Dolche. (Wiz obraz připogený cjslo 1.) Vergleiche Sonnerat's Reise nach Ostindien 1. S. 157. Seine Gemahlin heisst Aghnaji oder *Svdhá*. Vergl. Darstellung der Brahm. Indisch. Götterlehre S. 12.“ Srow. *W. Vollmar*. Mythologie aller Nationen Stuttgart 1836. str. 1462. „Swaha, indische Mythologie, die Gattin des Aghni, des Feuergottes. Str. 941. 948. „Ausser den drei Hauptmanifestationen der Gottheit (Trimurti), strömen noch eine unendliche Menge kleinerer Wesen, alle auch Götter, von derselben aus, sie heissen Dews oder Dewetas (srow. ďas, diw.) sie zerfallen in zwei Hauptabtheilungen. in eigentliche Dews, und in böse Genien oder Asurs. (srow. Belbog — Černobog). Die erstern lieben und begünstigen die Menschen, haben die Planeten Brasphati oder Bramhaspati (der Jupiter) zum Lehrer und bewohnen die sieben niedern Regionen über der Erde (wahrscheinlich die sieben Planetensphaeren). Die acht Behüter der Welt sind unter diesen Diws die höchsten. Sie wohnen am Nordpol und heissen: Indra, Gott des Aethers; Jama, Gott der Nacht und der Unterwelt (srow. slaw. gáma); Surya, Gott der Sonne (sr. súra, suriti surdjk); Soma, Gott des Mondes; Pawana des Windes (sr. wanu, powanu); Agni Gott des Feuers (sr. oheň, jûh); Varuna des Wassers; Kuwera des Reichthums oder der Schätze der Unterwelt. Viere der-

selben gehören dem Lichte, viere der Nacht an: ihre Wohnungen liegen nach den 8 Weltgegenden: Norden, Nordosten, Osten, Südosten u. s. w. nebeneinander. — Agni Gott des Feuers, ist der Herrscher des südlichen (sr. juh gih oh-en) Welttheils. Ihm wird vor allen andern Göttern an dem Feuer, das jeder Brahmine in seiner Wohnung für die Himmlischen unterhält (tak u Uskokůw w Dalmacii, u Slawůw w Istrii ag.) zuerst geopfert. Er wird auf einem Widder reitend, mit 4 Armen, deren 2 Dolche halten, den Kopf von Flammen umgeben gemahlt. Nach seiner Bestimmung (als Feuer) hat er verschiedene Beinamen: Vidihotra (Opferfeuer), Vaisvanara (das Allesdurchdringende), Hiranjereda (das vom Himmelkommende), Pawaka (das Reinigende) u. s. w. An dem Feuer, welches die Brahminen in ihren Häusern zur Zubereitung der Speisen für alle Götter anzünden, müssen sie ihm täglich *zuerst* sein Opfer bringen, widrigenfalls er sie dadurch strafen würde, dass er das Feuer verlöschte, und sie nicht mehr vermögend wären, es von neuem zu entzünden." Zbytečno byloby obšjrně dowoditi, že indičtj bohowé, gak wyššj tak nyššj, obyčegně swé manželky magj, a to někteřj gednu, někteřj i wjce. Tak bůh Brama má manželku Brami čili Saraswati, bůh Wišnu má Lakšmi a Kalendu; Siva má Sivi, Parwati neb Bhawani a Gangu; tak i menšj bohowé magj swé ženy k. p. Indra bůh powětřj má ženu Indrani čili Sači, Kasiapa bůh wzduchu čili nebeské prostory, náš Uranus, manželky Aditi (den), Diti (noc), Maju (mámenj); Brahaspadi čili Viasa (planet Jupiter) Tarci; Čandra bůh měsjce Rohini; Kamadewa bůh lásky má manželku Retti; Kartikeya syn boha Siwy, manželku Dewanai atd. tak i bůh Agni má manželku Agnaji gináče i Swahu. Agnaji čili Swaha našjm zdánjm půwodně a wlastně nic giného nebylo, než lesk, gasnost, stkwělost, slynutost, sláwa z ohně wycházegjcj a geg gako manžela manželka sprowázegjcj a obkličugjcj, čili swětlost, paprskowitost, pramenitost, oslona od ohně nerozlučitelná: proto u nás posawád sláwa to znamená co blesk, gasnost, srow. 1 *Korynt.* 15. „Giná gest sláwa slunce, giná sláwa měsjce, giná sláwa hwězd." Tak w Zend-Avestě (sestře aneb dceře indické Wedy) wšecky modlitby plné gsau podobných wýrazůw blesku a sláwy o Ormuzdowi, bohu ohně a giných dobrých bozjch, srow. I. S. 15. 16. „Ormuzd's Geisterreich: Bahman König der Welt, des Lichts, ist fort und fort in Lichtglanz und Glorie; Ardibehešt Licht- und Glorieglänzend, giebt Feuer und Gesundheit; Mithra der Glanzreichste; Ader Atere (sr. watra) ist Genius des Feuers, giebt Glanz." II. S. 102. „Ormuzd! König der Herrlichkeit, gib das Serosch wachse in Glorie und Glanz, der Reine, der Starke, dess Glorie weit ausgedehnt, dess Glorie gross ist. Serosch wachse fort und fort

in Lichtglanz und Seligkeit. S. 112. Ormuzd, König der Herrlichkeit, lass Grösse und Glanz der Tochter Arduisur gross werden. S. 114. Lass Behramfeuer (sr. pram, pramen) an Grösse und Glanz wachsen. S. 183. 208 Ormuzd, in Licht und Glorie glänzend sei mir hold! Dass Glorie und Glanz der Sonne sich mehre! dass Glorie und Glanz des lichtschimmernden Mondes sich mehre, dass Glorie und Glanz des lichtfunkelnden Taschters (Sirius) hoch werden! Lob sei dem Taschterstern! Licht ist sein Glanz und Glorie."

Gak prastaré, do neyprwněgšjch časůw lidského pokolenj sahagjcj gest toto božstwj *Suaha Slawa*, patrno odtud, že i w hebregských Žalmjch, zpěwjch a modlitbách nalezá se tento z Indie do Aethiopie, Egypta a Palestiny přenešený přjpěw, we wýrazu *Selah*, aneb s wynechánjm šwa *Slah*, které s našjm Slawa a Suaha totožné gest, ačpráwě w hebregčině pohanský smysl z něho giž dáwno wypáchl a na Jehowu obracen. Toto Selah gmenugj wykladači Starého Zákona „crucem interpretum" neznagjce coby s nim činiti měli. Gedni ge drželi za pauhé hudebné znamenj, ginj za náwěštj k powýšenj hlasu při zpěwu neb modlitbě, ginj za znak rozdělenj weršůw, ginj za pausu čili znamenj odpočinutj atd. Srow. Joan. Buxtorfii Lex. Hebr. et Chald. Bas. 1677. str. 511. Nalezali se wšak i takowj, kteřj ge za doxologii drželi a skrze *gloria* neb *laus* tlumočili, newědauce wšak wlastnj geho původ a wýznam. Že w hebregském gazyku a náboženstwj mnoho indického se nalezá, anobrž že cele, ač gen prostředně, z Indie pocházj, to ukázali mnozj učenj mužowé, k. p. *Paul Medici* Ritus der Hebräer Vened. 1742. *Rosenmüller* Altes und neues Morgenland; *Buttmann* Mythologus B. 1.; *Gesenius* Vergl. des Hebr. mit Sanskrit, a neynowěgi *F. Nork* we spisu: Braminen und Rabbinen, oder Indien das Stammland der Hebräer und ihrer Fabeln, Meissen 1836. Nork držj Brama a Abram čili Abraham, Saraswati a Sara za totožná atd.

Co se týče etymologie slowa *Suaha*, rozličná gsau o tom domněnj. Wilson odwodj wýraz Suaha z kořene *hve* wolati, spogeného s částečkau *su* dobře, blaze a předložkau *á*. Boppowi zdá se tento wýklad podezřelý a to práwem. Nám se widj *suaha*, *slah* čili *selah* a *slawa* negen smyslem ale i kořenem gedno býti a od téhož kořene *sla sua* (slauti slnauti, slawiti atd.) pocházeti, s obyčegným *l* a *u* mjchánjm a střjdánjm, které negen we slawské ale i w indické řeči se nalezá, k. p. slanina—suanina, platno puatno, wlk wuk, dlg dug, slnce sunce, milowal milowau atd. Tak i w Sanskritu *dal* a *daw*, dálný a dáwný totožná gsau, s nimiž se i naše dal-eký a daw-ný cele srownáwá. Tak indické *suad* znj u nás *slad slad*-ký, ind. *swap*, goth. *slep*, něm. *schlaf*. Bělehorci Tatranštj a Honťané Hronštj slowo *sláwa* ani

 gináče

ginače wyslowiti nemohau než suawa. Srowneg sorabské *swowotny swowotnost* t. g. slawny slawnost; Ptolemaeowo *Suoveni* a řeku i krag *Suavia* pozděgi Savia. — Koncowka *ha* a *wa* tak se má gedna ke druhé gako české *čeho* a ruské *čewo*, aneb ruské silnago čili silnaho a silnawo, dobrago dobraho a dobrawo atd. Srow. in naše Slaw a něm. Slage, Sclaga. U Lužičanůw gsau *h* a *w* posawad wzágemné, anť řjkagj i *h*okno i *w*okno. Anobrž w týchž slowjch, kde w Sanskritu stogj *aha*, stogj u nás *aw awa*, k. p. varaha—braw, tamaha—tmaw tmawá, go gaha gowado howado, a w prostřed slowa dihara — dweře atd.*) se kterými se může geště srownati i germansko-latinské *aha* a naše gemu odpowjdagjcj *awa*, k. p. Maraha Morawa; Fuldaha Moldawa Wltawa; Warnahi a Warnawi atd. *Jungmann* přiwodj w Slownjku swém pod článkem *sláwa* i sanskritské, s našjm cele rowné, *slava* a *slagha* od kořene *shlu*, t. g. slugi. Nám *Sl*-ava, *Sl*-agha, *Su* aha, *Kl*-eio co do kořene *su sl kl* totožná gsau, gen s něco málo rozličnými koncowkami *aha awa eio*. K tomuto kořenu *su sl* patřj i ind. *swan* a *swar* sonare, a naše *switi zwuk*, *zwoněti wzjwati* atd. — Gestližeby ste wšak Wy, neb někdo giný, mezi Suahau a Slawau etymologické a slownj spogenj přigmauti nechtěl: logické aspoň a mythologické, co do smyslu, tušjm nikdo w pochybnost bráti nebude; a to k našemu cjli dosti, anť se tu negedná o litery ale o ducha, učjcjho nás, kterak se prastará, původně indická idea této bohyně, w dlauhém běhu času, u rozličných odtud pošlých národůw, sice w rozličných postawách a tytýž i pod rozličnými gmény ukazowala a wyobrazowala, nic méně wšak wšudy gedna a táž byla. Suaha gest a zůstane wždy prwnj pramen z něhož negen židowské Slah Selah, a naše Slawa, ale co do idey i Saga, Fama, Klio, Honor, Gloria plynuly tak gako z indické Lakšmi ginače i Prija zwané plynula naše Lada a Prija, skandin. Freja, řecká Afrodita a řjmská Venus.

Co w Sanskritu *Suaha* znamená, tož samo w témž Sanskrita znamená i slowo *Vand*, totiž sláwa, chwála, čest, zwelebowánj, rozhlašowánj, srow. Fr. Bopp Gloss. Sanscr. Berol. 1830. str. 154, slaupek 6. kde toto stogj:

Vand 1) reverenter salutare, venerari, in Draupadiae raptu IX. 9. Ardšuni red. I 5 II. 1. Ramayana I. 27. 37.
2) laudare, celebrare.

*) Wy máte, str. 136. i vidaha a wdowa, mně wšak zdá se to prwnj chybné býti anť mimo Dobrowského (Instit. Gramm. 113) a wás gá wšudy widhawa nalezám, gakož owšem i býti musj, anť slowo to záležj z předložky *vi*-wy a *dhawa*-muž, t. g. wymužkyně, bezmužná, muže zbawená.

Vandin adject. a radice vand et suffixo *in* celebrans, laudibus amplians. in Sundo II. 4.

Str. 13. *Abivandana* et *Abivadana* corporis inclinatio, poklona.

Abivadaka salutator inclinato corpore, poklonář, ctitel.

Str 208. *Vand* laudo.

Kdo w tomto Vand naše Vand Wanad Wandal, Wend Wind nepozná, tenby cele slepým a hluchým býti musel. Neystaršj dĕgepiscowé tedy i neyprawĕgi psali toto, už z Indie přinešené, gméno aneb radĕgi přeloženj gména našeho národu. Dobře psal Plinius Vandili, dobře Tacitus a ginj Vandali, dobře Ademar Wanedonia, Staroskandinawci Vanadis, Pawel Diakon Banthaib čili Vandhaib, dobře prastará powĕst polská gmenuge Wandu, dobře Vandali w Uhřjch w Železné stolici. Anoberž i na wýslownych swĕdectwjch starých historikůw nechybj, genž toto potwrzugj, k. p. *Boguchwal*, Sommersb. 21. „Polonicae et caeterae Slavonicae gentes eorundem ditioni adhaerentes non Lechitae sed *Vandalitae* sunt appellati.“ — *Helmold* L. I. C. 2. „Ubi Polonia finem facit, pervenitur ad amplissimam Slavorum provinciam, eorum, qui antiquitus *Vandali*, nunc autem Winithi seu Vinuli appellantur.“ Magjce na wšecko toto ohled, neostýcháme se naše předešlé domnĕnj o gménu Wend Wind w Rozprawách přednešené, kde sme takowé, nebywše tak gestĕ w Sanskritu zbĕhlý, od *un uný* odwodili, zpátkem wzjti a ge nynj zde tjmto oprawiti gako přirozenĕgšjm, nenuceným, žádné zmĕny liter nepotřebugjcjm, a tauž matku i wlast se Sláwau magjcjm. — Pozdĕgšj Nĕmci a ginj sausedé zmĕnili *a* na *ae e i* Waend Veond Wend Wind, Řekowé pak aneb, gak obyčegnĕ přezwukowali *V* na *H* Heneti, aneb ge cele wynechali Eneti Anti. Toto sanskritské *Wand* negen nade wšj pochybnost pozdwihuge prawý půwod a smysl našeho národnjho gména *Sláw*, ale ukazuge spolu i wysokau obogjho starožitnost, nebo Sláwa a Wanda gedno znamenagj. Sám Bopp považuge *Wand* gako nosowané a se slowem *wad* spřjznĕné, kteréž téměř týž význam má, srow. Glossar. str. 153. 154. „Vad 1) dicere, 2) clamare, efficere ut aliquis sonet; cum praepos. *abi* = se inclinare reverentiae causa, salutare atd.“ Oboge *wand wad* srownáwá se s našjm wada, waditi se (puwodnĕ mluwiti hlasitĕ), kamž patřj i powiadać, powiastka, zwiastować, zwĕstowati, powĕdati, powjdati powĕst (powiedst = Sláwa, Fama, Saga). Gako se má skandinawsko-germanské Saga sagen Weissagerin k latin. saga sagus sagax sagacitas, praesagire praesagium, franc. sage sagement sagesse: tak se má i naše wada zwiast, powĕst, waditi powĕdĕti ku wĕda, wĕdĕti, wĕdomost wĕduch wĕdomec wĕštĕc, pols. zwiady wiadomy atd. Mezi Wand, Wend Wad wiad wĕd táž gest nářečnj srownalost která mezi Swant-

Swent, swiatý swatý swety. Odkudž podiwu hodnau srownalost mezi slawskými, řeckými a indickými gmény nalezáme: gako zagisté u nás osobnj gména se-*slaw*, u Řekûw se-κλες spogena bývala, tak u Indûw se slowem —wand, —wad (wat) tož znamenagjcjm, k. p. w mythologii indické nacházjme gména: *Bilawanden* (t. g. Siloslaw aneb i Wogslaw, anť *bila* u Indûw sjlu i wogsko spolu značj); *Jogawandi* (manželka ind. krále Suderisana t. Kagi = neb Kořislawa); *Bhagwadi* (Bohuslawa), *Sanuwadi* (Wěkoslawa), *Pragawadi* (Hořislawa, sr. prahnu), *Parwadi* pers. Parwand (Přeslawa), *Haymavadi* (Mokoslawa, přigmj bohyně Bhavany), *Satiawadi* (Prawoslawa), *Wišnuwadi* (Wišnuslawa, přjgmenj Gangy řeky a gméno sekty); *Gänawadi* (Ženislaw, Briacislaw, Manželstwoslaw, gméno boha manželstwj a domácjho štěstj); *Lilawati* (Nocoslawa) atd. se kterými srow. naše Hor*wat* Hor*wati*.

Poněwádž se tato Suaha ginačé i Aghnaji nazjwá, gakobi Ohňowa, Oheňka, a poněwádž w indickocikanské řeči oheň *jag jago* sluge, anoberž w samém Sanskritu *jagna* ohniwý zápal čili oběť značj, odkud i sanskritské sloweso *jadž* = páliti, obětowati a přjdawné *jadž* wzjwagjcj, obětugjcj bohûm, pak podstatné *jadžvan* = obětowatel: tedy zdá se, že i naše jaga, jaga baba, baba jaga, jaži čiliježi baba sem patřj, tjm wjce že wšecky powěsti o nj a gegjch skutcjch gi předstawugj gako ustawičně s ohněm, s pálenjm, střjlenjm, pečenjm, peklem atd. se zaneprazdňugjcj, srow. Zpěwanky I. str. 12 a 420. anoberž lid ruský, gi za bohyni wogny (obyčegně s ohněm spogené) držj, zpjwage o nj takto: „Baba jaga | Kostinaja naga | W stupe jede | Pestom poganiajet | Sled pomelom zametajet.“ — Či i naše „Jano Wajano,“ — „O Jana Jana Wajana.“ — Swatho Jana pália, Čerti mnichow chwália“ atd. wûkol ohně zpjwané, nepowstalo z Jag Jago, wplywem mnichûw a pûsobenjm křesťanských učitelûw lidu, to na ten čas w zawěšenj necháwáme; nám aspoň mezi Swatý Jag Jaga a Swatý Jan Jana, táž srownalost býtj se widj, gako mezi Swatý Wjt a Sanctus Vitus, mezi Mořena a Smrtná Neděle. Gak snadno se zwláště serb. ogaň a rus. ogoň na Johan zesmeknauti mohlo. Slowo ag jag i bez koncowky ň, ogň, gest u Slawûw zhusta w užjwánj, k. p. jug juh gib (polednj, hořká strana swěta odkud oheň slunce neysilněgi pálj), južina užina (Mittagsessen. Jarnik), juž'n sneg (aufthauender Schnee), južje (Thauwetter), ano i *ogol* krain. *uhel*, *wýheň* z tohoto kořene pošli. Se slowem *wajané*, *wajanek* může se i německé weihen Weihnacht, i řecké *hagien hagios* srownati, genž pûwodně znamenalo ohněm přečišťowati, přepalowati. Wánočnj oheň u Serbûw posawad gest w obyčegi. — To gistá prawda gest, že Staroslawowé oheň gako boha ctili a ge-

mu obětowali. Čechowé geště za času Cosmasa oheň wzjwali, gakž tento co očitý swědek pjše L. I. p. 1973. ed. Menk. „Hactenus multi villani, velut pagani, hic latices seu *ignes colit*, iste lucos, arbores, lapides adorat.“ W ruském Nowgorodě před modlau Peruna ustawičný *oheň* hořel; o Litwanech, bratřjch Slawůw, pjše Alex. Guagninus, Sarmat. Eur. p. 52. ed. 1581. „Ad Jagielonis tempora gens Litvanica et Samogitica superstitioni dedita erat, imprimisque *Ignem*, quem sua lingva *Znič* (srow. njtiti zanět podnět) ut rem sacram appellabant, cultu divino sequebantur, eumque in celebrioribus locis atque oppidis perpetuum observabant, quod si incuria ministrorum ignis extingveretur, capite plectebantur. Hujusmodi Ignis Vilnae, metropoli Lituaniae in arcis medio, ubi nunc basilica divo Stanislao dicata, erecta est, perpetuo asservabatur.“ — Negsauli toto geště pozůstatky wztahugjcj se na indickau bohyni Agnaji čili Suahu?

Ostatně zdálaliby se někomu snad Suaha čili Sláwa při malé a nepatrné božstwj býti, než aby národ, zwláště weliký, gméno od nj byl mohl dostati: toho zdánj gest mylné. Geště i od menšjch bohůw magj gména celj národowé a kmenowé, k. p. od Teuta Teutoni, od Skanda Skandinawi, od Stada Stadici, Stoderany, od Koledy Koledici atd. Suaha přináležela k neyznamenitěgšjm božstwjm gak w theoretickém čili physickém tak i w praktickém potahu, gak co do wýznamu w přjrodě, tak co do auřadu w náboženstwj. Tam značila gasnost a stkwělost ohně t. g. slunce Surja, Šiwy, Bramu: zde byla představena obětěm a modlitbám a gakoby prostřednice mezi bohy a lidmi, tak že gegj gméno při gmenách wšech giných i těch neywyššjch bohůw zpomjnáno bylo, wiz str. 28. To samo i o starých Peršanech pjše Strabo, Geogr. I. 15. „Οτῳ δε αν θυσωσι θεῳ, πρωτῳ τῳ πυρι ευχονται“ (t. g. kterémukoli Bohu se modlegj, neyprwé oheň wzjwagj). Podle wýsledkůw nowěgšjch skumatelůw indické Mythologie gest Bram (Pram) wůbec swětlo aneb oheň swětowý (cosmicus); Šiwa oheň slunečný čili planetarnj; Surja gest zosobněný okolek slunce (die personificirte Sonnenscheibe); Agni oheň elementarnj čili názemnj; Agnaji čili Suaha oheň obětnj: wšudy tedy gedno božstwj gen w rozdjlných stupnjch a postawách. Proto sami Indowé ani přjsných hranic mezi těmito božstwjmi nekladau nýbrž často gedno za druhé berau: tak pjše *Jajnawalkja* u Wiese, Indien I 1 str. 231. „Slunce gest Brahma“ tak i *Bhavišja-Purana*, Asiat. Research. V. S. 352. „Poněwádž nikdo wětšjm nenj, nebyl a nebude gako slunce, proto býwá gako neywyššj duch we wšech Wedách slaweno.“ Odtud widno že naši předkowé počátečně k Sabeismu přináleželi a ctitelé swětla, slunce, ohně byli, odtud u Indůw Bram Bramani, a u nás Pram Pramen Parom Pramjane Spriawane; odtud u Indůw Šiwa

Saivas a u nás Siwa Ziewa w Polabj a Sobotky; odtud u Indůw Suria, Svar, Sauras a u nás Súra súriti Surab Surbi Srbi; odtud u Indůw Agni Agnaji Suaha Agnimat (ignicola), a u nás Sláwa Sláwi Slawiané. I mezi samým sur sor sol (lat.), solnce slynauti sláwa swazek gest, srow. *Bopp.* Vergleich. Gramm. S. 19. „Die Halbvocale werden, wegen ihrer geschmeidigen Natur leicht untereinander verwechselt. Namentlich steht in jüngeren Sanskrit-Werken öfter *l* für *r*: auch findet man in den verwandten Europ. Sprachen mehrmals *l* für *v*. (srow. ind. vand vand a lat. laudo, ind. svapa a něm. schlafen, ind suoba a slaw. sloboda atd)." Prokop poznamenal že se w pradáwných časjch předkowé Slawenůw a Antůw zwali *Spori*, to gest Svari čili Suri Saurias; Svar pak aneb Sur Sorja znamená nebe obzwláště slunce. Sanskritské *v* po *s* obyčegně se w giných řečech měnj na *p*, hláska pak *a* na *o*, odtud sanskritské sur aneb ǧunowané suar, u Řekůw Spar Spor. Srow. *Bopp.* Vergl Gramm. S. 47. „Der Halbvokal *v* erhärtet nach *s* regelmässig zu *p* z. B. sansk. sva der Hund, pers. spa, sansk. asva das Pferd, pers. aspa, griech. hyppos, sans. visva, pers. vispa. (tak naše svaty svant, pers. spenta atd.)" Spori tedy gsau Svari Suri Surbi Sorabi (*b* gest koncowka, gako Weleti Weletabi) t. g. ctitelé slunce, ohně. Tož samo potwrzuge i slowo Bram Pram Patom, i ono pochodj od kořene na oheň ukazugjcjho, totiž p-r, pýř, pýřiti, par pára pařiti parom perun p-ramen, a s promenau *r* na *l* pal páliti, plamen atd. Srow. *Wiese*, Indien I. 1. S. 216. „Zu Anfang des Inhaltsverzeichnisses zu dem Rig-Vedá ist bemerkt, dass es bloss drei Gottheiten gebe, nämlich *Feuer*, *Luft* und die *Sonne*, deren Reiche die Erde, die Zwischen-Region und der Himmel seien. Sie gelten als die Gottheiten der geheimnissvollen Namen *Bhur*, *Bhuvah*, *Svar* getrennt oder einzeln, und (Prajapati), der Herr der Geschöpfe (Urheber der Welt) ist die Gottheit derselben zusammengenommen oder vereint gedacht." Tak i w Zend Avestě I. S. 3. „Der Ewige ist Schöpfer des Urlichts, Urwassers, Urfeuers." Než o tom w listu giném obšjrněgi. Měgte se blaze!

LIST ČTWRTÝ.

Co u nás Sláwa, u Indůw Suaha, to asi gest i we Skandinawské mythologii bohyně *Saga*, od slowa sagen, singen Sang. Srow. *Staršj Eddu* wydanau od Magnusa pod titulem Edda Saemundar hint Froda, i. e. Edda rhytmica s. antiquior, Hafniae 1787. Pars I. pag. 43.

„Saucqua — beccr heitir hinn fiórdi,
Enn par svalor knego
Unnir yfir glymia:
Par pav Odinn ok *Sága*
Drecca um alla daga
Glavd or gullnum kerom."

To gest w přeloženj:

Saukwabeker sluge čtwrtý (hrad neb krag nebe)
Nebo chladné wlny
Protekagj přeseň.
Tam též Odin a Saga
Pigj každého dne
Wesele ze zlatých čjšj.

Srow. *Edda von Rühs*, S. 194. Kap. IX. Von den Asinen. „Gangler fragte: welche sind die Asinen? und Har antwortete: Frigg ist die oberste. Sie hat den ausserordentlich schönen Saal Fensaler. Die andere heisst *Saga*, die Soekvabaek bewohnt." — Nynj slyšme bágeslowce a wykladače, gmenowitě Magnusa, we Slownjku Eddě připogeném: „Saga f. Divae nomen proprium; mihi ad verbum est loquacula, garrula, facunda, an potius ipsum Latinum Saga, ut sit sapiens Dea, et praescia rerum futurarum." — Gust. Thorm. Legis, Fundgruben des alten Nordens, Leipzig 1829. B II. S. 140. „Saga: die sagende oder erzählende Göttin, trinkt mit Odin gemeinschaftlich von dem, in goldene Becher geleerten, Quell der Zeit und des Aethers." — H. A. Pierer, Univ. Lex. oder encyclop. Wörterb. Altenb. 1835 pod článkem Saga, wörtlich Sage, Erzählung, Geschichte, ist, nach der Edda, die zweite der Asinen, hat die vierte Himmelsburg Saequa=bekkr (Sturzbach) über die kalte Wasser rauschen, hier trinkt sie mit Odin täglich aus goldenen Schalen; nach der Deutung der Zeit, des Quells der Kunde und der Weisheit. Kalendarisch gedeutet, stand sie dem Monate *Soa*, von um 19. Febr. bis um 21. März vor, und Saecqua—bekkr, als Sonnenhaus entspricht dem Zeichen der Fische. Da um diese Zeit das grosse

Opferfest Soelblot oder Disáthing (Disenversamlung) genannt, gefeiert und bei solchen Festen die Thaten der Könige am Abend gesungen wurden, so bringt man auch hiermit die Saga in Verbindung, und nimmt sogar an, dass die südlichen Gothen dieselbe Monathsgöttin Saga genannt, welche die nördlichen Gothen und zum Theil noch die Finnlappen unter dem Namen Goa göttlich verehrt. Die rauschenden Wasser erklärt man sich aus dem Gebrauch der Dichtersprache, welche *sagen* und *singen* mit dem Murmeln und Rauschen des Wassers vergleicht." Srow. *Vollmer Mythol.* str. 1406. „Saga (Skandinavische Mythol.) vielleicht identisch mit Laga (owšem! srow. λογος) mit welcher sie wenigstens den Wohnsitz in den kühlenden Gewässern von Söquabäk und die Liebe Odins theilt, der sie täglich besucht. Saga ist Göttin der Geschichte, sie bewahrt in ihren Liedern die Thaten der Helden auf (srow. Slowo o Pluku Igorowě)". Sanskritské *namá* chwála, sláwa znamená w perštině děgepis, historii, die Geschichte, tak gako Skandinawské *Saga* oboge značj: srow. *Kleuker*, Zend Avesta II. S. 91. „Schah-Namah d. i. Buch d. Geschichte, Lob der Könige." My zde připogugeme wyobrazenj Sagy, podle nástinu w obrazárně Mnichowské se nalezagjcjho. Ostatně negen mezi Suaha a Saga ale i mezi ginými indickými a skandinawskými bohy a bohyněmi sauwis a totožnost se nalezá, k. p. Bud, Budha a skand. Wodan, Brahaspadi a Braga, Prija a Freja, Skanda a Skand Skandinaw atd. Možno že i skandinawská bohyně *Swawa* s našjm *Slawa* se stýká. Odpusťte krátkost tohoto, powahau wěci takowým učiněného, psanj: budaucně wjce!

LIST PÁTÝ.

Řecký národ měl a ctil též bohyni Sláwu a sice pode třemi gmény: Ὄσσα (hlas), Φήμη (powěst), Κλειω (sláwa). — O bohyni Ὄσσα wiz Homer Odyss. 1. ў. 282, kde Minerwa Telemachowi otce hledagjcjmu radj: Ὄσσαν ἀκέσῃς εκ Διος (Powěst slyš z Boha rozenau); a opět Illiad. II. ў. 93. Ὄσσα Διος αγγελος (Powěst Zewsowa poselkyně). S řeckým ὄσσα aneb podle giných nářecj ὀττα může se srownati polské a slowenské *hut*oriti, t. g. mluwiti, hlásati. Φήμη (dorický φαμα od φαω, βαω, srowneg ba-gu, bag, bagka) byla neymladšj dcera Země a sestra obrůw Coea a Encelada. O nj plný gest celý staro-klassický swět a spi-

sowatelé, dějepisci, řečnjci, básnjři, umělci obogjho, gak řeckého tak řjmského národu. Už Hesiod o nj zpjwá *Ἔργα καὶ ἡμέραι* v. 761. *Φήμη θεος εστι* (Sláwa bohyně gest). Ona měla w Athenách chrám čili obětnici; Sophocles, Oedip. Tyr. 162 nazjwá Famu *dcerau náděge:* „*χρυσέας τεκνον ελπιδος ἄμβροτε.*“ Aeschines in Timarchum, str. 18. nazjwá gi gednu z neywětšjch bohyň, prawě: naleznete též že město naše, i předkowé oltář Fámě gako neywětšj z bohyň (*μεγιστης θεῶν*) poswětili.“ Týž w rozprawě o falešném poselstwj pjše: „*και τῇ μεν Φήμῃ δημοσίᾳ θύομεν, ὡς θεῷ, τῶν δε συκοφαντων, ὡς κακὄργων, δημοσίᾳ προβαλάς ποιεμέθα.* t. g. Famě čili Slawě sice gako bohyni, wěřegně obětugeme, než proti promluwačům, co zločincům, wěřegně žaloba se wede.“ Obětnice tato čili oltář Sláwě byl od Athenčanů wystawen po dobytj wjtězstwj nad Peršany u Mykale, gako pjše *Prokopius* Sophista in Epistola ad Zachariam apud Gronovium Tom. IV. p. 888. „Nunc revera cognovi, non verba tantum sed rem ipsam Famam esse. Et admiror legem Atticam, quae hanc etiam inter Deos collocavit. Neque enim Hesiodus solus Deam praedicat, verum etiam Athenienses cum pugnatam ad Mycalen pugnam eo ipso die intellexissent, committendum non putarunt ut pro Dea eam quoque non haberent.“ I Pausanias de veteris Graeciae regionibus, edit. Francof. 1624 na straně 28, takto o nj pjše: „Na náměstj gsau i giná djla, která zwláštnj gakausi Athenčanůw pilnost we ctěnj bohůw ukazugj: magjt zagisté u nich Stud, Sláwa (fama) atd. swé oltáře,“ Gegj rod a postawu *Virgil.* Aeneid. III. takto opisuge:

„Fama, malum quo non aliud velocius ullum,
Illam Terra parens, ira irritata Deorum,
Extremam, ut perhibent, Coeo, Enceladoque sororem
Progenuit, pedibus celerem et pernicibus alis.
Monstrum horrendum, ingens: cui quot sunt corpore plumae,
Tot vigiles oculi subter, mirabile dictu,
Tot linguae, totidem ora sonant, tot subrigit aures,
Nocte volat coeli medio, terraeque per umbram,
Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, et magnas territat urbes,
Tam ficti, pravique tenax, quam nuntia veri.“

Gegj pak obydlj opisuge *Ovid* w Metamorph. L. XII. v. 39 takto:

Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Coelestesque plagas, triplicis confinia mundi,
Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.

Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Nocte, dieque patent; tota est ex aere sonanti,
Tota fremit vocesque refert, iterumque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis;
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque:
Mixtaque cum venis passim commenta vagantur,
Millia rumorum, confusaque verba volutant. —
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Laetitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in coelo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem."

Valerius Flaccus, Argonant. L. II. ỷ. 115. takto gi, gako pannu, bohyni a poselkyni bohů opěwá:

„Cum dea (Venus) se piceo per sudum turbida nimbo
Praecipitat, Famamque vagam vestigat in umbra:
Quam pater omnipotens, digna atque indigna canentem,
Spargentemque metus, placidis regionibus arcet
Aethereis; illa fremens habitat sub nubibus imis;
Non Erebi, non diva Poli: terrasque fatigat
Quas datur: audientem primi, spernuntque, foventque:
Mox omnes agit et motis quatit omnia linquis. atd."

Maljři, řezbáři, sošnjci a ginj umělci wyobrazowali Fámu we dwogj postawě a barwě, celau opeřenau gako Dodolu, ale když něco prawdiwého, radostného a welikého donášela, představowali gi *s bjlýma křjdlama* a tu se wlastně nazjwala *Sláwu*, *Δόξα*, Gloria, naproti tomu *černá křjdla* gj dáwáno, když donesla něco lžiwého, bludného, smutného; srowneg: *Vossius* in Theologia gent. IX. 37. *Paschal.* de Coronis V. 11. Pamatná gest tato bjlá barwa Sláwy: ona upomjná na zwláštnj lásku wšech Sláwůw *k bjlé barwě*, o čemž wiz *Wýklad ku Sláwy Dceře* Znělka 600 ỷ. 9. „*Bělohlawa*" a *Zpěwanky* djl II-hý str. 469. 470.; Srowneg též *Bělohrady*, *Bjlé* hory, anobrž celé kmeny slawské k. p. *Bělo*chorwaty, *Bělo*rusy atd. Už w Indii gistá třjda lidu, která se *Werten* gmenowala, cele bjlým oděwem oděná chodila a chodj posawad; a Brahmanowé, magjce manželowi bohyně Suahy, totiž Ohňowi, obětowati, w bjlé raucho se oblékagj. Nowěgšj mythologowé takto o nj pjšj, *W. Vollmer*, Mythol. aller Nationen, Stuttg. 1836. str. 730. „Fama hatte in Italien und in Griechenland Tempel." *Leop. Ziegelhausen*, Götterlehre, Wien, 1837. str. 375. „Der Ruf, das Gericht, die geflügelte Fama, fortschwebend, die Tuba

an den Mund gesetzt. Oft hängt an der Posaune eine Flagge mit den Wappen des Landes, oder dem Namen des Volkes, Fürsten oder Helden, dessen *Ruhm* sie verbreitet.“ Podle starořjmského Kalendáře swěcen byl den čili swátek Famy a Sláwy w měsjci Serpnu; Plutarch (Camillus XXX.) nazjwá geg Φημη και Κληδων (Powěst a Sláwa). Naše Sláwa značila a značj w polském nářečj to, co řeckolatinská Fama, srow. Lindeho Slownjk pod článkem: , Sława=powieść, słuch, ogłaszka: starożytna sława opiewa, że Lech s Czechem z Karwackiej ziemi wyszli. Krom. 29.“ W gužných pak nářečjch gest glas glasowitost to, co Fama.

Geště wjce než Ὄσσα a Fama gest našj Sláwě přjbuzná, anoberž s nj negen mythologicky ale i etymologicky totožná řecká Clio čili Κλειω, bohyně děgin a sláwy, pocházegjcj tak od κλεω gako Sláwa od slugi, oboge Κλεω a slugi týž kořen magj, ant w řeckém tam *k* stogj kde u nás *s*, k. p. καρδια—srdce, δεκα—deset atd. Už Hesiod zpomjná Musu a bohyni Kleio w Theogonii ỳ. 75.

Ταῦτ' αρyα Μȣσαι ἄειδον, ὀλυμπια δώματ' ἔχȣσαι
Ἐννεα θυγατερες μεγάλȣ Διὸς εκγεγανῖαι
Κλειώ τ', Ευτερπη τε, Θάλεια τε, Μελπομένητε atd.

(Toto zpjwaly Musy, nebeské přjbytky magjcj,
Dewět dcer z welikého Peruna zrozených:
Klio a Euterpe a Thalia a Melpomona).

Wgednom starořeckém epigrammu (srow. Begeri Thes. Brand. str. 577) gmenuge se Klio gako wynálezkyně *lyrického zpěwu*, w následugjcjm doslowně přeloženém werši: „Klio nalezla krásnoplesé Kithary medosladký zpěw.“ Kithara a lyra u Řekůw bylo gedno, srow. Schellers lat. deut. Lex. I. p. 243. Proto na některých obrazech a gemmách představuge se Clio s lyrau w rukau, ana na nj hrá. Už sami starožitnj klassikowé wykládali *Klio* skrze Sláwa Gloria, tak *Diodorus Siculus* (gegž Plinius perwým řeckým kritickým spisowatelem nazjwá) Vol. III. Lib. 4. p. 25. Edit. Argent. „Ἑκαςη δε προσηγορια τον οικεῖον λόγον απονεμοντες, φασιν ὠνομασθαι, τὴν μὲν Κλειω δια τὸ τον ἐκ τῆς ποιήσεως τῶν εγκωμιοζομένων ἔπαινον μέγα κλέος περιποιεῖν τοῖς επαινουμένοις,“ (t. g. Řekowé přjhodný každému gménu Mus smysl přikládagj: Klio, řjkagj, odtud se gmenuge, že kteřj básnjřůw chwálami zwelebowáni býwagj, welikau mezi lidmi sláwau slynau). Srow. *Phurnutus*, edit. Hygin. Basiliae 1549. p 155. „Clio una est Musarum, quod κλέος id est gloriam adipiscantur literati, quodque alios laude celebrent.“ Srow. H. A. *Pierer* encycl. Wörterbuch B. XI. p. 374. „Kleio oder Klio, Muse des Ruhmes (κλεος) oder der Geschichte und des Epos, insofern beide rühmliche Thaten zum Gegenstande haben.“ Klio téměř tak wyobrazowána

byla gako Fama, Gloria a Saga, s bobkowým wěncem na hlawě, s trubau w prawici a s knihau w lewici. Klio byla, z hwězdarského ohledu, u Řekůw a Řjmanůw držána za ředitelkyni a panowníci okresu Marsa na nebi, srow. Natalis Comes VIII. Nordická Saga přebýwala we čtwrtém kragi nebes, Agni a Suaha též přjbytek a panstwj měli w obloze nebeské pod sluncem k gihu: tak že i z tohoto ohledu na geden wšem obecný půwod ukazugj. — S Bohem!

LIST ŠESTÝ.

W Řjmě měla Sláwa pod gménem Honoris neb Gloriae tři chrámy, geden prastarý před bránau Collinskau w pátém okolj (porta Collina, 5 regio), druhý wně u brány Kapenské w perwém okolj, který M. Marcellus asi r. 544 po založenj města Řjma a 208 před nar. Kr. wystawiti dal z kořistj wybogowaného města Syrakus. Wedle tohoto chrámu *Cti* čili *Sláwy* stál hned druhý chrám, totiž chrám *Cnosti* (i Indowé měli božstwj cnosti pod gménem Darma, Darmadewa): takže do onoho nebylo giného wchodu leč skrze tento, k náwěštj toho, že beze cnosti nenj přjstupu ku sláwě. Řjmské wogsko do bitwy gdaucj tudy wedeno býwalo, aby pámatowalo, že gen prostředkem cnosti čest a sláwu zjskati lze: wiz Quil. Philandri Castilionis, Notae od Vitruv. p. 87. — Slyšme o tom řjmské spisowatele: *Cicero* De Natura Deorum L. II. p. 308, Ed. Dion. Gothofredi: „Multae autem aliae naturae Deorum ex magnis beneficiis eorum non sine causa et a Graeciae sapientibus et a majoribus nostris constitutae nominataeque sunt. Quidquid enim magnam utilitatem generi afferret humano, id non sine divina bonitate erga homines fieri arbitrabantur. Itaque tum illud, quod erat a Deo natum, nomine istius Dei nuncupabant, ut cum fruges Cererem appellamus, vinum autem Liberum; tum autem res ipsa, in qua vis inest major aliqua, sic appellatur, ut ea ipsa vis nominetur Deus, ut *Fides*, ut *Mens*. Vides Virtutis templum, vides *Honoris* a M. Marcello renovatum, quod multis ante annis erat bello Ligustico a Qu. Maximo dedicatum." Týž: *de Leg. L. II.* 8. „Nostris extra Portam Collinam *aedem Honoris* et aram in eo loco fuisse, memoriae proditum est. Ad eam cum lamina esset inventa et in ea scriptum *Lamina Honoris* ea causa fuit aedis hujus dedicandae. (Mjsto *lamina* magj některé Codices Domina Honoris.) Týž Orat. in Verrem. C. 9. „Marcellus si Syracu-

sas cepisset duo templa se Romae dedicaturum voverat: Verres, qui non Honori neque Virtuti ut ille, sed Veneri et Cupidini voto deberet, Minervae templum spoliare conatus est.“ Livius Lib. 27. C. 25. „Marcellum aliae atque aliae objectae animo religiones tenebant. In quibus, quod, quum bello Gallico ad Clastidium aedem *Honori* et *Virtuti* vovisset, dedicatio ejus a pontificibus impediebatur: quod negabant unam cellam duobus recte dedicari: quia si coelo tacta, aut prodigii aliquid in ea factum esset, difficilius procuratio foret: quod utri Deo res divina fieret, sciri non posset. Neque enim duobus, nisi certis Deis rite una hostia fieri. Ita addita Virtutis aedes approperato opere.“ Plutarch w žiwotopisu Marcella: *Ἐπειτα ναὸν ἐκ τῶν Σικελικῶν λαφύρων ᾠκοδομημένον ὑπ' ἀυτῦ Δόξης και Ἀρετῆς καθιερῶσαι βυλομενος* (t. g. když chrám z kořisti Sicilské od něho Sláwě a Cnosti wystawený poswětiti dáti chtěl, — překáželi tomu kněži atd.“ *Valerius Maximus* L. I. C. 1. n. 8. „In qua (Roma) quum Marcellus quintum consulatum gerens Templum *Honori et Virtuti* Clastidio prius deinde Syracusis potitus nuncupatis votis debitum consecrare vellet, a collegio pontificum impeditus est, negante unam duobus diis recte dicari. Ex pontificum admonitione effectum est, ut Marcellus, separatis aedibus, Honoris ac Virtutis simulacra statueret.“ I *Plinius wětšj* o něm zmjnku činj *Hist. nat. L.* 2. *c.* 7. „Innumeros deos credere, atque etiam ex virtutibus, vitiisque hominum ut Pudicitiam, Concordiam, *Honorem* etc.“ Q. A. Symmachus L. I. Ep. 20. „Bene ac sapienter majores nostri, ut sunt aliae aetatis illius aedes, *Honori* atque *Virtuti* gemellas junctim locarunt, commenti, ibi esse praemia honoris ubi sunt merita virtutis.“ Srow. i Augustina de Civit. Dei, L. 4. C. 21. kde stogj *Honorius*, w některých Rpisech i *Honorinus*. — Od tohoto chrámu Cnosti a Sláwy dostala w Řjmě i celá ulice čili čast města gméno *Vicus Honoris et Virtutis*, gako *Rufus* a *Victor*, w opsánj Řjmu, zmjňugj. Nardinus, apud Graev. Ant. Rom. V. 4. p. 974 takto o tomto chrámě pjše: „Exornata utraque haec aedes a Marcello nepote statuis et inscriptionibus, ut ex Ascanio in Pisonem discimus. Idem cum statuas sibi ac patri itemque avo poneret, in monumentis avi sui ob Honoris et Virtutis decorem subscripsit: *Hi sunt Marcelli novies Coss. Avus quinquies, Pater semel, Filius ter.* — Instauravit aedes eas Vespasianus Imp. pictoribus in iis exornandis usus Cornelio Pino et Attico Prisco ut est apud Plinium L. 35 C. 10 Post Amulium (pjše Plinius) fuere in auctoritate Cornelius Pinus et Atticus Priscus, qui Honoris et Virtutis aedes, Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt.“ — Třetj takowý chrám Sláwy a Cnosti w Řjmě stál na esquilinském wrchu, na té straně, která se Merulanska aneb Marianská gmenowala. Dal geg wystawiti

C. Marius (asi r. 96 před nar. Kr.), skrze stawitele Mutia po wjtězstwj nad Teutony a Cimbry. *M. Vitruvius*, de Architect. L. 3. C. 1. takto geg opisuge: „Peripteros aedes erit, quae habebit in fronte et postico senas columnas, in lateribus cum angularibus undenas, habeatque ambulationem circa cellam aedis, quemadmodum est in porticu Metelli Jovis Statoris Hermodi et Mariana Honoris et Virtutis, sine postico a Mutio facta.“ Týž L. 7. in Praef. „C. Mutius magna scientia confisus, aedes Honoris et Virtutis Marianae cellae, columnarumque et epistyliorum symmetrias legitimis artis institutis perfecit. Id vero si marmoreum fuisset, ut haberet, quemadmodum ab arte subtilitatem, sic ab magnificentia et impensis auctoritatem, in primis et summis operibus nominaretur.“ — Obřady a oběti wykonáwaly se Sláwě od kněžůw s odkrytau hlawau, anť při slawnostech wšech ostatnjch bohů a bohyň zakrytau měli hlawu; přjčinu toho udáwá Plutarch. Parab. Rom. C. 12. kde takto prawj: „Proč bohu řečenému Honor obětugj s odkrytau hlawau? — Že čest a sláwa gest wěc spanilá, wznešená, stkwaucj, zgewná a otewřená: pro kterauž přjčinu i wýbornj a slawnj mužowé odkrytjm hlawy ctěni býwagj, proto i božstwu téhož gména tuto čest prokazugj.“ Swátek Honoru w Řjmě w rozličných měsjcech a dnech swěcen byl: w neystaršjch časech dne 15. Června, kdežto gjzda řjmská od chrámu Honora na Capitolium na *bjlých konjch* gezdila a gakoby swatau pauť držela: srow. *Aurel. Victor* de Viris illust. C. 32. „Q. Fabius Rutilanus primus instituit, ut Equites Romani Idibus Quinctilibus (15. Června) ab aede Honoris *albis equis* insidentes in Capitolium transirent.“ (I zde opět *bjlá* barwa se wyskytá, gako při Famě bjlá křjdla: bjlý kůň byl i w Arkoně we chrámě Swatowitowě). Cjsař August wšak přenesl Swátek Honora na 29 Kwěten, gako swědčj *Dio Cassius*, Edit. Sam. Reimar. Hamb. 1752. Tom. I. str. 747 „C. Furnio et C. Silano Coss. natus est Agrippae filius, cui Lucio nomen factum. Hunc et fratrem ejus Cajum Augustus Caesar (A. Ur. Con. 737.) quo tutior esset ab insidiis, non expectans, dum virilem aetatem attingeret, statim adoptavit et haeredes Imperii fecit: ludosque qui *Honori* et Virtuti celebrabantur, in eos dies, quibus hodie aguntur, (τήν τε τῆς Τιμῆς και τῆς Αρετης πανηγυριν). Ricciolus in Chron. str. 29. z tohota mjsta Dionowa dokazuge že to byl den 29. Máge. W Kalendáři zase w časjch Constantina Wel. složeném stogj: „IV. Cal. Junii: Ludi Honoris et Virtutis.“ Představowán byl tento řjmský *Honor* skrze řezbáře a maljře obyčegně w obrazu panny křjdlaté, letjcj, w nádherném purpurowém rauchu, bobkowý wěnec na hlawě, palmu w rukau a roh hognosti magjcj: a wšak i w obrazu muže představen se nacházj, zwláště na některých saukromných a rodinných mincjch,

k. p. rodiny Julské, Lollské, Cornelské, Egnatské, Fufické, Mutiowské gegjž předek Mutius byl stawitelem chrámu Honora a giných, kde wšak gen hlawa aneb poprsj stogj. Někteřj wyobrazowali Honora čili Čest, Sláwu tak, že Cnost před nj kráčela, Cupido pak onuno ku této wedl, srow. Gyraldus Synt. I. p. 34. Wyobrazenj a nápisy Honora nalezagj se na chrámjch, stěnách domûw, hrobjch, slaupjch, sochách, mramorech, mincjch a giných wěcech neb ozdobách, a to negen w Řjmě a we Wlašjch, ale i w giných Řjmanûm poddaných kraginách, k. p. w Gallii, we Slawonii atd. My zde některé položjme a sice z Gruteri Thesaur Inscrip. I.

Str. 436. C 3. In basi statuae C. M. aut in dorso collis Quirinalis in domo Pompeji:

C. MARIUS. C. F. COS. VI. PR. TR. PL. Q. AUGUR. TR. MIL.
DE. MANUBREIS. CIMBRICIS. ET. TEUTONICIS.
AEDEM. HONORI. ET. VIRTUTI. VICTOR. FECIT.

Str. 99. Romae in aedibus-Familiae de S. Cruce, ad forum Judaeorum, Tabula marmorea excavata, litera et sculptura non admodum bona. Incisa sunt stemmata tria: primum *Honoris*, viri macilenti, togati, barba rasa et capite tonso; Veritati quae e regione est, dextram porrigentis; alterum *Veritatis*, mulieris item macilentae, veste ampla plicosaque in humerum injecta amictae; tertium *Amoris*, pueri veluti ex utroque nascentis, in medio amborum collocati.

Str. 100. Nemausi (Nimes in Gallia) in templo:

ISIS. SERAPIS. VESTAE. DIANAE. SOMNI. Hs (t. g. HONORIS) N. VI.

Str. 12. Č. 10. Metis (Metz) in domo Joh. Aubrii, aurifabri, in basi columnae quadrangularis:

J. O. M.
IN. HONOR. DOMUS. DIVINAE
VICUS. HONORIS. PUBLICE
POSUER. HI. QUI. INFRASCRIPTI
SUNT. CURA EORUM. T. JUL.
ADJUTORIS. M. PAULI MARTIALIS.
P. DONNA XI.

Str. 100 n. 4. Eszekini (in Slavonia) non longe a Dravo fluvio:

VIRTUTI. ET. HONORI.
L. ULPIUS MARCELLUS
LEG. AUG. PR. PR.
PANNON. INF.

Głossista Lactanciůw. I. 20 přiwodj následugjcj nápis na starém mramoře:

C. POLICIO. L. F. BIBULO. AED. PL.
HONORIS VIRTUTISQUE CAUSA.
SENATUS CONSULTO POPULIQUE JUSSU
LOCUS MONIMENTO. QUO IPSE POSTERIQUE EJUS
INFERRENTUR PUBLICE DATUS EST.

Posawád se nacházegj i penjze ode pěti cjsarůw řjmských kde Honos wyražen s nápisem, totiž od Galby (panowal r. 68. po Kr.) geden, od Vitellia (r. 69.) geden, kteřjž oba sobě téměř rownj gsau, Honora w *ženské* postawě předstawugjcj; od Tita (r. 76), od Antonina Pia (r. 138) čtyři, mezi nimiž geden zlatý a geden střjbrný, a pak od Marka Aurelia Antonina Mudrce (r. 161) Některé z nich zde sděljme; wiz Jos. Eckhelii Catalogus Musei Caesar. Vindobon. Nummor. Vet. Roman. Viennae 1779. Pars II.

Str. 113. č. 20. nalezá se penjz takto opsaný:

Gedna strana: Ser. Sulpi. Galba. Imp. Caesar. Aug. Tr. P. (caput Imperatoris laureatum) nummus aeneus.

Druhá strana: Honos et Virtus S. C. (Senatus Consul.) Honos seminudus, togatus stans, dextra hastam, sinistra cornucopiae, ex adverso Virtus paludata, capite galeato, dextra parazonium, sinistra hastam, dextro pede galeam calcans.

Str. 217. 218. č. 11. 12.

Gedna strana: Aurelius Caesar. Aug. Pii F. Cos. (caput Antonii Pii)

Druhá strana: Honos, vir togatus stans, dextra ramum, sinistra cornucopiae. Aureus et Argenteus.

č. 13. Alius similis nummus addito S. D. ex aere.

č. 14. Alius sed in adversa pro Honos errore monetarii scriptum Desnos.

Srow. Bernh. Montfaucon Antquit. Parisiis 1719. Tom. I. P. 2. p. 348. „Cultus ille honorque divinus, quem virtutibus praestabant Graeci Romanique minus rationi absonus erat quam caeterae apud illos sacrorum religiones. Videntur illi Virtutes, ceu causas habuisse virtutum illarum, quas in hominibus suspicimus. Virtus ipsa Dea erat, quae cum *Honore* plerumque jungebatur. In postica nummi Galbae facie ambo simul comparent: Honor *veste muliebri* ornatur, quae mulier cornucopiae sinistra tenet, dextra hastam. In nummis Vitellii alius fere similis typus occurrit. Duo capita Honoris et Virtutis simul sunt in nummo familiae Corneliae. In Egnatia familia Honor et Virtus suam singuli hastam tenent, Cupidoque capiti Honoris coronam imponit. In Fufia familia Honor et Virtus suas inscriptiones habent Ho: Virt: Honor itaque est

Virtus saepe simul versabantur: cultus ipsorum communis erat in templis. Separatim etiam illi colebantur. Honorem solum frequenter offendimus: sic conspicitur in nummo Titi Imperatoris, ubi vir hastam dextra tenens, sinistra vero cornucopiae, pede globum premit; inscriptio est *Honos Augusti.* In Antonini Pii vir est. Honor exhibetur in nummo Marci Aurelii, verum hic figura est *muliebri*, ramum dextra, cornucopiae sinistra tenens. Caput Honoris cum inscriptione Honoris in nummo familiae Juliae reperitur, ubi lauro coronatur, longoque capilitio ornatur, similiterque in familia Lollia." — Tato nestegnost w představowánj Honora hned w ženské, hned w mužské postawě powstala u Řjmanůw odtud, že myšlénku *Famy* dostali od Indůw a Řekůw, kde i bohyně i slowo ženského pohlawj byly, řjmské ale slowo Honos mužského bylo pohlawj a upomjnalo tjm na boha ne na bohyni. Odtud zniknul zápas mezi wěcj a slowem, který se w pozdĕgšjch časjch tjm skončil, že na mjsto Honos kladeno *Gloria.* Kde předtjm stálo Honos Augusti, Honos Exercitus, Honos Romanorum atd. asi od času Constantina Welikého r. 307, genž gak známo gest, křesťanské náboženstwj prwnj přigal, nalezáme tam Gloria Augusti, Gloria Exercitus, Gloria Reipublicae, Gloria Romanorum, Gloria Orbis terrarum. Srow. *Anselmi Banduri*, Numismata Imper. Rom. Paris. 1718. T. II, p. 273. „*Gloria Romanorum.* Figura muliebris galeata et stolata, insidens spoliis a sinistra dextrorsum. Victoriae signum adversum globo impositum sustinet dextra, hastam vero transversam tenet sinistra. Haec epigraphe et hic typus in Constantini Magni nummis *primum* occurrit, in subsequentibus vero Imperatoribus obvii sunt." Okoličnost pak tato gest welice pamatná, nebo ona nám wyswětluge i proměnu našeho *Slaw* na *Slow*, gak to njže obšjrněgi ukážeme. Neomylně zagisté křesťanský cjsař Constantin stydĕw se za modlu a pohanské gméno *Honos*, změnil ge w giné gakoby newinné a nepohanské *Gloria*, aby se tak i křesťanům i pohanům zachowal; pročež i w ten praporec, který Gloria w ruce držela dal začátečné litery J. X. (Jesus Christus) wprawiti, geho pak potomci, k. p. Theodosius Weliký i křjž. Wýše dotčený znamenitý zpytatel řjmských starožitnostj Ansel. Banduri, T. II. opisuge 447 mincj, nápis a obraz „*Gloria Romanorum*" nosjcjch, od Constantina Wel. až do Valentiniana III., čili od r. 306—425; dále 31 mincj s nápisem a wyobrazenjm „*Gloria Reipublicae*"; 47 mincj magj *Gloria exercitus*; 6 Gloria Orbis Terrarum, 3 Gloria Novi Saeculi, 1 Gloria Constantini Aug. — Pobožný cjsař Theodosius Wel. styděl se už i za *Gloria Romanorum*, proto změnil ge na wšeobecněgšj a křesťanštĕgšj *Gloria Orbis terrarum*, a sice s potahem na Krista gako spasitele swěta: wiz Ansel. Bandur. II. str. 507. „Theodosii M.

numi-

numismata aurea: Gloria orvis (sic) terrarum. Imperator paludatus stans, dextra tenens labarum, sinistra orbem crucigerum: in ima parte TESOB. Epigraphe haec nova; nummus rarissimus. Utrum Imperator hic expressus, an crucis salutare signum globo impositum Gloria Orbis Terrarum dicatur, dubitari potest. Si Imperator, multas ille quidem victorias retulit, ideoque Gloria Romanorum dici fortasse potuit, sed nequaquam orbis Terrarum: at hujus Gloria et Salus merito dici potuit Crucis signum, isque intellectus Theodosii pietati magis convenit.“ Gako řjmštj cjsařowé a Řjmané wůbec, stawše se křesťany, swau pohanskau modlu Honos přegmenowali neyprwé w Glorii, potom w Glorii okresu zemského t. g. w Krista: tak w podobných okolčnostech učinili i Sláwowé, genž gméno Slawa, Slaw, Slawowé přezwukowali we Slow Slowané. — Neopomiňme i to posléze, co nowěgšj mythologowé o těchto božstwjch pjšj; W. *Vollmers* Mythol. aller Nationen. S. 780. „Gloria, eine der vielen allegorischen Gottheiten, welche die Römer sich erschufen: dies ist der personificirte Ruhm.“ *Leop. Ziegelhausen*, allg. Götterlehre, S. 374. 375. „Die Ehre (Honos). Diese Göttin trägt einen Sternenkranz und hält Lorberkränze in den Händen, oder sie führt Schwerdt und Buch, beides mit Lorberzweigen umwunden. — Die *Unehre* (Schande) eine weibliche Gestalt mit unedlen Zügen, in Lumpen gehüllt, liegt an einem unsaubern kothigen Orte, sucht das Gesicht mit den Händen zu bedecken und sich hinter ihren herabhängenden, schwarzen Fledermausflügeln zu verbergen.“

LIST SEDMÝ.

Ale ne toliko mezi Sláwau a Suahau, než i mezi ginými mnohými indickými a slawskými bohy a bohyněmi stegnost a srownalost se nalezá, hned co do smyslu a wěci, hned co do gména, hned co do obogjho. To gediné poznamenati dlužno, že w indické mythologii geden a týž bůh neb bohyně pod rozličnými gmény, zgewy a proměnami wjce gakoby bohůw w sobě obsahuge, z nichž gako z ratolestj gednoho stromu, w běhu času, u rozličných národůw cele samostatnj a rozličnj bohowé powstali a se rozmnožili. Tak k. p. Wišnu předstawuge se w desjti proměnách čili wtělenjch, w každé giné gméno nosj, w každé gakoby giné samostatné božstwj se býti zdá, an předce tentýž gest. Tak

bohyně Lakšmi obsahuge w sobě tři neb čtyry bohyně, totiž: gednu bohyni krásy a tu se gmenuge Lakšmi, druhau bohyni lásky a tu se gmenuge Kamala, třetj bohyni štěstj, hognosti, úrody a tu ge gmenuge Šri, čtwrtau milenku a přjtelkyni boha Wišnu, a tu se gmenuge Prija Haripríja. *Fr. Paullin.* Syst. Brahm. p. 279. „Lakšmi est dea Ceres, Ops, Tellus, Venus; dea fecunditatis et opulentiae; Dea nocturni et domestici ignis.“ Neylepšj známost o tom nám poskytnau samy indické prameny a náboženské knihy, gmenowitě Bhaguat-Džita, Rozmluwa 14. kde se toto pamatné mjsto nalezá: „Onna gediná neywyššj bytnost zgewuge se skrze stwořenj. zdržowánj a rušenj pode třemi podobami: a wšak předce gen gedna gest. K gedné z těchto podob se obrátiti, gest tolik, gako obrátiti se ke wšem, to gest, k gednomu neywyššjmu Bohu. Lidé magj znáti, že mezi bohy Wišnu, Brahma a Šiwa žádného skutečného rozdjlu nenj. Co se gim tak widj, gest pauhé mámenj. Mezi Brahma, Wišnu a Šiwa nenj rozdjlnosti. Wišnu gest stwořitel pod gménem Brahmy, zdržowatel a chránitel pod gménem Wišnu, a kazitel pod gménem Šiwa. Ať nikdo nedj: žeby Wišnu z těch bohůw, neb přjsudkůw a wlastnostj, kterými se onano trogj moc gmenuge, gen geden byl. On gest pramen wšech. On gest který Wše swau twornau mocj učinil, swau zdržowacj mocj zdržuge, swau hubjcj hubj. Se gménem Wišnu spogen gest obsah wšech dokonalostj! Gako slunce, ač gedno gest, předce se celé we mnohých nádobách wodau naplněných ukazuge: tak se zgewuge bůh w rozličných bytnostech.“ W indických slownjcjch nazjwá se Brama i puran, parama, a toto se tlumočj skrze summus, altissimus, t.g. naše Wyšnj, neywyššj a ind. Wišnu. Brama tedy a Wišnu gedno gest. Tak i bohyně Agnaja a Suaha dwě gména má. Srownegme giž některá, z času Helmolda, Nestora, Wacerada a g. zachowaná staroslawská mythologická gména s indickými a indická se slawskými, hned uwidjme totožnost a srownalost, tak k. p.

1 *Bram* podle Majera i Brem Brim Parabrama t. g. pram-en, pols. promień (lux, radius), wreme (čas, gasnost), prawý oprawdiwý, prwnj, gediný, nedwogj (advaia), neywyššj, neydokonalegšj Bůh, pramen, zřjdlo a půwod wšeho; ostatnj bohowé gsau gen geho sjly a wlastnosti, geho wýtoky a rozličné postawy: z něho neyprwé a bezprostředně znikla Trogice indických bohůw Trimurti, totiž Brama (twořitel), Wišnu (zdržowatel), Šiwa (rušitel): — srow. s njm *Praw Prov Prove* a *Prom Parom Pron. Prom Promo* má Petrus Albinus Chron. Misn. XI. p. 302. *Preno* má Chron. Sax. Praw Prom značilo půwodně pramen čili swětlo, prwého prawého Boha (srow. Prokop: Slavi unum Deum fulguris [sr. promień pram parom, watra, střela] effectorem solum

agnoscunt), potom i boha *Prawdy*, sprawedliwosti, gelikož prawda mrawné swětlo, blesk, pramen gest. U Staročechůw *pramen* a u Poláků *promień promyk* znamená 1) 'papresk, der Sonnenstrahl. 2) zřjdlo a původ. W modlitbách a spisech indických nazjwá se Bram skutečně swětlem, pramenem čili bleskem, srow. Mahamulli čili Muni Komentář k Wedě u F. A. Wiese, Indien I. B. I. Ab. S. 221. „Er allein, kein grösserer ist als er — Brahm, ist in jedem Theile des Raumes gegenwärtig. Du, o Gott! bist das wahre, ewig selige, unwandelbare Licht (sr. pram-en) aller Zeiten und Räume. Deine Weisheit erkennt tausend und aber tausend Gesetze (sr. prawda). Du allein bist der wahre Bhagawan (Selige, sr. Boh)". Tak i w *Zend Avestě* od Kleukera, Riga 1776 I. S. 47. „In einer Zeit, wo die Menschen noch fast Gefühl waren, musste der Feuerglanz der Sonne und Sterne, mussten die Erscheinungen und Wirkungen des Blitzes und anderer Glanzphänomene in der obern Gegend Zeichen von vieler Bedeutung und tiefem Eindruck für die Menschen sein. Auf solche Bemerkungen gründeten die Parsen den Glauben an ein göttliches Feuer, das alle Wesen durchdrungen habe, welches sie *Behram* nannten." Gméno a slowo Bram, negen etymologicky ale i logicky co do wýznamu, totožné gest se slowem Praw; srow. *Joh. Ern. Hanxleden*, Vocabul. Sanscr. pod článkem *Brama*=a scientia da ley t g. známost prawdy čili zákona. Prawda we staroslaw. nářečj znamenala zákon, srow. Prawda Ruská. Přjgmj čili druhé gméno Bramowo gest *Tatwa*, wiz *Majers* Mythol. B. I. p. 225. Tatwa ale znamená podle Boppa, Gloss. p. 72. Veritas, vera natura, t. g. prawost, prawda. Neystaršj modlitby a pocty Bramowi přinášené gmenugj geg *prawdau*, srow Paullin. Syst. Brahm. str. 65. „Parabrama, tu vera lux temporum, (sr. pramen, wremie). tua sapientia mille et amplius *leges* (práwo prawda prawidlo) cognoscit; tu *legum* omnium vera essentia, et omnis sapientiae forma." Srow. též staroind. knihu *Sambhava* aneb *Purana* o počátku bohůw a swěta, u Paullina str. 62. „Parabrama *verae* et infinitae sapientiae spiritus." Sr. *Gajatri* čili saustawu ind. náb. Jahrb. d. Lit. B. II. p. 308. „Da das Gajatri das ganze System der indischen Religion enthält, so erhellet daraus, dass dieselbe der ursprüngliche Sonnen und Lichtkultus (sr. pramen) sei. Das ewige Licht, gleichbedeutend mit der Sonne, wiewohl dieses nur ein Ausfluss derselben ist, durchdringt und erleuchtet die sieben Welten. Die siebente derselben, Brahmas Wohnsitz, heisst *Wahrheit*

4*

(praw, prawda) und kann nur durch *Wahrhaftigkeit* erreicht werden. ⁴ Der Wahrheit und dem Lichte steht die Leidenschaft und die Finsterniss entgegen." Slowo Bram gest = praw prawda, Bramůw přjbytěk sluge prawda, cesta k němu gest prawdiwost, přjgmenj Bramowo gest tatwa, prawda: i kdo giž pochybowati může o totožnosti Bram a Praw Prowe? — Že *Prbwe* u Slawůw byl bohem práwa, prawdy a sprawedliwosti, patrno z Helmolda I. C. 83. „In nemore quod dicatum erat deo Prowe, secunda feria hebdomadatim populus terrae cum Flamine et Regulo convenire solebant propter *judicia* (t. g. práwa prawdu.)." Gméno *Bram* sgednocuge ale w Sanskritu čtyry wýznamy 1) práwo, prawda, prawidlo, spráwa, zpráwce, práwnjk, zákonodárce; 2) mluwenj, řeč, slowo λογος, zwláště swatau swětobsahugjcj syllabu *Oum* wyslowugjcj: prawitel, rozpráweč; 3) tworenj, činěnj, tworce odtud i přjgmj *sršdawa*, twořitel; 4) rušenj, kazenj, mařenj, ničenj odtud přjgmj *šastawa* mstitel: — rowně tak i w našem slowě a kořeni *Praw* wšickni tito wýznamowé skryti gsau 1) praw—práwo prawda spráwce; 2) praw—prawiti wyprawowati rozpráwka; 3) praw—zprawiti, učiniti, stwořiti; 4) praw—odprawiti, poprawiti, zničiti, popráwce. — Co *Paullin Syst.* Br. p. 22 pjše: „Brahma nulla habet templa, nam cum ubique sit diffusus, templo nequaquam egere dicitur;" a *Alex Dow*, Hindostan T. II. S. 57. „Brama oder die höchste Gottheit hat tausend Namen; allein die Indier würden es für die grösste Gottlosigkeit halten, wenn man ihn unter einer Gestalt vorstellen wollte;" pak *Majer*, Myth. I. str. 238. o temž Bramowi: „Man hatte keine Abbildungen von dem Ewigen, keine Tempel waren ihm insbesondere gewidmet:" to pjše wýslowně i Helmold o Prowowi L. I. 38. „Est Slavis multiplex idololatriae genus: hi simulacrorum imaginarias formas praetendunt de templis, veluti Plunense idolum Podaga; alii sylvas vel lucos inhabitant, ut est Prove, quibus nullae sunt effigies expressae." Prow tedy též půwodně neměl ani chrámu ani obrazu.

2 *Karta* týž bůh, sr. Paullin. str. 68. srow. *Kirt Krt* (u Wacer. str. 14.), snad i Čert Černobog a Praw=Bělbog?

3 *Trimurti* ind. a naše *Triglaw*. (ind. murti=tělo, osoba, u nás *hlawa* neypředněgšj čast těla, ano i osobu značj k p. bělohlawa=ženská osoba, kolik hlaw tam bylo? t. g. osob)

4 *Šiwa* ind. a naše *Siwa Žiwa*.

5 a) *Parvati* (manželka Šiwowa, w perské myth. Parvand) a naše

Porvata (u Wacer str. 18. Persephone). sr. *Vallmer* Myth. 432. *Paullin*. p. 186. „Kali vel Bhagavadi quae Proserpina est.“

b) *Bhagavadi*, *Bhadrakali*, táž sama gako bohyně osypek, ind. a serb. bogiňa = variolae (sr. Paullin. Syst. p. 101. „Indi variolarum morbum deae Bhadrakali adscribunt, ejus vindictam esse dicunt, et in hac infirmitate ad ipsam confugiunt.“

c) *Bhawani* t. g. ploditelkyně, manželka Bhawy t. g. ploditele Šiwy, u Indůw pomocnice rodiček a matek při porodu, srow. Zlatá *Baba*.

d) *Maja*, matka Kamadewy čili boha lásky, w Indii gest 1 Mág této bohyni swatý, wyzdwižený gj tudy býwagj žerdi a stromy kwjtjm a pentlemi ozdobené. srow. Maurice Ind. Antiq. VI. B. a Jahrb d Lit. B. III. str. 153 srownáwá se s tjm naše stawěnj *Mágůw* a Mágnice, Majales.

6 Iš, Išwara Išana Eswa t. g. pán, přjgmj Šiwy, srow. pol. Jeś Jesse.

7 *Kešawa* (t. g. *Kosmatý*, wlasatý, přjgmj Kršny gako boha slunce) a naše *Chason* (srow. keša kešica kštice, kosa u Srbůw wlas) tak sluge i u Řjmanůw Apollo *Crinitus*.

8 *Satyawrata*, ind. a naše *Sytiwrat* (Wacer. str 20. Wrat Wrt = okres, obrat.)

9 *Suabu Svabhu* (přjgmj Bramowo, že sám sebau zniknl, sobě přináležj, swobodný gest) ind. a naše *Suoba* bohyně Swobody (Wacer. str. 8.)

10 a) *Lakšmi*. bohyně krásy, ind. a naše Lada Láska (od kořene *la las lum*, cupere, desiderare, amplecti. ludere, odkud intensivum *lal* ludere, voluptate frui, srow. naše Lalo Lel Lelek, laškowati lelkowati. (ind. *kš* slav. *s*, k. p. dakšina a desnica, tak Lakšmi láska.)

b) *Kamala*. táž sama gako bohyně lásky, srow naše *Kupalo* bohyně zemských úrod a plodnosti. (srow. i ind. *Kama Kamadewa* t. g. bůh lásky a naše *Kum*=družba, kmotr, přjtel, *kumstwo*, pol. *kumać się* sich befreunden, *kumpan kompan*=přjtel, druh. *kamarát* atd. snad i *koběta*, *kuběna*: retnj *m p b* wzágemné gsau. — Manželka Kamadewowa byla *Rati* od *ra ram* gaudium voluptas, odkud naše rád, radost.)

c) *Šri*, táž sama gako bohyně štěstj, hognosti, a úrod zemských, srow. serb. *Srića* sreća=štěstj, hognost. — U Rusůw přjgmj *Kupalo* mjsto *Šri* užjwáno.

d) *Prija* Hari*prija*, táž sama gako milenka a přjtelkyně boha Wišnu, ind. srow naše *Prige*= Aphrodis (u Waceráda str. 1.) odkud i přjtel prigatel, přjzeň sl. prjazeň.

11 a) *Ganesa*, *Gones*, *Gänesa*, *Gaenavada* bûh osudu, zdařilosti a nezdařilosti, domácjho štěstj i neštěstj, pomoci i překážek, stráže a ochrany při wšech předsewzetjch, obzwláště i bûh manželstwa: geho obraz maluge se obyčegně na dwéře, někdy držj w ruce kljč, we wšech domjch má podobizny, on gest to co u Řjmanûw *Janus*: srow. sorab. *Henil* u Ditmara VI. „Domesticos colunt deos. Audivi de quodam baculo in cujus summitate manus erat ferreum tenens circulum (sr. kljč klička),— per omnes domos singulariter ductus, in primo introitu (dwéře, Janua) a portitore salutabatur: Vigila *Henil*, vigila, sic enim rustica vocabatur lingva, et epulantes de ejusdem se tueri custodia autumabant.“ U Litw. sluge *Goniglis*. Srow. i Zwerinsko-Meklenburského boha *Genedraktus*, Arnoldi Chron. Slav. L. IV. C. 24. S indickým *Gan Ganavada* mohau se srownati i gména slaw. měst, k. p. *Gàna*, *Jana Jena*, a řek *Gana* u Leutscha p. 212. *Hana* w Morawě atd. Zdá se že i mezi ind. *Joni* (žena, ženský aud, gako lingam mužský) a mezi Gan Gon swazek gèst.

b) *Polear*, tentýž bûh gako bûh manželstwj, ind. a naše *Polel* to samo; srow. *Lel*, a walas. *Lerum Polerum*.

12 *Kalenda*, dcera Slunce, manželka Wišnuowa, ind. a naše *Kaleda Koleda*.

13 *Adidi* (Den), Didi (Noc), manželky Kasiapowy čili Nebešťanowy. s tau prwnj zplodil Indru čili Peruna a gednácte Adityû čili dobrých bjlých bohûw, která se proto i matkau bohûw nazjwá; s tau druhau zplodil tmawé ďasy a obry. Dada Dhada t. g. otec gmenuge se i sám Brama, gako bûh země, srow. Amarasinha. Sect. 1. „Dhada, deo Brahmae adscribitur atque parentem significat.“ Srow. naše Did, Dodo Dodola Donda, Ďunďa.“

14 *Indra* aneb Dewandren, Divespetir, bûh oblohy, wrchnj mezi bohy a duchy druhého řádu, prwnj mezi osmi ochránci swěta, držj w ruce hromowau střelu, gmenowanau Wadžra (sr. watra): gemu rowný gest náš Perun, Parom, Pram t. g. Bram. (Pořádek bohû indických se u Slawûw během času změnil.)

15 *Agni* t. g. Oheň, přjgmjm Pavaka t. g. čistitel, srow. pers. *pak* = čistý a slaw. *pěkný*.

a) Agnaji t. g. Ohňowa manželka.

b) Suaha táž sama gako bohyně sláwy a nesmrtelnosti, představená modlitbám a obětem.

16 *Jama* bûh hrobu a pekla, srow. slaw. *Gàma*=propast, peklo: slowen. priepastnjk=pekelnjk, ďábel.

17 *Waruna Borun* bûh moře a wody ind. srow. slaw. moře, barina.

18 *Wayu* neb *Pawana* bûh wětru ind. srow. co do slowa: węgi wánj powanu; co do wěci naše *Stribog*.
19 *Haymavadi* (roris et humoris domina, Paullin. Syst. Br. p. 103. přjgmenj bohyně Bhawany; týž p. 110. „Sol qui est Shiva una cum luna seu Parwadi sua uxore rorem coelęstem seu Gangem ex opinione Brahmanum exstillant, quo rore omnia madefacta procreantur.“ Srow. slawskę u Nestora: *Mokosla* (Mokoslawa).
20 *Dew* ind. a naše Diw w Igoru: „Diw křicj we wrchu dřewa.“
21 *Virikas*, srow. Wrkolak, Wlkolak Wukodlak. (*Wiese*, Indien I. 1. p. 239. „Die Geister derjenigen, welche ehelos sterben, werden zu Virikas, und zu ihrem Andenken werden kleine Tempel und Bilder errichtet, wo man ihren Manen Zeuge, Reis und dergleichen Dinge opfert. Wird dies unterlassen, so erscheinen die bösen Geister in Träumen und drohen denen, die ihrer Pflicht uneingedenk waren.“ srow. upior Vampir). Wlk, sanskr. Wrika (wirika), pers. wereka.
22 *Lew*, *Lwowé* gegich postawy nalezagj se w indických chrámjch a před trůny bohůw, wiz *Jahrb. d. Lit. B. II. p.* 332. tak i u nás Lwowé Černoboga předstawugjcj w Bamberku, *Luarasici Lwaračic* u Ditmara, VI. (sr. ind. Dhermaradža=pán sprawedliwosti).

Tak by se dalo geště i wjce bohůw a bohyň indických se slawskými spolu srownati, domnjwáme se wšak že k našemu cjli toto dostatečné gest. Tento swazek ale nalezá se i mezi indickými a řeckolatinskými božstwjmi. Slawný zakladatel učené asiatické společnosti w Kalkutě, Angličan *William Jones*, wydal zwláštnj Pogednánj *O bozjch Řecka, Italie a Indie*, tištěné w Asiat. Researches B. I. 9. kde ukazuge, kterak wětšjm djlem z gedné půwodnj prastaré studnice plynuli, totiž z Indie. Powstali sice proti tomuto ukázanj přjbuznosti europegsko-asiatických mythůw někteřj odpůrcowé, ale tak gednostrannj a slabj, že dobrým práwem Jos. Hammer o nich prawj, Wien. Jahrb. d. Lit. B. II. str. 291 „Wie sehr auch die Hüter des einengenden Pferchs der antiquarischen Gelehrsamkeit der Griechen und Römer dawider ihre Stimme erhoben und diese Ansichten als übertrieben, luftig und träumerisch zu verschreien bemüht waren, so hat sich der Strahl der Wahrheit durch das Dunkel mythologischer Vorurtheile dennoch die Bahn gebrochen und leuchtet jedem unbefangenen Forscher, durch die unläugbare Uebereinstimmung der Namen, Begebenheiten und Eigenschaften der indischen und griechischen Gottheiten hell ins Auge. — Nach diesem Ergebnisse sind *Ganesa* und *Janus*, die Eröffner der Griechen und Römer, eine und dieselbe Person. Der erste Menu *Sa-*

tiaurata entspricht ganz dem *Saturnus* und die *goldene* Zeit des *Satiajuk* dem saturnischen Zeitalter. — *Lachschmi* die indische Göttin der Schönheit, als welche sie auch *Padma* und *Kamala* heisst, ist als *Sri* (Ceres), die Göttin des Ueberflusses, und wird in einigen Tempeln mit einer Art von Füllhorn, ganz wie die alten griechischen und römischen Figuren der Ceres, vorgestellt. *Jupiter* oder *Diespiter* hat alle Eigenschaften des indischen *Indra*, oder *Divespetir*, d. i. der Herr des Himmels, dessen Geschoss *Watschra*, d. i. Donnerkeil ist. Bei den Indern erscheint er freilich als untergeordnete Gottheit, während er bei den Griechen und Römern als allerhöchster Gott die Eigenschaften der indischen Trimurti, Brahma des Schöpfers, Wischnu des Erhalters, und Schiwa des Zerstörers, als *Magnus Divus*, *Altor*, *Ruminus*, *Conservator*, *Ultor*, *Genitor* vereinigt. Aus der indischen Schöpfungslehre von dem Urwasser, dem Weltey und der Lotosblume, worauf Brahma schwamm, sind die Lehren der jonischen und orphischen Philosophie von dem Urwasser und dem Weltey und die ägyptische Verehrung der Lotosblume hervorgegangen. Wie Jupiter die Titanen niederkämpfte, so stürzte *Siva*, der indische Jupiter Ultor die *Daitias* oder Söhne von Diti mit dem feurigen Geschosse des Donners nieder. Mit drey Augen *Siva Trilochan*, ist er der *Jupiter Triophtalmos* der Griechen. — Die Attribute *Neptuns* finden sich in dem Dreizacke *Sivas* als herschenden Gottes der Wasser und seine Trompetenmuschel erinnert an die Musik der *Tritonen*. — Durch ihre vielen Namen ähnelt Bhavani (die Gemahlin Sivas) der *Isis Myrionymos*, als Parvati hat sie Aehnlichkeit mit der olympischen *Juno* und als *Durga* mit *Pallas*. Die Remba oder indische *Venus vulgivaga* entstieg, wie Aphrodite, dem Schaume des gesprudelten Milchmeers. Die ganze Geschichte der Eroberungszüge des *Dionysos* und des Hirtenlebens *Apolls* findet sich in den zwei *Avatars* oder Verwandlungen Wischnus als *Rama* und *Krischna*. Pawan und Hanuman, die Fürsten der Affen, als Bundesgenossen Rama's, erinnern an die *Pane* und *Faunen*, an die Satyren und Silenen, die Begleiter des *Bachus*, und der Berg *Meros*, worauf der griechische *Dionysos* geboren war, ist der indische *Meru*. Der Phoibos Nomios der Griechen ist ganz derselbe mit Krischna dem indischen Gott der Winde. Unter den Hirten auf den Ebenen von Mathura erzogen, scherzte er seine Jugend in der Gesellschaft der Hirtinen oder *Gopis* (Kuhmädchen) durch, von denen er vorzüglich neun erwählte. — *Krischna* bekämpfte wie *Apollo* den Drahen und sein Beiname *Kesawa*, der Lokichte (sr. kosa, serb. wlas) entspricht dem *Apollo Crinitus*, Iswara, der Gott der Natur, und Isani seine Gemahlin sind der ägyptische *Osiris* und *Isis*. Der

Gott des Feuers wird *Agni* oder auch *Pavaka* d. i. der Reiniger genannt. Diese Worte sind aus dem Sanskrit in zwei damit verwandte Sprachstämme übergegangen, indem *αγνος* auf griechisch und *pak* auf persisch *rein* heisst. *Bhavani*, (srow. Zlatá Baba), hat die Verrichtungen der griechischen Hithyia als Geburtshelferin über sich genommen. Der indische *Plutus* heisst *Kevira*, und in diesem Namen ist der der Kabiren um so weniger zu verkennen, als auch jener, wie diese einen Hammer in der Hand führt; wobei noch zu bemerken kömmt, dass der Name des achten dienstleistenden Genius Kamillos sich in dem indischen Kamil erhalten hat. S. 312. Paterson ist auf dem von W. Jones eingeschlagenen Wege, die indische Mythologie in ihren Grundquellen zu erforschen und ihre Berührungen mit der griechischen und römischen zu zeigen, mit dem grössten Glücke fortgeschritten. Er macht die Identität der *Anna Perenna* und der *Vesta* der Römer mit der indischen *Anna Purna* und *Vastu* augenscheinlich." My k tomu geště přidáwáme ind. *Kamadeva* a lat. *Cupido*; ind. *Kasyapa* prostranstwj nebes, Uranus, a řecko-lat. *Cassiopeia*, shwězděnj na nebi atd.

Že se tato stegnost a srownalost i mezi slawskau a řeckolatinskau Mythologij nalezá a nalezati musj, to giž i z předeslaného patrno gest. Gako u nás od Boh Bůh pocházj bohatý, boháč, bohatstwj, u Indůw od *Deva* (Bůh) duvaja, duvina (bohatstwj): tak u Latinnjkůw dives divitiae a Divo i. e. Deo, srow. Varro L. 4. Jupiter gest náš Perun, Saturnus náš Sytiwrat, Mars — Tur Turice Tabor, u Wacerada Swatowjt; Mercurius Radhost, Pluto Pilwit Pliwnjk (djlem i Merot), Genius-Ďas Šetek, Penates Škrety Skřjtky, Pan Weles Wolos, Faunus Wlkodlak, Radamanthus Radamáš, Aeolus Stribog, Cerberus Saň, Eros Anteros Amor — Lel Polel Did, Venus Lada, Aphro čili Aphrodite — Prija, Ceres Žiwa (Kupalo), Diana Dewana, Latone Letnice, Driades Poludnice, Furiae Lutice, Nymphae Najades — Rusalky, Calendae — Koleda, Cornu Copiae a Roh Swatowjtůw aurodu zwěstugjcj atd. Táž sama totožnost a přjbuznost gest i mezi řeckým *Οσσα Φημη*, latin. Honos Gloria a našjm Sláwa. *) Měgte se dobře a blaze!

*) Hledjce na tuto, negen logickau ale často i slownj a etymologickau, stegnost Mythologie slawské a řeckořjmské anobrž europegské, nemůžeme se při této přjležitosti prediwiti, kterák nám Polák A. Bielowski (čili wlastně skrytý za nim Čech) w Almanachu *Ziewonia* na r. 1837, to na zlau stránku wykládati mohl, že sme my této Mythologie w Sláwy Deeře užjwali, řka: „Zmyślenia Kollára są rzymskie (!), ubrał je tylko w sławianskie nazwy. Ow Milek, s którym się K. bezustannie pieści, nie jestże to istny Kupido? (Nu arci že!). Owa Lada a nawet Perun sławiański, o ile się Kollarowi pojawia jest Kubek w Kubek Wenus i Jowisz. Wprowadzić taką nomenklaturę w piewcse swoje utwory, nie znaczy opiewać Sławian po slawiańsku atd." My na to odpowjdáme: kdo ani smyslu a cjli, ani řeči a slowům některého djla nerozumj, gak se ten opowážj kritické péro do ruky bráti a djlo posuzowati? —

LIST OSMÝ.

Zde tedy máme celau rodinu Sláwy, indickau matku i europegské dcery. Widěli sme naši Sláwu ze wšech stran podobnými sobě spolubohyněmi a sestrami obkljčenau: ze zádu indickau Suahau, z prawice skandinawskau Sagau, z lewa řeckau Ossau, Famau, Kliau, z předu řjmským Honorem a Gloriau; widěli sme w samém národu našem, w geho zpěwjch a obřadech, wniterné důwody gegjho božstwj: za to máme, že už žádný nepředpogatý a sprawedliwý saudce o tom pochybowati nebude, že Sláwa byla bohyně našeho národu. Nynj nám druhá hlawnj nastáwá otázka k dokázánj, totiž: že gméno našeho národu Slawi Slawowé Slawiané od této bohyně pošlo. Kdo pozorně předešlé naše listy četl, ten ku přeswědčenj se o tom žádných wjce nepotřebuge důwodůw: ant už sama gestota a skutečnost této bohyně u prostřed národu našeho gest mu toho důkazem neymluwněgšjm. My wšak ještě i některé giné důwody a okolnosti zde přiwedeme, a gmenowitě *předne*: Obyčeg starých časůw wůbec, kde kmenowé a národowé od bohůw a náboženstwj gména rádi přigjmawali. Národ a náboženstwj we starém swětě tak spolu splýwali a stotožňowáni byli, že oběma gedno a též gméno dáwáno bylo, tak k. p. národ židowský a náboženstwj židowské byly a gsau wýrazy wzágemné. Tak Brami Bramowé, Brahmané Birmani od Boha Brahma; Budhisté Budhané od boha čili zbožněnce Budha; Dalailamané od Boha Dalailama; Fetišané od Fetiše; tak Sabegstwj Sabeismus Sabeowé (hwězdoctitelé) w Arábii od Saba (hwězdy); tak Parsi Parsismus Peršané (ohňoctitelé); tak Athenčané od bohyně Atheny atd. Mythologické gméno národu čili pogmenowánj geho od bohůw a bohyň, gest důkazem geho wysoké starobylosti, kde lidé nad bohy nic wyššjho neznali aniž knjžatům swým pochlebowali. Národnost (Nationalitas, Volksthum) gsau plody a wýrazy nowěgšjch časůw: národnost starých národůw záležela w náboženstwj; geden národ dělil a rozeznáwal se ode druhého neywjce skrze swé bohy a způsob ctěnj gich: toto bylo gegich národnj Palladium. Proto když nepřjtel do měst a kragin wtrhnul: retowánj bohůw a utjkánj s nimi na bezpečná mjsta, byla prwnj péče Řekůw, Řjmanůw a wšech starožitných národůw. Gegich náboženstwa byla národnj, to gest, gegich toliko národu přináležegjcj. Sám Izraelita gen Izraelitu bratrem a bližnjm nazjwal. I w nowěgšjch časjch a při wšeobecněgšjch náboženstwjch

gméno pûwodce náboženstwa aneb sekty přenášjno na geho ctitelé a následownjky tak, že se často s národnjm gménem srostlo a smjchalo, k. p. Kristus a Křesťané, Mohamed a Mohamedáné, Nestor a Nestoriani, Arius Ariani, Socius Sociniani, Luter Luterani, Papež Papeženci atd. W křesťanských zpěwjch, modlitbách a kázněch, zwláště staršjch, wjce než stokráte čteme wýrazy: lid křesťanský, národ křesťanûw, das Christenvolk (u Lutera), národ pohanský. Slowo lat. *gens* má smysl národu, ale *gentilis gentiles* smysl náboženstwa, tak i staroslawské a ruské *jazyčnik* značj i národ i náboženstwj spolu. Tak i ctitelé Sláwy, Sláwowé, měli pûwodně gméno nábožensko-národnj.

Poněwádž ale negen náš národ, ale i naše předkřesťanské náboženstwj z Indie pocházj: tedy i na tuto otázku žiwot a obyčeg indický neywětšj swětlo nám hodj. Gaká matka, taká Katka: obyčeg matky Indie následowala dcera. Proto nahléduimež do onéno kolébky Slawûw a na panugjcj tam zwyk bráti gména od bôhûw a bohyň gak pro gednotliwé osoby tak i pro celé stawy, kmeny, třjdy, kraginy, národy. Srow. *Wiese*, Indien II. S. 367. „Ist das Kind geboren, so ist die nächste Sorge der Aeltern darauf gerichtet, ihrem Sprössling einen Namen zu geben. Dies ist bei den Hindus eine Sache von grosser Wichtigkeit. Der gewählte Name ist gewöhnlich der eines Gottes oder einer Göttin. Die Annahme von Götter-Namen scheint den Hindus eine verdienstliche Handlung zu sein“ Tak i u Parsûw, sr. *Zend Avesta* von Kleuker III. p. 221. „Gewöhnlich wird für ein Kind der Name eines Ized (Gottes) ausgesucht.“ Co do stawu, dělj se Indie na čtyry kasty, totiž: prwnj Brahmanûw čili kněžûw, druhá wogákûw (kšatria), třetj rolnjkûw a kupcûw (waisja), čtwrtá umělcûw a řemeselnjkûw (šudras). Z ohledu náboženstwa a článkûw wjry dělj se na mnohé sekty a třjdy, srow. W. Vollmer, Mythol. str. 948. „In Indien hat jeder Gott *seine Sekte*, welche ihn zum *vornehmsten* Gott erhebt, und ihm *besonders und vor den Andern* anhängt.“ Z těch náboženských třjd a sekt neyhlawněgšj gsau následugjcj:

1. Brahmané čili Brahmabhakter, wlastně tak řečenj, kteřj boha Brahma, gako neywyššj bytnost ctěgj, gegich sekta gest w počtu neyskrowněgšj.

2. Wišnuwité (Wišnubhakter), kteřj boha Wišnu, gako obraz wody, obzwláště ctěgj. Tito se opět na dwě strany rozpadagj, na Tatwawady (prawdomluwci, prawdoslawi) čili Madhawany od pûwodce gegich školy Madhawy a Ramanajagy od gegich učitele Ramanajaga.

3. Šiwané, Šiwanité (Šiwabhakter, Saiwas), kteřj hlawně Šiwu čili Slunce wzjwagj, nezapjragjce při tom i Wišnu. Odliky a podtřjdy

těchto gsau i Sauriah Saurias od surja slunce (Solicolae), Agnimat (Agnivat) od Agni (ignicolae).

4. Smartowé (Smarta) t. g. zamyšlenci, do hlubokého rozgjmánj pohřjženj, genž Wišnu a Šiwu gen za gednoho boha uznáwagj.

5. Šaktané čili Šaktowé (Šaktibhakter) ctitelé bohyně Šakty čili Přjrody.

6. Sarwagnia t. g. wšeznatelé, genž udáwagj že wšecko znagj, ale k žádné sektě nepřináležegj, wěřjce w neywyššj božskau bytnost, swět wšak že toliko náhodau řjzen býwá.

7. Pašandowé t. g. neznabohowé, genž boha zapjragj.

Z těchto hlawnjch třjd powstalo 36 mjchaných třjd a kast, z nichž opět každá swé oddjly a podtřjdy má tak, že počet wšech kast w Indii wýše 100 wynášj. Patřjce na tyto náboženské třjdy a sekty, djlem až posud trwagjcj, co přirozeněgšjho býti může gako ta myšlénka a wjra že i bohyně Suaha čili Slawa tak swé ctitele Suahany Slawany měla, gako bohyně Šakti, bohyně Saraswati a giné. Že už w neystaršjch časech i w Indii gména bohůw a bohyň na lidi, kmeny a národy přenášena byla, toho důkaz wizte w Boppowě Glossar. str. 175. kde stogj:

Siva mascul. deus Sivus.

Sivâ femin. dea Siva, Sivi uxor.

Sivi masc. Sivis, nomen regis cujusdam in episodio Savitria II. 17.

Sivi collective, hujus regis posteri, in Draupadiae raptu VIII. 3. Srow. *Q. Curtius* L. 8. C. 25. „Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesimi committitur. Hic decurrit in fines *Sobiorum*" Strabo ma *Sibarum* neb *Sivarum* t. g. Šivenitůw, gegich starobylé bydlenj mezi Indem a Gangem wiz na Mappě pana *Delila*. I mezi spisowateli indickými gest geden gménem *Siwa* zwaný, wiz *Majewski*, str. 122.

Tak i *Brama* bůh; *Brama* umělec a řezbář, pod králem Krišnem (sr. Alex. Dow. Hindostan I. p. 12.); *Bramibamey* manželka Druwena krále indic.; *Bramapatnam* = Bramowo město, *Bramarši* Bramowa kragina. *Wišnu* bůh, *Wišnu* Verdana Raja panownjk w králowstwj Dekan, *Wišnu* Sarman slawný Spisowatel indický, genž sepsal knihu Hitopadesa; *Wišnuwité* sekta čjli třjda. Tak i *Indra* bůh a *Indrapura* krag na ind. ostrowě Sumatra; *Saraswati* bohyně a manželka Brahmowa, *Saraswati* řeka do Gangesa tekaucj, *Saraswati* národ nad tau řekau bydljcj: tjm způsobem i u nás Sláwa bohyně. Slawa (Suawa Sawa, Oslawa, Uslawa) řeky, Slawi Slawowé Slawiané národ. Anobrž i samo gméno Brahmanůw čili Bramjnůw ne toliko za náboženské nýbrž i za národnj se béře, srow Abrahami Rogeri et Lucae de Linda Descript. Brahmidarum p. 1107. „Brahmidarum

gens nomen suum deducit a Brahma.“ Srow. Abbé Banier, Histoire general des ceremonies — Paris 1741 Tom. V. p. 225. „La *Nation Brahmane* est partagés en quatre Castes etc.“ Srow. *Alex. Dow, Hindostan, Leipz.* 1773. *T. II. S.* 15. „Es ist wider die unverbrüchlichen Gesetze der Indier, dass jemand von einer niedrigen Kaste zu einem höheren Stamme gelangen solle. Diese Strege verhindert alle Vermischung des Blutes zwischen den Stämmen, so dass sie, ihrem Ansehn nach, eher vier verschiedene Nationen als Mitglieder einer Gemeinde zu sein scheinen.“

A wšak negen naši předkowé, Indowé, ale i naši wěčnj sausedé, Němci čili Teutonowé gsau toho důwodem, zrcadlem a rukogemstwjm, že a gak gméno našeho národu od božstwj zniklo. Tito naši sausedé s gegich rozličnými kmeny Celty čili Gally a Cimbry, gsau nám gak we mnohých giných wěcech, tak i w této, co do národnjho gména, cele rownj a podobnj. I gméno gegich národu Teutského čili Teutonského od Boha Teuta pošlo, srow. Taciti Germania. 2. „Celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae et annalium genus est, Tuiskonem, deum terra editum et filium Manum, originem gentis conditoresque.“ A pak Julius Caesar in Comment. T. I. L. VI. C. 14. 17. 18. „Galli se omnes ab Dite (sr. Teut) patre prognatos praedicant, idque a Druidibus proditum dicunt. Deum maxime Mercurium colunt. Hujus sunt plurima simulacra; hunc omnium artium inventorem ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. Druides magnum numerum carminum ediscere dicuntur.“ Prawdiwost těchto starých podánj a walných swědectwj ztwrzugj i nowěgšj skaumánj učených Angličanůw a Němcůw, srow. Asiatik Researches IX. B. 5. a Jos. Hammera we Wiener Jahrb. d. Lit. 1818. B. 2. S. 320. „Wir halten mit H. Colebrooke das Brahmanensystem für das ältere, den Budaismus aber selbst für so alt, dass der Ursprung desselben über alle Quellen unserer Geschichte herausreicht, indem er selbst in den ältesten und verlässlichsten der Griechen, immer als gleichzeitig mit dem Brahmanismus erscheint. Die Anhänger desselben Schamanen, Sermanen, oder Germanen genannt, werden von allen Quellenschriftstellern (Megasthenes, Strabo, Clemens Alexandrinus und Porphyrius) ausdrücklich von den Brahmanen unterschieden und derselben gegenüber gestellt. Die Anhänger des Budas haben Klöster und Mönche, die noch heute Sramana heissen, wie die Σαρμαναι des Clemens Alex. welche dieselben mit den Germanen des Megasthenes und mit den Samanäern der Baktrier sind. Nach unserer Meinung ging die Religion des Budaismus von Baktrien aus, und der Mittelpunkt derselben war Bamian, wo noch heute zwei kolossale Sta-

tuen des *Buda*, unter dem Namen Surchbut und Chumbut, d. i. der rothe und der graue Buda, geschaut werden. Diese Meinung gründet sich darauf, dass die Samanäer von Clemens Alex. als die Priester dieses Landes, wie die Maghen der Perser, Chaldäer der Assyrier, die Propheten der Aegypter, die Druiden der Gallier, die Barden der Celten, die Brahmanen der Indier aufgeführt werden, und auf eine Stelle Mirchonds, des persischen Geschichtschreibers, welcher ausdrücklich sagt, dass das Land jenseits des Oxus ehemals Dschermania (Germania) genannt wurde. Wir finden also hier den Namen der Germanen (der übrigens auch unter den, von den Griechen aufgezählten persischen Stämmen vorkömmt) als einen *Religionsnamen*. Die Identität des Buda mit dem skandinawischen *Wodan*, dürfte aus vielen Gründen nicht zu bezweifeln sein. Ausser dieser Namensähnlichkeit und der Uebereinstimmuug des Wodans- und Budas-Tag, welche beiden derselbe Tag der Woche, nämlich der Dienstag sind, treffen noch so manche andere Namen und Dinge der samanischen und skandinawischen Mythologie überein. Da der gallische Teutates, der ägyptische Taut oder Hermes aber ganz sicher derselbe mit Wodan oder Buda war, so ist der davon abgeleitete Name der Teutschen wieder kein eigentlicher Volksname, sondern ein religiöser Stammname, der also dasselbe wie Germane, nämlich einen Anhänger der Lehre des *Teut* oder Saman d. i. des Buda bedeutet. Taut, Samana (Kodom), Buda, Hermes, Merkur — alle eines und dasselbe mythologische Wesen, versinnlichten bei allen Völkern, welche dasselbe verehrten, den Begriff der Wissenschaft und geistiger Cultur und in der vorderasiatischen Bilderlehre der Astronomen und Dichter, wird der Planet Merkur, als ein sinnender Weiser, mit dem Buche in der Hand und das Haupt auf das Knie gesenkt, betrachtend abgebildet. — Welch ein edler Stammname also ist der unseres Volkes, dessen zweifacher Name der Deutschen und Germanen, so lang er dieses Namens werth sein will, für Wissenschaft und Religion begeistern muss!" — Tak i národnj gméno Skandůw Skandinawůw Skandinawia (na gehož odwozowánj posawad tak mnoho učených marně sobě hlawy lámalo) půwod wzalo od indického boha *Skanda* (řeckořjmského Herkulesa), syna Rudry (Šiwy) a sester Gangy i Umy, gináče i Kartikeya zwaného. Slyšme neyprwé kdo byl tento Skanda. *Vollmers* Mythol. p. 1027 a 1443. „Die Geschichte der Geburt dieses mächtigen Helden der indischen Götterlehre füllt einen bedeutenden Theil des Heldengedichtes Ramayana. Kartikeya war von Ganga oder Parwati oder Bhawani geboren. Die Sterne welche die Constellation des Mondes bildeten, die Kartigas, nahmen sich des Kindes an, und erzogen und nährten dasselbe: weil er von diesen in seinen Ge-

burtshüllen aufgenommen wurde, hiess er auch *Skanda*. Da es gewachsen war, glänzte es wie die Sonne, und war alsbald von den Göttern insgesammt zum Anführer der himmlischen Heerschaaren ernannt, wenn diese in dem Kriege wieder die Dämonen und Geister der Unterwelt ziehen mussten. Er wird überaus hoch geehrt und hat von seinen Eigenschaften verschiedene Beinamen, als: das sich schnell Bewegende, der grosse Feldherr, der sechsfach sehende Gott u. A. Er hatte in Indien viele Pagoden und ward immer mit seinen beiden Gattinen Dewanei und Welliamen zugleich dargestellt. Der Name *Skanda* bedeutet auch der Schnellbesiegende." — Se gménem Skanda srow. lat. scandere a naše *Krok*, *Krak* Krakow. Srow. *Paullinus Syst. Brah. p.* 192. 274. „Scanda Hercules Indicus. Dicitur *guha* i. e. ex antro ortus, quod allegorice dictum est. — Hinc certe profluxit vetus Graecorum error, qui, ut Herodotus ajit, Herculem in Scythia in antro natum esse affirmant. *Scanda* celer viator, scandanam pernicitatem sive actionem celeriter eundi significat. Deaster ergo iste Scanda vocatur, quia celerrime exercitum suum coelestem lustrat, pavone pleno oculis vehitur, ut indicet, belli ducem celerem et circumspectum esse debere. Hic ergo Scanda non Scythicum, sed Indicum est numen, atque ab eo nomen traxit *Scandinavia*, extrema septemtrionalis terrae pars, quae per Scythas, qui cum Indoscythis communicaverant, non solum hoc numen et nomen Scanda accepit, sed etiam Budham seu Vod vel Oden, *Manu* denique Indicum regem *gentis suae conditorem* se habere gloriatur. Unde Tacitus de Mor. Ger. ait: Tuistonem (corrupte a Teut) terra editum et filium Mannus originem gentis (Scandinavianae) conditoresque. — Ex quo arguas, jam antiquissimis temporibus religionis Brahmanicae aliqua capita et vocabula ex Indoscythia intra montem Imaum atque ad Indum fluvium existente, in Tibetum Indiae vicinam terram penetrasse et inde in ulteriorem Scythiam et Scandinaviam perlata fuisse, id quod nos locupletissima auctoritate in Grammatica Samscrdamica docuimus. Adde his, quod quemadmodum Brahmanes Shivae seu Solis nomina et epitheta omnia, quotidie ex rosario *rudraksham* dicto recitant, ita quoque militares viri Indici Scandae hujus nomina devotionis caussa recitent. Quid igitur obstat, quin vocabula *Nama*, *Siba* vel *Shiva*, *Scànda, Manu*, vel *Menu*, *Dherma*, *Budha*, *Mája* aliaque, quae certe in radice sua Samscrdamica sunt, sive pace, sive bello, sive communicatione, sive coloniis, sive denique gentium et temporum revolutione in alias orbis plagas perferri potuerint? Vide in Gramm. Sams. explicationem nostram inscriptionis tauri Burghesii: Nama Sebesio Deo soli invicto Mitrae (adoratio Sebesio i. e. Shibae vel Shivae deo soli), et apud Muratorium Nov. thès. Inscript. p. 918. inscriptionem repertam

in villa Tiburtiana Hadriani, quae ita se habet: *Soli invicto Mithrae, sicut ipse se in visu jussit refici Victorinus Caes. n. verna dispensator numini praesenti suis impendiis reficiendum curavit dedicavitque Nama cunctis.* — Haec inscriptio ac vocabulum *nama* non solum inter Brahmanes vulgatissimum est, sed et ipsa adorationis formula, quam semper in ore habent. Sic *Gannavadaye nama* Deo Gannavadi adoratio; *Shiva Shivaya nama* deo Shivae seu Sebesio adoratio, dimanat enim vocabulum *nama* a verbo *namadi* adorat etc. unde *stebhyo narebhyo nama* huic viro laus et adoratio. Quae omnia certe evincunt Mitrae seu Solis cultum una cum vocabulis Indicis non solum ad Persas et Scandinavianos, sed etiam in ipsam urbem Romam perlatum fuisse." Srow. Jahrb. d. Lit. II. p. 305. Eines der schönsten Opfergebete (der Brahmanen) ist: „Soma (der Mond) der König der Kräuter und Bäume sei süss, süss sei die Sonne, und süss seien die Kälber für uns! *Namo! Nama!*" Diese Schlussformel *Namo, Nama*, welche *Lob* und *Preis* bedeutet ist das *Nama*, das auf den Mithras-Monumenten in derselben Bedeutung vorkömmt." — Toto sanskritské *Nama* pochodj wlastně od kořene a časoslowa *nu*= laudare celebrare adorare, srow. Bopp. Gloss. p. 113. odtud pocházj i Pra*nawa* t. g. Přeslawa (suprema laus, maxima adoratio), kterýmž se ona mystická neyswětěgšj indická syllaba *oum* (t. g. Brama, Wišnu, Šiwa spolu) nazjwá: Bopp. Gloss. p. 40. odtud i indická osobnj gména Joha*navi* atd. *Nama* a *Nawa* gest tedy w sanskritu totožné a značj to, co slaw, chwálce, wzjwač: odkud se giž snadno wyswětliti dá, že Skandi*naw*, Skandi-*Nawa* tolik gest, gako ctitel boha Skanda, Skandochwálce, Skandoslaw, Skandoklonitel, aneb latin. Scandicola, tak gako Marticola, Christicola, Slavicola. — Tomuto domněnj nepochybné prawdiwosti dodáwá swědectwj Tacitowo, Germ. 3. pjšjcjho: „Fuisse apud eos (Germanos, k nimž i Skandinawci náleželi) et *Herculem* memorant, primumque omnium virorum fortium, ituri in proelia, canunt." Tento Tacitůw germanský Herkul gest Skanda indický. Srow. *Clem. Alexandr.* L. 3. Strom. §. 194. „Ex Brahmanibus aliqui colunt Herculem et Panem." *Curtius* VIII. 25. „In bello Indorum contra Alexandrum M. Herculis simulacrum agmini peditum praeferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum." Tento indický Herkul nemohl giný býti než Skanda: tu widno že Herkul a Skanda wzágemně se brali. Nezadlauho splnj se gistě proroctwj J. G. *Eichhorna*, Weltgeschichte, Reutling. 1818. p. 26 27. takto pjšjcjho: Die Völkerzüge, welche Europa seine Einwohner gaben, kamen aus Asien. Sie nahmen immer ihre Richtung von Osten nach Westen; der Westen theilte dann dem Süden und Norden von Europa seine Einwohner zu. — Weil es

bequem

bequem ist, die Urelnwohner von Westen, Süden und Norden von Europa unter einem Namen zusammenzufassen, so hat man dafür den Namen *Celten* gewählt, und bezeichnet damit die ältesten Bewohner von Griechenland, dem alten Thracien, Kimmerien (nachher Scythien), von Gallien, Spanien, Italien, Britanien, Germanien und Skandinavien. In Zukunft giebt man vielleicht den Namen *Celten* auf, und nennt den Urstamm, der den genannten Ländern ihre ersten Einwohner gegeben hat, den *Medisch-Indischen* oder Iranischen Völkerstamm, wenn erst durch Sprachvergleichungen völlig erwiesen ist, dass von Hindostan an durch die genannten Länder bis Skandinavien die Medisch-Indische oder Iranische Sprache geredet worden."

I ginj národowé swá národnj gména od bohůw anebo zbožněcůw brali aneb odwodili. Tak *Athenčané* (starosl. Athinianin, rus. Afinjanin), kmen i město, wzali gméno od bohyně *Atheny*, která gináče i Pallas, Římanům pak Minerva slula. Srow. *Hesiod.* edit. Krebs, str. 268. „Athenae acceperunt nomen a 'Αθηναΐης seu Minervae aede et cultu." *Jul. Hyginus. Fab. C.* 164. „Minerva ex suo nomine oppidum Athenas condidit." Sr. Apollodor. L. 3. Syncell. p. 153. Starožitný historický mythus řecký wyprawuge, že gednau, když se Neptun a bohyně Athena o pogmenowánj nowě wystaweného města Athen hádali, bohowé tu hádku tak rozhodli, aby podle gména toho boha nazwáno bylo, který lidem neyužitečněgšj dar wywede. Neptun wrazil swůg třjzubec do země, a tudjž wyskočil z nj bogowný kůň. Athene wrazila swé kopj, a kam toto padlo, wyrostla pokogná oliwa Gegj dar byl za prospěšněgšj uznán a proto i město gegjm gménem nazwáno. Negen Atheny ale i celý krag Attika byl této bohyni zaswěcen, ročité skwostné slawnosti gegj sluly Athenäa (sr. Sláwa a Slawjn, Slawina); gegj modla bywala každého roku w gistý Swátek wen z města ku potoku od panen wynášena a umýwana (sr. modlu Moreny). — Od gména této bohyně Athene pošla i mnohá osobnj gména u Řekůw k p. Athenaeus, Athenion, Athenagoras, Athenodorus a ženské Athenais atd. Tak odwodili swé gméno Latinujci od Latina syna boha Fauna a Nymfy Mariky podle staroitalské Mythologie; tak Římané od zbožněného Romula, syna boha Marsa a Vestalky Rhey Sylvie. Cicero welmi pěkně tento ethnologický úkaz wyswětluge, De Natura Deor. Lib. II. p. 308. ed. Dion. Gothofred. „Suscepit vita hominum consvetudoque communis ut beneficiis excellentes viros in coelum fama ac voluntate tollerent. Hinc Hercules, hinc Castor et Pollux, hinc Aesculapius, hinc Liber etiam, hinc etiam Romulus: quorum cum remanerent animi atque aeternitate fruerentur; dii rite sunt habiti, cum et optimi essent et aeterni." Týž Orat. pro Sextio, p. 682: „Imitemur nostros Brutos, Ca-

millos, Decios, Curios, Fabricios, Maximos, Scipiones, Lentulos, Aemilios. qui hanc rempublicam stabiliverunt, quos equidem in deorum immortalium coetu ac numero repono." — O Getech pjše Strabo, L. VII. str. 298 Edit. Paris. 1620. že mudrce swého Zamolxis neyprwé za kněze potom za Boha drželi a ctili, a dodáwá k tomu to poznamenánj: „Is mos ad nostram usque duravit aetatem, semper aliquo reperto, qui ita esset animatus, ut regi a consiliis esset, et a Getis deus nominaretur." Tak bylo i se staroslawským Kwasirem, neyprwé mudrcem a hrdinau, potom zbožstwenecem. — U Indůw se nalezá celá sekta, Džainas neb Archatas zwaná, která žádných giných bohůw neznáwá a nectj, než wýtečné lidi a osoby genž swými cnostmi neywyššj stupeň dokonalosti a blahoslawenstwj dosáhly. Takowéto gasné wzpry cnosti ona zbožňuge. Následownjci této starodáwné sekty, gsau po celé Indii rozšjřeni, neyčetněgšj wšak w Tulawě. Gegich chrámy slugj Basti. (srow. Bašta). Srow. Colebrocke, Asiatic Researches Sw. IX. 5.

Gako se tedy magj osobnj řecká gména Phemios (Homer. Od. A. v. 329.), Phemonoe (kněžkyně w Delphi), Euphemius, Euphemia atd. ku gménu bohyně Φήμη Pheme, Fama; gako se magj osobnj gména Kleia, Kleo, Kleon; Kleanthos, Kleodice, Kleodoxa, Kleopatra, Agathocles, Charicles, Diocles atd. ku gménu bohyně Klio; gako se má osobnj Honorius (cjsař řjmský), Honoria (sestra Valentiniana III.), Honoratus, Honorata a giná těmto podobná, u Grutera w hogném počtu ze starořjmských nápisůw poznamenaná, ku božstwj Honor; gakowý swazek gest mezi osobnjmi Doxopater, Eudoxus, Eudoxia, Kleodoxus, Glorius, Gloriosus, Gloriosa atd. a mezi božstwjm Δόξα Gloria; tak i mezi osobnjmi Slaw, Slawnjk, Slawena, Slawomir, Bohuslaw, Dobroslaw a mezi božstwjm *Sláwa*. Gakowý gest rozdjl mezi městem Fama Augusta na ostrowě Cypru a bohynj Fama, mezi kraginau Honorias (w Malé Asii) a mezi božstwjm Honor: takowý gest i mezi mjstnjmi Slaw Slawa Slawsko, Slavinia a mezi božstwjm Sláwa. Gak u Indůw, Řekůw a Řjmanůw gedno a též gméno nosjwali pospolu i bohowé i lidé: tak bylo i we slawském národě. S latinským Honor Honos totožné gest i naše Honosnost (sláwy žádost), honosný, honositi; odkudž widno gak tyto sausednj Mythologie gedna we druhau wplýwaly, ano u Čechůw oboge Sláwa i Honos honosnost, slawiti se a honositi se užjwáno. Gestliže tedy národ Slawůw, i w Azii i w Europě, ze wšech stran sausedy a národy od bohůw pogmenowanými a sobě přjbuznými obkljčen byl: což rozumu a historii přiměřeněgšjho býti může gako při stegných okolčnostech, přjčinách a obyčegjch, anobrž i při stegném náboženstwj a bágeslowj, i na stegnost w půwodu gména zawjrati a to wěřiti, že gako od boha Brama Bramane, t. g. ctitelé Bramowi, od boha Wišnu

Wišnuité, od boha Siva Siwi, od bohyně Saraswati Saraswati, od boha Teuta Teutonowé Teutischen Teutschen t. g. ctitelé Teuta, od boha Skandy Skandinawi t. g. ctitelé Skandy atd. pošli, tak od bohyně Slávwy Sláwowé, Sławiani t. g. ctitelé Sláwy. Měgte se dobře!

LIST DEWÁTÝ.

Že gméno našeho národu od bohyně wzato a půgčeno, toho důwodém gest geště i sama *nábožná powaha* a *bohomyslný charakter* našeho národu, podle kterého takowau lásku k náboženstwj, takowau náklonost ku swatým, božským wěcem od gakžiwa, i w pohanských i w křesťanských časech zgewowal, gako málo který giný; podle kterého on Boha wšudy w mysli nosj, wšecko rád od Boha odwodj a gmenuge, wšecko k Bohu obracj a na Boha wztahuge, s bohy wšudy rád obcuge a towaryšj. Gméno *Boha* přenesli Sláwowé na swé gměnj a obylj nazwawše ge *zbožjm*, na magetné, poklady magjcj lidi, nazwawše ge *boháči bohatými*; na silné, zmužilost a hrdinswj magjcj lidi, nazwawše ge *bohatýři*; na chudé, bjdné a nuzné gmenugjce ge *ubohými ubožátky* (srow. rus. *bohomaz* bjdný maljř, wind. *božjak* penjžek, almužna); na zemřelé gmenugjce ge *nebohými nebožtjky*; na neydůležitěgšj nábožný skutek totiž přjsahu, gmenugjce gi *božba*, *božėnj* se, boženjk; na maudré, s bohy gakoby w porozuměnj stogjcj, gmenugjce ge *božica* (slow.) *bohowawka* (wind. t. g. wěštice); na štědrotu a dobročinnost gmenugjce ducha čili bůžka pohostinstwj a domácjho štěstj *Božiikem* (u Windůw); na Swátky a Slawnosti zowauce ge *Božj Hody*, *Božić* (serb.); na welikost, ohromnost, wznešenost k. p. *bohopusta*, *bohopusté* moře, hory atd.; na čas k. p. celý *božj* rok, celý *božj* den; na neyhlawněgšj žiwnost člowěka, totiž chléb, gmenugjce ge *božjm darem*; na staw slabosti a nepowědomosti k. p. we spánj, w opitj, řjkagjce o takowém „*už ge božj.*“ Gméno boha wztahowali Sláwowé i na nemoci obzwláště těžké s ohledem na božj wšemohaucnost, k. p. Božjmoc, Božjbič, Božec (zrádnjk); Božj ruka (šlak, mrtwice); Božj wůle (weliký wřed); Božj rána (mor); Bohla (čeparia); Bogině (serb. osypky); Bogal (serb. raněný, bolestný). Náboženská gména dáwali Slawowé i kwětům, zrostlinám, zwjřatům, pamatným buď pro gegich krásu a wůni, buď pro wýbornau hogjcj wlastnost, k. p. Božj dar (Eringium), Božedřewina Božjdřewce (abro-

tanum), Božj fausy (poterium sanguisorba), Božjmilost (Geranium), Božjtráwa (trigonella), Božj zelj (Cheropodium), Božur (paeonia), Bogorodskaja trawa (thymus serpillum); Božj krawička (Goldkäfer, chrysomela), Bogumila pols. pták (Goldammer), Boguwola pols pták (Golddrossel) atd. srow. Slownjk Jungmanůw, Lindeho, Wukůw, Murkůw ag. Při pozdrawowánj, wjtánj, rozlaučenj a poraučenj se, při prácech Sláwowe neyraděgi Boha zpomjnagj k. p. Bohpomozi! pomáhey Bůh, pán Bůh deg dobrý den, dag Boh štěstia (slow.); s Bohem! anoberž i we hněwu a při proklјnánj neyčastěgi se na Boha odwolawagj: Bohmě! bohday ťa! Bóh tě zkáray, sto bohow, tisjc bohow do tebe atd. — Téměř nesčjslný gest počet těch osobnjch gmen, kde gméno Boha přikládáno na lidi, krále, wůdce a giné osoby, k. p. Boh, Boho, Bohič, Bohowič, Bohan, Bohna žen., Boheš, Bohon, Bohun, Bohuš, Bohusa, Bohuta, Bogaš, Bogašin, Bogel, Bogul, Bož, (Booz), Božek, Božko, Boža, Božo, Božata, Božeta, Božena, Božeg, Božech, Božechna ž., Božica ž., Božjk; Bogoje; Bohabog, Bohdal, Bohdan, Bohudar, Bohděk, Bohomilč, Bohosil, Bohozwan, Bohubud, Bohučest, Bohuchwal, Bohukaja ž., Bohumest, Bohumil, Bohumir, Bohurád, Bohuslaw, Bohusud, Bohuwlast, Bohuwole, Bogman, Bogoljub, Boželze, Božepor, Božetěch, Božetécha ž., Božislaw, Ctiboh, Chwaliboh, Chraniboh, Jawibog, Modliboh, Mstiboh, Nizebog, Swatoboh, Welbož, Znaiboh, Boiseboha atd. Sem přináležegj i gména od *Swat Swatý*, k p. Swato, Swaton, Swatiš, Swatoš, Swatawa, Swatohna, Swatobor, Swatobud, Swatopluk, Swatoslaw, Swatowjt, Swatomir, Swatowlad, Swetič, Swetorad, Swetoljub a zrostlina Świętoziół atd. Dále od Moliti modliti, k. p. Modlata, Modlen, Modliš, Modliboh atd. A wšak negen se wšeobecným gménem Boha činili to Slawowé, nýbrž i se gmény giných zwláštnjch bohůw a bohyň, i tato přesazowali hned na zrostliny a kwěty, hned na ptáky, k. p. Kupalo božstwj, a Kupalnica zrostlina (ranunculus acris); Marzana bohyně a Marzana zrostlina (u Polakůw, die Farbenröthe, rubia), Marzanka wonna (asperula odorata); Dziewanna bohyně a Dziewanna zrostlina (u Pol. verbascum tapsus); Perun Parom Hrom bůh a Perunowa skála čili kámen, Hromotřesk zrostlina (sedum), Hromowé kořenj (asparagus); Oheň Agni bůh a ohnice zrostlina, ohňáček pták; Lel bůh a lelek pták; Ded Did Dund bůh a dedek dudek pták, Rar-ach bůh a rar-oh pták, Stračec bůh (Picus) a straka strakopud ptáci: tak i Sláwa bohyně a slawjk, slawuj, brkoslaw ptáci. Sláwowé od bohůw swé *zákony* odwodili (srow. Libuša: po zakonu wěkožiznych bohow); swé bohy a bohyně na praporcech a korauhwjch wyobraziti dali a ge sem tam nosili (srow. Ditmar. L. 7.); gim studnice a gezera poswěcowali

(srow. studenec rugenský, gezero Ladoga, slawianské Ključi atd.): gim wjtězstwa ochráněnj žiwota připisowali (Procop. III. 14: a wůbec we wšech potazjch a okolnostech žiwota zrcadlj se tento zbožný téměř k půwěrčiwosti mezugjcj duch a obyčeg našeho národu. Starožitnost plná gest swědkůw o tom. Helmold, očitý swědek, prawj L. I C. 6. „Slavi flaminem suum non minus, quam regem venerantur. C. 83. Tantam Sacris suis Slavi exhibent reverentiam, ut ambitum fani nec in hostibus pollui sinant. — Týž: Slavi mira reverentia circa fani diligentiam affecti sunt.“ Týž str. 395. „Slavorum in Stargrad Deus est Prove, nomen flaminis Mike, princeps terrae vocabatur Rochel *idololatra maximus*.“ Procopius L. 3. C. 14. „Slavi, quum sibi vel morbo correptis vel praelium ineuntibus, jam mortem admotam vident, *Deo vovent*, si evaserint, continuo victimam pro salvo capite mactaturos: elapsi periculo, quod promisere sacrificant, eaque hostia vitam sibi redemptam credunt. Praeterea fluvios colunt et Nymphas et alia quaedam numina; quibus omnibus operantur et inter sacrificia conjecturas faciunt divinationum.“ — W pohanskoslawských básněch králodworského Rpisu wšudy wěge tento swatonábožný duch. Tak str. 40. Čestmir pod Neklanem gda do boge proti Wlaslawu. „Pode wsie drwa wzložie obieti bohom.“ Tak str. 50. Wogmjr po wyswobozenj ze zagetj u Kruwoge: „I chtie Woimir obiet wzdati bohom — Wsiemže miestie, wsiemže kroce slunce — Wece mu Čstimir: prodli w službie bohom. — Bozi chtieiu stepati Wlaslawa — Wzradowa sie Woimir welewele — Wzwola z skaly hlasem w lese hlučným — Z mocna hrdla wolá k Bohom tako: Neziařte sie bozi swemu sluze — Ež nepali obiet w dnešnjm slunci.— Dlužna obiet bohom, wece Čestmir — Tamo w dubrawu, tam z cesty skala — Bohom zmilena, na jeje wrchu — Obietni bohom, bohom swym spasam: — Doidu woie tamo — Kdie obiet twoie powieie w slúpech dymu — I pokoři sie wsie woiska tudy idúce. — I wsiede Woimir na ručie koně — Na wršie skály zanieti obiet — Bohom swým spasam — Im obietowa krawicu buinu — Srst črwena po niei sie lsknieše — Jalowku siu kupi od pastuchy — W uwale tam u wysokei tráwě — Dada za niu koň i s uzdú. — Plapolaše obiet i bliži sie woi — Idu po iednom oružie nesúce — Prekny ida kol obieti — Bohom *slawu* (srow. snaha w indických zpěwjch a modlitbách) hlasaše atd.“ Tak we zpěwu: Zaboj, Slawoj, Ludiek: „Pokloni sie bohom, otsud k druhu spiechá. I nesmiechu sie bjti w čelo před bohy — Ni w summrky iim dáwati iesti — Kamo otčik dáwaše krmie bohom — kamo k niem hlásat chodiewaše — Posekachu wsie drwa — I rozhrušichu wsie bohy.“ — „Piewce dobra miluiu bozi —“ „Bozi nam wicestwie daiu. — Ai bratrie, bozi ny wicestwiem dařichu. — Ai bratře ai šerý wrch — Bozi ny tamo

wicestwiem dařili — Tamo i viele duš tieka po drewech — Tamo k wrchu pohrebat mrch — Dat pokrm bohowom — I tamo bohom spasam — Dat mnostwie obietj — A iim hlásat milých slow — I iim oružie pobitých wrahow.“ — Toto ustawičné, národu našemu přistwořené, pamatowánj na Boha a kocháni se s njm, wyskytá se i w národnjch slawských zpěwjch a přjslowjch. Už w našem wydánj Zpěwanek D. II. str. 491. poznamenali sme to: „že gistý duch nábožnosti, který celý náš národ naplňuge, prowjwá a gewj se i w pjsnjch Slowákůw.“ Srownegme gen začátky některých pjsnj, kde se Bůh zpomjná, k. p. Ach Bože mog, Bože, čo som urobila — Ach Bože mog Bože mog Gaký ge ten — Ach Bože muog Prebože muog — Bohdag zkamenělo — Bože Bože (tři pjsně) — Bože muog Bože muog (deset pjsnj) — Bože nás požehnag — Ďag Boh štěstia děwčina — Dag Bože dag — Ei Bože (tři pjsně) — Ei škoda Bože Šariša — Gag Bože muog — Keby to pan Boh dal — Láska Bože láska — Lubost Bože lubost (dwě pjsně) — Ludia božj, ludia — Nemáš Bože horšiého — Niet Bože gako žena mladá — O dag Bože času — Pán Boh ma potrestau — Pán Boh nám pomáhag — Poručeno Bohu nemuože ináč být — Powězte mi ludia božj — Škoda Bože — Tři sto bohů prabohů — To božié slniečko — Wydať Bože wydať ale — Wypal Bože tu dědinu — Zkopni Bože zkopni, — Ztresci Bože stworenj — Žialu Bože žialu atd. I ty djtky při dětinských hrách a pjsněch Boha zpomjnagj k. p. Dag Bože slnca. II. 274. — Nesiem Bohu swiečku II. 133 atd. Tak i w ruských k. p. Ty Bože, Bože Spas milostiwyj (Drew. Stichotw. str. 320) — Ne kladu Bogu žalobu. (Popow. II. 191) atd Rowně i w polskorusinských u Wac. z Oleska, k. p. Ai my prišly z Božoho domu — A dajže mi Bože žony — Bože z neba wysokoho — Bodaj tebe, bodaj mene — Či to z neba taka wola — Dajže Bože dobry čas — Dalibóg že powiém mamie — Daj mi Bože zapomnąć — Jestem uboga dziewčina — Koly sia každť Bože kolbaty — O Bože moj Bože widziš — Oj Bože moj Bože skarales — Oj dajže Bože nediłońki — Pomagajbóg Zelman — Pomagajbih wam — Skaraj Bože kto z nas winen — atd. U Serbůw se téměř polowic národnjch pjsnj začjná s onjm nábožným wykřiknutjm: Bože milý čuda welikoga! — Tento bohamilowný duch opětuge a wyobrazuge se i w přjslowjch našeho národu; mořeby sme tu wyčerpati museli, kdyby sme wšecka Boha, nebe, náboženstwj, swátosti atd. se žiwotem spletagjcj přjslowj zde uwozowati chtěli. Dosti buď gen na některých, národu našemu wýlaučně wlastnjch, k. p. *československá*: Od Boha počátek naylepšj pořádek. — Wšecko na čas, Bůh na wěky. Moře newypigeš, Boha nepřewaljš. — Bog se Boha, styď se lidi, Nehřeš wjce pán Bůh widj. — Bůh nenj náhliwý, ale pamětliwý. —

Chwal Boha gak moha. — Pjtel měšec, rodina, pán Bůh — Každý o sebe, Bůh o wšecky. — Komu pán Bůh, tomu wšickni Swatj. — Komu pán Bůh dá djtky, dá i na djtky. — Dal Bůh kráwu, dá i tráwu. — Od Boha gestli newyprosjš, newylageš. — Kdo modlitbu řjká leže, Bůh ho slyšj držmage. — Naše kapsa ubohá Wšecko beře co Boh dá. Kdo do nebe pluge, na wlastnj twář mu slina padá atd. *Polské*: Bůh wjce má než rozdal. — Nedáweg wšecko na rozum, wjce na Boha. — Almužna neochudj, mše neopozdj. — Napřed negde nebe, ale zásluha. *Serbské*: Tagné wěci Bůh saudj — Bůh newyplácj každau sobotu. — Pozde melj božj kola. — Bůh netrúbj, proč člowěka hubj. — Bůh dělj štěstj a kuchař poléwku. — Deg mi Bože plačidruha, zpěwodruha sám si nagdu. — *Ruské*: Bůh starý diwotworec. — Welký gest Bůh ruský! Bůh bohat milostj. Lidé se zlostj, ale Bůh s milostj. —: Bůh območj, Bůh osušj. — Záhy probudiw se, k Bohu ubjreg se (zákon a obyčeg Brahmanůw w Indii). — Boha w pomoc, nikomu w sled — Modli se k Bohu, weslug ku břehu. — Při kom bázeň, při tom Bůh. — Ani otec k dětem, gako Bůh k lidem. — Baba přede, Bůh nit wede atd. *Kraginské*: Slza nábožnosti nepadá k zemi ale k nebi atd. Srow. Časopis Mus. 1837. Sw. III. str. 292. a Sbjrky Pjslowj od Flašky, Dobrowského, Trnky, Muškatirowiče, Wuka a giných. Prawdiwě tedy pjše Mich. Frencel de Idol. Slav. §. 1. „Tanta Slavis religionis observatio erat, ut, licet ab omni prope humanitate et sapientiae artibus remoti erant et alieni ad servitutemque difficiles, ad cultum tamen divinum quae pertinere videbantur, promoverent streaue ac observarent: et qui Regum suorum potestate et potentia gubernari vix poterant, sacri ordinis auctoritati caeca quadam pietate libenter obtemperabant. — In stuporem usque trahunt lectorem Helmoldi, Ditmari, Dubravii et aliorum qui de his scripserunt testimonia. Illos enim, quos commercium quoddam cum Diis aut familiaritatem cum Daemonibus, quos magis venerati sunt, habere existimabant, timuerunt maxime et venerati sunt, vitamque profundere et corpora sua negligere, volentibus iis non dubitarunt.“ Srowneg naše kázanj *O Dobrých wlastnostech národu Slawského.* — Tato obzwláštnj láska a horliwost w náboženstwj zgewowala se práwě i při knjžatech a panownjcjch našeho národu nepřirownanliwým způsobem, k. p. Wladimjr, knjže Ruské, poslal gako pohan schwálně wyslance do Řjma a Carihradu w přjčině uwedenj křesťanského náboženstwa; tak i Rostislaw, Swatopluk a Kocel. Wendický král *Godeschalk*, byl sám osobně tlumačem těch latinských a německých kazatelůw, kteřj geho poddaným Evangelium zwěstowali, postawil se wedle řečnjka, překládal každau geho wýpowěd do řeči slawské. Wiz Adama Bremského Hist. Ecc. L. 3. C. 57. Tož samo wyprawugj leto-

pisowé i o knjžeti rugenském Jaromjrowi. O českém knjžeti S. Wáclawowi wyprawugj Legendy, že nočnjm časem do pole chodil, pšenici wlastnjma rukama žal, snopy sám domů na ramenách swých nosil, mlátil, mauku mlel i osjwal, wodu wážil, těsto dělal a oplátky pekl pro Swátost oltárnj; též přes ploty stupowal do winic, hrozny do košjka zbjral, wytlačowal, must přecezowal, wjno schowáwal a při oltáři posluhowal. Srow. Christan, Pulkawa, Pelzel kron. čes. a Dobrow. Krit. Vers. III. — To zpozorowali i sami cizozemci, k. p. Gerle, Böhmen T. I. p. 163. „Das Volk der Slawen äusserte einen Enthusiasmus für die Religion, der nicht selten in fanatische Wildheit ausartete und öfter das Land in grausame Kriegsflammen entzündete.“ Čechowé, gak známo, celau Europu swau horliwostwj w náboženstwj dlauho zaneprazdňowali; gedna theologická otázka zanjmala hlawy Professorůw, Doktorůw, šchlechty, kupcůw, sedlakůw wjce než wšechny giné poklady, důležitosti a powinnosti žiwota. Rusům, Rusjnům, Serbům namjtá se od cizincůw že až k pověrčiwosti nábožnj gsau: wiz *Rohrer slaw. Bew. d. oest. Mon. Wien* 1804. *T. II. S.* 83. „Der russniakische Bauer ist voll Aberglaubens: er glaubt, dass ihm Gott eher die Sünde erlassen werde, wenn er seinem Nachbar Holz oder Heu nahm, als wenn er an einem Fasttage anstatt des Brodes und Käses, Eier und Milch geniesst. Der Russniake stürzt sich, wenn er in die Kirche kommt auf die Knie —.“ *Joh. Caplovits Croaten u. Wenden S.* 28. „Die Croaten führen einen frommen Lebenswandel, und besuchen die Kirchen fleissig; sie sind Liebhaber von frommen Wallfahrten, von Processionen, und unterlassen nie sich mit dem h. Kreutz zu bezeichnen, so oft sie bei einer Kirche oder bei einen Strassenkreutz vorbeigehen.“ Anoberž i w nowěgšjm slawském básnjrstwj zrazuge se bezpowědomě tato náchylnost a wloha k swatým a nábožným předmětům a to stkwaucjm způsobem. Čjtegme ruské básnjře, téměř u každého nalezneme wznešený nábožný zpěw, k. p. *Lomonosowa* Oda k Bohu a geho wýborné žalmy; *Cheraskowa* Oda o Welebnosti božské (Jungman. Slowes. str. 3); *Bobrowa* Oda o Bohu w Chersonidě str. 41. a powěstná swětoslawná *Deržawinowa* Oda na Boha, kterau sami pohané w Japansku, w Čjně, w Tatarsku a w celé Asii obdiwugj, do swých řečj překládagj, zlatem na hedbáwj psanau w králowských pálacech a chrámjch zawěšugj. — Kdyby sme tedy třebas i žádných giných důwodůw neměli, giž tento našemu národu wrozený náboženský žiwel nutilby nás zawjrati a wěřiti to, že gméno našeho národu muselo od toho powstati, k čemu se on přirozenau láskau neywjce nesl totiž od náboženstwj; že takowý od přirozenosti zbožný národ w prwnjm swém národnjm zniku a procitu nemohl gméno wzjti ani

od wogny a zbroge, ani od bezdušných hor, polj a ostrowůw, ani od zlata a stř̌jbra (gako Chrysei a Argiri), ani od howad (gako Koriaci), ba ani od lidj, knjžat a wůdcůw — ale, následowaw wniterný swůg pud, od náboženstwj a bohůw; že se podle toho nazwal co neyhlauběgi geho duši i smysly pronikalo, co mu neymilšj a neywzácněgšj bylo, totiž podle swých božstwj, *bohůw* a *bohyň*, zwláště pak takowých božstwj, která nad giné wraucněgi ctil a wzjwal, která geho letoře a charakteru, geho náružiwosti a ctižádosti neywjce lahodili gako byla bohyně Sláwa Že pak ctižádost a dychtěnj po sláwě ku wlastnostem čili slabostem a wášnjm našeho národu už we starých časjch přináležela, to poznamenali wýslowná swědectwj historická, gmenowitě *Witichind* L. 2. „Transeunt dies plurimi Slavis pro *gloria*, imperio, libertate certantibus.“ Gloria zde stogj na prwnjm mjstě. Mimo to widěli sme na hoře z přitočených tam swědkůw a modliteb staroindických, že Suaha čili Slawa, byla gedna z neypředněgšjch a neydůležitěgšjch bohyň: ona byla gakoby Matka náboženstwj, Prostřednice mezi bohy a gich ctiteli, Představená modlitbám a obětem ana prosby a djky lidské k bohům donášela, ona se gmenuge bohynj obdařenau wlastnostmi wšech bohůw, očišťugjcj wšecky hřjchy, udělugjcj wšecko štěstj i nesmrtelnost: ku takowéto bohyni musel tedy lid, gako gest náš, náboženstwj i sláwu obzwláště milugjcj, neywjce lnauti a gi sobě přiswogiti. — U starých národůw to nic neobyčegného nebylo, že sobě ze společných a wšeobecných bohůw neb bohyň gednoho gakoby *miláčka* wywolili, který se s gegich národnjm duchem a charakterem, s gegich způsobem myšlenj a cjtěnj, s gegich mrawnými wlastnostmi, wášněmi a náružiwostmi, s gegich obchodem a zaneprázdněnjm, s gegich zeměpisným položenjm a ginými okolnostmi neywjce srownáwal; kterého prawě proto, gako swého národnjho boha, nad giné wjce ctili, gemu swá města, swé župy, kraginy, swé rodiny a kmeny poswětili, anoberž často i geho gméno na sebe bráwali: tak u bogowných Thrakůw a Getůw byl *Mars*, pročež ge Ovid (Trist. V. el. 3. ỳ. 22). Marticolas nazjwá, a Strabo (L. VI) pjše o Zamolxisowi: „fuit sacerdos Dei qui apud eos (Getas) *praecipue* colebatur;“ tak u přjrodoskumných Egypčanůw byl Osiris a Iris; u pastýrských pod nebem noclehowawšjch a hwězdy pozorowawšjch Chaldegčanůw, Babylončanůw, Assyrůw a Fenikůw byla Astarte čili hwězdkyně hwězdobohyně sr. Aster, Stern (kniha Kral. 23. ỳ. 13. Saud. 2. 13. Jerem. 7. 18); u kupeckých Gallůw čili Celtůw byl Merkur; w umělé Attice a w Athenách, bohyně Athene čili doricky Áthena; we trawnaté a kwětnaté Arkadii, Pan a Flora; w břihopasné Boeotii, Pluto; we chlipném Cypru, Aphrodite čili Venus; u hrdých a hněwiwých Argiwůw a Spartanůw, Hera čili Juno (sr. Hygin. fab. 143. Lact.

ad Stat. Theb. 1. v. 541); we winohradných Thebách, Bachus (Herod. l. 2. C. 49.); we wznešenochlunné Olympii, Zewa čili Jupiter; w pomorské Lybii, Neptun (Herod. 2. C. 50); w aurodné na obylj Sicilii, Ceres; w Epidauru Aeskulap, kdež zrozen i zbožněn byl; w stydliwém panenském, dle powěsti od Amazonek wystaweném Efezu, Diana; w Řjmě, pro Romula, zakladatele města z Vestalky narozeného, byla Vesta a Vestalky w neywětšj wážnosti atd.: tak i u nábožnost a slávu milugjcjho lidu našeho Sláwa, bohyně obětj, modliteb, zpěwu a sláwy. Ostatně že tito bohowé a bohyně nepřináležely wýhradně toliko tomuto gednomu kmenu a národu genž ge sobě za předůj a neymilšj wywolil; že gedného a téhož boha i wjce měst, žup, kmenůw a národůw, w týž aneb rozličný čas za hlawnjho boha sobě wywoliti mohli; aneb že geden národ a město i wjce takowých oblibených bohokocháňkůw měl a mjti mohl: to se negen samo sebau rozumj, ale i skutečnými přjklady potwrzeno gest, tak k. p. Mars byl negen od Getůw nyberž i w Řjmě wysoce ctěn, odkudž u Virgile *Mavortia urbs*, *Mavortia moenia*, to značj co Roma; tak Suaha čili Slawa nepřináležela wylaučně toliko Indům a Slawům, ale má swé Analogon i u Skandůw, Řekůw, Řjmanůw, a to proto, poněwádž gako mnozj gednotliwj lidé, tak i celj kmenowé a národowé, wjce méně, stegné wlastnosti a rázy mjti mohau.

I to welmi prawdě podobno se býti zdá, že gako ginj slawštj bohowé a bohyně swá, od nich pogmenowaná mjsta, hrady, wesnice, města, chrámy, lesy, wrchy, stromy, řeky atd. měly, kde gegich sochy stály, a kde zwláštnj pocta gim prokazowána byla. k. p. bůh Swatowjt a wesnice Swatowjt w Sasku, w sausedstwj Drážďan (sr. Frencel, a Seb. Mann), bohyně Doda a město Dodona w Pomořj, bůh Radegast a wesnice Radegast nad Sálau, město Radogast w Anhalt-Dessau, řeka Radogast w Meklenburku, městečko Radgość u Krakowa; hora Radhošt w Morawě; bůh Černoboh a wes Cernebug, wrch Černebog w Němcjch; bůh Triglaw, wes Triglaw w Němcjch a wrch Triglaw w Korytanech, snad i Trojeglawa hrad w Serbsku; bůh Perun a Perunowa Daubrawa w Serbsku, Perunow kopec w Uhřjch w Nowohradské stol., Perunow Dub w Haliči w listině Lwa Danielowiče r. 1302), Perunský klášter w Rusjch; bůh Tur, Turice, Turá lauka, Turé pole; bohyně Koleda a wes i okolj Koleda w Němcjch nad Sálau, bůh Prowe Práwo a wesnice Prova na ostrowe Rygen, Prowena we Wagrii, i městečko Prawno we Slowensku: tak domýšleti se lze, že i gména prastarých hradůw, wesnic, hor, k. p. Slawin (t. g. hrad), Slawina (totiž wesnice), Slawina (město w Pomořj i w Slawonii), Slawna gora w Chorwatech, Slawsko pole w Dalmacii a těmto podobná ukazugj, aspoň we mnohých přjpadech na bohyni Sláwu kde socha gegj a pocta byla. Že gmé-

na bohůw a bohyň i na gména lidj přenášena bývala, toho u samých Slawůw dosti máme přjkladůw, tak Radègast Radhost gméno boha, a Radhost gméno osoby (Dobrow. Gesch. d. böhm. Lit. str. 100); Swatowjt bůh a Swatowjt gméno muže (Časop. Mus. 1831. I. st. 60); Tras bůh w Kralodworském Rpisu i ginde a Tras muž (u Lupia r. 892); Lel bůh a Lel Lelek (Gmenoslow str. 55), Leledrag, Lelowil (Lucius str. 64. 168); Dodo Dodola bůh a Doda, Dodawid (Lucius str. 75); Lade bohyně a Ladek, Ladeč, Ladon, Ladislaw mužská, Ladka ženská gména (Dobrow. Gesch. d. b. L. str. 93. 95) atd. —

We kterém druhém gazyku a národu naleznete tento nábožensky tah a pud na tak wysokém stupni? Chlubil se Luter, že k poznačenj lásky žádná řeč tak krásného gména nemá gako němčina „die Liebe": my se wjce tjm chlubiti můžeme, že k poznačenj neydražšjho pokladu a nayswětěgšjho swazku člowěka s Bohem žádná řeč krásněgšjho, přjhodněgšjho a wlastněgšjho slowa nemá gako gest naše „*náboženstwo*" t. g. obsah známostj a powinnostj na Boha, na božj bytnost a wůli se wztahugjcjch. K žádánj byloby, aby se tento přewýborný wýraz českoslowenský i u giných slawských kmenůw uwedl a upowšechnil: serbské *zákon* gest něco giného než náboženstwj; o slowě *religio* (pols. religia, něm. Religion) až posawád hádka gest mezi zřjdloslowci odkud pochodj, zdali od *religare* čili od *relegere*, ač naposledy to wše gedno, ant obě tato latinská slowa s Bohem a s náboženstwjm nic společného nemagj.

Gestliže tedy Sláwowé gmény swých bohůw a bohyň mrtwé nerozumné wěci křestili, k. p. nemoce, zrostliny, kwěty a stromy, hrady, wesnice, města, studnice, gezera, řeky, ptáky a giná zwjřata — čjm wjce to museli se žiwými a rozumnými činiti, zwláště při gegich tak přirozenonábožné mysli! Gestliže Sláwowé gména swých bohůw a bohyň dáwali swým knjžatům, wůdcům, slowem gednotliwými lidem a osobám: tjm wjce ge dáwali i celým rodinám, kmenům a národu swému.

Tuto možnost ale naposledy na stupeň prawdiwosti powyšugj i sami skutečnj přjkladowé kmenůw a národůw od bohůw pogmenowaných w našem wlastnjm národu. Wy sám, w Starožitnostech str. 912. 898. odwodjte gméno slawského kmenku *Koledici* u řeky Elstery bydlewšjho od pohanského božstwj *Koledy*, a gméno *Stadicůw* i *Stoderanůw* od boha *Stada* čili *Stoda*, odkudž i swátky *Stodo*, *Stado* řečené od Dlugoše L. 1. a Guagnina str. 9. opsané. My k tomu geště i gména giných slawských kmenůw připogugeme, gmenowitě *Prawanůw Priawanůw* čili *S-priawanůw* od *Prawa Prowa*, t. g. Brama, *Wolotůw Weletůw* od *Wolosa Welesa* boha do-

bytka a pastýřůw; *Suobenů* u Ptolemäa od *Swoby* bohyně swobody a *Lutičů Lutičanůw* od bohyně Lutice. — Co do Priawanůw, u Helmolda očitého swědka se bůh *Prowe* často zpomjná *L.* 1. *C.* 52. *C.* 69. *C.* 83. t. g. „*Prove* deus Aldenburgensis terrae. Est autem Aldenburg quae Slavica lingua Starygrod h. e. antiqua civitas dicitur, sita in terra Vagirorum. Praeter lucos et Penates quibus agri atque oppida redundabant, primi et praecipui erant — *Prove.* Aldenburgensium Deus est *Prowe*, nomen flamminis qui praeerat superstitioni eorum erat Mike atd.“ *Albin. Chron. Misn. XI. p.* 302. „Promo soll in sonderlichen Ehren seyn gehalten worden bey den Lübecker Wenden, item bei den Oldenburgern und Holsaten.“ *Bangert ad Helm.* l. *c.* „Lectionem Prove confirmat nomen vici in Wagria, ubi idolum ejus in luco stetit, qui vicus ab illo *Prowenau* in hucusque diem dicitur.“ Indický *Brama* gmenuge se i *Puran* odkudž *Prono* a *Param* odkud *Parom* powstalo, tak že i Prowe i Prono i Parom dobré gest a na gednoho boha se wztahuge. Tomuto bohu *Prowe Prawo* byla řeka a župa *Sprowa Spriawa* tak zaswěcena gako řeka Radogost w Meklenburskú bohu Radogostowi, gako řeky Slawa Oslawa Uslawa Slawinka Sláwě atd. aneb gako u Indůw téměř každý bůh a bohyně řeky a potoky města, župy a kraginy sobě poswěcené a gmény gegich zwané měli, k. p. Bram Brama bůh a Bramaputra řeka, Bramarši krag Bramůw, Bramapatam město Bramowo; Križna bůh i řeka, Ganga bohyně a Ganges řeka, Saraswati bohyně i řeka i kmen nad nj bydljcj; Jamunia bohyně i řeka, Sindhu bohyně i řeka, Manneri bohyně i řeka atd. Giž u Ditmara we staršjch rukopisech a wydánjch stogj gméno řeky této *Sprowa* w pozděgšjch *Sprewa*; Dlugoš L. 1. má též *Sprava*, w listině Otty l. 946. *Zpriawani*; u Sorabůw Lužických sluge *Sprowa* Pjsmena *S* neb *Z* we slowjch S—prowa Z—priawani, gest zbytečná obzwláště w Lužicech a w sausedstwj obyčegná předrážka, gako we gmenech Netolici a Znetalici (u Zemipisce bawor.), Gorelice a Zgorelice město w Lužicech, aneb gako ind. prijati, čes. přati a pols. sprzyiać, prostý a sprostý, prasná a sprasná, wada a swada, chlauba a schlauba, kroz a skroz, wlačuhy swlačuhy, nápitek snápitek atd. I Slowáci mjsto čistého *a* zwláště po *r* řjkagj *ia*, k. p. priam upriamiti se, rozpriawati rozpriawka: tak i Priawane mjsto Prawiané. Sprewané mjsto Prawane neb Prowane gest Němci přezwukowáno gako Ratari Riaduri Retari, Smolenci Smeldingi, Rakonica Reknitz, Wratislaw Wartislaw, Wertislaw atd. W bljzkosti wýtoku řeky Sprowa čili Sprawa gest město a hrad w slawskolužickém nářečj *Grodk*, německy Spremberg (Spremburg srow. Bramapatnam=Bramasburg, hrad w Indii) t. g. *Hrad Prowůw* zwaný, kde nepochybně modla a služba tohoto

boha byla, srow. Chodakowského slawianské *Swatohrady*, *grodiska*, *gorodyšče* kde chrámy bohůw bywaly. Snad i gméno města *Brem* sem patřj, ano Bram, bůh indický, i Brem sluge. A tak naši Priewané gsau to co Bramani. Dithmar má i osobnj gméno *Bezprim* (filius Boleslai regis Poloniae), snad od Brim Bram tak gako Bezděd, Bezmir, Bezdan, Bezwoj atd.

Co do slawného kmene slawského *Weletůw* čili *Wolotůw* takowé od staroslawského boha dobytčjho *Weles Wolos* tjm gistěgi odwodjme, že táž proměna hlásek w obogjm se nalezá, we gménu boha i národu Weles—Welet a Wolos—Wolot; že zwuky *s* a *t* wzágemné býwagj (srow. sjen tjen tuena, Tuisco-Teuto, Pilwis-Pilwit, mors mortis atd.) a že negen u neybližšjch saussedůw Skandinawcůw čte se Velsi, Velisungasaga a u Němcůw Wilzi Wilsi, nýbrž i w pozůstalých po Weletech mjstnjch gmenách Welsow (wes w Ukrech), Welsa Wilsna (řeky), Welsenborch atd. Modly boha Weles Wolos, gako boha wolůw, konj a giných welikých domácjch howad, musely býti nepochybně welikanské, tak gako i rozpráwky o geho silných obrowských wlastnostech a skutcjch: odtud powstaly prostonárodnj powěsti o welikanstwj Weletůw, o gegich nadpřirozených, diwotworných mocech, ant w ustech a bagkách lidu, bohy se ctiteli gich smjcháno. Takto se pěkně a přirozeně wyswětliti dá i to, co ruštj Ethnographowé, gmenowitě Popow a Čulkow pjšj: „že Woloti gsau strašáci, čili welikáni, gimž prey Staroslawowé přinášeli oběti:" pak Maximovič a Ščekatow: „Njekotoryje ljetopiscy objawljajut, čto w drewnije wremena okolo Wologdy i Kubenskago ozera — prežde proswješčenija kreščenijem obitali narody, sim imenem nazywawšije sja potomu, čto počitali za bogow Wolotow, welikanow tože značuščich, to u Grekow i Latin giganty, koim i žertwy prinosili." Oběti a žertwy Slawowé dozagista nikomu giného nepřinášeli než bohům. Už Nestor při l. 907. zpomjná Wolosa gako *skot*ného čili dobytčjho boha a sice wedle Peruna, gimž oběma Slawowé ku stwrzenj smlauwy s Řeky přjsahu skládali. Kaisarow pak str. 116 pjše: Wolos behauptete unter unsern Göttern gewiss nach Perun den ersten Rang. Das Bild von Wolos wurde in Kiew mit den andern Götzenbildern zerstört, in Rostow aber blieb sein Dienst und sein Bild noch lange nachher, bis endlich ein gewisser Mönch, Abraham, ihn niederschlug, an seiner Stelle eine Kirche bauete und die übrigen Heiden zu Christen machte. Srow. Minei četi 15. Juli " Wztahugeli se i znamý české staré prostonárodnj pjsně počátek „Wele Wele dubec stogj prostřed dwora atd." na boha Welesa, twrditi nelze: to wšak gistota gest, žeť geg i Čechowé znali, anť toto gméno geště w knihách 16. stoletj se nacházj,

wiz *Dobrowského* Slawin, str. 415. — Upozorněnj hodno, že Lužičané (potomci Wolotůw) za erb čili znak národnj magj *Wola*, tak gako Čechowé *Lwa* (Černoboga?), Poláci Orla, Rusowé Smoka: gež Surowiecki za pozůstatky z pohanských časůw držj. Nenalezáli se i mezi Wolot, Wolos a Walach (pastýř) swazek a sauwis, to nechawáme w zawěšenj. Známo gest, že mnozj starobylj spisowatelé i gméno *Panonůw* a Panonie od boha *Pana* odwozugj, genž u Řekůw a Řjmanůw to samo byl, co u nás *Weles Wolos*, totiž bůh stáda a pastýřůw. — Snad i Ptolemaeowi *Suobeni* od *Suoby*, bohyně swobody, pocházegj, srow Wacerada str. 8: „Feronia dea paganorum, *Zuoba*;" že Slawowé welicj milownjci swobody a ctitelé Suoby byli, o tom wiz Leo Sap. Tactic. C. „Slavorum gentes sunt ingenuae atque *liberae*, quibus servitus et subjectio nulla unquam ratione potuit persvaderi." A Witichind L. 2. „Slavi bellum quam pacem elegerunt omnem miseriam *carae libertati* postponentes: transeunt sane dies plurimi his pro gloria et magno latoque imperio, illis pro libertate ac ultima servitute varie certantibus." W Italii měla Feronia gako bohyně Swobody dwě města, s chrámy a kněžjmi: wiz o bohyni Virg. Aen. 8. Horat. Serm. L. I. Sat. 5: o městech wiz Cluver. Antiq. Ital. L. 2. C. 2. 3. — S latinskými *Feronia* srownáwá se i kořenem i wýznamem něm. Frank, t. g swobodný a francauské franc, franche, Franchise t. g. swoboda, proto našjm Suobenům obdobná gsau gména Frankowé, Francauzi. — Žeby Suobeni a Stawani čili Slawani u Ptolemaea gedno byli, žeby Slávowé giž za časů Ptolemaea, před stěhowánjm národůw a před přigatjm křesťanswj *a* na *o*, wůbec, zwláště pak w národnjm swém gméně, Slaw—Slow, byli přezwukowali: tomu wjru dáti nám, z přjčin njže uwedených, naskrze nelze. Suobeni se od bohyně Suoby přirozeně a bez neymenššjho násilj odwoditi dagj, tak gako Slaweni od Sláwy. Podle Dobrowského pochodj *Suoba*, čili s prodlauženau formau *Swoboda*, od kořene *swoj*, *swá*, *swoge*, se kterými i *sobě*, *sebe* spřjbuzněno gest, a značj takowý staw, kde člowěk *swůg* wlastnj gest, swau wůli a swoge práwa má, sobě ne ginému přináležj, odkudž i osobnj gména Swoboda Swojan, Swojata, Soběna, Sobawa, Sobik, Sobka, Soběslaw, Soběluď atd. — Owšem i národnj gméno *Lutiči*, *Lutičané* (u Aventina a Cuspina Lutiziani) silně upomjná na bohyni čili bohyně Lutice, srow. Wacerad str. 7. „Eumenis=Lutice." a str. 9. „Furiae, deae infernales, Lutice." Celá historie a powaha tohoto ljtého, drawého a bogowného národu swědčj o tom, že byli hodnj chowanci a ctitelé této bohyně. Srow. Helm. I. 6. Hi populi a fortitudine Wilzi sive Lutici appellantur." — Gméno slawského kmene Drawian Drawene a osobnj Derwan upomjná na indického boha cnosti Darma Dherma (s obyčegným změně-

njm *Indi m* na gako Bram Praw Prawe), wyobrazowaného w Indii w postawě *bjlého wola*, kterýžto wůl se posud w národnjm erbu Lužických Slawůw nalezá. — I w ind. Historii nacházegj se osobnj gména knjžat Dhermaan čili Darmen syn Pardůw atd.

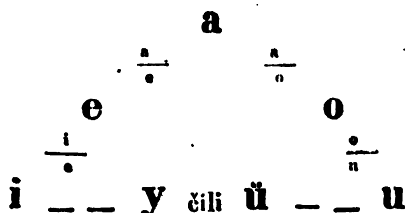
Konečně gěště i sama grammatická forma *an en* naswědčuge wýborně prawdě našeho domyslu. Wyznám sice upřjmně, že na grammatických formách, na nichž Wy tak mnoho stawjte, a giné pro kraginy, giné pro národy, giné topické, giné otečné býti prawjte — gá mnoho neukládám, anť ge welice kluzké, klamné, nestálé, w každém nářečj giné a giné býti nalezám, čehož důkazem buď už samo gméno národa Slow-ák, Slow-án, Slow-enec, Slow-an, Slowjěnin, Slaw-ian, Slawonac atd. Aneb Morawan u Čechůw a Morawec, Morawčjk u Slowákůw. Slowěnci a Milenci též grammatickau formu magj, ač-prawě podle Wašj saustawy zde by rozdjl býti měl, ant Wy toto poslednj gen za otečné (patronymicum) držjte. W užjwánj forem a koncowek mjstnjch gmen u Slawůw ta neywětšj rozmanitost a nestegnost panuge gako w rozličných stoletjch tak i w rozličných nářečjch, anoberž i w gednom a témž nářečj, tak že tu gistého, neuchylného, wšeobecného prawidla ustanowiti nelze; hned se gim zagisté přiwěšuge an anin itianic, hned ak, ič, al, owit ar, hned ec enec atd. k. p. od Moskwy máme w ruských Mluwnicech Moskwitianin, Moskowec, Moskwič, Moskal, Moskowit, Moškowiter (Krain.); od Jaroslawl máme rusky Jaroslawec, polsky Jarosławiak (Grodzin. Gramm str. 13); od Perm' Permianin i Permiak; od Wladimir Wladimirec i Wladimirianin; od Pol Polan Polz (krain.); od Pomorie Pomoran Pomoriz (krain.); od Labe Polabi, (u Helm. a Adam Br.) Polabci Polabané, od Chlum Zachlumi (u Const. Por.), tak u Slowákůw řjká se i Powážec i Powážan i Powážanec o obywateljch Wáhu. Tak gest i s formami osobných, otečných, rodowých, národnjch gmen, k. p. w ruském od Zacharija řjká se otečné Zacharijew, od Basilij Basilijew a od Ilja řjká se už Ilin, od Isaija Isaiin: co gest tu prawidlo a co wýmjnka? — To nicméně zprosta zapjrám, žeby forma *an, anin, enec* pauze *topická* byla, ant se práwě neyhustěgi k poznačenj lidj tohoto neb giného náboženstwá, wjry, sekty atd. užjwá, k. p. Judeanin (w cjrkew. nářečj), Christianin Christiani, Křesťan Krestané, Muhamedan Muhamedané, Luterán Luteráni, Papež papeženci, Tomášenci, Mikulášenci (srow. Slawenci) atd. Tak i Arian Ariani, Socinian Sociniani, Františkan, Paulan a od ženského Maria Marian Mariani a gá kterážto gména od žádného mjsta a krage nepošla, ale od náboženstwá a náboženských osob, anť zwláště o Kristu známe, že ani tolik *mjsta* neměl, kdeby byl hlawu sklonil. Přjklady této formy užjwané k po-

značenj přjbuzných, ctitelůw, následownjkůw, strannjkůw někoho na-lezáme i w giných řečech, k. p. Cicero Ciceronianus, Horatius Horatianus, Pompejus Pompejanus kde též naskrze žádný *topický* potah a smysl mjsta nemá. Anobrž i w Sanskritu se toto formowánj skrze *an in en* nazwjce k poznačenj wyznawačůw některého boha náleží, k. p. Brama Braman Bramani, Bramin Bramini; Dharma (bůh cnosti), Dharmin (geho ctitel), Vand (sławiti) Vandin, Vama (pjd) Vaman Vamen (pjdimužjk) atd. Gméno Athenianin chwěge mezi mjstnjm a náboženským a wšak tak že to prwnj z tohoto zniklo. Gako tedy od Brama Braman Bramané, od Christ Christos Christianin Christiané (Skut. Apošt. II, 26); — od Maria Marian Mariani — tak dobře a prawě pošlo od Sláwa Sławene Sławiané. A wšak i bez přjrostku *an en enec* nalezagj se gména náboženských třjd a sekt, k. p. Jud Žid Židé Židzy Židowé, Farizeus Farizej Farizei Farizeowé, Saduceus Saducej Saducei Saduceowé, Bogumil Bogumili (sławskokřesťanská sekta w Thracii), Kalwjn Kalwjni atd. tak i Slaw Slawi Sláwowé. Buďte zdráw a sław!

LIST DESÁTÝ.

Widěli sme tedy už, že Sláwa byla bohyně našeho národu; widěli sme, že odtud půwod wzalo gméno Slawůw Slawianůw, gako ctitelůw této bohyně Sláwy: nynj nám třetj otázka a úloha k rozlaušťěnj pozůstáwá, totiž: Gako se gméno Slaw Sławian w některých nářečjch na Slow Słowen zpřezwukowalo? — To se stalo na dwogj cestě, gedné ať tak powjm tělesné, druhé duchownj, čili gedné gazykowé, nářečjwé, slownj, literpj, druhé mrawnonáboženské, křesťanské, mnišské. Prwé na onuno, potom na tuto pozornost naši obrátjme.

Hned z počátku tedy k obgasněnj wěci a pro snadněgšj rozřešenj otázky: gako se Slaw we Slow na řečné cestě změnilo? za potřebné uznáwám předeslati kratičkau theorii europegských vokálůw, podle těch wýsledkůw, které nám tato gazykozpytná nauka, w nowěgšjch časjch tak pilně wzděláwaná, podáwá. Neydůmyslněgšj zpytatelé řeči a gegjch žiwlůw, zwláště hlásek, začjnagjc od Varra, Festa, Quintiliana — až do Scaligera, Kempelena, Vossa, Bernhardiho, Apla, Seidla a g. na tom se srownáwagj, že přirozený pořádek čili schod hlásek gest tento:

A gest neypřirozeněgšj, neysnadněgšj, neybohatšj vokal a prazwuk, gakoby rodič wšech ostatnjch a centrum z něhož wšickni ostatnj pocházegj. Proto we mnohých prařečech, k. p. w Sanskritu, při každé sauzwučce stogj *a* gakoby přirostlé, k. p. ba bha, ča čha, dža džha, ka kha, ga gha, na, ta, pa atd. tak že to za prawidlo w nj ustanoweno gest, aby se každá bezvokalná syllaba s hláskau *a* wyslowowala. Proto *a* se může stupniwě na lewici až w *i*, na prawici až w *u* a *y* zpřezwukowati a změniti, při čemž gediné to poznamenáwáme, že postupowánj přezwuku na lewé straně od *a* ku *e* a *i* gest wjce germanské, naproti pak tomu postupowánj čili přezwukowánj na prawé straně od *a* ku *o* a *u*, *y* gest wjce slawské, ačkoli w obogjch řečech nemálo wygjmek se nalezá. Přjklady wěc wyswětlitež:

Přezwukowánj *a* na *e*-*i*:

řad
räd ředitel
řjditi

žati
žetj žeň
žjti

gati
geti zagetj
gjti wzjti.

ťati
těti stětj
tjti.

žahati ožahawý
žehati
žihati.

waz wázati
wezati (serb.)
wjži.

počati počátek
početj počelak
počjti.

Přezwukowánj *a* na *o*-*u*-*y* (*i*):

pa-paměť
po-posel
pů půwod půgdu
pi pidem (rusin.)
pitwořjm (čes.)

raz razum
roz rozum
růz různo
riz —

aghni
ogň oheň
uhel
ugnis (litew.)
ugen (šwed.)
ignis
wyheň.

mať
motay (drewan.)
Mutter Mütter

záře
zora
ziročka (rusin.)

at ata atec (rus.) pater Vater.
otec
utec) u Oleska (rusin).
ytec)

Fasten
post
půst
pyst.

nasa (sansk.) nasus
nos
nůsek
nys (rusin.)

nawy (sansk. a rus.)
nowý
nów' (pol.)
nuovo (wlas.)
neuf (franc.)
növ niv (rusin.)

kral
król
krul
krül (russin.)

Přezwukowánj *a* **na** *e-i*:

wâti
wĕgi
wjti wjtr.

swatý swátek
swĕtiti
swjtiti poswjcenj.

zagac
zagec
zagjc.

žaba
žäba (rusin.)
žibrenka

šálený
šel-ma
šjlený.

mar (Britomař)
mer (Filimer)
mir (Valemir)

vand. (Sansk. a Skand.)
Wend
Wind

slaw Jaroslaw
slew Jerslef
Slevenie (Otto v. Kirchberg.)
a t. d.

Sr. *lat.*	*nĕm.*
cado	fangen
cesum	fängt Gefängniss
incido	fing
ago	lassen
egi	lässt
subigo	liess
castus	tragen
incestus	trägt
čistý	trüge.

Přezwukowánj *a* **na** *o-u-y* (*i*):

sal Salz
sol
sûl
sil (rusin.)

stanu
stogjm
stûg.

stal (rus.) asztal (mad̓.)
stol
stûl
stil (rusin.)

bah bah-mĕ
boh
bûh
bih (rusin.)

kan polkan
koň
kûn
kin.

krawa
krowa
kruwe (sorab.)

padláš
pod., Boden
pûda
pid (rusin.)

matřiti patriti
motriti smotriti
mutresku (walach.)

gast-Radegast, Anagast Arbogast (r. 388.)
gost Radhost
gist-Hengist (Dolz p. 107)

Tar-an (celt. oheň)
Tor
Tur Turice Tabor
Ťyr

altare
oltar
öltar (rusin.)

abrus (rusin.)
obrus (slow.)
ubrus (čes.)

laket
loket
lütgitt (drewan.)

gatawjan (lit. goth.)
hotowiti
hûtowac (lužic.)

Art (germ.)
rod
rud (walach.)
rid (rusin.)

hrabati
hrob
Grube grübeln

pram (pols. lodice)
prom (pols.)
prum (pols.)
πρυμνη (řec.)

prawý prám.
probus
prüfen (nĕm.)
přjmý.

gara (rus. hebr. pers.)
gora
gura zhûru
giri (nowoind. a rusin.)
(Ram)
Romani
Rumuni
Řjmané

Slaw
Slow
Sluw
Slüw (Lužice)
Sliw (drewan.)

Ostatnj dwogzwučky, polohlásky (ъ ь), nosownice (ę ą) atd. gsau gen odliky a odstjny těchto hlawnjch základnjch hlásek. Rusinské a drewanské *i* w *bih kin* ag. nepowstalo bezprostředně z *o* ale z *ů*, proto

se i rozličně wyslowuge, hned gako ö, hned gako ü, y, ze kterého poslednjho powstalo w některých kragjch *i*. Srow. *Lutskay*, Grammat. Slavo-Ruthen. p. 5. „*O* sonat velut *o* latinum; sed inter Ruthenos in quibusdam partibus velut Hungaricum ü, gallicum u, pop püp, post püst, volom volüm; alii demum amant et ut *i* vel *ie* pronunciare egr. pip, snip, kin, vil; alii item exemplo Valachorum ducti ut *u* eg. snup, kun, vul, sed in ore cultiori retinetur literae genuinus sonus *o*.“ — Odtudto widěti, že drewanské *Sliwenstga* a *sliwi* nepowstalo bezprostředně od Slowenský a slowo, cožby nepřirozený skok byl, nebo *o* na *i* se neměnj ant geho sausedem nenj, nýbrž od *slöwensky slöwö* čili *slüwenský slüwü*, gako *nüs* od nös nos nasus, *kin* od kyn kun kon. *) O hlásce *a* pěkně a prawdiwě pjše *Scaliger*, De causis ling. lat. I. 38. „*A* prima notissimaque infantis vox, cum qua vitae hujus spiritum primum hausimus; neque re ulla eget alia, quam hiatu oris solo, sine ullo caeterorum instrumentorum motu.“ Srow. též *W. v. Kempelen*, Mechanismus der menschl. Sprache, Wien 1791 p. 200. „*A* ist der erste Grundbuchstabe in allen Sprachen. Alle Kinder sprechen ihn am ersten aus, weil er der leichteste ist. Die Lage aller zur Sprache gehörigen Werkzeuge ist die natürlichste, ungezwungenste und bequemste. Dieser Laut kann von jedermann, der keine Zunge, keine Zähne oder keine Lippen hätte vollkommen gut hervorgebracht werden, darum wird er auch durch Instrumente leicht nachgeahmt.“ — *C. Seidel*, Charinomos, Magdeb. 1828, B. II. S. 167. „Die Folgenreihe der Selbstlauter von der Höhe zur Tiefe ist *i e a o u*. Das *a* ist der natürlichste tonreichste Vocal, daher bezeichnet er allen reinen Ton an sich, z. B. Schall, Hall, Sang, Klang, man möchte ihn ungefärbt und durchsichtig nennen, wie er denn auch dergleichen Objecte charakterisirt, z. B. Glas, klar, blank, glatt. Das *o* hat, dem Allgemeinen nach, den Charakter des *a* nur in gesteigerter Potenz.“— Srow. *Dr. K. M. Rapp*, Physiologie der Sprache, Stuttg. 1836. B. I. p. 22. 23. „Der Urlaut bestimmt sich zum ersten Hauptvocal *a*. Das *a* findet sich als Kürze und

---

*) Srow. *Christ. Manlii*, Com. de reb. Lus. in Hoffmannii Scrip. L. VII. Cap. 39. §. 1. „A *Slavis* defluxisse videtur *Sluborum* (germ. *Schlüben*) nomen Lusatiae inferioris incolarum Marchiae Brandenburgensi conterminorum,“ — *Fritsch, All. Hist. Lex. T. IV. S.* 254. „*Schlieben*, eines der ältesten und ansehnlichsten Häuser in der Mark Brandenburg und Lausitz. Es hat seinen Ursprug von den *Slaven* die sonsten auch *Sluben* sind genennt worden.“ Prawýli gest tento odwod čili nic, nám na tom mnoho nezáležj, ant mi prawdiwost našeho domněnj nestawjme na gednotliwých přjkladech, které často gen wýmjnkau býwagj, ale na podstatě wěci, na wšeobecných prawidlách řeči a na celosti národnjho žiwota.

als Länge durch alle Sprachen, doch gibt es Idiome die diese Indifferenz des Lautes nicht haben ertragen können, und ihn, der allerdings der Veränderung am leichtesten unterworfen ist, fast überall, bald nach der positiven, bald nach der negativen Seite zu bestimmen gesucht haben, wie das englische *a*, das sich fast immer theils gegen *o* theils gegen *e* bewegt hat. Welches übrigens das allerreinste *a* sei, das sich am fernsten von *e* und *o* erhalte, darüber gibt es eben so wenig ein untrügliches Kennzeichen, als die Farbenlehre ein absolut reinstes Roth vorweisen kann, das dem Gelb und Blau gleich ferne steht. Schmeller hat (in seiner bairischen Gramm.) die wichtige Bemerkung gemacht, dass in der östlichen Hälfte Deutschlands, in Baiern und Sachsen (w sausedstwj aneb we kraginách Slawůw) das *a* der Seite des *o* um ein Bemerkliches näher steht, als in westlichen Deutschland und Italien, dagegen kann man sagen, dass Franzosen und Engländer, wo sie diesen Laut noch hören lassen, ihn dem *e* um ein Geringes zu näheren sich bestreben — Alle Entwickelungen in der Vocalwelt theilen sich nach zwei divergirenden Richtungen, die eine trägt den Charakter des hellen, nahen, starken an der Stirne (a o u), die andere den des dunkeln, fernen, schwächenden (a e i), also eine positive und eine negative Richtung. Jeder dieser Laute kann in seiner eigenthümlichen Richtung gesteigert werden, wodurch *e* zu *i*, *o* zu *ů* wird (srow. plewa pljwa, lék ljk', Boh Bůh). Die beiden polaren Richtungen des Vocalsystems lassen sich von der Indifferenz *a* aus, als ein Continuum betrachten, das, bis es zur Spitze des *i* und *u* angelangt ist, eine unendliche Reihe von Mittelstuffen durchlaufend gedacht werden kann. Aus diesem Verhältniss ergibt sich dass eigentlich nur *i* und *u* eine absolute Stellung haben, alle andern sind in der Sache willkührlich festgehalten und nach oben wie nach unten beweglich. Man hilft sich in der Praxis mit Mittel- oder Halblauten. So steht zwischen *a* und *ä* das englische kurze *a*, zwischen *ä* und *e* das *è* der Franzosen, zwischen *e* und *i* das holländische geschärfte *i* (ik), zwischen *a* und *å*, das *a* wie es insgemein in Sachsen gesprochen wird, zwischen *å* und *o* das italienische offene *o* (rosa Rose, botta Stoff), das dänische *aa* und schwedische å (aar, år); zwischen *o* und *u* steht dann das italienische *o*stretto in rosa von rodere, botte foss, ancora u. s. w., und das dänische und schwedische lange *o* (stor, gross), ferner das polnische ó mit Acut, welcher Laut nach Schmeller auch im bairischen Dialect statt des *o* vorkommt. Kein menschliches Organ wird aber die kleinen Abweichungen verfolgen können, nach welchen jeder einzelne Buchstabe je nach dem Wechsel der Landstriche nach oben und unten variiren kann. Ein

Streit über das reinste e, o, ä oder å hat also keinen Sinn, nur über das reinste *i* und *u* lässt sich allenfalls streiten."

Po tomto wšem giž tjm srozumitelněgšj nám bude, co *Dobrowský*, w Instit. Ling. Slavicae dial. vet. prawj, str. 35. „Alternant saepe vocales *a* et *o*: stanu, stoju. Poloni et Russi in vocibus, quae tribus consonis constant, si media sit *l* aut *r*, pro *a* amant *o*: slav. glad, pol. głod, rus. golod; slav. slama, pol. słoma, rus. soloma etc. In ejusmodi vocibus Bohemi retinent *a*, quamvis in aliis quibusdam post initiales *l* et *r* pro *a* ament *o*, uti Poloni: loď, loket, rowen, robota, rozum; in quibus meridionales Slavi omnes *conservarunt a* (conservarunt prawj Dobrow. tedy i on *a* za půwodnj a staršj držj). Cum his conspirat et Russus, qui tamen et *rospis* et *rostu* pro raspis, rastu dicere solet. In Serbicis libris *snacha* pro *snocha* nurus, *rażen* pro *rożen* legitur." — Hádati se tedy o to či *Slaw* či *Slow* lepšj, prawěgšj a domácněgšj gest, gest tož samo, gako hádati se o to, či lepšj prawěgšj a domácněgšj gest *a* čili *o*, *raz* čili *roz*, razum čili rozum, razdel či rozdiel, različnost či rozličnost; anebo *pa* čili *po*, *pra* čili *pro*. Řjkati že *Slaw* cizozemské, wykřiwené, zkažené a pozděgšj gest, gest tolik gako řjkati že wšecka slowa slawská, w gegichž prwnj kořenné syllabě po sauzwučce *l* neb *r*, hláska *a* stogj a ne *o*, gsau cizozemská, wykřiwená, zkažená, pozděgšj. To pak Wy sám, Přemilý Přjteli! za oprawdiwé absurdum by ste wyhlásil, nebo takowých slow nalezá se we slawenčině téměř gedna polowice w rozličných nářečjch. Tak k. pr. po sauzwučce l neb ł.

slad	—	słod	klas	—	kłos
sladký	—	słodki	kláti	—	kłuć
slama	—	słoma	klátiti	—	kłócić
slanina	—	słonina	laket	—	łoket
slawjk	—	słowik	lani	—	loni
blag blah	—	błog	ladia (chorw.)	—	lodi
blana	—	błona	mlad	—	młod
blato	—	błoto	mládenec	—	młodzienec
dlaň	—	dłoń	mlat	—	młot
dlato	—	dłóto	mlátiti	—	młocić
hlad	—	głod	plachý	—	płochy
hlas	—	głos	plamen	—	płomień
hlawa	—	głowa	planý	—	płony
chlad	—	chłod	planauti	—	płonąć
chlap	—	chłop	plátno	—	płotno
chlasta	—	chłosta	plawý	—	płowy
klada	—	kłoda	wlast	—	włość

wládař	—	włodarz	*A národnj neb kmennj gména:*		
włás	—	włos	Halané Podhalané	—	Holané
zlato	—	złoto	Latys	—	Lotys
žlab	—	żłob	Plawci	—	Płowci
			Wlach	—	Włoch atd.

Tak i po *r*; brada—broda, bran—bron, brázda—brozda, draha—droga, drahý - drogi, hrach—groch, grad—grod, zahrada—zagroda, hranostag—gronostay, chrániti—chronić, chrast—chróść, chrasta—krosta, král—król, krátky—krótki, kráwa—krowa, mrak—mrok, mráz—mróz, prah—prog, prach—proch, pramen—promień, prapor—propor, prasinec—prosinec, prázny—prozný, rab—rob, rabota—robota, rád nerád rodjm nerodjm; rawný—rowný, rásti—rosti, rasca—rosca, skarb—skorb, škrabati—škrobać, škran—skroń, smrad—smród, straka—sroka, strana—strona, stráž—stróž, wrabec—wróbel, wrah—wrog, wrána—wrona, wrata—wrota, zdraw—zdrow.

Tak w drewanském nářečj naše stará znj stora, malý—mola, bialy—biola, warjm—wore, ja jáz—jose, tam—tom, kak gak—kok, daj—doy, naše—noše, nás—nôs, Labe—Lobi, kamen—komoy, skakat—skokat, mati—motay, brat—brot, saně—soney, sadlo—sodeli, samica—someicia, palec—polac, žiwot—siewat, radost—rodust, gwiazda—ggyosda, wiater—wioter, ryba—reibo, mucha—mucho, mjra—moro, repa—repo, rana—rono atd. Wiz Dobrow. Slowanka str. 12—26. Tak morawskoslow. pagač znj w bulharčině pogača; tak slowenské ziab oziabati ozablina znj u Čechů znob oznobenina; slow. mažár, čes. moždjr.

Tomuto přezwukowánj, to gest, přirozenému powyšowánj hlásky *a* na *o*, napomáhaly a přjzniwé byly geště i giné zewniterné přjčiny a djlem nabožeňské djlem občanské okolčnosti, gmenowitě duch křesťanského náboženstwa, o němž w budaucjm ljstě mjstněgi, a pak stěhowánj národůw a s nim spogené mjchánj řečj w Europě, které se s Gothy začalo a s Maďary dokonalo. W tomto přeběhu času, plném zmatku, strkánj, křjženj a přeljwánj se wšeligakých gazykůw, řeč slawská wůbec neywětšj proměnu podstaupila, ant každý národ, genž se se Sláwy stýkal, s nimi sausedil aneb nad nimi panowal, wpływ na řeč měl. Neypřirozeněgšj a neykrásněgšj hláska *a* we mnohých řečech w té třenici gazykůw a národůw anebo cele zmizela, gako w anglické řeči, kde se téměř každé *a* gako *ä*, *e* wyslowuge, k. p. sham (šem), and (änd), man (män) atd., anebo se w ochablé bezcharakterné *e* změnila, k. p. gotická předložka *ga*, gamäns, na nyněgšj německé ge, gemein, a infinit. haban na haben, letan—lassen, redan—rathen, Fana—Fahne, herda—Herde, hana—Hahn; tak i lat. carus na cher,

caput na chef, cabalus na cheval atd. W těchto časjch přechodu starých řečj do nowých, zpřezwukowalo se w nesčjselných slowjch a gmenách, zwláště latin. řeči, půwodnj *a* na *o*, k. p. Gallia Gallus, francauzky Gaule Gaulier (čti Gol Golie), Laurentius—Laurent (Loran'), Baldus —Baud (Bod), Vallis Clausa—Vaucluse (Voklü), salix—saul, clavus—clou, mal—mau, maldire—maudire, falsus—faux, animals—animaux, balsam—baume, palma—paume, saltus—saut atd. Poněwádž nám na psaných slawských památkách z oněch časůw před a pod stěhowánjm národůw schází, nelzeť nám z wnitřka řečj našj dokonale určiti gakau asi proměnu tudy přetrpěla, toho se dopjditi můžeme gediné ze srownáwánj rozličných našich, od onoho stěhowánj méně tknutých, nářečj a giných djlem asiatických, djlem europegských, s našj spřjbuzněných řečj. Toto přezwukowánj už w čas uwedenj křesťanského náboženstwa tak silné bylo, že ani swatých gmen a slow Pjsem Swatých nešetřilo, k. p. Sabat—Sobota, Chanaan—Chanaon (w cjrk. nář.), Absalon—Absolon, Nazaret—Nazorei, Lazar—Lazor, Andreas—Ondřeg, Barbara —Barbora, satan—soton sotona, paganus—pohan (u Murka pagan), papa—pop, altare—oltář, abas—opat, Fast—post, compater Gevater kmotr ag.

W tomto wšeobecném přezwukowánj *a* na *o*, zwláště po *l*, toby oprawdiwý diw a zázrak byl, kdyby gméno *Slaw* od něho nedotknuto a swobodno bylo zůstalo a w nářečjch o-izugjcjch, totiž w polském, srbskolužickém a bulharskoruském, na *Slow* se bylo neproměnilo. Sotwy se zagisté gedno prawě slawské slůwko nalezne, kteréby tuto proměnu, w gednom neb druhém nářečj, nebylo podstaupilo: Powjteli Wy že *Slow* i takowj kmenowé slawštj řjkagj, kteřj nepřináležegj k oněm dotčeným *a* po *l* na *o* přezwukugjcjm kmenům, k. p. Slowáci a Slawenci: tedy odpowjdám, že zewrubných mezj a hranic mezi slawskými nářečjmi činiti a gakoby čárku mezi *a* a *o* milugjcjmi táhnauti naskrze nelze. U gednoho a téhož kmene často se oboge křjžj a užjwá, k. p. Slowák řjká negen rozum, rozdjl, rozličnost, rozğa ale i rázswit, rázporok, rázsocha, ráztoky, rázwora, rázcesty, rázğa; řjká negen potok, poklad, pokog, porod, ale i patoky, patočiny, pamět, papluh, paholok, parobek, pačesy, pahrbek, paged, pahreba, páper, paprčky (paprštky), paroh, parog, paruba, paseka, paškrta, pastorok, pawlač, pazder, pažit, pažerák atd. Slowák řjká negen pochopiti ale i chapiti dochapiti, uchapiti, wychapiti, zachapiti. Často w gedné a téže wesnici, anobrž w gednom a témž domě, slyšeti u Slowáků oboge: i raž i rož, ražen i rožen, daska i doska, bačkor i bočkor, baza i bodza, kapún i kopún, rakyta i rokyta, zmak i zmok, laket i loket, wlanj i wlonj, mach i moch, netata i netoto, rasca i rosca, rab i rob, lapta

i lopta, laboza i lohaza, kabela i kobela, halub i holub (srow. Jung. Slow.), Mağura i Mohura Mohora, Mahula i Mohyla (Mahulnice w těkow. stol.) atd. Tak we kraginském nářečj mluwj a pjše se mrawla i mrowla (mrawenec), dabruta i dobrota, matika i motika, matavilo i motovilo, pšenica i pšenico (wiz Kopit. Gramm. XXXVI. a 246.), sokol i sakol (Jarnik), stwariti i stworiti. Slawowé w údolj Resia bydljcj a k windickému kmenu patřjcj řjkagj lapata, klabuk, srow. Dobrow. Slawin. str. 122. 123.; Srbowé lužičtj, podle Matthaeiho Mluw. někde řjkagj s Poláky *o*, k. p kwos (kłos), někde se zase odchylugj od nich řjkagjce *a*, k. p kral (mjsto król). Tak o-milugjcj Poláci řjkagj předce *sławetny*, které Čechowé gináče *o* nemilugjcj zpřezwukowali na *slowutný*, sr. Bielskiego hist. 291. „miasteczko sławetne." Poláci magj Kraka, Krakusa, Krakow, Čechowé Kroka. Poláci magj władca władyka a předce i włodarz; řjkagj, prom i pram, płozem i płazem. Sám Smotriský, Mluwnice staroslawského nářečj spisowatel, pjše předce w Předmluwě rozum, rozličnost, rozoznania (mjsto razum atd.). Staroslawské a ruské *što* wyslowugj Serbowé *šta*; slowenské *čo* wyslowugj Chorwati, zwláště w Pomořj, Bukari, Fiume gako *ča*; české *co* Chorwati w Oštarii gako *ca*. Uwahy hodno gest poznamenánj ostrowtipného Kopitara, *Cod. Cloz. str.* 51. „Cum Carniolani *o* duplex habeant, apertum proj iusque ad a in оча (pater, Hungaris plane atya), et alterum clausum et ad ô Gallorum proximum, possit quis dubitare, an non haec o distinxerit Cyrillus per o et ω."

Namjtneseli mi snad: že negisto, která samohláska w těchto slowjch staršj a prawěgšj gest, tedy na to sem už djlem w Rozprawách str 122. djlem w předeslané nahoře theorii a nauce o hláskách odpowěděl, djlem gestě zde odpowědjti chci a sice Wašimi wlastnjmi, w *Serbském Čtenozrnj* se nalezagjcjmi slowy, str. 14. kde takto pjšete: „Das kurze *a* ist seiner Natur nach mit dem kurzen *o* innig verwandt; daher der häufige Uebergang des erstern in den letztern in allen slawischen Dialecten. Nur waltete der Umlautstrieb in verschiedenen Mundarten mit ungleicher Kraft und folgerichtigem Nachhalt: daher blieb in einigen mehr von der ältern Formation stehen, als in den andern. Interessant sind einige in Altserbischen vorkommende Überreste des ursprünglichen *a*, wo jetzt schon ein *o* steht. Lateinische Diplome chorwatisch-dalmatischer Fürsten bieten folgende Formen dar: vom J. 837 Damay, Damaciai, Liutamiro, Nedamuslo; 892 Cresamustlo; 911 Techamila; 1000 Dabrana, Dabruco, Dabro, Dabrus, Dabrius; 1018 Novasella; 1040—1044 Babinapalla (sr. Babinopolje); 1069 Dragavitus; 1071 Culiamir, 1078 vallari (aber 1066 volar; ep. Jo. X. Papae 920 u. Decr. conc. 925 Tamislaus u. s. w Eginhard (829) schreibt

Ladasclavus, und Const. Porph. 949 *παγανοι, κατέρα* heutzutage Kotor (slk. chotár, magy. határ, östr.-deutsch Hatter). Wenn gleich nicht geleugnet werden kann, dass in einigen von diesen Wörtern (z. B. Ladasclavus) das *a* statt *o* und *i* bloss durch Schuld der fremden, sprachunkundigen Schreiber gesetzt ist; so kann diess doch nicht von allen zugegeben werden. Denn in der Inschrift zu Žiča 1222 ff. liest man ausdrücklich: Butanjeg, Sinanjeg. In den Eigennamen haftete nämlich die ältere Aussprache oft fest, und der Umlautstrieb ging an ihnen spurlos vorüber, weil ihre Wurzeln die Bedeutung verloren hatten, und die Composition unkenntlich geworden war. An einigen Wurzeln hat sich der Sprachgeist vergeblich versucht, das *a* siegte nach einigem Schwanken ob. So schreibt der Erzb. Sawa im Typ. f. Studenica um 1210 (1619) родити, неродити (curare, non curare,) vgl. altböhm. rodieti u. s. w., ferner слокословити, слокословїе, und im Leben des h. Symeon um 1210 (1619) рок und einmal sogar сегоко роди. im Oktoich 1494 mehrmal коупина неополимаа, огнїємь кожьства неѡполѣ, desgleichen im Psalter Cet. 1495: неѡполѣкшин, неѡполѣ, ѡполени, womit das altböhm. zapoliti, zapolen, in der Königinhofer Handschrift zu vergleichen ist. Andere Quellen wie Vlastar's Epitome 1390, Oktoich 1494. Dometian u. s. w. haben радити, нерадити u. s. w." Rusowé wšecka podobná složená gména po dnešnj den žiwými usty tak wyslowugj, gako se zde w těchto chorwatsko-dalmatských listinách psaná nalezagj, k. p. Jaraslaw, Milaslaw, Dabraslaw atd.

Toto chwěnj mezi *a* a *o* tak časté a silné bylo, že spisowatelé přinuceni byli takowé onau obogetnau, wšeobecnau pjsmenau značiti, kteraubych gá *wšehláskau* nazwal, a kterau každé nářečj, gak chtělo, podle swého způsobu mluwenj čjsti a wyslowowati mohlo buď gako *a*, buď gako *o*, buď gako *e*, anobrž někdy i gako *i* a *u*, totiž tak řečeným hrubým jer ъ, které se pozděgi na jerik (ь) proměnilo a kterého až posawad negen cyrillčina ale i walaština a albanština užjwá. I zde se opět odwoláwám na přjklady Wami shromažděné w *Serbském Čtenozrnj* str. 21. §. 8. „Vocale ъ, ь. Die der altslawischen Sprache eigenthümlichen, in der cyrillischen Kirchenmundart am treuesten erhaltenen Vocale ъ und ь, jener den schwachen *o*, dieser dem schwachen *i* und zum Theil auch *e* anderer Sprachen vergleichbar, erfuhren in den meisten andern Dialecten die verschiedenartigsten Modificationen. Ihren ursprünglichen Gebrauch lehren uns die ältesten cyrillischen Handschriften, und auf ihre wahre Natur und Geltung können wir einigermassen aus der Aussprache der heutigen Bulgarischen und Windischen zurückschliessen. Die Bulgaren haben zwar meist noch den alten Klang,

schreiben indess jetzt bald а: сас, кꙟмто, канка, одахни си, брахъ, крактꙟ, тране, прастатъ, дракꙟта; bald ein е; гладенъ, старець, дерҗеше; bald ein о: болгарска, молча, полни, солнце. Im Windischen gebraucht man jetzt statt des Zeichen ѣ und ь bald *i*: pétik, pésik, ogórik; bald *e* pòsel, priatel, junec, serce, smert; bald *a*: vas (pagus), laž, parst, čast (honor); einige Wörter nehmen alle drei Vocale an: gòrek, gorìk und goràk, slàdek, sladìk und sladàk, grènek, grenìk und grenàk, daher H. Metelko auf ein eigenes Zeichen für diesen Laut dringt. — Was die Aussprache des ъ und ь bei den Serben anbelangt, so ist zu bemerken, dass der Bildungstrieb, welcher bald nach den letzten Wanderungen der Slawen die Sprache derselben aufs neue ergriffen, und dieselbe, vorzüglich in Hinsicht der Vocale, durch Vertilgung der nasalen und halblauten, den dominirenden europäischen Idiomen besonders dem römischen, mehr assimiliert hat, auch in Serbien seine Wirkung frühzeitig zu äussern begann." — Toto hned hrubé hned tenké jer ъ, ь, užjwali mnozj i tam, kde čisté gasné *a* we wšech nářečjch se slyšj, k. p. вꙟтра (watra), сьмь (sam), львріи (lawrii), льскара (Laskara), брьт (brat), вьмь, ньшь atd. To činj Walaská a Albanská řeč až po dnes, kde totiž we slawenčině *a* stogj, tam oni kladau w cyrillském pjsmě ъ, w latinském ả, wiz *Molnars Walach. Gramm.* str. 253 a nasl. фълеск (srow. faliti chwáliti), ръзбоеск (rozbog), ръзврътеск (rozwrátiti), бръздез a бразд (brázditi), зъбовск (zabawiti), зъвореск (záwora), зърeск (zařiti), клътеск (klátiti), клъдеск (klasti), слъбеск (slabiti slabnauti), стрълȣческ (z něm. strahlen), стрѫжȣеск (strážiti), стрѫнн (straniti), съдеск (saditi), сълтез (z lat. saltare), сър (sal, soliti), тъбъреск (táboriti), блъдикъ (wládyka), гълȣщеле (halušky), str. 378 пита a str. 380 пітъ (serb. pita chleb, koláč) atd. we kterýchžto slowjch w Budinském, latinskými pjsmenami tištěném, Slownjku, wšudy mjsto jer (ъ) stogj ả s kraužkem od prawice k lewici taženým, totiž: fảlescu, rảzboesku, zảbavả, clảtescu, clảdescu, tảbẻrẻscu, vlảdicả atd. We wlaském řeckými literami tištěném Slownjku *Theod. Anast. Kawallioty*, w Benátkách 1770, z něhož *Thunmann, Th. I.* wýtah podal, stogj mjsto ъ řecké u spodku jotowané ᾳ, k. p. *Nᾳυτρυ* (nuter wnitř), *Μᾳσκᾳρᾳ* (maškara) *Σᾳμτυ* (swatý) atd. kterážto hláska a pjsmena tjmž znamenjm poznačená i w Albanské řeči se nalezá. O této hlásce pjše *Thunmann* str. 180. „Da in der Albanesischen und Walachischen Sprache verschiedene Töne sind die nicht durch einzelne griechische Buchstaben ausgedrückt werden können, hat H. K. gesucht diesem Mangel durch gewisse Zeichen abzuhelfen. Der Buchstabe *a* mit einem unterschriebenen Jota ᾳ wird fast wie ein deutsches ä ausgesprochen." Molnár pak o nj pjše:

str. 3. „ɀ wird ausgesprochen wie das *e* so nicht gänzlich durch die Gurgel ausgesprochen wird." We Slownjku Budinském pak o této hlásce toto stogj: „Vocales singulae ac praecipue *a e i* praeter ordinarium sonum, qui apud Latinos Italosve obtinet, alium quoque sonum nonnunquam admittunt, hunc cyrillicis utentes characteribus exprimunt litera cyrillica ɀ viva voce magistri discendum. Sonus literae ɀ, etsi brevissime, tamen auditur apud Germanos egr. in voce Spectacl inter *c* et *l*." Gá za to mám, že tento walaský zwuk zde nic gjného nenj než něco prostředajho mezi *a o* a *u*, srownegme k. p. walaské slábánogie, slábánog, powstalé ze slawského slabonog slabonohý. Gakowá rozličnost we wyslowowánj tohoto ɀ i mezi samými Walachy panuge, můžeme se přeswědčiti ze srownáwánj týchž slow u Molnára a w Budinském Slownjku. Molnár pjše na konci slow wšudy čisté *a*: perina, kàmara, strešina, bola (bolest), pochwala, podoba, pleva, Tirnava, Tisa —: wydawatelé Budinského Slownjku pjšj zde wšudy jer čili ɀ: perinà, kàmarà, strešinà, bolà, pochwalà, podobà, slàninà, Tirnavà, Tisà, Kolindà (Koleda). Pozoru hodno že se *slavà* a *slàvescu slàviti* rozdjlně pjše, to prwnj s čistým a, toto druhé s jerowaným à, a zde máme kljč ku rozřešenj té záhadky gako a kde se *Slaw* na *Slow* w těchto kragjch přezwukowati mohlo. To se stalo totiž wplywem gazyka bulgarského, walaského a albanského, kteřj gméno našeho národu wyslowowali Gɀзь čili *Slàv* odkud powstalo *Slow*. Ti spisowatelé, kteřj prwnj psali Slow Slowané byli Bulgaři čili zbulgarštěnj, Walachy a Albany osauseděnj, Sláwowé k. p. Joan Exarch Bulgarský, Gregor presbyter Bulgarský, Chrabr mnich Bulgarský, sám Cyrill a Method tote nářečj mluwili, a podle Wašeho důmyslu, Přjteli! i celé cjrkewnj nářečj slawské gest dcerau této cizými žiwly tak hogně napuštěné Bulgaroslawenčiny, z njžto potom, gako panugjcj liternj a učené řeči, tento pazwuk ɀ čili ̊ i na giná zwláště sausednj pokolenj a nářečj slawská se wylil, k. p. Slowince w Dalmatii, Slowence čili Windy a Slowáky. Známoť gest, že panstwj Bulgarůw we prodlenj času až ku Pešti, k Matře, nad prameny Tisy a ku Tatrám slowenským se rozšiřowalo. Maďaři při swém wpádu do Uher nalezly zde Slawy Bulgarům poddané. Wám samému toho zapřjti lze nebylo, když Sw. IV. str. 596 pjšete: „Rjše bulharská, doma směsicj odporných sobě národůw, wlastnjch Bulharůw, Slowanůw, Wlachůw, Arnautůw, Řekůw, Armenůw a g. matená a rozrýwaná musela naposledy mocněgšjm nepřátelům za kořist se dostati. W prwnj sice době (678—1019) národnost slowanská přesahala wšecky ostatnj swau wnitřnj mocj a žiwostj, čehož důkazem gest poslowaněnj se jugorských Bulharůw a zkwětnutj cjrkewnoslowanské literatury w Moesii, Macedonii i Thracii; a wšak na dlauze

ani gj nebylo odolati *wplywu walaštiny*, řečtiny a albanštiny. Tjmto wplywem poznenáhla obecná mluwa lidu slowanského w těch kraginách tak porušena a w podstatě swé změněna gest, že teď i učeným znatelům gazyka našeho téměř nepodobné widj se, aby nářečj bulharské mohlo býti wýstřelkem nářečj od Cyrilla a Methoda pěstowaného, gimž ono předce w prawé prawdě gest.“ Nářečj bulharsko-slawské ne teprw pozděgi, ale už hned u počátku swého mjšenj se welikau proměnu a přeobrazenj, gak co do forem tak co do látky, podstaupiti muselo, ať staroslawské a posud u wšech giných Slawůw užjwané sklo-ňowánj gmen téměř cele ztratilo, kladenj pak artikulůw, a to sice ne před ale za gmény, přigalo k. p. čowekot, ženata, pozdrawenijeto atd.

Toto přezwukowánj hlasky *a* w *o* bylo toho času gakoby wšeobecná nemoc národu, někteřj kmenowé, gmenowitě polský, tak se k němu nachylowali, že i giné s *o* cele nepřjbuzné hlásky, k p. *e* do *o* změnili, žena—žona, učený—účony, čerweny—čerwony, černý čarny čorný. Nestor w letopisech swých popřezwukowal i gména *Normane*, *Mahmet* a *Turky* na *Urmanie*, *Bochmit* a *Torky*, srow. Nestor, Petersb. 1767. str. 5. 73. 273. Gothické slowo a gméno *garazd* proměnilo cjrkewnj nářečj slawské už za času Cyrilla a Methoda na *Gorazd*, gegž Letopisowé gako biskupa nitranského, od Methoda swěceného gmenugj, s nimž srow. česk. mjstnj gméno Horažďowice, a serb. Goraždje město w Bosně nad řekau Drinau: ačpráwě u Slowákůw w Uhřjch toto slowo až posawad čistě a nepřezwukowaně se zachowalo *garazda*.

Toto přezwukowánj hlásky *a* w *o* naležá se i w giných europegských řečech, k. p. w němčině, nebo negen w celém Rakausku, ale i ginde mluwj obecný, od Saského spisownjho nářečj wzdálený, lid mjsto Blatt Blott, mjsto blass bloss, m. Brand Brond, m. Dank Donk, m. Dampf Dompf, m. falsch folsch, m. Flasche Flosche, m. Gasse Gosse, m. Graf Grof, m. Hand Hond, m. Klage Kloge, m. klar klor, m. Land Lond, m. Macht Mocht, m. Nacht Nocht, m. Stadt Stodt, m. Schlacht Schlocht, m. Schlaf Schlof, m. Schlange Schlonge, m. schlank schlonk, m. Vater Voter atd. A gména národnj: Schwoben, Sochsen, Fronken a g. Takto s literau *o* psali tato slowa a gména wětšj djl německých kronikářůw a spisowatelůw před Luterem: kdo se ale opowážj twrditi, že Schwob, Sochs, Fronk přesněgšj, domácněgšj, staršj gest, nežli Schwab, Sachs, Frank? —

Toto přezwukowánj ukazuge se i w těch praslowjch, která wšem téměř europegským řečem obecná gsau, anebo z gedné řeči do druhé přešla, k. p. pater Vater—otec; sal Salz—sol (sůl); canabis Hanf—konopa; avena Haber - owes; catus Katze—kocaur kočka; madeo Was-

ser—woda; axis Achse—osa os; caminus Kamin komjn; camera Kammer—komora; kantharus Kanne—konew; ambo—oba; calvus kahl holý; Gatte, hebr. chathen—choť; camisia—komže; latro—lotr; charta—korta (lužic.); Granus Gran—Hron; calendae—Koleda; Hans—Honza Honzjk atd. Tak *a* do *o* změnili někteřj kmenowé slawštj i w těch slowjch která od Gothů aneb s. těmito spolu z giné wyššj studnice wzali, k. p. goth. ganisan, cyrill. gon'znu; goth. kaldiggs, rus. kolodjaz (w cyrill. wšak kladjaz); goth. garazds, cyr. gorazd (slow. wšak garazda); goth. gataujan—hotowiti, litw. gatawas, lett. gattaws—hotow; goth. kas—koš; goth. gazd—kord (*z* měnj se w *r*); goth. daddja, staroněm. tahu, slaw. dogjm; goth. ara, slaw. orel; goth skatts, staroněm. scaz, slaw skot; goth. malô slaw. mol; atd. Tak litewské aru, akis, pakaj, stalas, iskada, kapas — přezwukowáno u nás na oru, oko, pokog, stol (stůl), škoda, kopám atd. Tak Sláwowé Dolňolužičtj, podle Mluwnice J. G. Hauptmanna, we slowjch od saských Němcůw půgčených, wšudy půwodnj *a* na *o* zpřezwukowali, k. p. Hodam mjsto Adam, hodlar m. Adler, bora die Bahre, fona die Fahne, gorta Garten, kostaňa Kastanien, lodinga Ladung, logor Lager, mogon Magen, moit Magd, molar Mahler, mosa Mass, noppor Nachbar, ort Art, por Paar, pota Pathe, potant Patent, prollar Prahler, šnobol Schnabel, šwon Schwan atd. České au (aud, saud,) které se gako *ou*, a na opak anglické *ou* které se gako *au* wyslowuge (k. p. Out, about, found, round, cloud, now, sow, owl atd.) ukazuge též na přjbuznost a chwěnj mezi hláskau *a* a *o*.

Geště se o tom wjce přeswědčjme že *a* staršj, půwodněgšj, *o* pak mladšj, teprw pozděgi od Slawůw přezwukowané gest, wstaupjmeli geště wýše na řebřjku času a národu, srownámeli dceru s matkau, slowa slawská se slowy indického Sanskritu. Nenj aumysl náš zde se wpauštěti do historického ukázánj přjbuznosti mezi našim národem a gazykem a indickým, to zagisté od důmyslných gazykozpytců Schlegla (Sprache und Weisheit d. Indier. Heidelb. 1808), Hammera (Fundgruben des Orients, Vol. II.); Murrayho (History of the European Languages, Edinb. 1823), Adelunga, Görresa, Klaprotha, Raska, Boppa, Humbolda, Lelewela, Dobrowského, (Mihailowiče, Maiewského,) ag. už dáwno učiněno, a ukázáno že podle neywětšj prawdě podobnosti Slawowé w 7—8 stoletj před Kristem od Indůw se odtrhli a z Asie do Europy přešli bywše k tomu přinuceni přjlišným zlidněnjm kragůw nad Gangesem. K našemu cjli dosti gest několika přjklady z obau řečj ukázati, že kde w sanskritu *a* stogj, tam we slawských nářečjch (wygma nezeuropegčené ruské a zwláště Asii neybližšj wůkol Moskwy) stogj *o*, ku přjkladu:

sanskrit:	*rusky:*	*slawsky:*
ab	ab	ob (předložka) lat. ab, řec. απο.
adi (primus)	adin	odin (geden)
ano	an ana ano	on ona ono
aghni	agoň	ogň oheň
akši	(aka)	oko
andara	wtaryj	wtorý autorý
aster	astryj	ostrý
asthi	———	kost
astom	———	osm osum
awi	———	owce
aša	chaču	choču, chot (χατεω)
bhadra	badr	bodrý
bhaga	bah-mě (slow.)	Bog Boh
bhagawadam	———	bohowěda, bohoslowj
bakena	bačenok	bočka bečka
bal	wal	wol wůl
bahutwan	bagatyj	bohatý
bhaja	bajazň	bojazň
bare para	baritsia	bořiti, sr. Barby-Boriboj
dai (matka, chůwa)	dajka	dogka
dali	dal dalina	dol dolina
dhaman	———	dom dům
dwaja	dwaja (slow.)	dwogj
dwar i dihara	———	dwor
gabri gaber	gwar (pols.)	gowor, howor
gadi (pagoda)	katrč chatrč	kotec koterec
gala	galjer	goljer
gaspadi	gaspadin	gospod hospodin
gaw	———	gow-ado
gazel	kazjol	kozel
gharma	———	horko
glas	———	glotaju (hltám) sr. hlodám
gra	garad	grod
gram	———	gromada
hada	———	chod
hadati	———	hodowati
hana ghanati	———	honiti
haritum	gariet	hořeti
hatra	———	odry, wuodry
labomi	lawit	lowiti
kabiz	chapiti (slow.)	chopiti
kala	———	głos
kalam	salama	słoma
kančana	skančana	skončená
kanoti	———	konati
kanta	kančina	konec končina
kapi	———	opice
kas	čta šta ča ca	koj, co čo cos.

sanskrit:	*rusky:*	*slawsky:*
kasti gashti	gast	gost host
kati	———	kot kotnjk
kawas	———	chowám schowám
katera	katel katiol; katil(goth.)	kotel
ma maja	———	moge
majja marka	mazg	mozǧ mozek
magur	maǧura (w Orawě, w Lipt. w Haliči)	mohora (nowohrad. st.)
mahat (magnus)	———	mohutný
maho	———	mohu moc
mala	magila	mohyla
Marana	Mařana (pol. mor.)	Morena
marda	———	mord
math	———	motati
naga	nagatok	nogot, paznogieć, nehet
nakta	———	noc
nasa	nas	nos
nawa	nawyj	nowý
pathi	———	pot (wind.) paut
pat-na	patřjm	motrjm smotriti
praduh	———	przód z przodu (pol.)
prag	prag	prog (pol.)
sakkha	———	sok
prasine	prašenije	prosenie
prasta	———	prosták
prathitum	práti praštiti prak	proca (pol.), protzawa (sor. 1.)
prati	———	proti
radži	rat (wogna)	rota
rasa	———	rosa
sa	sa (serb.)	so (rus. slow.), se (čes.)
sagicena	sacha	socha (pluh)
swan	zwan	zwon
sat	———	sot sto
stala	stal	stol stolec
swat	sladký	słodki
svap	———	sope (drewan.) spjm
tada	tagda	tody (slow.) tudy
talke	dal dalok	dol dolek důlek
tapa	———	topiti (kauřiti)
traja	traja (slow.)	trogj trogice
udara	———	utr utroba
twaja	———	twoge
wad (lavare)	wada	woda
wadi (dux)	wažu waiwada waida	wodjm wedu, wogwoda.
woz	———	waha
waje wahini	baj wajna sr. Wajwod, Wajmar	bog wogna

sanskrit:	*rusky*:	*slawsky*:
wairi	———	wor worog wrah
wari	mare (lat.)	moře
widhawa	———	wdowa

Přezwukowánj hlásky *a* do *o* wlaudilo se w pozděgšjch časjch i do některých slow sanskrity, odtud powstala rozličnost psánj gashti čili kasti a goshti, asthi a osthi, maho a moho atd. my wšak mysljme a držjme s *Boppem*, Gramm. str. 23. „*a* vocalem, cujus pronunciatio variare dicitur, semper per *a* reddimus, quod pro primitiva et genuina ejus pronunciatione habemus.“ — Z tohoto widěti, že ruské, zwláště moskewské a wůbec u prostřed Ruska obyčegné, wyzwukowánj slow, neystaršj, prameni a půwodu neybližšj gest: čjm dále od tohoto centrum Slawenstwa ke hranicem cizými národy promjchaným, tjm wjce mizj půwodnj *a* a w *o* se měnj. Čjm menšj kmen slawský, čjm wjce cizinci osauseděn anebo protkán, tjm wjce a hustěgi to půwodnj *a* w *o* přezwukowáno nalezáme. — Wy sám pjšete, str. 472. „Možno owšem domýšleti se, že gakož pozděgi w některých nářečjch slowanských mjsto *a* na přemnohých mjstech *o* se ugalo: npř. raz mjsto roz, rob m. rab, krok m. krak, grod m. grad atd. tak totéž i gménu Slowané přihoditi se mohlo, zwláště an obdoba giných přjbuzných našemu gazykůw, npř. sanskritského a gothického, někdegšjmu rozsáhlegšjmu panowánj hlásky *a* we slowančině zřegmě naswědčuge. Tomuby owšem mjsto dáti se mohlo, kdyby zde běželo o pauhé domysly wzhledem gména toho *we předhistorické době*; a wšak w tom prostoru času, we kterém skutečná známost kmene slowanského i gazyka geho se znwjrá, domněnka tato nigakž s prawdau ostati nemůže.“ — Těmito slowy sobě samému odporugete: Wy sám historii slawskau začjnáte až s Herodotem, ne s Joanem Exarchem bulharským ani s Nestorem u nichž se poneyprwé Slow čte; aniž gmenugete onnu, před těmito se nalezagjcj dobu, dobau předhistorickau; aniž to prawda gest, žeby se skutečná známost kmene a gazyka slowanského teprwa tam začjnala aneb zawjrala, kde se gméno Slowan zgewuge. Wynechagjce pochybného Ptolemea s geho *Stawany*, od prwnjho gasného nepochybného Slavini u Prokopa a Jornanda r. 550 až ku Joanowi Exarchowi, totiž asi do r. 900 ukazuge nám historie asi deset řeckých a asi dwadcet latinských, dohromady tedy 30 rozličných, historických swědkůw pro *Slaw*; do časůw pak Nestorowých ten počet se snadno sdwognásobniti může: i gak že tedy, pro Bůh! tuto historikůw plnau dobu před=čili bezhistorickau nazjwati můžete, kdež prey snad geště gména toho ani nebylo! Prokop, Agathias, Menander, Mauric, Theophilakt, Chronicon paschale, Žiwot S. Demetria, Theophan, Nicephor Patriarcha,

Georg

Georg Monomach; Jornand, Cassiodor, Jan z Biklaru, Gregor W. Fredegar, Rps Wessobrunský, Pawel Diakon, Peter Bibliothekar, Enhard Fuldenský, Annales Fuld., Einhard, Gwido Rawenský, listiny cjsařůw r. 777—889 atd. negsauli toto historici, a to našeho národu? Geli Joan Exarch s geho zlomkowitými přeloženjmi některých káznj *historik*, kde gen běžně a Jedabylo gméno našeho národu zpomjná? Takby wšecko, co před njm o našem národu, negen geho gménu nýberž i geho bydlech, činech a přjbězjch psáno, předhistorickým, to gest wlastně mluwě, nehistorickým a neskutečným býti muselo, čemuž wěru žádný nepředpogatý dėgopisec wěřiti nebude. Kdo mezi Němci bude wšechna ta stoletj předhistorickau dobau gmenowati, až pokud se nepsalo *Deutsch*? Čili se historická doba národu wšudy gediné s pogewenjm se domácjch spisowatelůw a swědkůw začjná? Takby wjce než polowice Wašich Starožitnostj zbytečná a nehistorická byla, čehož ani Wy Slowisté ani my Slawisté nedopustjme; takby národowé domácjch, wlastnořečných dėgopiscůw nemagjcj, k. p. Gallowé, Gothowé, Sarmatowé, Hunowé a g. žádné historie neměli, když předce skrze wzdělané swé sausedy aneb giné národy hogněgšj a dokonalegšj historii swětu po sobě zanechali, nežli mnozj wlastnj, mizerné a nemotorné chronisty magjcj. Wy sám, přjteli! w giných wěcech tak často se odwoláwáte na ty, řecké i latinské, před Joanem Exarchem a Nestorem žiwšj, historiky a wjru gim přidáwáte, aniž gegich swědectwj a spisy do předhistorické doby kladete: i proč medle gediné se gménem tuto wýmjnku činiti a tjm historické nedůslednosti se dopustiti chcete? Zasluhugjli w gednom hodnowěrnost, zasluhugjt gi i we druhém, tjm wjce, že gako oni před tisjci léty gméno naše psali, tak ge millionowé našeho nezbulharštěného a nepomnišeného lidu na Rusi, okolo Moskwy, w Minsku, w Polsku, we Slawonsku a ginde po dnes wýslowugj. Gméno, ku kterému se celý národ od gakžiwa přiznáwá, které wšickni geho kmenowé, gako rodnj čili genericum na sobě nosegj, negen Slowenci, Slowinci, Slowáci, ale i Slawenoserbský, Slawenoruský kmen a gazyk, kterýmž i polštj a čestj spisowatelé tisjckráte swé kmeny — Slavi — nazjwagj, které sobě i gednotliwé osoby, wůdcowé, králowé tohoto národu *neyradėgi* přikládali, gako Slaw, Slawa (u Cosmas.), Slawitěch, Wlastislaw atd.; které se we prastarých národnjch pjsnjch rozličných kmenůw co modla a bohyně opěwá: takowé gméno giž tjm samým musj býti staršj, nežli wšecka ostatnj specialná gména, staršj a prwėgšj nežli Serb, Čech, Polák, Charwat, ono musj býti kořen wšech slawských kmenůw a ratolestj, a kde se historie našeho národu začjná, tam toto gméno už hluboce w dáwných stoletjch zakořeněné nalezáme. Než čas gest abych psanj toto skončil. Mėgte se blaze!

LIST GEDENÁCTÝ.

Proč a gak Slaw na Slow přešlo, proč se we spisech a knihách, Wami přitočených, hustěgi psalo Slow Slowěnjn, a proč se toto poslednj tak snadno i we wezdegšjm žiwotě některých kmenůw slawských ugalo a rozšjřilo, tohobych druhau aneb wlastně (počjtage sem mimo smyklawau powahu hlásky *a*, stěhowánj národůw) třetj nemalau přjčinu hledal i w duchu toho času, křesťanským náboženstwjm zplozeném. Giž wůbec hrůza podgjmala křesťanské kněžj a spisowatele když gakowákoli gména bohůw pohanských gmenowati anebo psáti měli, a gen s welikým okolkowánjm a wymlauwánjm to činili, gako toho máme přjklad na Ditmaru Meziborském L. VI. str. 150. „Luizici deos suimet praecedentes subsecuti. Quamvis autem de his aliquid dicere *perhorrescam*, tamen ut scias, lector amate, vanam eorum superstitionem, qui sint strictim enodabo." — Křesťanské náboženstwj bogowalo proti Slávě dwausečným mečem, *dogmatickým* i *moralnjm*, zapuzowalo gi i swým učenjm wjry, i swým učenjm mrawnosti. O obogj této zbrani něco promluwjme. Pocházeloli totiž, gak sme widěli, gméno našeho národu od pohanské bohyně a modly Sláwa k gegjž cti lid i pjsně zpjwal, i cože se předkům našim, když ku křesťanskému náboženstwj přišli a gednoho prawého žiwého Boha poznali, ohyzdněgšjho, utjkánj a zapomenutj hodněgšjho zdáti muselo gako to gegich pohanstwj a modlářského, od modly, wzatého gména na sobě nošenj? Blahozwěstowé a učitelé náboženstwa w těch časjch, řjdjce se podle potřeb a okolostogjčnostj lidu a bogjce se geho častého odpadlstwj, neywjce proti pohanstwj a modlářstwj horlili, neyčastěgi o tom kázali i mluwili, neyraděgi takowé částky a wýpowědě Pjsem Sw. čjtáwali, wykládáwali a křesťanům k učenj se dáwali, kteréby gim pohanské bohy a bohyně a wše co se na ně i gen zdaleka wztahowalo, zhnusily a gako neywětšj hřjch i ohawnost předstawily. Myslime sobě gakowý učinek musely w srdci a w mysli našich zkřesťaněných předkůw k. p. následugjcj řeči Pjsem Sw. způsobiti: „Gména bohůw cizých ani připomjnati nebudete, aniž bude slyšáno z ust wašich. Nebudeš mjti bohůw giných předemnau — Zkazte mjsta na nichž slaužili národowé bohům swým na wršjch, na pahrbcjch a pod každým stromem ratolestným; oltáře gegich bořte, obrazy ztlucte, háge ohněm spalte a rytiny bohůw gegich stroskotegte a wyhlaďte *gméno* gegich (2 Mogž. 23. ў. 13. 5 Mogž. 12 ў. 2.).— Anebo co cjtiti museli Slawowé křesťanstj čtauce aneb slyšjce hlas *Izaiáše* 42. 8: „Gá gsem Hospodin, toť gest gméno mé a *sláwy* swé ginému nedám ani

chwály swé rytinám.“ Co prawjm cjtili museli nechťby toto dáwánj slávy na swau bohyni aneb i na swé národnj gméno byli wztahowali? wšecko se gim hřjch a ohawnost zdálo. Tak i w *Žalmě* 16 ỳ. 4. „Neokusjm obětj těch. kteřj k cizýmu bohu chwátagj aniž wezmu gména gegich we rty swé.“ Tak i *Sirach* 17. ỳ 24. „Modlařstwj měg w nenáwisti.“ — Negináče i w Nowém Zákoně přikazuge Pawel křesťanům: „Aby se zdržowali od pokrmu model i od obětowaného modlám; Wjme že modla na swětě nic nenj a že nenj žádného giného Boha než geden (1 Kor. 8. 4); Wjte že ste byli pohané, kteřjž k modlám němým, gak ste býwali wedeni tak ste chodili (1 Kor. 12. 2); Obrátili ste se k Bohu od model, aby ste slaužili Bohu žiwému a prawému (1 Tes. 1. 9.); Což modlám obětugj pohané, ďáblům obětugj a ne Bohu, nechtělbych pak abyste byli účastnjci ďáblůw (1 Kor. 9. 20); Modláři králowstwj božjho nedogdau (1 Kor. 6. 9); Čarodějnjkům a modlářům djl gegich w gezeře, kteréž hořj ohněm a sirau (Zgew. 21. 8).“ — Děsiti se strachem a pýřiti studem museli synowé a ctitelé Slávy při slyšenj tohoto nowého učenj, usilowali se negen předešlé náboženstwj a bohy, ale i gméno to ze sebe složiti, aneb ge aspoň proměniti a geho pohanstwj zastjniti přezwukowánjm Slaw na Slow, zwláště učenj, spisowatelé, mnichowé a duchownjho stawu osoby zošklíwily sobě Slávu gako modlu, gegjž gménem by se byly poškwrnily. Oni se modljwali gen „Sláwa Bohu otci i synu i duchu swatému“ ne Sláwa člowěku, národu aneb modle bohyni. Položme i ten nepodobný přjpad, žeby někteřj slawštj kmenowé swau wlastnj bohyni Slávu byli zapomenuli aneb zanedbali, gegich národnj gméno upomjnalo ge wždy na podobné řecké a řjmské modly, které oni gako sausedé Řeků a poddanj Řjmanůw dobře znáti, o nich často slýchati, z klassikůw o nich čjsti museli anobrž i gegich sochy, penjze, plechy, chrámy, oltáře aneb zřjceniny těchto w Athenách, w Řjmě a ginde wlastnjma očima widěti mohli, ant giž we 4. stoletj (334), pod prwnjm křesťanským cjsařem w Řjmě, totiž Constantinem Welikým, wýše 300,000 Sláwůw, pod gménem Sarmatae Limigantes do Thracie, Macedonie a Italie přišli a potom w každém stoletj wždy wjce tam se přestěhowali. Řecká Klio a naše Sláwa negen týž wýznam ale i týž etymologický kořen magj. Že řjmský *Honor Honos* Slawům negen znám, ale i od nich w řeči užjwán byl, swědčj naše slowo *Honosnost*, *honositi se*, které s onjmno z gedné studnice plynulo, aneb odtud w dáwných časjch k nám přešlo, ant u nás giž hluboce wkořeněno a široce zdomácněno gest. Sami neywýtečněgšj otcowé cjrkewnj Augustin, Lactantius, Prudentius a g. ne gen wůbec proti modlám, ale obzwláště a wýslowně proti Slávě horlili a psali gj pod názwem Famy, Honora a Glorie od pohanůw

ctěnau we swých Spisech posměchu i potupě wystawowawše, protimluw, nedůslednost a nerozum těchto bohůw a bohyň Sláwy sarkastickými satyrami odhalowawše ge křesťanům zoškliwowali. Tak *Augustin* O Městě Božjm Kn. IV. 21. 24. „Nemůželi giný než důmyslný člowěk přigjti ke cnosti, za gakau potřebau poraučeli se na swět přicházegjcj zrozenci Bohu *Honoriowi* aby ctěni a wáženi byli.“ — Tak Lactantius, De falsa Religione, L. I. C. 20. „Venio ad proprias Romanorum religiones. Romuli nutrix Lupa honoribus est affecta divinis: fuit Faustuli uxor, et propter vulgati corporis vilitatem Lupa inter pastores i. e. meretrix nuncupata est, unde etiam lupanar dicitur. Cloacinae simulacrum in cloaca repertum Tatius consecravit. Pavorem Palloremque Tullus Hostilius figuravit et coluit. Quid de hoc dicam, nisi dignum fuisse, qui semper deos suos (sicut optari solet) praesentes haberet. Ab hoc illud M. Marcelli de consecratione *Honoris* atque Virtutis, honestate nominum differt, re congruit. Eadem vanitate Mentem quoque inter Deos collocavit Senatus, quam profecto si habuisset, ejusmodi Sacra nunquam suscepisset. Virtus colenda est, non imago Virtutis. Quae ista religionum derisio est! Quis non rideat Fornacem deam? deam Mutam? quid praestare colenti potest, quae loqui non potest? Colitur et Caca, Cunina, Sterculius et mille alia portenta. Quid de iis dicam, qui colunt talia, nisi ipsos potissimum lapides ac stipites esse!“ — Tak Prudentius proti Symmachowi, zpráwci a rádci města Řjmu, pohanstwj zastáwawšjmu a proti křesťanstwj psawšjmu s potahem na ona wýše w šestém našem Listu str. 44. přiwedená slowa Symmachowa o bohyni Sláwě čili Cti, takto odpowjdá, Lib. I.:

Non patiar veteres teneas ut me duce nugas,
Ut cariosorum venereris monstra deorum:
Si lapis est, senio dissolvitur, aut crepat ictu
Percussus tenui,
Si formam statuae laminis [1]) commisit ahaenis
Lima terens, aut in partem cava membra gravato
Pondere curvantur, crebroque foramine rumpit.
Nec tibi sit Terra [2]) deus, coeli nec sit Deus astrum
Sed nec Virtutes hominum Deus et animorum,
Aut Deus aërias volitans phantasma per auras [3]).
Deponas jam festa velim puerilia, ritus
Ridiculos. —
Praemia (pagani) *Virtutum* titulis et *Honoribus* aucti
Ardua retulerint, fastorumque arce potiti
Annales proprio signarunt nomine chartas.
Denique pro meritis terrestribus aequa rependens
Munera sacricolis summos impertit *Honores*
Dux bonus. — (Christus) Docet ne Romula *Virtus*
Jam sit anus, norit ne *Gloria* [4]) parta senectam. atd.“

[1]) Srow. Lamina Honoris. [2]) Terra byla matka Famy. [3]) Srow. opis Famy od Ovida, str. 40. [4]) Sr. Gloria Romanorum.

K této nábožné bázni a dogmatické ožahawosti proti modlářské Sláwě, aby se nj krátkost a ugma prawému Bohu nestala, přistaupila geště i *mrawná* přjčina čili chlubný smysl Slávy a potah gegj se způsobem myšlenj křesťanůw, zwláště mnichůw, gakožto prwnjch a gedinných toho času křesťanského náboženstwa zwěstowatelůw a učitelůw, domněle se nesrownáwagjcj. Gméno Slaw, Sláwa, tak z nábožného gako i z mrawného ohledu, urážело čisté uši a kagjcj srdce prawých křesťanůw, zwláště mnichůw a duchownjkůw. A w saméın skutku, ti swědkowé a spisowatelé, které Wy str. 466—468 přiwodjte k ukázánj že psali Slow, Slowěnjn, slowenský — gsau téměř wšickni mnichowé, kalugeři, paustewnjci, klášternjci, popowé, slowem osoby duchownjho a nábožného stawu, gako Exarch bulharský, presbyter Gregor, mnich Chrabr, mnich Nestor, mnich Georg Hamartol, mnich Kyriak, Bakačič w paustewně Athoské; mnich Wacerad, Swatý Prokop paustewnjk, Swatý Wogtěch kněz a biskup atd.; aneb aspoň gsau nábožné cjrkewnj knihy, Žalmy, Modlitby, Kázanj, Žiwotopisy Swatých, Legendy, Katechismy, Missály, Postilly, Biblie a těmto podobné. Známeť ale gako tato třjda lidj o *sláwě*, *cti*, a všech swětských wěcech a marnosteeh smýšlela, zwláště w prwnjch stoletjch křesťanstwj, swedena bywši k tomu některými zle wykládanými wýpowědmi Pjsem Swatých. Tito lidé pokoru, njzkost, tichost hledagjcj, w opowrhowánj sláwy zemské záslubu zakládali, štjtili se wšeho, coby i gen stjn nėgakowého dychtěnj po sláwě a chwále na ně hoditi mohlo. Swá osobnj gména přezwukowali anebo cele proměňowali na giná pokorná, kagjcj, potupná, nábožná, gako n. p. wýše dotčený mnich Georg, přigmjm Hamartolos t. g. hřjšnjk, s potahem na řeč Pjsma S. „Wšickni zagisté zhřešili a nemagj sláwy božj čili před Bohem.“ Nestor nazjwá wšecky prostonárodnj pjsně slawských předkůw, a tak tedy i ty we kterých se Sláwa opěwala *běsowskými* t. g. ďábelskými, satanskými, wiz Nestora Šlecer. II. str. 128. „I schožachu sja na igrišča, i na wsja plasania, i na wsja *biesowskija piesni*:“ i gakžeby se on tedy byl opowážil buď sebe buď swůg národ gménem *Běsa* nazjwati a Slaw Slawjan psáti? — Předkřesťanštj národowé o prawé nesmrtelnosti nic neznagjce, přirozeným způsobem mnoho drželi o pozemské sláwě za žiwa i po smrti; ona byla pro ně wlastně tak řečená nesmrtelnost, oni přiwěšowali wše to na gméno po smrti, co my na duši, hledawše sobě tjmto šťastným mamem onen podstatný nedostatek naděge budaucjho trwánj kolik tolik wynahraditi. Odtud ten weliký rozdjl w saudech pohanských a křesťanských učitelůw a spisowatelůw o sláwě a cti, z nichž některé hlawnėgšj zde klademe:

I. Pohanštj řjkagj, k. p.

Homer: Τιμὴ εκ διος εςι (Čest z Boha gest).

Plato: Θειον αγαθον ἡ τιμὴ (Božské dobro čest).

Menander: Ζητεις εαυτῳ δοξαν εγκαταλιπειν. (Hleď po sobě sláwu zanechati.)

Plutarch in Cic. Mirificam vim habet *gloria*.

Cicero: *Gloria* est amplissimum praemium virtutis.

Gloria est cujus gradibus homines videntur in coelum ascendere.

Optimus quisque maxime *gloria* ducitur.

Seneca: *Honestus rumor* alterum est patrimonium.

Dia-Na-Sore w Sanskritu: Muž který smrt w zrcadle *sláwy a nesmrtelnosti* spatřowati nenawyknul, dá sobě raděgi wše giné odebrati nežli žiwot, stane se chabým (feig), slabým, bogácným, plaziwým, opowrženým. Dobytj *sláwy* a nesmrtelnosti gména gest cjtěnj tisjcleté radosti. — *Wiese* II. 1. S. 460 Richten die Hindus ihr Schreiben an einen König, so setzen sie: „Dem grossen *ehrenvollen* König, dessen *Ruhmes* Geruch sich über die Welt verbreitet hat, dessen *Ruhm* seine Feinde zurückbeben und erbleichen macht, dessen *Ruf* so rein ist, wie die Königin der Nacht u. s. w.“

Zend-Avesta, modlitby Parsůw: „Feuer! gib mir ein seliges Leben im *Glanz*, gib mir Kinder des *Ruhms*. — Zu Mondes Ehre Izešne (modlitby) sprechen, ist Quell des Lichtes und *Glorie*.“ Srow. *Kleuker* I. 29. „Von Morgen bis Mittag bittet der Parse dass Ormuzd seinen *Glanz* erhöhen wolle wie der Sonne Glanz.“

Motenebbi, staroarab. básnjř:

Wzhůru! *sláwu* hledeg, lež ona w hlubokosti pekelné,
Žádná chwjle nemiň, tebe genžby ku *česti* newedla.

Witichind: Transeunt sane dies plurimi Slavis pro *gloria* certantibus.

Lubuša, česká kněžna, pohaněna bywši od Chrudoše, beze cti a sláwy ani saudy a wládu déle westi nechtěla, řkaucj:

Slyšeste zdě *poganěnie* moie
U nebudu wám súditi swady.

Ratibor: *Nechwalno* nám w Němciech izkať prawdu.

W Athenách měla zlá bohyně *Diabole*, w Řjmě *Calumnia* (které obě Pomluwu čili utrhánj na cti a sláwě znamenagj) oltáře, ne aby ctěny, ale aby od města i národu odwraceny byly a lidi ušetřily. Pomluwačům, ctiutrhačům, lupičům a poškwrňowatelům něčj sláwy byla litera *C* (calumnia) na čelo wypalowána. Sr. Vollmer Myth. str. 599. 1005.

II. Křesťanštj naproti tomu, k. p.

Kristus Gežjš: Gáť nehledám chwály swé. — Blahoslawenj tišj, chudj duchem. — Kdo se powyšuge, bude ponjžen.

1 *Petr.* 1. 24: Wšeliká sláwa člowěka gest gako kwět trávy.

Galat. 5. 26: Nebýwegme marné chwály žádostiwi.

Filip. 2. 3: Nic nečiňte skrze marnau chwálu, w pokoře gedni druhé za důstogněgšj nežli sebe magjce.

Filip. 3. 8: Wšecky wěci pokládám za leyna, abych Krista zjskal.

Eusebius Pamphili: Slawněgšj gest pohaněnj pro Krista, nežli čest tohoto swěta.

Augustin: Inanis gloria hujus saeculi falax est suavitas et infructuosus labor.

Hieronym: Si vere laudabilis esse cupis laudes hominum ne requiras. Gloriolas et rumusculos quasi hostes fuge.

Chrisostom: Gloriam despice et omnibus gloriosior eris.

Ambrosius: Ne laudaveris hominem in vita, lauda post mortem.

Srow. Fr. V. *Reinhards* Moral, B. II. S. 403. „Die christliche Ehrbegierde, schliesst wahre Demuth nicht aus: denn diese ist nicht jenes trübsinnige Herabsetzen seiner selbst, wo man, wie die *Mönchsheiligen* so häufig gethan haben, recht darnach strebt, von Andern verachtet, beschimpft und gleichsam unter die Füsse getreten zu werden. Bekanntlich hat man die Ausdrücke der h. Schrift „man müsse sich selbst erniedrigen Matth. 18. 4., müsse sich der Demuth befleissigen 1 Petr. 5. 5., müsse mässiglich von sich halten Röm. 12. 3. u. s. w." so ausgelegt, als ob es Pflicht sei sich möglichst wegzuwerfen und sich alle Selbstachtung zu versagen. Die Geschichte der sogenannten Heiligen ist voll von den wildesten Ausschweifungen dieser abentheuerlichen Demuth." Chceteli sobě předstawu učiniti a známost opatřiti o těchto lidech wšech národůw a sekt křesťanských, o gegich způsobu myšlenj, mluwenj, učenj a žitj: gak se swětské sláwy wšudy chránili, gako čest a wážnost lidskau opowrhowali ano za hřjch drželi, k čemu z tohoto ohledu i lid a mládež wedli, tedy čjtegte následugjcj knihy: „Cjrkewnj historie Sokratesa a Eusebia; — Pragmatische Geschichte der vornehmsten Mönchsorden, herausg. von *Walch*; Geschichte der Kloster- und Ritterorden, von *Helyot*; Histoire générale des Carmes et de Carmelites dechaussées; Zimmermann über die Einsamkeit a g." Gedni z nich nepřigjmali auřadůw a hodnostj žádných bywše k tomu gakkoli donucowáni; ginj plazili se po zemi nazjwawše se čerwy zemskými; ginj lezli čtwermo na rukách i nohách gako howádka nosjwawše dřjwj do města; ginj brali na se z přjlišné pokory postawu osla nosiwše na hřebtě koš kamenjm naplněný; ginj dali se gako zločinci na smrt odsauzenj swázati a utjkagjce od swěta i lidského towaryšstwa wtjrali se násilně do žalářůw a temnic; ginj nikdy negjdali u stolu ale gako psi a štěňátka pod stolem, prosili mimogdaucj o poličky, děko-

wáli za pohaněnj a potupenj, radowali se přezdjwkám a nectným gménům, podkládali twář swau plwagjcjm aneb dáwjcjm aby sliny na ně padaly; ginj otrhanj běhali s neymizerněgšjmi žebráky po ulicech, přebýwali a spáwali na weřegných smetištěch atd. Wšickni pak na ničem tak mnoho nemistrowali, gako na gmenách, tu krásná a newinná gména přezwukowali na hřjšná, kagjcj, pokorná; gména pohanská změňowali na křesťanská, swětská na klášternj, zadržawše toliko počátečných liter stegnost, k. p. Wun Fried přezwukowáno na Boni Facius; Constantin na Cyrill (blahozwěst slawský), Mlada na Maria (Česka), Bernhard na Barabáš (gméno laupežnjka w Pjsmě S.), Demian na Desmas (domnělé gméno lotra na lewici wisewšjho) atd. Že tento duch i u bulharských Sláwůw panowal, už odtud patrno že skrze mnichy Methoda a Constantina ku křesťanstwj obraceni byli. Gako Methód gegich učitel a křestitel o pohanech smýšlel a učil, wjme z geho Borisowi malowaného Obrazu *poslednj saud* představugjcjho, kde křesťané do nebe gdau, pohané do pekla. Gakowý učinek toto takowéto wynaučowánj a zásad wštěpenj w mysli pokřestěného Borisa působilo, ukazuge následek ten, že i on sám pozděgi královskau sláwau opowrhna šel do kláštera a stal se mnichem. Geho syn a nástupce Symeon zachowal též tento nábožný přjzwuk w duši, an se i na trůnu zanášel překládánjm do slawenčiny Homilij a Káznj Jana Zlatoustého čili Chrysostoma, gehož heslo bylo, gakž sme wýše připomenuli, toto: „Sláwu opowrhni a wšech slawněgšj budeš.“ — Tak ruskopolocká kněžna *Predislawa* proměnila na pauti w Palestině swé gméno na Eufrozinu, r. 1173. — Tak knjže serbské Rastko wstaupil do stawu mnišského a proměnil gméno swé na Sabbas čili Sawa. — Druhý apoštol Slawů, Constantin, gmenowán a powýšen byw od pápeže Hadriana na biskupstwj w Morawě a w Panonii, této cti a hodnosti přigmauti nechtěw wstaupil raděgi do kláštera co mnich pod gménem Cyrilla, kde i zemřel. I w křesťanském náboženstwj se Sláwa často zpomjnala, ale cele w giném, té pohanské nábožně i mrawně odporném smyslu. Kam se koli obrátil křesťan, cokoli předsewzal, wyššj protipohanská Sláwa w ustřety mu zněla. Wšelli do chrámu, zde slyšel že tu gest přjbytek a mjsto *sláwy Hospodinowy* (Žalm 26. 8); myslelli na Krista, tento se gmenuge *bleskem sláwy božj* (Žid 1 3), *pánem sláwy* (1 Kor. 2. 8); *sláwa lidu izraelského* (Luk. 2. 32); modlilli se, tu řjkal každodenně w modlitbě Páně: Nebo twé gest králowstwj, moc i *sláwa*; tu se přežehnáwal: *Sláwa* Bohu otci i synu i duchu swatému; zpjwalli starokřesťanské pjsně, tu wolal: Sláwa Bohu na nebi — Tě Boha slawjme — Ne nám Hospodine, ne nám, ale tobě slušj čest — Ach gak brzká ach gak mrzká gest sláwa člowěka atd.; četl aneb slyšelli co o

nebi a wěčném žiwotě, tu se mu též *sláwa wěčná*, *oslawenj*, blaho-*slawenstwj* ozjwali: gakže w takowém powětřj mohla déle pohanská Sláwa žjti? nemuselali w takowém ustawičném saubogi s tak wznešenau sokynj padnauti? nemuseliti ubozj a uleklj Sláwowé sami swau Sláwu co do náboženského a mrawného *wýznamu* cele potřjti, co do nezmazatelného *gména* pak aspoň změniti a přezwukowati? — Tito přjkladowé gednotliwých osob a předchůdcůw, anobrž celých mnišských řádůw, měli weliký wplyw na celý národ: mjsto domněle chlubného, protikřesťanského *Slaw Slawen*, weleno a psáno raděgi newinněgšj *Slow Slowěnjn*. Slawské už předtjm cůdskau bulharčinau a thrackau wlaštinau zatemněné a pochybným zwukem učiněné *a*, we slowě Slaw, byla těmto dobrým třeštjkům a nenáwistnjkům swěta i sláwy geho wjtaná přjležitost ku powýšenj a přezwukowánj toho pochybného á na *o*, a tak z pohanského Slaw Slawěnjn učiniti křesťanské skromněgšj a pobožněgšj Slow. Toto od slawokřesťanských popůw, kněžj, mnichůw, kazatelůw anobrž i neduchowenských osob tjm ochotněgi učiněno, s tjm wětšj tagnau mystickau radostj pěstowáno a rozšiřowáno, že sebe a swé gméno tjmto způsobem widěli we swazku a spogenj s tjm co křesťanské náboženstwj neywznešeněgšjho má, a o čemž se toho času tak mnoho a ostře hádalo, mudrowalo, mluwilo a psalo, totiž se *Slowem* čili *Λόγος*, gakož se Kristus w Nowém Zákoně nazjwá, w Evan. Jana 1. ℣. 1: 14. Въ началѣ бѣ слово, и слово бѣ къ Богꙋ, и Богъ бѣ слово. И слово плоть бысть. Kolikrátkoli naši předkowé, gegich wůdcowé a spisowatelé tato a těmto podobná mjsta z Evangelium slyšeli aneb čjtali, wjce gim gako následownjkům a ctitelům Slowa čili Krista pochlebowati muselo gméno *Slowan*, nábožný potah a smysl magjcj, nežli pohanské, swětem a hřjchem páchnaucj Slaw Slawen. Slowan od Slowa aněla gim tak; gako Křesťan od Krista. Z historie cjrkewnj známo gest, že giž w neyprwněgšjch časjch křesťanského náboženstwa powstala zwláštnj sekta Johanských křesťanůw (Johannis Christen) gináče i Sabeůw zwaných: tito w skutku sami sebe gmenowali *Mandei* t. g. Slowané od *manda* což w gegich řeči *slowo λογος* znamená a na Mesiáše se wztahuge. Následownjci této sekty slowoctitelské nalezagj se posawad w Persii, w Arabii i ginde. Srow. *Thevenot*: Morgenländ. Reise; *Convers. Lex*. pod článkem *Sabier*. I tauto proměnau gména se domnjwali dosti činiti radám a předpisům křesťanského náboženstwa „aby swlékli se sebe toho starého člowěka a oblekli nowého“. Kdo w tomto uměnj, zlehčowánj sláwy a swětských wěcj, neywjce prospjwal a neydále přiwedl, ten toliko byl za prawého křesťana, za swatého wyhlašowán, od giných ctěn, chwálen, obdiwowán, k následowánj předstawowán: čehož přjkladůw nám ne-

nčjselné množstwj podáwagj k. p. ti Prologowé Wami na str 466 připomjnanj, wšickni žiwotopisowé mnichůw a Legendy Swatých gak wýchodnj tak západnj cjrkwe. Abych Wám při wyhledáwánj wzdáleněgšjch důkazůw a ředšjch knih k tomuto práce uspořil, několik bljzkých přjkladůw podotknu. S. Wogtěch, nawrátiw se r. 983 z učenj z města Děwjna do Prahy a widěw zde biskupa Ditmara umjrati, byw geště mládenček, a to ušlechtilý, tak už přepiatými zásadami opogen byl, že žjněný oděw na tělo wezma hlawu popelem posypal, wšecko swé gměnj mezi chudý lid rozdal, po kosteljch běhal a se modlil; wywolen byw od knjžete a lidu českého za biskupa, welmi tomu zbraňowal, toho auřadu a důstogenstwj nehodným se býti prawě, aniž té cti na sebe wzjti chtěl, tak že geg posléze k tomu přinutiti museli, řkauce: „chtěg nechtěg, ty našjm biskupem býti musjš;" wracege se pak z Wlah z poswěcenj, před Prahau zesed z koně a wyzuw obuw šel bosýma nohama přes město až do chrámu S. Wjta. Po čase opowrhnuw sláwau swětskau wstaupil do kláštera (Cosmas L. 1.). Když pak Wogtěch Strachkwasowi čili Krištanowi, bratrowi knjžete Boleslawa a mnichowi řádu S. Benedicta w Řezně, berlu biskupskau podáwal, tento podle swědectwj Cosmasa p. 2000. berlu tu gakoby wzteklý (quasi furibundus) na zem powrhnul a řka: „nežádám gá mjti sláwy a cti na swětě, ale před nj utjkám. (Nolo aliquam dignitatem in mundo, honores fugio, pompas saeculi despicio, indignum me judico episcopali fastigio; Monachus sum, mortuus sum). — Wezmitež gen Legendu onoho českého S. Prokopa († r. 1050) na nehož se Wy str. 468 gako na swědka a dědice slowenského odwoláwáte, pocházegjcj dle rukopisu z prwnj půle 14 stoletj a wydanau tiskem we Starobylých Skládánjch od Wác. Hanky, w Praze 1817. D. I. str. 1—51. Ona za zrcadlo wšech ostatnjch slaužiti může, proto následugjcj wýtah z nj zde sdělugeme:

I tak o niem w knihách čtemy:
Swatý Prokop gest slowenského roda
Nedaleko ot českého Broda.
Po Boze tworci túžieše
Swětskú sláwu potupieše.
Wezdy u *pokoře* stáše.
Diwné owsěm pokory bieše
Že giž každý to mluwieše:
Tento Prokop tako gest tich
Giž gakoby byl owsěm mnich.
Pro geho pokorné *poniženie*
Wzwolichu geg proboštem.

Nerád tomu swatý Prokop bieše
Neb toho swěta nenáwidieše.
Swatý Prokop wěda swětskú lest
Potupi toho přiebytka (Wyšehradu) čest,
Wiece sě pro Bóh pokořige,
A řka: čemu mi ge tato čest
Genž činj duši přelest.
Od dáwných časów to gest myslil
Kdeby kromě lidj bydlil.
Naleze mnicha starého
I poče geho prositi,
Chtě týže zákon nositi.
Starý mnich poda gemu mnichowého rúcha,
Prokop potom gide do swého krage
Ne proto aby přátely widěl,
Gedno kdeby na púšči seděl.
Tu sě modleše we dne, w noci,
Nebieše i gednomu člowěku znám.
Nikto ho newiděl, gedno Bóh sám. —
Kněz Oldřich (knjže, na lowě gsa) tázati mnicha poče:
Kto gsi, kakoť děgj a co tu činjš?
Swatý Prokop odpowědě:
Gáz bydljm w tom pokogi
Hřiešnjk a Prokop mi děgj.
Kněz Oldřich skoči s koně
Swinu plašč, hlawu pokloně:
Otče zpowiéday mě hřiešného! —
Geho *slowo* na wsě strany rostěše ỳ. 321.
A wsady naplněno bieše,
Kteřjžkoli to slyšechu
Se wšech stran k němu běžechu.
Prokop mile wšechny přigjmaše
A slowo gim božie kázaše.
Swatý Prokop tey chwále nechtieše
Protože takto mluwieše:
Buď Bóh žádúcij pochwálen. —
Sta sě pak na gedny hody ỳ. 681.
Tu sě gednomu bratru přihodi
Že tu swatú mši služieše
Wysokým hlasem notěše
Chluběše sě tiem pohřiechu.

Když to swatý Prokop uslyše
Že sě ten bratr hlasem *chlubieše*,
Swatému otci protiwno bieše,
Sezwa swú bratř w hromadu,
A řka: bratrie toho bratra suďmy
Že sě hlasem *chlubil* před liudmi.
I poče mu z toho láti:
Ba za newieš že pro winu takú
Potratjš wěčnú odplatu?
Wsak aby potom gměl bázň
Dachu gemu osličj kázň atd.

Žiwotopisec k ukázánj Prokopowy pokory a nenáwisti wšeho coby sláwy, chwály, neb chluby stjn na sobě mělo, ani tam wýrazu *sláwa* užiti se neopowážil, kdeby slušně bylo státi mělo, a potřebowal mjsto toho raděgi dwogsmyslného wýrazu *slowo*: „Geho *slowo* na wše strany rostěše.“ I kterýže tedy mnich neb kněz, tázán gsa, gako Woitěch, o swém pogitj a národu, byl by se osmělil powěděti: Slaw neb Slawen gsem? Tenby pro chlubné toto gméno dozagista gešté přjsněgšjm trestem kárán byl, nežli tento zde osličjm toliko pro chlubný, honosný hlas a zpěw. Ténto aneb tomuto podobný wzduch a duch wěge we wšech téměř starokřesťanských spisech, kázněch a legendách. Mnichowé a duchownjci byli w oněch stoletjch téměř sami gedinj, genž čjsti a psáti uměli, oni byli kancljři králůw, pjsaři knjžat, učitelé lidu, od nich tedy přešlo toto opowrhowánj sláwy a odtud plynaucj dáwánj přednosti gménu *Slow* Slowěnin i do listin, zákonůw, smluw s ginými národy, anobrž i na obecný gegich učenj a přjklad následugjcj lid. Gedni křesťané štjtili se Sláwy z náboženského ohledu pro modlářstwj ginj z mrawného pro skromnost a pokoru, ginj z obogjho. Tak se stalo že prawé půwodnj a wšeobecné gméno Slaw Slawen w gednom kmenu zkřesťaněno anebo přemnišeno na Slowenec, Slowinec, w druhém na Slowák, tjm snadněgi ant této změně i přezwukowánj litery *a* na *o* w některých nářečjch a odtud znikla totožnost mezi *slawiti* a *slowiti* přjzniwy byly. W památkách a pozůstatcjch swětské staroslawské literatury, w básněch ne od mnichůw psaných, na bogištěch ode klášterůw wzdálených anebo w národnjch zpěwjch a powěstech obzwláště staršjch, docela giný, zdrawěgšj a střjzliwěgšj duch wěge, gako k. p. we *Slowě o plku Igorewě*, o němž ruský spisowatel Alex. Bestužew, w Pohledu na starožitnau i nowau literaturu ruskau, uhodně prawj: „že Sláwy milowný duch národa w něm mocně wystupuge na každém mjstě.“ Skladatel tohoto zpěwu gest oprawdiwý syn Sláwy, ne gen že

gi wraucně miluge, často-zpomjná, anobrž i ljbeznau básnickau hru prowodj se gmény osobnjmi na Slaw a se Slávau. Přjklady tohoto prwnjho gsau, w Hankowě Wyd. str. 4. „Struny sami kniazem *slawu* rokotachu.“ str. 6. „Bojan swiwaja *slawie* obapoly sego wremeni.“ — „Zwenit *Slawa* w Kyjewě.“ str. 8. „Kuriani isčuči (hledagjcj) sebě *čti* a kniaziu *slawy*.“ — str. 8. Rusiči isčuči sebě *čti* a kniaziu *slawy*.“ — str. 12. „Zabyw *čti* i žiwota. — str. 14. „Borisa že Wiačeslawliča *Slawa* na sud priwede.“ str. 20. „Tu Niemci i Wenedici, tu Greci i Morawa pojut *slawu* Swjatslawju.“ str. 24. „Igorju i Wsewolode! rano (časně) jesta načala sebě *slawy* iskati.“ Tamž: „Tij plky pobieždajut zwoniači w pradědňuju *slawu*.“ Tamž: Predňuju *slawu* sami pochitim a zadňuju sia sami podělim.“ — str. 30. „Pritrepa (rozhognil) *slawu* diedu swojému Wseslawu.“ str. 32. „Jaroslawe a wsi wnuce Wseslawli uče (už) wyskočiste iz dědnej *slawie*.“ str. 32. „Wseslaw — razšibe *slawu* Jaroslawu.“ str. 42. „Pieti *slawa* Igoriu Swiatslawiča. Kniazem *slawa* a družině.“ — Tak i we staroruské prostonárodnj pjsni, we Zbjrce Slowan. nár. pjsnj, od Čelak. w Praze 1827. Djl III. str. 96. „Načinajetsia skazka — Na *čest* i na *slawu* — Oteckomu synu — Udalomu witazu — Ruskomu kniazu atd.“ „*Sława Bogu!*“ był krzyk wojenny dawnych Zaporożców Kozaków, pjše M. Czaykowski we Wernyhoře str. 310. A komu nenj známo powěstné Suwarowo: *Slawa Bogu?*“ —

Zde geště to poznamenati dlužno, že český nazew Slowěnin, Slowene u Wacerada, Prokopa, Wogtěcha a giných, nic giného nenj než pokračowánj a gakoby nowá osada bulharskocyrillského, od Cyrilla a Methoda sem a ku Slowákům do Uher přinešeného. O českém Prokopowi wýslowně dj Legenda v. 61. „Že byl na Wyšehradě (podobno Uherském), kdež slawné učenie bieše W slowenskem gazyce ktwěšě: Tu Prokop w učenij lónie Tomu pjsmu nauči sě.“ A opět latinštj mnišj, sokowé Prokopowi a geho posobnjkůw, žalugj knjžeti českému proti němu takto: v. 960: „Knieže gsúť zde kacjř Slowěné — Gmagjť kakos pjsmo giné — Služieť slowenským hlaholem.“ — O wyhnaných potom těchto Slowěnech znj v. 972. „Witoš opat s bratřj sě shluče — I gide do Uherského krage.“ — U Slowákůw po dnes widěti staré chrámy, wěže, obrazy, zřjceniny klášterůw někdegšjho řeckého wyznánj, w nichž se nepochybně w bulharskocyrillském nářečj služby wykonáwaly a knihy čjtaly. Tak w Bulharsku byla studnice pro Slow, w Uhřjch, w Čechách a ginde žlabowé. Diw a zázrak by to wěru byl, kdyby učinkowánj Cyrilla, Methoda, Gorazda a giných Bulharských pomocnjkůw mezi Slowáky, kdyby několikročné biskupstwj Methodowo w Nitře zhola žádných následkůw a slepěgj po sobě nebylo za-

nechalo, aspoň zbulharčenj a přezwukowánj gména Slaw Slawák Slawen Slawensky — na Slow Slowák Slowen Slowensky. Kam staroslawská od Cyrilla založená slowesnost čili literatura přišla, tam pohltila anebo w zapomenutj uwedla Slaw. Gméno kláštera w Praze „*Slowany*" též nenj domácj, z lůnu národu a z půdy české wyrostlá, ale gen exotická, dosti pozdě (1346) z Chorwat a z Bulhar sem skrze Karla přesazená, osamělá a proto i uschlá bylinka. To gméno w Čechách nenj tak národnj, gako raděgi náboženské, cjrkewnj, literarnj: ono tak gen na tolik znělo, na kolik onino klášternjci s cyrillským nářečjm sauwiseli a staroslawskými knihami se objrali. Nic méně wšak předce geště sám Weleslawjn obywatele čili mnichy tohoto kláštera ne Slowany ale *Sláwi* w české řeči nazjwá, srow. *Jungm.* Slownjk IV. str. 139. — Tento cjrkewnj smysl magj i onino dwa (w některých Rpisech chybugjcj, a proto snad gen pozděgi wložené) werše u Dalimila, na které se str. 468 odwoláwáte: „Ten arcibiskup (Method) *Rusjn* bieše — Mši swatau (ginj swau) *slowensky* slaužieše." *Rusjn* a *slowensky* wztahuge se tu ne pauze na gazyk, gako raděgi na řeckau wjru, na obřad cjrkwe wýchodnj, rusko—řecké.

Než wy nynj snad řeknete: pročže tento duch křesťanského náboženstwa a mnišstwa na osobnj, ze Slaw záležegjcj, gména téhož mrawnonáboženského wplywu neměl a ge tak gako národnj na Slow nepřezwukowal? Proto, poněwádž osobnj gména na Slaw byla ředšj, do očj a ušj méně padagjcj, národnj pak gedenkaždý na sobě nosil; onano byla často i s ginými gegich slawochlaubu zastiňugjcjmi, mjrnjcjmi anebo práwě zkřesťaňugjcjmi slowy složena, k. p. Bohuslaw, Swatoslaw, Duchoslaw, Petrislaw, Janislaw, Blahoslaw, Dobroslaw, Prawoslaw, Krestislaw, Neboslaw, Miroslaw, Tichoslaw atd.; a wšak mnozj i tato osobnj gména s přigatjm křesťanstwj ze sebe skládali přigjmawše giná křesťanská, gako toho přjklady máme na Borisowi, genž při křestu gméno Michala, a Waikowi uherském genž gméno Stěpána přigal. Podobno, že sám knjže Rastislaw, štjtě se podle ducha toho času tohoto chlubného gména, psal a gmenowal se raděgi skráceně, skrowněgi a křesťanštěgi Rastic. Než o těchto osobnjch gmenách geště w budaucjch listech obšjrněgi.

LIST DWANÁCTÝ.

Z toho, co w předešlém psanj wygádril sem, tušjm dosti zřegmo gest, gako se už we staršjch časjch naše národnj gméno *Slaw* na Slow u některých kmenůw přezwukowati nedjm mohlo, anobrž muselo w tom zmatku a wplywu wšeligakých pestrogazykých sausedůw, w tom wšeobecném zápasu a bogi mezi *a* a *o*, býtby sme ani na to zřenj neměli, že podle organických zákonůw řeči slawské obě formy od kratšjho kořene *slauti* tak prawidelně pochazegj gako od plauti plaw a plow, od nygi unawiti a unowati. Dosti tedy už o tom z etymologického a dialektnjho ohledu: nemohu ale nynj swé zadiwenj nad tjm potlačiti, že Wy, přjteli, znatel negen děgin ale i nářečj a Slownjkůw slawských, předce tak se stawjte, gakoby ste o tom nic newěděli že *slowiti* w neymnožšjch nářečjch slawských, gmenowitě w těch na které se Wy odwoláwáte a z gegichž knih důkazy pro *Slow* donášjte, k. p. we starocjrkewnjm čili cyrillském, w illyrském, kraginském, korutanském, štyrském, sorabském, českém a g. totožné gest se *slawiti* a *slowa* totožné se *sláwa*. Každý kmen a národ neylepšjm gest swé řeči tlumačem a smyslu swého gména wykladačem W některých staroslawského cjrkewnjho nářečj knihách stogj *Slowěnjn*, *Slowene*, *slowensky;* Nu dobře! Wšickni téměř illyrštj spisowatelé gmenugj swůg gazyk *slowinský*; Dobře! Styrčané a Korutané nazjwagj se *Slowenci*; Dobře! Někteřj Čechowé psali a řjkagj *Slowen*, *Slowan*; Též dobře: nynj ale wizme a slyšme gegich Lexika co u nich *sloviti*, *sloveti*, *slovo*, *slovenje*, *slovenji slowimý*, *slowutý slowutný* atd. znamená:

Biblie starosławská w knize Ester 3. 13. Иже у насъ цѣломудріемъ пресловутный. t. g. genž u nás čistotau přeslawný.

Slowo o plku Igorewie z 12. stoł. má словутицю vokativ od slowutic t. g. slawic čili slawič gakoby syn Sláwy, slowutnosti, (srow. šchlechtic, dědic, kastelanic, kralewic), kterýmžto gménem kněžna Jarosławna řeku čili potok Dněpr nazjwá, wiz wyd. Hankowo str. 36 a Greče Opyt, str. 353. „Jaroslawna rano plačet Putiwlju gorodu na zaborolje a rkuči: o Dnepre *slowuticju!* ty probil gesi kamennyja gory skwozie zemlju Poloweckuju.“

Matthej Vlastar, mnich w 14. stol. má: словимь, ма, мо, což P. Alexiew wykládá skrze славен. Týž má славущій, щая, щее, což tento tlumočj skrze знаменитый, славный. Есть въ Москвѣ церков славущаго Воскресенія, въ такой силѣ названная.

Petra Alexiewa cerkownyj Slowar, w Moskwe 1773. Tom. I. str. 261 pod článkem: пресловутый, тая t. g. преизящный, преславный. Єсдр. 3. 13.

Slowar Akademii Rossiiskoj, we Swato-Petrowě 1822, Čast V. str. 237. 238, пресловутость = знаменитость, пресловут, а, о – преславный, пресловутые подвиги. Tamž w Časti VI. str. 230. словутый, словущій = славный, знаменитый. Словущее Воскресеніе.

Slownjk ke Gundulićowě Osmanidě od Markowiće str. XVII. „*sloviti*, *slavjeti* = laudare, celebrare, exaltare."

Micalia Blago iezika Slovinskoga pod článkem: „*Sloviti*" stogj vidi *slaviti* (následowně i pod článkem *Slovin* má se rozuměti vidi *Slavin*.)

Joach. Stullii Lexic. pod článkem: „Gloria; slóviti slaviti gloria aliquem afficere, izsloviti iaslaviti koga magna gloria afficere" (n. b. prwé stogj slóviti a pak za nim slaviti)

Markus, kraginsko-něm.-lat. Slownjk pod článkem: „*slowo*, e žen. pohl. = der Ruf, Ruhm, fama, slovu, slovesa siehe slavu."

Glossar. Slav. in supp. Dict. Carniol. Viennae 1792, str. 94. „Is slovêsam rezhi = mit Ehren zu melden, honoris gratia effertur"

Urb. Jarnik, Etymologicon, str. 122. „Sluti sloveti = berühmt sein, slovenje = dauernder Ruhm; Slovènji, a, e, = Slovenisch, slawisch, windisch. Slawnik = preiswürdiger Mann."

Ant. Jan. Murko, Slovensko-Némfhki Befédnik, str. 527. Slóv = der Ruf, der gute Ruf, der Ruhm; Slovenje = das Berühmtsein; Slóves, die Feier, Feierlichkeit, der Ruhm; Slovesen, sna, sno feierlich; Slóvesnost die Feyerlichkeit. Slovéti, slowem oder slujem im guten Rufe stehen, gefeiert, berühmt sein: Sláva bóde spet slovéla, ki Slovénzam da ime = der Ruhm wird wieder gefeiert werden, der den Slovenen den Namen gibt; od nekaj Ljublanke so lépe slovèle, von jeher standen die Laibacherinen im Rufe der Schönheit. str. 529. Sluti berühmt werden, gefeiert sein. str. 333 Persloveti ruhmvoll sich verbreiten, str. 477 Razsláwlati und razslóviti den Ruhm verbreiten, berühmt machen."

W sorabsko-lužickém nářečj značilo „*slowotny swowotny*, *slowotnost swowotnost* to co slawný, slawnost slawetnost, wiz Slownjk Lindeho: pod článkem slawa.

Veleslavini Sylva, pod článkem slowo: „Weliké *slowo* o sobě mjti, dobré *slowo* u lidj mjti = in gutem Rufe stehen. Už w Legendě staročeské o S. Prokopowi z prwnj polowice 14. stoletj stogj we v. 321. „Geho *slowo* na wsie strany rostieše" t. g. sláwa. *Aleš ze Šternberku*: Ostawjš po sobě *slowo* neužitečné. *Ginterod Cyr.* Magj weliké

weliké slowo (t. g. slávu) že gsau byli wýmluwnj; to slowo gest o něm že gest milosrdný; ne wšeligak dobré slowo u někoho mjti atd. Pak u Čechůw a Slowákůw obyčegný wýraz: na slowo wzatý t. g. slawný; na nápisech listůw, w přjmluwách swatebnjch, křestnjch, pohřebnjch, zkušebnjch, při winšech noworočnjch, swátečnjch, při gmeninách, koledách, kantaciech, oblatkách a wšech giných přjležitostech čteme a slýcháme u Slowákůw od starodáwna po dnes tisjckráte wýraz: slowutný, á, é, slowutný a mnohowážný pane, slowutnj patronowé, slowutné shromažděnj, slowutná cjrkew, obec, wrchnost atd. kde wšudy to znamená co slawetný slawný. W kralické biblii, u Dalemila a we wšech českých Slowářjch značj slowutnost to, co sláwa, slawnost.

Kdyby sme měli úplnau Sbjrku dokonalých Slownjkůw wšech kmenůw slawských, přeswědčen sem o tom, žeby sme geště i w giných nářečjch našli tuto totožnost mezi *Slaw* a *Slow*. — Když tedy Joan Exarch bulharský, Gregor Presbyter, Chrabr a ginj pjšj слѡвѣнско, слѡвѣньск, tedy wezmime do rukau staroslawskau Biblii a Slownjky a wizme co znamená w nich *slowutyj*, *slowutosť*, *slowimyj*, *slowušcij*; když Mikalia pjše Blago iezika *slovinskoga*, tedy nelze to wykládati gak se *nám* ljbj, od selа, neb salawa, aneb člowěka a řeči, ale gak on to sám we swé knize béře a tlumočj sloviti = slaviti, slovinskoga tedy to samo gest co slavinskoga. Tož samo platj o wšech illyrských spisowateljch: Budineowi, Barakowičowi, Palmotičowi, Bandulowičowi, Lewakowičowi atd. slowa u nich užjwaná musjme z gegich Slownjkůw wyswětlowati, kde wšudy nalezneme že *sloviti slovinský* stegné gest se *slawiti slawinský*. Když tedy čteme u Trubera, Krella, Dalmatina, Tulfzhaka, Krõne a giných Kraginců̊w, Korutanůw a Styrčanůw Sloueni, Slouenci, slouenski iezik, tedy nahlédnime w gegich Slownjky co znamená u nich *Sloveti*? U Jarnika gest *Slovenji* a *slovenski* gedno a též tak gako i slovéti a slaviti. Žena našeho národu sluge u Windůw tak gako u Tatrancůw *Slowenka* a gazyk u obau *slowenský*: odkudž následuge že tedy i u Slowákůw oboge ten gistý smysl mjti musj, který i u Kragincůw. Rozličnosť koncowek *ák*, *enec*, *an*, *ěnin*, ukazuge, že půwodně před rozštěpenjm národu a rozchodem kmenůw znělo naše národnj gméno *Slaw* a s pozděgšjm přezwukowánjm *Slow*. We Slownjcjch wlastně ruské a polské řeči, ačpráwě gináče práwě tyto *a* po *l* a *r* na *o* rádi přezwukugj, nenalezáme tuto totožnost mezi *slowiti* a *slawiti*, mezi *slowutný* a *slawný*, oba tyto kmenowé řjkagj toliko we chwalném smyslu wýlaučně gen toto posledn *slawiti* a *slawný*: proč? nepochybně proto, že ruský a polský neučený a spisowatelstwjm se neobjra-

gjcj lid od Albanůw, Walachůw a Bulgarůw wdálen byl, od gegich panstwj, smjchánj, wplywu a zcizoloženj čistý a swobodný zůstal.

Přezwukowánj toto litery *a* na *o* (Slaw na Slow) gmenugi *pozděgšjm*; důkazem a přjkladem toho gsau negen wšecky europegské řeči, ale i sama slawská nářečj, we kterých se, ne-li psánj, aspoň wyslowowánj půwodnjho, indicko-europského *a*, zwláště w ustech ruského lidu až po dnes zachowalo. Tisjce slow a syllab máme, kde w sankritě, w řečtině, w latině, w němčině, w maďarčině, w albančině a giných gešťě *a* stogj, které se we slawské řeči w několika stoletjch po nar. Kr. na *o* proměnilo, gako sme toho už nahoře hogné přjklady dowedli. Naše nyněgšj *gost*, *host* (sr. ind. gasti, něm. Gast.) *ono*, *dobro* atd. řečtj a latinštj děgepisci prawě a půwodně psali Radegast, Piragast, Anagast, Dabragast, tak gak ge tehdáž z ust obecného lidu slyšeli a gako ge *lid slawský w Rusjch*, zwláště w srdci Ruska okolo Moskwy, Kyjewa a g. po tu dobu nepřezwukowané wyslowuge. Degme sobě usty těchto neporušených Praslawůw, gméno našeho národu, gakkoli psané, wyslowiti, co uslyšjme Slaw či Slow? Gá sem to skutečně učinil, a slyšel sem ze rtůw rozených, djlem cestugjcjch (Köppena, Meglického, Dragošowa, Ozerského, Kastorského a g.) djlem w Pešti osedlých, djlem w bljzké maďarské wesnici Üröm úřad kněžj a zpěwákůw při pochowané tam ruské kněžně zastáwagjcjch Rusůw, následugjcj wyslowowánj: gaspoď, (mjsto gospod), gaspadar, gastinec, galubja (m. golubja), agarod (ogorod), karol (korol, král), sawa (sowa), sasna (sosna), nawyj (nowý), smala (smola), wada (woda), swaboda (swoboda), slata (slota), naga (noga), kasa (kosa), rasa (rosa), sacha (socha), kalco (a odtud europegské Kalesche od kolco), dabro dabrota (dobro dobrota), dama (doma od dom), walóm (wolům od wol wůl), Jaraslaw, (Jaroslaw), Smalensk (Smolensk), Slawen (Slowen), Slawak (Slowak), Aka (Oka řeka), Danskoj Kazak (Donský Kozák), Marawa (Morawa řeka w Rusku) atd Při čemž to poznamenánj učinili: cizinci prey a Ne-Rusowé gako i někteřj učenj, chtěgj w těchto slowjch *o* wyslowowati, ale národ a černilid mluwj *a*. Toto pak tak řečené moskewské wyslowowánj nepanuge snad gen w Moskwě a w okolj, ale mezi wzdělanými w celém Rusku i w Petrohradě, mezi obecným lidem pak we wětšj časti Ruska, totiž w celé Welkorusi, obzwláště nad Wolhau a Okau, w následugjcjch 12 guberniich: Twerské, Pskowské, Jaroslawské, Nižňo-Nowgorodské, Wladimirské, Welko-Nowgorodské, Archangelské, Moskewské, Räsanské, Kalužské, Tulowské. Nechceteli wšak snad na těchto ustnjch swědectwjch přestáwati, i wjce tištěných důkazůw Wám podám ku potwrzenj toho že Rusowé od gak-

žiwa až posawad wěrnj zůstali swé pramáti a studnici Sanskritské, zachowawše w žiwotě půwodnj *a*, tedy wezmite do rukau neystaršj báseň ruskau *Slowo o plku Igorewie*, w Praze 1821. kde str. 14 a 53. stogj *kanina* mjsto konina t. g. koňská kůže: „Boris na kaninu zelenu papolomu postla, t. g. na koninu zelené přikrywadlo postlal.“ We kterémžto zpěwu nepochybně i wjce podobných přjkladů by se nalezalo, kdyby nebyl to neštěstj měl do rukau učenocyrillských spisowatelůw padnauti, kteřj buď z přeučenosti, buď z nesnášeliwosti každé půwodnj *a* zpřezwukowali na o, tak že na gedné a téže stránce, anobrž w gedné periodě, str. 6. stogj i *slawiju* i *solowiju*. — Potom wezmite neybližšj ruskau Mluwnici, k. p. *Ant. Puchmayera*, Hülfsmittel die russ. Sprache zu verstehen, Prag 1799, str. 3. „Das *o* spricht der Russe in manchen Sylben wie ein grobes *a*, z. B. pokoi lies pakoi, goworju l. gawarju, orel l. arjol, owes l. awjos u. s. w.“ Téhož Lehrgeb. d. Russ. Sprache 1820, str. 4. „Das *o* wird, wo es tonlos ist, nach der Moskawischen Mundart, gewöhnlich wie *a* ausgesprochen: po goram lies pa garam.“ Srow. *Rossyyska Gramm. przez J. Heym, spolštěná od M. Grodzickiego*, str. 5. „Jeżeli *o* w słowie przyimuie ton przedłużenia wymawia się iak *o*, ieżeli zas nie, na ten czas brzmi iak *a* n.p. приношу, когдà, горà, хочу czytay: prynaszu, kagda, gara, chaczu; str. 11. „одному czytay adnamu.“ Srow. *J. A. E. Schmidt*, Russ. Sprachlehre, Leipz. 1831. str. 6. „Nach der sogenannten hohen, d. i. feinern moskauischen Aussprache, welche auch als die Ausprache der Gebildetern gilt, werden alle *o* in denjenigen Sylben welche den Ton nicht haben und welche *vor* der betonten Sylbe vorhergehen, wie *a* ausgesprochen, z.B. sobaka (sprich sabaka), stolà (stala), stolù (stalu), ponimaju (panimaju), goworit (ghawarit). Auch folgende einsylbige Wörter: *do, ot, o, po, wo, ko, so* werden immer *da, at, a, pa, wa, ka, sa* ausgesprochen, z. B. ot brata (at brata), po ruski (pa ruski), ko mně (ka mně), so mnoju (sa mnoju), popiwáju (papiwaju).“ W téže Mluwnici gsau geště i následugjcj slowa, gimž způsob wyslowenj a čtenj připogen gest, str. 4. ognem lies agnjom, chorošo (l. charašo), ona chroma (ana chrama), otjemlju (atjemlju), otjezd (atjezd), objawlenije (abjawlenije); str. 8. molot—malot, towar—tawar, zdorowje—zdarowje, poju—paju, porjadok—parjadok; str. 11. portnoj—partnoj; str. 12. pošel—pašol, atd. Srow. *Lewicki*, Gram. d. Klein-Russ. Sprache, Przemysl 1834. str. 14. „Im Moskowischen und Minskischen Dialecte wird das *o* in einigen Wörtern wie *a* ausgesprochen, z. B. *Moskwa* klingt *Maskwa*, otec klingt atec, Kozak—Kazak, u. s. w. Týž *Lewicki* w Předml. str. VII. Beyspiele des Minskischen

(weissrussischen) Dialekts, welcher in Lithauen noch heutigen Tages gesprochen wird (Lud Polski Ł. Golębiowskiego):

Oj ciomna, ciomna na dware,
Oj ciomniej taho za dwarom;
Pasypali załota na skami (ławice)
Bajary worota oblahli,
Da chadziać, pachadziać po dwaru,
Da prasiać, paprasiać Tacianki:
Tacianka tatulki prasiła:
Darazy, tatulka, darazy!
Da sto czyrwoncow zaprasi,
Tahda mene maładu addasi. —

Zwinieła kamora, zwinieła,
Hdzie nasza Tacianka sidziła,
Tonkija abrusy zatkała
Myslami wzory pakłała.
Pryiechaw Wasilko sam dziesaiat,
Pusciw kaniki u wiszniow sad,
Da nia daw abrusow zatkaci;
Da prasiw z saboju siadaci. —
Nie siadzi Tacianka bokam
Heto tabie nie z narokam!
Siadź sabie praściusienka,
Budzie tabie milusienka.

Nie daw mnie Boh za koho ja chaciała!
Z kim stajała, rozmawlała,
Da podaranki brała;
Z kaho kpiła, smiejała sia
Sama tamu dostała sia.

Wyjdu ja na ganoczok
Hlanu ja na krasaczki:
Aż mai kraski ziannć,
Aż mai ruczki wiannć.
Zjajcia krasaczki, zjajcia,
Mnież was nie nasić?
Ja adzin wianok zwiła,
Da i toj pawiesiła
U kamory na prutaczku
Na jadwabnym sznuraczku,

Na czyrwonay nitaczoa
Mieńszaj siastryczaczoa.

Da prapoju! da prapoju!
Da Taciankin tatulka,
Da prapiw swajo dzicia,
Da na nawym ganaczku,
Da za miadu sklanaczku,
Za harełki czaraczku.
Da traž było prapiwaci?
Kim budzieşz pasylaci?
U krynicu pa wadicu
U szery bor pa bruszuicu? —

W těchto kratičkých národnjch zpěwjch nalezáme asi 36 slow a příkladůw půwodnjho nepřezwukowaného *a* které se u Polákůw a giných na *o* změnilo, totiž: ciomna (ciomno temno), zalota (zlato), Bajary (bojary), pasypali (posypali), chadziać (chodiať), prasiła (prosila), daražy (dorožy), tahda (togda), małada (moloda), addasi (oddáš), kamora (komora), abras (obrus), kaniki (konjky, sr. pol-kan), sahoju (soboju), bokam (bokom), narokam (narokom), praściusienka (prostinko), kaho (koho), chaciała (chociala), stajala (stojala), tamu (tomu), mai (moj můg), nasić (nosić), adzin (odin, geden), pawiesiła (powěsila), czyrwonay (czerwonoj), siastra (siostra), prapoj prapiw (propiti), swajo (swoje), nawy (nowý), miad (miod), harełka (horelka), pasylać (posjlati), pa wadicu (po wodicu).

Na Rusi, tedy gest práwě na opak domněnj Wašemu: lid tam mluwj a mluwil od gakžiwa *Slaw*, *Slawian*, učenj a spisowatelé bulgarštinau předpogatj a swatocjrkewnj nářečj slepě následugjcj, gako k. p. Nestor, psali Slow, Slowene. Slaw Slawian gest tedy půwodnj, wlastnj, domácj, národnj: Slow Slowan gest zbulgarštěné a zmnišené. Odtudto widěti, gak zbytečna gest Waše omrzlost str. 469. nad ruskými mapami, že se prey co do prawopisu gména nesrownáwagj, anť gedni tam *a* kladau, kde ginj *o*, pjšjce hned Slewenskije hned Slawenskije ključi, hned Slowečna hned Slawečna, hned Slowun hned Slawun, anobrž že w gedné a téže knize, k. p. w Sof. Wrem. wyd. Strojewa, gedno a tože gméno nestegně psáno, gednau Slowenskij Konec, podruhé pak Slawenskij Konec. atd. To prwnj pjšj ti, kteřj učeně, po školsku, podle knih, cyrillsky psáti chtěgj, to druhé ti, kteřj přirozeně pjšj zprawugjce se podle lidu a žiwota. I w samých učených ruských knihách a Slowářjch, k. p. w *Hölterhofowě*, čteme Kalač mjsto koláč, kalbasa i kolbasa, krapiwa i kropiwa, kanat i konat,

lachan i lochan. Smotriski tedy a ginj *Slaw* pjšjcj Spisowatelé neřjdili se tu, gako Wy řjkáte, cizozemci zwláště Řeky, ale lidem slawským, w gehož lůnu seděli. To činili i ginogazyčnj se Slawy sausedugjcj spisowatelé řečtj a latinštj, a wšecka ta tisjcera přiwozowánj a psánj gména *Slaw* u nich wyhlásiti za *wykřiwená* a *zpotwořená* gest proti wšem základnjm prawidlům historie i kritiky. Ta slowa, která Wy na str. 472 gako chybná a neslawsky od cizých spisowatelůw psaná přiwodjte: Dabragast, Anagast, zakan, Agara, Zagarie, Glagow, Zwanimir, Kabulice atd. degte sobě dnes od Rusůw, zwláště Prarusůw nezcizených a cyrillštinau neopogených, wyslowiti, a tak ge uslyšjte nynj, gako tam před staletjmi od cizincůw slyšena a psána byla. Ruský lid geště se newdzálil od půwodnjho zwuku slow tak dalece gako ginj kmenowé slawštj, proto se on negen s Indy nýbrž i s Řeky, Latinnjky a Němci cele w některých wšem společných slowjch co do *a* srownáwá, k. p. canabis, Hanf, u Rusůw kanapel; sal, Salz, rus. sal; axis, Achse, rus. asa; pater, Vater, rus. atec; madeo madidus, Watter Wasser, rus. wada wadica; caballus, Cavalier, rus. kabyla atd. I maďarská řeč naswědčuge tomu, že to ruské *a* ne nowé ale půwodnj a prastaré gest; w těch zagisté slowjch, které Maďaři už we dřewněgšjch sjdlech swých mezi Donem a Wolhau, od Rusůw byli půgčili, wšudy se *a* nalezá, tak gako u Rusůw, k. p. baj (boj), bajnok (bogownjk), baly baj (bol), Vajda Vajvoda (Wogwoda); abrak (obrak), abraz (obraz), akna (okno), patak (potok), darab (drob), galad (glod), kalap (klobúk) atd.; anobrž i čudská a čuchonská od Rusůw wzatá slowa gsau toho důkazem, k. p. čud wabbadus, čuch. wapaus, z rus. swabada (swoboda), čud. akken, čuch akkuna, rus. akna (okno), čuch. papu, rus. bab (bob), čuch. lapio, rus. lapata (łopata), čuch. aprakka rus abrak (obrok) atd. Že i Sláwowé w někdegšj Moesii, Macedonii, Albanii, Thessalii a w okoljch, před přjchodem uralskočudských Bulharůw bydljcj, we mnohých slowjch *a* tak mluwili, gako řečtj dĕgepisci nám ta slowa napsali a gako ge lid ruský posawad wyslowuge, toho důkazem gsau slowa slawská přešlá do albančiny čili do řeči Skypitarůw, genž gsau potomci Illyrcůw, a prabydlitelé těchto wlastj, s nimiž Sláwowé hned po gegich usazenj se zde sausedili; takowá slowa gsau k. p. alb. at, cyrill. отьц; arra, cyr. орѣхъ; bågatiå богатъство. gate готовъ, kapečå коньц, kåsuliå кошуля atd. a gména mjst w Řecku Arachowa (Oriechowa), Krabata, Agenici atd.

A wšak negen Ethnographia, negen Mluwnice a Slownjky, nýbrž i slawská Mythologia wěc nám obgasnj, djlem sama w sobě w lůnu našeho wšenárodu, djlem srownáwánj gj s ginými přjbuzných národůw mythologiami, gmenowitě s indickau. Tentýž osud, který

potkal gméno našeho národu, potkal i gména našich bohůw a bohyň w gegichž kořennj syllabě se hláska *a* nalezala. I zde widjme to samo chwěnj mezi *a* a pozděgšjm *o*. Indické Marana se u některých kmenůw slawských až podnes wyslowuge Marana, Marzana, u giných Morana Morena, anebo práwě Murena. Srow. morawskau národnj při Slawnosti Mořeny zpjwanau pjseň: „Nesem, nesem Marenu — Na olegu smaženú.“ U Polákůw Marzana gest gméno zrostliny, lat. Rubia, po této bohyni tak nazwané. Tak i we gmenech giných bohůw a bohyň, zpřezwukowalo se *a* do *o*, srow. Kaysarowu, Popowu a giných mythologie w následugjcjch gmenech:

Kaleda — — — Koleda
Kasčej — — — Kosčej
Makoš — — — Mokoš
Maras — — — Morus
Marena — — — Morena
Lada Laida — — — Loida
Bram Pram Paran — — Prom Parom Poran
Parvati — — — Porvata
Polkan — — — Polkoň
Radegast — — — Radhost
Sabot, Sabäismus (ctěnj ohně)— Sobot Sobotka
Suabu — — — Suoba
Triglaw — — — Triglow
Zmak — — — Zmok.
Snad i: Podaga — — — Pogoda (či lit. Padanges?)
Dogada — — — Dagoda.

Anobrž ani samých historicky známých gmen cizých národůw nešetřeno: kde wšickni ginj historikowé kladau *a*, tam mnich Nestor a wšickni w cjrkewnjm nářečj pjšjcj kladau *o*, k. p.

Abar — Obr
Dania — Doň
Galindi — Goljad
Chazar — Kozar
Karela — Korela
Lapones — Lop
Latyš — Lotyš
Satag — Sotak
Scamari — Skomrach Skomoroch
Spali — Spolin izpolin
Wať — Woť Woď. atd.

Z tohoto wšeho tedy už widěti gak prázna a zbytečna gest každá hádka o to, které gest prawěgšj, domácněgšj a přesněgšj či *Slaw* či *Slow*. Gakoby to směšno bylo swářiti se o to, prawěgšjli gest Garazd či Gorazd, Abar či Obor, Dania či Doň, Chazar či Kozar, Kazák či Kozák, Wladimirsko či Włodimirsko, Wlachy či Włochy, Plawci či Płowci, Charwat či Chorwat, Carantan či Chorutan atd. tak směšno gest učené boge westi o Slaw a Slow k usmrcenj aneb aspoň k potlačenj a wyobcowánj gednoho neb druhého. S Bohem! —

LIST TŘINÁCTÝ.

Ačkoli pak někteřj slawštj kmenowé, surowými zwuky uralskočudských Bulharůw nakwašenj a mnišským nábožnůstkářstwjm anebo pokorničkowánjm swedenj, powšechné národnj, nikomu gednotliwě nepřináležegjcj a gakoby w powětřj létagjcj, gméno Slaw Slawen na Slow Slowen změnili: osobnjch wšak téhož druhu gmen, gak prostých tak složených nikdo se zpřezwukowati neopowážil, ani Bulharowé, ani mnichowé, ani o izugjcj Poláci a Rusowé, proto, že tato wjce stálá, k gistým gednotliwým osobám přiwázaná a proto nedotkliwá, často diplomatická, od gegichž prawosti a hodnowěrnosti mnoho wisj, slowem ne tak wšeobecná, nářečjm podrobená, hýbawá a haupawá gsau, gako gména kmenůw a národůw, gakož ste to Wy sám už w mjstě ze Serb. Čtenozrnj wýše přiwedeném poznamenali: „In den Eigennamen haftete die ältere Aussprache oft fest, und der Umlautstrieb ging an ihnen spurlos vorüber.“ I w takowých nářečjch, která prwnj část složených gmen přezwukowali, zůstala druhá částka nedotknuta, k. p.

Blaho - Slaw	Błogo - Sław
Brani - Slawa	Broni - Sława
Draho - Slaw	Drogo - Sław
Chrani - Slaw	Chroni - Sław
Rasti - Slaw	Rosti - Sław
Strani - Slawa	Stroni - Sława
Straži - Slawa	Stroži - Sława
Tami - Slaw	Tomi - Sław
Wladi - Slaw	Włody - Sław
Wlasti - Slaw	Włości - Sław
Wrati - Slaw	Wroć - Sław

Ani u samých cele zclzoložených a téměř každé *a* gako *o*, a *o* gako *ü i* wyzwukugjcjch Drewanůw nenaleznete Bogislow anebo Bogisliw, Burislow anebo Burisliw, Jaroslow Jarosliw, Wratislow Wratisliw, Dobroslow Dobrosliw, ani Slowina aneb Sliwina mjsto Slawina, Slowata Sliwata mjsto Slawata, Slownjk Sliwnik mjsto Slawnjk, Slowoš Sliwoš mjsto Slawoš, Slawomir Sliwomir mjsto Slawomir, Slowodruh Sliwidruh mjsto Slawodruh atd. tjm méně naleznete někde Bogičlow, Jaročlow, Člowomir, Člowjakodruh atd. Sami Slowenci a Slowinci, u nichž *slowiti* a slawiti totožná a wzágemná gsau, geden a týž wýznam magjcj, neopowážili se předce, ani za starých ani za nowěgšjch časůw, w osobnjch gménech onoho prwnjho užjwati, Slaw we Slow přezwukowati aneb ze Slow osobnj gména twořiti; ani u nich nenacházjme Wladislow, Dobroslow, Bracslow, Zorislowa, Zaptaslowa, Woislowa, ale wšudy tak gak u giných Sláwůw: Bracslaw Primislaw (sr. Anonym de Con Carant.), což samo už toho důkazem gest, že u nich *slawiti* staršj, slowiti nowěgšj gest. Gak starožitné i cizincům známé bylo wykládánj našeho osobnjho gména *Slaw*, widěti z Ditmara IV. str. 91. „Imperatori venienti *Bolizlauus*, qui *major laus* non merito, sed *more antiquo* interpretatur, in loco Ilva occurrit.“ Proto s hlubokokritickým citem a prawě historickým saudem pjše Karamzin, w Istor. Gosud. ross. D. I. str. 276. „Mnogija sobstwennyja imena Slawian, na priměr Swiato—Slaw, Rosti—Slaw, Msti—Slaw — zastawljajut dumat, čto i w narodnom imeni byl u nich *A* a ne *O*.“ A toto nás wede k nowé stránce našj otázky. Hlawnj a neypodstatněgšj totiž wěc zde gest: ukázati neswazek, nesauwisnost a newzágemnost mezi tjm nesčjselným množstwjm osobnjch gmen na *Slaw* a narodnjm gménem *Sláwowé*. Poštěstjli se Wám to, gistě i gá sám přistanu k Wašj straně; že to ale nemožno, o tom wěru se mnau každý nestranný skaumatel národůw, gegich gmen a žiwota, přeswědčen gest. Stařj historici, Řekowé a Latinnjci tak a ginače pjšj gména tohoto kořene osobnj, gako i mjstnj a národnj, žádný tu rozdjl, žádná ani ta neymenšj proměna liter a rozličnost zwukůw, což důwodem gest, že národ někdy oboge stegně wyslowowal a w ušjch děgepiscůw že oboge, i Slaw národ, i Slaw osoba neb mjsto, stegně zněly. Tak u Anny Komneny Περισθλαβα gméno slawného města nad Dunagem, a u též Σθλαβογενοι gméno národu; tak Kodin Persthlavi totéž město a Asthlavi národ; tak ginj Wladisthlaus, Swentosthlaus atd. wšudy geden prawopis a týž kořen neproměněný, totiž *Slaw*. Tak i Jordan Sclavi národ a Sclavinia mjstnj gméno, tak němečtj kronikáři Sclavi Sclavonia a Sclavomir, Rostisclaus atd. Tato srownalost a totožnost we psánj všech třj gmen, totiž osobnjch, mjstnjch a národnjho

gest očiwidným důkazem tuhého swazku anobrž totožnosti gegich. Anna Komnena wýslowně to o Preslawě pjše, že ode Sláwůw swé gméno dostala, srow. Stritter II. p. 108. „Urbs Magna Peristhlava inter Istro circumpositas nobilis; ex quo Mocrus Bulgarorum rex, et qui ex illo fuere, occiduum incursavere limitem. Nomen isti urbi factum est partim ex Graeco veteri compositum, cum nimirum Megalopolis vocaretur, partim ex colonorum recentium a Slavis genus trahentium, gentili nomine ut Magna Peristhlava passim apud gentes circumpositas jam audiat.“ Známó, že město toto od Constantina Welikého založené aneb aspoň obnowené, někdy Marcianopolis, potom od Jana Tzimisce Joannopolis slulo; nebylo tedy od něgakého wůdce neb muže slawského Preslaw gmenowaného založeno a po něm tak nazjwáno. Zdá se, že Sláwowé negen kragům gméno od swé bohyně a swého národu dáwali (gako Slavia, Slavinia, Slavania, Slavonia), ale i městům starým, zwláště hlawněgšjm a sjdelnjm. Preslaw', Preslawa záležj z předložky superlatiwné *pre*, a Slaw' Slawa, gako Prestol (t. g. neywyššj králowská stolice), premudrost, Prekrasa, predrag atd. Preslawa mohlo tedy půwodně značiti neywyššj čili hlawnj město bohyně Sláwy a Sláwůw. Srow. *Dobrowského* Inst. Ling. Dial. Vet. str. 335. 419. „Solet superlativis ad indicandum summum gradum numerale *wse* aut praepositio *pre*, aut utrumque praefigi. Particula *pre* eminentiam denotat.“

Toho domněnj, že se swazek nalezá mezi národnjm gménem a osobnjm, byli i ginj, k. p. Sarnicki L. 4. 23. „Nomen Wratislai a Slavis est dictum, sicuti et Polonici reges *affectabant* omnium maxime sic vocari.“ *Balbin* D. 1. L. 2. C. 23. „Opinioni a celebritate nominis Slavos esse appellatos *favent* nomina Bohemis Polonisque usitatissima a *Slawa* sive gloria derivata ut patet in Wratislaw, Boleslaw, Slawnjk etc.“ Sám *Dobrowský*, ač ode slowa gméno národnj odwodil, předce wyznal, *Gesch. d. böhm. Lit.* 1818. str 101. „Slaw Slawa das *beliebteste* Wort für den zweiten Theil der Zusammensetzung.“ Pročže ale bylo neyobljbeněgšj? Nepochybně proto, ze sauwiselo s národnjm božstwjm a gménem. U Poláků práwě i přjslowj powstalo z tohoto častého obljbeného užjwánj gména Slaw: „Stanisław z izby, Stanisław do izby;“ aneb „Co Polak to Stanisław.“ Wynechegme ty zástupy složených gmen w historii našj se *Slaw*: máme dosti i prostých a nesložených tohoto druhu. Máme muže Slaw (w Ochridě panownjk 1226), Slawa (Cosm. 1081), Slawa (Dobrow. Gesch. d. b. Lit. z 10—12 stol.), Zlawa (tamž), Slawek, Slawoš, Slawnjk (tamž), Slawata, Slawoch, Slawog Slawoň (w Časopis. Muz. 1832 I. str. 66.). — Máme ženy Slawa (manž. Uroš. 368), Slawina (manž. Krukowa w Pomorsku 1105) atd. Máme w Čechách mjsta: Slawice, Slawjn, Slawco, Slawce, Slawiš atd. —

která wšecka od Sláwy bohyně aneb odtud pagčených osobnjch Slaw tak powstala, gako od bohyně Athena powstala mjstnj *Atheny* w Attice, *Atheny* wjce měst u Varra a Plin., *Atheneum* hrad a wes w Athamanii atd. Cože už na swětě přirozeněgšjho a snadněgšjho býti může gako toto? Týž běh a zákon který w 6, 8 neb 10 stoletj, co do těchto gmen osobnjch a mjstnjch nalezáme, panowal už i předtjm před tisjci lety, anobrž od počátku, poněwádž wšem řečem a národům wlastnj gest. Gá owšem nechci býti i zde gednostranným abych wšechna národnj gména wýhradně toliko od božských, osobnjch a čelednjch odwozowal: ale Milý Přjteli! i waše postupowánj nemohu chwáliti, podle něhož žádné národnj gméno od osobnjho odwozowati nechcete a raděgi ge ode dřewa, polj, hor, řek anebo práwě ostrowůw a giných přjrodných wěcj odwodjte. We swobodném wywinowánj národůw a gegich žiwota panuge ta neywětšj náhoda a rozličnost. Proto nelze wšecko gednjm způsobem wyswětlowati, nechcemeli historii křiwdu učiniti a na sebe winu strannosti uwaliti. Při Wašjch *Drewanech*, které Wy ode dřewa odwozugete a tak často za přjklad předstawugete, my upomjnáme na známe knjže sorbské *Derwan Drewan* a na to, že se pjše a mluwj i *Drawen*, které se dřewem nic společného nemá. Při Wašjch *Polanech*, které Wy od polj odwodjte, my upomjnáme, že nám w celé Historii nenj znám *národ*, národ prawjme, kterýby gméno měl od *pole* anebo slul gens vel natio Campana Campania, Silvania Silvica, Montana, Rhenana, Padana, Insulana, anebo Felderer, Ackerer, Berger atd. Tyto názwy gsau mjstnj ne národnj, gsau gména ne národůw ale kragůw a okolj, nelpěgj na lidech ale na půdě, kterau nechťby gakowéhokoli národu lidé obýwali, ta gména k mjstu pokaždé přiwázána zůstanau; tato gména gsau specialná a relativná, pozděgi synům toho neb onoho národu, k gegich národnjmu gménu pobočně a na čas přidána a proto mizegj a přestáwagj když národ tu mjstnost opaušťj a ginam se přestěhuge. Naproti tomu národnj gméno národ wšudy se sebau nosj, i po proměně mjsta, krage, hor.

Co Wy str. 476. prawjte: „že od *rowně* rozšjřených — mir, — wlad, — host ag. nikde se nenalezagj národnj gména Mirjane, Wladjane, Hoštane" na to odpowjdám: žeby gména mir, wlad, host *rowně* rozšjřena byla w našem národu, to naprosto zapjrám, a se mnau Dobrowský (Slaw das *beliebteste* Wort), i každý nestranný děgepisec a gmenoslowec. Na gedno z těchto gmen přicházj w listinách, w děge-, rodo-, zeměpisech i w žiwotě aspoň dwa, tři i wjce. Mjsto mnohých, gen několik přjkladůw zde dowedeme, a sice z neystaršjch slawských studnic a památek. W *Libušině Saudu* zpomjná se 13 gmen, mezi nimi dwě na — *Slaw* totiž Swatoslaw a Dobroslaw, na —mir, —wlad,

—host ani gedno gedinké, totiž: Chrudoš, Stahlaw, Klen, Cech, Libuša, Lutobor, Ratibor, Radpwan, Jarožir, Strezibor, Samorod. W Libušině proroctwj o Praze a Čechách, gest prwnj gméno na *Slawa*, které Cosmas sám skrze *Gloria* tlumočj, u Menken. str. 1978. „Una ex his olivis vocabitur Vecslawa, latine Major gloria, altera Tešiwoja, latine Exercitus consolatio.“ W celém Kralodworském Rukopisu nalezá se 28 slawských gmen, mezi nimi gsau 9 na —slaw, 5 na —mir, na wlad a —host ani gedno, totiž 1) Jaroslaw, 2) Wneslaw, 3) Wratislaw, 4) Wlaslaw, 5) Ludislaw, 6) Zdeslaw, 7) Slawog, a na odřezcjch: 8) Bole(slaw), 9) Weleslaw. Na —mir 1) Jarmjr, 2) Čestmjr, 3) Wogmjr, 4) Bolemjr, 5) Lumjr. Ostatnj gsau Wýhoň, Beneš, Wěston, Neklan, Kruwog, Ludiše, Strebor, Srpoš, Spitibor, Lubor, Ruboš, Zábog, Luděk, Zbyhon. — We *Slowu o Plku Igorewě* gest slawských gmen 20, mezi nimi 14 na —slaw, totiž 1) Bretislaw, 2) Jaroslaw (Wladimirowič), 3) Jaroslaw (Wolodarič), 4) Jaroslaw (Wsewolodowič), 5) Jaroslawna, 6) Iziaslaw, 7) Horislaw, 8) Mstislaw, 9) Perejaslawl (hrad od Preslaw), 10) Rostislaw, 11) Swiatoslaw knjže, 12) Swiatoslawow pěsnotworec, 13) Wiačeslaw, 14 Wseslaw, k nimž patřj geště i 15) Slowutic čti Slawutic Dněper; na —mjr gest gedno Wladimjr, na —wlad gedno Wsewolod, na —gost gedno Pirogost, mimo to gsau slawská Bojan, Boris (?), Swatopolk, Osmomysl, ostatnj gsau cizj: Oleğ, Igor, Roman, Gleb, Dawid. — We smlauwě knjžete Igora s Řeky r. 945 gsau tři na —Slaw, Swiatoslaw, Wolodislaw, Predslawin, na —mir, na —gost žádné. W Letopisech Nestorowých, podle wydánj Petrohradského 1767, nalezá se wšech slawských w Registřjku udaných gmen 190, mezi nimi gsau 103 na —slaw, totiž 13 Mstislawůw, 12 Swatoslawůw, 11 Jaroslawůw, 10 Rostislawůw, 9 Iziaslawůw, 6 Wseslawůw, 5 Wladislawůw, 4 Wiačeslawowé, 2 Boleslawowé, 2 Briačislawowé, 2 Stanislawowé, 2 Predslawy, Gorislawa, Iziaslawna, Mečislaw, Moislaw, Mstislawec, Perejaslaw, Predslawič, Predslawin, Slawiata, Sudislaw, Werchuslawa, Worotislaw, Wseslawa, Wseslawna, Wyšeslaw, Židislaw, Žiroslaw, a hradowé: Boguslaw, Izjaslawl, Perejaslawec, Perejaslawl, Predslawino selco, Rostislawl. Wedle těchto se nalezagj w Nestoru na *—gost* ani gedno; na *—wlad* 4: Wolodar Glebowič, Wolodar Rostislawič, Wsewolod a Rogwolod; na *wlod* a *mir* spolu 14: totiž 13 Wolodimirůw a 1 Wolodomirko, na —mir gedno Kazimir. Pak gest tam 9 Jaropolkůw, 6 Swiatopolkůw, 4 Dobryňowé, 2 Ratiborowé, 2 Jasinjy ženy; giná gsau méně běžná, totiž: Blud, Budyj, Banka, Wojbor, Wyšata, Wiatko, Gorasjer, Dědilec, Židjata, Žirjata, Kosnjač, Kocel, Leška, Ljut, Liaško, Maluša, Mal, Miloněg, Mstina, Pozwizd, Porej, Pretič, Putša, Putjata, Raguilo, Radilo, Swiatoša, Snowid, Sniatin, Talec, Tur, Choriw,

Sček. Ostatnj gsau gména nowěgšj hebregská, řecká, skandinawská, plawecká atd. Učinjmeli tedy poměr a rozměr mezi těmito gmény w Nestoru, nalezneme že na každé gedno —*mír* přicházj asi 7 Slaw, na každé —*wlad* přigde 26 Slaw, na každé —*gost* přicházj wjce nežli 100 Slawůw. Gakowý to triumf pro Slaw! O giných gménech mezi Slaw slušně můžeme řjci: Apparent rari nantes in gurgite vasto. Mezi 12 syny Wladimjra, slawného knjžete ruského, nalezáme wjce než polowic, totiž 7 gmen Slaw, a gen 5 giných, a sice: Wyšeslaw, Izjaslaw, Jaroslaw, Swiatoslaw, Mstislaw, Stanislaw, Sudislaw, a pak Swjatopolk, Wsewolod, Boris, Gljeb, Pozwizd. — Mezi 21 domácjmi králi polskými, od Boleslawa Chrobrého r. 1000, až do Stanislawa Leščinského, do r. 1709, gest *wjce* než polowice Slawůw, totiž 11, a gen 10 ginogmenných. — Mezi 5 wůdci českými proti Frankům r. 872 gsau tři Sláwowé, totiž Swato*slaw*, Witis*law*, Moi*slaw* a gen dwa ginogmennj. W domácj rodině Wogtěcha českého bylo 9 osob, mezi nimi 4 na Slaw, totiž otec *Slawnjk*, matka Střezi*slawa* a bratrowé Pobra*slaw* a Čá*slaw*; na mjr geden Spitimjr, na—wlad a —host žádný. Mezi 29 potomky Přemyslowými a knjžaty českými až do r. 1140 nalezá se 14 na Slaw a 15 ginogmenných. Mezi 12 králi českými až po Rudolfa Rakauského, gest 8 na Slaw a gen 4 ginogmenj: a tento poměr gde přes celau staršj historii slawskau. W listinách slawonskochorwatských od r. 837, 893, 1062, 1061, 1067, 1071, 1072, 1078, 1181, 1185, 1190, 1243, 1251, 1274, 1284, 1322, 1327, 1343, u Jana Lucia, De Regno Dalmatiae et Croat. tistěných, nalezá se slawských gmen asi 217, mezi nimi 29 na—slaw, 16 na mir, 1 na wlad, 1 na gost, 15 na Dabr Dobr, 15 na Drag, 10 na Budi, 7 na Bole, 5 na Bog, 5 na Rad, 5 na mysl, 5 na Des, 4 na wlk, 4 na zeli (celi), 3 na Doda, 3 na Stan, 3 na těch, 3 na drug, 3 na něg, 3 na streh strez, 3 Pribina, 3 Goi, 2 Lel, 2 wit, 2 weľ, 2 wol, 2 Beri, 2 Dam (dom), 2 Prw, 2 Tep, 2 God; ostatnj gednotná gména gsau z giných kořenůw slow, k. p. Tras, Boj, lut, grab, grom, kres, cern atd. Onano na Slaw gsau: Boleslaw 3kráte, Budislaw 2, Radoslaw 2, Dragoslaw 2, Slawič 2, Budislawik, Berislaw, Borislaw, Dobroslaw, Držislaw, Goislaw, Miroslaw, Perwoslaw, Rodoslaw, Slawislaw (str. 76), Slawon, Stanislawa, Stoislaw, Swetoslaw, Tolislaw, Wenceslaw, Wladislaw. We Wašich wlastnjch Starožitnostech naleznete podle ukazatele na *gost* 7, na *wlad* a *wlast* 7, na *mjr* 22, na *Slaw* až 40 gmen. W pozděgšjch stoletjch, zwláště we mnišských a klášternjch památkách gmen, arcí že, z přjčin naduwedených, gméno Slaw weždy wjce ředne a s ginými gmény tytýž o wětšinu počtu zápasiti musj. Tak w monastyře Žičanském w Serbii založeném a zděném mezi 1190 a 1224 rokem, nalezá se na lewé straně wěže 216 gmen, nepochybně

mnichůw tam žiwšjch a zwonjwawšjch, mezi kterými gest 20 na Slaw, 25 na mir, 7 na gost, 2 na wlad, ostatnj z giných slow pošlá. Wůbec wšeobecné gest to prawidlo: čjm staršj zápisky a památky našich osobnjch gmen, tjm hustěgi a hogněgi se Slaw wyskytá, čjm nowěgšj, křesťanštěgšj, mništěgšj, tjm řjdčegi a klabněgi.

Že pak se od těch giných osobnjch gmen (mir, wlad, host) národnj gména nenalezagj, na to snadná odpowěd, totiž to staré přjslowj: „Ne z každého dřewa Perun." Mir, wlad, host nebyli bohowé a bohyně; a byť i byli: musegjli wšickni bohowé, aneb bohům podobnj welicj mužowé půwodci a gmenowateli národůw býti? Co o gednom neb druhém platj, to neplatj o wšech. Nenalezagjli se gména národnj od oněch osobnjch gmen, nalezagj se kmenowá, neli prostá tedy složená, k. p. Wladimir a Wladimirsko, Wladimiria, Wladimiriane; Wojmir Woimirsko Woimiriane (Waimarani); Inowłod Inowłodzane, tak i od gost Gostici, Onogost, w staroserbském župa Onogost Onogostiane; tak od Bogdan Bogdansko Bogdania (Moldawa u Serbůw) atd. — I to naposledy nelze zamlčeti, že kdyby Slow Slowan půwodnj a prawě domácj bylo, dozagista aspoň několik *osobnjch*, buď prostých buď složených gmen na *Slow*, w tak dlauhé a široké historii našeho národu by se nalezti muselo, a předce nikde nečteme gméno krále, knjžete, wůdce, otce — kterýby se Slow, Slowo, Slowa, Slowek, Slowko, Slowin, Slowina, Slowata, Slowon, Slowoch, Slownjk anebo Slowibog, Slowomir, Slowitěch, Jaroslow, Wratislow, Wladislow, Dobroslow, Gostislow atd. — ke cti národu anebo z lásky a wděčnosti k němu byl tak gmenowal gako toho přjklady u wšech národůw asiatských, europegských i giných spatřugeme. Pozděgšj nowopečená, z přezwukowaných powstalá gména, gako k. p. Słowacki atd. že sem nepřináležegj, samo sebau patrno. Aniž kde nalezáme gména w našem národu od sala, šalaw, selja (insula Werder), k. p. Jarosala, Wladišalaw, Gostiseljaw atd. odkudž Wy gméno našeho národu odwozowati chcete. Tak by stálo gméno našeho národu samotné a geditné w Historii člowěčenstwa, nebo gak řečeno, u wšech národůw nalezáme takowé porozuměnj a spogenj, takowý swazek a wzágemnost mezi národnjm a osobnjmi gmény, mezi gménem náboženstwa, sekty, třjdy kmene a gménem gednotliwých wyznawačůw a audůw, k. p. národnj Jud Judaei a osobnj Juda, Judáš, Judita; národnj Teut Tuisco (w nářečjch Diet, Deot, Thiod) a osobnj Theudo (wůdce Bojůw), Theudis (král Gothůw), Teutomatus (král u Nitiobrigůw u Caesara), Teutomalus (král Saliůw u Livia), Theutobod (wůdce Teutonůw a Cimbrůw u Eutrop.), Teutorich, Dietrich, Theudelinde, Theudichusa, Theodenantha, Thusnelde, Teutwin, Teutbald, Teutomar, (Titmar Ditmar),

Thiodogisel, Thiethard, Teutobert, Theotrad atd.; tak národnj Goth Gothowé a osobnj Gothus (wůdce u Witichinda), Gothilas, Gothardus, Gothricus, Gothofredus (králowé Gothůw), Gothaeus atd.; tak národnj Suen Sueon (Šwed) a osobnj Sueno I. Sueno II. Sueno III. Sueno IV. (králowé šwedštj); tak národnj Dan Danowé a osobnj Danus (syn Humlůw), Danus II. nástupce Uffůw, Dan III. nástupce Frotonůw atd.; aneb Hellas Helleni a osobnj Hellas (syn Perseůw), Helenus (syn Priamůw), Helena (známá Krása řecká), Hellanicus, Helicardus, Heliodorus atd.; tak Atheniane od bohyně Atheny a osobnj gména Athenaeus, Athenion, Athenais, Athenodorus, Athanagoras atd.; tak i Romani národ a osobnj Romulus, Romanus (Diakon w Cesaree r. 224.), Romanus (arcibiskup w Ruen r. 622), Romanus (papež 900), Romanus (wůdce pod Constantin. Por. 919), Romanus (syn Const. Por. 959), Romanus Argyrus (cjsař 1018), Romanus Diogen. (cjsař 1068), a pak Romilda (manželka Cisulfowa pod Chaganem), Romuald, Romrod atd.; anebo Frank Franci a osobnj Frank, Franke, Franz, František, Francard atd. Tak i u Indůw Bramani sekta a třjda od boha Brama a osobnj gména Brama umělec a řezbář a složené Bramibamey králowna ind.; tak Šiwabhakter Saivas Šiwané sekta a třjda od boha Siwa a osobnj gména Siwi král, Siwa spisowatel indický (Majewski str. 122); Wišnuwité sekta a osobnj gméno Wišnu Sarman (wiz list 6 str. 60). Ba wěru Wy sám str. 752 pjšete že „národnj gméno Ljesi Ljechowé a osobnj Ljech Lešek Leško totožné a z gednoho kořene pošlé gest“: ne chápám tedy proč to samo i mezi národnjmi Slaw Slávowé a mezi osobnjm Slaw Slawek Slawko připustiti nechcete. — Zdrawstwugte!

LIST ČTRNÁCTÝ.

Co do grammatické formy, w tom chybugete, Milý Přjteli! že Slow*an* za půwodnj, prwopočáteční a gediné držjte tak gak gest s tauto formau. Čjm delšj forma, tjm pozděgšj a nowěgšj, čjm kratšj, prostěgšj, tjm půwodněgšj, starobylegšj. Prwotnj prawá forma od bohyně Sláwa musela býti gednoduchá, gednosyllabná ne složená, ale prostá *Slaw*, asi tak gako od *Juda* pošlo gednoduché *Jud Žid*, od *Labe Polabi* od *Chlum* Z*achlumi*, od *Bram* Bra*mowé*. To potwrzuge už sama rozličnost těchto formowacjch nářečiwjch přjdawkůw u rozličných kmenůw Slow-ak, Slow-enec, Slaw-onac, kterážto rozličnost nebylaby

powstala kdyby *Slowan* s přjdawkem *an* tak staré bylo gako sám národ. Proto už sama tato rozličnost koncowek nutj nás přiwzjti že půwodnj gméno bylo Slaw. Gako se Srb Srbi Srbowé, Čech Češi Čechowé, Rus Rusi Rusowé bez *an jn* gmenowali a gmenugj, tak i Slaw Slawi Slawowé. To potwrzugj i dĕgepisci gak cizonárodnj tak domácj. Mezi neystaršjmi řeckými dĕgepisci magj šest, totiž Agathias r. 559, Mauric r. 602, Chronicon paschale, pokračowatel Strabonůw, Anna Komnena, Akropolita, Kodin a Žiwotopisec S. Demetria (s wynechánjm cizonárodnj ausuwky mezi *S* a *l*) pauze a wýhradnĕ gen *Sláw*, *Slawi*, beze wšech přjdawkůw en, in, an, ak; mezi latinskými mágj 19 pauze a wýhradně *Slaw, Slawi*, totiž Cassidor r. 500, Gregor Weliký r. 600, Rukopis Wessobrunský z 8stol., Pawel Diakon, Peter Bibliothekář, Chron. Moissiac., Enhard Fuld., Annal. Fuld., Helmold, w listinách nĕmeckých knjžat, králůw a cjsařůw l. 777. pak l. 846. l. 853. l. 888. l. 977. Slawi, l. 993. l. 996 Slaw, Cosmas l. 1060 Slawi, a ginj mnozj. Odkudže tito toto bezformowé a bezpřjdawkowé, půwodnj neystaršj gméno wzali? Dozagista newysali ge z wlastnjho prstu, ale dostali ge buď ze žiwota, buď z podánj. Kdyby *an*, *en*, *ěnjn* půwodnĕ, podstatnĕ a nerozlaučnĕ ke Slaw bylo přináleželo, kterakžeby se byli tak mnozj a stařj dĕgepiscowé opowážili ge wynechati, od slowa wjce než polowici utjti a odseknauti, a tjm gméno tak welikého po celém swĕtĕ rozšjřeného a známého národu zkomoliti a znepodobitj? Ginj stařj spisowatelé, k. p. Prokop, Theophan, Nicephor Patriarcha, Constantin Porph., Cedren, Jordan, Fredegar, Einhard a ginj pjšj střjdawĕ hned Slaw Slawi, hned Slawini Slaweni. Anobrž i název otroka, wjce owšem cizincům než nám k hanbĕ slaužjcj, *šwedsky* slaf, *dolňosas. a angl.* slave, *holland.* slave slaef, *franc.* esclave, *wlas.* schiavo, *walas.* sklabu, *nowořec.* sklabos naswĕdčuge tomu, že se náš národ nĕkdy gmenowal *Slaw*, adject. *slawský*. — Možnoliby bylo aby se ti tak rozličnj národowé, tak rozličné gazyky, w tak rozličných stranách a kraginách, w tak rozličných časjch we psánj a wyslowowánj gména Slaw tak gednomyslnĕ byli srownali, kdyby ge nebyli tak i slyšeli? Nikoli! to gsau swĕdkowé geden ode druhého newisjcj, domácj i cizj, půlnočnj i gužnj, Skandinawci i Řekowé a proto hodnowĕrnj. Co Wy na str. 470 řjkáte „že Slowenci a Slowáci gen wedlegšj odliky gsau půwodnj gediné formy Slowan Slowené" k tomu potwrzowánj nic Wás swésti nemohlo gen přjlišná horliwost předsewzatau wĕc buď gak buď prowesti. Slowenci a Slowáci negsau odliky gména Slowan, ale wšechny tři gsau odliky a djtky gména *Sláw* pozdĕgi na Slow od Bulgarůw přezwukowaného. Waše Slowan, Milý Přjteli! ať prawdu powjm, gest, gako takowé, wlastnĕ ens non existens;

ono

ono k žádnému kmenu přiwázáno nebylo a nenj, na žádné půdě a zemi nikdy nestálo a nestogj ale létá gediné w powětřj a we knihách. Neboť nebylo ani nenj národu, kterýby se *Slowany* byl gmenowal. Slowinc gsau w skutku w Dalmacii, Slowenci gsau w skutku w Korytanech, Slowáci gsau w skutku w Tatrách, Slawonci gsau w skutku we Slawonsku; ale ukažte mi kraginu na swětě we které Slowané bydleli aneb bydlegj a která se Slowany, Slovania aneb Slowansko, slowanská země zwala? Že se nowěgšj Čechowé od několika let Slowany gmenugj a psáti začjnagj: to tušjm, sami uznáte, že žádné wáhy a platnosti nemá; o ostatnjch kmenech slawských známe že se djlem Slawène, Slawini, djlem Slowini Sloweni, s *totožným* wšak wyznamenánjm, nazjwali. Pjšeteli a držjteli Wy Slowané za gediné prawé, tedy, chceteli důslednÿm býti, musjte psáti i Srbané, Čechané neb Češané, Rusané atd. Slugjli ctjtelé Boha Brama negen Bramané Bramini ále i zkrátka *Brami*, *Bramowé*, (sr. Vollmer Myth. p. 483. Conv. Lex. V. p. 47. a g.): pročby ctitelé bohyně Sláwy, nemohlo slauti Sláwi Sláwowé?

Co tedy pjšete str. 480. „We praktickém ohledu pokládáme za bezpotřebné, anobrž za newhodné odřjkati se stwrzené swědectwjmi šestnáctera stoletj a prostonárodnjm (?) užjwánjm formy Slowanjn, Slowan, Slowák, Slowenec, slowanský, slowenský a pauze z osobliwého wkusu sáhati po přespolnj, méně sprawné Slaw, slawský gakoby přesněgšj a čestněgšj" – to weliçe stranliwé anobrž co do Slowanjn Slowan cele nedůkladné gest. Slaw slawský nenj přespolnj, ani nowé, ale naše wlastnj a národnj, na každé půdě w *této formě*, i gak substantivum i gak adjectivum se nacházegjcj, k. p. *Slaw* (gméno mjstnj w Polsku), *Slaw* (gméno mjstnj w Srbsku), Slawec, Slawice, Slawjn (w Čechach od osobnjho Slaw); Slawska (w Polsku), Slawsko (w Čechách), Slawsko pole (w Banátě), Slawskoj, Slawnoje gezero, Slawenka řeka, Pereslawské ozero w Rusku, Slawno (ulice w Nowgorodě) a tisjce giných w našjch Rozprawách, ač geště neuplně, poznamenaných. Než ukažte Wy nám město, hrad, okolj, kraginu neb národ Slowanjnsko, Slowansko? Gména ruských měst a wesnic, která Wy str. 469. z Geographij a z map přiwodjte: Slowatina, Slowcy, Sloweni, Slowena, Slowisk, Slowyť, Slowjansk čili Slowinsk, Slowun, Šlowjany — gsau učené plody bulharskocyrillských pjsařůw a mapářůw, kterj učenými býti a we knihách *učeně* t. g. nenárodně psáti chtěli. Degte sobě tato gména ustami nezcizoloženého a nepomnišeného lidu wyslowiti, uslyšjte že práwě tak zněgj gako giná mnohá, gim na wlas podobná, ale zbulgarštělými pery geště nepřezwukowaná w samém Rusku a giných slawských kraginách totiž: Slawatina neb Slawětina, atd. Že půwodnj *a* w nich bylo a gest, ukazuge nám gegich

powoděnj a srownáwánj s podobnými gmény w Čechách, w Polsku a ginde. Slowatina k. p. neomylně pochodj do osobnjho gména *Slawata*, (se kterým srow. české Slawatan w prachat. kr. Slawětjn, rakon. prach. čsl. hrad., Slawětjn w Morawě dwakráte); Slowci pocházj od osobnjho Slaw Slawec (srow. české Slawce w buděg. Oslawci we Slawonsků); Sloweni à Slowena (srow. Slawin, Slawina, hustě we wšech kragjch slawských). O wsi *Slowany* we Walachii, kterau str. 465 připomjnáte tož samo platj: a Walachowé wůbec, co do gména našeho národu už proto žádného hlasu nemagj, že gakž nahoře ukázáno, naše *a* téměř wšudy zle, temně a nečistě wyslowugj, k. p. naše slanina pjšj a wyslowugj САЛНННА aneb slánina čti asi sl$^{o}_{a}$nin$^{o}_{a}$, anobrž naše gasné *a* na *o* přezwukugj k. p. zabawiti, wal. zabowesk. Proti tomuto pak osamělému a zwalaštěnému gménu, mnohem wjce se tamž nalezá prawých, půwodnj *a* zadržawšjch k. p. Slawitešt, Sklabu (wiz Slownjk Kawalliot. u Thunmanna str. 224).

Že Slawi, Slawené, Slawiane Sláwáci *nenj* přespolnj, nowé, toliko z osobliwého wkusu wymyšlené a méně sprawné, ale domácj, národnj, dáwné a sprawné widěti i z následugjcjch z lůnu národu a řeči wážených přjkladůw. We starém Rpisu rymowané Kroniky české asi od r. 1520, od Dobrowského na Wyšehradě nalezenéj a od Palackého we Starých Letopisech českých r. 1829, tiskem wydané čte se, str. 491.

„Do Wrati - slawi gede potom (král uherský)
Tu Wrati - Slawené geg přigali."

Hágek pjše při r. 395 a ginde: „Bole-Slawian"; při r. 865. „Ča-slawen, Ča-slawané, Čáslawenka."

Bielský, polský děgepisec má, Sw. 269: „Wrocławiane uprosili sobie skład wolny u króla, tak że niewolno było ieżdżać iedno do Wrocławia na skład."

W *Lindeho*, w *Mrongowiusowě* a giných Slownjcjch stogj: Wrocławianin z Wrocławia obywatel; Wrocławianka i, = kobieta z Wrczłowia.

W *Grodzinského* polsko-ruské Gramm. stogj str. 13. rusky Jaro-slawec, polsky Jaro-Slawiak t. g. obywatel města Jaroslawlja.

W českých Slownjcjch, k. p. w Palkowičowě stogj: Wrati - slawan, Wrati - slawanka = Vratislaviensis.

We windickém Besednjku od Murka stogj str. 776 Sláv, der Slawe, Slawski adj. slawisch, Slavšina die slavische Sprache. (Tamž Sloven Sloveniz der Slowene d. i. der Slawe in Steiermark, Kärnten, Krain; Slaw ge tedy národnj, půwodnj, Sloven kmenné, pozděgšj.)

Anobrž už *Weleslawjn* má: „Sláwy aneb Windy;" a opět: „Sláwi w klášteře Slowanském w Praze." Wiz Jungm. Slownjk IV. 139. W žiwotě se mluwj i we knihách se pjše Bole - Slaw, Bole - Slawsko,

Bole-Slawský, i gak že tedy Slaw Slawen, Slawan, Slawák, Slawsko, Slawský přespolnj formau nasjwati lze, anť gi u nás i wrabci na střechách každodenně opakugj. Řekneteli snad „že toto gsau gména ne prostá ale složená", tedy odpowjdám na to: *předně* že poslednjch dwau spisowatelůw, Waleslawjna a Murka, nikoli; *potom* :co platj o otcowi, to platj o synowi a djtkách z něho pocházegjcjch. Co platj o mužowi Boleslaw', o měšťanech Boleslawenech, o kragi Boleslawsko: to platj tjm wjce o prostěgšj, přirozeněgšj, půwodnj formě Slaw, Slaw' Slawian, Slawsko, kterážto oněm pozděgšjm složeným za studnici, za wzor a obdobu při formowánj slaužila. Gako od Jaroslaw Jaroslaw' powstalo w polském gazyku Jaro-Slawiak, tak od Slaw Slaw' powstalo Slawiak Slawák, gakož Poláci, dle Bandtkieho a Lindeho, anobrž i sausednj Němci Rakaušané, Handrburci atd. k nimž to přezwukowánj neproniklo, skutečně až po dnes Slowáky nazjwagj. Gméno Slowák gest tedy pozděgšj djlem bulgarocyrillčinau přezwukowané, djlem pomnišené ze Slawák. Gako od Jaroslaw Jaroslawl powstalo w ruském Jaroslawec obywatel téhož města, aneb od Wratislaw' Wratislawen: tak od Slaw Slaw' powstalo Slawec, Slawenec čili přezwukowaně Slowenec. Slawec a Slawenec tak gedno gest, gako mladec a mládenec, milec a milenec atd.

Mnohé neodporné důwody a šlepěge nás k tomu wedau, že gméno nyněgšjch Slowákůw w Uhřjch prwopočátečně *Slawák* aneb raděgi *Slaw* znělo a teprw pozděgi na Slow přezwukowáno gest. Slowa podnes užjwaná: p*a*holok, p*a*česy, p*a*gedjm rozp*a*gedjm, p*a*hřeba, p*a*prček (papršték), p*a*točiny, p*a*pluh, p*a*rog, p*a*roh, p*a*robek, p*a*skuda, p*a*škrtiti, p*a*storok, p*a*žder, p*a*per, p*a*žit, p*a*žrawec, p*a*žerák, p*a*prati atd. potom rázsocha, rázswit, rázwora, rázporok, ráztoky, rázcesty, rázkolnica atd. pak chapiti dochapiti, ladjk (lod), laket, lanj, lanský, rásti, rasca, rážga, raždina, rab (wězeň), rabowna, rabstwj, rakyta; dále názwy řek. lat. *Granua* (u Marka Aur. očitého swědka 174.) něm. Gran, mač. Garam, mjsto pozděgšjho Hron, Patissus Patisie u Plinia a Ptolem. mjsto Potisj; wogenské heslo *mar ha* t. g. mor ho, se kterým podle swědectwj Ammiana r. 358 Tatransko-Slawštj Sarmatae limigantes proti Jazygům a řjmskému cjsaři Constantinowi bog začali; slowo *strawa*, nynj na strowa přezwukowané, připomenuté od Jornanda při wypsánj pohřebu Attilowa r. 454.; gméno Satagůw r. 454 zde bydliwšjch a pozdegi na Sotákůw změněné; gména prastarých zámkůw Slavina (Sklabina) w turčanské a nowohradské stolici, we kterých se půwodnj *a* i w ustech lidu až do nyněgška zachowalo, a giná stará mjstnj gména k. p. Slawenec (abauj. stol.) Slawina, Slawinka (dwě wsi w turč. stol.), Slawnice (w trenčan.) atd. naposledy gména Karpat, Arawa Arwa, Kaloča, Galgótz (t. g. Gla-

gowce Hlohowce), Bajnótz (nynj Bojnice), Bagonya (nynj Bohunice, srow. bah-mě.), Bagamir, Bagoš, Bagota, Kasa Kaschau (Kašice, Košice), Kaproncz (nynj Kopornica), Dabron, Damócz (Domowce) atd. které Maďaři tak nazwali, gak ge půwodně z ust Tatranských Slawûw čili Slowákûw slyšeli w časjch předcyrillských, prwé nežli apoštolé a knihy z Bulharska k nim byli přišli; k tomu maďarské wýrazy wztahugjcj se na rolnictwj a hospodářstwj kterému se Maďari gistě teprwa w Uhřjch od Slowákûw, po složenj wýbogného ducha a zamilowánj pokogného domácjho žiwota naučili, k. p. iga (gho), patkó (podkowa), kasza (kosa), kapa (kopa), kazal (kozel kozljk), asztag (stoh), lapát (lopata), kas (koš), guzsaly (kužol), matóla (motowilo), kalats (koláč), zab (zob zobky), bab (bob), kapor (kopor), galagonya (hlohyňa), laboda (loboda), udvar (dwor), pitvar (pitwor), ablak (oblok), asztal (stol), padláš (podlaha, podlaž), raj (rog), szajkó (sogka), galamb (holub), atzél (ocel), patak (potok), padmaly (podmola), akol (okol, ohrada), garad (hrad, ohrada), ganaj (hnog), rabota (robota), kapálni (kopati), aratni (orati), kaszálni (kositi) atd.; názwy úřadûw maďarských: Vajvoda (wogwoda), asztalnok (stolnjk), udvarnok (dwornjk) atd.; polský wýraz Sławák, kterým nás Poláci střjdawě se Słowák nazjwagj; německé ode dáwna užjwané Schlawak, Schlawakey, we kterém cizinci, wen stogjcj, půwodnj *a* tak wěrně zachowali gako we wšeobecném Slave, Sklave; ta okolčnost, že Maďaři obzwláště tyto tři stegnogmenné kmeny Slowákůw, Slawoncůw a Slowencůw čili Windůw gednjm a týmž gménem Tot, Totság, Tot-ország nazjwagj; naposledy že se we starožitných latinských listinách, knihách a zákonech nikdy a nikde nečte Slovak, Slovacus, Slovaci, Slovacones, Slovacicus anebo Človakus, ale wšudy Slavus, Slavi, Slavicus: — wšecko toto pohromadě podáwá nám sotwy podwratitelné důwody, že i we gménu Slowák půwodně stálo *a*. Stogjm pak Wám za to, že ani Slowáci ani Slowenci nepřišli sem z Pruského *Schalauen* čili *Skalovie*, ale gsau prabydlitelé Tatranštj, gako to i některá, nepochybně od nich začerstwa sem donešená, indickosanskritská slowa ukazugj k. p. *Nitra* (w sanskritu blesk, gasnost, gakoby blyštjcj se potok, gasná čistá woda), *Mağura Mahura* čast strmých Tater we Spiši; též *Mağura* w bihar. *Mağura* w kraš. *Mağurka* w oraw. *Mağurka* w lipt. *Mohora* w nowohrad. stol. (w sanskritu *Magur*=strmý, přjkrý, propastný; téhož gména wrchy se i w Indii nalezagj), ano i *Tatra*, *Fatra*, *Matra* ukazugj na Sanskrit. Giž důmyslný *Murray* powěděl: „prawlast Sláwůw w Europě gsau Tatry.“ Gméno Suavia, Slawonac, Slowenec, Slowinec, Slowák pogewuge se wlastně gen w sausedstwj Tater a Dunage, w Panonii, w Illyrikum, této pra-

wlasti Sláwůw; ginj kmenowé slawštj, gestli ge kdy kde na sobě nosili, odtudto ge s wypuzenjm swým skrze Celty do giných kragin byli přenesli — Námjtka ta, že slawsko-maďarská slowa: iga, patkó, kasza, kapa, kapalni, aratni atd. za důkaz toho slaužiti nemohau, že ge někdy i Slowáci tak skrze *a* wyslowowali, anť to prý Maďaři gen organickým zákonem swých ust a duchem swé řeči k tomu puzeni bywše, činili, tato námjtka wywracuge se tjm, že to Maďaři w podobných z němčiny a latiny wzatých slowjch předce nečinili, *o* na *a* nepřezwukowali, ale wětšjm djlem wěrně a nezměněně zachowali tak gak ge, dlužnjci u wěřitelůw, slyšeli, k. p. koszt (die Kost), rostél (der Rost Rostel), trombita (Trompete), zsóld (der Sold), posta (die Post), lóger (rakauskoněm. das Loger, Lager), Obsit (rak. der Obschied, Abschied); rosztok (rak. der Rosttog, Rasttag) atd., tak i z latinské: ostya (hostia), oskola (schola), óra (hora), rózsa (rosa), golyóbis (globus), notarius, próba, forma, sors, mód, pompa, font (pondo), apostól, doktor, Dorottya (Dorothea), Domonkos (Dominicus), kondér (congius), korda (chorda), orgona (organon), ibolya (viola), kolalis (corallis), okular (oculare), prépost (praepositus), korona (corona), koronázni, protestalni atd. pročže dle ducha řeči swé neřjkágj Maďari karanázni, pratestalni, prabalni, aneb aspoň argana (mjsto orgona), apastal (mjsto apostol) poněwadž se w tomto poslednjm giž na počátku *a* nalezá podle něhožby se wšecky následugjcj samohlásky přezwukowati měli? — Onano slowensko-maďarská slowa až podnes někteřj Sláwowé, gménowitě Rusowé, tak skrze *a* wyslowugj; anobrž i někteřj Slowáci, k. p. w gemerské stolici, Wašj wlasti, zachowali postud to půwodnj *a*, řjkagjce: kwaň (srow. rus. Polkan, kanina), kwažka (kwožka kožka), hara huara (hora), šwa (čwo čo), puagdú (puagdu pogdú), nuaž (nuož nož), taljar (tolár), chapiti uchapiti (chopiti) atd. srow. *Bartholom.* Notit. Com. Gem. str. 135.

Slaw' (Slawj) prwopočátečně značilo spolu i kraginu i národ a bylo collectivum ženského pohlawj práwě tak, gako: Srb', Rus', Doň (Dania), Mur' (Aethiopia), Syr' (Syria), Čud', Jam', Kors', Lib', Lob', Perm', Sum', Ter', Žmud', atd. odtud pozděgšj Slawia kragina a Slawi Sláwowé národ k činěnj gasněgšjho rozdjlu, tak gako Cosmas má od Srb' Srbia, Srbju, od Rus' Rusia. Srow. *Dobrowského Instit. Ling. Slav. dial. veter.* str. 274. „Formantur Collectiva feminina hujus formae ope ь uti Мурь Aethiopia, Сурь Syria Syri, Русь Russica gens.“ Srowneg staroslawské cjew' (čes. céwa), želw' (želwa), krow' (krew); srowneg české wes', chud' (chudina, chudý lid): tak i Slaw'. — Že Slaw' s měkým *w* čili jer na konci někdy i mjstnjm gménem bylo, toho podnes zachowaly se slepěge a důkazy w nyněgšjch

slawských nářečjch, k. p. w polském Jarosław, genitiv Jarosława osobnj, a Jarosław' genit. Jarosławia mjstnj gméno, odkud opět Jarosławiak osobnj; tak i Wrocsław', Zasław' a g. w ruském Perejaslaw genit. Perejaslawa osobnj, Perejaslawl' (s epentheticým čili possessivným l'), genit. Perejaslawlja mjstnj; a obzwláště w českém nářečj, kde se ještě práwě i pűwodnj staré pohlawj ženské w této mjstnj formě zadrželo, k. p. ten Boleslaw, genit. Boleslawa, ta Boleslaw', genit. té Boleslawě neb Boleslawi mjstnj gméno; tak i Čáslaw. muž: ta Čáslaw' mjstnj gméno, ten Dobroslaw — ta Dobroslaw'; ten Jaroslaw — ta Jaroslaw'; ten Wratislaw — ta Wratislaw'; ten Zbraslaw ta Zbraslaw' atd. Gako ze wšeobecného topického gména *Slaw'* w řečtině a latině učiněno *Slávia*, tau měrau, podle téhož prawidla a ducha řeči i z obzwláštnjch a menšjch topických gmen. Bole-slaw', Čá-slaw', Wrati-slaw' učiněno Bole-slavia, Ča-slavia, Wrati-slavia. Tak s měkým jer, čili řeckým η (ne α) na konci pjše i Kodin. Notit. Graec. Epis. p. 399. Πρισϑλαβη Ρουσικος = Preslavia Russica. Co platj, gak řečeno, o složených gmenách na Slaw', Čáslaw', to platilo a platj i o prostém a samotném Slaw'. Dobře tedy Helmold a gjnj psali *Slavia* o kragině na Pomořj baltickém, nebo až do dnešnjho dne nalezá se tam krag *Slaw'*, německy der *Slaw'sche Kreis*. Toto nás k tomu přeswědčenj wede, že grunt a základ wšech variacij našeho národnjho gména gest: *Sláwa* bohyně, *Slaw* ctitel Sláwy, *Slawa* ctitelkyně Sláwy, *Slawowé* ctitelé Sláwy, *Slaw'* mjsto, wes, okolj, kragina buď bohyni Slawě, buď muži Slawowi, buď národu Slawům přináležegjcj; tak gako w Indii Saraswati bohyně, Saraswati gegj ctitelé a národ, Saraswati kragina. Ostatnj koncowky *ini*, *inia*, *ani*, *ania*, *oni onia*, *ci ici* gsau pozdějšj, hned k náboženskému *Sláwa*, hned k topickému *Slaw'* přiwěšené přjdawky ant k obogjmu rowně potřebowány byly k. p. náboženské Brama Bramani, Teut Teutoni, Christ Christiani; Koleda (Koledci) Koledici, Stado (Stadci) Stadici atd. a topická Zachlumiane i Záchlumci, Zahorlane i Zahorci, Pomoriane i Pomorci atd.

Pakliže se tedy tak welice proti tomu zpjráte, aby gméno našeho národu od osobnjho, boha, bohyně, otce neb muže, *Sláwa Slaw* pocházeti mělo, ant prey forma *ane topická* gest a ne otcčná čili rodowá: nu dobře, buď Wám! tedy odwozugte ge sobě neyprwé od topického *Slaw'* (wes, město, župa, osada neb krag Slávě neb Slawowi náležegjcj) a toto od otce neb muže Slaw a toto teprw od bohyně Sláwa. Neljbjli se Wám gméno našeho národu z prwnj studnice čerpati, tedy wažte ge z řeky aneb z potoka: woda předce wšudy gedna a táž. Wždyť i od gména *Sláwa Slaw* mnohá otcčná na *ič ić*, *ic išč* a ma-

tečná na *in ina ino* se skončugjcj gména máme, k. p. w Čechách: Slawice, w Morawě Slawice znog. kr., we Slezku Slawice, w Chorwatsku Slawica; tak i Slawin, Slawina, atd. — S Bohem!

LIST PATNÁCTÝ.

Že se Wašemu Slow Slowen štěstj w domácj řeči psánu býti snad prwé za podjl dostalo, nežli našemu Slaw, odtud geště nenásleduge geho prawost a domácnost. We gmenech národnjch rozličnost a starobylost samých domácjch spisowatelůw nic nerozhoduge; každé nářečj chce swé wyslowenj a psánj prawým, platným a wšeobecným učiniti. Skladatel staroněmecké básně o Karlu Welikém r. 1100 gmenuge Němce *Deusen*; w tak řečeném Šwábském zrcadle (Schwabenspiegel) r. 1268 slugj *Tutsch*; Hornegh pjše *Tewtzsch*; Šwábštj básnjři *Tuitsch*; Nižňosaštj spisowatelé *Dudsch dudesk*; Hollandštj *Duitsch*, Šwedštj *Tysk*, Danštj *Tydsk*; w Hornosaském spisownému nářečj od času Lutera *Deutsch* neb *Teutsch*: slušnoli zde řjkati že ne Deutsch, anobrž Deusen aneb Tutschen gest domácj a prawé, ostatnj cizj a wykřiwené? — Srow. Meiboma Tom. III. str. 197. „Deet, Diet, Diot, Theot, Thet, Theut, Thiat, Thiot vocabula, idem sunt, tantum a pronunciatione et scriptione discrimen."

Prokopowi Spori, Alfredowi Surpe, které gako přjklad na str. 471 přiwodjte, nemohau slaužiti za obdobu k pokaženj a změněnj gména Slaw: to zagisté činěno obyčegně gen we twrdých, cizincům newyslowitelných, slowjch a gménech. Nesnadnost gména Slaw pro cizince neležj w samohlásce *a* neb *o*, která w každé řeči snadná gest k wyslowenj, ale w neobyčegném a řjdkém u nich spogenj zwuček *sl*. Ostatně i o této negápnosti cizincůw, gmenowitě Řekůw a Řjmanůw, co do wyslowowánj cizých gmen, mnozj sobě nadsazené představy dělagj. Mělyť i Řečtina a Latina twrdosti w sobě a shromaděnj sauzwuček we šlabikách, gakowéž se sotwy w našj řečj nalezagj, k. pr. σπλαγχνον, σκνίπος, Ορφνη, βδεω, βδελλιων, πτοχος, χνοη, δνοφος, κτεινω atd. aneb Latinjci: scrobs, percrebresco, probrum, mulctra a g. Hláska *o* po dwau sauzwučkách, zwláště po *l* u Řekůw a Řjmanůw nic řjdkého a

těžkého nebylo; gestliže psali γλοσσα χλωρευς, χρονος, πλοκη, τμολος, σχολη, στροβιλος, στρωμα, anebo flos floris Flora, ploro, Clodius, Chlorus, globus, gloria, sclopus stlopus sclopetum atd. pročby nebyli mohl psáti Σκλοβοι Σθλωβηνοι, Sclovi Sclovini Sclovia Sclovinia Sclovania — ?" Kdyby to byla něgakowá u Řekůw a Římanůw neslýchaná a newjdaná hláska, anebo polská nosownice ą ę dąb część, anebo něgakowá složená těžká dwoghláska, gako k. p. maďarské ö ő ü ű, ökör, szőlő, ptrücsök, francauské eu heureux, německé ö ű eu, Söhne, Lügner, Preussen atd.; tedy by nebylo diwu, kdyby mjsto nj některau ginau, gim známěgšj a běžněgšj byli psali: ale kteráže samohláska gest gasněgšj, snadněgšj, Řekům a Římanům obljbeněgšj, gako o? Řeci a Římané se po o schwálně sháněli a kde gen mohli takowé užjwali. U Pindara, Thukydida panuge o nade wšemi hláskami, ne bez zaumyslného ohledu a lowu. Cicero téměř přespřjliš dychtil po tomto zwučném, gadrném vokalu hledaw a lapaw geg s welikau pracj a potem w neymnožšjch swých řečech, k. p. „Video P. C. in me omnium ora atque oculos esse conversos; Video vos non solum de vestro ac reip. verum etiam, si id depulsum sit, de meo periculo esse sollicitos." W této kratičké sadě naležá se 16 *o*, a gen 4 *a*. I gakžeby tedy Řeci a Latinjci a gegich potomkowé i následownjci tuto gim wjtanau hlásku nebyli s radostj uchwátili, kdyby už tehdáž náš národ byl se Slow Slowané nazjwal? Epenthetické čili euphonické ausuwky, neyčastěgi, *t*, *th*. *d*, *k*, před polovokaly *l r n*, nětoliko w řečtině a latině, nýbrž i we slawčině welice byly a gsau obyčegné, k. p. ausuwka *t* pred *l*, *r*: stlp stolb srow. slaup Saule, straka a sroka, středa a sreda, střjbro a srebro, atd.; ausuwka *d* pred *l*: mdlý mdloba a mlý malatný; hrdlo a hrlo, modliti a moliti, sedlák a selo, sadlo a salo, křjdlo a krilo, Wlkodlak a Wlkolak, zřetedlný, smrtedlný, mjsto zřetelný smrtelný atd; ausuwka *d* pred *r*: zdrada pol. a zrada, zazdrost a zazrost (zazeránj, záwiděnj), zdroj a zrjdlo (oboge od z-r žrielo), ždral serb. (zoraw, žerawl, grus), ždriebe serb. (žriebe), razdrušiti starosl. (razrušiti), razdriešiti (razriešiti), nozdry (nosry nos) atd.; ausuwka *d* před *n*: gedn gedna gedno (od gen gena, unus, ein), Wjdn Wjdeň (Wien, Vienna) atd.; ausuwka *k* před *l*: čklan serb. a član článek, před *n*, liknowati (srow. ljny leniwý), zaměstknati (srow. město) atd. Z tohoto ohledu tedy wšecky námjtky a žaloby proti Řekům a Římanům a gegich kaženj našich slow zbytečné gsau, ant wšickni rowně hřešjme, toliko s tjm rozdjlem, že snad my též ausuwky sme w giných a oni w giných slowjch potřebowali. Wy prawjte, str. 471. „že Řekowé a Římané ani *gen gedinkého* (!) gména slowanského čistě, wěrně

a wlastně, bez ohnutj a přeginačenj, zapsati neuměli, anobrž wětšj počet zachowaných nám od nich slow, až nad možnost wyrozumenj gim, zohawena a zpotwořena gsau.“ Ach, Milý Přjteli! my Sláwowé mnohem hůře, nedbanliwěgi, neswědomitěgi a swéwolněgi zacházeli sme od gakžiwa s cizými gmény wůbec, a obzwláště i se gmény klassických těchto národůw; my sme cizj gména tak okaličili, zkomolili, ochromili, zpřezwukowali, slowem zpotwořili a znepodobili, žeby ge ti národowé, gimž přináležegj, naskrze za swá poznati nemohli; že sme ale už ode dáwna k těmto zpotwořencům a mrzákům přiwykli, zdagj se nám ona býti přirozená, prawá, wěrná a čistá. Srownegme gen a zpytugme nestranně obě stránky. Že Řekowé a Řjmané naše gméno psali Sthlavi Sclavi, Stlabeni Sclaveni, my proto hluk a křik děláme, ačpráwě wěru w těchto gménech každý, i neučený, syn našeho národu snadno se pozná. Pozná, uslyšj a spatřjli se ale *Γραικος* w našem Řžek a Grečanin? aneb *Ἑλλην* w našem rusk. Еллин aneb w chorw. a pols. Chelen? Poználi se Romanus w našem Řžjman, Rimljanin? Italus w našem Taljan? nenjli toto mnohem wětšj ohnutj a přeginačenj půwodnjho gména nežli Slaw na Sthlaw a Sclaw? We gménu Slaw Řekowé a Řjmané toliko *gednu* proměnu a chybu učinili, totiž že před půlvokalné *l* položili epenthetické čili euphonické *c* neb *t*: my naproti tomu zpáchali sme *čtyry* i *pět* hřjchůw na gegich gménech, totiž při gménu Graikos 1) odsekli a odhodili sme hlawu čili prwnj pjsmenu G aneb zginačili na H; 2) čisté *r* přezwukowali sme na gim neznámé a w kořenu gména se nenalezagjcj břjskawé *ř rž*; 3) dwoghlásku *ai* změnili sme we prosté *e*; 4) we množném počtu přezwukugeme *k* na *c* a w přjdawných gménech na Řekům neslýchané č Řeci Řečtj. Neginače gest se gménem Romanus a Řžjman neb Rimljanin, i zde 1) u Čechůw a Polákůw *R* na *Rž* Romanům neznámé a newyslowitelné změněno; 2) *o* na *j i* přezwukowáno; 3) po *m*, ke gménu cele nepatřjcj zwučka *l* dodána; 4) čisté *a* na *ja* změněno; 5) koncowka *us* wynechána aneb w *in* proměněna. — Kdo se tu wětšj newěrnosti w cizých gménech dopustil, Řekowéli a Řjmané w našem, čili my w gegich? Že Řekowé a Řjmané psali Persthlawa, Radosthlaus, Mirostlaus, anebo Sedesclaus, Ladasclaus, Sclaomir — to wěru geště nenj takowé pokaženj a poškareděnj gména gako k. p. Kostjatin u Nestora, Kosta Kojo u Serbůw mjsto Constantin, Crha čes. Ťiro serb. mjsto Cyrillus, Mefodij w cjrk. aneb Metuděg u Dalem. mjsto Methodius; anebo Горац, rus., Chorac pols. a chor. Orac wind. mjsto Horatius. A kterému Řekowi neb Řjmanowi by se i gen snjwalo o tom, žeby následugjcj gména geho byla: Ambrož Brož (Ambrosius), Balant (krain. Valentius), Balaš (krain. Blasius), Baštian krain. Šebestyan (Sebastianus), Čenek

(Vincentius), Diwiš (Dionysius), Dmitrij rus. Mitar serb. (Demetrius), Fedor (Theodorus), Giřj Ďuró Ďuka (Georgius), Hawel (Gallus), Hyňek (Ignatius), Jaroljm (Hieronymus), Klima (Clemens), Lena (krain. Helena), Lukarda (Lucretia), Mikuláš (Nicolaus), Násto (Anastasius), Netiše (Agnes), Ofka (Euphemia), Ondřeg (Andreas), Pawel Paul (Paulus), Řžehor čes. Gligoria Gliso Gergo serb. (Gregorius), Tane Tajo (Athanasius), Waso (Basilius). Anebo germanská: Arnušt (Ernst), Bedřich (Friedrich), Frum (Wolfram), Gindřich (Heinrich), Getřich (Dietrich), Wiljm (Wilhelm), Žigmunt Žiga (Sigismund) atd. Anebo gména měst: Beňátky (Venetiae), Cáchy (Aachen), Pařjž (Parisii), Selun (Thessalonike), Řžjm (Roma), Řžezno (Regensburg), Wjdeň (Wien, Vienna), a g.; aneb gména národůw a kragin: Don' (Dan Dania), Šavez krain, Sasic (Sachse), Špaňhel (Hispanus), Talian (Italus), Sracyn (Saracen), Žid (Judaeus) atd. Negsauli tato od Slawůw wjce překrucena a zohawena, nežli onano od Řekůw a Řjmanůw? — Srownegte naše *Krleš Krleš* s řeckým Kyrie eleison, a pak slowa slawská u Constantina Porph. Anny Komneny a giných psaná s našimi půwodnjmi slowy, a přeswědčjte se, že tito milosrdněgšj byli a bedliwěgšj k našj řeči, nežli my k gegich.

Anobrž naše wlastnj národnj, osobnj a mjstnj gména my sami wjce nežli Řekowé a Řjmané sme porušili a znepodobili, hned proměňowánjm, hned přidáwánjm nepotřebných, hned wyhozowánjm podstatných zwuček, hned přezwukowánjm hlásek, tak že nenj hlásky a pjsmenky w našem národnjm gméně, rowně gako i w osobnjch a mjstnjch od něho pocházegjcjch, na Slaw kteráby nedotknuta a nezměněna byla zůstala a kteréby něgakowé násilj nebylo učiněno k. pr.

S na *Š* změněno w Litwě a w některých mjstech Ruska i Slawonska: Šlowan, Šlawonac.

l na *u* změněno u Bělohorcůw tatranských i ginde: Suowák, Bohusuaw; anebo cele wynecháno gako u Serbůw: Saw Sawa, Wukosaw Wukosawa, Woisaw Woisawa, Stanisawljewič, aneb mjstnj Belosawci, Mirosawci, Pirosawa, Wišesawa.

a na *o* na *u* na *i* přezwukowáno: Slow Slowenci, Sluwi (Schlüben), sliwenstga.

w nestegně wyslowowáno, hned twrdě *w*, hned měkce *w'* hned přjsuwkau *l* obtjženo: Preslaw Preslaw' Preslawl, Jaroslaw Jaroslawl.

Reknite: páchali-li Řekowé a Řjmané tyto i tak mnohé i tak weliké křiwdy na našem gméně, gako my sami? We prostém řeckolatinském Sthlaw Sclaw dozagista každý spjše pozná naše gméno, nežli w těchto chromotách a mrzáctwjch? A geště nad to srownegme ten nesčjslný počet rozličných přjdawkůw, přjwěskůw a koncowek, nimiž

naše národnj gméno usty a pery rozličných našinců zohaweno, s těmi prostičkými a nemnohými řeckolatinskými. U těchto přidáwáno gemu gen dwě neb tři koncowky *eni, ini, ani*, Slaveni, Slavini Slavani: u nás naproti tomu asi gedenácte, totiž *ak, en, in, én an jan, on onac enec inec janin*: Slawák (Slowák), Slawen (Slowen), Slawin (Slowin), Slawan (Slowan), Slawjan, Slawon, Slawonac, Slowenec, Slowinec, Slawjanin. Nemámeli tedy příčiny z tohoto ohledu wjce sami na sebe a swé spisowatele řkáti a žalowati nežli na cizince a to mezi wšemi národy nèywzdělaněgšj a w dègepisectwj neywycwičeněgšj a neymistrownègšj?

Gako Sláwowé císa historicky gistá gména Spali, Skamari, Chazari, Ambri atd. zpřezwjkowali we spolju: skomoroch, obri, Kozari, tak i Slaw na Slow. Čili řekneme i zde že Plinius, Ptolemaeus, Jornand a ginj též zle a chybně se hláskau *a* onano gména psali, Sláwowé pak že ge prawě skrze *o* wyslowowali? Kdo tu bude saudcem? gistě ne my Sláwowé we wlastnj swé wěci. Tak podkopáme wšecko historictwj. Tak by sme přiwzjti a wěřiti museli, že cizinci i gména swého a giných národůw, kde *a* stogj, zle a chybně psali, Nestor pak a ginj slawštj spisowatelé, že ge lépe psali skrze *u* neb *i*; že tedy Rumuni a Řjmani Rimliani lepšj gest, než Romani; Urmani, Kozári, Torky že lepšj gest než Normani, Chazari, Turky atd. Odsauditi a odmrštiti gednoho neb dwa swědky a historiky, gest už wěc opowážliwá: celé pak zástupy historikůw a swědkůw odsuzowati a zatracowati, a to swědkůw z těch neyrozličněgšjch národůw a gazykůw, Řekůw, Řjmanůw, Germanůw, Arabůw, Armenůw ag. kteřj mezi sebau w žádném porozuměnj nestáli, z rozličných stoletj a kragin, swědkůw sauwěkých, přjtomných, očitých i ušnjch, swědkůw mjchaných z našeho národu i z cizých a předce se srownáwagjcjch, swědkůw a historikůw často klassických, we wšech giných zprawách hodnowěrných a nepodezřelých, swědkůw gegichž psánj a wyprawowánj prawdiwost až po dnes sám lid našeho národu žiwým přjkladem a mluwenjm potwrzuge, zástupy a haufy takowých swědkůw opowrhowati a gim hodnowěrnost odpjrati —: to se aspoň s mogjm historickým swědomjm a člowěčenským citem naskrze nesnášj; nic za prawé, skutečné a domácj o národu našem nedržeti, leč co ode domácjch spisowatelůw psáno, toby aspoň u mne byla gednostranná národnj samoláska a přepiatý ultraslavismus. Psal-li Ditmar wěrně a swědomitě i drobněgšj nástiny a odličnosti slow, gak ge z ust lidu slyšel, bur mjsto bor, Zuetibur, Selibur, a Helmold Kurice mjsto ginonářečiwého korec korce; psal-li Constantin Porph. a ginj mjsto ğ, ch čili wlastně h gak se w ustech ruského lidu slyšj πραχ, ὀςροβουνιπραχ, Βουλνηπραχ, Kodin

Τζερνιχοβη (Černigow); pročžeby sme tu důwěrnost k nim mjti neměli, že to negen w menšjch a chatrněgšjch gménech, ale i w národnjm gménu činili a tak ge psali gak ge slyšeli? Gestli se Nicephorus Pariarch r. 828, Adam Bremenský, Helmold a ginj, u prostřed Slawůw, w lůnu gegich měst a kragůw seděwšj, děgepisci, neštjtili už i řeckolatinskau ausuwku *c* neb *k* ze gména Sclav wynechati a čistě Slav Slavi Slavonia psáti: pročžeby se byli ostýchali totéž se hláskau *a* učiniti, kdyby gi za cizau neslawskau byli drželi, a kdyby z ust lidu Slow Slowania byli slyšeli? Že se w některých staršjch spisech tytýž, ačkoli gak Wy sám wyznáwáte *řjdčegi* i *o* (Slow) wyskytá, k. p. u Ptolemaea Suobeni, w řeckém Žiwotopisu S. Klementa Sthloveni, w listině krále Kresimira 1071 Slovigna ves, to, (negsauli pozděgšj změny nesnášeliwých Slowomilůw), gediné důkazy toho býti mohau, že w některých kragjch a nářečjch přezwukowánj *a* do *o*, aneb raději wyslowowánj krátkého *a* s přjzwukem hlásky *o*, cjrkewnj bulgarčinau neli zplozené aspoň uspjšené, giž toho času mjsty slyšeti se dalo. A wšak wedle těchto přeřjdkých a djlem pochybných přjkladůw na *Slow*, na druhé straně nesčjslné množstwj gmen na *Slaw* w týchž starých spisech nalezánie, tak že, wedle gednoho Slow sto *Slaw* se položiti může, gako to z částky w našich Rozprawách a zde w Listu XIII. ukázáno. Co se Ptolemaeowých *Suobenůw* týče, ačkolibych srdečně přál, aby se našemu národu oswogiti mohli, nicméně wšak snášjm se wětšjm djlem se Schlötzerowým saudem o něm, Nord. Gesch. str. 148. „Gewiss hat Ptolemäus im 2 Jahrhundert gelebt; gewiss hat er auch eine Geographie geschrieben. Aber ob das was wir jetzt unter diesem Namen haben, die wirkliche Geographie des Ptolemäus sey, ob sie nicht an unzähligen Orten von spätern Händen verändert, vermehrt, verbessert, und interpolirt worden, dass wir also in Gefahr stehn, ganz *junge* Nachrichten auf Rechnung des alten Ptolemaeus zu schreiben: ist eine andere Frage!“ Tamž str. 176. „Mit dem Ptolemäus ist noch zur Zeit für die alte nordische Geschichte *nichts* anzufangen, da ihn weder die kleinere noch die höhere Kritik bis dato bearbeitet hat. Schon in den gedruckten Ausgaben finden sich unglaubliche Verschiedenheiten: was wird es erst für Varianten geben, wenn die vielen noch ungebrauchten Handschriften mit einander verglichen werden sollten? — Doch gesetzt, wir hätten den wahren Text, dann kommt die zweite Frage: von wem kommt dieser Text? Von dem alten Alexandrinischen Ptolemäus aus dem 2. Jahrhunderte? Gewiss nicht immer. Was mir nun die Geopraphie des Ptolemäus nennen, ist ein Cento, ein Flickwerk, wo vielleicht der wahre Ptolemäus ursprünglich zu Grunde liegt, den aber weit spätere Besitzer zum Collectaneenbuch gebraucht und durch

unzählige Correctionen und Interpolationen so umgeschmolzen haben, dass er sich gar nicht mehr ähnlich ist.“ Než přigmime i Waše čtenj a wykládánj *Swoveni* za prawé: mámeť podobné přjklady a to mnohem wjce i na straně Slaw Suaw, Saw, k. p. u *Sexta Rufa* (kwětl 364), Breviar. Hist. Roman. C. 7. C. 8. „Illyricus habet Provincias septem et decem: Noricorum duas, Pannoniarum duas, Valeriam, *Saviam* etc. Amantinis inter Savum et Dravum prostratis, regio *Suaviensis* et secundorum Panoniorum loca obtenta sunt.“ Srow. Cassiodora, kancljře Theodoricha krále, Libr. IV. Ep. 49. „Universis provincialibus et capillatis defensoribus et curialibus *Suaviae* consistentibus Theod. Rex. Fridilaldum locis vestris praeesse censuimus.“ A opět L. IX. Ep. 8. „Magnitudinem tuam ad Dalmatiorum atque *Suaviae* provincias iterum credidimus destinandam.“ Potom *Prokop*, L. I. C. 15. „Atque hi Liburni, Istri, Venetae, sunt maris accolae, supra quos Siscii et *Suavi* (Σουάβοι t. g. Slawi), non illi qui Francis parent (t. g. ne Šwábi Svevi němečtj) sed ab iis diversi, interiores terrae tractus obtinent: ultra hos Carni siti sunt Noricique.“ Týž L. I. C. 16. „Cum ex *Suavia* Barbarorum indigenorum copias adsciverint, recta Dalmatiam ac Salonas petere. — Dum apud *Suaviam* Asinarius Barbarorum exercitum conscribit etc.“ O druhém swědku, totiž Cassiodoru srow. Kopitara w Glagol. Cloz. str. LXXVI., Anno 493—526 „Cassiodorus praesidem mittit Dalmatiae atque *Suaviae* provinciis. Haec Suavia necessario Slavia est. Etiam nunc Slavi *l* saepissime sonant ut *u*. Audi rusticos non solum Carnioliae et Lusatiae sed et Poloniae.“ Srowneg o tom dále i naše Rozprawy, str. 116. Suavia a pozděgi Savia tak powstalo gako suoboda ze sloboda, kwočna ze kločna, Suowák (u Bělohorcůw) ze Slowák, Wukosawa z Wlkosawa atd. Za to mám, že toto gméno Suavia Slavia a řeka Suava Slawa (srow. řeky Oslawa w Čechách, Uslawa w Morawě atd.), gest neystaršj gméno a pozůstatek z oněch předgallských časůw, o nichž Nestor pjše: „po mnozjechže wremjanjech sjeli suť Slowjeni po Dunajewi, gdje jest nyně Ugorska zemlja i Bolgarska. Ot tjech Slowjen razidoša sja po zemlje i prozwaša sja imeny swojimi. — Wolochom bo našedšem na Slowjeni na Dunajskija, sjedšem w nich i nasiljaščem im atd.“ Gméno Suavia Suava (srow. wlasky Schiavo, Schiavonia) přitlumeno bywši skrze Gally čili Wolochy a giné národy, opět wyniklo s nowým přjchodem Slawůw a Serbůw do těchto kragin a zachowalo se od nepamátných wěkůw w nepřetrženém pásmu, odkudž i gména Sawci Posawci a Slawonci wlastně totožná gsau, na týž krag i kmen se wztahugjcj. Roku 576 gmenugj řečtj děgepisci Laurentia knjže Slavinie w těchto kragech; roku 884 byl zde Bracslaw Slavoniae dux; roku 1062 má Breve Alexandra II. papeže, u

Pejačewiče str. 122. „crux etiam ante te per Dalmatiam et *Sclavoniam* ubique geratur." r. 1105 gmenuge se wlistině u Kerčeliče (Systemata ad Reg. Slav. Rpis) str. 114: „Nos Colomanus Dalmatiae, Bosniae etc. rex, significamus omnibus, singulariter autem populo nostro *gloriosae Nationis Sclavonicae*, quod coram nobis Martini Lapsánovich etc." Tohoto gména a geho slawného wýznamu gsau a byli sobě wždycky obywatelé Slawonska powědomi tak, že tuto tytýž silně se prozrazugjcj powědomost Kerčelič mezi národnj předsudky a wady gegich charakteru klade, w Rukopisu naduwedeném str. 1. „De praejudiciis populi Slavoniae. Secundum populi hujus praejudicium est *Gloria*, hinc se ad nihil obligari ac ad bellandum, cum suo duce vel principe, credunt, et hoc a primo eorum Duce sibi datum, dein a Ladislao confirmatum praetendunt, se *Slavones* dici ideo, quod *Slawa* gloriam exprimat in Illyrico, hinc *Slavones* sive Gloriosi." Tak pjšj toto gméno od zniku swé literatury wšickni *Slawonci*; Relkowič (Slavonska Grammatika 1767), Kermpotič, Lanassowič, Berlič a g. Tak Lanassowič w Mluwnici str. 38. 31. 217. „Slavonac ein Slavonier, Slavonkinja eine Slawonierin, Slavonski jezik, Slavina bohyně Juno(?)" Tak Berlič w Mluwn. str. 358. „O slavonskom jeziku" Tak Kermpotič, w básni Katharine II. i Jose II. put u Krim 1788. str. 72. „Rječ slavonska, str. 73. Od slavonske kervi, slavonska slowa. atd." Anobrž gako u Řekůw a Římanůw, u Rusůw a Serbůw w básnictwj gak prostonárodnjm tak i umělečkém *Sláwu* za bohyni držáno a opěwáno, tak i u Slawonců w; aspoň mně, čtaucjmu Báseň Jos. Kermpotiče „Pjesma wojewodam Austr. i Ros. u Beču 1789. str. 29 a násl. zdálo se, gakobych byl čjtal wypsánj řeckořjmské Sláwy čili Famy a Honora od Homera, Hesioda, Virgile, Ovida, Valeria Flakka ag. takowá stegnost mythologie, citůw a obrazůw, ačkoli přeswědčen sem o tom, že Slawonec tento oněch Klassikůw nenásledowal ba i sotwy znal a čjtal. Několik slok z geho básně zde klademe kde Sláwu takto awodj:

Slavonia ime mi biaše
  Panonia illi Illiria
Neimado ja imena wiše
  Dok čestita gospodovati pria

A sada me na sto djela djele,
  Sad ovako, sad onako ime,
Ta Bogiňa imala je vele,
  Al jih sakri dvitisučno vrime. atd.

Co Wy na str. 467, 468. dowodjte z některých knih Chorwatských: „Slovenskim Banom" mjsto Slavonskim a „cirkwa Zagrebačka

slovenska" to se tam wetřelo gen od sausednjch anobrž i tam rozsypaných Slowencůw, aniž má wáhu swědectwj, zwláště powážjmeli gak nesnášeliwj gsau páni Slowistowé; gak wše přezwukugj, falšugj, trhagj co nenj podle gegich kopyta. Buďte zdráw a Slaw!

Duška I. K Listu druhému, str. 15. r. 3. po slowjch „*na Slawa*" wložte medle geště toto: Že w této od Slowákůw, Morawanůw a Polákůw zpjwané pjsni, přjpěw *Žalma* (Zelman) to značj co *Sláwa*, patrno gest i odtud, že w neystaršjm Pražském přeloženj Žaltáře slowo *psalmus hymnus* skrze slawa, *psallere* skrze slawiti, a nástrog hudebný *psalterion* skrze slawa a slawnjk se tlumočj: wiz *Jungm. Slownjk* IV. str. 139. 140. „Slawte Hospodinu = psallite Domino; Slawiti budu gmeni Hospodina psallam nomini Domini." Srow. *W. Hanky Sbjrku neydáw. Slownjkůw českých str.* 209. „Wslawiu=psallam" str. 217. Wstaň chwála má, wstaň sláwa má a husle wstanu na zabrziezdienyu. str. 226. Wstaň chwálo má a wstaň slawnyku a husle wstanu auswite, = psalterium cithara." — W pozdějšjch přeloženjch Pjsem S. k. p. w Kralické Biblj a g. wýraz *psalmus* hned skrze sláwa, hned skrze chwála, hned skrze žalm, *psallere* pak hned skrze oslawowati, hned skrze žalmy zpjwati se tlumočj. Odtudto widno že gako se we křesťanských spisech a zpěwjch užjwalo pohanské *Sláwa* mjsto Žalm psalmus; tak na wzágem křesťanské *Žalm* wešlo do národnjch pohanských zpěwůw mjsto Sláwa.

Duška II. W listu třetjm, str. 33. řádek 12 stogj: „Jungmann přiwodj we Slownjku swém pod článkem *sláwa* i sanskritské, s naším cele rowné, *slava* a *slagha* od kořene *shlu* t. g. slugi." — K tomuto punktu přidegte gestě následugjcj slowa: To wšak stalo se bez pochyby gen omylem sazeče aneb wypisowače z *Mihanowičowy*, ne dosti kritické, brošurky: *Zusammenstellung von* 200 *Laut- und Sinnverwandten Wörtern des Sanskrit und Slawischen*, kde 172 stogj: „Sanskrit *shtu*, W. *staviti* preisen, rühmen, Slawisch *slaviti*? — Sansk. *stava; s'lagha* Lob, Ruhm, slawisch *slava*?" — Sazeč mjsto *stava* četl chybně slava. Se slowem sansk. *štu štava* srow. raděgi slaw. štimati, poštowati, čest ctjti.

LIST ŠESTNÁCTÝ.

Tyto důwody a okolićnosti tušjm dostatečné gsau k obraně Slaw a ku přeswědčenj každého nepředpogatého: ku konci wšak dowolte geště některá obzwláštnj poznamenánj o spisowatelých a knihách Wami gako swědky ku potwrzenj Slow Slowen přiwedených, kterýmí sem předešle tok a nit listu přetrhowati nechtěl. — Co se Jana Exarcha týče, pozorna Wás činjm na saud aneb náwěštj Dobrowského, Mährische Legende von Cyrill u. Method, Prag 1826, str. 77. „Noch zur Zeit, ich will es frei gestehen, bis zur weitern strengern Prüfung, sind mir alle Uebersetzungen, *jene des Exarchen Johann nicht ausgenommen*, die auf Befehl des bulgarischen Fürsten Simeon unternommen sein sollen, *äusserst* verdächtig. Ich wünsche daher, dass künftige Forscher den Formeln jüngerer Handschriften nicht so unbedingt trauen möchten." Wostokow mnohými důwody dokázal aspoň to, že toto wydánj nenj original, ale toliko pozděgšj odpis. My nadto se ptáme: bezpečnoli pánu Kalajdowičowi, wydawateli Jana Exarcha, wěřiti že dobře četl? Nesnášeliwé slowných Slowistůw Slowanstwj wůbec známo gest: pan Kalajdowič gest obzwláště nespolehliwý muž, on gest geden z neyhorliwěgšjch přezwukowatelůw hlásky *a* w *o*, a tak hodným dědicem a pokračowatelem pobulharčených kmenůw hodným následownjkem slawonenáwidných mnichůw. Kalajdowič zcizoložil a přetwořil swéwolně w témž Wydánj Jana Exarcha wšecky titule slawských od něho zpomjnaných knich, kdekoli Slaw stálo, překřestil to na swau samospasnau slowskau wjru. Tak zprznil titul Raičowy historie: „Istorija raznych *Slowenskich* narodow" kde sám Raič má *Slawenskich*; tak zpřezwukowal wšudy i Raičůw text, který na str. 6. 7. přiwodj; tak přeginačil i wýraz Jana Rukoslawa překladatele Plutarcha. Neučinil-li tož samo pan *lehkoswědomitý* Kalajdowič i se samým Janem Exarchem a ginými? —

Exarch a cjrkewnj staroslawské nářečj musj nám gako gedno z neystarožitněgšjch památek našj řeči wzácné a wážné býti: nic však méně historickým nimbusem těchto zůstatkůw oslepiti se dáti a wšecko gediné na nich stawěti, nebezpečno, předně proto: že to bylo wždycky gen nářečj, gen gazyk gednoho kautu a krage, gen maličká částečka řeči široko daleko mluwené; za druhé: že spisowatelé nářečj toho užjwagjcj byli lidé, podle ducha času a gegich duchownjho stawu,

nehlu-

nehluboce učenj, zwláště we swětských wěcech, gako gest ethnologia, historia, philologia, mythologia nehrubě zběhlj. Johan Exarch bulharský, Gregor Presbyter bulharský a ginj cyrillicky pjšjcj spisowatelé znali wýhradně toliko gedinké bulharsko-cjrkewnj nářečj, gako nářečj swého krom toho newelmi četného kmene, i sama tato známost byla pauze wezděgšj a přirozenau. Nářečj Bulharůw bylo už w těch neystaršjch časjch wplywu cizých řečj, a odtud powstalým proměnám a přezwukům neywystaweněgšj, gako to už sám neslawský názew „Bulhar" ukazuge. Wůbec, gá samým, nahým, pauhým titulům knih anebo běžně prohozeným zmjnkám suchých, galowých kronikářůw a otrockých překladačůw, kteřj o gménu našeho národu nikdy nereflektowali, ale gen slepě a němě, bez rozwahy a wýkladu ge psali: těmto gá nikdy takowau cenu a wážnost w tomto předmětu newzdáwám, gako těm stařjkům, kteřj mysl swau naň schwálně obrátili, a o geho půwodu i wýznamu zúmysla psali, o něm uwahy, reflexie a kombinacie činili gako k. p. Boguphal a ginj. Gedno swědectwj takowéhoto, se schwálnau a gasnau powědomostj o wěci mysljcjho a mluwjcjho, spisowatele wjce platj, nežli oblaky mechanických letopisákůw a překladačůw, kteřj nechťby gináče gakkoli wysoce učenj byli, předce swau učenost a mysl k této wěci o njž řeč gest nesklonili, gj nezpytowali, o nj nemyslili, slowem gen wěc, ne o wěci psali.

Na str. 462 odwoláwáte se na listinu krále Ludwjka I. od r. 860 kde stogj „*Slougensin*", což Wy wykládáte *Slowenčina*, t.g. kragiště Slowenůw. Žeby se grammatické zakončenj *ina čina* našeho národnjho gména na zemi, krag neb meze w některém slawském, gmenowitě windickém, nářečj wztahowalo, toho w žádné Mluwnici a w žádném Slownjku nenalezám, wšudy gediné na řeč neb národnj wlastnost lidu, tak gako slowenčina, čeština, polština, ruština, němčina, wlašina atd. gediné gazyk značj. Srow. *Dainko* Lehrb. der Wind. Sprache Srow. *Murko*, Besédnik, str. 776. „Slovenšina Slovenščina die Slowenische Sprache. str. 776 Slavšina die slavische Sprache." — Nechagjce ale to na mjstě, žeby Wáš wýklad toho slowa byl prawý, gest tam geště mnohem staršj, zřetedlného a nepochybného čtenj i smyslu, listina téhož krále Ludwjka I. od r. 834. kde toto stogj: „Familiari nostro Patageno concessimus villam prope fluvium Enisa (in Austria), in comitatu Ketoldi comitis quae dicitur Gränesdorf, quae est sita in parte *Sclauanorum*." Wiz Monumenta Boica X. p. 106. — Slougenzin gest slowo nepochybně od německého pjsaře pokažené a tak tedy wždy negisté a podezřelé: Slavanorum gest zřegmé, žádným cizým ku gménu a kořenu nepatřjcjm *g*, neb *z* mjsto *č* čili *š* nezprzněné, aniž koncowky *a* gako Slougenzin zbawené, a tak tedy wšj pochybnosti prázné. W témž Swazku

Monumentor. Boicor. kdę stogj Slougenzin nalezagj se následugjcj gména str. 175. „Ehalhous, Poumgarten" t. g. Ehalhaus, Baumgarten: gako zde německý pjsař *o* mjsto *a* psal, tak i mjsto Slawen Slawenčin, mohl psáti Slougenzin.

Na str. 475. hromžjte Wy proti ubohému Smotriskému „že se on prey prwnj s těmito nowotami, totiž se zřečtěnau formau Slawjane, weřegně wytasil." Žeby forma Slawjane zřečtěna byla aneb žeby Smotriský Řeky byl w tom následowal a nápodobiti chtěl, to nęwyswítá z geho Grammatiky; on pjše *Ruský* gazyk (ne Roský aneb Rosiiský), on gest wšudy welikým milownjkem hlásky *o* tak že pjše proti duchu cjrkewnjho nářečj rozum, rozličnost, rozoznania, Solomon atd. mjsto razum, različnost atd. odkudž widno že se Smotriský držel swého wlastnjho lidu a národu.

Na str. 465. odwoláwáte se ku potwrzenj Slow na Walachy, gmenowitě na *Lex. valach. Budae* 1825, že prey i oni užjwagj formy Sloven Slovenesk. Než, ať mlčjm o tom, že swědek tak pozdnj a nowopečenj zhola žádné wjry zde nezasluhuge, tedy diwjm se že Wás onen w celém tom Slownjku hnusně węgjcj protislawský duch podezřiwým neučinil. Spisowatel, aneb radęgi poslednj uspořádatel, toho djla gest wůbec znám gako uhlawnj a zgewný nepřjtel slawského národu, o čemž se sám přeswědčiti můžete z tohoto Slownjku, w němž čistěslawská, u Walachůw užjwaná, slowa wšudy z giných řečj, řeckého a latinského, násilně a gakoby za-wlasy-tahánjm, až ke smjchu, odwoditi se snažj. Tomuto člowěkowi už pauhá záwist a nepřjzeň nebylaby dowolila Slaw Slawen položiti. Tak str. 617. o časoslowě walaském *Slăvescu* t. g. slawjm, glorifico, takto balamutj: „a Latino *salve!* forma salutandi; vel a Latino *ex*, quod apud Valachos mutari solet in *s*, et Graeco: εὐλαβεια, religio, reverentia, est igitur *slăvesk* quasi religione sive reverentia prosequor, per Metathesim." Ohe! giž gest dosti. — Tak str. táž: „*Slobodu* liber, derivatur a Latino solutus." str. 210: „Fala (t. g. chwála, serb. fala), nota: a Graeca voce φαλα quod ornamentum galeae significat." str. 397. „Mlădiça (t. g. mládnjk, mladá wětew) od wlaského manza surculus." atd. Tak se w Předmluwě str. 3. potrhuge proti samé řeči slawské: „Solent populi Slavicae (diw, že i zde nepjše Slovicae aneb Slovenicae) originis interdum connectere consonantes absque ulla vocali, quae absque vocali proferri nequeunt, dumque sibi *vim inferunt* ad pronunciandas illas consonantes absque vocali, prodit ille sonus quem Valachi designant litera Ѫ." Tuto pak namjtku dwakráte opětuge, totož i w §. 5. — Odwoláwáteli Wy se na pomjšené se slaw-

skymi kmeny Walachy že Slowan pjšj: my se tjm, anobrž lepšjm práwem odwoláwati můžeme na rowně neb wjce se slawskými kmeny pomjšené Nowořeky že Slaw Slawen slawensky pjšj i za našich časůw tak, gako to gegich předkowé před tisjci lety činili. Srownegte Bulharsko-Řecký Slownjk od Kipilowského, Bukurešt 1836 *Δεῖγμα τῦ Σλαβενο-Ρωσσικῦ-Βυλγαρικῦ-Ελληνικῦ Λεξικῦ,* A w geho řeckém Ohlášenj: „*Σλαβενο-Βυλγαρικην διάλεκτρν.*“ — „*Σλαβωνικὰ τέκνα.*“ — *Σλαβωνικὴν γλῶσσαν* atd.“ Walachowé gsau gen asi Pětino- neb Šestinoslawowé, Nowořeci gsau ale Třetinoslawowé, a proto nám bližšj a hodnowěrněgšj; srow. *Fallmerayer*, Gesch. d. Halbinsel Morea Stuttg. 1830 a téhož Pogednánj w *Allgem. Ztg.* Herrscht König Otto über Griechen oder Slaven? —

Na str. 479 pjšete: Že půwodnj, prostá a prastará gména kragin, zemj, měst, řek atd. wztahugj se wždy k wěcem hmotným a wlastnostem gegich, nikoli k nadsmyslným.“ — Nu, cože prosjm může býti hmotněgšjho, tělesněgšjho a nenadsmyslněgšjho gako bohyně a modla, gméno Sláwa na sobě nosjcj a ge i swým ctitelům dagjcj? Pohanštj bohowé nebyli geště entia metaphysica transcendentalia, ani Hegelský idealismus: oni byli rytiny z dřewa, z kowu a giných makawých hmot.

Na str. 479. Wy gméno našeho národu od litewského *salawa* (Werder, Insel), staroprus. *šalawy*, s wysutjm hlásky *a* mezi *s* a *l*, odwodjte: i tak by ale co do formy muselo býti Slawa, Šlawy, Slawané, nikoli pak Waše Slowa, Slowy, Slowané ant nenj Salowa Šalowa. Tak by se aspoň w gednom z našich mnohých nářečj šlepěge a památka onoho nezměněného kořene *Sal Šal* byla musela zachowati, aspoň *o* w počátku slow milugjcj Rusowé, neybližšj sausedé kraginy Šalawy, byliby zadrželi to *Sal*, *Šal*, řjkagjce Salawané aneb Šolowané, tak gako od sůl sol řjkagj solenyj, aneb gak řjkagj golowa atd., anebo Selowané gelikož se *sala* u nás w *selo* změnilo. Wůbec, kdyby Slaw od cizého sala salawa pocházelo, nikdyby u nás nebylo tak welice zdomácnělo a se obnárodnilo, byloby zewniterné zůstalo tak gako, Uher u Maďarůw, Němec u Germanůw, Tót u Slowákůw. Ale už nahoře sme obšjrněgi naše mjněnj o podobném odwozowánj pronesli; toto gméno gest totiž mjstnj nikoli národnj. Ukažte nám někde we swětě *Ostrowský* národ, anebo *člowěčenský* národ! prwé než na onen ostrow přišel, ten kmen, čeleď, národ už gméno mjti musel. Podánj a domněnj neystaršjch, přirozenému žiwobytj národůw neybližšjch, spisowatelůw o půwodu gmen mjstnjch a národnjch, gest a zůstane obyčegně wždy i neypřirozeněgšj a prawdě neypodobněgšj. Co wšickni řečtj mythologowé pjšj o bohyni Athene a městě i lidu Athenském; co wšickni řjmštj děgepisci pjšj o Romulowi gako půwodu Řjmanůw a zbožněnci; co Tacitus pjše o Tuiskowi

gako bohu a půwodu Teutonů, tož samé platj i o Sláwě a Slawianech. Wšecko pozděgšj o národnjch gménech hlaubánj a gich wykládánj, gest, čjm pozděgšj a od počátku národnjho, přjrodě bljzkého, žiwota wzdáleněgšj, tjm negistěgšj a mylněgšj. A proto i proti té cti, kterau nás Slowáky onehdy pan wzkřjsitel Beliusowa a giných odwodu Slaw od Člowěka poctiti čili raděgi zneuctiti chtěl, zgewně a slawně se prohlašugeme a gj nepřigjmáme, a to sice z pauhé uctiwosti a wážnosti k našim zdraworozumným praotcům, o nichž to wěřjme, ba z giných mnohých důwodůw gistě známe, že nebyli tak hlaupj aby *gen sebe samy* za člowěky a lidi byli drželi; oni nebyli gako Grönlandčané, kteřj sebe a swůg národ *člowěčjm* gmenugj proto, že předtjm s ginými národy nesausediwše a do žádné styčnosti nepřišedše, domnjwali se gakoby giného národu na zemi nestáwalo než gegich. Aniž měli naši Slowáci k sausednjm národům takowé úmysly, gako Maďaři, u nichž to přjslowj panuge: „Slowák nenj člowěk." Slowáci nepřigjmagj té cti, aby sami toliko oni člowěkowé byli, oni necháwagj ten titul wšem k obrazu božjmu stwořeným a gim podobným tworům i národům. Gen národ osamotněný, w kautě žigjcj, ode towarystwa wzdálený na tu myšlénku a na to národnj gméno přigjti může. Sláwowé ale gsauce přeweliký, u prostřed swěta postawený národ, w takowém položenj nikdy nebyli. A který maudrý etymolog neb ethnolog že chybomluw a zpotwořilost některého kautnjho nářečjčka a idiotismu za základ a obdobu k wyswětlenj weliké, na celé národy a mnohá stoletj se wztahugjcj wěci položj, gako gest tmawé, nerůdné čluba a slupice, człap a słap k dokázánj totožnosti mezi člowěk a Slaw neb Slowák? Člowěk a Slowák negsau ani u Slowákůw, ani w žádném kmenu slawském totožná a wzágemná, antby se předce památka a šlepěge tak weliké wěci aspoň w gednom z tak mnohých nářečj slawských byla musela zachowati. Samá holá etymologia a podobnost neb i stegnost zwukůw w národnjch wěcech a gménech, gestli gj Historia, Ethnographia, Geographia, Topographia, Mythologia, Archäologia, Diplomatika spolu nepodpjrá, prachnic nestogj, gest pauhý Rudbekismus, to gest, powětrné tkaniny wtipu a swéwolné phantasowánj w řjši obrazotwornosti: nebo národ, zwláště weliký a starodáwný, kudy kráčel a kde žil, wšudy a wšemu wůkol stopy a památky swé národnosti wtlačil. —

Ostatně nedbáme my, měgte Wy sobě swoge Slowy a Slowany. Welicj Učenj, chtěgjce wšudy půwodnjmi býti a wlastnj samostatné domněnj mjti, i od wěcj snadných i wůbec wěřených rádi se odchylugj, což my wěru každému z té duše přegeme a nechááwáme. Aniž to žádáme od Wás, páni Slowistowé neb Člowistowé, aby ste náš způsob psánj přigali opustjce swůg, tjm méně pak Wás k tomu nutiti chceme, do-

bře wědauce, že kdo nutj buď telesně neb mrawně, buď silau neb hlebem a posměchem, ten musj mjti powědomost slabé wěci a křehkých důwodůw, anť to násiljm a hrubianstwjm nahraditi chce co wniterně schazj. Kdo si co zamilowal, ať si to má a s njm se pěstuge. Ale: „hanc veniam damus petimusque vicissim.“ A předce geště gednau opětowati musjm: wy Slowistowé ste nesnášeliwj. Wy sám, Milý Přjteli, gméno Laurity čili Lauritasa wšudy Lowreta pjšete, ačkoli historického swědectwj a diplomatického rukogemstwj k tomu gistě nemáte; tak Prokopowy Slawini Wy Sw. I. str. 59. i ginde skrze *Slowany* přeložil ste, ačpráwě na předcházegjcj str. 58. Jornandowy Slavi a Slavini wěrně a chwalitebně ste nechal a nepřezwukowal; anobrž w mém pogednánj o *Ustrognosti řeči slawské*, w Časopisu Musegnjm 1838, Sw. II. tištěném, Wy co redaktor, *slawské* wšudy na *slowanské*, mimo mé wědomj a přiwolenj, změnil ste. My od Wás, Slowané, ničeho nežádáme gediné pokoge a tolerancj, aby ste nás nekaciřowali, newyswjwali, netrhali, nepálili, knih a spisůw našich nezcizoložowali, čehož my Wám ani sme nečinili ani činiti nebudeme. Nechegme oboge rosti wedle sebe, i kaukol i pšenici, až do času žně.

Geště gedno slowjčko k Wám, mladj Sláwowé, kterým kdy kde tito listowé do rukau přigdau. Platj-li co můg hlas u wás: držte se mocně pořád geště této Bohyně a Matky našeho národu Sláwy! I wyznati Wám musjm při této příležitosti, že mně nemálo těšilo, že ste i po wygitj wýborných Šafařjkowých Starožitnostj, i po onom osobowačném pogednánj w Časopisu Mus. r. 1837. Sw. I. str. 53. neostýchali se pořád psáti Sláwowé, Slawené, matka Sláwa, zwláště w básněch, a to we wšech nářečjch slawských, kteréž my posawad před oči přišly, aniž se báli nowého trhánj. Dobře máte: zdrawě a národně cjtjte. Ať wám ginj budaucně třebas modlářůw spjlagj aneb chlaubcůw po slawě bažjcjch atd. wám nadáwagj: známeť my to dobře a gasně, že to wšecko negsme; ale i to známe, že sobě tento drahý poklad národnj wysoce wážjme a brániti geg chceme třebas i pod praporcem Swaté polské *Bronislawy*, i proti wniterným i proti zewniterným nepřátelům. Tu před oltářem této bohyně Sláwy se wšeliká různost a rozličnost našich kmenůw a nářečj gako we swatém ohništi slučuge; toto gest zlatý nás wšecky wjžjcj řetěz, okolo této tagemstwa plné osy, točj se weškeren slawský swět, mrtwý i žiwý, minulý i přjtomný. Zwláště z básnického ohledu má Sláwa pro nás wysokau cenu. Stogjm wám předkem za to, že Slowistowé aneb Člowakistowé nikdy nebudau mjti národnj Epos z této widky zplozené aneb s nj spletené, nikdy nebudau mjti Slowiadu aneb Slowaniadu, což už samo w sobě neopoeticky w uši znj: my ale negen můžeme ale musjme mjti (djlem už i we skutku máme) Slawiadu, na tomto

národnjm gméně a gruntě založenau a z něho wykwětlau, tak gako Němci čili Teutoni Epos *Tuisco*, Francauzi *Franciadu*, Lusitani *Lusiadu* atd. Slow Slowo Slowan nemá zhola žádného poetického momentu a potahu w sobě, nebudj žádného tušenj a taužení, newábj aesthetický cit žádnau kauzelnau wnadau gako Slaw Sláwa. Slaw gest už samo w sobě idealněgšj, gemněgšj a gakoby aetherické a lehkokřjdlé: Slowan slowanský gest těžké, hrubé, hřmotné a zwonowité gako Mozkewský Iwan, dlauhokráčné, mnoho těla a země w sobě magjcj a proto pro křjdlaté nohy Prosodie a Poesie obtjžné a wáhawé, wjce řečnické než básnické. Čjm zagisté kratšj slowo, tjm názorněgšj, pro Poesii whodněgšj. Slowia, Slowany, Slowansko netrpj žádné básnické personifikacie, nedá se samo sebau oživiti a zosobniti, anobrž phantasii hamuge upomjnánjm na slowo a literu. Na půdě Sláwy může se Epos, Drama atd. wýborně stawěti, tu má básnjř hotowau celau poetickau scenerii a mašinerii, tu mu ethnographia, historia, topographia, mythologia dwau swětůw, Asie a Europy, k pomoci stogj. W lesku zrcadliwě se stkwaucjho diamantu Sláwy může i lyrický básnjř, gako maljř na tabuli, neyspanilegšj obrazy čarowati; tu má obrazotwornost nesmjrné pole toho, co se tagemstwa plným nazjwá, buď by letěla do starowěkosti času, buď na rozšjřenost kragin. Wzdyť sám wýraz a wěc *Sláwa* gest už poesie nad prozau obecného neslawného žiwota se wznášegjcj. Proto téměř wšickni wýtečněgšj básnjři slawštj Sláwy a Sláwie se gakoby wrozeným pudem a wnuknutjm i bezděky chápali, gi za žiwel a hwězdu swých básnj wolili, w nj a s nj neykrásněgšj myšlénky a city spletali. Ať ginokmenných na ten čas pominu, gen z českých čelněgšjch básnjřůw a křjsitelůw našj nowěgšj literatury a národnosti několik přjkladůw přiwedu: Srow.

Weleslawjn, w Jung. Slow. IV. str. 139.
„Sláwy aneb Windy." Týž tamž, „Sláwi w klášteře Slowanském w Praze."

Tablic, Poesie D. I. 1806. str. 119. str. 116.

„Wy pak Muzy nowé struny degte
Na mau lyru aby libě zawzněla
Drahé Sláwii. —
Žalostný los nastal Slawině."

Ant. *Marek*, w Nowých Básněch, wyd. od Ant. Puchmagera r. 1814. str. 117. 119.

„Tam od wýchodnj strany duch Sláwie wěge.
Gimž neymilegšj matkau Sláwie kdy byla." —

Jos. *Jungmann*, w Prwotinách pěkných uměnj, r. 1813. C. I. S. 2. str. 67.

„*Slawěnka Slawinowi.*
Zawidělý Slawěnce by twé po celém kragi Nymfy.
Od tebe dar každý wzácen, tys pýcha Slawěnky."

Wácl. *Hanka*, Wděčnost obyw. Král. Hradce 1817.
„Samo, Karla ztepaw Sláwy wyswobodil —
Dobrowský ta hlawa wšech učených Slawů.“
František *Palacký*, w Počátkách čes. Bas. Na horu Radošť str. 127.
„Tak swětowládná Sláwie stogj.“
Paw. Jos. *Šafařjk*, tamž: Mé zpěwy str. 125:
„Ai twé krásy tagemstwj
Wěčné, Sláwie, mé wděky.“

Sám neywětšj nás etymolog, *Dobrowský*, ačkoli naše národnj gméno od slowa odwodil, předce psal negen Slowanku ale i Slawjna, a na čele swé staroslawské Mluwnice neopowážil se položiti Institutiones Linguae Slovicae aneb Slovanicae, ale Slavicae, gakoby swé etymologii nedůwěřowal, ačkoli w giných wěcech tak smělým byl, že swé přeswědčenj a oprawenj hned i do swých knih uwedl, k. př. oprawu českého Prawopisu a psánj *i* po *c s z*.

Gistě tedy pan Trhaslaw mnoho času potřebowal pokud tato a těmto podobná nesčjslná mjsta w našich knihách a básněch zpřetrhal, nebo sotwy se který český anobrž wůbec slawský básnjř a spisowatel nalezá, kterýby tohoto národnjho čarodĕgného wýrazu we swých básněch a spisjch nebyl užil. — Geden z neywzdělanĕgšjch maďarských práwnjkůw w Pešti, (L......i), častokráte mi to wyznal, anobrž i weřegně we welikých společnostech opětowal, že w žádného národu gménech tolik poesie nenalezá gako we slawských na *slaw*; nelze prey wyslowiti gak diwně, utěšeně a znamenawě znj k. p. Wladislaw, Bohuslaw, Liboslaw, Weleslawjn, Wratislawa atd. ¡Pište anebo mluwte Wladislow, Bohuslow, Wlastislowa — ucho si zacpati musjte tak zle znj, a wšecka poesie utjká. Maďaři se hněwagj, když ge ginj národowé gegich wlastnjm národnjm gménem gmenugj řjkagjce: Magyarica natio, Magyarica lingua, a žádagj aby se psalo a mluwilo Hungarica mjsto Magyarica: my naproti tomu žádáme a chceme to, aby nás wšickni sausedé neginače než našjm wlastnjm staronárodnjm gménem nazjwali Sláwowé, Slawené. Už gakýsi hluboký, tagný, přirozený cit nás tomu učj, žeby sme o Serbjch, Rusjch, Češjch, Polácjch atd. naskrze nemohli řjci, Slowoserb., Sloworus, Slowočech, Slowopolák anebo Slowanoserb, Slowanorus, Slowanopolák: že ale úhodně a wýborně znj Slawoserb, Slaworus, Slawočech, Slawopolák atd. Žádné gméno našeho národu a našich kmenůw nenj samo sebau tak gasné, zřetedlné, nepochybné, sebe samo tak wyswětlugjcj, gako Slaw: srownegme s njm gen giná gména k, p. Srb, Chrw, Rus, Chorut atd. gak tmawé a pochybné zde wšecko. Čas gest tedy už wěru, aby sme ty mnišské kukly a kapuce z krásného našeho národnjho gména složili, které mu

tjseň času a národůw a zlerozuměné pokornjčkowánj na hlawu wstrkly; čas gest, aby sme se negen gednotliwj ale wšickni k půwodnj geho čistotě a přesnosti wrátili. Sami Bulharowé, w gegichž nářečj prwnj psané Slow wyniklo, po ochladnutj přjlišné té křesťanské horliwosti a po utuchnutj mnišského ducha, nawrátili se zpátkem ku půwodnjmu prawému psánj našeho národnjho gména pjšjce nynj sebe i giné slawské kmeny a nářečj, ne Slowěne Slowenšky gako Exarch Bulharský a ginj, ale Slaweni Slawensky, srow. Svi͏ąščenoje cvětobranije ili Istorii ot Gibnera na Slaveno-Bolgarskiat naš jązyk perevedeny, ot Anast. Kotljanina, w Budin 1825. A pak Anast. Kipilovského: Obiąvljenije za izdanije na Lexikon Slaveno-Bulgarskij i Grečeskij jązyk, Bukurešt 1836. kde str. 3. takto pjše: „Slaveno-Bolgarin. — Preslavnyat i prebogatyat naš maternyj Slavjąskij jązyk. — Slavenci Philologi. — Bolgaritje goworili onzi slavnyat na slavnytje naši pradědi Slaveny jązyk, na kogoto imamy prevedeny i sičkitje naši cerkowny knigi.“ Gestliže se tito půwodcowé omylu z křiwé cesty wrátili, hanbaby byla nám gegich nášlapnjkům twrdošjgně w něm zůstáwati. Sláwowé, synowé Sláwy, kdyby ste tedy i skutečně teprwa w nowěgšjch časjeh tak se byli psáti začali: držte to za šťastný náwrat z bludné cesty. Nenenáwiďte a nepronásledugte ani to cizoložně bulharorumunské, w násilj bohyni Sláwě učiněném zplozené; nechegte, ať se ginj s njm pěstugj a miláčkugj gak chtěgj: wy ale noste, zachowegte a braňte sobě s národnj hrdostj swé bohyňské, půwodnj, prawé, poctiwé a krásné gméno Sláwy. Wljdnj a snášeliwj buďte i ke Slowanům, anobrž kde čas, mjsto a potřeba welj, chceteli, užjwegte třebas obogjho; nebo i sám tento blud gest náš, i sám ten mulat a bastard už zdomácněl w našem národu w běhu stoletj. Ostatně, žádáteli geště wjce mogjch náhledůw a důwodůw o tomto předmětu čjsti, odsjlám wás na mé Rozprawy o gmenách, počátkách a starožitnostech národu slawského, w Budjně 1830., poněwadž zde nebylo ani lze ani slušno wše opakowati, co tam už powědjno, ani tito listowé gen gako doplnkowé djlem ku celosti, djlem k oprawě oněch přináležegj.

Hle totoť gest, Milý přjteli! wýsledek mého o této wěci téměř celožiwotnjho skaumánj a přemyšlowánj; totoť gest spolu i posledni mé ozwánj se o tomto předmětu, nebo giž nikdy a nikde wjce hlasu mého o něm neuslyšjte. Sláwa Bohu na nebi! Sláwa našemu národu na zemi!

PŘJDAWKOWÉ

K OBGAŚNĚNJ A POTWRZENJ

PŘEDEŠLÝCH LISTŮW

SLAUŽJCJ.

A.

Styčnosti a rownosti

w indickém a slawském žiwotě se nacházegjcj.

Že mezi Indy (Sanskritem) a mezi Slawy (Slawenčinau) auzký swazek anobrž národnj pokrewnost se nalezá, toho důkazem gest netoliko řeč, etymologia, deklinacie atd. obau národůw ale i giné wěci, zwyky a obyčege, zákony a obřady, hry a obliby a giné okolčnosti žiwota, které zde wyložiti a srownáwati za potřebné držjme ne gen k wětšjmu obgasněnj a potwrzenj našj úlohy o Bohyni Sláwě, nybrž i proto, aby nemyšleno, že každý národ europegský rownym práwem na Indii a Sanskrit se odwoláwati může, gako náš. Některé z těchto obyčegůw nalezagj se owšem i u giných europegských národůw (k. p. Poduškowý tanec), ale nikde negsau tak mnohé, tak čerstwé, tak celezachowané, gako u Slawůw. Kolik stegných bohůw a bohyň, kolik rowných obyčegůw a obřadůw, slowem kolik národnjch styčnostj, kolegnostj a podobnostj: tolik řetězůw a mostůw mezi Indy a Slawy. Přitáčjme zde swědky i ze staršjch i z nowěgšjch časůw schwálně, aby žiwot indický wšestranně a w celosti předstawen byl. Kéž dobré nebe brzo i w našem národu wzbudj muže (gako u Francauzůw Anquetila, u Maďarůw Čoma-Körösiho a g.) kteřjžby, náležitě k tomu připrawenj, do Indie k dokonalému wyskaumánj těchto a giných wěcj schwálně putowal! gakowá kořist bylaby to pro náš národ, pro geho řeč, mythologii, historii! Anglická a francauská řeč gsau djlem pro gich nemotorné orthographie, djlem pro nedostatek měkých a sikawých zwukůw, nezpůsobné k wygádřenj sanskritu.

1. Charakter měky, tichý, krotký, pokoge milowný.

U Indůw. *Herder, Ideen zur Phil. d. G. Carlsruhe* 1794. *T. III. S.* 46. „Charakter der indischen Nation. Kein Volk übertrift dies an geduldiger Ruhe und sanfter Folgsamkeit der Seele. Der Indier vermag mehr zu dulden, als irgend ein anderer. Unläugbar ists, dass

die Bramanen ihrem Volke eine Sanftmuth, Höflichkeit, Mässigung und Keuschheit angebildet oder es wenigstens in diesen Tugenden so bestärkt haben, dass die Europäer ihnen dagegen oft als Unreine, Trunkene und Rasende erscheinen. Ungezwungen - zierlich sind ihre Gebehrden und Sprache, friedlich ihr Umgang, rein ihr Körper, einfach und harmlos ihre Lebensweise. Die Kindheit wird milde erzogen und doch fehlt es ihnen nicht an Kenntnissen, noch minder an stillem Fleiss. Die Hindus verfolgen nicht, sie gönnen jedem seine Religion, Lebensart und Weisheit (i řeč a národnost); sie sind gelehrter, menschlicher, nützlicher, edler als alle Bonzen, Lamen und Talapoinen. Der ersten harten Stiftung, nach der vielleicht sehr Arme, oder Missethäter und Verworfene zu einer Erniedrigung bestimmt wurden, unterwerfen sich die unschuldigen zahlreichen Nachkommen derselben bis zur Verwunderung willig. Auch an den *weichen Hindu's* hat man daher einen Mangel an Mitgefühl bemerkt, der wahrscheinlich die Folge ihrer Organisation, noch mehr aber ihrer tiefen Ergebenheit ans ewige Schicksal ist. Jede Bramanen-Herrschaft macht früher oder später ein Volk zur Unterjochung reif. — Der Stamm der Krieger musste bald unkriegerisch werden, da seine Bestimmung der Religion zuwider und einem edleren Stamm untergeordnet war der alles Blutvergiessen hasste. Glücklich wäre ein so friedfertiges Volk, wenn es von Ueberwindern geschieden, auf einer einsamen Insel lebte: aber am Fusse jener Berge auf welchen menschliche Raubthiere, kriegerische Mongolen wohnen, nahe jener Busenreichen Küste, an welcher geizigverschmizte Europäer landen: arme Hindu's, in längerer oder kürzerer Zeit seit ihr mit eurer friedlichen Einrichtung verloren. So gings der Indischen Verfassung; sie unterlag in- und auswärtigen Kriegen, bis endlich die Europäische Schiffahrt sie unter ein Joch gebracht hat, unter dem sie mit ihrer letzten Kraft duldet. Im *schönsten*, fruchtbarsten *Strich der Erde* musste der Mensch früh zu feinen Begriffen, zu sanften Sitten und einer regelmässigen Einrichtung gelangen; aber in diesem Erdstrich musste er sich eben so bald einer mühsamen Thätigkeit entschlagen, mithin eine Beute jedes Räubers werden, der auch dies glückliche Land suchte. Das fleissige, genügsame Volk gab von den Schätzen seines Welttheils zu Meer und zu Lande andern Nationen mancherlei Kostbarkeiten in Ueberfluss her und blieb seiner Entfernung wegen in ziemlich friedlicher Ruhe; bis endlich Europäer kamen, und sich selbst Königreiche unter ihnen schenkten. Alle Nachrichten und Waaren, die sie uns daher zuführen, sind kein Ersatz für die Uebel, die sie einem Volke auflegen, das gegen sie nichts verübte."

U Slawůw: *Herder tamž T. IV. S. 36.* „Trotz ihrer Thaten hie und da, waren die Slawen nie ein unternehmendes Kriegs- und Abentheuervolk, wie die Deutschen, vielmehr rückten sie diesen stille nach und besetzten ihre leergelassene Plätze und Länder. Allenthalben liessen sie sich nieder um das von andern Völkern verlassene Land zu besitzen, es als Colonisten, als Hirten oder Ackerleute zu bauen und zu nutzen: mithin war nach allen vorhergegangenen Verheerungen, Durch- und Auszügen ihre geräuschlose, fleissige Gegenwart den Ländern erspriesslich. Sie waren mildthätig, Liebhaber der ländlichen Freiheit aber unterwürfig und gehorsam, des Raubens und Plünderns Feinde. Alles das half ihnen nicht gegen die Unterdrückung: ja es trug zu derselben bei. Denn da sie sich nie um die Oberherrschaft der Welt bewarben, keine kriegssüchtige Fürsten unter sich hatten, und lieber steuerpflichtig wurden, wenn sie ihr Land nur mit Ruhe bewohnen konnten: so haben sich mehrere Nationen, am meisten aber die vom Deutschen Stamme, an ihnen hart versündigt. — Ist es ein Wunder, dass nach Jahrhunderten der Unterjochung und der tiefsten Erbitterung dieser Nation gegen ihre christlichen Herren und Räuber ihr *weicher* Character zur arglistigen, grausamen Knechtsträgheit herabgesunken wäre? — Unglücklich ist das Volk dadurch worden, dass es bei seiner Liebe zur Ruhe und zum häuslichen Fleiss sich keine dauernde Kriegsverfassung geben konnte. Da diese Nationen gröstentheils den *schönsten Erdstrich* Europas bewohnen; da es nicht anders zu denken ist, als dass in Europa die Gesetzgebung und Politik statt des kriegerischen Geistes immer mehr den stillen Fleiss und das ruhige Verkehr der Völker untereinander befördern müssen und befördern werden: so werdet auch ihr so tief versunkene, einst fleissige und glückliche Völker, von eueren Sklavenketten befreit eure schönen Gegenden vom adriatischen Meer bis zum karpatischen Gebirge, vom Don bis zur Mulda als Eigenthum nutzen und eure alten Feste des ruhigen Fleisses und Handels auf ihnen feiern dörfen." Srow. *Wýklad ku Sl. Dc. str.* 72. a *Ueber lit. Wechselseitigkeit,* S. 86.

2. Wjra w gednoho neywyššjho Boha.

U Indůw: *Alex. Dow, Hindostan, II. S.* 36. „Die Meinungen des Verfassers der *Weda* von der Religion sind nicht unphilosophisch. Die Einheit, Unendlichkeit und Allmacht der höchsten Gottheit werden von ihm eingeschärft: denn ob er uns gleich eine lange Reihe niederer Wesen vorleget, so sieht man doch deutlich, dass sie bloss *allegorisch* sind, und weder er, noch der verständige Theil seiner

Nachfolger glauben, dass sie wirklich vorhanden sind. Die unwissenden Indier glauben zwar, dass diese untergeordneten Gottheiten existiren, so wie die Christen die Engel glauben; allein die Einheit Gottes, ist allezeit eine Grundlehre des unverdorbenen Glaubens der gelehrten Brahminen gewesen.“ *S.* 56. „Wir finden dass die Brahminen, wider die Vorstellungen, die man sich von ihnen in Europa bildet, unveränderlich die *Einheit Gottes* glauben: dass die Vielgötterei, deren man sie beschuldigt hat, nichts mehr als eine symbolische Verehrung der göttlichen Eigenschaften ist, die sie in drei Hauptklassen eintheilen. Unter dem Namen Brimha (Brama) verehren sie die Weisheit und schöpferische Macht Gottes; unter der Benennung Wischnu seine Vorsehung und Erhaltung und unter dem Namen Schiba diejenige Eigenschaft, welche die Materie in ihre ursprünglichen Elemente zurückzubringen suchet. Dieses System der Anbetung, sagen die Brahminen, entsteht aus zwei Meinungen. Die erste ist, dass, weil Gott unkörperlich und folglich unsichtbar ist, es unmöglich sei sich durch ein Bild im menschlichen Verstande eine schickliche Idee von ihm zu verschaffen. Die zweite ist, dass es nothwendig sei, die groben Ideen des Menschen durch einige Sinnbilder von den Eigenschaften Gottes zu rühren, sonst würde alle Empfindung der Religion aus dem Gemüthe verschwinden. Daher haben sie von den drei Klassen der göttlichen Eigenschaften symbolische Vorstellungen gemacht; allein sie versichern, dass sie dieselben keineswegs für abgesonderte Wesen halten. Brim oder die höchste Gottheit, hat tausend Namen: allein die Indier würden es für die gröbste Gottlosigkeit halten, wenn man ihn unter einer Gestalt vorstellen wollte. Nach einem Grundartikel in dem indischen Glauben, dass Gott *die Seele der Welt*, und folglich durch die ganze Natur ausgebreitet ist, verehrt der Pöbel alle Elemente, und also auch einen jeden grossen natürlichen Gegenstand als Etwas, welches ein Theil von Gott ist. Diese Verehrung gegen verschiedene Gegenstände hat ohne Zweifel bei den Indiern eine Idee von untergeordneten Gottheiten veranlasst: allein die Brahminen leugnen einmüthig das Dasein niederer Gottheiten, und in der That bestätigen alle ihre alten Religionsbücher diesen Ausspruch.“ — Srow. *Jahrb. d. Lit. II.* 311. „Colebrook, der so gründlich aus den Quellen gelehrte, spricht seine Meinung dahin aus, dass bei genauer Prüfung der Lehren der *Vedas* sowohl als *Puranas* die indische Theologie, wenn sie gleich polytheistischen Saamen enthält, dennoch sich immer auf Monotheismus zurückführen lässt.“ Srow. co nahoře w Listu 7. o bohu Bram a Prow napsáno. Cjm obšjrněgi a důkladněgi pjsatel tohoto indické staršj náboženstwj poznáwá: tjm wjce přicházj k tomu

přeswědčenj, že ono půwodně bylo gedno z neypřirozeněgšjch a neyrozumněgšjch.

U Slawůw: *Procopius apud Stritter II. p.* 28. „Sclaveni et Antae unum Deum, fulguris effectorem, dominum hujus universitatis solum agnoscunt.“ *Helmold I. C.* 83. „Slavi inter multifaria Deorum numina, quibus arva, sylvas, tristitias atque voluptates attribuunt, non diffitentur unum Deum in coelis caeteris imperitantem. Illum praepotentem coelestia tantum curare, hos vero distributis officiis obsequentes, de sanguine ejus processisse et unumquemque eo praestantiorem, quo proximiorem illi Deo deorum.“ Toto mluwj Helmold tam kde zmjnka o Prowu.

3. Láska k náboženstwj, uctiwost ku kněžstwu.

U Indůw: *Paullin. Syst. Brahm. p.* 30. „Ritum et plebeji homines imitantur. Inde festis solemnioribus circa sacras arbores in lucis, circa idola sub his arboribus stantia, circa templa infinitos circuitus faciunt preces recitando, flores aut sesamum spargendo, oryzam, nucem coco aut oleum deastris et delubris offerendo, corpus et animam poenitentia, precibus et jejunio fatigando. Tantus nempe his gentibus, deos suos colendi ardor, tanta animae salvandae cura! His bonis et morum integritate Europeos infinitis pene parasangis antecedunt.“ *Beschreib. d auserl. Merkw. d.* 3 *Welttheile, Augsb.* 1784. *S.* 138. „Die Indianer unternehmen keine weltliche Handlung, es sei denn, dass sie ihren Abgöttern zuvor ein Opfer, um dadurch Glück und Segen zu erbitten, abgestattet, in welchem Stück sie viele Christen übertreffen, die ihre wenigsten Handlungen mit Gott anfangen.“ *Wiese Indien, II. Ab.* 2. *S.* 29. „Der Hindu lebt fortwährend, von der Wiege bis zum Grabe in den Nebeln des Aberglaubens, dem Elemente seiner Seele. Mit diesen umhüllt er sogar die Ausübung seiner thierischen Functionen und die gewöhnlichen Arbeiten des Feldes.“ *S.* 70. „Die Hindus sind von Natur mit einer hohen Meinung von ihren Priestern und religösen Männern erfüllt. Der gläubige Hindu naht sich den Priestern mit der grössten Zaghaftigkeit und in tiefster Demuth. Eine Gabe von ihren Händen, wenn auch noch so gering, hat in seinen Augen unermesslichen Werth, eine Blume, ein Brocken von ihrem Mahle, oder Wasser worin sie ihre Füsse gewaschen; letzteres wird als eine heilige Reliquie aufbewahrt, oder als ein Zaubermittel getrunken.“ *Vollmer, Mythol. S.* 484. „Die Braminen stehen in so hohem Ansehen, dass sie fast für alle Verbrechen, deren sich in dieser bevorrechteten Kaste die schrecklichsten finden, straflos aus-

geben.' Einen Brahminen zu tödten, ist etwas so Unerhörtes, dass kein Gesetz über eine solche That existirt. Unberechenbar ist der Vorzug dieser Kaste vor jeder andern, und nichts kann diesen Heiligenschein um ihr Haupt zerstören oder nur schwächen."

U Slawůw: Wiz wýše List 9. *Ludens Gesch d. Teutsch. B.* 14. *K.* 11. *S.* 471. „Die Slawen hatten eine ausgebildete Götterwelt, welche gross genug war und reich genug für ihre Leiden und Freuden, und von welcher sie umfangen wurden mit einem vielverschlungenen, eigenthümlichen Aberglauben." *Nic. Haas, Gesch. des Slavenlandes an d. Aisch. S.* 5. „Anhänglichkeit an die Religion und ihre Gebräuche, Hochachtung gegen geistliche Obere, auch wenn sie Fehler haben, zeichnen die ganze Gegend aus, und sind grösstentheils auch Erbtheil der slawischen Voraltern."

4. Guru = Griw Griwe Kriwe; Ažarya = Žrec.

U Indůw: *Paullin, Syst. Brahm. p.* 48. 49. „Sacrificuli vocantur jagnaman, vel somadri, somabadi, aut vulgo *pugiari* (sr. požar). Doctores vero *Guru*, qui scientias et dogmata docent, et *asharia* qui preces et orationes ac earum explicationem tradunt." *Str.* 171. „Deus Ganesha vocatur *Guru* seu magister." *Majer, Myth. Lex. II. S.* 259. „Guru d. i. verehrungswürdig heisst ein oberster Lehrer und überhaupt ein geistlicher Vorsteher und Gesetzgeber. Verordnungen des Menu II. 149. Wer jemanden die Wohlthat heiliger Gelehrsamkeit ertheilt, der soll hienieden *Guru* oder verehrungswürdiger Vater wegen dieser himmlischen Wohlthat genannt werden."

U Slawůw: *Vollmers, Myth.* 790, 791. „*Griwe* oder Kriwe auch Krew. (Slawische Mythologie). Er war der Oberpriester der alten heidnischen Preussen. *Griwaiten* die höchsten Priester." Slowa *Guru* kořen gest nepochybně *gora gura gur giri* t. g. wrch, odkud i gřiwa hřiwa a znamená tedy *hornjho* čili wrchnjho, hlawnjho, předstaweného, wznešeného. Prusko-slawské Grw Griw Grew powstalo wynechánjm *u* Gurw; na konci gest *u=w* k. p. krú krw, krew, prú neyprú prw neyprw atd. Windických A-*žaria*, Pu-*žari* ležj naše *Žrec*, *žer*twa, *žář* po*žár* atd. (sr. lat. flamma a Flamen). I naše *rág* pocházj z indického *raj* t. g. regnum (coelorum), králowstwj, zwláště nebeské.

5. Chrámy; Gadi = Gontiny; Basti = Bašty.

U Indůw: *Asiat. Resch. Jahrb. d. L. II. S.* 319. „Noch gehören zu den Sekten der Brahmanen die Dschainas, welche sich selbst Archatas nennen. Ihre Tempel sind zweifach, die bedecken *Basti* und

die

die offenen Bettu zum Unterschiede der Tempel der Brahmanen, welche *Gadi* heissen, ein Wort welches die Europäer in *Pagode* verstümmelt haben, dass sich aber noch rein in den altdeutschen *Gaden* wie in persischen *Kede* erhalten hat." — Se slowem *Gadi* srow. čes. *kot kotec katrč kotrč kotrec*, serb. *kuťa*, cyrill. *konšča*, pomoranské *kontina*, *gontina*, rugenské *kunda konda* (Orekunda Arkona, a w Indii Galkonda, Kalkuta). — *Vollmer*, *Mythol. str.* 1278. „Das Eingangsthor der Pagoden ist stets nach Osten gerichtet." Tož samo potwrzugj dwa důmyslnj zpytatelé slawských starožitnostj, p. *Köppen* a *Chodakowski*, že brány a wchody tak řečených gorodišť čili Swatohradůw slawských, nynj w rozwalinách ležjcjch, weždy k wýchodu slunce obraceny gsau. Indické *Basti* srownáwá se s našjm *bašta*; we starých kaštěljch a hradech slowenské šlechty w Tatrách nalezagj se posawad bašty w nichž gsau chrámy a kaplnky. Husitické chrámy byly zděmi a baštami ohraděny.

6. Podzemnj swatyně: pečery, geskyně.

U Indůw: Ellora, Salseta, Elephante. O prwnj srow. *Heeren*, *Zusätze zu den Ideen u. s. w.* S. 39. „Man denke sich ein Felsengebirg in Form eines Hufeisens, dessen beide Enden eine halbe Meile von einander entfernt sind; in diesem Felsengebirge eine Reihe von Tempelgrotten, oft drei Stockwerke übereinander, bald in Verbindung mit einander, bald wieder durch Zwischenräume getrennt, in denen sich aber wieder viele kleinere Grotten finden. Alles was die Baukunst an Grösse, Pracht und Verzierungen über der Erde kennt, sieht man hier auch unter der Erde, Vorhöfe, Treppen, Brücken, Capellen, Säulengänge, Obelisken u. s. w." *Heber*, Narrativ of a Journey III. p. 79. a *Wiese*, Indien II. 295. „Die Höhlentempeln zu Kennery auf der Insel Salsette verbreiten sich über zwei Seiten eines hohen felsigen Hügels. Die meisten derselben scheinen Wohnplätze von Mönchen und Einsiedlern gewesen zu sein. S. 279. Zu *Carli* ist die berühmte Höhle in den Abhang eines steilen Felsen gehauen. Die Aushöhlungen bestehen, ausser dem Haupttempel, aus mehreren kleineren Gemächern und Gallerien, in zwei Stockwerken, einige davon sind sehr schön verziert, und mochten offenbar den Mönchen oder Eremiten als Wohnung dienen."

U Slawůw: Pečery Kiewské a Athos; srow. *Büsching Erdb. T. I. S.* 1170. „Kiew besteht aus drei Städten; nämlich aus der Petscherskischen Festung, mit ihrer Vorstadt, der Stadt Kiew und Podol. Die petscherskische liegt auf der Höhe, und schliesset das Mönchskloster ein, welches den Namen Petscherski daher hat weil die Mönche vorher in einer Petschera oder Höhle gewohnt haben. Die unterirdi-

sehen Gewölbe desselben sind einem Labyrinth ähnlich und mit Zimmern, Kapellen u. s. w. angefüllt.“ *Týž T. II. S.* 69. „Der Berg Athos ist 7 Meilen lang und 3 breit, er enthält 23 griechische Klöster und überaus viel Cellen und Grotten, in welchen sich bis 6000 Mönche und Einsiedler befinden sollen.“ Sem náležegj i *Rozhorecké geskyně* w Haliči, geskyně w Ojcowě we wogwod. Krakowském, Pěninské w obwodě Sandeckém, w Kutačjch w obwodě Jaselském. Pak pečery w Halické Rusi, we Strači pod Janowem, w Bilči pod Jagielnicj, w Rukomyšach pod Bučačem; geskyně we Stince w okolj Potockém, w Polanici pod Bolechowem, w Uriča pod Skolem atd. wiz Časopis mus. 1838. Sw. II. str. 203. Sem patřj i *geskyně Soborské* w nitranské stolici a mnohé giné w Tatrách.

7. Zadržowánj dechu z uctiwosti k bohům; metla.

U Indůw: *Mandeslov, Indian. Reisebeschr. L. I. C.* 16. „Im Tempel sahen wir einen Pfaffen, dass er die Bilder mit Blumen und Kräntzen behing, welche die so zum Gebet oder Götzendienst kamen, zum Opfer mitbrachten. Indem der Pfaffe den Schmuck an die Bilder legte, hatte er das Maul mit einem grossen Tuche verbunden, damit nicht etwa sein unsauberer Odem an das Bild käme“ *Robert Knox, Ceylan. Reise-Beschr. III.* 4. *p.* 164. „Die Cingulayen halten jährlich im Monat Junio oder Julio ein hohes Fest, das sie Perahar heissen, zu Ehren ihren Göttern. Der Priester trägt einen gewissen bunten alten Stab (durch welchen der Gott und Schöpfer Himmels und der Erden abgebildet werden soll) hervor, welcher mit Blumen umhangen und mit einen Stück seidenen Zeuges also umwickelt ist, dass ein Theil davon bedeckt wird, und ein Theil unbedeckt bleibet: Wann num Opfer von dem Volke auf und angenommen werden, so nimmt alsdenn der Priester seinen gemachten Stab auf die Schulter, *wobei er denn ein Tuch um den Mund gebunden hat*, um zu verhindern, dass nicht etwa *sein Athem* dieses reine Stück Holz beflecke.“ *F. A. Wiese Indien, B.* 2. *Abth.* 1. *S.* 83. „Wenn die Gurus (Oberpriester in Indien) öffentlich erscheinen, so sind sie gewöhnlich von orientalischer Pracht und Herrlichkeit umgeben, besonders wenn sie ihre Diöcesen besuchen. Mittlerweile halten sich Alle von geringem Stande in ehrerbietiger Entfernung von dem Guru, damit er ja nicht die von dem Athem des Pöbels verunreinigte Luft einziehe.“ *Dapper, Asia Nürnb.* 1681. *S.* 22. „Die Vertias, indische Geistliche, gehen weis gekleidet: in den Händen tragen sie kleine Reislein oder *Besen*, deren sie sich bedienen, die Erde im Gehen zu kehren, damit sie nicht etwa aus Unvorsichtigkeit einiges Ungeziefer zertreten und tödten möchten.“

U Slawůw: *Saxo Grammat. Hist. L.* 14. *p.* 320. „Sacerdos Svanteviti pridie quam rem divinam facere debuisset, sacellum quod ei soli intrandi fas est, adhibito scoparum usu, diligentissime purgare solebat: observato, ne intra aedem halitum funderet. Quo quoties capessendo vel emittendo opus habebat, toties ad januam procurrebat, ne videlicet Dei praesentia mortalis spiritus contagio pollueretur."

8. Clo, daně u chrámůw.

U Indůw: *Dappers Asia. S.* 312. „Die Gemeinde gibt zur Unterhaltung der Pagoden, sammt denen, so dieselben bedienen sehr reichlich und freudig, woraus zu spüren, in was Ansehen die Pagoden bei diesem Volke seien. Von allem demjenigen was gekauft oder verkauft wird kommt ein Theil des *Zolles* zu den Pagoden. Sandelholz, Benzoisches Gummi und langer Pfeffer, so es aus der See kommt, geben vor jedes Bar (480 Pfund) fünf Pagoden (eine so genannte Münze, weil ein Abgott darauf sitzt). Hievon geniessen die zwo grosse Pagoden der Stadt Paliakatta zween Fanum, d. i. 7 Stüber, und die fünf andern Pagoden, die im Lande liegen das fünfte Acht-Theil. Von alldemjenigen, das aus der See ankommt, haben die Pagoden, bei dem Zoll, ihre Gerechtigkeit dabei zu geniessen. So schiessen auch die Geschlechter (oder Stämme) jährlich eine gewisse Summe Geldes zusammen für die Pagoden. — Sie haben auch ihre Wallfahrten, die sie thun, zu denjenigen Pagoden, welche unter ihnen einen grossen Namen besonderer Heiligkeit haben: denn die Leute lassen sich zu tausenden auf den Festen solcher Pagoden finden. Und zu solcher Zeit werden von denjenigen, die dahin kommen, sehr grosse Gaben und Geschenke an die Pagoden gethan."

U Slawůw: *Dithmar VI. p.* 151. „Quot regiones sunt in his partibus, tot templa habentur et simulacra deorum singula coluntur, inter quae civitas Rethre principalem tenet monarchiam. Hanc ad bellum properantes salutant, illam prospere redeuntes muneribus debitis honorant." *Helmold. I.* 52. „In Novembri multum ad Rugiam halec capitur, et patet mercatoribus accessus, si tamen ante Deo terrae legitima sua persolverint." *Gebhardi, Gesch. d. W. I.* 34. „Die Tempel gehörten der Nation, waren aber, genauer zu reden das Eigenthum der Priester, die von ihren Einkünften sich nährten. Nicht nur diese, sondern sogar jeder heilige Baum und jede heilige Quelle gaben ihrem Bewahrer, zureichenden Unterhalt. Beträchtlicher war der Sold der Priester berühmter Tempel; den diese erhielten neben dem Opfer noch einen Theil der Beute, nemlich ein Zehntheil zu Rethre, und ein Drit-

theil zu Arkon. Auf dem Eilande Rügen steuerte ausserdem ein jeder Einwohner zum Tempel in Arkon jährlich ein festgestztes Kopfgeld. Jeder Seefahrer und Kaufmann zahlte dem Tempel einen vom Priester bestimmten Zoll.“

9. Bageslowné koně.

U Indůw: *Kalenki*, kůň bjlý boha Wišnu w geho desáté proměně: *Vollmer*. 1545.

Arunůw, mléčný kůň se 7 hlawami. *Asiat. Reserches*.

Orchisrawa, wšewedaucj kůň. *Conv. Lex. ind. Myth.*

Aswamedha, swatý čili obětnj kůň. *Wiese Indien. II.* 2. *S.* 40. *Vollmer* 361.

U Slawůw: *Beloň*, Swatowjtůw w Arkoně čili Orekundě (srow. oř-kůň a kunda-kontina chrám; Orekunda=ořský čili koňský chrám).

Černý kůň w Štětjně, w Retře (sansk. *Ratri*=noc, černost).

Šarac u Serbůw; Šemjk u Čechůw; Tátoš u Slowákůw.

10. Wzjwánj ohně, ohniště.

U Indůw: *Beschreib. d. auserl. Merkwürd. d. drei Welttheile, Asia, Africa, America, Augsb.* 1784. *S.* 152. „Im Königreiche Siam, jenseits des Ganges, ist einem jeden erlaubt eine Gottheit anzubeten, die er will, erwählt sich einer das Feuer, so wird er nach dem Tode darin verbrannt, hält er aber das Wasser vor einen Gott, so wird er ins Wasser geworfen.“ *S.* 157. „Viele Indianer im Königreiche Tunkin beten auch den Schorstein und Feuerheerd an, damit ihre Nahrung möge gesegnet bleiben.“

U Slawůw: Sr. *Guagnini f.* 52. „Gens Litvanica et Samogitica *ignem* cultu divino sequebantur. In Russiae civitate Novgorod, in laudem et honorem *Peruni* ignis ex quercubus, qui perpetuo die nocteque arderet, construebatur.“ Sr. Sobotky; Wajanek.

11. Wzjwánj wody, řek, potokůw, gezer, studnic.

U Indůw: *Beschreib. d. auserl. Merkw. d.* 3 *Welttheile Asia, Africa, America, Augsb.* 1784. *S.* 130. „Die Indianer halten den Ganges für heilig und werfen viel Gold, Silber und Edelgesteine hinein, wenn sie dabei beten.“

U Slawůw: Sr. Studenec na ostrowě Rygen. — Studnice dwě w Štětjně pod ořechem a dubem. Gezero Glomačůw. atd. *Prokop de Bell. Goth. L. II. C.* 15. „Slavi *fluvios* colunt.“

12. Wzjwánj dřewa, stromůw.

U Indůw: *Beschreib. d. aus. Merkw. d. drei Welttheile. S.* 140. „Die Einwohner des Königreichs Cochin (jenseits des Ganges) sind Heiden, die bald ein elendes Vieh, oder auch nur Bäume, die von ihren Braminen oder Götzenpfaffen gepflanzt worden, vor Götter anbeten.“ *S.* 136. „Die Parsis in Indien verehren das Feuer als einen Gott, ingleichen auch das Holz als eine Speise dieses Gottes, dahero sie auch ihre Todten nicht in hölzerne, sondern in eiserne Särge legen.“ — *Wiese, Indien I.* 1. *S.* 240. „Bhadra Kali ein weiblicher Sakti oder böser Geist, dessen Bild ein Scheit Holz ist.“ —

U Slawůw: *Vita Ottonis L. III. C.* 15. *p.* 512. *ed. Ludew.* „Otto in Stettin arborem nuceam praegrandem idolo consecratam cum fonte, qui subterfluebat, invenit. p. 680. Erat praeterea ibi quercus ingens et frondosa, et fons subter eam amoenissimus, quam plebs simplex numinis alicujus inhabitatione sacram aestimans, magna veneratione colebat.“ *Ant. Linhard, II. S.* 281. „Die Slaven in Istrien warfen einen hölzernen Klotz in die Flamme, und reichten ihm Speise vor.“ *Constant. Por. de Them. C.* 9. „Russi transmisso loco (Danapri) ad S. Georgii insulam appellunt, ubi propter ingentem quercum sacrificia faciunt, viventesque aves immolant.“ Sr. *Lipy.*

13. Modly pod stromy.

U Indůw: *M. Banier et Mascrier Histoire Generale de Ceremonies relig. Paris* 1741. *T. VI. p.* 110. „Les Indiens ont quantité d'Idoles, qui sont dispersées dans les campagnes, et *placées* ordinairement dans de petits bois touffus, ou au pied de quelque arbre qui donne beaucoup d'ombre. C'est là que les voyageurs font leurs priéres, et les dévots leurs offrandes, pour obtenir de leurs Dieux un heureux voyage.“

U Slawůw: *Kralodwor. Rpis. we Zpěwu Záboj. str.* 76. „Kamo otčik dawaše krmě bohom — kamo k niem hlasat chodiwaše — Posiekachu wsie drwa.“ str. 84. „Tisie nam krušichu bohy — Tisie nam kacechu dřiewa.“ *Vita S. Ottonis C.* 13. *p.* 477. „Cum delubra et effigies idolorum a pio Ottone destruerentur, profani sacerdotes auream imaginem Triglawi, qui principaliter ab eis colebatur, furati extra provinciam abduxerunt et cuidam viduae apud villam modicam degenti, custodiendum tradiderunt. Quae profanum illud custodiebat simulacrum, ita ut trunco validissimae arboris cavato, illic imaginem Triglawi pallio obductam includeret, solummodo foramen modicum, ubi sacrificium inferretur, in trunco patebat.“

14. Dáwánj pokrmůw bohům.

U Indůw: *Dapper*, *Asia*, *S.* 33. „Wenn die Brahminen ihr gewöhnliches Gebet verrichtet haben, nehmen sie des Abgotts Bild, dem sie dienen, waschen dasselbe mit reinem Wasser. Alsdann setzen sie diesem Bilde Speisen vor, die frisch gekocht sind, wofern sie solche nicht haben, so geben sie ihm Milch oder sonst etliche Früchte hin. Hernach gehen sie dreimal um dasselbe von der rechten Hand an herum, so oft sie aber um das Bild gegangen sind, so oft müssen sie mit zusammengelegten und ausgestreckten Händen vor dem Bild zur Erden niederfallen.“ *Tam.* *S.* 114. „Dannenhero kommt es, dass sie des Tages, zum wenigsten zweimal den Götterbildern Speise vorsetzen. Nach Verfliessung einer Stunde, oder so beiläufig, holt man die Speise wieder hinweg. Sie bringen die Speisen ihren Abgöttern nicht zu dem Ende, als ob sie dafür hielten, dass sie derselben benöthiget wären sondern darum thun sie es, dieweil sie diejenigen für die Geber solcher Speisen erkennen und sich also dankbar für dieselben gegen ihre Götter erweisen möchten, und damit die Speise von ihnen möchte geheiliget werden.“ *Paullin Syst*, *Brah.* *p.* 20. „Lautum postea succedit prandium aut coena, in qua omnia fercula prius praesentantur idolo Vishnu.“

U Slawůw: *Kralodworský Rpis*: Wyd. Hankowo, str. 40. „Čestmir — Pode wsie *drwa* wzlozie obieti bohom. *str.* 74. I nesmiechu sie biti w čelo před bohy Ni w sumrky iim dawati iesti, — Kamo otčik dawaše krmě bohom — Posiekachu wsie *drwa*. *str.* 94. I dat pokrm bohowom.“ — *Ant. Linhart*, *II.* *S.* 281. „Die Slawen in Istrien warfen einen hölzernen Klotz in die Flamme und reichten ihm die Speise vor.“

15. Dobýwánj ohně k obětem skrze třenj dřewa.

U Indůw: *Paullin Syst. Brahm.* *p.* 5. „Dum Brahmanes soli ceterisque planetis sacrificare constituerunt, quod primum et maximum eorum sacrificium est *Yagam* dictum, hoc modo se operi accingunt.— Disposita lignorum strue, perfrictione mutua et celeri siccae arboris *arasu* dictae duorum ligni frustorum elicitur ignis ac supradicta strues accenditur.“

U Slawůw: *Marcin z Urzędowa kanonik Sendomirski*, *Herbarz polski* 1590 pod článkem *Bylica* (Czernobyl) „Tego obyczaju pogańskiego do tych czasów w Polsce nie chcę opuszczać niewiasty, bo takież ofiarowanie tego ziela czynią. Święta téj diablicy (Diany) święcą, czyniąc Sobótki, paląc ognie, *krzesząc ognia deskami* aby była

prawa świętość diabelska, tamże śpiéwają *diabelskie pieśni* plugawe (sr. str. 101. *biesowskija piesni* u Nestora)." — *Z. Chodakowski*, *o Sławianszczyznie*, *str.* 48. „Sobótka Święto-Jańska w Ługskim Ujezdzie nazywa się *Subotka* a nad Wołchowem *Kokkuy*; święcą corocznie, i dobywają ognia tarciem suchego drzewa; ten ogień zowie się tu *żywoj ogoń*, używają go także i na okurzanie bydła, w czasie zarazy." Od *třenj* pocházj i *trúd*, rus. *trut*, der Zunder, Zündholz.

16. Obět z kwětin.

U Indůw: *Vollmer*, *Mythol. S.* 319. „Das phantasiereiche indische Volk hat der Opfer sehr manichfaltige, unter denen Arkjam das anmuthigste ist; es besteht aus den schönsten Blumen, welche unter Hersagung von Gebeten über das Götterbild gestreut werden." *Paullin. Syst. Brahm. p.* 28. „Adithipugia i. e. sacrificium peregrinorum seu advenarum amicorum hoc modo peragitur. Advenae et hospiti propitium unum idemque numen in atrio domus statuitur, tum simul preces recitando flores super idolum spargunt." — *F. A. Wiese*, *Indien B. II. T. I. S.* „Zu Anfange der Regenzeit findet ein frohes Fest statt. Zunächst wallen feierliche Züge in religiöser Andacht zu den Tempeln der Götter. Alle mit *Blumenopfern* versehen, welche in den umgebenden Hainen dargebracht werden, die jüngern Frauenzimmer tanzen auf dem Ufer, die Knaben stürzen sich in den schäumenden Catarakt und schwimmen in dem See umher. Die Gesänge welche dazu ertönen sind Ergüsse aus dem Stegreif. Die Götterbilder sind prächtig aufgeputzt und mit Blumen umwunden." *Fr. Majer*, *myth. Lex. I. S.* 573. „Das Fest des Druga, Durgotsava genannt, ist ein grosses allgemeines Fest der Indier, zu welchem sie gewöhnlich die Europäer einladen, sie mit den Früchten und *Blumen* der Jahreszeit bewirthen."

U Slawůw: Řeky a potoky byly Sláwům bohowé a bohyně (tak gako i Indům), wěnce a kwjtj w ně házené to byly, co obětě modlám, obrazům, sochám přinášené. Srow. *Prokop. L. II. C.* 15. „Sclaveni et Antae fluvios colunt et nymphas, et alia numina: quibus omnibus operantur et inter sacrificia conjecturas faciunt divinationum." — *Wojcickiego*, *Pieśni Ludu I. str.* 197. „Pieśń tę śpiéwają dziewczęta w wigilią Śgo Jana, gdy przed Sobótkami puszczają *wianki* na wodę, i z nich starodawnym zwyczajem wróżą która prędzéj pójdzie za mąż lub zostanie panną: Czyjże to tam *wianeczek*. — Str. 253. Gdy miarkują że się północ zbliża (na Kupalnici čili S. Jana) mocniejszy roznieciwszy ogień, jedna z dziéwcząt bierze *wianek* z siedmiu ziół uwity, a zbliżając się do strumienia, rzuca go; reszta zaś przy-

tomnych spoglądając przy świetle ognia za płynącym, śpiéwa: Już po *wianuszku* I po *kwiatuszku* atd. str. 256. — T. II. str. 316. Kasia do Jasia tużyła, Parę wianków uwiła Na bystry Dunaj rzucila atd." Srow. i *Kralodwor. Rpis.* Kytiee: „Pö wodie k diewě Kytice plyie Kytice wonna z viol a róžj atd."

17. Hlásánj bohům Slâwy.

U Indůw: *Asiatic Researches I. str.* 374. nalezagj se následugjcj slawozpěwy čili slawomodlitby indickým bohům přinášené: „Agni reman, tatra naijatu agni remedan te datu me: Agniaye *swaha!* (Ohňowi sláwa); Wayuwe *swaha* (Wětrowi sláwa); Suryaya *swaha* (Zoře čili Slunci sláwa); Brahmane *swaha* (Bramowi sláwa) atd. Wiz nahoře list III. str. 25.

U Slawůw: *Kralodworský Rpis, str.* 54. „Prokni ida kol obeti bohom *slawu* hlasaše."

18. Obětowánj se bohům utopenjm sebe.

U Indůw: *F. A. Wiese, Indien, B.* 2. *Ab.* 2. *S.* 22. „Selbstmorde sind etwas Gewöhnliches. Unter den Hindus giebt es Schwärmer, bei denen der Hang zur Selbstvernichtung in Leidenschaft ausartet. Sehr viele Hindostaner beiderlei Geschlechts, ihres längern Aufenthalts auf der Erde überdrüssig, ertränken sich jährlich in den heiligen Fluthen des Ganges. Ein Engländer, welcher eine Zeitlang in Allahabad lebte, sah, als er eines Morgens in seiner Wohnung am Fenster sass, *sechszehn Frauenzimmer* auf diese Weise enden. Sie waren sämmtlich von Brahminen begleitet, die sie in ihrem Vorsatz bestätigten. Jede derselben trug eine grosse leere irdne Pfanne, oder dergleichen Krug, mittelst eines Strickes an beiden Schultern aufgehängt. Sobald die Schwärmerinen aus dem Bote ins Wasser gesprungen waren, wurden sie von den Brahminen aufrecht erhalten, bis sich besagte Gefässe mit Wasser gefüllt; hierauf liessen die Priester ihren Halt fahren und die Bethörten sanken augenblicklich unter, bloss einige nach der Oberfläche des Wassers aufsteigende Luftblassen bezeichneten die Stelle ihres Versinkens. — Ein anderer Engländer sah an demselben Orte ein ähnliches Opfer, wo zwölf Männer sich dem Wasser-Tode weiheten. — Einer der Fanatiker änderte, indess seinen Entschluss und ruderte dem Ufer zu. Die amtenden Brahminen, empört über diesen Mangel an Festigkeit und von dem eifrigen Wunsche beseelt den Wankelmüthigen zur Erfüllung seiner Verbindlichkeit zu zwingen, ruderten mit aller Macht auf ihn lös, allein er gewann ihnen den Vorsprung ab,

erreichte das englische Polizeihaus und betrog so die Priester in ihrer Erwartung. Hunderte von Pilgrimmen kommen alljährlich hierher mit dem festen Vorsatz, ihre Tage zu beschliessen und ihr Seelenwohl zu sichern. Sie kaufen zwei grosse irdene Töpfe, zwischen welche sie sich selbst festbinden; so gerüstet waten sie in den Strom; die Töpfe, so lange sie leer sind, erhalten den Fanatiker über dem Wasser; dieser füllt alsdann seine Töpfe mit Wasser und sinkt in die Ewigkeit. Die Regierung hat sich bisweilen ins Mittel geschlagen, um dergleichen Selbstmorde zu hindern, allein mit keinem andern Erfolg, als dass die freiwilligen Schlachtopfer eine andere Stelle weiter flussabwärts zur Ausführung ihres Vorhabens wählten. Ward. View. Vol. I. Pref. p. 33." *Fr. Majer, Myth. Lex. II. S.* 165. „Ganga, die mythische Personification des Flusses, ist eine Modification der Göttin Bhavani oder Parvadi die man als die zweite Gemahlin des Schiven und als die Göttin des Wassers verehrt. Das grösste Fest der Ganga heisst *Durgotsava*, 10. Sept. und ist vorzüglich dadurch merkwürdig dass beim Schlusse desselben ihr *Bildniss in den Ganges geworfen* und von ihr gesagt wird, sie sei zu ihrem Gemahl Schiwen zurückgekehrt. — Wer an seinem Gestade stirbt und vor dem Tode noch von seinem heiligen Wasser trinkt, braucht nicht wieder in die Welt zurückzukommen um ein neues Leben anzufangen. Sobald daher ein kranker von den Aerzten aufgegeben ist, eilen die Verwandten ihn an das Ufer des Ganges zu bringen um ihm von seinem heiligen Wasser einzuflössen oder ihn in dasselbe zu tauchen (nicht selten darin zu ertränken. Viele Menschen stürzen sich freiwillig hinein, um ihr Leben in seinen Wellen zu enden. *Vollmer*). Zum Trost derjenigen welche sich den Besitz des Gangawassers nicht verschaffen können, nimmt man an, dass auch anderes Wasser die Kraft habe, sie von Sünden zu reinigen, wenn sie nur dabei an den Fluss Ganges denken, und die Worte ausrufen: Ganga sjanam, d. i. Ganges wasche mich."

U Slawůw: *Boguchwal, edit. Sommers. p.* 21. „Wanda (post victoriam super Regem Alemanorum) ad propria rediens, se ipsam pro tam magnifica gloria et prosperis successibus Diis victimans in Wislam fluvium sponte saliens humanae naturae debitum persolvit ad inferorum limina descendens, unde fluvius Visla a Wanda regina Wandalus nomen accepit, a quo Polonicae et caeterae Slavonicae gentes eorundem ditioni adhaerentes non Lechitae sed Vandalitae sunt appellati." Srow. i *Theophanes ap. Stritt. II. p* 59. *ad Ann.* 592. „Slavini cruciatus et *mortem nihili faciebant*, doloresque flagellorum velut in alienis corporibus patiebantur."

19. Wyobrazowánj bohůw na korauhwjch.

U Indůw: *F. W. Wiese, Indien B. 2. T. 2. S.* 84. „Wenn die Gurus öffentlich erscheinen so sind sie von Pracht und Herrlichkeit umgeben. — *Fahnen* und *Standarten* von mancherlei Gestalt und Farbe und mit *gemalten Götterbildern* verziert, schimmern in der Sonne.“

U Slawůw: *Dithmar, VII. p.* 239. „Luitici redeuntes irati dedecus deae suimet illatum queruntur. Nam haec in vexillis formata a quodam Herimanni socio lapide uno trajecta est. Et cum iuxta Wurcin Mildam nimis effusam transire voluissent deam alteram perdidere.“ Srow. i Stanici Arkonskau.

20. Nošenj model na žerdi a házenj gich do wody.

U Indůw: *Paullin. Syst. Brah. p.* 188. „Shivae dei simulacrum de templo effertur et *perticae* impositum, hinc inde cursitando gestatur.“ *Dapper, Indien, Nürnb.* 1681. *S.* 115. „Den 18. Jänner wird von den Ehefrauen der Brahminen ein Fest gefeiert, welches sie *Gawridewi* nennen. Dies Fest wird der Parvati, das ist des Eswara Hausfrau zu Ehren gehalten. Sie feiern es, um dadurch langes Leben für ihre Männer zu erhalten und damit sie nicht zu Witwen werden möchten. Dieses Fest währet 9 Tage. Die Weiber machen von Reis-Mehl ein Bild vor die Porwati, solches zieren sie aufs beste, und bestreuen es mit Blumen. Am zehnten Tag bringen sie dasselbe in einer Palekyn oder Senften, ausserhalb der Stadt, von einem Zug Eheweibern begleitet und werfen solches Bild in einen Wasserpfuhl, woselbst sie es lassen und sich nach Hause verfügen“ *Majer Myth. Lex. I. S.* 571. „Durga Druga nach der mythischen Geschichte der Indier eine Verwandlung und Verkörperung der Bhawani und Bhagavadi, der Gattin des Schiwen. Zwei religiöse Feste Drugah Pudjah, Fest der Drugah auch Drugotsawa (srow. Drugoslawa) genannt, und ihr besonders gewidmet. Das erste fällt auf den 7. September und dauert drei Tage. Am darauf folgenden zehnten Tag wird das Bildniss der Durga, unter allgemeinen Zurufungen des Volkes in den Ganges geworfen, und von ihr gesagt, sie sei zu Schiwen ihrem Gemahl, zurückgekehrt Das zweite fällt auf den 7. März und währet den 8, 9. und 10. Am letzten Tage wird das Bildniss der Durga in den Ganges gaworfen.“ W Řjmě byl 15. Máge se zwláštnjmi obřady dřewenný obraz do Tiberu metán, wiz *Ovid. Fasc. L. V.* „Scirpea pro Domino Tiberi jactatur imago.“

U Slawůw: *Zach. Schneider, Chron. Lips. L. IV. p.* 143. „Die Slaven haben am vierten Sonntage in der Fasten der *Marzanae*

und *Zievoniae* Bildnisse an Stangen gesteckt, mit traurigem Gesang und kläglicher Stimme, in einer Procession herum getragen und letzlich in ein Wasser geworfen. — Die öffentliche Huren zu Leipzig pflegten am Mitfasten ein ströhern Bild, in Gestalt des Todes, auf eine lange Stange zu binden, dasselbe vor den Thoren, durch alle Gassen mit Gesang herumzutragen, den jungen Eheweibern vorzustellen, und endlichen mit Ungestüm in die Parda zu werfen, vorgebende, es würden dadurch die jungen Weiber fruchtbar gemacht, die Stadt gereiniget und von den Einwohnern im selbigen Jahr die Pest und andere Krankheiten abgewendet." *Alex. Guagnini Sarm. S.* 9. „In Silesia confini Poloniae die 17. Martii, pueri in villis et oppidis ex more recepto, simulacrum quoddam ad similitudinem mulieris conficiunt, oppidoque turmatim egressi quandam cantionem ingeminantes simulacrum illud de ponte in flumen praecipitant." Srow. *Zpiewanky I. str.* 400. Srow. *Bartholom. Not. Com. Göm. p.* 451. „Demessis omnibus agris, messores sertum de pulcherrimis tritici spicis construunt, illudque *perticae* impositum, solenni cum cantu, domui Heri inferunt."

21. Máge, stawenj Mágůw, Máginy.

U Indůw: *Jahrb. d. Lit. B. III. S.* 153. „Der erste May ist durch die an demselben aufgepflanzten Maybäume, in welchen der Inder nur das Vorbild des Phallus sieht, überall ein festlicher Tag. Derselbe ist in Indien der Bhavani (Venus Urania, Maja) als der zeugenden Göttin geweiht, und man errichtet ihr Stangen mit Blumen und Bändern geziert. (Maurice Indian Antiquities B. VI.). *Tamž B. II. S.* 331. Dass in dem alten Naturdienste alle Pfeiler, Säulen, Thürme und Obelisken ursprünglich nichts anders als Vorstellungen des Phallus (mužský aud, sr. staroslaw. *pol* sexus.) waren, ist wohl nicht zu bezweifeln. Die Spuren von dieser indischen und ägyptischen *Lingams*-Feier finden sich noch heute in verschiedenen europäischen moslimischen (i w křesťanských, slawských) Sitten und Gebräuchen. *Maurice* hat in seinen indischen Alterthümern VI. p. 87—94, das indische am 1. May gefeierte Lingamsfest mit unsern nordischen Mayfesten zusammengestellt und gezeigt, dass der Maybaum ursprünglich nichts anders als ein aufgepflanzter Phallus ist. Eine Meinung, der auch *Paine Knight* in seinem neuesten Werke (An Inquiry into the Symbol. Language of ancient art and Mythology, London 1818 §. 23.) beipflichtet; und statt des Phallus, der den alten Hochzeitsaufzügen vorgetragen ward, werden noch heute bei allen orientalischen Hochzeitsaufzügen aufgeputzte Palmenbäume vorgetragen. Solche Pfeiler und Spitzsäulen

finden sich bei den indischen Pagoden, und auch einzeln mehrere sehr merkwürdige mit uralten Inschriften. In der Pagode von *Peruvettem*, wird der Lingam (=Phallus) im dem innersten Heiligthume unter der Gestalt eines konischen Steines (wie ehemals Venus Urania auf Paphos) verehrt. *S.* 151. Der Palmsonntag selbst als Palmfest ist von uraltem indischen Ursprunge. Palmen sind in Indien Symbole des Phallus." *Paullin, Syst. Brah. p.* 188. takto opisuge tento obřad: „Indi nocte Shivarátri (sr Retra) dicta institutionem cultus lingamici seu phalli celebrant mense Martio. Populo ad Shivae templum congregato intempesta nocte in cantus et satis obscenas confabulationes tunc prorumpere placet. Shivae dei phallo instructi simulacrum de templo effertur et *perticae impositum* hinc inde cursitando gestatur. Populus circumstat et petulantiores viri deposito pudore obscena carmina cantant. En unum ex illis: Šivande lingam terrikunu nalla pennanguel undenguil ighnota variguedo (Shivae dei phallus saltat, si quae pulchrae sint mulieres, accedant). Ubi observandum est, haec orgia noctu peragi, quod innuit phalli cultum noctu institutum fuisse. *Str.* 31. Lingamicis instrumentis instructi gentiles in Indiis, certo anni tempore per compita currere solent et obvias quasque feminas tangere ut institutionem hujus lingamici cultus a Shiva deo factae meminerint."

U Slawůw: Stawenj mágůw a stromůw bylo a gest i u Slawůw w obyčegi, stáwá se u Slowákůw též *w noci* gako u Indůw, gest též se *zpěwem* milostných (nezřjdka chlipných k. p. Zotali březu už gu wezu) pjsnj spogeno gako u Indůw, koná se též rozličným časem, někde prwnjho Máge, ginde na Letnice, ginde gako u Drewanůw w den S. Jana. Srow. *Zpiewanky I. str.* 24. 25. 428. 432. *II. str.* 375. Superint. *Hildebrand* (über Drawän 1672) gmenuge ten strom *Hahnen-Baum* t. g. *Kohautj* čili *kokotj* strom, srow. *Joh. Georg. Keyszlers Reisen durch Deutsch. Hannov.* 1776. *B. II. S.* 1377. „In ganzen Drawän wurden überall zween Bäume sehr hoch und werth gehalten, der Kronen und der Kreutzbaum oder vielmehr Hahnen-Baum. Letzterer hat den Preis vor jenem und wenn er umgefallen, darf er vor Mariä Himmelfahrt nicht wieder gerichtet werden, weil sie sagen die *Staete* (sic) wolle es nicht leiden. Etliche geben die *Stäte* (sic) für einen Geist von männlichem Geschlechte aus, andere machen eine Frau daraus. Einmal begab es sich zu Rebensdorf (oder wie andere vorgeben zu Dangsdorf) dass der Dorfbulle (sr. wůl, býk, u Čechůw stádnjk), als er von der Weide kam, seine juckende Lende mit solcher Gewalt daran scheuerte, dass der Baum darüber umfiel und den Bullen todtschlug. Dieses nahmen die Bauern als ein doppeltes Anzeichen eines bevorstehenden grossen Unglücks an. Zur Versöhnung aber der beleidigten

Stäte wird noch alle Jahre auf den Tag, an welchem der Bulle todtgeschlagen worden, alles ihr Vieh, gross und klein, um den Baum getrieben. — Es wird auch, wenn ein neuer Kreutz- (oder Hahnen-) Baum aufgerichtet wird, das *Vieh* (sr. Stádo) eingesegnet (nepochybně aby bylo *plodné* a se množilo; srow. phallus, lingam, kokot čili kohaut). Diese Einsegnung geschieht folgender Gestalt. Erstlich saufen sich alle Bauern toll und voll; zum andern *tanzen sie in vollen Sprüngen* um den Baum (srow. kohautowý tanec u Slowákůw) und führet der Schulze in seinem Sonntagskleidern und mit einem breiten *weissen* Handtuche, das ihm um den Leib gebunden ist, den Reihen; drittens nimmt der Schulze ein grosses Licht nebst einem Glase voll Bier in die Hand, geht damit um das zusammengetriebene *Vieh*, bespritzt solches mit Bier und segnet es mit wendischen Worten ein. Zu Büliz und in ganzen Drawän werden die Häuser, Ställe, Küchen, Keller, Kammern und Stuben mit Bier oder Brandtewein an dem Tage, wenn der Kreutzbaum aufgerichtet wird, begossen, und glauben sie, die *Stäte* (sic) wolle es also haben, und litte widrigenfalls ihr Vieh Noth. Im Kirchspiele Predöhl jagen sie das Vieh um den Baum, damit es in selbigem Jahre wohl gedeihe, gehen auch mit einem grossen Wachslichte, wie überall bei diesen abergläubischen Gaukeleien gebräuchlich ist, um den Kreutzbaum und reden etliche wendische Worte. Ja man saget, dass daselbst noch täglich ein alter Greis vor dem Baum niederkniee und seine besondere Andacht halte. Dieser Baum ist 20 und mehr Ellen hoch, oben ist ein hölzernes Kreuz und über dem Kreutze ein eiserner Hahn. — Auf das Bildniss des Hahnes kommt es hauptsächlich an, und hat man dergleichen Bäume entdeckt, auf welchen das Kreutz weggelassen der Hahn aber sorgfältig beibehalten war. Wenn Mariä Himmelfahrt herannahet, wählen sie einen andern Baum im Holze, gehen am oberwähnten Tage in einem Haufen dem Holze zu, die Hauswirthe aber treten daselbst von der übrigen Gesellschaft aus, marschieren gerades Weges auf den Baum zu, und muss ein jeder von den Hauswirthen seinen besondern Hieb thun, bis der Baum fällt. Nach diesem legen sie ihn auf einen Wagen, decken den Baum mit ihren Oberröcken zu, dass man nichts davon sieht, und fahren also mit Freuden nach der *Stäte* (sic) wo der vorige gestanden. Allhier kömmt ein alter Zimmermann von wendischer Art und Geschlechte, hauet ihn mit sonderlichen Ceremonien viereckigt (?), und stecket auf zwoen gegen einander überstehenden Seiten Pflöcke hinein, vermittelst welcher man als auf einer Treppe hinan steigen kann. Wann solches geschehen, wird der Baum mit grossen Freudengeschrei aufgerichtet, der Dorfschulze klettert hinauf, setzet den *Hahn* über das Kreutz und segnet ihn mit

einem Glase Bier ein. Bei solchem Feste werden nach eines jeden Dorfes Vermögen 10, 12 und mehr Tonnen Bier ausgesoffen. Die Einwohner behaupten: wenn sie solches unterlassen, so gedeihe ihr *Vieh* nicht. — Der Kreuz- oder Hahnenbaum wird von den Wenden in allen Dörfern aufgerichtet. — Ein anderer ist der *Kronenbaum*, welcher am Johannistage gesetzt wird. Dies ist ein Weiberbaum, in Betrachtung, dass ihn die Weiber allein hauen, fahren, setzen und aufrichten. Hiebei ist zu bemerken, dass die Gewohnheit einen Kronenbaum aufzurichten alle Jahre in Acht genommen worden, und man einen *Birkenbaum* (sr. březj = těhotný) dazu genommen." I u Čechůw a Slowákůw se ku stawěnj Mágůw břjzowé wětwe potřebugj. — Tento *Hahnenbaum* a *Birkenbaum* našjm zdánjm nic giného nenj, než indické *Lingam* čili *Phallus* t. g. podobizna mužského audu gako obrazu plodnosti. *Hahn* zagisté čili kohaut gmenowal se a posud se w některých nářečjch slawských, k. p. českém, polském, serbském a g. gmenuge dwogsmyslým slowem *kokot*, které spolu i kohauta i lingam čili mužský aud, značj, srow. *Jungmanůw Slownjk D. I S. I. str.* 97. *Kokot* 1) der Hahn 2) mužský aud, Priapus. U Slowákůw se podnes pozůstatek této pohanské slawnosti zachowal, w tak řečeném *kohautowém tanci*, který obzwláště mládež w zahradách a na laukách prowozuge, srow. *Bartholomaeides Com. Göm. p.* 450. Cože ale znamená Hildebrandůw, tak často opětowaný djlem i chybně psaný wýraz: *Staetc Stäte*? — To samo, co u Guagnina a Dlugoše polské božstwj *Stado*. Srow. Guagnin. edit. Spir. p. 9. „Solebant autem viri, mulieres, juvenes et senes horum Deorum suorum diebus festis ad lusus et choreas pariter convenire, maxime vero 25. die Maji et 25. Junii. Quam congregationem populi *Stado* i. e. agmen appellabant, quod adhuc apud Ruthenos et Litvanos passim in villis observari videtur." *Dlugoš I. p.* 37. *edit. Lips.* „In Deorum honorem, ludi certis temporibus anni decreti sunt, ad quos peragendos multitudo utriusque sexus ex vicis et coloniis in urbes convenire pro diebus institutis jussa, ludos hujusmodi *impudicis lascivisque decantationibus et gestibus*, nonnunquam plausu et delicata fractura, ceterisque *venereis* cantibus, plausibus et actibus, Deos Deasque praefatas receptis invocando observationibus celebrabant. Horum ludorum ritum et nonnullas eorum reliquias Polonos, quamvis ab annis 500 Christianitatis cultum constat professos usque in praesentia tempora annis singulis in Pentecostes diebus repetere, et veterum superstitionem gentilium annuali ludo, qui idiomate eorum *Stado*, id est, grex appellatur, quod greges hominum ad illum peragendum conveniant (!) et in *cuneos* (srow. ind. lingam a conus u Paullin. p. 125. Obeliscus seu figura coni non ignem, sed lingam repraesentat: Lingam

et Bhawani Indici sunt deastri) seu greges divisi homines tumidi et seditiosi in voluptates et commessationes proni, peragunt, meminisse." I *stádnjk* (čili bujak), i *kohaut* (čili kokot) gsau obrazowé plodistwosti a březosti, proto onen wûkol lingamu čili břewna (březy) weden byl, tento na wrcholci geho postawen. Wšecko toto gsau pozůstatky starobylého ctěnj Přjrody. W městě Woljně na Pomořj stál strom čili břewno gegž letopiscowé hned *slaupem* hned *kopjm* čili dřewcem Caesarowým nazýwagj, který ale nic giného nebyl než to, co u Drewanůw *Kohautj* strom, *Březj* strom čili Phallus. Wiz. *Anon. Vita S. Ottonis p.* 462. „Servus Dei Bernhardus, amore martyrii flagrans, correpta secure *columpnam* mirae magnitudinis, Julio Caesari a quo urbs Julin nomen sumpsit (!), dicatam, excidere aggressus est. Quod pagani non ferentes accensis animis irruunt super eum, crudeliterque caesum seminecem relinquunt." *Tamž str.* 490. „Julin et Stetin. invidia diaboli ad pristinas idololatriae sordes rediere, hac videlicet occasione. Julin a Julio Caesare condita et nominata, in qua etiam *lancea* ipsius columnae mirae magnitudinis, ob memoriam ejus infixa servabatur, cujusdam idoli (snad Stada) celebritatem initio aestatis maximo concursu et tripudio agere solebat." Někteřj etymologowé odwozugj od indického *lingam*, latinké *lignum* dřewo; dřewo pak čili dřewce značilo we staroslawské řeči i *kopj*, lat. lancea, hasta. Od tohoto *Dřewa* a geho wzjwánj powstalo snad gméno *Drewanůw*, tak gako w Indii od *lingam* gméno *Lingamů* u Šiwanitůw. Srow. *Beschreib. d. Merkw. der* 3 *Welttheile Augsb.* 1784. S. 136. „Eine andere Art der indischen Geistlichen, Parsis genannt, verehren das Feuer als einen Gott, ingleichen auch das *Holz* (sr. Drewan) als eine Speise dieses Gottes, dahero sie auch ihre Todten nicht in hölzerne, sondern in eiserne Särge legen." — Tato *columna*, *lancea hasta*, *Kreutz Kreutzbaum*, zde nic giného nenj než to co druhá čast gména měsjce Berezo*zol* Brezo*sol*. *Zol sol* pak gest indické *sula* t. g. slaup kopj, něm. Säule: wiz *Bopp. Glossar. p.* 176. „*Sula*=hasta, *Sulahasata* hastam in manu habens." Tato *sula* aneb *sala* w indické mythologii welikau rolu hrá. Srow. *Asiatic Researches w Jahrb. d. Lit. III. S.* 187. „In der Geschichte von *Kišmir* ist eine Erzählung von der Kreutzigung *Salivahanas*, der durch die Hilfe einer Schlange (Symbol des Lebens) wieder zum Leben gebracht wird. Sowohl die Buddhaisten als die Dschainas erkennen Salivahana als einen ihrer grossen Heiligen an, sie heissen ihn *Deva-Tat*, eine Verstümmelung von Devataschta oder Dewa-twaschta d. i. der göttliche Künstler (woraus der *Teutates* der gallischen und der *Tuisto* der germanischen Stämme abzuleiten), eine Benennung, die ganz dem Demiurgos der Griechen entspricht. Aus dieser Verehrung Salivahanas bei den Buddhaisten,

welche denselben als eine Incarnation von Buddha ansehen, ist in Indien die Meinung entstanden, dass die Christen selbst nichts als Buddhaisten seien. Das *Kreutz* (Sula) an das Salivahana geschlagen ward, verwandelte sich in einen mit Früchten und Blüthen bedeckten Baum, dergleichen auch das Kreutz der Manichäer ist. Nach einigen indischen Wörterbüchern sollte der Name Salivahana aus Halivahana verstümmelt sein, von *Hala* ein Pflug, eine Gabel (sr. kopj), weil das indische Kreutz diese pflug- und gabelförmige Gestalt hat. Diesen Pflug hält auch Wischnu wie Osiris in den Händen." Salivahana znamená to co Slauponoš, Kopinoš. Naše gména *Sulko*, *Sulek*, *Suljk*, *Sulena*, *Suli*wog, *Suli*slaw, a zbraň *sulice* *sudli*ce nepochybně od ind. *sulu* (kopj) pocházegj. Naše *pluh* wisj od ind. phala hala.

22. Bjlá barwa obljbená, swatá, národnj.

U Indůw: Srow. *Beschreibung der auserl. Merkwürdigkeiten, so in den dreien Welt-Theilen Asia, Africa und America zu finden: aus berühmter Männer Reis-Beschreibung. Augsburg* 1784. *S.* 186. „Die *grüne* Farbe ist unter den Chinesern die beliebteste und gebräuchlichste." *S.* 139. „In ihren Gebäuen lieben die Indianer die *weisse* Farbe." *S.* 140. „Vor ihren Pagoden stehet ein grosser Wassertrog, in welchen sie sich, ehe sie in den Tempel treten, waschen, und hierauf mit Kuhdrecks-Asche von *weissen Kühen*, welche ihre Bramines bei den Tempeln halten, und den Leuten solche Asche vor ein Heiligthum verkaufen, bestreuen." *S.* 141. „Die Ceremonien, welche bei dem Weiber-Verbrennen vorgehen, sind folgende: Wann es Zeit ist, dass eine solche Indianische Wittib soll verbrannt werden, so gehen ihre Freunde mit musikalischen Instrumenten vorher, in der Mitte folgt sie in einem *weissen Cattonen-Kleid*, in der Hand eine Pomeranzen haltend" *S.* 148. 149. „Der König zu Ava, jenseits des Ganges, schreibet sich, unter andern Titeln, auch einen König der *weissen Elephanten*, auf welchen er alle 5 Jahr einmal sich seinen Unterthanen in unbeschreiblicher Pracht von Gold, Silber und Juvelen sehen lässt. Wann der König fremden Gesandten Audienz giebt, so werden gemeiniglich vier *weisse Elephanten* vorgeführt. Ein gewisser Autor schreibt, dass diese Elephanten aus güldenen Fässern gespeiset, und aus silbernen Fässern gewaschen werden, dass sie dabei allezeit unter einem Himmel stünden, der auf 8 Stangen ruhet und von 8 Dienern getragen würde, damit sie die Sonne nicht verbrennete; sie hätten dabei auch jedesmal ihre Tafel Musik von Trompeten und Heer-Pauken." — S. 149. „Das Königreich Pegu war in vorigen Zeiten ein sehr mächtiges Reich, welches aber in den letzten Kriegen mit den Königen in Siam (wel-

(welche wegen eines *weissen* Elephanten entstanden, als welcher bei denen Indianern darum hochgeachtet wird, weil sie glauben dass Xaca [ihr Abgott] in ein dergleichen Thier sich verstellt), ziemlich herunter gekommen. Die Einwohner zu Pegu sind Götzen-Diener und beten unter andern auch den *weissen* Elephanten an, welchen der König von Ava und Arakan, nachdem er Pegu eingenommen, anjetzo in Besitz hat." Sr. Kalenki, bjlý kůň boha Wišnu." *Dapper*, *Asia*, *S.* 22. „Die Vertias, indische Geistliche, gehen *weiss* gekleidet." *L. Würkert*, *Geogr. Leipz.* 1837. *S.* 137. „Die Stadt Pondichery, wie *viele* der indischen Städte, ist in eine *weisse* und schwarze getheilt." Srow. Bělgrad — Černgrad. *Wiese*, Indien I. 1. S. 233. „Den Mond, welcher in der Mythologie der Hindostaner männlichen Geschlechts ist, stellt das Bild eines *weissen Mannes* dar." S. 268. „Der Ganges oder vielmehr die Nymphe Ganga, wird als eine *weisse Frau* dargestellt." S. 272, 275. „Der Tempel von Eklinga, ein gewaltiges Gebäude, ist ganz aus *weissem Marmor* erbaut. — Die Wasserbehälter bei den indischen Tempeln sind nicht selten mit *weissem Marmor* ausgelegt." S. 541. „Die Farbe des Turbans und der Tunica wechselt mit den Jahreszeiten, Carmosin, Saffrangelb, Purpur: indess ist *Weiss* bei weitem die gewöhnlichste."

U Slawůw: Wiz *Wýklad ku Sláwy Dceře*, Znělka 600; a *Zpěwanky*, Djl II. str. 496. — Bjlá barwa gest barwa pleti celého indoeuropegského plemene. Tato láska k bjlé barwě u Indůw, Peršanůw a Sláwůw zachowala se geště z oněch pradáwných časůw, kde Sláwowé geště w Asii mezi národy rozličných barew bydleli, ant gen w důtkách a půtkách s bljzkau cizotau milowánj a ctěnj swého wlastnjho se gewj a dědj. Wšickni totiž národowé na zemi dělegj se na *pět barew* čili plemen, a sice:

1. *Bjlé* čili *bělobarwé* plemeno, s obdlauhlým obličegem, nakřiweným nosem, welikýma krásnýma očima, obýwá Europu, západnj Asii a sewernau Afriku, od indického až do atlantického moře, od ostrowu Ceilon až do Islandu. Geho hnjzdo a prawlast gest utěšené audolj Kašmir a indický Kaukasus, mezi řekami Ganges a Indus. (K němu náležegj wlastně tak řečenj Indowé, Peršané, Sláwowé, Germanowé, Thrakowé [mezi nimiž Helleni a Řjmané], Celtowé [mezi nimiž Gallowé a Cimbrowé], kteřjžto poslednj gsau nepochybně neystaršj přistěhowanci z Indie do Europy, Sláwowé pak neymladšj).

2. *Žluté*, *nazelenawé* čili *žlutobarwé* plemeno, se širokau twářj malýma očima, zpleštilým nosem, panuge w sewerné, wýchodnj i gužné Asii a djlem, gako pozděgšj osady, i w Europě. (K němu patřj *indicko-čjnská čeleď:* Tibetčané, Birmané, Peguané, Siamesi, Anamité,

Koreané, Čjnané, Japané; — Tartarowé, Mogolowé, Kalmukowé, Buretowé, Tungusowé; — *sibirsko-uralská čeleď*: Kamčadali, Kurilowé, Korjaci, Samogedi; — Čudowé čili Finowé, Esthowé, Lopowé, Maďaři, Čeremisowé a Permowé; *kaukaská čili turecká čeleď*: Turkowé, Uzbekowé, Turkomanowé, Kirgisowé, Čuwaši, Jakuti, s Armenskými a Georgickými kmeny; *semitická aneb chaldegská čeleď*: Assyrowé, [Babylon, Medowé, Syrowé], Židé, Arabowé, Abysinowé.

3. *Čerwené* neb *čerwenobarwé* plemeno, s tupým nosem, kostrubatými wlasy, zaugjmá Ameriku.

4. *Hnědé* (barnawé) čili *hnědobarwé* plemeno, s welikými usty, kadeřawými wlasy, obýwá Australii.

5. *Černé* čili *černobarwé* plémě, s wlnowitými wlasy, s čelistmi ku předu čnějcjmi, bydlj w gužné Africe a na některých ostrowjch Australie.

Z těchto hlawnjch barew powstaly mjchánjm i některé odliky a poloplemena. W Indii, wůkol Himalaiského pohořj, saustředugj se wšechny tyto barwy a plemena od nepamětných časůw. U bělobarwého plemena wšecka čidla a smysly gsau giž saumérně rozestawena, žádné nepřewládá zwláštnjm zwjřeckým wywinutjm: u žlutobarwého wypjná se obzwláště smysl čichu nad ostatnj, odtud nos rozložitý, čelo rozsáhlé; u čerwenobarwého wyniká čidlo zraku, proto oči weliké, ostré; u hnědého čidlo sluchu nad giné wywinuto, proto uši wysoké; u černobarwého smysl chuti nad giné čnj, proto žaludek opičj, čelisti a pysky wysedlé, zuby nakloněné. Duchownj schopnosti těchto plemen a stupně wzdělanosti gegich řečj, mrawůw, náboženstwj, nauk a uměnj magj se k sobě wespolek téměř tak gako gegich barwy. Bjlá barwa gest matka a obsah wšech barew, tak indoeuropské plémě gest hlawa a wůdce wšech ostatnjch. — Každé z těchto plemen držj swau barwu a pleť za neykrásněgšj, proto k. p. Černochowé čili Neğrowé malugj sobě angela a dobré duchy černými, ďábla a zlé duchy bjlými barwami; Čjnanům, od Indůw zwláště Brahmanůw mnoho trpěwšjm, gest bjlá barwa nemilá, barwa smutku, naproti tomu žlutá a gj přjbuzná zelená barwa gest gim národnj a neyoblibeněgšj, anť plémě gegich ke žlutozelenému náležj; Amerikané swé koliby, modly, hroby, zbraně, nářadj, obličege a kůži těla čerwenými barwami omazugj; proto Slávowé dobrého boha *Bělbohem*, zlého nepřátelského *Černobohem*, *Černohlawem* nazjwali, nepochybně od černých, sausednjch gim někdy nepřjzniwých národůw; proto samým sobě a zwláště swým ženám řjkali *bělohlaw*, *bělohlawa*, *bjlá pohlawa* čili *osoba*, *biala pleć*, anobrž celým kmenům *Bělochorwati*, *Bělosrbi*, *Bělorusi*, k rozdjlu ode žlutých, čerwených, hnědých aneb černých osob a žen giných národůw.

Toto gest našjm zdánjm neypřirozeněgšj wyswětlenj pŭwodu a přjčiny lásky wšech Sláwŭw k bjlé barwě we zpěwjch, w oděwu, we gménech, w náboženstwj a wšech důležitostech žiwota: kterážto ljbost u giných, pŭwodně též bělobarwých europegských, národŭw (Germanŭw, Řekořjmanŭw, Celtŭw) tjm wjce ustydla anebo zmizela, čjm dáwněgšj gest gegich wystěhowánj z Asie, čjm staršj gegich byt a osamělost w Europě, čjm wětšj wzdálenost ode hnjzda a ginobarwých plemen.

23. Obljbowánj čjsla 7.

U Indŭw: *Asiat. Researches*, *v. Hammer in den Jahrb. d. Lit. B. III. S.* 181. „Sieben ist die Lieblingszahl der Hindus, acht der Birmanen und neun der Tartaren. Nach den Puranas wird die ganze Erde in *sieben* Dwipas eingetheilt. *S.* 194. Die europ. Reisenden (Webb und Raper) mussten *siebenmal* um den Tempel (in der Stadt Taba) gehen. *B. II. S.* 303. Das ewige Licht, das in dem Gajatri als gleichbedeutend mit der Sonne angenommen wird, durchdringt und erleuchtet die *sieben* Welten, deren geheimnissvoller Name das zweite Gebet sind. *Str.* 304. Unter den *sieben* Händen (im Gebete an den Stier in dem Gajatri) werden die *sieben* Priester bei gewissen Opfern verstanden. *Str.* 306. Sieben waren der Gräber rund um den Altar; dreimal *sieben* waren der Schichten des Zunders bei dem Opfer des nachenförmigen Kelches Argha (Arche). *Str.* 307. Das Schlussgebet an das Feuer lautet: „Feuer, *sieben* sind deine Zunder; *sieben* sind deine Zungen; *sieben* sind deine heiligen Weisen; *sieben* sind deine geliebten Wohnstätten; auf *sieben* Wegen beten dich deine Opferer an; *sieben* sind deine Quellen.“ — Diese Wiederhohlung der *Siebenzahl* in dem Feuergebete liegt darin, dass dem Feuer von den Hindus *sieben* Strahlen, wie der Sonne, zugeschrieben werden. *Str.* 309. Die wesentlichste von allen Ceremonien bei der Vermählung ist die der *sieben* Schritte; denn die Ehe ist erst dann vollkommen unwiderruflich, wenn sie den *siebenten* Schritt vollendet hat. Der Bräutigam führt die Braut nämlich nacheinander durch *sieben* Kreise, und spricht: „Möge dich Wischnu leiten einen Schritt um Nahrung zu erhalten; möge dich Wischnu leiten zwei, um Stärke zu erhalten, drei Schritte zu den feierlichen Uebungen der Religion, vier Schritte zum Glücke, fünf Schritte zum Zuchtvieh, sechs Schritte zum Reichthum, sieben Schritte zu dem opfernden Priester. Wenn du sieben Schritte vollendet, sei mein Gefährte.“ Der Brautführer, geht nun zu der Stelle, wo der *siebente* Schritt vollendet wurde, und giesst Wasser über das Brautpaar aus.“ — *Fr. Majer, Myth. Lex. B. II. S.* 165. „Ganges heisst bei den Indiern

überhaupt ein heiliger Fluss, deren sie *sieben* in ihrem Lande annehmen.“ *Dapper*, *Asia*. *S*. 116. „Den 17. Aug. wird ein Fest gefeiert welches Ananta Padmanaba Uratam heisst. Die Brahminen nehmen eine gewisse Art von langen Stroh daran sie 14 (dwakráte 7.) Knöten machen: knüpfen um dessjenigen rechten Arm, der sich verlobt solches Fest zu halten, eine rothe Schnur, und in diese Schnur sind 14 Knöten geknüpfet, den die 14 Knöten sind des Ananta Padmanaba Kennzeichen.“ *Wiese* Indien II. S. 413. „Andere Feierlichkeiten stellt man an wenn die Braut schwanger ist, noch andere, wenn sie denn 7. Monat ihrer Schwangerschaft glücklich überstanden hat.“ *Vollmers Mythol*. *S*. 329. Die *sieben* Pferde des Sonnenwagens, den Arun führt, sind nicht roth, sondern grün, indem der Himmel Indiens am frühen Morgen in ein blasses Grün getaucht erscheint. *S*. 1278. Bei den Pagoden sind meistens *sieben* concentrische Mauern in einander eingeschachtelt, im innersten Raum sind die Tempel.“ *Nork*, *Braminen und Rabbinen*, *S*. 53. „Die *Sieben* spielt in den indischen Mythen eine sehr bedeutende Rolle, wobei man nur an die 7 Rischis, an die 7 Zungen des Agris, an den 7häuptigen Drachen, den 7mündigen Ganges, an die 7 Reinigungshöllen (Boboons) und insbesondere an die 7 Rosse des Suria (Sonne) zu denken braucht.“ — *Paullin Syst*. *Brahm*. *p*. 20. „Penes Sacrificium pro defuncto 7 stant Brahmanes, qui ultimas *septem* defuncti transmigrationes faciendas repraesentare dicuntur. Ex reliquiis, peracto prandio conficiuntur 81 panes parvuli ex oryza. Horum *septem* dantur corvis, 13 $^1/_2$ felibus, 14 (dwakrát 7) canibus, 21 (třikrát 7) vaccae, atd. Qui sane numeri mysteria Brahmano-Pythagorica sunt.“ *Pag*. 98. „Indi in honorem deae Läkshmi lampadem *septem* luminum accendunt. P. 31. In circuitu montis Kaylasam, (quae habitatio est dei Shivae) fingunt Brahmanes dari *septem* ordines graduum per quos ascenditur ad summitatem montis“ — Přátelstwj se nazjwá u Indůw *sedm krokůw*, čili stupňůw, sr. Bopp. Gloss. 184.

U Slawůw: *Wacław z Oleska*, *Pieśni ludu*, *we Lwowie* 1833. *str*. *LII*. „Pieśń pod liczbą 158 ze wszech miar zasługuje na uwagę. Córkę widzimy nieszczęśliwie wydaną, i to jeszcze s nakazem, żeby przez *siedm* lat (liczba siedm i u nas jest wiele znacząca, fatalna) u matki nie bywała: Mene maty dała, taj nakazywała — Szoby ty u mene moja ridnia doniu — Czerez *sim lit* ne buwała atd.“ — Tak-i we *slowenských Zpiewankách D*. *II*. *str*. 3. „Ta dala matka — Swog wlastnú dceru — Do cuzég kragine — Zakázala geg — Ani k sebe prigt — Ani k swog rodině: Za *sedem* ročkow — Za *sedem* týžnow — A za *sedem* hodin atd.“ *Tamž str*. 124. *Sedem* rokow minulo — Ak pán w poli sťogj atd.“ Srow. i kwět *Sedmi*-krása=Bellis

minor, Masslieben. — *K. W. Wojcickiego Pieśni Ludu, w Warsz. 1836. T. I. str.* 253. „Zioła używane při Kupalnici čili Sobotkach, najwięcéj są 1. rosiczka, 2. płomyk, 3. bylica biała, 4. dziewana, 5. ruta, 6. szałwija 7. ziele Sgo Jana. Jedna z dziéwczat bierze wianek z *siedmiu* powyższych ziół uwity, do strumienia go rzuca, rzesta zaś przytomnych śpiéwa: „Uwiłam wianek — Z *siedmiu* równianek — Woda mi go zabrała — atd." — Równianki znaczą siedem równych pęczków, z których się wieniec splata. *Tom. II. str.* 134. Przy uczcie gdy Družko korowaj kraje: „Oj! rajuž; ty mij raju — Pszenyczny korowaju — Z *semij* kernić wodyćia — Z *semij* stohiw pszenyćia atd." Pieśń niezawodnie przed-chrześcijańska: z *siedmiu* krynic woda, s siedmiu stogów pszenica, a liczba 7 jest dotąd wielce szanowaną." W serbských národnjch zpěwjch má čjslo 7. též obzwláštnj wýznam k. p. *Wuk II. str.* 213. kde kněžna k Markowi Kralewičowi mluwj: Evo tebi *sedam* tovar' blaga — I evo ti *sedam* bosčaluka (košilj) — " a *str.* 220. Marko prawj k Arapowi: *Sedam* ću te puta preskočiti — *Sedam* odtud i *sedam* odovud." — *Medňiansky, Sammlung abergläub. Meinungen und Gebräuche der Slowaken im Tren. Com. in Hormayers Taschen-Alm.* 1829. *Nro* 6. „Es muss dafür gesorgt werden, dass der Wöchnerin kein böser Geist zukomme; zu diesem Ende wird ihr Bett mit einem Garn umwickelt, welches ein *siebenjähriges Kind* gesponnen haben muss." — Roku 634. bylo Sláwůw od Tater do Chorwatska s čeledmi swými i s mnohočetným lidem se přestěhowawšjch 7 *osob* knjžecjch, totiž: Klukas, Lobel, Kosenec, Muchlo, Chrowat, Tuga a Buga. Roku 678 našli Bulharowé w Moesii *sedmera* pokolenj slawská. Srow. *Const. Porphyr. Theophan. ap. Stritter. II. p.* 74. *Chodakowski, Sławian. przed. str.* 17. „I w liczbie ŚŚ. nasz Mieczysław za *siedm* žen *po staremu* jeszcze nie odpokutował." Wdowec u Rusůw po smrti prwnj ženy teprw w *sedmém* týdni do druhého manželstwj wstaupiti smj: srow. *Lucae de Linda, Descr. Orb. p.* 1005. Srow. *Görres, Mythengesch. Heidlb.* 1810. *S.* 202. „Rugiävith mit siebenfachem Antlitz, sieben Schwerdter an einem Gehänge an seiner Seite — auf die sieben Planeten deutend, beweisen frühern Verkehr mit indischen Mythen und die direkte Verwandtschaft des Slawenstammes mit dem Hinterasiatischen."

24. Stlánj půdy při Slawnostech.

U Indůw: *Paullin. Syst. Brahm. p.* 29. „Arkyam est sacrificium florum. Substrata *storea* in atrio domus, idolum cui sacrificium offerri debet constituitur, atque preces recitando flores super idolum sparguntur."

U Slawůw: *Wuk Stef. Karadžič, Rječnik, str.* 39. „U oči Božića, pošto se badňaci unesu u kuťu i nalože na watru, uzme domaťica *slame*, prostre po sobe ili po kuťi. (W Cernohorsku řjká se při stlánj: kude slama tuda Slawa)“ *Karamzin, Istor I.* při božstwj Kupalo pjše: „W archangelském, wládarstwj sedláci 23. Června topj lázně, *nastýlagj* w nich tráwu kupalničj a potom kaupagj se w řece.“ *Hanka w. Kroku D. II. S. 4. str.* 500. „W Čechách po chrámjch a po domech celý božjtělnj týden *stelau* rákosjm.“, *Joh. Csaplovics, Croaten und Wenden, Presb.* 1829. *S.* 30. „— das Stroh lässt man auch den ganzen folgenden (Weihnachts-) Tag im Zimmer.“ *Mednian-sky in Hormayrs Taschenbuch*, 1829. „Ehe der Tisch am h. Abend (bei den Slawen in Trentschin. Com.) gedeckt wird, kömmt unter das Tischtuch langes schönes Stroh, welches durch die ganzen Feiertage dort liegen bleibt. Nach diesen wird das Stroh weggenommen und damit die Bäume gebunden, davon sie viel Obst tragen sollen. (Tak i w turč. stol.)“

25. Swjtelnice čili lucerna při nábožných obřadech.

U Indůw.: *Paullin. Syst. Brah. p.* 11. 12. „Mundum per ignem destruendum fore tradunt Brahmanes in libro Prabančasršti: quod ex sententia Malabarensium etiam confirmat Ildephonsus De creat. mundi C. 3. Hi dum vesperi accensam lucernam in cubiculum vel atrio domus inferunt, lampadis lumen ambabus usque ad frontem elevatis manibus salutant et venerantur. Mulieres dum noctu ignem seponunt et in foco contegunt, pauca oryzae grana in eum injiciunt. Lampadis lumen etiam de die et meridiana luce novis nuptis praeferri solet, cumprimis sponsae dum ad sponsi domum traducitur, id quod ego saepe meis oculis vidi, neque absque mysterio factitari facile observabam.“ *Dapper, Indien, Nürnb.* 1681. *S.* 117. „Im Winter-Monat 8 Tage nach dem Vollmond wird ein Fest, Dipawali genannt, dem Wischnu zu Ehren gefeiert auf folgende Weise: Des Nachts zünden sie viel Lichter in ihren Häusern und Pagoden; die Kinder laufen und spielen auch mit brennenden Kerzen.“

U Slawůw: *Superint. Hildebrant u Keyszlera Reisen II. str.* 1377. při opsánj swátku Stadowa a Kohautjho břewna: „Die Einsegnung des Viehes wenn ein Hahnenbaum aufgerichtet wird, geschieht folgender Gestalt: der Schulze nimmt ein *grosses Licht* nebst einem Glase voll Bier in die Hand, geht damit um das zusammengetriebene Vieh, bespritzet solches mit Bier und segnet es mit wendischen Worten ein. — Im Kirchspiel Predöhl jagen sie das Volk um den Baum, gehen auch mit einem grossen *Wachslichte* wie überall bei diesen aber-

gläubischen Gauckeleien gebräuchlich ist, um den Baum herum und reden etliche wendische Worte."

26. Obléwačka.

U Indůw: *Asiatic, Res. we Wjden. Letop. B. III. S.* 153. „In den drei letzten Tagen des Aprils und in den drei ersten des Mays begehen die Hindus ued Birmanen ihr grosses Frühlingsfest mit Beleuchtungen, und indem sie sich gegenseitig mit rothgefärbtem Wasser, als Nachahmung der Frühlingsblumen, anspritzen und durchnässen." — *Vollmer*, *Mythol. S.* 567. „*Daische* (Indische Rel.) ist das Wasserfest, welches die Birmanen unter ausgelassenen Freudenbezeugungen feiern, indem sie sich an demselben auf den Strassen, öffentlichen Plätzen, mit Wasser bespritzen, eine Festlichkeit, an welcher selbst der Kaiser Theil nimmt."

U Slawůw: *Zpiewanky I. str.* 431. a *Karamzin Hist. přelož. od Hanky w Kroku D. II. S.* 3. *str.* 501. „Ruštj Slowané připisowali gezerům a řekám gakausi zbožnost a swatost. W bolenj očj umýwali se wodau domněle-léčiwých pramenůw i házjwali w ně střjbrné penjzky. (Srow. wýše str. 164. čjslo II. u Indůw). Národnj obyčeg kaupati čili oblévati wodau lidi, w den Weliké noci pocházj snad práwě od té pohanské powěry." *Bartholomaeies*, *Not. Com. Gömör. p.* 443.

27. Rozpauštěnj kowůw k wyskaumánj budaucnosti.

U Indůw: *Dapper*, *Asia*, *S.* 27. „Die Weinsja nehmen einen halben Dukaten an Gold, welches sie schmelzen: wenn sich nun das geschmelzte Gold klar und hell hervorthut, so halten sie es für ein gutes Zeichen, und erachten es rathsam zu sein, mit der vorgenommenen Heurath fortzufahren: wofern es sich aber etwas düster und trüb ansehen lässt, ist es ein böses Zeichen und bleibt also die Heurath dahinden."

U Slawůw: *Mednyanszky in Hormayrs Taschenalm.* 1829. *Sammlung abergl. M. Nro* 50. „Am h. Abend schmelzen die Mädchen Blei und schütten es in kaltes Wasser; da sich nun verschiedene Formen daraus bilden, so legt sich jede ihr künftiges Loos darnach aus. Eben zur selben Zeit giessen die heurathslustigen Mädchen Eier ins Wasser: nun bilden sich auch da verschiedene Gestalten aus denen sie ihre Zukunft folgern."

28. Měsjcůw gména.

U Indůw se začjnagj s měsjcem Dubnem a takto slugj: 1 Čaitra, Duben; 2 Vaisakha, Mág; 3 Džaištah, Červen; 4 Ašadah, Čer-

wenec; 5 Srawana, Srpen; 6 Bhadra Patrapadam, Zářj; 7 Aswina, Řjgen; 8 Kartika, Listopad; 9 Margasirša, Prosinec; 10 Pauša, Leden; 11 Magha, Unor; 12 Phalguna, Březen.

U Slawûw se, podle Wacerada, začjnal rok s měsjcem Březnem. Mezi slawskými gmény měsjcûw gsau asi 7 z indických pošlá k. p. *Mág* a indická bohyně Maja. Mág se u Wacerada gináče gmenuge *Siban* (u Illyr. chybně *svibaň*) od bohyně *Siba Šiwa*; týž měsjc sluge u Wacerada i *Yzok*, gak se zdá z indického gména téhož měsjce *Waisakha*, Vayu-Sakha t. g. wětromil, přjtel powětřj; od *waju wěgiwánj* a *sakha* lat. *socius*, srow. *sok sokyně;* Vaisakha gest přjgmj boha Agni.

Slawské *Zariew*, *Zářj* powstalo snad z indického *Srawana*, persky *Serijar*.

Slawské *Listopad* gest doslowné přeloženj indického *Badrapadam* gak se u Rogeria, Dappera a giných šestý měsjc Indûw nazjwá, genž pûwodně *Patrapada* znj, od sanskrit. *patra* list, cikansky u Puchmagera w Romani Čib str. 45. *Paitrin* das Blatt; a sanskrit. *pad*= padnauti cadere, sr. *Bopp. Gloss. p.* 100.

Slawské *Kratčun* t. g. Wánoce, wánočnj měsjc, srownáwá se s ind. *Kartika*.

Slawské *Březen*, *Berezozol*, gest přeloženj indického *Phalguna*. Sr. *Jahrb d. Lit. III.* 152. „Am 14. des Monats Phalguna wird in Indien ein ausserordentliches Fest zu Ehren des Phallus (mužský aud), dessen Name, von dem indischen des Monats, oder dieser von jenem abzuleiten sein dürfte, gefeiert. Siehe *Maurice Indian. Antiq. VI.* wo die Ableitung der englischen *Poles* von *Φαλλοι* wahrscheinlich gemacht wird.“ *Guna* znamená ctnost, dobrau wlastnost, sjlu; *Phal* gest naše staroslaw. *pol*, krain. *spol* rod, pohlawj, *spolnice* Geschlechtstheile; Phal-guna gest tedy měsjc březjcj, ku březenj čili plodu a těhotnosti přjhodný, w němž se stádo a dobytek *březjm* stáwá, odtud Březen, což giž *Wodňanský* dobře zpozorowal, w *Jungman. Slow.* „*Březen* od březjch toho času zwjřat, quia tunc animalia ad coitum (phallus phalguna) moventur.“ Gako u Indûw *palma* byla symbol *phala* čili rodjcjch audûw, tak u Slawûw *březa*, sr. *Zpiewanky I. str.* 420, *II. str.* 375. Drewanštj Sláwowé, wlastně ženy, *březu* každoročně slawně stawjwali, se zpěwem a plesem, srow. *Hildebrant u Keyszlera II. S.* 1376. Týž wýznam potwrzuge i *Hahnenbaum* (kohautj, kokotj strom). Naše *břez březa březj* má tedy práwě ten dwogsmysl i stromu i rodidel, který indické phal phalos pal-ma. Druhá čast slowa Berezo-*zol* giž wyswětlena gest při stawěnj Mágûw. Berezo*zol* gest tedy Březo*slaup*, Brezo*stolb*. Že se pořádek indických a našich

měsjcůw ne wždycky srownáwá, že k. p. Listopad u nich gest September u nás November atd. nad tjm se nikdo zastawowati nebude, kdo rozličnost podnebj zná. I u samých Slawůw pořádek měsjcůw nenj stegný, k. p. Prosinec w cyrill. a u Chorwatůw gest Januar, u Čechůw December, atd.

(*Poznam.* Z tohoto wšeho widěti, že se z předkřesťanské Mythologie našeho národu k našim časům wjce dochowalo, nežli z předkřesťanských geho děgin a politické historie; wjce nás došlo gmen bohůw a bohyň, pohanskonáboženských obřadůw a obyčegůw, nežli gmen a památek panownjkůw, wůdcůw, hrdin a giných slawných mužůw a skutkůw. Náboženstwj totiž zkáze času, wniterným změnám a oprawám, wpádům a nátiskům cizých národůw nebylo tak wystaweno a podrobeno gako zemské řjzenj a občanské pořádky. Ono kořenilo hluboko w žiwotě lidu, bylo s národnjmi coročně opětowanými hrami, zpěwy, radowánkami a slawnostmi spogeno, mělo na kněžstwu zwláštnj pěstauny, obránce a dědítele, kteřj ge co swaté nedotkliwé tagemstwj z pokolenj na pokolenj přenášeli: anobrž i sám nábožný charakter našeho lidu wjce pečowal o zachowánj swých chrámůw, bohůw, swátosti a půwěrčiwostj, nežli o památku swětských důležitostj a bogowných aneb giných slawných skutkůw a přjpadnostj.)

29. Adithipudsjia, Rakhi a Pobratimstwo.

U Indůw: *Paullin*, *Syst. Brahm. p.* 28. „Sacrificium peregrinorum seu advenarum amicorum quod Adithipugia vocant, hoc fere modo peragitur. Sacrificio ignis peracto, advenae et hospiti propitium unum idemque numen, cujus divinitatem ambo recognoscant, in atrio domus statuitur, tum simul *preces* recitando flores super idolum sparguntur, tepida denique aqua advenae pedes lavantur, et hoc non solum pacis et humanitatis, sed etiam reciprocae religiosae communicationis indicium officiumque est. In Libro *Judhishtira C.* 4.; pariter in libro *Sambhavam* seu *Paranam* in cantu Devayanibhagyam fit hujus antiquissimi sacrificii mentio.“ *Majer*, *Myth. Lex. I. S.* 42. „Adithipudsjia ein indisches Opfer, wodurch sich zwei Gastfreunde zu gegenseitiger Treue und Freundschaft verbinden, unter Aussprechung gewisser Gebete.“ — *Wiese*, *Indien. II.* 1. *S.* 432. „In Rajasthan herrscht eine Festlichkeit, das Fest des Armbandes genannt, welches in ihrem Wesen einigen von den edleren Gebräuchen des europäischen Ritterthums gleicht. Das Fest fällt in den Frühling und was auch immer sein Ursprung ge-

wesen sein mag, so ist es eines von den wenigen wo ein galanter Verkehr der zartesten Art zwischen dem schönen Geschlechte und der ritterlichen Jugend von Rajesthan statt findet. Wenn auch das Armband von Mädchen übersendet wird, so geschieht dies doch bloss in Fällen dringender Gefahr. Die Schöne ertheilt mit dem Rakhi (Armband, sr. ruka, rukáw, rukawice, rukowánj) den Titel eines *adoptirten Bruders* (sr. pobratim); und wenn gleich die Annahme desselben ihr allen Schutz von Seiten des Cavalier servente (dienenden Ritters) zusichert, so verknüpfen doch selbst Neid und böser Leumund nie ein anderes Band mit dieser Verpflichtung. Der so erkohrene Beschützer mag sein Leben für die Dame wagen und doch nie ein Lächeln zur Belohnung erhalten, denn er kann ja die, welche ihn durch Erwählung an Bruderssttatt zugleich zu ihrem Vertheidiger gemacht hat, nicht einmal sehen. — Der Geldwerth eines solchen Unterpfandes (des Armbandes) kommt nie in Betracht, es braucht keinesweges kostbar zu sein, wiewohl er sich nach den Mitteln und dem Range der Geberin richtet; es kann aus Seide, Flinkern oder goldenen Ketten und Edelsteinen bestehn. Die Annahme des Pfandes und seine Erwiederung geschieht durch Uebersendung des Katchli (sr. kytle) oder Corset's von einfacher Seide oder Taffet, oder von Goldbrocat und Perlen, als Sinnbild der Ergebenheit. Indiens Monarch fand einen solchen Wohlgefallen an dieser zarten Sitte der Rajputen, dass er als ihn die Fürstin Kurnavati durch Uebersendung des Armbandes zu ihrem Bruder und Beschützer ihres Kindes Oody Sing erkohr, sich ihrem Dienst weihete, selbst wenn die Forderung den festen Platz Rinthumbor betreffen sollte."

U Slawůw: *Wuk Stefan. Srbski Rječnik*, *str.* 568. „Pobratim, koji se pobrati u crkwi, i to najwiše čine žene i ďewojke: kad se razboli žena ili ďewojka, onda izbere kakwoga momka i ode s ňim namastiru ili crkwi kakwoj, te joj tamo metne krst i pop joj ili kaluďer očati *molitwu*; potom ako ona ozdrawi, onda togo momka zowe bratom i on ňu sestrom." *Talvj Volkslieder d. Serben I. S.* 282. „Die Morlachen haben aus der Freundschaft gleichsam einen Punkt der Religion gemacht: dies heilige Band wird von ihnen am Fusse des Altars geknüpft. Das slawonische Ritual hat eine eigene Segnung um feierlich zwei Freunde oder Freundinen zu verbinden. Die auf diese Art verbundenen Freunden nennen sich *Pobratimi*, die Freundinen *Posestrime*. Die Pflichten der morlachischen (serbischen) Freundschaft erfordern einander in jedem Bedürfnisse, in jeder Gefahr beizustehen. Sie treiben den Enthusiasmus bis zur willigen Entschlossenheit ihr Leben für einander hinzugeben." Srow. *Fortis* Reise in Dalmat. I. S. 85.

30. Obyčege při wstupowánj do manželstwj.

U Indůw: *Dapper*, *Asia*: *S.* 27. „Die Brahminen heurathen ihre Kinder sehr frühe aus, wann ihre Kinder 8 Jahr alt sind, ja wann sie das 5 Jahr erreicht. Macht sich nun ein Brahmin auf den Weg seinem Sohn etwas auszusuchen, so wird er gar fleissig Achtung geben auf die *Zeichen*, so ihm begegnen, ob sie gut oder böse sind. Kommt ihm ein böses Zeichen vor, wann er das erstemal anhält, so wird ers aufschieben, bis auf den andern Morgen; wofern sich nun zum andernmal ein böses Zeichen ereignet, wird ers wiederum, bis auf den folgenden Tag verschieben; aber wann ihm alsdann wiederum, als das drittemal, ein böses Zeichen zu handen stösst, so wird er den Heurathsversuch ganz unterwegen lassen, der Meinung, dass es eine ganz unglückliche Heurath sein dürfte.

U Slawůw: *Mednianky in Hormayrs Taschenalm.* 1829. *Sammlung abergläub. Meinungen und Gebräuchen des gemeinen Volkes im Trentsch. Com. čjslo* 9. „Beim Versprechen (Dokonanka) wird folgendes beobachtet: widerfährt einen unterwegs etwas unangenehmes, so schliesst man, das Brautpaar werde in der Ehe unangenehme Tage erleben. *Čjslo* 11. Wenn der Bräutigam die Braut heimführt und dann die Pferde mit der Last nicht laufen können, oder etwa gar ein Rad bricht, so bedeutet das etwas gar übles. Entweder ist die Braut schwanger, besonders wenn der Fuhrmann stecken bleibt, oder arger Zwist wird unter ihnen herrschen.“

31. Čarodějné zelinky; gedenj medu; zmýwánj wodau; wezenj mladuchy na woze se zpěwem; djtě w austřety newěstě; trwánj swatby.

U Indůw: *Asiat. Res. Jahrb. d. Lit. II. S.* 307. „Hierauf empfängt der Bräutigam von dem Schwiegervater das *Madhaparka* (sr. *medu parenica)* d. i. ein Gefäss mit Honig, saurer Milch und geläntert Butter gefüllt, während er es mischt und dreimal kostet, spricht er: möge ich essen diese süsse, beste und nährende Form von Honig, und möchte ich werden eben so süss, vortrefflich und wohlgenährt. — Hierauf wird eine bisher angebundene Kuh, unter dem Geschrei losgelassen: die *Kuh*, die *Kuh!* Noch vor der Ankunft des Bräutigams wird die Braut gebadet und drei Schalen voll Wasser werden ihr unter drei Gebeten über das Haupt gegossen. — Während das Wasser über das Haupt der Braut ausgegossen wird beten die Priester: „der verderbliche Theil deiner Person, welcher deinem Gemahle, deinen Kindern, deinem Viehe,

deiner Ehre geschadet hätte, sei bloss verderblich den Liebhabern; möge dein Leib so geläutert hohes Alter erreichen. — Nun wird die Hand der Braut über die des Bräutigams gelegt, nachdem zuvor beide mit *Turmeric* oder einem andern glücklichen *Gewürze* eingerieben worden sind. Eine Matrone bindet die Hände mit *Kussagras*. *S.* 311. Die drei auf den Vermählungstag folgenden Tage muss das Brautpaar keusch und enthaltsam leben und auf *dem Boden* schlafen. Am vierten führt der Bräutigam die Braut in einem Wagen nach Hause, und während sie denselben besteigt, spricht er: O Weib der Sonne! besteige diesen Wagen, der den schönen Blüthen des siebenblättrigen Wollenbaumes und der Butia gleicht, vielfärbig und wie Gold glänzend, wohl ausgestattet mit vielen Rädern, und die Quelle von Glück. (Toto našjm zdánjm nenj řeč, ale báseň a pjseň swatebnj, gakowé se i u Slowákůw při této přjležitosti zpjwagj). Sobald die Braut vom Wagen abgestiegen ist, führt sie der Bräutigam unter *Begleitung von Hymnen* ins Haus: sie wird von Matronen bewillkommt, und auf eine rothe Stierhaut gesetzt; ein *kleines Kind* mit Lotos und andern Früchten in der Hand wird ihr in den Schoos gesetzt. — Die geheiligten Ceremonien der Ehe bei den Indiern, der tiefe symbolische Sinn welcher in denselben liegt beurkunden hohe Ehrfurcht für eheliche Treue und *häusliches Glück*." — *Dapper*, *Asien*. *S.* 29. „Wann die Verlobniss befestigt und die Ceremonien verrichtet worden, gibt der Braut Vater den Freunden eine Mahlzeit welche 5—6 Tage hintereinander währet." (tak i u Slawůw.)

U Slawůw: *Mednianský*, *Sammlung abergl. Mein. čjslo* 71. 72. „Wenn die Braut zur Copulation geht muss sie (Knoblauch), Petersilie (srow. Turmeric, Kussagras) und Brod unter den Arm tragen, damit ihr böse Geister nichts anthun. — Zu Hause bekommen die Neuvermählten einen Löffel voll Honig, den sie essen müssen, damit Eintracht unter ihnen herrsche. *Týž* 14. Das Ehepaar muss die erste Nacht auf dem *Boden* unterm Dach zubringen." *Bartholomaeides*, *Not. Com. Göm. p.* 450. „Socrus futuram nurum a copula venientem e *podio* per rimam aut tortam circularem conspicari satagebat, ad limina subeuntem salutabat, ad ultimum eidem ac filio sponso *mel* delibandum porrigebat." — *Csaplovits*, *Wenden in Ungern*, *S.* 114. „Eine wendische Braut bekommt von ihren Eltern als Erbtheil in die neue Wirthschaft gewöhnlich *eine Kuh*, eine Gluckhenne u. s. w. (tak i u Slowákůw). *Týž tamž str.* 113 „Vor der Morgendämmerung führt der Bräutigam seine Braut nach Hause. Hier geht vor allem das Waschen (Zmivanje) vor sich, welches zu sehen sich alles herbeidrängt. Die Braut bringt nämlich ihrem Ehemann aus dem nächsten Brunnen oder Teich frisches

Wasser in einem Waschbecken, womit sich dieser wascht; die Braut reicht ihm über das Becken hin zum Abwischen ein Handtuch, welches sie mitgebracht hat; übrigens muss sie umsichtig und flink genug sein, und das Wasser alsogleich weg nehmen und ausschütten, sonst wird es ihr von dem schon darauf lauernden Brautführer und von andern Gästen auf den Kopf geschüttet." Tak i u Dalmatůw, srow. *Fortis Reise in Dalm.* *I. S.* 119. — *a S.* 114. „Der Domatin oder Hausvater kömmt seiner Schwiegertochter entgegen. So bald sie vom Pferd steigt, wird ihr ein *Kind* zu liebkosen übergeben, welches, wenn sich in der Familie keines befindet, von einem der Nachbarn entlehnt wird."

32. Útok a bóg při swatbě.

U Indůw: *Wiese Indien I.* 2. *S.* 400. „Diese Eheprocessionen, werden oft, wenn sie aus der Ferne kommend, dem Hause der Braut zuziehen und im Dorfe anlangen, von muthwilligen Knaben und jungen Männern attakirt, ein solches Zusammentreffen endet oft sehr traurig mit dem Verluste manches Lebens."

U Slawůw: *Fortis*, *Dalmatien*, *I. S.* 109. „Die Gesellschaft der Svati, hat sich immer wohlbewaffnet, um irgend einen Anfall oder Hinterhalt zurücktreiben zu können. In ältern Zeiten hatte man immer solche unvermuthete Angriffe zu befürchten; damals war die Gewohnheit, so viel aus den heroischen Liedern der Nation zu sehen ist, dass die verschiedenen Freier eines Mädchens durch Heldenthaten oder Beweise von Behendigkeit und Festigkeit des Verstandes, den Vorzug zu verdienen suchten."

33. Podušková tanec při swatbě.

U Indůw: *Asiatic Researches w Jahrb. d. Lit. II. S.* 307. „Unter den Opfern und Ceremonien des Sacramentes der Gastfreundschaft sind die Vermählungsfeierlichkeiten die merkwürdigsten. Nach dem gewöhnlichen Todtenopfer setzt sich der Vater der Braut um den Bräutigam in aller Würde zu empfangen: er bringt ihm einen Polster, aus 20 Blättern von Kussagras geflochten, mit dem dreimaligen Ausrufe: der Polster! der Polster! der Polster! Der Bräutigam antwortet: ich nehme den Polster an, legt denselben unter seine Füsse, und spricht das folgende Gebet: „Mögen diese Pflanzen, welche Soma (der Mond) beherrscht, und welche über die Erde verschieden verbreitet sind, mir Glück gewähren, während der Polster unter meinen Füssen ruht; — ich verdunkle meine Nebenbuhler, wie die Sonne andere Lichter verdunkelt, ich trete auf diesen Polster als auf das Sinnbild dessjenigen, der mir Unbild zufügt."

U **Slawůw**: Podůškowý aneb Wankušowý tanec tancuge se u Slowákůw při swatbě. Pjsatel tohoto wzal sám we swé mladosti w turčanské stolici častokráte podjl na něm. Pozděgi widěl geg tancowati i w peštanské stolici na Malé Tarči a ginde.

34. Požadowánj neposkwrněnosti od newěst.

U **Indůw**: *Vollmers Mythol. S.* 1526. „In Indien ist zur Verheurathung Jungfräulichkeit der Braut wesentliche Bedingung.“

U **Slawůw**: *Anton, über Slawen, S.* 152. „Noch fodern die meisten slawischen Stämme die Zeichen der Jungferschaft.“ *Fortis, Dalmatien, T. I. S.* 117. „Sobald sich das Brautpaar im Bette befindet, so horcht der Kum an der Thüre. Er muss den glücklichen Erfolg der ersten Umarmungen bekannt machen, welches mit einem Pistolenschuss geschieht. Macht der Bräutigam einige unverhofte Entdeckungen — so hat die Feierlichkeit ein Ende. — Die Ukrainer pflegen am Tage nach der Hochzeit das Hemd der jungen Ehefrau mit grosser Feierlichkeit herumzutragen und auf eine brutale Art mit der Mutter zu verfahren, wenn die Jungferschaft ihrer Tochter verdächtig gefunden worden ist; sie schenken ihr in ein Gefäss, dessen Boden ein Loch hat, zu trinken ein. Diese Gebräuche sind im ganzen russischen Reich gewöhnlich.“

35. Poměr ženského pohlawj k mužskému.

U **Indůw**: *Abbe Dubois u Wiese I.* 2. *S.* 422. „Es lässt sich nur wenig über die hindostanischen Frauen sagen, woran die Geringschätzung, mit der man auf sie herabsieht, Schuld ist. Stets behandelt, als wären sie bloss zum Vergnügen oder zur Bedienung der Männer geschaffen, gelten sie für unfähig, sich irgend einen Grad der geistigen Eigenschaften zu erwerben, der ihnen einen höheren Standpunkt in der Gesellschaft anweisen könnte. — Sie stehen in so geringer Achtung, dass wenn ein Mann etwas Tadelnswürdiges gethan, man sprichwörtlich zu sagen pflegt, er habe im Geiste eines Weibes gehandelt. Das Weib hingegen führt als Entschuldigung für jedes Vergehen die natürliche Mangelhaftigkeit ihres Geschlechts an. Das Sonderbarste bei der Sache ist, dass die hindostanischen Frauen aus Gewohnheit eine Vorliebe für schlechte Behandlung eingesogen haben und ein inniges zartes Benehmen gegen ihre Person mit Verachtung zurückweisen. Sie würden ihre Gatten verachten, wenn diese sie mit gefälliger Vertraulichkeit behandeln wollten. Ich habe eine Frau auf ihren Gatten zürnen sehen, weil er auf eine vertrauliche Weise mit ihr ge-

sprochen hat. Sein Betragen (sagte sie) erfüllt mich mit Scham. Ist er ein Pāranguay (Franke, Europäer) geworden?" —

U Slawůw: *Fortis, Dalm. I. S.* 122. „Die angehenden Frauen müssen von ihren Männern und Eltern eine verächtliche Behandlung erfahren. Wenn diese mit einer Person von Bedeutung sprechen, so nennen sie ihre Weiber oder Töchter niemals, ohne *mit Erlaubniss* voraus zu schicken. Der gebildetere Morlake, der Gelegenheit bekömmt von seinem Weibe zu sprechen, sagt immer: „Da prostite, moja žena!" Verzeihen Sie mir, mein Weib. Die eine Betstelle besitzen leiden das Weib nicht darinn, sie muss auf dem Boden schlafen und erscheinen, wenn sie gerufen wird." Někteřj spisowatelé (zasluhugjli wjru) ugišťugj, že ruské ženy wýprask od mužůw powažugj gako důkaz lásky.

36. Trestánj cizoložstwa a krwosmilstwa.

U Indůw: *Wiese, Indien II.* 1. *S.* 445. „Weibliche Keuschheit steht bei dieser Caste (den Pancham Banyigam welche Siva verehren) in hohem Werthe und sie lassen sich selten Ehebruch zu Schulden kommen." *Asiatic Researches B. III.* 7. *IV.* 7. *Jos. Hammer, Jahrb. d. Lit. B. III.* 192. „Die Strafe des Ehebruchs besteht darin, dass dem Schuldigen jedesmal ein Stück der Vorhaut weggeschnitten wird." *Dapper, Asia, S.* 29. „Die Indier verheurathen ihre Kinder nicht an diejenigen aus, so ihnen Blutfreundschaft und Schwägerschaft halber gar nahe zugehören, und haben einen Gräuel an der Blutschande. So hat ihr Vedam verordnet, dass demjenigen, der sich hierinnen verstossen würde, die Schaam sollte abgeschnitten, und in die Hand gegeben werden und sollte man ihn also von sich sterben lassen und nicht zugeben, dass er möchte geheilt werden"

U Slawůw: *Dithmar VIII. p.* 248. „In regno Poloniae sunt multae consvetudines variae, et quamvis dirae, tamen interdum laudabiles. Si quis alienis abuti uxoribus vel fornicari praesumit, hanc vindictae subsequentis poenam protinus sentit. In pontem mercati is ductus per follem testiculi clavo affigitur; et novacula prope posita, hic moriendi, sive de his absolvendi dura electio sibi datur. — Et si qua meretrix inveniebatur, in genitali suo turpi et poena miserabili circumcidebatur, idque praeputium in foribus suspenditur, ut intrantis oculus in hoc offendens in futuris rebus eo magis sollicitus esset et prudens."

37. Lehký porod rodiček.

U Indůw: *Curiose Beschreib. der Merk. in den drey Welt-Theilen Asia, Africa u. America. Augsb.* 1784. *S.* 131. „Die Töch-

ter der Indianer werden gar zeitlich verheyrathet, öfters im 7 oder 8 Jahr, und wann sie das 10. erreicht haben, gebähren sie schon Kinder, und zwar so leicht und ringfertig, dass, so heut eine noch schwanger gehet, sie morgen schon nach dero Niederkunft wieder ihre Arbeit verrichten kann."

U Slawůw: *Abbé Fortis*, *Reise in Dalm. I. S.* 123. „Die Schwangerschaften und Geburten dieser Weiber wären Wunderdinge bei uns (Italienern). Eine Morlakin denkt nicht daran ihre Diät zu verändern, weder irgend eine Arbeit noch Reise. Oft geschieht es, dass sie auf dem Feld oder mitten auf dem Wege für sich ganz allein niederkömmt, ihr Kind auffasst, in dem nächsten Wasser, das sie antrift, baadet, mit sich nach Haus trägt und den andern Tag zu ihren gewöhnlichen Arbeiten wieder zurückkehrt."

38. Odstraňowánj se od přjbytku šestinedělky.

U Indůw: *Dapper*, *Asia*, *S.* 24. „Die Brahminen halten ihre Kinder, wann sie geboren sind, zehn Tage für unrein. Und dieweil sie auch das Haus, da das Kind geboren wird, für unrein halten, so darf Niemand Fremdes, auch sonst kein weiter Freund, unter der bemeldeten Zeit in das Haus kommen."

U Slawůw: *Bartholomaeides*, *Notit. Comit. Göm. p.* 445. „Locum in quo decumbit puerpera, appensis circum linteis occultant; viros ab hoc loco, solo patre excepto arcent, ac appropinguare ausos, pileo ademto, ac nonnisi mulcta persolvenda, restituendo, puniunt."

39. Topenj a usmrcowánj djtek, zwláště děwčat, u některých kmenůw.

U Indůw: *Colebrooke*, *Asiat. Researches B. IV.* 14. *im Jahrb. d. Lit. B. II. S.* 326. „Eben so gewöhnlich als die Verbrennung junger Witwen und alter Weiber, ist unter gewissen Stämmen der Hindus der *Kindermord*, indem z. B. die Badschikumars in Benares ihre Mädchen gleich bei der Geburt zu ertränken pflegten, wie vormals dieses auch den Arabern erlaubt war, bis bei diesen Mohammed durch den Koran, und bei jenen die englische Regierung durch Gesetze diesem grausamen Gebrauch Einhalt that." *Wiese*, *Indien I.* 1. *S.* 368. „In manchen Theilen Indiens, gelten Kinder, oder wenigstens weibliche Kinder, nicht als ein Segen des Himmels, bei der Geburt eines Mädchens warten der Mutter keine ängstlichen Nachfragen, keine Begrüssungen heissen die Neugeborne willkommen, die mehr als ein unwill-

willkommener Gast betrachtet wird. Unglücklicher Weise (sagt Bischof Heber) stehen Eitelkeit, Armuth und Habsucht mit Aberglauben im Bunde um dergleichen Abscheulichkeiten aufrecht zu erhalten. Es gereiht einer edlen Familie zur Schande eine Tochter unverheirathet zu haben, und noch schmachvoller ist es, dieselbe mit einem Mann von untergeordnetem Range zu verbinden. Auf der andern Seite glaubt man dass die Opferung eines Kindes den bösen Mächten angenehm sei; und Thatsache ist es, dass man in den Pallästen der hochgebornen Rajputen zwar viele Söhne, aber nur wenige Töchter findet: allein gleichwohl lässt sich kein besonderes Beispiel von Mord oder der Art nachweisen, wie man sich die weiblichen Kinder vom Halse schafft. Das gewöhnliche Gerücht zu Lande, und ohne Zweifel das wahre, läuft darauf hinaus, dass ein grosses Gefäss mit Milch in dem Zimmer der Kreisenden stehe, in welches man das Kind, wofern es ein Mädchen sei, sogleich hineinwerfe. Sir John Malcolm indess erfuhr, dass man den neugebornen Mädchen eine Pille Opium gebe. Die Antwort der Rajputen auf die Gegenvorstellungen der Britten lautet folgendermassen: Zahlt unsern Töchtern eine Mitgift, und sie sollen leben. — Der grausame Gebrauch, weibliche Kinder zu tödten herrscht immer noch in einigen Districten auf der Insel Ceylon. Bei der letzten Volkszählung 1821 kamen in einem District auf 100 Männer nur 50 Weiber. Die seltsame Sitte, das ein Weib zwei oder mehrere Männer hat, und die hieraus entspringende Schwierigkeit die Töchter zu verheirathen und dieses in einem Lande wo es für ein weibliches Wesen schmachvoll ist unverheirathet zu leben, scheinen die Ursachen dieser Barbarei zu sein. Ein Astrolog wird bei der Geburt eines Mädchens zu Rathe gezogen, verkündet dieser schlimme Vorbedeutungen, so wird es lebendig in einem Walde ausgesetzt, wo es eine willkommene Beute für wilde Thiere oder Ameisen ist: in der Regel aber, was mich zu hören freute, gegen den Willen der Mutter."

U Slawůw: *Vita S. Otton. L. II. C.* 32. *p.* 682. „Cum Stetinenses omnes superstitiones suas episcopo docente, abiecissent, monuit ut omnes christianos fratres suos reputantes nec venderent, nec interficerent; et quod omni immanitate crudelius erat, femineos partus enecare, ne ultro fieret, mulieres collaudare monebant. Nam usque ad haec tempora, si plures filias aliqua genuisset, ut caeteris facilius providerent, aliquas ex iis jugulabant, pro nihilo ducentes parricidium."

40. Pálenj wdow.

U Indůw: *Diod. Sic. L. XIX. p.* 626. *edit. Basil.* „Cum multae mulieres Indicae corrumperentur, et per intemperantiam alios

adamarent, nec possent honeste deficere ab iis, quos primum elegerant, in eodem contubernio habitantes veneno necabant. Legem tulerunt Indi ut uxores simul cum maritis concrementur, exceptis gravidis aut habentibus natos." — *Plutarch. edit. Paris* 1572. *An vitiositas* etc. „Apud Indos castae maritorumque amantes uxores de igne litigant atque certant; victricem, quia cum marito mortuo comburitur, reliquae ut felicem laudibus evehunt atque decantant. Ac qui sapientes ibi sunt, nullus eorum dignus admiratione, nisi vivus etiamnum et animo et corpore valens, animam a corpore igne discernat, purusque a carne discedat eluta mortalitate". *Paullinus Syst. Brahm. p.* 16, „Olim obligatio se se cremandi apud aliquas (neque enim omnes se cremabant viduae in India). pendebat ex stipulatione libera matrimoniali, ex opinione qua Indi per ignem purgari et salvari posse putabant, ex frequenti veneni abusu, a quo sibi mariti timebant, ex absentia maritorum regumque, qui diu bellis gerendis praesentes praeerant, et ne in eorum absentia incontinentes haberent uxores, lege, publica hominum opinione, igne denique et morte fidelitatem uxorum suarum certam exploratamque habere volebant." *Dapper, Asia S.* 39. „Die Weiber der Setreas, der Weinsjas und der Sudras, wenn ihr Mann gestorben, springen ins Feuer oder eine tiefe Grube voll glühender Kohlen. Die Weiber der Braminen, springen nicht ins Feuer, gleichwie die andern, sondern sie lassen sich auf einen Holzhaufen zu ihrem todten Mann legen, eben als ob sie neben ihm schlafen und ruhen wollten; dann wird ein grosser Haufen Holz ihnen auf den Leib geschichtet, das Holz zu Ende der Häupter angezündet." *Vollmers Mythol. p.* 947. 1526. „Einer der *eigenthümlichsten* Lehrsätze der indischen Religion ist das *Verbrennen der Witwen*. Es ist nicht wahrscheinlich, dass die Ursache der Vergiftung, der schrecklichen Unsitte zum Grunde liege, vielmehr scheint im Cultus selbst schon die Bedingung dazu vorhanden zu sein. Sich selbst *freiwillig opfern*, dem Tode weihen, ist bei den Indiern fast das höchste Verdienst, das ein, dem menschlichen Geschlechte nicht mehr nützliches Mitglied sich erwerben kann. Die Witwe ist aber ein solches unnützes Glied: zur Verheurathung ist Jungfräulichkeit der Braut wesentliche Bedingung; da die Witwe sich also nicht mehr verehlichen kann, wird sie zur Vermehrung des menschlichen Geschlechtes unnütz, den Ihrigen eine Last —; sie ist diesen schuldig sich zu opfern, — etwas, das man jedoch nicht von ihr verlangt, wenn sich jemand findet, der sie heurathen möchte (allerdings ein höchst seltener Fall)."

U Slawůw: *Bonifacius, Epist. ad Ethibaldum, apud Serar. Bibl. max. Patr. Lug.* 1677. *p.* 77. „Et Winedi, quod est foedissimum et deterrimum genus hominum, tam magno zelo matrimonii amo-

rem mutuum servant, ut mulier, viro proprio mortuo, vivere recuset; et laudabilis mulier inter illas esse judicatur, quae propria manu sibi mortem intulit, ut in una strue pariter ardeat cum viro suo." — *Dithmari Chron. L. VIII. p.* 248. „In tempore patris sui (Boleslai I. ducis Poloniae) cum is gentilis esset, unaquaeque mulier post viri exequias sui igne cremati, decollata subsequitur." — *Mauritii Strateg. L.* 2. *C.* 5. „Pudicitiae servantes Slavorum foeminae supra omnem modum erga maritos suos, adeo ut earum multae virorum suorum mortem proprio interitu solari voluerint, seque ipsas suffocarint ultro, non ferentes vitam solitariam."

41. Uctiwost ku starobě.

U Indûw: *Th. Skinner, Ostindien. II. S.* 22. „Sie (die Indier) erzeigen dem Alter die höchste Ehrerbiethung. Obgleich die jüngern Männer nicht aufstehn, wenn ein älterer sich naht, so gehorchen sie ihm doch sehr bereitwillig, und der älteste ist gewöhnlich der Führer und Regierer des Dorfes. (sr. Starosta, Starešina)."

U Slawûw: *Helmold L. II. C.* 4. „Slavi (Rugiani) parentibus debitum exhibent honorem. Nec enim aliquis egenus aut mendicus apud eos repertus est. Statim enim ut aliquem inter eos aut debilem fecerit infirmitas, aut decrepitum aetas, haeredis curae delegatur, plena humanitate fovendus."

42. Umořenj nedužiwých a starých pracowati nemohaucjch.

U Indûw: *Curtius, De gestis Alexand. M. L. VII. C.* 17. „Vivos se cremari jubent, quibus aut segnis aetas aut incommoda valetudo est. Expectatam mortem pro dedecore vitae habent. Nec ullus corporibus, quae senectus solvit, honos redditur." *Alex. Dow, Hindostan T. II. S.* 17. „Es ist eine Caste im Königreiche Bengal, die ihre Kranken auf eine grausame Weise an den Fluss legen um daselbst zu sterben. Ja sie ersticken sie bisweilen in dem Schlamme, wenn sie glauben dass keine Hoffnung zur Wiedergenesung vorhanden sei. Sie vertheidigen diese unmenschliche Gewohnheit damit, wenn sie sagen, dass das Leben keine passende Vergeltung gegen die Qualen einer lange anhaltenden Krankheit sei." S. 174. „Kranke und Alte werden ersäuft, wenn ihre Freunde an ihrem Leben zweifeln."

U Slawûw: *Krantzii Vandalia, L. VII. C.* 49. *pod r.* 1308. „Senes a liberis propter egestatem interficiuntur. Rem a multis retro seculis commemoratam, de barbarie, in qua vetuli parentes a filiis ma-

ctantur et senes jam labori inutiles ad mortem urgentur, hac tempestate quidam ex rustica Wandalorum gente (Gliňané, Lüneburg), qui in durissima servitute vix panem excudunt omni labore et sudore quotidiano, comprobavit. Nobilis domina, uxor comitis de Mansfeld, filia comitis de Luchow, quum parentes invisere constituisset, iter faciens per Ericam Luneburgensem, in vicino fruticeto audivit vocem gementis et miserabiliter precantis; missoque uno ac altero ex familia, jubet contemplari quid esset: nec demorata reditum, quum moram facerent, ipsa aditura jussit adverti currum. Conspexit senem jam annis pressum, labori inutilem, ligatis manibus ejulantem, orare ut vitae ejus parceretur. Juxta vidit virum scrobem effodere: quem interpellans rogat quid moliatur? Ille nihil ratus illicitum, plane confitetur, patrem suum jam labori defunctum et inutilem; quique panem suum quaerere non possit, sepulturum. Illa redarguit impium, quod parenti non parceret. Non times, inquit, improbe Deum, cujus est mandatum de honorandis parentibus, et de nemine occidendo, minime vero patre? Ad haec ille suspiciens: non possum, inquit, o Domina auferre panem parvulis, quos multos alo domi, et dare inutili seni: utrisque autem enutriendis non sufficio. Illa prolatis aliquot argenteis, dedit filio ut patri vitam permitteret. Pollicetur ille, quoad duraverint argentei patri prospecturum. — Quantos putamus ea conditione emori coactos?" Druhý podobný přjklad w Starých Markách w 13. stoletj stalý gest u *Keyslera, Antiq. select. septen, et Celticis p.* 148. Tento obyčeg nalezal se i u giných sausednjch národůw, Prusůw, Herulůw, Durinkůw sr. *Hartknoch Ant. Pruss. Diss. XIII. p.* 188. *Mascou Gesch. d. Deutsch. XI. B. C.* 25.

43. Pidruyagnąm a Strawa, Tryzna: Karmam a Karmina Kar; Pinda a Pita.

U Indůw: *Paullin, Syst. Brahm. p.* 19. „Sacrificium pro animabus parentum offerri solitum *Pidrayagnam* vocant (čti tam obšjrné geho wypsánj), aniversarii denique et certi pro deprecationibus et oblationibus constituti dies. quibus ceremonia illa fit Cerandakarmam vel Pidrukarmam dici solet." *Asiatic Researches: Jahr. d. Lit. B. II.* 307. „Das Todtenopfer mit allen seinen Ceremonien hat eigentlich den Zweck, die Seele des Verstorbenen, nachdem der Leib verbrannt ist, mit demselben wieder zu vereinigen. Die Einwohner von den nordöstlichen Theil von Bengalen verbrennen die Todten gerade um Mitternacht, worauf das *Todtenmal* und der *Todtentanz* folgt." *Vollmer, Myth.* 1333. „Pinda, ein Kuchen, welchen die Indier jeden Neumond den Seelen der Verstorbenen bis in das vierte Glied als Opfer bringen." (U Serbůw *pita* wůbec koláč).

U Slawûw: O Tryzně srow. *Wýklad ku Sláwy Dceře Zn.* 156. str. 86. O Karmině wiz *Anton. Ueber Slaven II.* 84. „Wenn der Todte beerdigt wird, alsdann wird eine Mahlzeit gegeben, welche bei den Chrwaten *Karmina* heisst.“ *Fortis I. S.* 148. „Im ersten Jahre nach dem Tode eines ihrer Verwandten, pflegen die Morlakinen wenigstens alle Feiertage sein Grab zu besuchen, es mit neuen Thränen zu benetzen, Blumen und wohlriechende Kräuter darauf zu streuen. (sr. Oběť z kwětin, str. 167. čjslo 16.) Wenn sie während dieser Zeit, einmal durch unumgängliche Nothwendigkeit, von diesen Besuch abgehalten worden, sol entschuldigen sie sich förmlich bei dem Todten und sprechen mit ihm als ob er lebend wäre.“ Sr. *Anton I. S.* 77. *Gebhardi I. S.* 36. „Die Meissner, Lausitzer, Böhmen, Schlesier und Polen zogen am 1. März früh Morgens mit Fackeln (sr. Swjtelnice str. 182. č. 25.) aus jedem Dorfe nach dem Begräbnissplatze und opferten ihren todten Vorfahren Speisen. Die Russen nennen diesen Gebrauch *Raditelj Zabolj.*“ Karmina u Slowákůw sluge skrácené i *Kar.*

44. Starešina.

U Indûw: *Th. Skinner, Ostindien, T. I. S.* 265. „Der älteste Bruder jeder Familie ist der Vater par excellence, und bei seinem Tode gehet diese Würde auf den nächsten über. Diese Einrichtung dient dazu, das Eigenthum jeder Familie, das durch Vererbung zersplittert werden würde, soviel als möglich zusammen zu halten.“

U Slawûw: *Libušin Saud*: „I umreli glawa čeledina — Děti wše tu zbožiem wiedno wladú — Wládyku si z roda wyberúce.“ — *Wuk Stef. Rječnik serbsky str.* 792. „Starješina, das Oberhaupt der Familie im Hause, wlada i uprawlja kućom i swim imanjem; on naređuje dětiče i momčad kuda će koji iti i šta tě koji raditi, on drži kesu od nowaca atd.“

45. Rolnictwj, žeň.

U Indûw: *Thom. Skinner, Ostindien. T. II. S.* 114. „Ihre Getraidefelder werden mit der grössten Sorgfalt bebaut und so sauber gehalten, als es nur irgend möglich ist. Die gepflasterte Tenne, auf der das Korn ausgetreten wird, könnte hinsichtlich der Reinlichkeit einer englischen Dreschtenne gleichgestellt werden. Weht der Wind die kleinste Unreinlichkeit darauf, so wird sie augenblicklich abgefegt, selbst wenn just kein Korn darauf gebreitet werden soll. — Die Ernte

führt eine ausserordentliche Lustigkeit herbei, Gesang und Musik schallen durch die Thäler, und die Mühe, die Garben nach Hause zu schaffen, scheint wirklich ein Vergnügen zu sein." *L. Würkert, Weltgeschichte, Leipz.* 1837. *S.* 241. „Dem ursprünglichen Wohnsitze der Menschen, den Gegenden zwischen den Indus und Ganges am nächsten, waren die Stämme der Indier geblieben Ackerbau war ihr vorzüglichster Nahrungszweig, und noch jetzt nehmen viele derselben ihre Nahrung zumeist aus dem Gewächsreiche."

U Slawůw: O Rolnictwj wiz *Wýklad ku Sláwy Dceře str.* 90. O Žni, žatewných pjsněch a radowánkách wiz *Zpiewanky D. I. str.* 277—318.

46. Obljbená potrawa z řjše rostlin; reyže a proso; nápog arak a rakia.

U Indůw: *Dapper, Asia, S.* 6. „Das ganze Indianische Land ist mit vielerlei Gewächsen gesegnet. Es wächst da zwar wenig Korn, aber viel Reiss und Gersten ingleichen Mais. Was die Speisen und den Trank der Indianer betrift, sind solche unterschiedlich. Bei den meisten Indianern wird *Reiss* anstatt des Brodes gebraucht. Das gemeine Volk isst Reiss mit grünem Ingber gekocht. Es gibt in Indien einen starken Trank, gleich dem Brandwein *Arak* genannt." *Paullin Syst. Brahm. p.* 22. „Lautum postea (post Sacrificium) more Indico succedit prandium aut coena. Fercula autem sunt: oryza cum lacte (srow. kaša s mlékem), lenticulae aqua coctae, quae butyro et saccharo conditae in vasis testaceis afferuntur."

U Slawůw: *Maurit. Strateg. II. C.* 5, „Slavi abundant copia terrae nascentium, praecipue vero milii et panici." *Leo Sapiens, Tact. C.* 18. „Utebantur Slavi ad victum *milio*." Sr. Kaša, mať naša.

47. Známost zrostlin.

U Indůw: *Dapper, Asia, S.* 47. „Die heidnischen Indianer verstehen sich aus der massen wohl auf die Kräuter, und wissen die schädlichen von den nützlichen sehr wohl zu unterscheiden: denn gleichwie die Leute, nach der Pythagoräer Weise, nichts essen, das mit einem Leben begabt ist, sondern nur Wurzeln und Kräuter, also wissen sie auch die zum Essen dienliche Kräuter von den heilsamen und zur Arznei dienlichen, wie auch von den giftigen zu unterscheiden."

U Slawůw: *Jos. Jungmann, Hist. lit. čes. str.* 82. „Známost bylin u Čechůw a Morawanůw, gako wůbec u Slowanůw, od starodáwna domácj byla, což dokazugj gména každé téměř byliny we wšech nářečjch." *Wacław z Oleska Pieśni Ludu XXVIII.* „Tu (w ná-

rodnjch pjsněch) się znajdują wzmianki o drzewach i o ziołach, które w najodlegljeszych czasach nabyły prawa wchodzić do poezyi narodowéj."

48. Hornictwj čili dobýwánj rud, zlata, střjbra.

U Indůw: Dobýwánj kowůw w Indii w neydáwněgšjch časjch tak kwětaucj a slawné bylo, tolik se rudnjch dolůw čili banj tam nalezalo, že se celá starožitnost domnjwala že tam i pjsek, kamenj a hrudy pauhé ryzj zlato gsau, srow. *Arrianus*, *Curtius*, *Strabo*, *Plinius* a g.

U Slawůw: Srow. *Wýklad ku Sláwy Dceře* str. 219. Zněl. 258. *Thunmann Nord. Völk.* S. 262.

49. Zakopáwánj pokladůw a zbožj.

U Indůw, *Wiese*, *Indien B. II. Abh.* 1. *S.* 30: „Ein Talisman wurde vor Alters zu verborgenen Schätzen in die Erde vergraben, weil man glaubte, dass diese dadurch jedem andern Auge ausser dem des Besitzers entzogen und somit gegen Entwendung gesichert würden. Das Vergraben von Schätzen in Orient wurzelte in den politischen Verhältnissen dieser Länder, wo, wegen der schlechten Regierung, das Eigenthum der Unterthanen keineswegs sicher war. Aus diesem Grunde ist es üblich dass reiche Leute den dritten Theil ihres Vermögens vergraben. Stirbt der Eigenthümer vor seiner Rückkehr an Ort und Stelle, so ist der Schatz für die Welt verloren, bis Glück oder Zufall vielleicht einen begünstigten Landmann bei Umpflügung des Bodens darauf stossen lässt. Dergleichen Entdeckungen verborgener Schätze und plötzlicher Uebergang von Armuth zu Reichthum, sind daher keine Fabel, sondern die natürliche Folge der Volkssitten."

U Slawůw: *Mauritii*, *Strateg.* *L. II. C.* 5. „Slavorum gentes et Antarum res suas necessarias recondunt sub terra, nihil superfluum palam possidentes." *Helmold II. C.* 13. „Slavi (in Pomerania) quoties bellicus tumultus insonuerit, omnem annonam paleis excussam, aurum atque argentum et pretiosa quaeque fossis abdunt." Sr. *Zpiewanky I. str.* 433. Přesaušenj se penéz. —

50. Pohostinstwj.

U Indůw: W indickém nábožensstwj gest pohostinstwj Swátost; srow. *Asiat. Researches*, *in Jahr. d. Lit. B. II. S.* 304, 307, „Zu den fünf Sacramenten der Hindus gehört auch die Todtenfeier oder das Sacrament der Abgeschiedenen (srow. Trizna) und das Sacrament der Gastfreundschaft. Unter den Opfern und Ceremonien der Gastfreundschaft sind die Vermählungsfeierlichkeiten die merkwürdigsten." —

Vollmers Myth, *S*. 948. „Menschenliebe, Wohlthätigkeit, Mitleid, Gastfreiheit u. s. w. werden in Indien für die höchsten Tugenden gehalten. Ein sehr schweres Vergehen ist Verweigerung erbetener Gastfreiheit." *Krok*, *D. I. C.* 2 *str*. 38. „Hindůw národ gest hostinský. Důkazem hostinstwj gest že každý w Indii na 500—600 mil putowati může bez peněz, bez žebránj; neboť geg kotwal (sudj) wesnice se wšjm k potřebě w hostinici (čultris neb žoderis) zaopatřj: W neystaršjch indických zákonech od *Menu* stogj Kap. III. ℣. 99. „Žádný host a přjchozj nesmj wečer od držitele domu odpuzen býti, on gest poslán od zapadagjcjho slunce; přigdi on whod neb newhod, ať bez gjdla a nápoge w přjbytku nepřenocuge. Spokogenost hosta způsobj hospodářowi magetnost, čest a sláwu (sr. Sláwa), dlauhý žiwot a mjsto w nebi." *Dr. Clarke* we Forbes Orient. Mem. II. p. 216. a *Wiese* II. 1. S. 477. „Die Hindus gehen bisweilen eine ziemliche Strecke um Wasser herbei zu hohlen, und kochen es, damit es dem erhitzten Reisenden nicht schade; hierauf stellen sie sich von Früh bis in die Nacht auf eine grosse Strasse, wo es weder Brunnen noch Bäche giebt und bieten es „*zu Ehren ihrer Götter*" (sláwa bohu) den Vorübergehenden zum Trinken an."

U Slawůw: Srow. *Wýklad ku Sláwy Dceře*, *str*. 28.

51. Bezžebráctwj.

U Indůw: *Asiatic Researches*, *in Jahrb. d. Lit. B. II. S.* 324. „Im Birmanenreich (z onné strany Gangesu) gibt es keine Bettler."

U Slawůw: *Helmold II. C.* 12. „Nec aliquis egenus aut mendicus apud eos (Slavos) repertus est." *Cosmas L. I. p*. 1972. „Nec portam inopi claudebant: quia neque inops quisquam erat."

52. Bezpečnost magetnosti a nekradenj.

U Indůw: *Thomas Skinner*, *Streifereien in Ostindien*, *aus dem Engl. von F. Steger*, *Leip*. 1837. *III. S.* 32, „Die Indier haben nicht viel Gelegenheit sich an die Gerechtigkeit zu wenden; denn ihrem Moralgesetzbuch zufolge kann kein Verbrechen unter ihnen statt finden; sie sind das redlichste Volk von der Welt. Obgleich sie die schönste Gelegenheit zum Stehlen hatten, weil man meine Sachen sorglos hatte umher liegen lassen, so verlor ich doch nicht das geringste."

U Slawůw: *Procop. apud Stritter. p*. 29. „Ingenium ipsis nec malignum nec fraudulentem." *Vita S. Otton. L. II. C.* 40. „Tanta vero fides et societas est inter eos (Slavos in Pomerania) ut furtorum et fraudium penitus inexperti, cistas et scrinia non habeant serata,

vestes suas, pecuniam et omnia pretiosa sua in cuppis et doliis suis simpliciter coopertis recondunt (tak podnes u mnohých Slowákůw) fraudem nullam metuentes, utpote inexperti.“ *Cosmas. L. I. p.* 1972. *edit. Menk.*: „Ad stabula non erant repagula, nec portam inopi claudebant; quia neque fur, neque latro, quisquam erat. Nullum scelus apud eos furto gravius et latrocinio.“

53. Oděw z trávy.

U Indůw: *Asiatic Researches, in den Jahrb. d. Lit. B. III. S.* 191. „Die Weiber auf den Nikobarischen Inseln tragen *Röcke aus Gras*, nicht geflochten, sondern frei bis auf den halben Schenkel herunterhängend.“

U Slawůw: *Carl Timlich, Sammlung der merkw. National-Costume des Königr. Ungarn und Croatien, Wien* 1816. pod čjslem 43 naležagj se. „Croatische Bauern an der Sava in Regenmanteln (von Gras).“ — *Wuk Stef.* Rječnik str. 135. „Dodola jedna se ďewojka swuče sa wsim, pa se onako gola uweže i obloži razlićnom *trawom* i cwijetem, tako da joj se koža newidi.“

54. Způsob nošenj wody.

Tato gednostegnost obyčegůw u Indůw a Slawůw rozprostjrá se i na menšj úkazy a práce žiwota k. p. na způsob nošenj wody. W Indii nosjwagj panny a ženy wodu z Gangesu a giných řek na sochoře (dřewenné křiwuli) přes plece položeném, na gehož končetinách nádoby wisegj buď bezprostředně buď na prowázcjch upewněné tak, že rownowáhu způsobugj, čehož wyobrazenj wiz u *Wiese*, Indien, a ginde. Tak práwě i Serbské pohlawj ženské z Dunage, ze Sáwy, Dráwy a giných řek wodu nosjwá: což Angličanům, w Indii w Kalkutě meškawšjm a pak po Serbsku a w Uhřjch cestugjcjm, obzwláště w oči padá tak, že tito i w samé formě těch wodnjch džbanůw a oděwu ženštin welikau mezi oběma národy nalezagj podobnost.

55. Dudy, keydy.

U Indůw: *Wiese Indien. II.* 2. *S.* 239. „Instrumental Musik. Der Tobrie hat mit einer Sackpfeife Aehnlichkeit. Man hat dergleichen grössere und kleinere. Die Dudelsäcke haben gewöhnlich zwei Pfeifen, und statt des Sacks nur Calebassen.“

U Slawůw: *Wojcicki, Pieśni Ludu I. str.* 177. „Duda, instrument muzyczny, właściwy Krakowiakom i Góralom, gdzie go kozą nazywają, i Wełkopolanom (i Slowákům a giným). Ostatni są szczególniéj do niego zamiłowani, niéma bowiem tam muzyki, wedle ich

zdania, gdzie niéma dudy: gdzie bržmi duda, tam o skrzypce nie dbają wcale. Instrument ten dawnością swoją zasięga jeszcze słowiańskich przed-chrześcijańskich czasów. W pieśniach ludu częste znalazł wspomnienie."

56. Truchliwý duch zpěwu a hudby.

U Indůw: *Convers. Lex. V. S.* 43. „Die indische Poesie hat durchaus eine *elegische* Innigkeit." *Wiese*, *Indien*, *B. II. Ab.* 2. *S*, 238. „Die Musik der Indier bei ihren Hochzeiten, enthaltet *sanfte* und melodische Arien."

U Slawůw: *Jac. Glatz freimüth. Bemerk. Teutschland* 1799. „Die slawischen Gesänge, auch die lustigsten, fallen ins Melancholische. Wehmuth überfiel mich immer, wenn ich sie hörte." *Tablic*, *Poesie I. str. XV.* Co „Richter (Russ. Miscell. 1803. III. S. 63.) o ruských národnjch zpěwjch pjše, že gegich zpěwy téměř wšecky takowé melodie magj, kteréž k přjgemné gakési melancholii powoláwagj, pronikawé a srdce prorážegjcj gsau: to i se slowenskými zpěwy tak se má. Přjčina toho, pokud sem od hudebnjkůw zwěděti mohl, gsau měké tony které do sebe magj a časté repeticj." *Piller et Mitterpacher*, *Iter per Poseganam Slavoniae prov. Budae* 1783 *p.* 130. „Instrumenta musica: utriculus et lyra. Modulatio *tristis* potius placet, quam laeta." *Macieiowski. Basnictwj i geho zbytky u Slowanůw až do XIV. wěku*, we Wčele 1838. Čjslo 5. str. 37. „Slowanské pjsně gsau nábožno-teskliwé: lid w každé době od země k nebi mysl obracuge. Po národnjch pjsněch rozlita gest smutnost. Gest w nich rozewřenj srdce i tužba po něčem nebeském, weč lid wěřil že ho potěšj, i počem se gakoby za něgakowau můrau, wždy ale na prázno, sháněl. Či k neywyššj bytnosti Bohu wynášel swé pěnj, či rytjrské hlásal činy, či obřadnj opěwal zwyky, či milostné wylaudil pjsničky — wždy Slowan teskliwo-radostně wyléwal srdce swého pocity."

57. Tanec Kolo.

U Indůw: *Wiese*, *Indien I.* 1. *S.* 346. „Das vorzüglichste unter allen hindostanischen Festen ist das Blumenfest zu Ehren der Göttin Bhavani, Gattin Sívas, zur Zeit der Frühlings=Tag und Nacht=Gleiche. Die Frauen und Mädchen bilden einen Kreis (Kolo) um die Göttin, fassen einander bei den Händen und bewegen sich mit gemessenen Schritt und mancherlei zierlichen Biegungen des Körpers um das Götzenbild, wobei sie den Takt mit den flachen Händen nach besondern Cadenzen schlagen."

U Slawůw: Sr. *Wýklad ku Sláwy Dceře* str. 379.

58. Holi Holika a Hailky (Hulakánj?).

U Indůw: *Wiese*, Ind. I. 2, S. 341. „In dem Verhältniss als der Monat Phalguna vorrückt, nimmt auch die bachanalische Lust zu. Den glänzendsten Anblick aber gewährt das *Holi-Spiel* zu Pferde auf der Terrasse vor dem königl. Pallast. Jeder Anführer, welcher Theil daran nehmen will, versieht sich mit einer Anzahl Wurfwaffen, bestehend in dünnen Glimmer- oder Metallplättchen, welche ein scharlachfarbenes Pulver, Abire genannt, enthalten, und die sie, unter Entfaltung der zierlichsten Reiterkünste, unter Capriolen und Scherzen mit grosser Geschicklichkeit gegeneinander schleudern. Hier, von seinen Beamten umgeben, bringt der Rana eine Stunde zu, den Gesängen zum Preise *Holica* lauschend, während das possenhafte Lied eines Spassvogels ihn erinnert, dass hoher Rang keine Sicherheit gegen die Freiheit der Frühlings-Saturnalien gewährt. Possenreiser und Volkshaufen werfen sich Puder in die Augen oder überschütten ihre Kleider gegenseitig mit der scharlachfarbenen Auflösung."

U Slawůw: Srow. Gołębiowskiego: Lud polski, str. 268. *Hailki.* Wacław z Oleska, Pieśni, str. 49. 51. „A czemu ty nie tańcujesz: *Halu*, *Halu!* atd." Wojcickiego, Ludu I. str. 18. *Hajlki*, pieśni obrzędowe. Sr. Zpiewanky slowenské II. str. 48: *Helu Helu Heluška!* atd. *Anton*, *Slaven I.* S. 142. „Die Poesie der Lausitzer Serben ist nicht nach Füssen abgemessen, daher hat der Serbe sich unbedeutende (?) Wörter erfunden, welche eine Art von Vorschlag ausmachen: *Halje!* *Haj!*" Srow. i *Hulákati*, *hulákánj.*

59. Střjlenj ptáka (hra čili zábawa).

U Indůw: *Curiöse Beschreib. der auser. Merk. in den drey Welt-Theilen Asia, Africa und America. Augsburg* 1784. *S.* 131. „In allen indianischen Städten siehet man hohe Vogelstangen (srow. berljn) aufgerichtet, von welchen die Indianer des Jahres etlichemal den Vogel mit Pfeil und Bogen abschiessen, als von welchem Exercitio sie grosse Liebhaber sind."

U Slawůw: W celé wýchodosewernj straně Německa, u potomkůw zněmčených Wendůw, prowozuge se po dnes hra střjlenj ptáka (Vogelschiessen) s welikými přjprawami. Děgepisci gméno města *Berljn* odwozugj od této hry, ant berle w polštině značj *plačj žerď* (Vogelstange) na niž se pták (dřewený) postawj a střjlj; *berljn* pak (gako owčjn, plewjn atd.) to mjsto kde berle stogj a hra se prowodj.

60. Podobnost osudůw co do řeči.

U Indůw: *Thomas Skinner Streifer. in Ostind. aus dem Engl. v. Steger. T. II. S. 23.* „Mit Verwunderung und Kummer sah ich oft einen englischen Gentleman die niedrigste Tyrannei über seine (indischen) Diener ausüben, sogar ohne die armselige Entschuldigung des Aergers für sich zu haben, und häufig aus keinem andern Grunde, *als weil er ihre Sprache nicht verstand.*"

U Slawůw: *Hacquet, Abbild. u. Beschr. d. Wenden T. I. B. 1. S. 8,* „Ich könnte hundert Beispiele anführen, wie oft Teutsche in meiner Gegenwart, wider alle Vernunft mit Worten und Schlägen diese unterjochten Menschen (Slawen) misshandelten, blos weil sie ihre Sprache nicht verstanden." — Následkowé indicko-slawské dobromyslnosti! —

61. Gména wůbec.

Gména osobnj gak bohůw tak lidj, gak mužského tak ženského pohlawj u obau národůw, Indůw i Slawůw, stegnozněłost a welikau podobnost magj, i co do wýznamu i co do formy a twárnosti. Srownegme k. p. následugjcj mythologická a historická gména Indůw, a sice 1. *mužská*: Bali, Bana, Baraden, Basdaj, Bhatu, Benjan, Bremata, (srow. čes. Prawota), Bunia, Dajadeswara, Dewa, Doserut, Dula, Dhumara, Durvasa, Gadadhera, Galawa, Goswami, Gotama, Guda, Hajagriwa, Hamor, Hanuman, Hera, Jajat, Jajmini, Jama, Jerma, Ilersadewa, Ilwend (sr. Wend), Jura, Kajata, Kalida, Kamadewa (sr. Miliboh), Kapila, Krichna, Kršna, Lanid, Lekeman, Madhusadana, Maheswara, Matta, Pandita, Panini, Pilpai, Por (gméno krále ind. srow. Porga, Porin knjžata chorw. Porey bratr S. Wogtěcha), Prasurama, Radjak, Raja, Rajamat, Rama, Raman, Razput, Salagramma, Salawagena (sr. Sulislaw), Samkyn, Siromini, Terglud, Tibar, Valmiki (sr. Mike), Wandor, Viasa, Vopadewa, Wrema atd. 2. *Ženská* gména: Dewagi, Dewarka, Fumitra, Kaikai, Kalenda, Kukmani, Kuzila, Lakmi, Mirbhirda, Pudmani, Putna, Reneka, Saraswati, Sitta, Satama atd, Dále gména obogjho pohlawj: Beirewa, Damersa, Dewela, Eswara, Gojenda, Karpa, Marlepa, Padmanaba, Ragwa, Sankra, Tirenata, Wareda, Welopa atd. Se gmény Hanuman, Kukman, Lekeman — srow. naše Boleman, Drahoman, Lubman atd. Se gmény *dew dewa* (Bůh) Dewagi, Dewarka, Ilersadewa, Kamadewa, Suradewa, Vopadewa — srownáwagj se naše Bož, Bohuš, Božena, Modliboh, Chraniboh, Miliboh atd. Bana, Bunia, Guda, Jajata, Jura,

Kajata, Kaika, Sita, Gojenda, Lepa atd. gsau w Českých listinách a u Serbůw w žiwotě obyčegná po dnes. Mar mir (Marlepa, Mirbhirda) giž w Sanskritu mezi *a* a *i* chwěge, to prwnj přešlo do němčiny, toto druhé do slawenčiny. Formy *at ata* (Jajat, Brematа, Tirenata) gsau naše Slaw*ata*, Koj*ata*, Hrozn*ata*. Hláska *i* na konci ženských gmen, k. p. Saraswati, Dewagi, Lakmi, Kaikai, nalezá se i u nás k. p. Kazi, knini, máti, dci atd. O totožnosti gmen *wand wad wat* a *slaw slawa* mluweno giž w listě třetjm.

62. Půgčowánj gmen od bohůw a kwětůw.

U Indůw: *Wiese II.* 1. *S*, 367. 395. „Das Geben des Namens einem Kinde ist bei den Hindus eine Sache von grosser Wichtigkeit. Der gewählte Name ist gewöhnlich der eines Gottes oder einer Göttin. Die Annahme von Götternamen scheint den Hindus eine verdienstliche Handlung zu sein (sr. gména lidj Bram, Sivi, Višnu, Kršna, Sarasvati str. 60.). Bisweilen werden den Kindern die Namen von Blumen oder Bäumen beigelegt, z. B. der Name der Lilie, Rose, Palme u. s. w. Sie lieben sanft und wohl klingende Namen. Nach Menus Gesetzen soll der Heirathslustige kein Mädchen ehelichen die den Namen eines Schrecken verursachenden Gegenstandes führt, er wähle (heisst es) ein Mädchen deren Form kein Makel hat, die einen angenehmen Namen führt u. s. w.“ *Majer*, Myth. Lex. I. S. 289. „Sie (die heurathen soll) muss eine Jungfrau sein die einen *angenehmen Namen* hat.“

U Slawůw: gména přjgemná: Lépa, Krása, Krasota, Krásna; Luba, Libuša, Lubawa, Liboslaw; Drag Draga, Drahomjra; Těch atd.; *od stromůw a kwětůw*: Jela, Jelica, Dub Duban; Růža Ružica, Smil; Kwět, Kwětoš Kwětawa, Cvětič, Cvětoljub; *od Bohůw*: Lada Ladka, Ladec, Lel, Lelek, Radogost (Ardogas), Slaw, Slawa atd. wiz nahoře str. 68.

63. Spogowánj sauzwuček na počátku slowa, Indům a Slawům wlastnj.

U Indůw: bda, čča, čma, čna, dma, dna, dž, hma, hna, k-ka, kta, lna, mna, nr (nriva nrisang), pna, rdha, rkš, rm (rmu), rta, sča sči, sla, smr (smriti), sra, šta, štra, tma, vra.

U Slawůw: bdjti, hrdliččin, čmuch, čnjti, dmauti, dno, hádže (u Slowákůw=házj), hmota, hnáti, k-komu, který, lnu (len), mnauti, nraw, pnauti, rdjti, řka, rmut, rty, sčastie, sláwa, smrt, sramota, šta, haštra, štwáti, tma, wrah. Tak i *r l* w počátku neb

prostředku slowa gako samohláska gen w indické a slawské řeči se nalezá k. p. ind. sršdawa (twûrce), nrpa (král), sanskrta (dokonalá okrášlená řeč) atd. a slaw. sršeti, srdce, krtice atd. I sanskritský přjdech *h* po některých zwučkách zadržel se u nás, zwláště po *t*, *d*, *r*; k. p. staropols. *then tha tho*, *kthory*, *dhaŭ dháti*; česk. *paťka paťkaun paťkati* (sr. ind. patha, a slaw. pauť putugi), kul*h*awý kul*h*ati, kar*h*ati, šil*h*ati, mar*h*ati atd. — Koncowka *awa* k poznačenj kragûw a měst, u Indûw k. p. Marava, Saindhava, Tulava atd. a u Slawûw: Morawa, Držawa, Nišawa, Dubrawa, Waršawa atd. — Sazeči a knihtiskáři slawských knih z litery *a* neywjce zpotřebugj, proto, že tato hláska we slawské řeči, tak gako w Sanskritu, nad giné panuge.

B.

Slownjk

slow a wýrazůw sanskritských, cikanských a slawských týž kořen i wýznam magjcjch.

(*Stůdnice:* Asiatic Rech., Wilson, Bopp, Klaproth, Srawnitelnyj Slowař, Merian (Tripartitum), Majewski, [wšak gen s částky a s obezřetnostj], von Arendt, Kaltschmidt a g.)

A.

Ab praepos. ob.
Abi api (mox) sr. staroslaw. abije.
Ăch (hervorragen) sr. hák, háček.
Adati gjsti gedl; *ad ada* gjdlo gedenj.
Adavan neobdaný, neodarowaný.
Adi rus. odin geden.
Adima gediný.
Adir, *hedur*, serb. atar (atrium), chotár.
Advaja nedwogj, druhého sobě rowného nemagjcj.
Advajavadi Bezdwogslaw, přjgmj boha Budhy.
Ag, *ang* (eng) úz úzký.
Agam, gáz gá.
Agni, cikan. *jag*, *jago*, (ignis), oheň; sr. jaga baba, jug južný; *ožonon* užin Jausen.
Agni-hatra ohniwé odry, olt áře.
Agnimat (ignicola) Ohnislaw.
Agni (angvis) węž pols.
Aho (interj.) aha, ach.
Akmen kámen.
Akrošati okřičeti.
Aksat (axis) os, osa.
Akša, cik. *jak* oko; *akšamatra* okamjra, okamženj.
Alava lauh. (v-h sr. Suaha-Sláwa)
Am my, mo.
Amarta nesmrtnost.
Amiša měso maso.
Ano, on ona ono.
Andara wtorý uterek.
Anduara wandrowati.
Ankas (Gelenk, Aenkel) sr. slow. hánka.
Anga uhel, sr. agni, oheň.
Anga wnuk unuk.
Angat (infans), neğadagjcj, nemluwně.
Ankra (ancora) sr. rus. jakor
Anja anna inný giný.
Annaja onano, ta.
Antar (intus) wnitř utr.
Anter (alter) wtor utorý.
Anteri utroba wnitř.
Antu onto utr wnitř.
Ap (apio adipiscor, ἅπτω) habám, pohabati, chápati.
Ardh rást rosti.
Arina gař gařina, hněw, zůřiwost.
Arru (urus, aries) garý, urný, garac.
Arv (bewegen, brechen, arbeiten) robiti, rámě rameno.
Arvan oř (kůň), sr. ind. ašva, lit. asva.
As us (glänzen, brennen) gasný, sr. *sansk.* idh ind, hlat. asso.

Asi (ensis) sr. ostr.
Asja, *osta* usta, us wúz fausy.
Assajati obsáhnauti.
Assijati sauti, usauwati.
Ast asthi kost; *ostirata* po kostech gezdjcj, sr. ost a ratag.
Aster ostrý, *astra* ostřj, braň.
Aša choču chci, serb. oću.
At iti gjti.
Atha (ecce, hoc,) sr. rus. eto, *etat* (hic) ten to.
Athite tudy.
Atma (die Seele, Athem) sr. dmu dýmám dmýchám; sr. rus. duma, dumati = mysliti.
Avi owce.
Ažarja sacerdos, sr. žrec, žertwa.

B.

Bába (infans) sr. slow. bábě, babátko.
Bad budugi, budowisko, búda.
Badra, cik. paitrin (list).
Badrapadam Listopad.
Bah banh (schwellen, dick werden, wachsen), puchnauti, pýcha.
Bahu, *wahu* (multum) sr. mnoho.
Baja bázeň bojazeň.
Bakena bečka bočka bečwa.
Bal wûl wol, vend. bola.
Bal (viel) wele, walně.
Bala 1) vis robur, sr. walný, wláda; wal waly fortalicium. 2) exercitus, sr. wáleti wálčiti wálka.
Banda (nexus vinculum) sr. pauto, banda.
Bandh bendu (ligare) sr. pautati pauto, pentel.
Barami brána, pol. brama.
Bardahe sr. warito.
Bare barai bořiti se.
Barja (malženka) sr. brak pols.
Barun baria sr. baryn barynia, báro.
Basti krytý chrám, bašta.
Batak (anas) sr. serb. patak, patka, sr. i pták.
Bed (male) sr. Běda, Běs.
Begna běhám;
Barani beran.
Berva barad beru bráti.
Beter sr. wětšj, wjce.
Bhač (colere, venerari, deditum esse, attentione dignari) sr. pols. baczić, baczność.
Bhudati bhodati bodati.
Bhad bhadra (kräftig sein, glänzen) bodr, bodrost.
Bhaga (felicitas, excelsitas) sr. Boh, Bůh.
Bhagavan (felix, praeclarus) sr. bohat.
Bhagaweda (Theologia) Bohowěda.
Bhagirathi řeka z hor Himalajských se pramenjcj a do Gangy tekaucj sr. Bohurat.
Bhanti whanti swětiti, sr. swanto.
Bhara barna, břjmě, břemeno.
Bhardž (braten) pražiti
Bharja sl. bařina, starosl.br'nje; sr. sansk. *Vari* | *Varuna*, sl. moře.
Bharta (conjux) sr. brak brač.
Bhartis brada.
Bhaš (loqui) *bhašita* loquens, *bhaša* lingua, idioma, sr. báseň, beseda.
Bhawan bawjcj se, budaucj.
Bhi báti se; *bhaja* bázeň.
Bhlas (glänzen, brennen) blesk blysk, błyštěti, *lit.* blizgu.
Bhradž bhrač (glänzen) sr. brizditi, briežiti, břesk.
Bhratri bratha bratr brat.
Bhru (ferre) beru bráti; odtud *bhara* břemeno.
Bhru bhruwa obrwy, obočj.
Bhu býti, budu; *bhawa* býwánj bawenj se; *bhawana* bydlo obydlj; *bhuti* bytj.
Bilišt, cik. *valašti*, palec.
Birsat birsna, cik. *brišint* pršeti, prška.
Bol sr. rus. pulja (brok).
Bolna wolati.
Bor bor borowice.
Bor (*bar por pur*) hrad město k.př. Labor, Rinthumbor, Malabar, Tranquebar, Visapor, Meljapor, Gori-

Goripura. Srow. slaw. Branibor, Mezibor, Ratibor a g.
Bru, *brawiti* (dicere, loqui) sr. prawiti wrawěti; *brawimi* prawjm.
Budh (expergefacere, cognoscere) cik. *vodi* (anima): sr. buditi bdjti badati, wěděti: *avabedh* bedliwost.
Budha od buditi, člowěk bdjej, bedliwj, opatrný, maudrý.
Buhti (felix), cikan. *bacht*, sr. bohat, bohatstwj.
Bura broň, brnawý barnawý.
By bi be (sine) sr. bez beze; wy-.

Č.

Čal (movere, incipere), *čala* movens, sr. čati, načati načalo.
Čana (numerus) sr, čet počet čjslo, wiz sansk. *či*.
Čap ščepati, štěp; kopati; kapaun.
Čari (cortex) kůra.
Čarida cárstwj, králowstwj.
Čaru čarvi (pulcher) sr. krásný.
Čater, cik. *šater*, šáter.
Čaura stříhám, strauhám.
Čhad (verhüllen) šatiti šat; ščit štjt.
Čhaja sien tien stjn.
Čhala (fraus) sr, šala šalba ošálenj.
Česanti česati se.
Česm čižma.
Či (colligere, quaerere, něm. lesen,) sr. čtu čjsti čjtati počet; *čint* cogitare, perpendere, sentire, *čita čitana* sensatio mens cogitatio, sr. čjti čauti čich, čjtěnj, cintawý.
Čid (scindere, spalten) česnauti.
Čira (longus), sr. šjrý.
Čiri čuri, cik. *čiriklo*. kuře kura.
Čitra (pulchrum) sr. čist, čistota.
Čor, (Schurke), cik. *čor* (fur), sr. krádce.
Čora kradoš, pol, ciura das Gesindel.
Čorajati krásti.
Čučna cicati ssati, čunče.
Čunči cica, cecek; čunče, magjcj prase.
Čula (parvus) sr. liptow. čutko.

D.

Da dat dáti, *dodati* dáwati; *datta* datel dárce; *dan dana* daň dánj.
Daj dogka.
Daiše (obléwačka) sr. dážd, déšt dštjti; luž. deišč.
Dakšina (dextra) desnica starosl.
Dal děljm, *lit*. dalyiu.
Dam (domo, goth. tomja) pitomiti? podomiti (pi=po).
Dana (Tonne) tuna, sto tun olege.
Dans (mordere) sr. pol. dąsać.
Dar deru dráti, *lit*. durru.
Dara djra.
Dara, *darani* (zem) drn darn (pažit).
Darana dar darowánj.
Darp drápati.
Dasi dazda (fur), tat.
Dasaprajavadi, (Tatopřegslaw) gméno krále ind.
Dawa tma temnost, sr. serb. tawný.
Dhaman (domus), sr. dom (od *dha* ponere, tenere, adipisci; bonum, felicitas).
Dháva (currere) sr. daw dawem běžeti.
Deha tuho.
Dena djti děgi děnj dějania.
Des (brachium) sr. desnica.
Dev Deva (Deus), cik. *devel*, sr. Diw (bůh we Slowě o pluku Ig.), sr. ďábel, ďas.
Devita bude se hráti, *adevit* hral se, zdiwil se. diwokost dělal, sr. slow. diwa robit t. g. dowádět. sr. sans. *div*.
Dhar dru trwati, *lit*. turru.
Dhar (trotzen) drzj, rus. derzaju, *lit*, drystu.
Dherma dharma cnost, powinnost, sr. drbjm = musjm, powinnen gsem: *Dharma* Deus justitiae

vel virtutis, *Dharmin* justitiae deditus, virtutem colens (Gako od Darma Darmin, tak od Slawa Slawin.)
Dhir dhair (firmus, constans) sr. tráti trwati.
Dhma dmauti dauti.
Dhri (tenere, ferre, perdurare) sr. držeti, třjmati; *dhriš* držjcj.
Dhum, *dhumas* dým.
Dhup (fumigare) dymiti (p = m).
Dhyai (denken danken) děkowati, djka; lit. dingan.
Dietja děti.
Dila dile dále déle.
Dina, *divan* den.
Dis (ditio, regio) sr. krain. dežala; odtud *paradis* = pradežala t. g. neywyššj, neyutěšeněgšj krag a řjše, rág.
Div (lusus) sr. slow. diwa, nerob diwa! ab inusitat. to diwo. sr. i diwadlo, diwáky.
Div (glänzen) sr. djwám se, diwjm se; od *div* pochodj sans. *dja* den i nebe, (sr. lat. dies, sub dio.)
Diviti diwiti se, wychwalowati.
Diwan den, od *div* (glänzen leuchten) sr. djwati se; srow. widno, rozwidňati se t. g. rozednjwati se.
Djumani Diamant.
Dorati duřiti se, báti se.
Dram (tremere) trnauti.
Drau (dormire) dřjmati dřichnati.
Dru (currere) sr. dráha.
Druga manželka boha Šiwy, sr. druh, družka.
Druh (occidere velle) sr. drúzhati.
Drum (arbor) sr. dřewo, strom, trám.
Dua dum duch.
Dub dubki (tief) serb. dubok.
Duari dřjwe dřewný.
Duh (duco) tahám, táhnauti.
Duh dogiti, *dugda* dogený, *duhitra* dogená, odtudto θυγατερ Tochter, doč dci dcera, dogče ž. Säugling weiblichen Geschlechts.
Dura (durare) tráti trwati.
Dum, dama dymaju ges.
Duma, *du*, cik. *tu* (fumus) dým.
Dur (malus pravus,) sr. dura wzdor.
Dvar tuvara, dwéře, sr. djra djera; *dvarusta* dweřostáč, janitor.
Dvarka dwůr, sjdlo boha Krišny.
Dvairatha dwaratagowé, duo pugnatores, (sr. kamarat = commilito) rat = bellum.
Dvaja dwegj.
Dvapar pár.
Dvi dwakráte.
Dvidža dwogěte.
Dvipa dwapj dwapog, dwakráte pigjcj, slon.
Dža znáti; *džana* znánj známost.
Džanami čnu počnu začjnám, početj.
Džanu hnát.
Džar (adulter, amasius) sr. žár, žárliwost.
Džiad děd; *džiada* dědka bába.
Džemi zimin země.
Džihva, pers. *hizwa* jazyk.
Džina den.
Džru stárnauti, *džerat* stářj, starost.
Džiti, *dživ* žjti žiwu býti, *dživa* žigi, žiw gsem, *dživata* žiwot.
Džogi Jogi kaukljř, sr. angl. juggler, fran. jongleur.
Džjut (fulgere, lucere) sr. gutro gutřenka; *džuti džotis* (splendor) stella.

E.

Edhat hoduge, sr. gedlo.
Eg, cik. *jaro*, jaj jajce wegce.
Eka en gen geden.
Ekada někda někdy; gednau.
Ethi gjti.
Etot (iste), rus. etot.

F.

Falak baljk, obaliti, obalka.
Fala phala pluh.

G.

Ga (ire) sr. hnauti se, pohl se; *gati* hnutj, gitj.
Gaber howor.

Gačsami (pergo) sr. pol. kaczam, skáči.
Gad gadati sr. hádati.
Gada gdu idu.
Gada (locus, situs) sr. hod přjhodnost.
Gadi kot kotec štatrč, sr. kuťa, kontina.
Gadati hádati.
Gagerna ǵáǵati.
Gah hustý.
Gala goljer galjer.
Galna (puteus) rus. kolodez kladez.
Gan (incipio) čnu čjnám, goth. gan beginnen.
Gar (tönen) grati graju, hráti ihrati.
Garč (strepere, clamare) sr. hrčeti; *garčita* hrkot.
Garh (vituperare) sr. karhati, kárati.
Gari gairi hora.
Gari (currus) sr. káry.
Garna, grabati hrnauti.
Garva (superbia) sr. hrdost.
Gasti, cik. *gadži*, host, sr. sansk. *ghas.*
Gasusi (kukati), sr. žežhule.
Gate hať zahatati.
Gazel gazol koza kozel.
Gečadi, cik. *gečaka* gezditi geti.
Gena dženai (sr. *joni*) žena.
Genu hnát.
Gerden (d. Nacken) sr. grlo hrtan.
Gharma horko horaučost.
Ghas (edere) kausati, ge-gessen, gustus, *γαστήρ*, Gas-t hos-t: hospes hos-pit-is qui edere petit, cibum petit.
Ghasi (cibus) kausánj, kausek, okus, sr. gast host.
Ghora (terribilis) sr. hrozný.
Ghuś (personare, proclamare) sr. hučeti; *ghoś* strepitus sr. huk.
Giba, cik. *geb* (lacuna) sr. gáma.
Gir (die Rede) sr. gwar gowor; chýr.
Glas glotaju hltám.
Go accusat. *gam* (terra), sr. řecké Geo-, slav. zem (g = z.)
Go, *gava*, *gaka* (vacca) gowado, zwláště kráwa.
Gol kol kolo.
Gora gorina hora.
Goripura (Bergstadt) sr. Horibor.
Gra (grando) grad hrad.
Grabh grabiti hrabiti rabowati.
Gram (turba, pagus) sr. hromada.
Gras (vorare) sr. hryzu, žeru, *lit.* graužu.
Grda grudi hruď, t. g. prs.
Grehawadi hřegoslaw, horkoslaw t. g. slunce.
Grišma (calidus) sr. hřáti horký.
Gul (flos) sr. rus. guljav=diwá růže.
Gula (Hals) sr. grlo hrdlo (r = l), hltan, hrtan.
Guna 1) wlastnost dobrá, ctnost. 2) láska, chlipnost, sr. gunár, kundrák. 3) vix vicis, mal, fois, kráte. Phalguna = Phali vices, Phali signum.
Guna, cik. *gono*, huně.
Gura gornica (přjbytek).
Guru sr. Griwe, Kriwe.
Guzerat kraag, sr. Bhagirat.
Guzna, hazuka.

H.

Hada chod.
Hadati hodowati.
Hana ghanati honitř.
Hans (anser) gęs hus.
Hara haraburda.
Hara přigmj Wišnuowo, sr. Harowit Herowit = Swatowit.
Hari (equus) oř.
Harina srna (h = s).
Hatra oltář, sr. odry wodry watra; wah *vatre* Feuerheerd, Bühne.
Herda hrid srdce (h = s).
Hermi (thermae) sr. horko horaucj.
Hima (nix) zima; sr. Himalaja.
Hlaniati hledeti hlednauti.
Hoda Bůh, sr. Hody a božič; hodnost.
Holi, *Holika* hra 1. Máge, sr. Hailky; hulákati, hulanka.
Hrada (lacus, alveus) graď, garád.
Hri (sich schämen) sr. sram sramota (h = s).

Hriš (erectus, praesertim de pilis et floribus) sršeti.
Hrudi hruď (wnitřek).
Hul (hüllen decken), haliti zahaliti; halena.
Hurrah (Freudengeschrei des Volkes in Indien) sr. hurrá, hara hereš.
Hve (vocare, clamare) howor, zwu zwáti (h=z).

J.

I ire sr. i-ti gjti.
Ja (ire) gjti.
Jakrit (jecur) gátra k = t).
Jam (refrenare, cohibere; ducere uxorem) sr. gmu gati pogati.
Jama gáma, podzemj, peklo.
Jamunabhrata, (Stygis seu Jami frater), přigmj boha Dharmy.
Jantra (machina, compages) sr. gantáry.
Jarun garý, letošnj.
Jaran garo (rok).
Jasaha gasnost.
Jasás (gloria) sr, gasnost.
Jata gako.
Ičaj geště.
Ičami iskám gjskám.
Ičh (wünschen, verfolgen) iskati, rus. iščü lit. ieskau.
Iks (sehen, blicken) očiti, zočiti, odtud *akši* oko, lit. akis.
Indra (Deus aëris et tempestatis, unus mundi custodum et ut talis orientalem (sr. gutro) plągam respicit. Bopp), sr. čes. wedro (Sonnenhitze), rus. wedro (helles Wetter, serenitas), wedrenyj (serenus), serb. wedar (serenus), wedrina (serenitas), wedriti se (ausheitern), srow. lat. aether. Manželka boha Indry sluge *Indrani*, sr. serb. Wedrina; Wederiana, wlast Justiniana W. Kořen wšech gešt sansk. *idh indh* (brennen, glänzen), řeck. αιθω, lat. asso, aestus; odtud sansk. *aidhas* (aestus aestas), *iddras* (heiss, warm). Sem patřj watra, gutro, a perské *Mitra* (sol).

Joni (uterus, vulva) sr. žona žena (j=ž Jud=Žid).
Jozuan hezue jazyk.
Irs (hassen, zürnen), gařiti, garý, rus. jariu, *lat.* ira, *řeck.* Eris.
Išta (optatum, desideratum), sr. iskati, giskati, zisk.
Ju judž (jungere) jati wzágem gmauti, segmu sněm; sr. iho.
Juga igo gho.
Juwa juwana jun, gunoch, gunák, gunec.
Iva (sicut, quasi) sr. slow. by, gakoby; rus. ibo.

K.

Kabala homole.
Kabiz chapiti chopiti.
Kač Kuč (ertönen, schreien) sr. koktati, rus. kokaiu, lit. kaukiu sr. kačka, kačice.
Kačli kytle.
Kada kdy.
Kak (hauen, spalten) kositi, *lit.* kassau.
Kaka (cornix) sr. kawka.
Kakh (schreien, lachen) checht chychot, cachinus.
Kala kal kalný; *kaluša* kaluž.
Kala rus. klik, krik hlas.
Kala skála.
Kala (pars, portio) kálati kláti.
Kala, cik. *kala*, sr. rus. karyj = černý.
Kalajana (bonus, justus, eximius) sr. kalý kalabný.
Kalam sláma.
Kali kalich.
Kama (amor, cupido) sr. kamarát, (amicus in bello, commilito; ratwogna); kum, kumstwo (přátelstwo), pol. kumić się (přáteliti se); kumpan kompan (druh); pols. skoma (cupido desiderium), čes. l-askominy (l předsuwka), snad i kuběna kobieta; kaumati (co milugeme to zpytugeme) skaumatel přjrody a přjtel gegj gsau bljzká. sr. cikanské *gamen* chtjti, milowati.
Kamar (Zaum) sr. kantár, chomaut, chámy, řec. κημος, χαμος.

Kanoti konati končiti.
Kanta, cik. *kunara*, konec končitost.
Kančana skončen.
Kapi opice (*k* wynecháno, gako *kama* a lat. amo).
Kapra koberec, cafrak slow.
Kar krátký.
Kara káragjcj, *karere* kárati.
Kars Kart (schlagen, spalten, hauen) krušiti, *lit.* karšu; krátiti; krát kráte k. p. geden krát t. g. ráz, Schlag.
Kas čo co, čto, koj.
Kaši kašel.
Kata (coxa) kot kotjk.
Katar kotor který.
Katera kotel.
Kavas chowám schowám.
Kekila kokila kukučka.
Kerva trpký (k = t).
Kesa (crinis) sr. kosa, kůčera, kštice.
Kesla kyselý.
Kešoh kosa kečka kštice kučera.
Keva kumba (navis) sr. kompa, cymba.
Kha ký kdo?
Khaja (dicere, appellare, indicare) sr. kázati.
Kidati kynauti, kydati.
Kikasa. cik. *kokalos*, kuchář.
Kim (cur) čjm, čemu.
Kisa (marsupium) pol. kiesa, kieszeń, kieszonkowy; kešena.
Klasa (molestia, aerumna) sr. klesánj kléska.
Klavi (debilis, impotens, iners,) sr. sklawěti; sr. sans. *kulabi.*
Klap klopati, klepati, *lit.* klabu.
Kokila, kukučka.
Koki, cik. *čika*, kýchám, chyčjm.
Kola (dens) sr. kel kly, kláti, koli, kůl.
Kora chorost, (trud).
Kra kram kráčeti, *krama* krok.
Krašna krásný.
Kri (creare) sr. toriti tworiti (k=t k. p. *jakri* gátra, *pakšina* pták).
Kri (vendo) sr. trh tržjm (k = t).
Krija krytj.
Krimi čerw.
Krip (misereri) sr. trp, trpěti, utrpnost mjti. (k=t); *kripa* trpěliwost utrpnost.
Kris (attenuare, emacerare), sr. krs krsám zakrsalý.
Kriš trh trhati wytrženj.
Krit (dicere loqui; laudare celebrare) sr. křik křičeti; sr. *sanskrit.*
Krudh (irasci) sr. krutý ukrutný; *kredha* ukrutnost.
Krus křičeti, lit. krokiu.
Kšeja kněz, pol. ksiądz księży.
Kšira, sýr (mléko).
Kšutu (fractus, parvus, humilis) sr, šutý, šutá owce.
Kub kup (bedeken, erhöhen) sr. kupa kopa nakopiti, kobka.
Kuč (sonare) sr. skučeti, kwičeti.
Kuča cica cecek.
Kudara hoditi uhoditi zahoditi (k = h).
Kuka kukada kokoš kohaut, rus. kočet.
Kul (turbare) sr. kal kaliti; *kaluša* turbidus sr. kaluž.
Kula (familia, gens) sr. koleno pokolenj, čeleď; maď. gulya gulyáš.
Kula kule kauleti, kolo.
Kula koil holý.
Kulabi (zusammenschrumpfen) sr. sklawěti; snad i kyla, kulhawý.
Kumabha kupa krhla.
Kunda kuda (focus) sr. kad kaditi kadidlo; sr. i kuta kutica, kontina.
Kup (fovea) sr. kopati.
Kuriada krátký, kurtka.
Kurti, cik. *koro*, kora kůra kůže.
Kut kud (wühlen, bedecken, enthalten) sr. kutiti, kutati, kutna, kuta.
Kut dům, hrad, pewnost k. p. Calecut, Navakut, Nocrakut. Srow. serb. kuta, pols. kucza.
Kutas odkud.
Katra kde.
Kuwera bůh pokladůw, sr. chow schowám; snad i skrb. pol. skarb.

L.

Labh lab-dhum lapiti.
Labami, cik. *lava*, lowjm lapám.
Laghu lehko.
Lakeri lokra lúh les, Lužice.
Lakhi lehký.
Lakš, lok, loč, lauč, lokan (videre, pass. viđeri, speciem habere, lucere, splendere) sr. lat. lux lucere, něm. leuchten Licht; slaw. luč lučiwo lúkoť (radius); *loka* visibile, mundus, pars mundi, coelum, deorum habitatio k. p. Indra-*lôka* sr. obloha, ob-lak (gako nebe a nubes); *ločana* oculus, sr. lukno (okuláry, w tur. stol.), ob-lok (ok-no); cikan. *lačila* das Angesicht, sr. ljce, ob-ličeg; *Lakšmi* quod speciosum est, pulchritudo, Dea pulchritudinis et abundantiae; sr. sličnost, sličný; *likh* scribere, pingere, illuminare, sr. ljčiti ljčidlo.
Langari láhew láhwice.
Las (amplecti, ludere, amare), *laš* (cupere, desiderare); odtud intensivum *lal* ludere,voluptate frui; *lalana* fluetuante corpore incedens femina; *lela lelas* cupidus, desiderans, amans; *lelatva* libido desiderium: sr. láska, laškowati, Lada, Lel Lelo lelkowati, ljulati. srow. i sansk. *lakš*.
Laterna, laudati, lotrowati.
Leak leh, přjležitý.
Leha ligota, lesk.
Lecha, *leka* lehký.
Legna lehnauti.
Lela (cupidus, amans) sr. Lel, bůh lásky; u Slowákůw *Lalo* 1) swadebnj host k rodině nepřináležegjcj a gen z přjzně pozwaný, často předešlý milownjk mladušin; *Swatowé* přináležegj ku pokrewnosti, *Lalowé* nikoli. 2) Nestyda.
Li (liquefacere) sr. ljti.
Lih ljzati, ližice.
Lip (schmieren, salben) lepiti, ljpati; lep, lepnauti.
Loka loch, lukno, loh poloh, sr. ob-lok, ob-loha.
Lu, *lup*, *luna* laupiti laupati, *lit.* luppu.
Lubh (cupere, pellicere); *lobhanije* (desiderandus, venustus), *lobha* (cupiditas amor): sr. ljubiti, lobizati, ljubow, ljbezný; lit. lubiju.
Lusat lusný laudiwý.

M.

Ma maja má moge, *mehe* mne.
Ma, cik. *mame*, mama matka.
Ma (metiri) sr. měřiti, *matra* miara mjra; odtud *masa* měsjc (stařj měsjcem čas měřjwali).
Mad (ebrium esse), *malta* (ebrius), sr. med, mest, medowec.
Maden (metallum) sr. měď.
Madhja medza meze.
Madhu med; *Madhu-lix* medoliz t. g. wčela, med ljzagjcj.
Maduna medowec.
Madra mada mater, mať.
Madž (mergi) máčeti.
Magh (bewegen, handeln) máchnauti.
Magur (strmý, wysoký) sr. gména hor slowenských; sr. Mažarna.
Maja (praestigiae) sr. mátati, mátoha; sr. i manauti.
Majak (illusio) mjgenj, pomjgenj.
Mahar mihir (lux), sr. mjr, wesmjr (swět); sr. mhaurati (blinzeln).
Maho mohu.
Mahan mnohý, mohutný.
Maharatha (magnus heros) sr. mnoh a rat ratag; sr. kamarat.
Mahat (magnus) mohutný.
Maka powětřj, sr. mhla.
Makha (sacrificium) sr. Mike (flamen) u Helmold., Mikilinburg?
Maki, cik. *mahi*, múcha.
Mal mleti, meli, mlýn; *lit.* mala.
Mal mlai (bestreichen) sr. malowati, maljř.
Mala (sordes, lutum) sr. mláto, bláto.
Mala mohyla.

Malai mléko, moloko.
Man (cogitare, putare,) sr. mnjti domněnj; sr. manauti namanauti.
Man man, manžel męž.
Manava manuś a Manuo oriundus, homo, sr. man, podmaniti męž.
Mandrá maudrý.
Maniati manauti, mnjti; *mani* mněnj.
Mansa (caro) maso; sr. *amiša*.
Manter mânte manauti namanulo, mjniti, pamět.
Manuśa cik. *manuś* sr. man manžel.
Mar mru, *lit.* miršu, marinu.
Marana (mors) od *mru* mřjti, Morena.
Marawa kragina a králowstwj w Indii *Wiese* I. 1. p. 64. kde nářečj indickotamulské panuge, sr. *Morawa* česká a *Morawa* serbská kragina; tak i *Saindhava* India, od *Sindhu* Indus řeky.
Marda mord.
Marka mozk (r=z ž)
Martja mrtwý.
Maska máslo.
Mat matun matný.
Mas masok měsje.
Mata (cogitatum, opinio) sr. pamět, památka.
Mata, matera, matri mati mater.
Matula (avunculus) od mat matka (gména rodin u Slowákůw).
Math motati.
Medas (medula), sr. mjza, slow. miazğa.
Megha (nubes), mhla mžjti.
Merna mru mřjti.
Mih (lat. mingo,) sr. mžjm, mhla; močiti mok.
Mile (Liebe, Güte) milo, milost.
Minjati minauti.
Misri misza mjsiti mjchati.
Mita mjra, mýto?
Mlai (flaccescere, marcescere) sr. mdljti, mlkwěti; odtud *mlan* mdlý.
Mleč (indistincte loqui) sr. mlčeti, (blebtati?)
Mo dur oh matorný motorný.
Moho mohu.
Mokwa mok moklec, rybář.
Mormoroh mrmrati.
Motih modoh mysl.
Mrit mřjti smrt; *mrita* smrtelný.
Mrud (conterere) sr. mrwiti.
Mriži (radius, lux) sr. briežiti brzditi (m = b).
Mu, cik. *mui*, sr. mówa, mluwjm.
Muč, meč (solvere, disjungere) sr. mykati mkñu.
Mučatjase mučiti se.
Mudki mauha.
Mudrik, mudruk mudrec-mudrák.
Mudrusah (Akademie) mudřiště.
Multan krag w Indii, sr. Moldawa, pols. Multany.
Mun (rozum) sr. mnjti mjněnj namanauti.
uni rozumný, přemyšlugjcj: m Mnich.
Murti (corpus) sr. mrtwina, mrcina, mrcha.
Musiki musika.
Muś myš.
Mutñam, cik. *mutrel*, sr. mok močjm.
Mutra (urina) sr. mok, moč.

N.

Na ne ne, *Ni* ani.
Naba nebo, *nabha* nebesa.
Nad (sedere) sr. nidus, Nest, gniazdo, hnjzdo; sansk. *nida* mjsto kde pták sedj, wysedáwá mladé. S *sad nid* sr. njz njzký njžiti.
Nad (glänzen) njtjm, njcenj, zanět, podnět (sr. něm. nett).
Naga nakha cik. *nogti*, [illegible] nogot.
Nagarad Nagrad, welký hrad.
Nagna, cik. *ango* nahý.
Najati nagjti, nalezti.
Nakta noc, odtud naktopjer, notopjer netopýr t. g. nocopták, sr. péro, peru prati = létati.
Naraká (tartarus,) sr. mrak (n=m).
Naptri (neptis,) netij.
Nasa, cik. *nak*, nos; *nasika* nosjk.
Nasákati nosy utjnati, katowati.

Nastati nestáti.
Nava, cik. *nevo*, nowý.
Navion (navis) čes. náwa.
Nebana neban nebeštan.
Nesti nic ničto, slow. ništ.
Ni nic.
Ni, *nicka niče* (deorsum) sr. njzko njže; *nič* njzký nižnj; odtud *nid nad* confidere, kdo sedj snjžj se, původně na zem.
Ni (ducere, nubere) snubiti.
Nida hnjzdo, sr. *nad* (sedere).
Nira nara (congregatio aquarum) sr. nora nořiti zanořiti, zamořiti.
Niša nošč noc; sr. *nakta*.
Niša nišan njzký nižnj.
Ništ, cik. *ništ*, ničjm, zničugi.
Nitra (nitidus, splendens,) sr. njtjm, zanjcenj; oko.
Nud (mittere, agitare, incitare) sr. núdze, nutiti, nukati.

O.

O on un (ille) on.
Oda uda woda.
Ondani (Ente) utwa utka, serb. a rus.
Osmi osi osti gsem gsi gest,
Ošta ošda usta.
Otruk otrok.
Oum (das schaffende Wort) sr. um rozum, *sendicky* raząm.

P.

1. *Pa pi piv* (bibere) sr pjti napágeti, *pana* pitj, *pani* (fons, fluvius) sr. Circipani, cik. *paní* nápog, woda.
2. *Pa* (custodire, servare, regere) sr. pán panowati; *padi pati* sr. Gospodi Hospodin, cik. *padeskero* (saudce, biřic), pers. Padišah; sr. swa*ba* swa*bad* swo*boda*, a něm. bot Botmässigkeit. Gebot, Gebieter, lat. pot potentia. *Pa* znamená i krmiti chowati, odtud slow. *papa* gjdlo, *papati* gjsti, papa = otec, žiwitel.
Pad padas (pes pedis) sr. páta, pěšj.
Pač (coquere) sr. peku pečenj.
Pal wal waly (šance).
Palaj (fugere) sr. pá̄ťati, *palajan* sr. peljati odpeljati.
Panaur řek w Indii, w Karnatiku sr. Pana Panis Circipani.
Par (Felsenberg), cik. *bar* (Felsen) sr. brala, berdo.
Para 1) alius, remotior, sr. pár; 2) eximius, altissimus, sr. pra pře, rus. pere. (val. *Por*=knjže); *Parabaravastu* per se existens.
Para breh, bereg, wrch, sr. Parvata; *paraga* adject. (a *para* et *ga* iens) ad ripam oppositam iens, transiens: snad odtud *Praga Praha*, město od gednoho břehu ke druhému gdaucj, na dwau břehách postawené.
Para pára, powětřj, sr. pols. pora.
Parama (summus, summum ens) sr. Paron, Pramen, *paramikaparama* sr. pol. promyk.
Paran (das Höchste), sr. pora wreme pram-en. U Parsůw gest *Cas* neywyššj Bůh, původce Ormuzda a Arimana. Sr. Zendav. II. 19.
Pard prděti,
Parjam (Brautkaufpreis) progem pronágem zágem.
Parlaja lege, ligawec, powodeň.
Paruša (maledictio), sr. porúhánj.
Parvata mons, *parvatija* montanus, od *para* wř-ch breh berdo, Ber-g a koncowky *vata*; gméno bohyně *Parvati*, pers. Parvand, sl. Porvata = Wrchoslawa.
Pása (funis) sr. pás pojas.
Pasa (zwjře) pes bestia, *pasapada* psjpata, noha.
Pasja, *pas* (videre), sr. serb. paziti, patřiti; *pasjami* patřjm páčjm opáčjm.
Paša paše pastwa, tlustota.
Pašanda (atheus) sr. pohan, pagan; u Indůw sekta, u Slawůw národnj kmen; sr. Schande, Gottesschänder; hánce. bohůw pohanitel.
Pat (cadere) sr. padnauti; *Patala* (tartarus) propast, propadisko.
Pata (volatus) sr. p-tak, ptica; *pataga*, volatu iens t. g. pták.
Pati (dominus, maritus) sr. pán; *patni* (uxor) sr. panj, od koř. *pa*.
Páth (reden) sr. ptáti pýtati se.

Path putowati; *patha* paut; *pathika* pautnjk; sr. i pathati.
Patna patřjm, patrný.
Paulasta palác palota.
Peje pog nápog pitj (woda),
Pelire (movere) sr. pelati odpelati, pelowati.
Perwata prwota, prwenstwj.
Petir (pater) batja, otec.
Phan Phena (spuma) sr. piana, pěna.
Phala *hala* pluh.
Pidam půda, spodek, spodina.
Pidž *pindž* (pungere, pingere) pjchati; pjsati.
Pikan pjka (zbraň).
Pil (drücken, liebkosen, versorgen) pjliti, pilnowati, pols. pielęgnować (pflegen, warten), řeck. φιλεω.
Pinda (libum popanum, quod majoribus offertur,) a *pind* (?) coacervare cumulare, sr. nitrien. pinta, serb. pita.
Pipali pepř, paprika.
Pivati pjti, *piwami* pigi.
Piše, cik. *pišom*, pchla blcha.
Plava (navis) sr. pláwati, pláwadlo.
Plu (fliessen) plauti pláwati, lit. plauju.
Poligar gméno krage.
Por bořiti bauřiti.
Posta půst post.
Pota (pullus, catulus) sr. pitati pitomý pjce, co se pitá.
Pra předložka pra, pře.
Prač (interrogare) sr. prositi, *lit.* prašau.
Pradana prowdati dceru, *pradatu* prowdatel.
Pradis (e *pra* et *dis* plaga coeli, plaga intermedia) srow. Paradis. To značj i Widis.
Praduh předek.
Prag prah.
Pragit pergit (πραγμα) prati paprati, pracowati.
Prah (prehendere, sumere) přáhu napřáhnu ruku, přáhati.
Prahana (prehendendi actio) napřahnutj, spřeženj.
Prakasa (lux, splendor) sr. kaz úkaz okazalý, ukážka.
Prakrita (homo vilis) sr. pokrytec.
Pragsijada na prahu sedjcj (t. g. w čas saudu na nález čekagjcj, sr. Libušin saud: na popražiu ustawiti prawdu. Indické přjslowj: *Jata radžia, tata pragsijada* t. g. Gaký ředitel (saudce) takowj naprahusedjcj (sauzenj, poddanj).
Prasne prošenj.
Prasjati prositi.
Prasjati rodj, *prasjate* rodj se, nascitur (sr Prasinec, t. g. měsjc Narozenj Kristowa, Christ-monat?)
Prastha (planities) složené ze *pra* a *stha* státi, sr. prost, prostý, prostota.
Prasta prosták.
Prathama přednj.
Prathitum prak, práti.
Prati proti.
Pratibhu protibyw, protiwnjk.
Pratišta důstognost, protistog nost, (praestantia, gloria).
Prativačas (responsum) protiwět.
Pri pij (exhilarare, diligere) odtud: *prija* přjtel, *prijakama* benevolus přjzniwý; *prita* laetus exhilaratus; *prithi* gaudium voluptas, amor, přjzeň.
Prija, cik. *pirano*, přjtel.
Priti (amor) sr. Prige, přjzeň.
Prithivi bohyně země, sr. prť pyrť, prsť.
Prus (brennen, flammen) sr. prsk, paprsk, papršlek, pryskati.
Pu (reinigen) sr. púhý, pěkný; sr. i pýř pýřiti (oheň přečistuge).
Pučna sr. rus. pytaju, ptám se.
Pugiar *pužar* (sacrificator) sr. požar, žrec.
Pukawe sr. peku.
Pul plný, polný, pełný.
Pupá chléb. sr. papušina-koláč.
Pura wrch břeh (hrad, město).
Purwo prwé, *purwa* prwý.

Pusata gméno zwjřete (Wilson: thee porcine deer) sr. púše púšata pušence = mořské prasata.
Puś (nutrire) sr. pitati, pišča, pjce; pásti.
Puta pes.
Putna puk pučjm (k-t).
Putra (filius) gména wlastnj u Slowákůw.

R.

Ra, ram (gaudere), *rata* (delectatus, laetus, gaudens) sr. rád, radost, radowati se.
Radh (perfici absolvi) serb. raditi.
Radini řádek.
Radža radžan (splendens, radians; rex) sr. rdjti se, ruda rudý; řád řjdjti, řádce, ředitel; sr. rek, Lwa-račič.
Rakha (Armband) ruka, rukáw, obručka.
Randž, *radžja radžiami* (adhaerere, dignari, amare; regere) sr. ráčiti, ráčiti se.
Ragia, *raja*, cik. *ri*, sr. rek, rekowstwj.
Raj (regnum) sr. ráj (paradisus, regnum coelorum).
Rakam (numerare, ratiocinari) rátati, rachowati.
Rakśa rakśana (servatio, custodia) gména wesnic slowenských k. p. w Turci, od *rakśa* regere.
Rakta (ruber) sr. rák.
Rakśadi rozchod rozšed.
Ran řinu řinauti, *run* řeka, sr. Hron.
Rana (bellum, pugna) sr. rána, roniti, ráněti.
Rana ráno.
Ranchas (rąchas) celeritas, sr. rychlost.
Raph raubati, rubiti; ruwati rwati, rabowati.
Rasa (succus, liquidum, aqua) sr. riasa, rosa, Rusalky.
Ratha 1. (currus) sr. rota, rheda, ratag-rolnjk, wozka. 2. (heros) sr. ratag-bogownjk.
Ratra temnost noc sr. Retra, (gako Nitra, Tatra. Matra.)
Ratri (festum, solemnitas) sr. řád, obřad, Šivaratri Festum vel Sacra Šivae seu Solis.
Rav (ertönen) řwáti, řewu.
Re řeč.
Rihi rauhám, rybám.
Ris řezati.
Riti riad řád pořádek (lat. ritus).
Rohita (ruber) sr. růže, rudý, rdjti.
Ru (sonare) sr. ručeti, rýčeti; odtud *rava* (sonus) sr. řewati řwáti.
Ruč (luceo lucerna) sr. lauč (r-l.)
Rud rudida (flere) sr. rus. rydati (kwjliti).
Rudira, cik. *rat*, ruda.
Rudž (brechen, schaden) rušiti, rauchati, lit. raušu.
Ruh roh (crescere) sr. rosti růsti.
Ruś (ira, furor, vehemens motus animi) sr. rušati, naružiwost.
Rúś (ornare) sr. raucho.

S.

Sa (hic) rus. sej.
Sa sam (praep.) serb. sa, se su sau.
Saba (Schaffner) župan.
Sabha (e *sa* et *bha* lumen, domus, conventus, coetus) sr. soba sba isba (sr. swětlice).
Sabun (sapo) sapun.
Sad sednauti, saditi, lit. sedinu, sodinu.
Sad (ire), odtud *pariśad* (conventus, coetus) sr. šed šedu šedl, prišed. (s-š).
Sádh (satiare) sititi; dosti.
Sagh sekati.
Sah (sustinere, perferre) sahati, dosáhnauti, obsah; *wiśahja* obsáhlý.
Sahaja (comes, *saha* praepos. cum et *aja* iens) sr. šuhaj.
Sahajja (societas, auxilium) šuhajstwo.
Sakhi (amicus, socius) sok.
Sakka (vis) sr. pols. sok, succus.
Sakuna sokol.

Sal (ire) sr. slediti sledowati, šlepeg šlak.
Sálá (domus, casa, stabulum) *sál*; salaš.
Sam sám; *saman* samotnjk.
Sama (libertas ab animi commotionibus) sr. sám samost.
Sama (e *sa* et *ma* metiens, similis, aequalis) sr. téměř takměr.
Sambhandhan (propinquus) sauwázaný, přjbuzný; sr. pant, pantati.
Sambhawa samobyt.
Samjata saugetj snětj. (conjunctio, bellum). sr. záštj.
Samiti (conventus) saugitj sgitj.
Sampad (felicitas, sors) saupad.
Samsta saustawa.
Samvada (colloquium) a *vad* loqui sr, swada.
Sap (exsecrari, maledicere) sr. supiti osupiti se; sápati rozsápaný.
Sarana (refugium) sr. chrana schrána.
Saranga, pers. *saruk*, sroka straka.
Sas (silire) hop sasa! hey sasa!
Sasa cik. *šošoj*, zagjc (s-z) od *sas*.
Sat od koř. *as*, esse, s odhozenjm prwnj hlásky, tak gako slaw. je-sm sem, jesi si; *sat* složeno gest z časoslowa *sa* t. g. gsa gsaucj a mjstogména *t*-ten ta to, gakoby ten Gsa, ta gsaucnost, essentia, veritas, justitia, bonitas, praestantia. Slowenské *súcj*, *súcost* (idoneus, praestans) gest i kořenem i smyslem rowné sansk. *sat*. Odtud ind. *Satjawrata*, slaw. Sater Sytiwrat, lat. Saturnus, gméno muže súcjho, krále sprawedliwého a doba čili obrat času pod nim, kde súcost, gestota a gistota, prawda, statečnost a štěstj panowaly; sr. aurea aetas, Saturnia regna.
Sauhrida (amicitia) a su - hrid amicus, sausrdečnost, sauhrudj.
Savaka (catulus), sobaka rus.
Sadan (domus palatium) seděnj osada sed.
Savja (laevus) rus. šuj šuja, šuica.
Serdamil kragina.
Sewa (cultus, veneratio), *Sebes*, pers. *sepas* gratiarum actio. Sr. Siva, Nama Sebesius, Sobotky; zowu; wzjwám.
Si (dormire, jacere), *svap* dormire sr. spáti, sen snjti.
Siaigost tigrogedák, zwjře tigra mořfej, sr. gost, kausati.
Siana (pulcher) sr. sijati sijaný (glänzend).
Sič (humectore, irrigare) sičeti, sjkati; ssati sosati, cicati.
Sidhati seděti; *sidha* sedlo; *sedeha* sedjm.
Sierota sirota sirotek.
Sikti (begiessen) sr. sjkati sičeti.
Sila (natura, indoles, virtus) sr. sjla, silný, siloskum.
Silá (lapis, saxum) skála.
Sisu (infans), cicánek, sisawec.
Sita sit sitost; sr. *sádk*.
Sita, *sveta* (albus, lucidus) sr. sijati (lucere, splendere), sjetiti posjetiti (videre invisere) šetřiti šetrnost (respectus); staročes. sět (mundus), setidlnica (lucerna), swět, switati, swětlý (slow. bělasý); swětý swatý (bjlá barwa byla národnj, swatá): serb. sitný (pěkný); siný, sinauti, siwý, siedý šedý. Srow. *Siva*, *Šiva*.
Siv šjti šigi, *lit*. suvu, sr. sowek?
Skad *skand* (scado, scando, σκάζω) skákati.
Skhad škoditi, lit. skaustu.
Skič (natis clunis) kyčla; kyta.
Skrit (semel) krát gedenkrát.
Skurč (tonare, strepere) škřeč.
Sloka sloha (stropha.)
Sna (lavari lavare se) serb. snaha.
Snih (amare, desiderare) sr. snažiti se; *Sneha* (amor) sr. snaha.
Smi (ridere) smáti smjch.
Sódar (princeps) sudar rus. (pán).
Sodarja (sestra, brat) sudar sudarina.

Somne sen sajwánj.
Sorok (series) sr. šiar slow. turč. šor-řád.
Spard (aemulari, certare) sr. pru per sauper.
Sprus (tangere) sr. pru opjrati se podpora.
Sram (defatigari) sr. serb. sram.
Sranga roh.
Srawan (Augustus mensis), pers. Serjar, sr. Zarjew.
Sri (findere) odtud *sara* sagitta sr. srp; střela.
Srí (Fortuna, sors) sreta; wstřjc.
Srimat (felix) sr. serb. sretan.
Sru slyšeti sluchati (r-l); *srutra* sluch ucho; *wisru* (bene audire, celebrari) slawjti.
Sru fluere, *srava* actio fluendi, liquor, *parisrava* circumfluentia, *sravana prasravana* flumen, sr. pols. strumien, ostrow (quod circumfluitur, otok), struha (Bach Rinne), struiti (staroslaw. - ljti).
Srudž (emittere, creare) sr. strogiti, wystrogiti.
Stha státi.
Stala stol, stolec stůl.
Stan stonati, rus. steniu řeck. στενω
Stan stana, stabata stanu stogjm stáwám.
Stan sthana (locus) stan stánek.
Sthuna (od *sta*) postis, pila, columna cf. stěna.
Stapajati wstupowati.
Star stru střjti, strogiti.
Stawati nastogiti nastáwati.
Stigh (nähern, steigen) stěhowati, stezka.
Stri newěsta, ženská osoba, samice, sr. se-*stra*, *stry*-na.
Stru, *stri* střjti rozestřjti, *vistara* prostora wystřenj.
Stu (laudare, celebrare) ctjti, štujem štowati po*štu*wanie chor. a serb.; *stava* čest, sláwa.
Su 1. bonus 2. pulcher, sr. šumny, schön.
Su (generare, producere), odtud *suta*, *suna* syn; *snuša* snacha snaša (nurus); *Prasawa* gens stirps: sr. segi semeno, rozsewač.
Suka sekavna suchý, schnauti.
Sukha (laetus, amabilis. gaudium) *su* bonus; *kha* sr. kochám, kochánj.
Sukra (planeta Venus, mensis Aprilis - Majus.) sr. Suchy Sušen, Siečen Styčen.
Sula (hasta) sulice sudlice.
Suli (conus) slup, (zol sr. Berezo-zol.). sr. šúlek.
Sura surja sol, solnce slunce (r-l) sr. súra, súriti, surdjk; záře zora: *Suragežda* slunce bratr, přigmj Brahmowo.
Su'jd ctitel slunce, sr. surb srb; (Gliaštj Sláwowé zwali měsjc Březen *Sür*man).
Suver sova swině.
Susta (vanus) sr. ošust, rus. suje.
Suš (arescere) such sušiti; *suška* suchý.
Suvač (facundus) od *su* pěkně a *vač* mluwiti, sr. wěc, přjwětiwý; záwět, sowět.
Suvara (*su* pulcher, *vara* heros), gméno mnoha ind. mužůw a bogownjkůw: sr. Svarun, Suwarow.
Suvarna (*su* pulcher, *varna* color) aurum, sr. nešwára, šwár.
Svá gitro ráno, sr. serb. swanuti, oswanuti. *Sva*, *parasva* zgitra.
Sva (suus, tuus, meus, noster, vester), sr. swůg swá swé; peculium, propria bona. sr. swogstwo, swognost: *svajam* ipse, sr. sám; odtud *Svabha*, *svajampratha* sui ipsius splendorem habens; *Svabhu*, *svabjambhu* per se ipsum existens, cognomen Brahmae; sr. svogbyt samobud; *svadatta*, *svajandatta*, per se ipsum datus, creatus, cognomen Dei, sr. swogdán samodan; *svadha* donum pro mortuis oblatum, sr. swým daň; *svadhjaja* sr. soběčtenj (tiché), *svadžana* cognati, sr. swogrod

swárodina; *svair* (*ir* mittere, emittere, sibi ipsi missus) liber, sr sobě samému nechaný, propuštěný; *svaka* suus, proprius, sr. swák swoják swakr šwagr, swacha, swat, odtud swatba (festum suorum, amicorum cognatorum); *Svasur* swoker, *svasru* swekra; *svatnava* indoles, natura, swémrawnost, swémyslnost; *svamin* dominus, liber, sr. swojan swogmuž; *svàsu* (a *su* generare) soror, mecum genita, sr. swá čili má spolurozená; *svastri* (*stri* femina, persona generis fem.) soror, sr. swá čili má, mně neybližšj, wlastnj rodná ženská osoba, t. g. sestra; *svatka*; in se stans, sr. swogstaw samostatný: *svavasa* (*vasa* voluntas) Eigenwillig, sr. pol. swawola swéwolnost. Sem patřj i *Swaba Swabad* (swoba swoboda) t. g. swûg pán, sui potens, sr. Gos pod, Gospon, sr. něm. Bot, Gebot Gebieter od *pa bha*, *padi badi*.

Svabhava (indoles, natura) swabywa.

Svad (kosten, schmecken) sr. wend, swod, swodčenie (gustus), slow. sladj se mi (chutná mi), ang sweeten, lat. suavio, řeck. ἡδω.

Svaha sláwa.

Svak svaka sr. swák, swat 1) swoják swûg, cognatus amicus, 2) Meines Vaters Schwester Mann. 3) tchán.

Svami swogák, wlastnjk.

Svan (sonare) sr. zwon, zweněti, zwuk, zwáti; *litew.* zwanu, *rus.* zweniu.

Svan sun sunaka štěně (pes).

Svap, *svapati* (dormire, schlafen), spáti, *goth.* slepa, dormio.

Svar (tönen) rus. swiraju, serb. swirala (truba, pjštala).

Svaripa (nepřjtel) sr. sweřepý.

Svas (spirare, gemere) pol. a rus. swistati - hwjzdati.

Svastja swatý.

Svastri od *sva* swûg, wlastnj, blizký a *stri* panj, žena, ženského pohlawj osoba, sestra.

Suedam (sudor) sr. swąd smud.

S.

Šafana skop, škopec (Schaf).

Šagicena, rus. socha (pluh).

Šakha suk, haluz.

Šamptum (ire) šámati.

Šatpada šestinoha, t. wčela.

Šehetan, (Schade) škoda.

Šela (schola) škola.

Šir (serum) sr. sýr syrowatka.

Šira. cik. *čero*, črep střep.

Šiva Siva 1) glücklich glänzend. 2) bûh Šiva, sr. Sieba, Žiwa, Siban (měsjc Mág, u Wacer.); snad od *si sita sveta*; slaw. sijati siwý.

Štu (honorare, aestimare) sr. krain. chor. štimati, poštuwati, čest, ctjti. (sr. stu).

Šrut žertwa, *Agnišrut* ohniwá žertwa; sr. *Sura*.

Šur surowý.

T.

Tač tanč (gehen, vergehen), těku utjkám; sr. tančiti tancugi.

Tada tudy tady.

Tag tig tknauti týkati, *lit.* tinku.

Taga (Degen) dýka.

Takja (Stock Stecken) týka tyč.

Tala dlaň; taljř.

Talke dolek dolina; w nowohradské stol. talow záwozom t. g. dolû.

Tam, *Tama*, cik. *tamlo*, tma, temno, serb. tama, lit. tamsina.

Tandovan tenčitum tanec tancugi, tančiti; sr. *tač tanč*.

Tank gezero. rybnjk, sr. tûně, tonu.

Tanoti táhnauti, *tajati* tahati.

Tanu (extendo) tenký.

Tap (calefacere) sr. topiti, teplý.

Tar tir tru, třjti.

Tarp třepati.

Taru dřewo, trám, strom.

Tas (Tasse) čáša čjše.

Tas (projicere) tasiti wytasiti.

Taskar (fur) taškář.

Tat tod ten toť; *tava* totost, totožnost: prawda.
Tatvaradi Totoslaw Prawdoslaw; sekta Wišnuvitůw.
Tatra (supra, altitudo) sr. Tatry.
Tata (amicus, carus) sr. teta.
Tava tvoja twůg twá.
Te ty.
Tečas (splendor, vis), sr. stkwělost stkwjti se; steklo stklo sklo.
Tered (terreo) rus. trušu, strašjm.
Tip topiti (taufen).
Tipil (splendor) sr. třpytěnj.
Tiru drah, drahý.
Tonu tonký tenký.
Top (Feuergewehr, Kanone) serb. top plur. topowi (Wuk toto slowo mylně za cizé držj) sr. topiti, teplý.
Topu tepu tepati; *tcpus* cik. *tober* topor.
Traditum (adniti, operam dare) sr. truditi se.
Trag (bewegen), trhati, *lit.* traukiu, tarh.
Traja, *tri tritaja* sr. trogice třetice.
Tras (tremere) sr. třásti, Tras bůh.
Tři, *tara* (ire) tárati cárati se, *avatara* táránj se, taulánj.
Trilokena trogočnjk, tři oči (obloky) magjcj, přjgmj boha Šiwy.
Trinati (bröseln) třjti.
Trip traptum (placare, pati), trpěti.
Tripati, chrám Višnůw w kragi Arkot, Wiese I. 66. sr. Trimurti Triglaw; *pati* = pán padi pod, Gospod Hospodin.
Trišinopoli gméno krage.
Trucitum (findere, dissecare) sr. trautiti, pols. trącić, potručati, t. g. sekati, strkati.
Truna 1) trawa 2) trest třtina.
Trup třepati.
Tšala celý, calý.
Tu tam.
Tubbuter, cik. *tovadeg* dúha, (Daube.)
Tudž (thun) djti, děti, děge se.
Tufan topiti, potopa.
Tulava krag w Indii.
Tumbum tambor, cymbal.
Tumulo (tumultuo) rus. tomlju, slaw. tmoljm.
Tup tepati.
Tuš tošcum (gaudere) sr. těšiti se, wind. tošiti.
Tut (morus), sr. rus. tutowoje derewo.
Tuvar dwéře, sr. djra.
Tvar (facere) sr. twořiti.
Tviš (lucere, splendere) sr. lit. twišku, slaw. swieščuswjce, swjtiti; řec. θυσσω.

U. V.

Udolat (Adel), sr. *adil edil* (gerecht, edel) sr. rus. udalyj udalec (tapfer); čes. udatý, udatnost.
Va (adver. vel) sr. bo abo anebo.
Va (flare) sr. wáti wjti, wánj; *vaja vata* wjtr, wicher.
Vač (loqui, dicere) sr. wět, wěc, wece; sr. wučeti, powyk.
Vad (loqui, sr. něm. laden einladen w. I) waditi: *vada* sermo clamor, sr. swáda, bos. wada = rok, určený den; lit. wadinu (mluwiti).
Vadhi (praescriptum, lex) sr. Zawět, Zápowěd.
Vadi (Wette) sr. wada swáda (t. g. smluwa); sr. wetiti.
Vadi wodjm, wedu, wůdce woda wogwoda.
Vadi Badi pán, sr. Hos-pod Gospodi.
Vadžra (Donnerkeil des Indra) sr. watra, gutro, *pers.* mitra.
Vag (vacillo) wáhám.
Vah woda, sr. slow. uwáchaný = umočený.
Vaha wůz woz, wozjm, lit. vazoju.
Vahana vahadi (vehere) woziti.
Vahini wogna.
Vaisakha sr. Yzok Isok, starosl. Junius, u Wacerada Majus.
Val, cik. *bala* wlas.
Val vli (wählen) woliti; weleti.
Vail waliti wáleti, wálek.
Vairi (peregrinus, ignotus), sr. wor, worog wrah.

Vaj baj bog.
Vaj (ire) sr. běg běh, Weg, (v-b).
Vaja vajhu wagatiti wogatowati se.
Vajša (agricola) sr. wesničan.
Vak-ti wece, mluwj, od *wač*, lat. voco.
Valak valk (movere se) sr. wleku wláčjm, rus. woloku.
Vam Wám.
Vanam (eremus, desertum), sr. won wen wenkow.
Vanaprasta wenstogjcj, wenkubydljcj (mnich, paustennjk).
Vand (venerari, laudare, celebrare), sr. wada: Wand Wend Wanda Wandal.
Vanda, gméno kwětu, Epidendrum. (Asiatic Researches).
Vandivaś krag, sr. Vand, Vandalia; Wandůw wes.
Var (eligere), *pravar* (eximius) sr. bor wýborný, beru.
Varu vira (heros) sr. herský, hrdina (v-h); odtud *vaira* inimicitia, sr. wražda, *vairin* inimicus, wrah.
Varaha braw.
Varam (dies, tempus) sr. wremě.
Var Vari (aqua) sr. moře; izwor (fons), wjr wřjdlo.
Varuna bůh moře, wody (v-m); sr. bařina, starosl. br'nje-gezero bláto.
Varna (color) sr. barwa.
Varš vrišta (pluvia), *wriš* pluere, sr. prš prška pršeti.
Varta práwo prawda (v-r), sr. veritas, Wahrheit.
Vartan warowati; *varti* warta stráž; *varna* warowna (truhla).
Vas (sonare, clamare) sr. beseda.
Vas (wohnen), *vasa* (Wohnung) sr. wes, wesnice, pers. *vis*.
Vata (interjectio) weta!
Vedja wěda.
Velig welký.
Vep (tremere) sr. wopieti upěti, *vepja* wopl' upěnj.
Vja (Vatersbruder) sr. ug ugec.
Vi vai vja (praep.) wy wý wey way.
Vid (videre, scire) sr. widěti, wěděti; *Veda* (scientia sacra) sr. wěda wědomost; *vaidja* (doctus, eruditus, medicus) sr. Ne-wěda wědomec, wěštec.
Vidhava wdowa (vi-wy a *dhawa* muž).
Vidjuto widěk, pols. powiat.
Vidž (flare, spirare), sr. hwjžd, hwjzdám (*h* gest přjdech, gako *nad nid* a h-njzdo).
Vidžaja wjtězstwj, (victoria.)
Viela běl bjlý. Sr. Wila, Bjlá panj.
Viha (aër) sr. wicher.
Vila pole, řec. πελος.
Vir warowati.
Viralna wjr, wjřiti, wrtěti.
Viria gary garost.
Visva (omnis) sr. wes wše weškeri.
Višajati wěšeti.
Višnu, gméno druhého boha indické Trogice. Sr. *Vidžišnu* (wjtěz, victor), *vidžaja* (wjtězstwj), od koř. *dži vidži* (vincere, expugnare) a časoslowa *nu* (laudare, celebrare); odkud i *nama nava* (-slaw), Skandi*nav*: a tak se cele srownáwá s naším Wit, Witislaw, Swatowit, Harowit (sr. Hariprija). Wacerád tlumočj Swatowit skrze Ares, bellum, Mavors: Paullin *Višnu* též skrze Victor. Višnu byl wjtěz we wšech swých desjti proměnách čili *avatarách*, wjtězstwj obdržew nad obry, hady, králi, wogsky tak, že wšecky geho Avatary gsau gen historie geho bogůw a wjtězstwj. Sama slowa: wiaz wjtěz, wětšj, wyššj wyšnj, wjtěziti a přewyšiti kořenem i smyslem přjbuzná gsau. Odtud *Vaišnavi* gméno žen.
Višnuvat Wišnuslaw, sekta w Indii (Wiz *Roger* T. II. p. 247.)
Vodja wůdce.
Vocho wakion wygi, wuk, zwuk, rus. woju.
Vojgaru řeka w Karnatiku, sr. Wojmir, Wojtěch.

Wokśati (mluwiti) sr. wyk powyk wučeti (odtud wučela-wčela).
Volkonda krag. sr. Orkunda Arkona.
Vortute wrtjm wrtěti.
Vradž (ire, procedere) sr. bředu, brod (gako vado a vadum),
Vran (vulnerare), *vrana* (vulnus) rána, we slawenčině počátečnj *v* wynecháno).
Vrata (ein Kreis), Satia*vrata*, Ila*vrata*, sr. wrt, wrtjm, zywrtel, obrat, zwrat; Wratislaw atd.
Vratati wraceti se.
Vrit (ire, versari, facere) sr. wrtěti, obraceti se.
Vrika vrka (lupus) sr. wlk; *Virika* Wlkolak Wrkolak.
Vrudž (relinquere, dimittere) sr. wrhnauti.
Vru, (arcere, impedire) sr. wary warugi, warta.
Vru (tegere) odtud *vivara* (foramen spelunca) sr. wru zawru, zawřenj, záwora.
Vrut (ire, se avertere) sr. wrátiti se; *vivartina* se avertens (a pugna), odwrácenec.
Vut vund (schlagen) sr. bodu bůsti.

Z. Ž.

Zaga (sr. něm. zeigen) sl. káži ukázati (s-c, k: sr. kardia-srdce).
Zemin džemi, pers. *Zemo zemeno* země, krag.
Zinet (Rang) rus. čin.
Žanati znáti.

POČTY:

Eka, cik. *jek*, geden.
Dvi, cik. *duj*, dwa.
Tri, cik. *trin*, tři.
Čatur, cik. *śtar*, čtyři.
Panč, cik. *panx*, pět.
Šaś, cik. *śov*, šest.
Saptan, cik. *efta*, sedm.
Ašta, *aśtom*, cik. *ochto*, osem.
Navan, cik. *eňa*, dewět.
Dasan, cik. *deś*, deset.
Ekadasan gedennadeset.
Dvidasan dwanáct atd.
Vięsati t. g. (D)wa (de)sati, cik. *biś*, dwadcet.
Ekavięsati gedenadwacet. atd.
Trięsat Trideset.
Čatvarięsat čtyricet.
Pančasat Padesát.
Šasti (šastisat) šedesát.
Septati Sedmdesát.
Asiti Osmdesát.
Navati Devadesát.
Sata, cik. *śel*, sto.

C.

Slawská slowa

w řeči Albanůw čili Skipitarůw.

Arrá orech.
At ot otec.
Bágatiá bogatstwj.
Baltá blato.
Berber barbjř.
Boriká borowice.
Briská břitwa.
Ciuba děwa.
Čekan čekan (kyg).
Čiap cap, kozel.
Derá dwéře.
Derres držeti.
Drapár neb *sradár* srp.
Dru drwo.
Durog darugi.
Durim dar.
Dzier deru dráti.
Evliankát wlhký wilgotny pols.

Fangil

Fàngil ugel uhel.
Fliakà blk blčenj, plamen.
Gati gotow.
Gliep sr. slep (lippitudo.)
Gropa grob hrob.
Gropog hrobjm pohřbiti.
Grušt grst hrst.
Hump hubjm.
Cheth hodjm.
Chole holý (bjdný).
Isprázát prázen.
Liagin láhwice.
Lia-kura kûra kůže.
Kàčeg skáči.
Kakis kaký koliký.
Kali klas kolos.
Kalubi chalupa.
Kantar kantár, gho.
Kapecà kopec (kupa, stoh).
Kapon kapun.
Kapuca kapce, obuw.
Kaputa kapec, krpec; wal. *papučà*.
Kàrč krč, kmen.
Karchas chrákám.
Kàsulia košula košile.
Kiuč ključ kljč.
Klopaska (pessulum) klepačka.
Koska kost.
Kovač kowáč.
Krastavec chrastawec, lat. cucumis.
Kriub čerw.
Kruag krágjm.
Ku kûl.
Kupa kupa, kofljk.
Kurvar smilnjk,
Làmd holbmnica.
Lech zbognjk, lotr. sr. Lech Liach.
Liuad livada, lauka.
Liuga lyžica.
Liupata lopata.
Mace mačka, kočka.
Miegula mhla.
Miss maso.
Mrezià mreža, sak, sjt.
Mut mut, kal, legno.
Nata noc.
Nemec němý.
Pakki pokog.
Palčas palcát, palica.
Penton pudjm.
Peránti Bûh, sr. Porantati, Porenut (Šiva).
Perua zápor, clauus, sr. parato.
Pi pigi.
Piek peku wařjm.
Pierd prdjm.
Pliest blecha.
Pliuar pluh.
Plucha pliha, plihawost.
Porosit poručit.
Potkua podkowa.
Prag práti, praskati, prak.
Prak prag prah.
Purteka prut prautek.
Puškà puška (ručnice).
Rázeg řjtiti zrútiti, hraužiti.
Riup remen.
Riza řjza, šat šátek.
Rob rab (otrok).
Rus rusý.
Rus hrozen.
Selin wčeljn.
Ssient swat swient.
Sisà cica cecek.
Skiure kûra kůže.
Skok skok skákati.
Stan stan owec (owčinec).
Strákat střjkati.
Šamatoğ zmatok.
Šapka (pileus) čapka.
Thikà dýka, nûž.
Timár zima.
Tium dym.
Treč čert.
Tristog třesu se.
Trup trup (mrtwé tělo).
Tua chocu chotěti.
Tulà tehla cihla.
Ulk wlk.
Wàstrog motriti smotriti patriti.
Wrasgià wražda.
Zàmrà saumrak.
Ziar žár (oheň).
Zoncha žena ženichowa.
Želm žel žal.
Žiapà žába.

D.

Srownalost indické a slawské mythologie.

Když sme s tiskem přjtomného djla téměř giž hotowi byli, otewřel se nám tento nowý swět w indickoslawské mythologii, kde widěti, že ne geden bůh a bohyně *Sláwa*, ale celé naše pohanské bágeslowj indické gest. Nechtěli a nemohli sme zde celau indickau a slawskau mythologii, až do podrobnostj, wyčerpati, představiti a srownáwati, takowá práce wyhledáwá zwláštnj weliké djlo. Náš záměr gest toliko pozornost na tuto, wšecko očekáwánj přewyšugjcj, stranu našeho národnjho žiwota obrátiti, náwěštj dáwati a cestu klestiti s tau nadějj, že tyto naše začátky a prwotiny budaucj Slawistowé dokonagj.

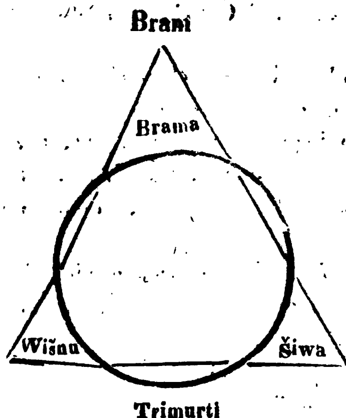
Indická mythologie gest gako strom: w nj gest geden peň (geden bůh), mnohé wětwe (přjgmena, avatary), z těchto opět ratolesti, listy, puky: wšudy wšak tosamost. Štěpy a rozwody z nj, giž w neystaršjch časjch, i na europegskau půdu přesazeny byly a zde pod gménem řecké, řjmské, skandinawské mythologie wzrostly, oddáliwše se wjce méně od swého půwodu. Sláwowé neymladšj synowé a wystěhowanci z Indie zachowali neyauplněgi, neypřesněgi a neyčerstwěgi mezi wšemi europegskými národy gak gména tak i význam indických božstwj. Některá gména bohůw zůstala u Sláwůw w půwodnjch indických nám nynj nesrozumitelných wýrazech, k. p. Parom, Ragowat čili Rugiewit, Gospadi, Vila a g.; giná posawád Indům i nám společná a srozumitelná gsau, k. p. Bhaga, Bhagawat = Bůh bohat, Pran Paran = Pára, Oum Um, Prija Přjge, Parvata Brdo, Agni Oheň atd.; giná opět z indického do slawského přeložena gsau, k. p. Kurma-Zelw, Govinda Gospadi - Wolos, Stado; Hari Zelen Zelen; Parasurama Radhost atd.; giná málo proměněna a zpotwořena, k. p. Bhavani na Baba, Dharmaradža na Radamáš, Rakšasa na Rarašek, Hiranja na Gorynja atd. U gednoho národu se toto, u druhého ono přjgmě některého boha wjce ugalo, rozšjřilo a panugjcjm stalo, ostatnj pak tjm gakoby w pozadj a w zapomenutj uwedlo. Často přjdawné a wedlegšj gméno některého boha přednost obdrželo nad hláwnjm, k. p. Perun a Indra, Radamáš a Jama atd. Některá gména indických bohůw zachowala se u Sláwůw brzo gako wykřiknjky, k.p. Breberi! Davori! Gemine! Praboh! Bystu! Hoja Haja! brzo gako přjsaha k. p. Bor-me; brzo gako přezdjwky, k. p. ty Lelo Lalo, ty Maňas, Lajda; brzo gako zlořečenj, k. p. bodag ta porantalo (t. g. Porenut čili Šiva, bůh trestu, tě trestal!); brzo gako stra-

šidla, k. p. Bobo, Baka; brzo gako hry, k. p. Slepá Bába, Skomra atd. Co *Chr. G. Arndt*, *Urspr. d. eur. Sprachen* S. 8. o srownáwánj řeči pjše, to platj i o srownáwánj mythologie slawské s indickau: „Auf diesem Wege wird man die Geschichte der Mythologie, und dadurch gewissermassen, selbst die Geschichte des Menschengeschlechtes, bis über die Grenzen aller geschriebenen Geschichte und aufbewahrten Traditionen verfolgen; so wie man durch die nähere Untersuchung und Vergleichung der Beschaffenheit mehrerer, weit von einander entfernten Gebirge, eine Naturgeschichte des Erdballs vorbereitet hat, die den ersten Anfang unserer bekannten Weltgeschichte, um viele tausend Jahre hinter sich lässt." W indické Mythologii má geden bůh často mnoho přjgmenj čili rozličných názwůw a wlastnostj, každé přjgmenj gest gakoby zwláštnj bůh a wšak zase wšudy a we wšem totožnost, nebo každé přjgmeno gest rowné samému bohu. Přjgmena, přetwory a manželky gsau gen úkazy a wywinowanj gednoho a téhož boha w rozličných časjch a způsobách.

Přehled indického náboženstwj.

I. Božstwa.

1. Prwnj třjdy:

2. Druhé třjdy, Gandharva, Div Devetas:

a) *Sur* čili Bjlj, Bělbohowé:

aa) Wišnu, Bešu čili ochráncowé swěta:

1 *Indri*, bůh oblohy čili Wedra; manželka: *Indrani* (Wedrina)
2 *Agni* bůh Ohně; manželka *Agnaji* čili *Swaha* (Ohňowa, Sláwa)

3 *Varuna* bůh moře a wody (sr. Bařina, Moře, Morskoj Car).
4 *Jama* bůh pekla (sr. Gáma, propast).
5 *Waju*, *Pavana* bůh wětrůw (sr. Pohwizd, Wánj Wánek), gináče i *Anila* (od *an* spirare) sr. waduch.
6 *Kuvera*, *Witesa* bůh bohatstwj.
7 *Niruti* ochrānkyně gihowýchodnj částky země, dcera Šiwowa.
8 *Isanja*.

bb) Bohowé planet:

1 *Surja* (Slunce, sr. dies Solis), gináče i *Arka* sr. *Jarko* sunce; též i *Hamsa* sr. husa, labuť.
2 *Čandra*, *Soma* (Měsjc, sr. dies Lunae).
3 *Čova*, *Mangala* (Ladon Smrtonoš, sr. dies Martis).
4 *Budha* (Dobropán).
5 *Brahaspati*, *Viasi* (Králomoc, sr. dies Jovis, sorab. Perundan; se slowem *braha*, sr. Wražec [gakoby bražec] hadač, hwězdář).
6 *Šukra*, *Ušena*, *Velli* (Krasopanj, dies Veneris).
7 *Čani*, *Manda*, *Kála* (Hladolet, Saturnus).
8 *Ragu* } zatměnj působjcj.
9 *Kedu* }

b) *Asur* čili Černj, Černobohowé:

1 *Makisasur* obr a král zlých duchůw.
2 *Rhabun*, *Rahu*, *Ravahen*.
3 *Čuren* obr a král zlých duchůw, sr. *Čurilo*, slow. *Čuřidlo*.
4 *Hiranja*, *Erunja* sr. rus. *Gorynja*, malorus. Wernigora (od wernuti = skrautiti, přeložiti), gemu podobný gest rus. *Dubinja*.
5 *Hiraniakša*, *Eruniakša* bratr předešlého, sr. Zlatook, Zlatohlawec, měl gelenj hlawu, lidi pauhým dechem usmrcowal, celé wrchy trhal a házel.
6 *Kalakešen* (hřjchu pán).
7 *Hajagriva* (Konihřiwa).
8 *Bhomasur Bhumaser*, sr. slow. *Bosor Bosorák Bosorka* (od *bhu bhum* země a *asur* zlý duch, běs; sr. sorab. Zemenik, Zemek, Zmek Zmok).
9 *Bhuda Bhuta* zlý duch, sr. rus. *Buka*.
10 *Pišasa*, sr. Bjes Běsi.
11 *Setam Satma* (Dapper, As. S. 57), sr. Sotona, Satan.
12 *Bali*, *Balisatma*, sr. Balvan Bolvan.

13 *Darida* pyšný, drzý běs, sr. Dura, Duran, durditi se.
14 *Basmadut.*
15 *Džalinder.*
16 *Kutičaten* (malus genius in domo vel horto), sr. *kuťa* dům a *Šetek*, sr. rus. Domowoi duch.
17 *Virikas. Vrikas* sr. Wrkolak, Wlkolak.
18 *Kalinak* drak tisjcohlawý přemožený od Wišnu-Krišny; sr. Swatý Giřj a drak; Zpěwanky II. str. 455.

Poznam. Jahrb. d. Lit. II. S. 318. „Der Dualismus der Parsenlehre tritt nicht nur in der indischen, sondern auch in der aegyptischen und chinesischen Mythologie (in Wischnu und Siva, in Osiris und Typhon, in Yang und Yn) sichtbar hervor.“ Sr. *Bělboh—Černoboh.*

Ginj bohowé a bohyně:

Mariči b. swětla.
Kašjaba Kasiopa b. prostranstwj swěta, sr. *Kašuba* (gméno rodin slow. w Turci), *Kašubowé* (kmen slawenský). Geho manželky byly: Diti a Aditi.
Diti t. g. noc, matka zlých duchůw, sr. *tuča*; sr. *Didi tat*, tatma.
Aditi t. den, matka dobrých duchůw.
Pulear b. manželstwa, sr. Pol, spol, Polel, wal. Polerum.
Ganeša b. štěstj, sr. *Gonil* (i u Indůw gest *il ila* koncowka, sr. Anila = wjtr od *an* dýchati.)
Dharma Dherma b. cnosti, sr. *Derb*, *třeba* = powinnost, slow. *třebný*, *netřebný*; (sr. German.)
Prithivi bohyně země, sr. *Pršt* = země.
Lohsind bohyně moře, sr. *Lauže Lužice.*
Sveta-devi bjlá bohyně (Jahrbüch. III. S. 189.)
Apsara, *Apsarasa* wodnj nymfa.
Saha gméno nymfy.
Skanda bůh wogny, syn boha Šiwy, sr. *Skandi-navi*; *Krakonoti Krakonoši* (Korkontj).
Satjawrata syn slunce, prwnj Menu, zákonodárce Indůw, wlastně král Draviny, pomorské kraginy, Wišnu ho ochránil od potopy; sr. *Sitiwrat.*

Bůžkowé a duchowé w počtu 333 *milliony:*

Vidhjadharas obsluhowatelé bohůw, malj co prst, sr. *Parstuk*, *Perstek*, *Pjdimužjk.*

Kali a *Pandari* strážcowé měst a wesnic: sr. rusin. *Kolki Koltki*.
Pidrudevadegat strážcowé mrtwých.
Džinarer, bůžkowé hudebných nástrogůw.
Gandharvas, bůžkowé powětrné hudby.
Marutukel, duchowé wětrůw.
Vasukel, dobřj geniowé; atd.

II. Swět čili Wesmjr dělj se na tři časti

Svarga Surga Obloha slunce	Mirt - lok čili Mezi - Obloha (prostřednj)	Patala Obloha propasti
1 Bhurlok		1 Tallok
2 Bhoverlok		2 Behalok
3 Sarlok		3 Sutalok
4 Mehrlok		4 Mehantalok
5 Janlok		5 Ruhpatallok
6 Taplok		6 Rulok
7 Sutlok		7 Patalok

Nad Surgau čili oblohau Slunce gest geště *Vaikonda* (bydlo Wišnuowo), *Likawaikondam*, *Kailasom*, *Bramalok* kde se neywyššj bůh nacházj. I ochráncowé swěta magj swé *loky* čili *oblohy*, k. p. Indra-lok (Wedro-obloha), Agni-lok (Ohně-obloha), Varuna-lok (Moře-obloha) atd.

Popis gednotliwých bohůw a bohyň indických a přirownáwánj k nim slawských.

BRAM A GEHO PŘJGMENA.

1 **Abaricedi** indefinibilis, der Umbeschreibliche.
2 **Advaja** Nedwogj, druhého sobě rowného nemagjcj.
3 **Anadi** bez počátku; **Ananda** bez konce.
4 **Ašariri** incorporeus, beztělý.
5 **Atma Bramatma Pramatma Mahaatma** duch, *duma* dmu dumati, sr. něm. Odem Athem; sr. i *tma* a *netma* t. g. swětlo. Atma, Pran a Oum (duma, pára a um) gsau přjbuzná.
6 **Bhagavat, Bhagavan** t. g. Bohowatý Bohowaný, Bohatý, Blahý; sr. Bůh, Bog.
7 **Bram** principium rerum, Primus, Summus, fons lucis et temporis, Veritas et Essentia, Creator; sr. *Pram*-en *promień*;

sr. chor. *Prama* před, *pramalětje*=předletj, garo; prwý prwnj, wremje; praw Prawda, zprawiti = stwořiti. wiz Brama.
8 Dharmanajaga, cnosti, čistoty základ.
9 Genmanášádihina bytnost swau nikdy netratjcj.
10 Haranguerbhá elementorum foetus, (auri matrix. Paullin.)
11 Karmasakši skutkůw zočitel, swědek.
12 Karta Krita čařitel, činitel, stwořitel sr. *Kirt* u Wacer.
13 Karunnanidhi thesaurus misericordiae.
14 Nirmala neposkwrněný.
15 Oum summa intelligentia, sr. Um, rozUm.
16 Parabara Parabaravastu summum, excellentissimum ens; sr. *Breberi* u Dalmat. t. g. Prabar, (a = e, sr. Bodrici Bedrici, Rarog Rereg, Dragowiči Dregowiči); bor wýbor, Prabor, neywýborněgšj; sr. slow. *Pra*-boh (tři sto bohů Prabohů); serb. *Bor*-me = Bog-me. Snad i Zuti-bor w Meziboře u Ditmara. Bram nebyl wyobrazowán, gen w Daubrawách ctěn. Sanskritské *para*=wznešený, wýborný, swatý; *vastu* sr. slow. bystu.
17 Parama Paramen (Bopp. Gloss. p. 102: *Para Parama* a *para* suff. *ma* eximius, altissimus, summus." Paull. p. 292. *paramen* = ens excellentissimum, ens supremum, Deus); sr. slov. *Parom*; *Pram-en* (pramen=lux, fons, principium).
18 Parabrama t. g. *Prapramen*, neyprwněgšj počátek a studnice wšeho.
19 Paramešvara Prapán, Pra-Jeś (pols.)
20 Parametši omnia complectens.
21 Pitamaha pater magnus, pater primitivus.
22 Pradžavat vitae vel progenerationis dominus; Pražiwot.
23 Prakrat summa vis vel potentia; Pramoc, Prasila (se slowem *krat* sr. naše *krut krutý ukrutný*; silný násilný.)
24 Pran halitus, vapor, sr. slow. *Pron*, *Prono* (*Chron. Sax. při r.* 1133. *Masius de Diis Obot. C.* 2.); sr. slow. *pára*; u Slowákůw značj pára posawad to co u Indůw, anima sensitiva, sr. přjslowj: *Pes nemá duše gen páru.* — Sr. co nahoře str. 27 o sanskritském prana pronešeno w modlitbě: „Om! pránája prána pradištája: Swahá."
25 Pranu Pranava (od *pra* a *nu* laudare) *Praslawa Přeslawa*, neywyššj cti a slávy hodná bytnost.
26 Sarvačarutram omnis perfectio; Wšedokonalost. (sr. čaříti = konati).
27 Sarvakaranam Wšeho přjčina.

28 **Srídawa** Twořitel.

29 **Svadasal, Svadasatta** Samogsaucj, Sám sobě dawšj gestotu.

30 **Svajambhu** Sebau budaucj, Samobyt: sr. *Swoba* Swoboda.

31 **Tatva** (a pronom. *tat* id, hoc, illud, 1) veritas, 2) natura, vera natura), Totost totožnost; sr. wšak i *tatmost* tagnost.

Ženská polowice obé pohlawj obsahugjcjho boha Bram:

Maja (imaginatio, phantasma, illusio; *majunu* disparere, *maj* color; sr. slaw. migi mjgeti minauti, měniti, proměna, měňawý; manauti, namanauti, mjněnj) sr. *Mág* měsjc, *magčenj* u Vaceráda. Dle některých gest *Maja* ta sama, co Bbavani.

Poznamenánj ku přjgmenjm boha Bram.

1) **Haranguerbhah.** Sr. *H. A. Pierer, Univ. Lex. oder vollständ. encycl. Wörterbuch, Altenb.* 1835. *B.* 9. *S.* 133. *Haranguerbehah.* (ind. Myth.) Eins der Weltprincipe in der Philosophie der indischen Vedas. Die Welt ist dem Indier eine von der höchsten bis zur niedrigsten Stuffe abwärtssteigende Offenbarnng des höchsten Urwesens. Vor der Schöpfung ist Bram, das Wesen der Wesen, das absolut Existirende, keines andern Daseins zu seinem eigenen Bedürfende. Der Gedanke eine Welt zu schaffen, ward die erste Offenbarung desselben, sein erstes Aussichheraustreten! Dieser sich offenbarende Gedanke ist *Oum*, das Urwort, der ewige Sohn des Höchsten, in ihm enthalten das Urwasser und Urfeuer (*pramen* se wztahuge i na wodu i na oheň), d. h. das höchste wirkliche, gebärende und das höchste männliche, erzeugende Princip. Aus beiden, dem Urwasser und Urfeuer ward Haranguerbehah, enthaltend die Sammlung aller Elemente, die Grundkeime aller Dinge, in ihm die Schöpferkraft, Brama, die erhaltende, Wischnu, und die zerstörende, Schiwen. Als Sammlung aller Grundkräfte erschien er als ein Tropfen. Als Grund aller Schöpfung ist Haranguerbha gestaltlos, und hat zahllose Gestalten; er ist ohne Sinne und doch mit unendlich vielen Sinnen begabt, farbenlos, und doch alle Farben erzeugend, Alles hervorbringend und Alles essend, weil das ganze Spiel der Welt ein ewiges Erzeugen und Vernichten ist. Er ist daher allwissend, allverstehend, allwirksam, Herr über Alles, ohne Mischung und Zusammensetzung, das Wesen Brams selbst in ihm. Die ganze erscheinende Welt lag in Haranguerbha

gleichsam todt und vernichtet, weil er sie im symbolischen Sinne aufgegessen hatte, darum heisst er denn auch *Mout* (sr. Maud) der Tod? Aber indem er sich seiner selbst bewusst war, wusste er auch, dass er Form aller Schöpfung sei, und so entstand in ihm *Pradžapat* (Pražiwot), d. i. das Verlangen, bestimmte Formen der Dinge hervorzubringen. Aus dieser Darstellung aus der indischen Wedas ergibt sich also offenbar die Gestalt der indischen Emanationslehre und die Grundidee ihrer Philosophie, dass nur dem Absoluten wahres Sein zukomme und die geformte Welt nur eine Abspieglung dieses Absoluten sei." Sr. *Jahrb. d. Liter. B. II. S.* 294. „Das *Nighanti* oder *Glossàrium der Vedas*, enthält 3 Verzeichnisse von Namen der Gottheiten wovon das 1) die Namen welche gleichbedeutend mit *Feuer*, das 2) die Namen welche gleichbedeutend mit *Luft*, und das 3) die mit *Sonne* gleichbedeutend enthält. Das h. Wort *Om* bezeichnet jede Gottheit, den Allewigen, *Ihn* (Parametši) den Allumfassenden (Brama), Gott (Deva) die alles belebende Seele (Adchatma), im Grunde ist aber nur eine Gottheit, die grosse oder Weltseele (Mahan Atma), wovon alle andern Gottheiten nur Theile sind."

2) O m. Sr. *Pierer*, *Un. Lex. B.* 15. *S.* 400. *Oum Aum*, das heilige geheimnissvolle Wort der Indier. Es ist einsylbig, besteht aber aus den 3 Buchstaben *a* oder *ao*, *u* und *m* und wird durch zwei Figuren, *ao* oder *aou* und *m* gebildet. Es ist der ursprüngliche geheimnissvolle Name Gottes und erinnert in seinen Buchstaben an die 3 höchsten Gottesoffenbarungen, Brama, Wischnu und Schiwa, die doch nur ein Gott sind; an die 3 Welten dieser Götter, welche das Weltall umfassen: Erde, Atmosphäre und Himmel; an die 3 Wedas, den Risch = Jajusch = und Samanweda, und an die 3 Feuer, welche Ausflüsse des ewigen Lichtes sind, das glänzende Feuer, das Sonnenfeuer, das Erdfeuer. Seine beiden Figuren erinnern an die Urprinzipien der Dinge, das Urwasser und Urfeuer, das weibliche und männliche Princip. Es ist das erste, vom Herrn der Schöpfung gesprochene Wort, darum sein erstgeborner Sohn, vorhanden, ehe irgend etwas vorhanden war (Sr. Jana 1. *ỳ*. 1). Alles wird vergehen, aber dies Wort wird ewiglich bleiben. Es ist daher Sinnbild des höchsten Gottes selbst, und heisst deswegen *Akšara*, gleichsam der Körper des Gottes, der Himmel sein Haupt, die Atmosphäre sein Nabel, die Erde sein Fuss, die Sonne sein Auge. Es ist der Anfang des heil. Gebetspruchs Gayatri und heisst dann *Pranu* oder Pranava, Geist, Hauch, (lépe Praslawa). Es wird mit Harmonie gesungen und dieser harmonische Ton heisst *Adkitd*, dessen drei Sylben der 3 Buchstaben des Oum entsprechen. Bei *ad* denkt man an den Samanveda, den Himmel und die Sonne, bei *ki* an den Jajuschweda

die Atmosphäre und die Luft, bei *tá* an den Rischweda, die Erde und das Feuer. Wer dies heilige Wort in Gegenwart anderer ausspricht, thut zehnmal besser, als wenn er opfert, hundertmal, wenn ihn Niemand zuhört, und tausendmal, wenn es bloss in Gedanken geschieht. — Es ist nicht unwahrscheinlich, dass sowohl Begriff als laut dieses h. Wortes zu vielen andern Völkern unter gewissen Modificationen sich fortgepflanzt hat. Der Begriff eines Urwortes findet sich in der Bibel und in verschiedenen philosophischen Systemen d. Griechen; das Wort *Amen* hat einen ähnlichen Gebrauch, die Sonne hiess in Aegypten *On*, in der Lamaischen Religion ist es fast unverändert beibehalten." — Sr. Jahrbücher d. Liter. B. III. S. 299. „Eine Stelle des Veda beginnt folgendermassen: Nichts bestand in der Welt, bevor der *Vernunft* (Mind, sr. Um). Die Welt war umgeben vom Tod, gierig, dass er sie verschlinge; da ward Vernunft gebildet, begierig Freund zu sein mit der Seele."

3) Pradschabat. Sr. *Pierer Un. Lex. B.* 16. *S.* 656. „*Pradschabat*, ind. Myth. eines der Welt schaffenden Principe. Die Welt wurde nämlich durch ein allmähliches Niedersteigen der göttlichen Urkraft; zuerst ging aus der Gottheit die *Maja*, das liebende Verlangen, sich zu offenbaren, hervor, durch sie *Oum*, der Entschluss zu schaffen, das Schöpfungswort, durch dasselbe Haranguerbha, der Inbegriff aller Urkeime des Geistigen und Materiellen, aus ihm *Porsch* (sr. pa-*prš*-lek), der alles durchdringende göttliche Hauch, das Urlicht als Grundkeim alles Geistigen und Körperlichen. — Er ist der organische und chemische Bildungstrieb, Grund und Urbedingung aller Gestaltung, alles Geistigen im Verstande herrschend. Durch ihn ward Pradžabat der Weltbildungstrieb mit Erkenntniss seiner selbst, seines Ichs (Ahankar in andern Systemen), Grund aller Absonderung des Urstoffes in einzelne Formen. das Vermögen der Vergleichung, Abstraction, Combination und Individualisirung, so wie aller einzelnen Sinnenformen, gleichsam eine niedere Potenz der *Maja*, das sich selbst erkennende, mit Liebe erfüllte Productionsvermögen der Gottheit. Er ist Vorläufer von Brama, der geistige Ordner des Mahabout (grosser Materie): er ward Brama's Macht und Wille, seine Hand beim Schöpfungsacte. Darum heisst das von Brama Geschaffene auch Same von Pradžabat, darum gehören zu ihm die Mokelan (sr. *mknu*), die geheimen Beweger (die bewegenden Geister) der Sinne, der Lebenswärme, Lebensfrüchte, der Nahrung, des Wachsthums, des Naturtriebes (sr. Pripegala), der Lebensactionen, der Instinkttriebe, so wie aller Rede und aller Empfindungen des Herzens. Es steigt aber das göttliche Element zu immer niedern Stuffen herab und offenbaret sich nun zunächst in der Potenz

Prakrat, welche den Urgrund des Wechsels in den Erscheinungen, sowohl der intellectuellen als der physischen Welt und daher ein Abbild von Maja und der Urquell der drei als Götter personificirten Weltkräfte, der schaffenden, erhaltenden und zerstörenden (Brama, Wischnu, Schiwa) ist. Prakrat ist daher dreifarbig: *roth* als Wesen des Brama, *weiss* als Wesen des Wischnu, *schwarz* als Wesen des Schiwa. Die Kuh, als Symbol der in 14 Theile gesendeten Welt, ist auch das Bild von Prakrat. Ehe das Schöpferwort die Welt der Wahrheit und des Scheins ins Dasein rief, war sie als Ideal schon in Gott, und zwar in allen 3 Beziehungen, als Himmelswelt, Erde und Unterwelt. Da schon herrschte Prakrat über dieselbe und sonderte das Ganze in Theile und gab jedem seine Rolle, wie er es noch jetzt thut. In Prakrat aber ist das geistige Lichtwesen *Atma* eingewebt, und dieser Atma, vorher in höchster Unbeschränktheit und Freiheit, bindet sich selbst in Prakrat, wird vom Schein und Täuschung, deren Grund Maja ist, besiegt, vergisst gleichsam sich selbst, fühlt Schranke und Räumlichkeit und sinkt, von Prakrat umschlungen, in die Fesseln des beschränkten *Ich.* Aber noch fehlt in der idealen und realen Weltentwickelung das Princip der Bewegung, das allem Leben und Regung giebt, und die zahllosen Pulse erweckt, und zur Thätigkeit bringt durch die allein das gesammte Naturleben bestehen kann. Dieses Princip ist *Pran* (sr. Pron; pára), Hauch, Athem. Es geht aus *Atma* hervor, wie der Schatten aus dem Körper und ist die Form des subtilsten und reinsten Urwassers, die Aushauchung des zartesten Lebenswassers der 5 Sinne. Im Menschen erscheint er als der Lebenswind, der in jeder Minute durch 15 Athemzüge sein Dasein ankündet. Er wohnt im Herzen des Menschen, gibt dem Blute die Wallung den Gedanken ihre Schwingen, den Sinnen ihre Wirksamkeit, der Leidenschaft ihre Kraft. Er theilt sich in 5 Strömungen: Apan, Saman, Bian, Atvan und Pran. *Apan* steigt abwärts, treibt zum Leben durch die Genitalien beim Zeugungsacte und zum Tode, indem er das nutzlose Excrement aus dem Körper sondert. *Saman* hat seinen Sitz im Magen und treibt die Nahrung durch den Körper und gibt Stärke den Augen, Ohren, den Nasöffnungen und dem Munde. *Bian* (sr. bjti) wohnt im Herzen und setzt das Blut in Bewegung. *Advan* verbreitet die 3 Lebensfeuer: das Feuer des Denkens, der Augen und die Wärme des Magens, durch den natürlichen Organismus und geht im Tode aus der grossen Pulsader heraus, die von der Kehle zum Gehirn führt, worauf der Körper kalt wird. *Pran* im engern Sinne ist der Grund des Athemholens und der Sinnenwirkungen in Augen, Ohren, Nase und Mund. Aber alle diese Prans sind nur ein Pran. Und so wie

Pran im Menschen wirkt, so wirkt er in allen Theilen der Schöpfung und bewirkt überall Leben, Bewegung und Wachsthum, und wo er ein Ding verlässt, da folgt der Tod desselben. Es sind also in der indischen Philosophie 7 Principe dargestellt, als eben so viele niedersteigende Emanationen des Einen höchsten Urwesens und sie selbst aus dem Menschen, als der Welt im kleinen, durch eine scharfsinnige Abstraction hergeleitet. Ehe der Schöpfungsact geschehen konte, musste nach Analogie des Menschen, in Gott erst das Vermögen, dann der Wille zu schaffen, also eine geistige Bewegung, vorhanden sein. Dieser Wille ward als eine liebreizende Maja, dargestellt. Dieser Wille zu schaffen nahm nun eine ideale Gestaltung an, in der sich alle Theile des Weltganzen dem Urgeiste offenbarten, und dies ist *Oum;* dem folgte die Kraft, diese verschiedene Theile zu ordnen und zu gestalten, *Haranguerbha*, der Urgrund aller Naturgesetze, darauf *Porsch* die Qualität aller geistigen Bewegungskraft und Eindringlichkeit, nach diesen *Pradžabat* das Princip der Individualisirung und aller Ichheit, dann *Prakrat* der Urgrund alles Formenwechsels, alles Werdens und Vergehens, endlich *Pran*, das Princip alles physischen Lebens und aller Bewegung in der Natur. In Allem aber war *Bram* das höchste Urwesen selbst, denn es gefiel ihm in diesen seinen Offenbarungen aus seiner allerheiligsten Ruhe zur Thätigkeit und zum Leben herabzusteigen."

TRIMURTI A TRIGLAW.

U Indůw: *Paullin Syst. p.* 106. „Trimurti seu Trinitas Indica. Ex sententia Indorum Brama est *creator*, Vischnu *conservator*, Shiva sive Rudra est *destructor*, *vindex* et *judex*, cui animarum post mortem cura obtigit. Samscrdamicum *tri* significat *tres* vel *tria*; *murti* vero *personam* vel *corpus*. Trimurti seu trinitas Indica sunt tres personae seu tria corpora, quorum Brama *terram* (?) Vishnu *aquam*, Shiva *ignem* esse ex Amarasinha defendimus. Tres isti Indici dei symbolici sunt; hi iidem deastri in feminas mutati fuisse, simul concubuisse, filios genuisse, denique ex parte viri, ex parte feminae seu hermaphroditi esse dicuntur." p. 76. „Brama, Vishnu, Shiva ut mares et feminae subinde simul repraesentantur." Sr. *Pierer Univ. Lex. II.* pod článkem *Bram Brem.* „Es war die ewige Liebe, sagt der Indier, die Gott bewog eine Welt zu schaffen, und diese symbolisirt er als ein weibliches Wesen Maja Bhavani. Durch die Verbindung mit dieser erschien Bram in drei Gestaltungen, als schaffende Kraft (Brama), als erhaltende (Vischnu), als zerstörende, in das Urwesen Alles

wieder auflösende (Schiva). Diese drei Götterwesen sind die vermittelnden Kräfte zwischen Gott und dem Universum. Sie sind in Gott eins und nicht von einander verschieden, und darum heissen sie *Trimurti* oder Dreieinigkeit. Nur im Cultus tritt dieses oder jenes derselben besonders hervor, und wird mit der höchsten Gottheit selbst identificirt, daher drei Hauptreligionen in Indien, die älteste der Bramaismus, und nach dessen Verdrängung der Schivaismus und Vischnuismus, die noch beide jetzt herrschend sind." *Týž tamž B.* 24 *str.* 49. „Trimurti d. h. Dreigestaltete, die Darstellung der Gottheit unter drei grossen Offenbarungen: Brama, Wischnu und Schiwa, als schöpferische, erhaltende und regierende, auflösende und wiedererzeugende Kraft. Schon in den Vedas erscheint die Idee derselben als *kosmisch* genommen als Sonne, Wasser und Feuer. *Moor* im Hindupantheon stellt folgendes Schema der, in der Idee des Trimurti, liegenden Begriffe auf:

Brama	Wischnu	Schiwa
Sonne	Wasser	Feuer
Schöpfer	Erhalter	Zerstörer
Macht	Weisheit	Gerechtigkeit
Vergangenheit	Gegenwart	Zukunft
Materie	Raum	Zeit

Nach der ausdrücklichen indischen Lehre waren Brama, Wischnu und Schiwa Eins, Offenbarungen des einen höchsten ewigen Urgeistes, und diese Idee stellte man bildlich durch einen Körper mit 3 Köpfen dar, sprachlich durch die heilige Sylbe *Om* (*Aum*), endlich emblematisch durch einen *Zirkel im Dreieck*. Trimurti finden sich unter den Denkmälern Indiens viele, ein grosses im Tempel zu Elephante, über 12 in den Grottentempeln zu Ellore. In Elephante und Ellore ist der eine Kopf jugendlich, der mittlere männlich ernst, der dritte mit Zügen des Alters, des Zorns und der Leidenschaft. Rode erklärt sie für Symbole der Weltbildung, ihrer Dauer und ihrer Vernichtung. Der jugendliche Kopf mit dem aufblühenden Lotos bezeichnet das Werden der Welt und die Entwickelung des Lebens; die mittlere ernste Gestalt mit der Frucht in der Hand das Bestehen und die Dauer der Welt (die Frucht sei das Symbol des Handelns, der That); der alte, Zorn ausdrückende Kopf mit dem Todten-Schädel über der Stirn ist das Bild der Weltvernichtung, aber die in seiner Hand sich stolz erhebende Schlange bezeichne, dass diese Vernichtung nicht den Urkeim des Lebens treffe, welcher aus den Trümmern der alten, in einer jungen Welt wieder aufblühen werde."

U Slawůw. Sr. *Vita Ottonis L.* 2. *C.* 13. „Profani sacerdotes auream imaginem Trigelavi, qui principaliter ab iis (w Juljně w

Pomořj) colebatur, furati extra provinciam abduxerunt." *L.* 2. *C.* 1. „Stetin tres montes ambitu suo conclusos habebat: quorum medius, qui et altior, summo paganorum Deo, *Trigelaus* dictus, tricapitum habebat simulacrum, quod aurea cidari oculos et labia contegebat, asserentibus idolorum sacerdotibus, ideo summum Deum tria habere capita, quoniam tria procurat regna, id est, coeli, terrae et inferni, et faciem cidari operire pro eo, quod peccata hominum quasi non videns et tacens dissimularet." *Třihlaw* ctěn byl w Štetjně, Weljně, w Braniboře, w Mjšenské Grimě a ginde, kde se i geho obrazy nalezaly. Sr. *Ditmar Chr. VI.* p. 150. „Urbs Riedegost *tricornis* ac *tres* in se continens portas."

PŘJGMJ BOHA BRAMA.

1 Abdžajoni Děloha (žena, matka) oblakůw.
2 Atmabhu Duch býwagjcj, gsaucj.
3 Attimabah Dobrý duch.
4 Bráma lex (mundi), veritas; rectum, justum; sr. *práw, prá-wo, prawda, prawidlo*; *přjmo* rus. a slow. *pram prjam priamo uprjamiti* se (na swém *práwě* státi) *přjmost upřjmnost*; sr. *Prove* (Helm.), *Promo* (Petr. Albin.); wiz *Bram.*
5 Čaturanana Čtwerohlaw.
6 Kamalasana Kamalosed; na kwětu Lotos sedjcj.
7 Lognoša Zeměpán, oblohy pán.
8 Pidamaha Děd, otec bohůw.
9 Srěda Twůrce.
10 Surageśda Slunce bratr.
11 Vedha Wěda, wědomost; zákon: sr. wěst swěst, Wěštec, Wědúch, Wědomec.
12 Veddatta Wědo-datel.
13 Vidhi Osud, zákon přjrody, uloženj, od *wi*-wy a *dha* klásti uložiti.
14 Viśvasri Wšeho wěnec; wšesřeta.

Avatary čili přetwory boha Brama.

Džambuvan přetwora w obrowského medwěda, průwodce a spolubogowjk Ramůw proti Ravanowi obrowskému králi Ceilonu.
Hamsa pták t. g. husa čili labuť, gest geho miláček, na němž se nosj.

Manželka čili ženská polowice obogpohlawnjho boha Brama.

Brami Bohyně řeči a uměnj.
Sarasvati, Bohyně sauzwučnosti a sauměrnosti: gegj přjgmenj a přjsudky gsau:
Bhárati bohyně děgin.
Bháša báseň, mluwa, řeč.
Ghi slowo, bohyně wýmluwnosti.
Vákervání ředitelkyně gazyka.

Srownalost boha Brama a Prowe.

Opis indického boha Brama wiz u *Paullin Syst. p. 76.* „Simulacrum Nepalense dei Bramae, una manu gerit *librum* Grantham ex foliis palmarum aut rudi charta contextum et funiculo colligatum. Secunda manu tenet *coronam* precatoriam *Rudrakšam* dictam, qua nomina dei Shiva recitando preces peragit, munus Bramanibus, ipsius filiis, commune. Tertia manu gerit *vas cupreum* (sr. ferrum rubrum, Borneisen) ad conservandam et bibendam aquam, insigne eorum Bramanum *poenitentium*, qui mendicando vitam agunt, et praeter vas illud nihil aliud secum portare possunt.“ Boha *Prova* Bangert w poznamenánjch k Helmoldowi takto opisuge: „Stabat Prove virili forma in columna, corona (sr. rudrakšam) caput redimitus, oblongis atque erectis auribus; altero pede tintinnabulo insistens; ocreas etiam indutus: dextra ferrum rubrum et quasi candens tenebat; altera vexilli contum quatiebat. Ferrum qua forma fuerit, non usque adeo certum: vomeris speciem retulisse quidam non sine causa prodidere.“ Srow. *Chron. Sax. k r. 1153.* „Der Abgott zu Oldenburg hiess Prono und stund auf einer Säule, hatte in der Hand eine rothe *Proveyse* und einen Banner-Stab; hatte zweene lange Ohren, mit einer Krone, trug ein paar Stiefeln an, und unter einem Fusse eine Schelle.“ Sr. *Petrus Albinus, Meissn. Chron. X. p. 302.* „Promo (sr. Brama) wird also beschrieben, dass er auf einer Seul gestanden, zwei lange Ohren, mit einer Kron gehabt, gestiefelt gewesen, desgleichen in der Hand eine rode *Borneisen* und eines Panners Staab, unter dem Fuss eine Schelle.“ Sr. *Masius, de Diis Obotr. C. 2. p. 35.* „Figuram Provi Chron. Sax. suppeditat: una manu ferrum gestans, instar clypei (!), ferrum autem rubrum erat, ut candentis speciem praeseferret, forma vomeris, ut *putatur*.“ — To železo w gedné ruce Prowa Staro-

hradského, nenj lemeš neb radlice, gako se některým zdjwalo, ale gest to *Vas cupreum*, které i indický Brama w ruce držj. Slowo *Proveise* chybně mjsto *Brunneisen* čili *Borneisen* (gak u Albina w skutku stogj) psáno gest: Brunn Born znamenalo w staré němčině wodu (sr. ind. Varun); Eise Eisen pak železnau čili kowowau nádobu (gako u nás dřewenka, meděnice, nádoby z dřewa, z medi). Brunneise Borneisen gest tedy wodnj nádoba z kowu, vas cupreum neb ferreum. Zwonec čili hrkawku, kterau zde Promo Prove pod nohami měl, magj i indičtj bohowé, k. p. Wišnu, *sr. Paullin Syst. p.* 83. „Vischnu subinde una manu *nolam* gestans pingitur. Haec nola *poenitentium* insigne est, cujus sonitu ipsi praeceduntur, ut ii qui polluti et contaminati sunt, recedant, se abscondant, et liberam poenitenti gradienti relinquant viam.“ Proč Brama gako *kagjcj* se zwoncem wyobrazowán byl, toho přjčiny wiz *Vollmer Myth. S.* 480. „Dem Brama entfloh seine Schwester, ein schönes Weib, um ihr nach allen Weltgegenden nachzuspähen, schaffte er sich 5 Köpfe an, eines derselben riss ihm Schiwa ab, seine fleischliche Begierde zu bestrafen. Gewöhnlich wird er sitzend mit fünf, oft auch nur mit vier Köpfen abgebildet, um die *Strafe* anzudeuten, welche er für seine Lüsternheit erlitt. — Brama erscheint jetzt den Indiern nicht mehr als der höchste Gott, sondern der furchtbare Schiwa. Die Mythen, welche diesen Umstand erzählten, sind folgende: Brama, Wischnu und Schiwa waren gleich gross, gleich mächtig und unendlich, doch glaubte Brama höher zu sein, als Wischnu und Schiwa; daraus entstand ein furchtbarer Kampf zwischen den beiden Erstern, dem Schiwa dadurch ein Ende machte, dass er sich als unendliche Feuersäule vor sie hinstellte, worauf sie von ihrem verderblichen Streite abliessen. Etwas Unendliches ist nicht abzureichen; die unendlichen Götter Brama und Wischnu aber hielten es doch für möglich, und obwohl sie sich nicht mehr grösser dünkten, als Schiwa, waren sie doch noch darüber im Streit, wer von ihnen beiden der Erhabenere sei; dies sollte entscheiden, wer von ihnen das Ende der Feuersäule erreichte. Wischnu grub als *Eber* in die Erde und grub in jedem Augenblicke 2000 Meilen tief, und grub so 1000 Jahre hindurch, dann ward er müde und liess von seiner Arbeit ab. Brama erhob sich als Schwan in die Lüfte, durchzog in jedem Augenblick 4000 Meilen, und flog so 100,000 Jahre lang eben so vergeblich; allein sein Stolz liess das Geständniss nicht zu, er kehrte zurück und sagte, er habe das Ende der Feuersäule erreicht. Da trat Schiwa aus der Feuersäule und schalt Brama einen *Lügner*. Wischnu erhielt, weil er sich demüthigte, Verzeihung, Brama aber verlor *zur Strafe für seinen Hochmuth* alle öffentliche Verehrung. Einem andern Frevel

folgte eine noch härtere Strafe: um seine Wohnung zu vergrössern, *stahl* er nach Erschaffung des Weltalls ein Stück von diesem, was jedoch Wischnu entdeckte; mit seiner Wohnung ward er dafür von Brama in den Abgrund der Finsterniss gestürzt, und *büsste* dort Millionen Jahre lang seine Schuld, bis ihm endlich der Ewige verzieh, doch musste er in jedem Tag einmal als Mensch geboren werden und sterben, und Wischnu's Thaten aufschreiben, auch ward Bramaloga (Bramas Paradies) um das gestohlene Stück kleiner." Tato bagka o pokutowánj a ponjženj boha Brama wymyšlena gest ode ctitelůw boha Wišnu a Šiwa, k powýšenj těchto. I dlauhé (snad oslowské) uši na modle Stargradského Prowa, gsau nepochybně podobným znamenjm trestu Bramowi od Wišnuitůw a Šiwanitůw pro upokořenj přilepeného. Pamatno gest, že na některých obrazjch Brama držj oheň w ruce, sr. *Majer, Myth. I. S.* 280. „Brama hält in der einen Hand einen Ring, das Zeichen der Unsterblichkeit, und in der andern ein *Feuer* (sr. pram pramen). Das *Sandivane* (Gottesdienst des Brama) soll schon von den ersten Bewohnern der Erde eingeführt worden sein und ist von den Indiern ununterbrochen beibehalten worden. Auch pflegen die Braminen dem Brama ein besonderes Opfer zu bringen, welches Bramajaga genannt wird. Die Ceremonien dabei sind ganz dieselben mit jenen bei dem Feueropfer *Homam*." — Giž nahoře podotkli sme, že gako w Indii tak i w Slávii měl Brama poswěcené a dle geho gména zwané řeky, gezera, města, krage, k. p. w Indie řeku Bramaputra, město Brama-patna, krag Bramarši; a w Slávii řeku Prowa Sprowa, gezero Pram přes něž Sprowa teče, hrad Spremberg, krag Priawani Spriawani atd.

PŘJGMENJ A PŘETWORY BOHA WIŠNU.

Přjgmenj:

Bhagavat aneb Sri-Bhagavat: se gménem *bhagavat* srow. naše *Bog bogat*, *božj božstwj*; se slowem *Sri* sr. Sreta t. g. Štěstj, Fortuna; poněwadž *Bhagavat* to značj co sanctus, felix, beatus, možno že polabský *Suentobueck*, Swatoboh, gen geho pozdějšj přeloženj gest, sr. *Leibnic. Rer. Bruns.* I. p. 191.

Čakravanni Kolo-čili sekeronosec, Zbrognoš.

Čaturbhudžia Čtweropažec, čtyři paže čili ruky magjcj.

Damodara poněwádž šlepegi čili znamenj noby na břjchu nosj, kterau mu wtlačil Tambura Má Iruši.

Devaginana Devagirozenec, syn Devagi wnučky Bramowy.
Džaganat mundi dominus; sr. Swětówit, sr. Swětoboh.
Garudavadžja Garudowozenec, který se na orlu neb, gestřabu nosj.
Gauri mistr, představený, *Hornjk*.
Govinda (*Go*-pa *Go-spadi*, od *go* wůl, howado, země, krag, a *ind id* hleděti, hljdati, panowati nad něčjm) sr. naše Wolos Weles Weleš Walach (od wůl a *es eś* co w sanscritu znamená pán, k. p. *is eś*, Eš-vara Gan-eša Logn-eša atd.)
Hari Heri Hariša, 1) viridis, gilvus, flavus, 2) equus, sr. *Hariwit Herowit* we Wolgastě; sr. Zelon, Zelen.
Kamsarati ratag čili bogownjk proti králi Kamsa.
Kéšawa kučery, keštky, kosy čili wlasy magjcj.
Kršna sr. *Krosina* (*o* ausuwka, gako *Krodo* a *Krt Krd*) božstwj od české kněžny Ludmily ctěno; sr. *Černo*glow.
Madhava manžel bohyně Má čili Lakšmi, sr. *Sri-bhagavat* manžel bohyně Sri.
Madhuribu Madhurab, podrobitel obra Madhu.
Mahadeva Mohautný, Weliký bůh.
Narajana (dle *Dappera* str. 61. Früst der Männer, sr. *Nar* = muž, *jana* choděnj, wedenj, mužowůdce Woywoda) od *Nara*= woda moře, sr. lat. Nereides = Mořup, *ajana* hnaucj: Wodohýbatel, na wodách se wznášegjcj.
Patmanabha Leknopupek, pupek co lekno, lotus, magjcj.
Pidambara žluté raucho magjcj.
Punarikakša Leknooký.
Purušottama Mužůw neylepšj.
Ragovat armis vel ensibus praeditus, sr. *Rugievit*, u Sax. Gramm., *Rudianot* u Petra Albjna, t. g. Oružowit Orężowit, Orudowit; *Ranwit*, *Rinvit*.
Tamar (mužská polowice kwětu Tamara čili Lekna, manžel bohyně Lakšmi čili Tamary) sr. dalmatské, serbské a chorwatské *Dawor Damor*, bůh wogny, Mars t. g. Višnu, Ragovat.
Vajgunda Wogkutnjk, od nebeského sjdla Vajgundam t. g. Woge Wogjnů Bogownjků kuta, gontina.
Vanamali Owěnčenec Okwětenec.
Višnu intrans, habitans vel intrantium dominus, hospitum custos, miles, victor, superior; sr. Wyšnj, přewýšiti; wjtěz wjtězłti; wes wesnice wjtati. *Wišnu* gest naše *Witislaw*.
Višvambhara Wšezdržugjcj, wšebránjcj a chránjcj.

Avatary čili přetwory:

Matsja-ava tara Rybopřetwora, sr. *Makoš*, *Mokoš*.
Kurma-avatara Želwopřetwora; sr. *Zelu* (čti Želw, staroslaw. Selv) zlatá modla staročeská.
Varaha-avatara Brawo-čili Wepřopřetwora; sr. Wepř gezera Retranského u Dithmara; měsjc *Prasinec*.
Narasinha-avatara Mužolwa přetwora; sr. *Luarasiaci* (t. g. Narasinha, u Dithm.) Flins, Kres; sr. *Jakij Bog*, *Krjepkij Bog* (pod kotorago nogami stojala jedina glawa čelowěčeskaja, a drugaja glawa lwowa, w prawoj ruki deržašč kopijce, w ljewoj *krugloj šar* [sr. šakra sekera] srebrjannoi, *Raič Istor.* I. 260.)
Vamara-avatara, Pjdimužo-přetwora; sr. Perstuk, Pjdimužjk.
Parasurama-avatara; sr. *Radhost Radegast*, wlastně *Hostirad*, Hostiwjt: sr. Vitelubbe, Wjtoljub.
Rama avatara, sr. Radošt, kůň Ramůw slul *Palakyn*, sr. *Polkan*.
Kršna-avatara, sr. *Černoglaw*. Černon čili Černý kůn w Retře, w Štetjně; sr. *Krosina*.
Budha-avatara, sr. *Wod*, *Wodan*.
Kalenki-avatara, sr. Sanctus Vitus, Swatowjt; Bělon w Arkoně.

Giné menšj Avatary:

Bala- neb *Belabhadrarama* čili w reka Welebodrého, sr. Bodr Bodrok, Bodrici.
Lakšumon sr. rus. *Ladon* bůh wogny.
Watapatrašai, Wišnu we způsobě listu stromu Asvatta.

Manželka, čili ženská polowice boha Wišnu, w rozličných přetworách a gménech.

L a k š u m i *Lakšmi Läkšmi Lachšmi Läckšmi Laki*: (od kořene *la lak* a *šum šumný*-krásný), sr. Lekno Lekuta Leknjn; sr. Lachna Lochna (impudica mulier, Jung.); sr. Ljach Lech, ušlechtilý šlechetný; sr. Krasatina, Krasopanj.
K a m a l a (od *Kama* cupido, amor) t. g. Lotos, Lekno; sr. Kupala u Rusůw a Krainců w; sr. serb. *Kum*, prikumak, slow. *koma*-přjtel, šwager, swadebnjk.
P a d m a t. g. *Potma*, Lekno. Lekno se gináče u Indůw gmenuge i *Tamara*, sr. Dalmatské při swatbách zpomjnané *Damora Dawora*: dále *Kamala*, sr. Kupala (Cupido).

Padmaleja obywatelkyně kwětu Padma, W Potměleha, w Potmě ležjcj, bydljcj: sr. Potměkuť Potměchuť, od kuťe t. g. dům, lůžko.

Lotos sr. Lada Loida, Lado; sr. léto.

Prija Haripríja, sr. Prije Aphrodite u Waceráda, sr. serb. prijat, přjgemný, prijatel.

Sri Šri Siri sr. *Sriťa Sreťa*; *Sribog*, *Stribog Striba*: bohyně štěstj.

Sita manželka Wišnuowa w Ramaavataře, sr. sitný, (drobně krásný), siwý, siný, sijati (lucere, splendere, pulchrum esse.)

Radha přetwora bohyně Lakšumi, pastýřka, manželka boha Krišny.

Indrá Panj, Krásná, Stkwaucj; přjtelkyně boha Indry.

Lógagenani, **Lógamada** Země čili Oblohy rodička, matka.

Má Mohaucj, Weliká.

Ramá Radostná.

Mangaladevada Blahobohyně.

Kširasa Syrosladká, Mléčná: Bjlá a sladká co mléko.

Poznamenánj.

Pozn. 1. *Pierer Un. Lex. pod čl.* Wischnu: „Es scheint, dass er in den ältesten Zeiten, als Brama noch den Vorrang behauptete, mit *Waju*, dem Gotte der Luft identificirt und erst später zu eines der höchsten Emanationen der Gottheit erhoben worden sei. Darum ist auch seine Farbe blau oder grün, und sein Beiname der *Alldurchdringer*. Aber auch das Symbol des Wassers, aus dem die Feste entstand, scheint in ihm zu liegen, denn vor dem Entstehen der Welt schwimmt er auf dem Urmeere. Er ist somit überhaupt Symbol des Urflüssigen, aus dem sich das Weltall bildete.“ — Týž B. XIX. S. 579. „Der himmlische Bildhauer Visvakarma (Wšečinec) hatte zwei Bogen verfertigt; einen bekam Schiva, den andern Wischnu. Die Götter wollten wissen welcher Bogen der stärkere sei. Da veranlasste Bram einen Kampf zwischen den beiden Göttern, in welchem Wischnu den *Sieg* (sr. wjtěz, Witislaw Swatowjt) davon trug.“

Pozn. 2. Slowo Sri (sr. europ. *Sire*) někdy z uctiwosti co titul se w Sanskritu předkládá, gako u nás Slawný, Swatý, Důstogný atd. k. p. *Sri-Ganeša* Gloriosus, Sanctus vel Beatus Ganesus, *Sri-Mahabarata*, *Sri-Bhagavat* atd. Pod tjmto názwem *Sri-Bhagavat* sepsal slawný indický Spisowatel *Vopadeva* žiwot boha Wišnu gako Krišny, kde slowo *Sri* spolu i na manželku Wišnuowu *Sri* se wztahuge,

a gest to samo, co *Ma-dhava* t. g. manžel bohyně *Ma* gináče i *Sri* a *Lakšumi* gmenowané, odkud se Wišnu i *Śri-Rama* nazjwá. — *Sri-Bhagavat* změnilo se u Sláwůw we *Stri-Bog* obyčegným wsauwanjm zwučky *t* mezi *s* a *r* gako sroka straka, sreda středa. U Nestora, Wyd. Timkowského w Moskwě 1824. str. 48 stogj *Stribog*; we Slowě o Pluku Igorowě nazjwagj se „*wětrowé Stribožj wnuci*:" což i skutečně podle indické Mythologie tak gest. *Wišnu* gest bůh powětřj na prwnjm neywyššjm stupni, *Indra* gest bůh powětřj (wedra) na druhém čili prostřednjm stupni, *Pawana* gest bůh powětřj na třetjm neynižšjm stupni. Wišnu gest předstaweným čili otcem wšech Ochráncůw swěta, mezi nimi gest i Pawana bůh wětrůw: proto wětrowé byli synowé Pawanowi a wnukowé Stribogowi čili Wišnuowi. Sr. *Vollmers Myth.* str. 1541. „*Wischnu* auch *Wasu* oder *Beschu*, nach der indischen Mythologie, Namen der acht Beschützer der Weltgegenden, die höchsten nach den drei grossen Gottheiten. Sie wohnen am Nordpol und heissen: *Indra*, Gott des Aethers, *Jama* Gott der Nacht und der Unterwelt; *Surja* Gott der Sonne; *Soma* Gott des Mondes, *Pawana* Gott des Windes atd." Giž toto gediné mjsto ručj nám za prawost a starobylost Básně o Pluku Igorowě. Slowo *Sri* pochodj w Sankritu z téhož kořene, ze kterého i *Sur Surja* t. g. slunce blesk, gasnost, sláwa; sr. lat. *sors sortis*, *fors Fortuna*. Paullin. Syst. p. 244. „*Sri* felicem, beatum, opulentum ac celebrem (slaw) significat." Že Sláwowé i boha čili bohyni štěstj měli a wzjwali, swědkem gest *Albericus Monachus*, Chron. II. ad Ann. 1003. „Henricus Imperator reges Gentilium in interiori Germania, qui Vinidi dicuntur, tributarios sibi fecit, qui Vindelici *Fortunam* (sr. Sri Sreta, Dobra Sriča, Stribog) adorabant, cujus idolum in loco nominatissimo ponentes cornu illius dextrae (sr. Swanto-Vjtůw roh) apponunt plenum potu illo, quod ex aqua et melle confectum, hydromellum vocant" Od *Sri-bog Sri Sriba* powstalo gméno *Srib Sribi Sorb Surbi*, t. g. ctitelé bohyně *Sri* (Sur Surja) bohyně štěstj, blesku, bohatstwj, aurody, slunce. Litera *b* gest často formowacj koncowka, sr. Welet-*ab*, gestr-*ab*, kor*ab*l, atd.

Pozn. 3. Ragavat a Rugievit. Sr. *Pierers Univ. Lex.* *B.* 26. *S.* 236. „Als höchstes Urwesen führt Wischnu in den Mythen die Namen *Bhagavat* und *Džagernat*. Slowo *Raga* pochodj od kořene *radž randž* (splendere, radiare, colorare), odkudi *rohita* (ruber), *ruš* (ira), *raga* (affectus): a srownáwá se s našim *ruh ruž rud* we slowjch *rdjti* se, *ruda*, *rudý*, *ryzý*, *rez růže; naruszíwość náružiwost*, *oružj orudj oręž* (meč pols.) t. g. zbrog, braň. Ragavat tedy gest Oružowit Oręžowaty, Zbrogowitý, gaký se představuge

Ranský Rugievit čili Rudianot t. g. Orudinatý. *Rana* znamená w Sanskritu bellum, pugna, praelium, *Bopp. Gloss. p.* 146. srow. slaw. rána, raniti, poraniti. *Rán* pak gest to co *radž* král, wůdce, sr. *Bopp.* Gramm. p. 39. „*Rádž* rex, a radice *rádž* splendere, regere, transit in *rat*, quod in *ráng* et *rán* mutari potest.“ *Rana* tedy a *Raga* (Ruga) přjbuzná gsau a *Ranvit Rinvit Ranovit* gest to samo co *Ragavat Rugevit*: bůh wogny a zbraně. Sr. *Sax. Gramm.* L. 14. p. 293. „Insignis hic vicus (Karentia, sr. *Gor-anta*) trium praepollentium fanorum aedificiis erat, ingenuae actis nitore visendis. Majus fanum vestibuli sui medio continebatur, sed ambo parietum loco purpura claudebantur, tecti fastigio solis duntaxat columnis imposito. Quibus (velaminibus) amotis, factum quercu simulacrum, quod *Rugiaevithum* (sr. Ragavat) vocabant, ab omni parte magno cum deformitatis ludibrio spectandum patebat. In ejus capite septem humanae similitudinis facies consedere (bylo tedy 8 twárnostj, ne 7 gak se toto mjsto obyčegně ale mylně wykládá; byla zagisté gedna hlawa a na nj geště sedem obličegůw), quae omnes unius verticis superficie claudebantur. Totidem (totiž 8) quoque veros gladios (sr. Raga, oružj oręž) cum vaginis uni cingulo appensos, ejus lateri artifex conciliaverat. Octavum in dextra destrictum tenebat; hunc pugno insertum firmissimo nexu ferreus clavus astrinxerat. Spissitudo illi supra humani corporis habitum erat; longitudo vero tanta, ut Absalon supra primam pedum partem consistens aegre mentum securicula, quam manu gestare consveverat, aequaret. Hoc numen perinde ac Martis (sr. Raga, oružj, rana rána) viribus praeditum bellis praeesse crediderant.“ U *Petra Albina*, *Chron. Meissn XI.* str. 303. stogj gméno této modly *Rudianot*, gakož se i skutečně a prawidelně w některých kragjch nazjwati mohlo od *orudj* a koncowky *nat natý*, orudnatý, gako krewnat, atd. *Osem* hlaw a *osem* mečůw Wišnuowých (čili Ragavatowých Rugiewitowých) magj nepochybně potah na 8 ochráncůw swěta, gegichž pánem a představeným on natolik byl, že i sám gegich spolek a obsah gménem Wišnu se nazjwal. Sr. *Vollmer, Myth. S.* 1541. „Wischnu, auch Wasu oder Beschu, nach der indischen Mythologie Namen der 8 Beschützer der Weltgegenden, die höchsten nach den drei grossen Gottheiten. Sie wohnen am Nordpol und heissen: Indra (Gott des Aethers); Jama (Gott der Nacht und der Unterwelt); Surga (Gott der Sonne); Soma (Gott des Mondes); Pavana (Gott des Windes); Agni (Gott des Feuers); Varuna (Gott des Wassers); Kuvera (Gott der Schätze). Viere derselben gehören dem Lichte, viere der Nacht an; ihre Wohnungen liegen nach den 8 Weltgegenden: Norden, Nordosten, Osten, Südosten u.s.w. nebeneinander.“ I dcera čili zplozenka Wišnuowa, Durga čili Bhadrakali, která mocj

Wišnuowau do Šiwy prešlau zplozena byla, měla 8 twářj, gako náš Rugievit; sr. *Pierer Univ. Lex.* B. 3. S. 435. „Bhadrakali. Die Malabaren erzählen: der Riese Darida (sr. Dura Durditi) hatte durch Büssungen zu Ehren des Brama ungeheure Macht erlangt und konnte von keinem Manne getödtet werden. Er forderte selbst den Schiva zum Kampfe, der vergebens die Sorga (sr. Striga?) und andere heilige Weiber gegen ihn aussandte, da sie nur seine Scheinhäupter abzuschlagen vermochten. Schiva wendete sich nun an Wischnu. Von diesem ging eine Kraft in Schiven über und trat durch das Feuerauge desselben als Durga oder Bhadrakali heraus. Si erschien mit *acht* Gesichtern, 16 Händen, furchtbaren Augen und ungeheuern Hauzähnen (gako gegj otec Wišnu, we wepřowé Avataře).

Pozn. 4. O kwětu Lotos, Patma: Lekno Lekuta. *Paullin Syst. p.* 120. „Tamara, Lotus seu Nymphea ita describitur in vocabulario Amarasinha: *Tamara, Padma, Nalina, Maholpalam, Kamala* (sr. Kupala), *Sarasa*, *Shadapatram*, *Sahasrapatram*, *Punarik* atd." giná geště gména gegj gsau: Aravinda (Garapán), Kusešaja, Panceruha, Sarasiruha, Rajiva, Visaprasuna, Puškara, Ambhanika, Satrapa. — Od *Nalina* powstalo arab. Nelumbo a lat. Nelumbium; od *Kamala* čjnské *Koamin*, řecké *Kyamos Cyamus*, rus. *Kupala Kupalnica.* Kamala we wodě plowe a se kaupá. Mezi kaupanjm a milowánjm gest přirozený swazek, což giž stařj zpozorowali w onom werši:

Balnea vina Venus corrumpunt corpora nostra:
Sed servant eadem balnea, vina, Venus.

Týž p. 269. „Lotus sive Nymphea est matricis seu virtutis generativae ex calore et humore procreatricis symbolum." *Vollmer Myth. S.* 1147. „Lotos, heilige Blume in Indien. Sie gehören zu den Wasserlilien und es sind besonders zwei bemerkenswerth: Nymphea Lotus und Nymphea Nelumbo. In Aegypten war die erstere die heilige Blume, die zweite ist es in Indien. Die Blume der Nelumbo ist grösser, prachtvoller, überaus schön, die Blumenkrone blüht im feurigsten bläulichen Purpur, der Staub, wie klarer Goldsand glänzend, färbt alle Bäche; zu den zartesten Vergleichen und Bildern gibt sie der sinnigen Poesie der Indier Anlass; ihr Kelch ist der Kerker einer Biene, die weichen blauen und purpurnen Blätter werden Fächer, aus den Fasern des Stengels flicht man die zierlichsten Armspangen, trockene Büschel dieser Fasern nehmen, wie bei uns die Balsambüchsen, den Duft, des Aroma köstlicher Oele auf, und ruhen an den Busen schöner Mädchen. Auf einem Lotosblatt schwimmt der neugeborne Brama (sr. Breberi Damora) über den Abgrund; die Tochter des Oceans und der Nacht,

Lakschmi, Göttin des Ueberflusses, segelt in einer Lotosblume daher. Das Saamenkorn der Pflanze enthält im Innern die Pflanze selbst ganz deutlich abgebildet, lauter Gründe zu ihrer Verehrung, welche so weit geht, dass gläubige Indier sich vor ihr niederwerfen und sie anbeten. Sie ist die Blume *der Nacht* (sr. Patma, po-tmě-kwětaucj) welche sich ängstet, wenn der Tag anbricht, die sich nur dem Monde öffnet, nur ihm duftet, und ihr Haupt vor den Strahlen der Sonne senkt.“ — Gméno Lakšmi pjše a wyslowuge se i Läkšmi Lekšmi, Laki, odtud widěti, že naše *Lek-uta* čili *Lek-no* i kořenem i smyslem to samo gest co *Lakšmi Lekšmi*. I Wišnu manžel bohyně Lakšmi nazjwá se Patmanabha Leknopupký, a Punarikakša Leknooký. Sr. *Asiat. Researches*, *in Wien. Jahr. B. III. S.* 188. „Die Indier setzen in den Mittelpunkt der Erde einen ungeheuern bald kegel- bald pyramidenförmigen Berg *Meru* (sr. Mir, Wesmir) welcher den Ur-Lingam und die Erde die Ur-Joni vorstellt. Der Buckel der Wölbung ist der Nabel des Wischnu, die Erde selbst wird symbolisch durch die Lotosblume mit ihren Pistillen oder durch ein Boot (Argha Arche) vorgestellt, wo denn immer die Lotos oder das Boot die Joni, der Staubfaden oder der Mast den Lingam vorstellt.“ Gméno *Tamara* pochodj, našim zdánjm, od ind. *tama dawa* t. g. tma, *timira* temnost, něm. Dämmerung, serbs. tawný, odtud dalmatskosrbské *Damora Dawora*; Sr. *Wuk, Rječnik* str. 117. „Davori Božo, Davori!“ *Davorje* zpěw ke cti bohu *Daworu* a bohyni *Damoře* čili Tamaře zpjwaný, gako u Řekůw *Eroticon*, zpěw erotický, bohu Eros zpjwaný; odtudto pochodj i *dever deverec* (družba při swatbách, nástrog a služebnjk Lady a lásky). Od *Lotos* powstaly řecká bohyně *Leto*, latin. *Latona*, slaw. *Ljato, léto, ljto, Letnice* (bohyně a swátky Léta), české *Ljtel ljto*, s Letem choditi (t. g. s ustrogenau ratolestj, s leknem a giným kwjtjm po wsi při začátku léta. Jungmann). Srow. *Preslůw Rostlinář*, Sw. II. str. 120. „Leknjn (čili ořešinec krásný) Hyndům, Čjnům, Egyptčanům gest poswatný. Oba (krásný i modrý) kwětau když se tam garo začjná. Proto brzo znamená obžiwnutj, brzo trwánj žiwobytj, brzo garo procitlé (sr. léto), brzo kolébku bohůw.“ Na začátek gara ukazuge i přjgmenj *Aravinda* = Gara pán (sr. Govinda). Řecká Leto čili Latona byla milenka Zewsowa a matka Apolla (slunce) i Diany (luny), značila wlastně přjrodu, před stwořenjm slunce a měsjce černau *tmau* zakrytau. I slowo *Lotos Latone Leto* znamená původně to, co *Padma Patma*, totiž něco skrytého, tmawého, nočnjho, sr. řec. *Lethe* (zapomenutj, sen, tma, noc), lat. *latere, delitescere* atd. Slowu *Tamara* (tma), *Patma*, *Lotos* cele podobné gest indické *Didi* t. g. tma, noc, *Adidi* netma swětlo; sr. české

dadati tatati = spáti, Dádeg mé paupátko; *tutlati tytlati*, (ukrýwati, zatemňowati), *tutedlný potutedlnost* (potměšilost), *tutmdk* (potměšil), slow. *tatma* po *tatmě*, moraw. po *tutnu* (tagně, po tmě, w noci), *Tátoš* (černý, tmawý kůn) atd. *Tamara*, *Patma* a *Didi* totožná gsau, odtud slaw. *Dida* (Dida Kalina; Oj *Did* i Lado). Sláwowé ant w nyněgšjch gegich wlastech lekno čili kamala neroste, berau ke swým pohanskonárodnjm hrám a obřadům giné, gemu podobné kwjtj, k. p. w Rusku Pryskyrnjk, w Serbsku Smil atd. U Indůw bývá celá tato zrostlina: kořen, listy, wlákno, kwět, owoce, barwa, co prostředek téměř proti wšem nemocem užjwána, odtuď powstalo i naše *lék ljk*, *lékař*, *ljčiti ljčidlo*. Gak w Indii tak i we Slawenstwu mnohá osobná a mjstná gména od této bohyně Lakšmi nazwaná se nacházagj, sr. *Paullin Syst. p.* 215. „Hodiedum in Indiis multa nomina viris familiaria sunt: Mahadéva, Kršna, Ráma, Govinda, etc. et feminarum: *Läkšmi*, Shri, Ramá, Vaišnavi, Uma etc.“ A u Slawůw, k. p. *Leksa* (staročes. osobné gméno snad wlastně Lekša), *Lekušiť* (serb. osob.), *Leksici Lekusici* (krag polab.); *Leksice*, *Leksino* (osady pols.), *Leksa* (řeka rus.), *Loksa* (r. eston.) atd. Sr. *Jahrb. d. Lit. II. S.* 313. „Das griech. Wort ποταμος leiten einige ab von *Padma* d. i. Lotos, indem die meisten indischen Flüsse, worauf die Lotos wuchert, den Beinamen *Patmavati* führen.“

Avatary čili Přetwary Wišnuowy.

Hlawnj cjl Wišnuůw byl oštastěnj swěta, geho zdržowánj, opatrowánj a bráněnj proti zlým bohům, duchům a králům. On byl wšudy wůdcem we wognách bohůw; proto se i w básni Bhagavat-Džita *nebeským bogownjkem a wjtězem* nazjwá. K tomu cjli wzal na sebe 10 rozličných proměn čili twárnostj a wtělenj které se *avatara* nazjwagj. Němci mylně to tlumočj skrze *Vaterwerdung* (!) ant složeno gest z předložky *ava* = ob, staroslaw. = trans, k. p. ob řeku; ob noc; a slowce *tor tar* genž znamená: 1) wůbec činiti, dělati rukami t. g. *toriti twořiti*, twar; 2) činiti usty a gazykem t. g. *tárati*, mluwiti nesmyslně, chwastawě, *potwárati* pomlauwati; 3) činiti nohami t. g. *tárati se*, choditi, taulati se, odtudž pocházj i *tor tora*, cesta šlepěge, *torowati*. Avatara tedy gest obtwara obtwora, přetwora, přetwářenj se; sr. franc. *avanture* a něm. *Abentheuer*, we kterémž wýrazu též wše tré choděnj, činěnj a mluwenj, zwláště diwotworné, se spoguge. Takowých hlawněgšjch Avatar připisuge se Wišnuowi 10, kde geg wšudy gako wjtěze spatřugeme, totiž:

1. *Matsja-avatara*, přetwora w rybu. Brama zaspal, ebrowský ďas Haja griwa (Konihřiwa t g. odbogný, bezuzdný duch lidský) uchwátil mu 4 Wedy čili knihy zákonůw swěta, bez nichž člowěčenstwo we hřjchy tak upadlo, že potopa následowati musela, ze které gen 7 Rišůw a král Satjavrat, pro gegich pobožnost, skrze boha Wišnu, uchráněni byli. Hajagriwa skryl se s pohlcenými knihami na dno moře: Brama stěžowal sobě před Wišnuem a žádal o pomoc. Wišnu, přeobraziw se w rybu, wyhledal geg w moři, rozeklal geho břicho a wzal z něho 3 swaté knihy, čtwrtá byla giž stráwena, proto chybuge po dnes. Tato avatara trwala 2500 roku; w nj se předstawuge Wišnu gako z ryby wycházegjcj, knihu w ruce držjcj a gi Bramowi podáwagjcj. (Na ostrowě Raně (Rügen), kde Wjt čili Wišnu obzwláště ctěn byl, zpomjnagj tamějšj spisowatelé wýslowně gakausi swatau čarodějnau knihu, která prey we wsi Karentě [Carentium, Garz] od Porenuta ostřjhána byla. Sr. Fr. Furchau, Arkona, str. 432). *Matsja Macja*, *Makara*, značj w Sanskritu rybu, *Mokvá Makva*, pak rybáře sr. české *močár*, něco močeného, n. p. *ryba*, treska, gewässerter *Fisch*, Stockfisch, *Jungman*, *Slownjk D. II. S.* 3. *str.* 480. nepochybně od *moku mokwánj máčenj mokrosti*, gelikož i ryba čili macja močár, w moku, w močaru, we wodě žige, i rybář umoklý, wodau umokwaný býwá. *Mats* a *mak* geden kořen magj, nebo *ts=k*; oboge Matsjaavatara a Mokva srownáwá se s naším *Makoš Mokoš Mokša.* Sr. *Vollmers Myth.* S. 1212. „*Mokosch* Slawische Mythologie; ein Götze welcher in gräulicher Ungestalt aus verschiedenen Thierkörpern (z ryby a člowěka) zusammengesetzt, als zornige (?) Gottheit verehrt und in dem allen Göttern geweiheten Kiew im Bilde aufgestellt war.“ Slowo *mok*, *mokwa mokrost* ukazuge i na wodu a potopu která w této avataře mjsto měla. Wišnu se w této avataře maluge co muž z ryby wycházegjcj; w gedné ruce držj kolo čili terč (šakra, t. g. sekyra, sekera okrauhlá), w druhé lasturu čili roh hognosti, w třetj meč aneb žezlo, we čtwrté knihu Weda; z geho plecj wisj létawě pawlaka čili opasek na způsob šátku. Kdo tento indický obraz srownáwá s naším *Krodo*, na prwnj pohled přeswědčj se o gegich totožnosti. Krodo se též wyobrazuge gako muž s holau hlawau, nohama stoge na welké rybě, raucho dlauhé pásem plátenným létawým mage stažené, w lewé ruce kolo, w prawé košjk čili nádobu owocem a kwjtjm naplněnau a zde mjsto lastury aneb rohu hognosti zastupugjcj. Že indický Wišnu a ginj bohowé obyčegně co nazj, slawštj naproti tomu rauchem zaoděnj se předstawugj, pochodj z rozdjlu podnebj tam w Asii teplého, zde w sewerné Europě studeného. Od onoho kola má Wišnu přjgmj *Čakravan*, *Šakrawan* t. g. Sekerowan, Sekyrowatý, sekyrau kolečkowatau

ozbrogený; sr. wšak i *čakan čekan*, mallens rostratus. Coby toto Kolečko čili Šakra znamenalo sr. *Vollmer Myth. str.* 1421. „Šakra die berühmte Waffe des Wischnu: ein Ring, eine Scheibe mit Vernunft begabt, tödlich wirkend, wenn sie trifft, und zu ihm nach vollbrachter Strafe zurückkehrend. Die Bewohner des nördlichen gebirgigen Theiles von Indien führen noch jetzt eine ähnliche in ihren Händen höchst furchtbare Waffe, eine in der Mitte zwei Linien dicke, am äussern Rand sehr scharf gezähnte Scheibe, von gehärtetem Stahl (tak i sekyra sekerka). Sie werfen dieselbe auf 200 Fuss, und sie durchschneidet den stärksten Harnisch (tak i Walaši čili owčáci u Slowákůw házjwagj walaškau čili sekerkau 100 i wjce krokůw do stromu aby se do pně zaťala).“ Sr. *Majer Myth. Lex. I. S.* 85. „Fürchterlich war der Kampf der Götter gegen die Riesen wegen Amrita oder den Unsterblichkeitstrank. Die Riesen fielen und wälzten sich in ihrem Blute erreicht von dem fürchterlichen *Chakra* und getroffen von dem Schwerdt, der Lanze und der stachelvollen Keule des Narajana oder Wischnu.“ Sr. *Paullini Syst. Brah. p.* 284. „Vischnu florea serta aut monilia ex collo portans, quarta manu rotulam ferream, ciakram dictam, tenet.“ W Žapanské Mythologii známa gest tato rybj Avatara pod gménem *Kanon*.

2. *Kurma-avatara*, aneb i *Kač* přetwora w želwu čili korytnačku čili w krmu kormu korbu koráb, sr. koráb Noë. Bohowé bogowali s obry (Titany, Giganty). Mimo Bramu, byli smrtelnj, proto ku shotowenj nápoge nesmrtelnosti (amrita amrta, t. bezmrtj) powolán byl powětrný bůh, opičák Bali, aby horu Mandar čili Meru, do Mléčného moře přenesl, gi krutil, nj gako topárkau w moři mautil, pokudby se gegj mléko w máslo neobrátilo, k čemuž i had nekonečnosti čili wěčnosti (Ananda, Adisešen) potřebowán a co prowaz o horu owinut byl. Než ale hora ta pohřjžila se w moři. Bohowé obrátili se s prosbau k Wišnuowi; tento wzaw podobu Želwy čili Korytnačky (sr. Kuram Kurma; staroslaw. Krma Korma, česk. Koráb) na sebe, zdwihnul horu a upewnil gi. Symbolika widj zde točenj osy zemnj, w hadu o horu owinutém wýznam rownjka čili aequatora; w bogi bohůw bog žiwlůw a přewrat země a na to následugjcj pokog. — Giné, nepochybně staršj, podánj indické gest toto: Moře se gednau zbauřilo wysoko do powetřj swými wlnami, řkauc: kdo gest tak mocný a kdo má tolik pokladůw gako gá w mých sklenných palácech? zde má swé bydlo měsjc, zde gest woda žiwota a nesmrtelnosti k nalezenj, zde se zdržuge Iravat, slon se sedmi rypáky (čjslo 7. swaté, sr. str. 179), zde Esmognogora aneb Sepmogroot, kůň se sedmi hlawami, zde celá pole koralůw, lastur čili mušlj a drahých kamenůw. Nad tjmto se rozhně-

wal Wišnu, bohowé a obrowé, učinili wýprawu chtěgjce wysokau, w prostřed swěta stogjcj zlatau horu *Meruparvata* do Mléčného Moře swaliti, gi hadem, Šeža čili Ananda, co řetězem obwázati a moře hýbánjm i mautěnjm k tomu přinutiti, aby swé poklady, pro něž se tak pyšně wypjnalo, wydalo. To se stalo; Wišnu a Brama na gedné, Devetowé na druhé straně hada tahali a horu wrtěli. Tjm hroznými střesenjm wywrhlo moře následugjcj wěci: 1) Měsjc s plným gasnotichým swětlem; potom 2) *Sri* bohyni štěstj a peněz bydliwšj pod *bjlými* liliemi wod (bjlá barwa); 3) Po té následowala *Suradeva* bohyně wjna a opogných nápogůw se střjbrným hrncem; 4) *Orchisrava*, bjlý, myšlének plný kůň (sr. běloň Swatowjtůw); 5) Drahý kámen *Kostroloh* (Kaustuste, Karbunkul) který Narajana čili Wišnu na prsjch nosj; 6) Pět stromůw hognosti Parcajat (Parčata), Karpogam, Mandaram, Sandanam a Sorabhi; 7) *Bjlá* kráwa *Kamdoga* čili *Kamadheno*, neywýborněgšj potrawu propůgčugjcj; 8) Na to zgewil se nesčjslný počet panen, mezi nimiž bohyně Lakšmi, kterau Wišnu za manželku wzal, Sarasvati bohyni nauk a harmonie která se Bramowi za manželku dostala, Mudevi bohyně různic a bjdy, kterau nikdo nechtěl; 9) Ďas Danavandri w lidské postawě (lékař) mage w ruce *bjlau* nadobu amritau naplněnau; 10) Slon Iravat; 11) Luk střjlecj (Dennok, lépe Kodanda); 12 Roh (Sranga). Wálku pro amritu mezi bohy wzniklau opět Wišnu wjtězně uspokogil; horu Meru na předešlé mjsto postawiti rozkázal, ty poklady gistým mjstům a osobám darowal a pak zase do nebe se wznesl. Avatara tato trwala 2500 roku: wypsána gest w 8 knize Bhagavadam. Sr. *Sonnerats Reise nach Ostind. I. S.* 134. *Dapper, Asien*, *S.* 63.“ — Na obrazjch indických představuge se Wišnu tak, že w gedné prawici welikau mušli aneb roh držj, w druhé pak ruce *luk*: sr. *Dapper As.* str. 63. „In seiner dritten Hand führt Wišnu die Fisch-Muschel oder das Horn, Sank.“ *Paullin*, *Syst. str.* 81. „Vishnu arcum ut strenuus bellator una manu portat.“ — Práwě tak i nás Swatowjt má *roh* i *luk*, sr. *Saxo Gramm. L.* 14. *p.* 320. „In dextra *cornu*, vario metalli genere (sr. kostroloh, wýše pod čjslem 5) excultum gestabat, quod Sacerdos, sacrorum ejus peritus, annuatim *mero* (sr. Suradeva, bohyně wjna, pod čjs. 3) perfundere consveverat, ex ipso liquoris habitu sequentis anni copias (sr. Sri) prospecturus. Laeva *arcum* reflexo in latus brachio figurabat.“ — Luk tento a roh gsau nepochybně trofege čili znak a památka wjtězstwj boha Wišnu nad mořem a obry pro amritu bogowawšjmi. Sr. *Asiat. Researches.* we Wjden. Letop. liter. B. 3. str. 181. „Sanchadvipa d. i. das Muscheleiland Afrika. Hier lebte der berühmte Muschelteufel Sanchasura in einer Muschel, wie bei den Griechen *Nerites* in einer Muschel vom rothen

Meer. Der Dämon *Sanchamehanaga* d. i. ein schlangenförmiger Riese mit einem Maul wie eine Muschel, wohnte ebenfalls in einer. Diesen erschlug *Vischnu*, und nahm die Muschel, die ihm seitdem als Siegeszeichen dient." — Staročeštj letopisci zpomjnagj modlu *Zelu* (někde i Zelun, sr χελώνη), kterau Libuša ze zlata postawiti dala obětowawši gemu indickým obyčegem wlasy a nehty. *Zelu*, půwodně Zelv Želw, staroslaw. Selw gest to co ind. *Kurma*, testudo, korytnačka. Staročechowé pjsmeny *u* a *v* *w* wzágemně užjwali, tak u Wacerády str. 20. pane*u* a str. 16. pane*v*, ztra*u*a, bir*u*i, *v*mi*u*adlo, sel*v* a sel*w* str. 22; a we gménech bohůw téměř wšudy *u* mjsto *w* stogj k. p. str. 3. 13. Zuatouit Suatouit, str. 6. Siua, Deuana, str. 8. Suoba, str. 17. Sitiurat, str. 20. Sytiwrat, str. 18. Poruata, str. 15. Zelua (nurus) atd. tak i *Zelu* mjsto *Želw Želwa*. I w Indii býwá Wišnu w obrazu gednotliwých přetwor ctěn, hned co ryba, hned co želw, hned co wepř. atd. sr. *Wiese Indien* I. str. 268. „Dem Vischnu werden unter der Gestalt eines *Fisches* göttliche Ehrenbezeugungen gezollt." *Paullin. Syst. p.* 178. 288. „Vishnu deaster per porcum, in quem incarnatus est, per avem Garudha, qua vehitur, et per serpentem Caliga, quem interfecit, aut serpentem Sessen vel Vásughi dictum, super quo requiescit, adumbratur, quae certa dei Vishnu symbola sunt. Vishnu deus in forma testudinis apparuit, et lege cautum est inter illos qui metempsychoseos dogmati addicti sunt, nullum animal interimere, sed praecipue animal sacrum, quale est testudo. Testudo quocunque modo aquis injiciatur, nunquam mergitur, sed in se ipsam revolvitur et natat, ei cauda pro gubernaculo, pedes pro remis, inferna superficies pro cymba est. Haec ergo testudo, piscis et concha in diluvio universali apte mundi navigia esse pinguntur, quibus mons Meru et terrestris moles ex aquis educta fuit. Certe navigium nihil nisi piscis natantis imitatio est. Adde a veteribus memoriae proditum esse, antiquos Indos et Africanos superna testudinis testa pro cymba (sr. Korytnačka a koráb) usus fuisse, quod nequaquam incredibile est, cum in mari Indico ingentis magnitudinis testudines reperiantur in quarum superficie tres et quatuor viri stare et vehi possunt. Confer Calepinum sub voce Testudo." Ostatně gako se má *kurma* a *korytnačka* ku staroslaw. krma korma (navis puppis), koráb: tak se má zelu zelun selw želwa ku člun čeln, ξυλον, lat. celo celox, něm. Zile. — O slowu *krma korma* wiz Dobrow. Inst. Ling. Slav. p. 239. Sem patřj i slaw. *kormilo karman* weslo lodnj, karmanowač lodnj zpráwce, karmanugi atd. I Indowé obětugj swým bohům, gako Libuše, částky a články wlastnjho těla swého, sr. *Wiese*, *Indien*, I. str. 238. II. str. 45. „Bisweilen nimmt der Frömmler, zur Besänftigung der Götter zu einem andern Opfer.

Mittel seine Zuflucht. Er macht Einschnitte in seinen eigenen Körper und sammelt dergestallt Blut zu dem Opfer. Der Einschnitt muss in den Arm, in die Brust, in die Wangen, die Stirn, zwischen die Augenbrauen, in die Ohrläppchen, oder in die Seiten gemacht werden. Das Blut muss in einem Blumenblatte des Lotus aufgefangen und dargebracht werden: darf aber nicht mehr als den vierten Theil von dem betragen was ein Lotosblumenblatt fassen kann. — Dem Gotte Kala Bairama (schwarzer Hund) wird ein seltsames Opfer gebracht. Wenn ein junges Weib mehrere Kinder geboren hat, und befürchtet, dass der zürnende Gott sie eines ihrer Sprösslinge berauben möchte, so begiebt sie sich zum Tempel, schneidet sich zwei Finger von der rechten Hand ab und opfert sie dem Gotte."

3. *Varaha-avatara*, přetwora we wepře čili brawa Potom gakž swět porušen byl, wjry a cnosti mezi lidmi nestáwalo, stohlawý had, na němž země spočjwala, břemeno hřjšné země nemoha déle snésti utáhnul se, načež země do bezedné propasti morské wpadla (sr. potopa), a wše co žilo, bylo zatopeno. Brama prosil boha Wišnu aby zemi z wod wytáhl a na sucho postawil. Wišnu tedy wzaw na se hlawu wepře čili brawa, z njž dwa weliké zubiska čněly, wpustil se do hlubin, usmrtil tam nepřátelského země obra Hieraniakšana, wytáhl swýma zubama zemi z wod, na njžto Brama gednjm slowem nowé lidi stwořil. Sr. *Pierer Un. Lex. I. S.* 128. „Der heiligste Tempel des Wischnu als Eber, ist zu Tirumalon, wo man den Gott als Eberkopf verehrt, weil ein solcher daselbst aus der Erde gewachsen sein soll." Se sanskritským *Vara Varaha* totožné gest i kořenem i smyslem naše *braw* brawec, rus. borow, ano i *prase*, rus. *porosja*, a *wepř*. — Ostatně památky této Avatary we wepře zachowaly se we staroslawských bágech a rozpráwkách o wepřowi čili brawu neb kanci z gezer na břeh wystupugjcjm, welké zuby magjcjm a swým zgewowánjm se aurodu neb neaurodu, wálku neb pokog předzwěstugjcjm. Sám *Dithmar*, mluwě o bohu Luarasici, pjše L. VI. p. 151. „Testatur idem antiquitas errore delusa vario, si quando his saeva longae rebellionis asperitas immineat, ut e mari praedicto *aper magnus* et candido dente e spumis lucescente exeat, seque in volutabro delectatum terribili quassatione multis ostendat." Srow. *Skazky Ukrainské* od J. *Bodjanského*, w Moskwě 1835. str. 3. Skazku o *Kabanu* t. g. wepři. Památka této přetwory Wišnuowy zachowala se u Sláwůw geště we gménu měsjce *Prasince*, sr. rus. Porosénok (porcus, aper). Wiz Krok D. II. Č. 3. str. 365. „Gest powjdačka, gestli djtě na štědrý den (w měsjci Prasinci) se přjliš nagj, aneb gestli před časem gedlo, že *zlaté prasátko* neuwidj." I u Indůw ředitel čili bůh dwanáctého měsjce sluge Višnu,

wiz *Vollmers Myth. str.* 31. Podle *Tacita Germ C.* 45. „Aestiowé na břehu baltickém nosili též podobizny wepřůw gako zwláštnj znamenj půwěrčiwosti: toť gim mjsto zbraně a wšeliké záštity.“ Litwanům podobizny wepřůw též obecné byly. I Čjnská a Žapanská mythologie zná a má tuto wepřj přetworu pod gménem *Tiedebaik.*

4. *Narasinha-avatara*, přetwora w mužolwa čili w mužského lwa, od *nara* (muž, sjla, srow. slaw. naraw), a sinha, čili bez nosozwuku siha (lew, sr. sajha?): ku přemoženj ruhače a zloboha Hiranjakaša, syna Kasjapa a Dity, genž moc Wišnuowu zapjral. Pokánjm za 50 millionůw let trwawšjm, wyšwihl se tento zloboh na stupeň Spráwce wšech zlých duchůw: pak žádal od Brama panowánj na zemi, potom zase aby ani od boha ani od člowěka a zwjřete, ani we dne ani w noci, ani doma ani mimo domu raněn a usmrcen býti nemohl. Což gemu Brama i sljbil a propůgčil. Po čase ale stal se Hieranjakaša pyšným, podmaniwým, tyranským, bohorauhawým, nutil Bramany a syna swého Pragalada k tomu, aby mjsto giných bohůw geg ctili. Tu se Bramané obrátili s prosbami k bohu Wišnu. Tento, ušetřiti chtěge slibu Bramanowa, ne gako bůh, ani gako člowěk a zwjře šel pokořiti zloboha, ale wzaw na se postawu mjšenau Mužlowa anebo Lwomuže, aniž to učinil we dne aneb w noci ale w saumraku, ne w domě ani wenku ale na prahu. Hiranjakašůw syn byl horliwý ctitel Wišnuůw, proto otec udělaw železný řeřawý slaup chtěl geg w něm usmrtiti: než w tom okamženj rozpukl se slaup a z něho wyskočil Wišnu co Muž se lwj hlawau z gehož tlamy strašný plamen soptal; on wytrhal střewa zloobrowi z břicha a udáwil geg. — S tjmto Narasinha srow. naše Luarasici, Luarasiaci u Dithmara Cap. 6. str. 151 Ed. Wagn. Prwnj dwě pjsmena we slowě LVARASICI zdagj se býti toliko skrze Dithmara chybně čtena na podpisu modly, anebo pozděgi w geho Kronice přepisowači zkažená a z gedné litery powstalá totiž z N. Pjsmena N, zwláště gestli se spodnj čárečka prwnjho hnátu L něco ku prawici potáhne, snadno se we dwě litery přetwořj, w L a V čili U. Sr. *Dithmar C.* 6. „Est urbs in pago Riedirerun, Riedigast nomine, in ea fanum, interius dii manufacti, singulis nominibus insculptis, galeis atque loricis terribiliter vestiti, quorum *primus* (tak gako Swantowjt) Luarasici dicitur et prae caeteris a cunctis gentilibus honoratur et colitur.“ (To samo prawj Saxo a ginj o Swatowjtowi). Anobrž i u wyslowenj stŕjdá se často *n* a *l*, k. p. česk. nedakde, ledakde; neda, leda, nebo anebo, slow. lebo alebo, znamenj serb. zlamenie, Beňatky serb. Mletky, Bononia rus. Bolonjn; tak i Narasinha a Larasiha, Luarasic. Buď gak buď, na každý přjpad tkwj w tomto wýrazu ponětj *muže* a *lwa* tak gako w indickém. Marně se tedy horšj

na tomto mjstě *M. Frencel*, *De Id. Slav.* §. 9. „Id me male in auctore (Dithmaro) habet, quando Luarasitum primas tenere et prae caeteris a cunctis gentilibus coli existimat. Aut enim pro Luarasito, Suantevitus restitui oportet, aut quod mallem Luarasiti nomine hic intelligendus Radegastus est." a opět týž §. 7. „Erat in eo Dithmarus Luarasici mentionem faciens, ac si ille in terra Rugianorum seu Ranorum summus Deorum et maximus fuerit, ab omnibus gentilibus veneratus." Tento *Narasinha* a *Luarasici* gest týž, gegž polozněmčilj Sorabowé nazjwali *Flins Flint* od křemenného čili křesacjho slaupu aneb ohniwé skály, na njž modla stála, kterážto skála a slaup gest táž sama, z njžto Wišnu we strašliwé postawě na Hirania wyskočil. *Dapper*, Asia, S. 64. nazjwá tento slaup „eiserne Säule, ganz glühend." *Vollmer* S. 1543 gmenuge gi „eine Granitsäule" ginj Mythologowé „eine Feuersäule" sr. *Convers. Lex. V. S.* 51. „Narasingha-avatara; hier tritt Vischnu in einem Riesenkampfe gegen Hiranyakascha aus Schivas *unendlicher Feuersäule* als Menschlöwe." — Srownegme s tjmto zpráwy o Flinsowi: *Manlius*, Rer. Lus. L. 2. C. 32. „In Chronico Sax. sub A. 1116 annotatum est, Venedos seu Slavos iterum a fide Christiana descivisse et vetus suum idolum a saxi cui instabat genere *Flins* dictum erexisse." *Chron Sax. fol.* 245. „Der Abgott hiess *Flins*, denn er stund auf einem *Flins-Steine*." Jeremias Simon Eilenburg. Chronik, T. I. C. 8. „Der Waldgott (!) Flynts oder Flynsz hat unter einem schönen breiten Linden-Baum (bei Leipzig, sr. ljpa) gestanden, und zwar in schrecklicher Gestalt, in der rechten Hand einen Stab, mit einem brennenden Blass-Feuer, auf der linken Schulter aber einen aufgerichteten Löwen tragend, und auf einem Flinss-Steine stehend und zwar wie Pirnensis davon urtheilt, solches darum, dieweil die Sorben-Wenden geglaubet, der Löwe sollte sie vom Tode wieder auferwecken". Sr. *Annales Budissinenses*, Rukopis, u *Frencla De Diis Sorab. p.* 228. „Flins stand eine halbe viertel Meile von der Stadt, an dem Orte, wo nun das Dorf *Ohna* (sr. Onam, slawnost Wišnowu) lieget, an der Spreu, auf einem hohen *Kieszelsteinigtem* Thurme. Diese Stätte, wo solcher Götze gestanden, war sehr in diesem Lande berühmt." Flint Flins, Kiesel čili Feuerstein gest naše *kres kresacj* kámen, *křesati* t. g. oheň působiti, toto přjbuzné gest se slowem *kresiti křjsiti* vom Tode auferwecken, odtud onna wjra Sorabůw. U Chorwatůw a Kraincůw slugj Sobotky čili Wajanuo *kres*, sr. Šiwůw ohniwý slaup. — W Indii se nalezá celé weliké králowstwj gménem této avatary nazwáno *Narsinga* gináče *Koromandel* a dwě města *Narsing* a *Narsingpatan*; částka tohoto králowstwj sluge *Bisnagara* t. g. *Wišnáhora* čili Wišnuowa sr. Cellarii Geogr. nostri temp. p. 517.

5) *Va-*

5. *Vamana-avatara* t. g. přetwora we Bramského čili lingamowitého trpasljka aneb pjdimužjka. Zloboh a obr čili wlastně král Bal neb Belradžia (sr. běl, bjlé knjže) činil bohům mnoho přjkořj: Wišnu proměniw se w pjdimužjka wyhledal geg a prosil o tři střewjce půdy země k činěnj oběti. K utwrzenj slibu, wzaw Belradžia zlatau nádobu, čerstwau potočnj wodau naplněnau wylil gi na znamenj smluwy na ruce Vamanowy, kterýžto obřad od toho času zachowáwá se w Indii mjsto přjsahy při saudech a smluwách (Dapper S. 66. sr. Libuš. saud: A pod nima swatocudná woda). Když gemu to obr dal, Wišnu wzal na se swau předešlau božskau postawu, zakryl gednau nohau zemi, druhau oblohu a naposledy hlawu obra, geg wrhnul do Pataly a zde geho gméno na *Voron* (sr. wran, rus. woron = černý, Čertoboh, Čert) proměniw učinil geg knjžetem nad pekelnjky. Tato avatara trwala asi 1000 lét. — Se gménem *Vaman*, pumilio, srow. co do smyslu prusko-slawské *parstuk*, *perstuk prštek*, a *pjdimužjk*: rus. *Kotihoroško* Kotihrášek atd; pak co do kořene i smyslu sr. naše *bábě bábika*, *babátko babka*; *pimprljk* atd. o nichž u Sláwůw plno rozpráwek. Sr. *Paullin. Syst. Br. p.* 83. „Quinta incarnatio dei Vishnu est in Brahmanem Vámana dictum sub qua forma punivit regem Mahaveli *Shacravati*, quem ad infernum detrusit, et qui inde nonnisi singulis annis mense Augusto egreditur, quo in honorem dei Vishnu Malabarenses octiduum observant jejunium, et solemne festum *Onam* (sr. óžinky) quo novis induuntur vestibus, celebrant pugnas ludorum instar solemnium. Arcu sagittis ac vario armorum genere instructi pugnando reciproce aliqui occiduntur, plurimi vulnerantur. Haec omnia in honorem Vishnu dei referuntur, qui hoc mense in terram descendere dicitur et mundum cominus inspicere an recte et cum *abundantia frugum* administretur, an vero aliqua ad victum necessaria desint." To pjše *Saxo Gramm. L.* 14. o Swantowjtowi a geho slawnosti w čas žne: „Semel quotannis post *lectas fruges*, promiscua totius insulae frequentia ante aedem simulacri, litatis pecudum hostiis, solenne epulum religionis nomine celebrabat. — Reliquum diei plenis luxurae epulis exigentes, ipsas convivii dapes in usum convivii et gulae nutrimenta vertere. atd."

6. *Parasurama-avatara* čili přetwora w boha Parasu neb Prasu — Rama čili w Radihosta. Sr. *Kanne*, *Görres*, *Wagner* a wyňatky z nich w *Conv. Lex.* pod článkem Ind. Myth. str. 51. „Nach des Affengotts Hanuman Erscheinung in der Welt, lebten Braman und Bramani, vermählten sich und Wišnu verspricht ihnen, dass sie dreimahl nacheinander einen Sohn bekommen, nach der mythischen Idee wiedergeboren werden sollten, in drei Menschenpaaren. Das erste Paar

ist *Džamdagni* mit *Reneka*, ihr Sohn ist eben Wišnu Parasurama in der sechsten Verkörperung. Nämlich Džamdagni, als Braman in erster Wiedergeburt, als Priester und Gelehrter, vermählt sich mit der Tochter des Königs (also der zweiten Kaste) von Ajodja, dem Lande der geistigen Finsterniss, der Nachtriesen, und die Seele der Bramani wandert mithin in diese Gemahlin Reneka. Reneka wird auf ihre Schwester eifersüchtig und gebiert *Prasurama*, der also Sohn eines Brama und einer Königstochter war, gegen die Gesetze, und Verfolger der Ketteri (wlastně Kšetria třjda králůw). Anfangs noch gut und rein, konnte Reneka Wasser in einem Tuche schöpfen, ohne dass es durchrann, aber durch irdisches Streben verunreinigt, verlor sie diese Gabe und gebar die feindliche Mariatale. Reneka nämlich und ihre Mutter wünschen beide einen Sohn. Džamdagni gibt jeder einen *Reisskuchen* (sr. koláč Swantowjtůw, Radostnjk, Radowanec; Marcipan) die leibverdunkelnde, sterblichmachende Speise, denn Brot und Speise heissen das körperliche, sinnliche Leben. Reneka isst den für die Ketteni bestimmten Kuchen und umgekehrt. So gebären sie, und Reneka zwar Prasurama, der ein Brame mit kriegerischem Ketterigeiste ist. (Sunt hodiedum aliqui reges Brahmanes, qualis est rex Rapolinus in Malabaria, qui Sacris et genti praeest. *Paullin. p.* 223). Also wird Gutes in Böses gepflanzt und das Gute sträubt sich und bekämpft das Böse, mithin ist der Wechsel des Guten und Bösen als wechselnde Bramen- und Ketteriherrschaft dargestellt, und ein Steigen und Fallen. Aber die Seelen von Prasuramas Aeltern wandern fort in die Körper des Doseruth und der Kuzilah, die Prasurama unter den Ketteris erschlagen hat, und diese gebären *Rama*. Daber

7. *Rama-avatara* (aneb Šrirama t. g. Radošt), als Fortsetzung von Prasurama. Ihnen war von Wišnu verheissen, dass er ihr Ketterigeschlecht einst noch heben werde. So tritt Prasurama auch gegen Rama auf, aber seine Verkörperung endet in Ramas höherer Erscheinung, seines Pfeiles Kraft ging in Ramas Pfeil über. Rama wird als Fortsetzung von Prasurama, eben auch durch einen *Reisskuchen* (sr. Koláč Swantewjtůw, sr. Radostnjk, čes. Radowanec) geboren; um gegen den Frevelkühnen Ravan, den bösen Riesen, zu kriegen. Doseruth gibt Kuzilah den *Kuchen*, diese theilt ihn mit der geliebtesten Gemahlin des Raja, Kaikai und Fumitra, und die Frucht sind vier Kinder: Rama, Bharaden, Lekeman und Satterghan. Ramawišnu erkämpft sich im Feldzug auf *Lanka* (Ceylon, sr. lauka, pol. łąka), mit Lekeman und *Hanumans* Hülfe die schöne Sitta von Ravana und seinem Bruder Kumbakarna, dem Becherriesen, in welchen letztern doch das Böse in Gutes sich wandelte, indem er den Bruder zum Frie-

den mit Rama rieth, und als immer Schlafender die Versöhnung der Geister durch den Naturschlummer bedeutet. Sitta, das Sünde in die Welt bringende Weib, vermittelt aber auch wieder als Natur des Geistes Wiederversöhnung mit Gott.“ Tento *koláč* nalezáme i při našem Swatowjtowi, sr. *Saxo Gramm. L.* 14. „Placenta quoque *mulso* confecta, rotunde formae, granditatis vero tantae, ut pene hominis staturam aequaret, sacrificio admovebatur. Quam Sacerdos sibi ac populo mediam interponens, an a Rugianis cerneretur, percontari solebat. Quibus illum a se videri respondentibus, ne post annum ab hisdem cerni posset, optabat. Quo precationis more non suum, aut populi fatum, sed futura messis incrementa poscebat.“ — Z této indicko-slawské báge gako i giných starožitných podánj a swědectwj widěti že *koláč* byl symbol plodnosti a aurody: proto lékaři, starých i nowých časůw, manželům bezdětným radjwagj gedenj koláčůw, zwláště medownjkůw (sr. mulso confecta), pernjkůw a giných žiwných, kořenjm krew drážd jcjch koláčůw. Rama čili Wišnu w této avataře nazjwá se i Śrirama Srirama; Hanumat čili Hanuman byl geho wěrným sluhem, towaryšem a wůdcem opic. I manželka Wišnuowa slula *Srí* a měla přjgmj *Rama* t. g. Radost. Gména bohůw manželůw a bohyň manželek byla společná a wzágemná, tak Lakšumi a Lakšumana čili Wišnu gest naše Lada a Ladon. — Rama-avataru opěwá slawná indická báseň *Ranajana*, gegjž skladatelem byl *Walmiki*. We staroruských básněch a powěstech, zwláště we *Drewných Stichotworenijach*, w Moskwě 1804. nalezagj se podiwu hodné stopy a zlomky z této indické básně, hned s proměněnjm hned gen s přeslaweněnjm gmen. Co u Indůw Rama, to u Rusůw Ilja z Muromu, co tam Rawan (od ru rawa, sonare., canere), to zde Solowej (od slu sláwa slawiti slawjk). K libému srownánj položjme zde z obogjch některá mjsta. Sr. *Dapper*. Indien S. 71: “Avatar des Ram. Ram ersuchte seinen Meister, dass er ihn doch mit sich nehmen wolle, weil er gesonnen wäre seine Stärke und Kräften an dem Bogen im Lande Sianak zu probiren. Dieses schlug ihm aber der Braman ab, und hielt ihm seine Jugend und Untüchtigkeit zu diesem Werke mit vielen Worten vor. — S. 77. Ram schoss mit einem Schuss durch alle *sieben* stets bewegliche *Bäume*. S. 81. Ram liess den Suikery, Obersten über das Thal Kiekenda rufen, und befahl ihm, sich mit allen seinen Unterthanen, den Affen, fertig zu machen, mit ihm wieder den mächtigen Ravan in den Streit zu ziehen. Dieser stellte sich mit seinen Affen deren Zahl bei 360 tausend war. Als sie sämtlich an das Ufer der Landschaft Lanka gelanget waren, liess Ram alsobald die Trommel rühren und die Posaunen erklingen. Sobald Mandory, des Rawans Gemahlin, dies hörte, ersuchte sie den

Rawan, er möge ihr doch zulassen, mit ihm auf den obersten Gipfel seines Hauses zu treten, damit sie Rams mächtiges Heerlager beschauen könnte. Sobald Ram den Rawan auf dem Dache erblickte und seine Gemahlin Mandory neben ihm stehen sah, spannte er seinen Bogen und schoss mit einem Pfeil dem Ravan seine zehn Kronen von seinen Haupt, (w ruském 9 synůw). Mandory. dieses beobachtend, kehrte sich zu ihrem Ravan und sagte, nun mehr sei es noch Zeit von seinem bösen Vornehmen abzustehen, wo er anders nicht mit seinem ältesten Sohn ins Verderben gerathen sollte. S. 82. Rawans Bruder Rebikhen verwandelte sich und seine Rathsherren in Affen und kamen also in des Rams Lager. Diese Affen wurden von des Rams Affen umringt, schlugen sie übel dass ihnen die Köpfe sauseten. S. 83. Hierauf trat der älteste Sohn des Rawans, Indersit, vor seinem Vater, und ersuchte ihn, dass er ihm wolle zulassen, ganz allein wieder das Heer des Ram zu streiten. Als er nun einen Steinwurf von Rams Schlachtordnung entfernt war, löste er seinen *Kunstpfeil*, welcher sich sofort in eine *Schlange* verwandelte. Diese Schlange spie viel tausend Schlangen aus. S. 84. Rawan sagte; meine beiden Söhne, wie auch 7 meiner vornehmsten Kriegsobersten sind umgekommen. Er liess einen Wagen fertig machen, der von 100 paar Eseln fortgezogen wurde. Ram spannte seinen Bogen und schoss dem Ravan 9 von seinen 10 Häuptern ab: dann gab er ihm auch den Rest und schoss ihm den letzten Kopf auch gar vom ungeheuern Riesen-Rumpf. Worauf die 20 Arme am kopflosen Leibe als ein Bienenschwarm durcheinander schwärmten — Darnach rief Ram sein Ross Palakyn (sr. Polkan), welches ihn allenthalben hinführte, wo er zu sein verlangte, dem befahl er, es sollte ihn zu seiner Sita bringen. Hierauf machten sie sich wieder durch Beihülfe des Palakyns ins Lager. Ram zog ins Vaterland zurück. Alle Leute jauchzten und waren frölich; sie begossen einander mit Rosenwasser. u. s. w." Srow. s tjmto Ramem ruského Ilja u *Vollmera Myth. S.* 931. „Ilja, ein berühmter Held der Russen, der fabelhaften Zeit angehörig; er blieb verspottet und verhöhnt ob seiner Feigheit, bis in sein 30 Jahr daheim, und zog dann plötzlich heldenkühn und kräftig sich erhebend, zu König Wladimir. Auf dem Wege verrichtete Ilja von Murom die erste herkulische Waffenthat; seit 30 Jahren hatte ein Räuber (obr Rawan unesl Situ), welcher von seiner *Kunst*, den Schlag des Frühlingssängers nachzuahmen, den Beinamen *Nachtigall* erhalten, alle Wege jener Gegend unsicher gemacht; da er auch noch andere Thiere, *Schlangen*, Wölfe, Bären u. s. w. nachzuahmen wusste, fürchtete man ihn sehr, weil man glaubte, er stehe mit diesen Raubthieren im Bunde, auch sah man ihn selbst nur selten

oder nie, weil er aus grosser Ferne traf. Ilja's scharfes Gesicht entdeckte das Auge des Räubers durch *neun* (Rama gen přes 7, awšak obůg počet 7 i 9, gest Indům i Slawům swatý) hinter einander stehende Bäume, durch deren Aeste er schaute, und so schoss er den Bösewicht das Auge aus, und führte ihn, obgleich seine *Gattin* all ihr Gold als Lösegeld anbot, und obgleich seine *Söhne* in ihren schweren Rüstungen ihm den Sieg schwer machten — nach Kiew zu König Wladimir, sich durch diese That in die Reihen der Helden einzukaufen." Sr. *Drewnija ruskija Stichotworenija*, Moskwa, 1804. str. 107. „Perwaja pojezdka w Kiew *Ilji Muromca.* I sadil sa Ilja na swowo dobra konja (sr. Palakyn), A i wyjechal so dwora swowo, Kak stegnet konja po tučnym bedram; A i koň pod nim razseržajetsja, On perwoj skok stupil za pjat werst, A drugago uskoka nemogli naiti. Naježžal Ilja na dewjati dubach A najechal on Solowja towo (Razbojnika.) — I zawiděla, de, jewo moloda žena, Wzbjegala ona na čerdaky (střecha čili wrch domu) wyšnija — I brosalas (zřjtila se) s čerdaka wo swoj terema — I budila ona dewjat synowaj swoich. — I brosalas Solowjewa moloda žena A i molitsja, ubiwajetsja: Goj jesi ty udaloj dobroj molodec, Beri ty zolotoj kazny skolko nadobno, Otpusti Solowja Rozbojnika. — Wychodili tuto knjazi, Bojara, I wsje Ruskije bogatyri mogučije: Swetorog bogatyr i *Polkan* (sr. Palakyn, kůň Ramůw) drugoj." Rawan se wyobrazuge gako welikanský obr, tak i Solowej, nebo když we dwoře zahwjzdnul, knjžata, bojari a koňowé strachem na zem padali. Gméno *Ila* i w indické Mythologii se nalezá on byl synem sedmého Menu Sratatewa (sr. Stračec); možno že w běhu času a w ustech lidu gména *Ila* a *Ram* pomjchána a zaměněna gsau. W serbských národnjch zpěwjch zpomjná se on pod gménem *Hromownik Ilija*, srow. *Srb. Pjes. II. str.* 4. kde se gako předsednjk křesťanských Swatých a Swětic předstawuge.

Tyto Wišnuowy přetwory w Prasu-Rama wyskytagj se u Slawůw pod gménem a obrazem *Radegast*, *Radhost.* O našem Radegastowi *Adam Bremský L. 2. C.* 11. takto pjše: „Inter Slavos (qui inter Albim et Oderam degunt) medii et potentissimi sunt Retharii, civitas eorum vulgatissima Rethre, sedes idololatriae. Templum ibi constructum est daemonibus magnum, quorum princeps Redigast. Simulacrum ejus auro, lectus ostro paratus. Civitas ipsa novem portas habet, undique lacu profundo inclusa". Sr. *Masius* de diis Obotrit. C. 4. p. 72. „Radegast forma erecta angustiori conspicuus erat, capillis non prolixis sed crispioribus (sr. Kešava) et quasi in gyrum, actis facie rotunda et ad majestatem magis quam venustatem composita; supra caput *avis* distentis alis capillo innexa stabat; pectus insignia gentis

ostendebat, nempe nigrum tauri caput (sr. kráwa, pastýř), quod dextra tenebatur, sinistra vero bipennem (sr. sans. gheda Wišnuowa) gerebat; de cetero nudus, nec ulla sui parte obvelatus. Pars imaginis pulchritudinem herois, pars vero res gestas et insignia illius ostentat. Obotritis a prima vetustate insigne fuit taurinum caput, quo hodie etiam principes Meklenburgenses utuntur. In Rethre tota statua ex auro, Gadebuschii vero ex alio quodam metalli genere confecta erat. Testatur illud Radegasti *corona* (sr. Vanamáli, wěncomil) quam hodie superstitem habent." — O ptákowi na hlawě Radegastowě rozličná gsau domněnj, *Nicol. Mareschalcus* držj geg za *gryfa*, Frencel za *gestřaba* aneb *sokola*, ginj za *hus* neb *labuť* atd: našim zdánjm gest to Wišnuowi poswatný, orlowi podobný pták *Garudha*, na němž se Wišnu po swých cestách w powětřj wozjwá, a proto i přjgmj Garudhavažią (Garudowozenec) má. Sr. *Majer*, *Myth. Lex. S.* 173. „Garudha, Geruden oder Garura (sr. Raroh Rereg), nach der indischen Mythologie ein wunderbarer, einem Adler oder rothgelben Habicht ähnlicher Vogel, der Begleiter und Jäger des Wischnu. Dieser Vogel heisst auch *Gägneschvara* der König und Fürst der Vögel, und Suvarna der Goldfarbige. — Bei jedem Tempel des Wischnu hat auch Garudha (wie Lakschmi und Hanuman) einen kleineren. Nahe dabei steht ein hocherhabener Mastbaum (sr. berljn) an dessen Gipfel einige Hölzer befestigt sind, als sein Zeichen oder Panier (sr. Střjlenj ptáka, str. 203). Man bildet ihn auch als eine menschliche Gestalt mit Flügeln ab." Gako podle swědectwj Adama Bremského a Helmolda Radegastowa podobizna ze zlata čili snad gen pozlacená byla, tak i podobizna Wišnuowa w Indii, sr. *Asiat. Researches, in Wiener Jahrb. III. S.* 193. „Der Tempel Narajans (t. g. Wišnuůw) ist in der Stadt Taba mit goldenen Ziegeln bedeckt, der äussere Wall abwechselnd mit Kuhschweifen und Dreizacken geziert. Das Bild *Narajans* und *Lakschmis* sind von *vergoldetem* Kupfer." Co „*lectus ostro paratus*" u našeho Radegasta znamená, k tomu též w indické mythologi kljč nalezáme, srow. *Asiat. Researches* tamž, *str.* 197. „Die Statue Krischnas, der unter dem Namen Narajan verehrt wird, ist in der Stadt Pegu vom blauen Steine, *liegt auf* einem steinernen *Polster* von gleicher Farbe, und scheint auf den Wassern zu fluten, so dass der Name der Gottheit *Narajan* d. i. der auf dem Wasser Getragene, gleich sinnlich dargestellt wird."

Gméno *Radegasta*, *Radhosta*, *Hostirada*, dostal Wišnu čili Prasu-Rama poněwadž skutečně byl bohem pohostinstwj a negen wůbec wšech lidj ale obzwláště cestugjcjch ochráncem, gako to geho přjgmenj Višambhara (wšebránjcj) swědčj. Sr. Vollmer Myth. str. 1224. „*Na-*

rajana. Theils Beinamen des höchsten Gottes überhaupt, theils eine der vielen Verkörperungen Wischnu's, in welcher er als heiliger Büsser, in der Gestalt zweier Brüder, Nar und Narrein, in der Wüste ein beschauliches Leben führt. Dorthin kam ein mächtiger indischer Fürst, ward mit seinem Gefolge, vermöge des Gebets, von Narajana *köstlich bewirthet*, glaubte aber nicht, dass dieses durch die Heiligkeit der Gastgeber (sr. Radhost), sondern dadurch, dass sie das Wunderkleinod Parus besitzen, möglich gewesen, und wollte sie zwingen, ihm dasselbe herauszugeben; ein Heer ward gegen sie gesandt, ihr Zorn vernichtete dasselbe bis auf 18 Schaaren; um auch diese zu vertilgen, schwang sich Narajana (d. i. die beiden Brüder) in die Luft, und ward in der Gestalt des *Krischna* und des Ardschunen wiedergeboren. —" *Dapper*, *Asien*, str. 68. „Als einmal der mächtige Ragia Sistraersim mit seinem ganzen Comitat, so als ein völliges Kriegsheer anzusehen war, sich auf die Jagd begeben, kam er auch an den Fluss Ganges, und zwar in den Wald wo seiner Gemahlin Schwester-Mann seine Wohnung hatte. Sie nahmen ihren Weg nach den elenden Strohhüttlein des gottesfürchtigen Siamdichemi. (snad chybně misto *Džamadagni*).— Als Ragia Sistraersim den Braman gegrüsset hatte, sagte er zu ihm, er hätte viel von seiner Gottesfurcht gehört, dannenhero habe er nicht länger unterlassen können, ihm zuzusprechen, wie er dann gesinnet sei, mit seinem Volk bei ihm zu übernachten, und sein Gast (sr. host) zu sein. Hierauf bekümmerte sich Siamdichemi nicht wenig womit er doch so viel tausend Menschen speisen sollte; und als er sich lang genug besonnen hatte, fiel ihm endlich ein, dass Ragia Inder (König der seeligen Seelen) die weisse Kuh Kamdoga bei sich hätte, in deren Gegenwart kein Mangel an irgend einem Dinge gespürt würde; darum ersuchte er den Inder, er sollte ihm doch eine kleine Zeit solche zukommen lassen, damit seine Leute erkennen möchten, was es auf sich hätte gottesfürchtig zu sein, and dass die Diener Gottes an keinem Dinge Mangel verspührten. Inder schickte dem Braman die weisse Kuh. — Als die Essenszeit herbei nahete, war nirgends Mangel an Speiss und Trank, und wurde einem jeden was er begehrte, dargereicht. Also ging es auch den dritten Tag daher. Der mächtige Ragia Sistraersim, der nur allein desswegen hieher gekommen war, seines Schwagers Armuth zu sehen und zu verspotten, verwunderte sich über alle Massen, woher doch alle diese Schätze, Kleider, Speiss und Trank kämen, was der Braman aufgetragen. Darum sandte er seine Kundschafter aus, alles genau auszuforschen, welche beobachteten dass ein kleines Kühlein solche Dinge durch den Mund von sich gebe. Ragia verlangte die Kuh; stellte streitbare Männer in

eine Schlachtordnung um die Kuh dem Braman wegzunehmen — Kamdoga nahm eine dreimal grössere Gestalt an sich, fing an mit aller Gewalt mit ihren Hörnern (chrám w Radegastě stál dle Dithmara na rozjch: cornibus bestiarum) zu stossen, also dass etliche tausend Personen ums Leben kamen; und lief wieder auf ihres Iaders Wohnung zu. Sistraersum ergrimmte sich darüber, überfiel mit seinen Männern die Hütte des unschuldigen Bramas Siamdichemi, und schlugen ihm, anstatt einer Belohnung vor alle seine Wohlthaten (zumalen er sie drei ganzer Tage gespeist und mit so vielen trefflichen Gaben beschenket habe) den Kopf in Stücke und liessen ihn also in seinem Blut verzappeln. Die weisse Kuh erzählte dem Praseram (t. g. Prasurama, Wišnu w šesté přetwoře) was sich ereignet, wie treulos der Ragia Sistraersum seinem Vater die erwiesene Wohlthat belohnet und den Siamdichemin ermordet hätte. Ich will nicht leben, sagte Prasurama, wo ich dieses nicht ein und zwanzigmal grausam räche, und alle die Ketteris ausrotte. Diese Ketteris lebten sehr gottlos und brachten viele gläubige Bramanen um: und weil sich Mahadeu oder Wischnu schon längst vorgenommen hatte die Ketteris auszurotten, also verlieh er hierzu dem Prasurama desto grössere Kraft, und segnete seinen Streit wider sie." — Z tohoto widěti, že u Sláwůw w modle a podobizně Radegasta dwě Wišnuowy avatary spolu splýwaly a se spletaly totiž šestá čili Prasurama-avatara a osmá čili Krišna avatara. Že Wišnu čili Witislaw (Swatowjt) následowně i geho přjgmenj čili avatara Radhost, byl bohem pohostinstwj toho i giné důkazy gsau, sr. *Wiese, Indien I. 1. S. 247.* „Wischnu gilt als eine Hausgottheit (sr. litew. *wěta* dům, pols. *powiat*); an ihn richtet der, welcher ein neues Haus betrtitt, sein Gebet (sr. wjt, wjtati); dessgleichen wendet man sich zu jeder Zeit an ihn, um durch seine Vermittelung Familien-Unglück zu entfernen." Někteřj Sanskritisté odwozugj gméno *Wišnu* od *vis*, intrare, habitare (sr. wes) s obyčegnau změnau *s* na *š*, sr. *Bopp. Gramm.* p. 44. *S* et *š* in vocum fine plerumque in *t* transeunt, e. c. *vit* pro *viš* intrans"; *Nu* pak značj laudare glorificare, (sr. Nama, Namen, Nat, Nawa), *Wišnu* tedy gest intrantium Gloria, hospitum dominus, protector, pro illis pugnans, victor: Hostislaw, Witislaw, Witoljub; genž hosti wjtá, a nad gegjmi nepřátely co wjtěz wjtězj, sr. lat. *Jupiter hospitalis; Sospitator.* Toho důkazem gest i naše slowo *wjtati*, *přiwjtati*, *zawjtati přiwětiwý*, t. g. hosta přigati we gménu boha Wišnu (Swatowjta, Radhosta, Wjtoljuba); které se slowy *wjt* (sansk. *vat bat*=pan), *wjtěz wjtěziti* w etymologické i logické přjbuznosti stogj. Proto prawě pjše *Stranský*, *Res. Boh. C.* 6. „Vestigia venerationis Svianto-Viti ex Slavicarum gentium animis necdum penitus eximi

potuerunt. Hodie namque inter eos adhuc amicum amicus manu gratulabunda excepturus *Wjteg*, *Wjteg*, vel *Wjtám tě*, solet ingeminare: compellationeque hac sua Svato-Vitum quasi sospitatorem celebrare.“ U Windûw sluge bûh pohostinstwj a domácjho štěstj *Božak* (sr. serb. Božit) které přjgmenj Wišnuowu Bhagavat, Sri-bhagavat odpowjdá. Při obrazu Křisny nalezá se kráwa buď nad hlawau se wznášegjcj, buď u noh ležjcj: u Radegasta gen hlawa krawj neb howězj (pars pro toto), na prsjch: indické kráwy magj tak bugné a chlupaté hlawy gako u nás býkowé a bywolowé: odtud ta mýlka kronikářûw o Radegastowi pjšjcjch, že měl na prsech „taurinum caput“ aneb Büffel-Kopf.“ — *Bipennis*, *Streit-Axt* w ruce našeho Radegasta gest to, co w ruce indického Wišnu *gheda*, sr. *Paullin. Syst. p.* 82. „Clava Vishnu, quam *gheda* vocant, malos castigat, et capita perversorum frangit.“ U Boppa *gàda* clava, *gadin* claviger, *guda* globus, sr. slow. *gundka* ein Klumpen, eine Keule; polab. *gizd gvozď* clavus, slow. *hwozd hwozdjk*, železný hřeb. Co w Retře byl Radhost to gindě wPolabj byl *Vitelubbe t. g.* Wjtoljub, který *wjtati ljubj*, aneb k němu zawjtagjcj a přicházegjcj oblibuge, kterj wjtánj a hostûw přigjmánj oblibuge: sr. Fragment. ex Martyrum in Ebbekestorp (et Hamburg) quiescentium Passione, apud *Leibnitz. Scrip. rer. Brunts. p.* 141. „Post mortem Caroli Magni Imperatoris quidam non veri Christiani, praecipue trans Albeam, qui potenti manu ad fidei Christianae susceptionem compulsi sunt, susceptam fidem Christi relinquentes, idola sua projecta *Hammon* scilicet, *Suentebueck*, *Vitelubbe*, *Radegast* cum caeteris erexerunt et in loca pristina statuerunt et ut ante susceptam fidem, relicto Deo vero, coluerunt.“ Hammon gest buď pokažené z Hanuman, buď pošlé z Hom Homan. U Wacerádа se Radihost *wnukem Kirtowým* nazjwá: Kiit totiž gest to co *Krita Karta* Tworce Bram, otec; z Bramu pošel Wišnu, syn; z Wišnu wnuk Rama čili Radihost.

Mnozj spisowatele držj obě tyto Avatary, totiž Prasurama a Rama, toliko za gednu, ant wlast čili mjsto narozenj obau, Prasuramy i Ramy, gedno bylo totiž Ayodya. My ge držjme za sauwisné a spogené mezi sebau, anebo druhau gako pokračowánj prwnj. Prasurama byl Ramûw duchownj ugec, Rama pak duchownj synowec čili wnuk Prasuramûw, ant duch Prasuramowých rodičûw, prostředkem putowánj dušj, do těl rodičûw Ramowých wešel. Táž sama i rozdjlnost i přjbuznost, která gest w indickém Prasurama a Rama, nalezá se i we slawském Radegast a Radost. Europegštj Sanskritisté hlawy sobě trudili na tom, co by Prasurama znamenalo; sr. *Paullin Syst. p.* 301; *para* = res excellens, superior, inclyta, *su* praepositio laudis est

et honoris, cožby wšak pleonasmus w Sanskritu bezpřjkladný byl; *Bopp. Gloss. p.* 103. *parásu*, remotos vitales spiritus habens, mortuus. Obůg wýklad chybný se nám býti zdá: we slawenčině nalezáme klýče k tomu. Slowo *parasu prasu* aneb gak ginj pjšj *paresje*, *prase* gest naše *přes*, *přese*; složené z předložky *para*, které podle Boppa p. 102 znamená: 1) alius, 2) remotior, ulterior, posterior (extraneus, peregrinus), 3) hostis, odtud parantapa, qui hostem urit hostium vexator; hostipal; a časoslowa *su asu as* = esse, ens, býti bytnost, gsaucnost. *Parasu Prasu* tedy gest remote habitans vel existens, extraneus: s njm se cele srownáwá naše *přes přese* k. p. přespolnj, přes pole gjti = putowati cestowati, přes swět choditi t. g. w cizých kraginách; *Prasu* gest tedy Přes-gsaucj, přespolnj, ginostranný, pocestný, host: *Rama* pak od kořene *ra ram* gest to co naše rád, radost, radowánj: a tak tedy *Prasu-Rama* gest doslowně *Hosti-Rád* aneb s přeloženjm slow *Radi-Host Radegast*, gehož modla w Retře a ginde stála. *Prasurama* gest tedy Přes-gsaucjch-radost, genž ty rád má, chránj aneb i tresce a hostj, kteřj *gsau* od *Pres*, z *Prese* z *Přespole*, z giných stran a kragůw swěta, gako Bramin Džamadagni hostil, syn pak geho Prasurama trestal krále Kartavirja. Slowem Prasurama gest bohem pohostinstwj, bohem hostůw i hostitelůw, pomstitelem zle užjwaného práwa hostinstwj, trestatelem newděčných aneb nezbedných hostůw. Že pak we starých časjch kupci neywjce putowali a pohostinstwj potřebni byli, proto se Radegost u Waceráda Mercurem nazjwá. Památka sedmé, se šestau spřjbuzněné Avatary, totiž *Rama*, zadržela se u Sláwůw w totožném wýrazu *Radošt*, sr. powěstnau horu Morawsko-Uherskau téhož gména, a *Radostnjk*, *Radowanec* koláči, gako přjčině početj a narozenj Ramowa. Z českého gménu koláče *Radowanec* zawjrati lze, že sám tento bůh slul někdy u Čechůw *Rád* aneb *Radowan*. Pozoru hodno že se koláč *Radostnjk* u Slowákůw nikdy gindy, gediné při swatbách a porodech peče a gj, a tak potah má na plod a djtky gako u Indůw při Renece, matce Prasuramowě a Kuzile, matce Ramowě.“ *Černá* barwa krawské hlawy na prsech čili štjtu Radegastowě a *wranný* kůň w Retře má nepochybně gen zwláštnj potah na následugjcj osmau avataru boha Wišnu gako černobarwého Krišny; ant gináče kráwa i kůň geho w bjlé barwě se ukazugj. Indické obrazy představugj Krišnu hned cele černého hned gen s černau twářj a hlawau.

8. *Kršna-avatara* neyznamenitěgšj ze wšech zgewenj Wišnuowých, opsané w knize Bhagavata a Mahabharat. Kršna znamená to co *černý*, *modrý*, sr. kara carn črn, u *Boppa* p. 49. *Krišna* niger, violaceus; se kterým srow. rus. *krasný* = červený, hochroth, červená k

černému se chýljcj, modrá barwa. — Kršna se narodil w městě Madu, z Dewagui sestry krále Kamsa. Tato Devagui zplodila 7 synůw (*čjslo 7.*), mezi nimiž Kršna poslednj byl. Tohoto samého ochránila matka Devagui a otec Vasudewa, kupec a magitel statku; ostatnj synowé zawražděni byli od krále a ugce. Když Kamsa i Kršnu zamordowati hledal, rodičowé geho na útěk se dali; když pak prudký a nebezpečný potok *Jamuna* (potok smrti a pekla) přebředli, měli průwodce a ochrance hada *Kali* čili *Kaliga* (sr. lat. caligo, a slaw. kal kaliti) genž hlawu djtěte nesa ge před horkem slunce a deštěm chránil. Krišna když odrostl, přemohl a potřel wšecky potwory, které k geho záhubě posjlal Kamsa, anobrž i tohoto samého a wšudy mnohá i gistá znamenj swého božstwj na gewo dáwal. Ztráwil mladost mezi mladými pastýřkami w žertech a hrách kde sobě i manželku wywolil gménem *Radha*, přetwořenau bohyni Lakšmi; hral podiwně na pjšťale, pásl kráwy w lesech a mezi kwjtjm, odkud gméno *Govinda* (Howad pán, Wolos Wel-eš, Walach) dostal; přemohl hada Kalinak, potworu genž geg tisjckráte owinula, kterémuž hadowi on gen hlawu patau potřel; wyswobodil otce a matku ze žaláře; bogowal s Pandy proti Kurům; zasnaubil se s osmi kněžnami; oswobodil 16 tisjcůw kněžen z wězenj obrowského krále Bhumasura (sr. Bosor, Bosorka), kteréž wšecky za swé manželky pogal. Pak sobě skrze stawitele Visvakarma na morském ostrowě (sr. ostrow Rana, ostrow Tollensee u Retry) město a sjdlo stawěti dal pod gménem *Dwarka* (t. g. dwůr), we kterém každá z geho 16008 manželek krásný, zlatem a drahým kamenjm stkwaucj, palác měla. Wšecko toto stalo se přes gednu *noc* (Ratra Retra = tma, noc) od wečera do rána. Každá z těchto manželek zplodila mu 10 synůw, kteřjž ale nenásledowali cnostj otce, proto od Swatého Durkasa prokleti byli. Na to hotowil se Krišna swět opustiti w 125 roku swého wěku, zaspaw pod stromem lukem od lowce Beren w patu podstřelen byl a umřel. W sedmi dnech (*čjslo 7.*) po smrti Krišnowě město Dwarka bylo se wšjm co w sobě obsahowalo od moře pohlceno (sr. Wineta). Neyprwněgšj manželka Kršnowa, kterau sobě geště gako pastýř zwolil byla Radha: této spolu s njm rowná pocta w Indii wzdáwána býwá, anobrž gest sekta, která gi gedinau wzjwá a ctj. Wšickni Krišnaité (ctitelé Kršnowi) magj dwě bjlé čářky na čele, mezi nimiž se čerwená bodka nalezá, poněwadž Kršna sám slunce na čele nosil. Přetwora tato boha Kršny a wogna s Pandawany sběhla se asi 1000 let před narozenjm Kristowým. Wyobrazenj Krišny rozličné gest, u *Dappera*, *Asia*, *S.* 103. toto se nalezá. „Kršna wird abgebildet mit 4 Armen, davon der eine von den beiden Linken etwas erhaben ist und mit dem einen Finger auf die ober ihm schwebende Kuh Kam-

doga zeiget. Der eine rechte Arm geht niederwärts und scheint ein *Horn* (sr. roh Swatowjtûw) in der Hand zu halten. Die andere rechte und linke Hand scheint eine Pfeife an den Mund zu halten, gleichwie die Füsse zu tanzen das Ansehen haben; eine goldene Krone mit unterschiedlichen Spitzen und mit Perlen und Edelgesteinen gezieret, glänzt auf seinem Haupt. Das Kleid ist auf indianische Weise prächtig und weitläufig. Um die Schultern hängt eine lange Binde (sr. Krodo a geho opasek)." — *Paullin. Syst.* Brah. p. 146. „*Kršna* rem nigram denotat, *kršna varnam* color niger est: proinde Deus Vishnu in Krshna incarnatus personam *nigram* indicat, et revera Vishnu sub hac incarnatione *niger* pingitur. Ex collo lotum florem appensum apertumque gestat; in planta pedum et vola manuum quadrangulum descriptum habet, in cujus medio prominet punctum, quod solis vel turpis lingamici cultus indicia et mysteria continet. In nonnullis simulacris, statuis, picturis Krshna nigra facie stans juvenili forma et fistula canens (sr. w Slowu o Pluku Igor. Bajan zpěwec wnuk Welesûw t. g. Kršnûw) exhibetur; ad latera adstantes mulierculas pastoritias; haec simulacra omnia vitam ejus *pastoralem* satis indicant. In Vocabulario Amarasinha S. 1. inter nomina Vischnu sequentia vocabula deo Krshnae attribuuntur: *krshna* niger, *keshava* crinitus (sr. kosa), *madhava* deae Má seu Lakshmi maritus nempe Vishnu, *punarikáksha* oculos habens loti floris, *madhuribu* hostis, adversarius Madhu gigantis, *vanamáli* serta florum portans, *Kamsaradi* Kamsa regis occisor. Strana 79. Vishnu haec epitheta gerit 1) *Nárajena*, aquarum incrementum; 2) *Krshna* seu niger; 3) *Vaygunda* a loco seu coelo Vajgundam in quo residet (sr. Wojkuta, gontina); 4) *Damodara* quia signum seu vestigium pedis impressi gerit in ventre; 5) *Govinda* quia pavit govam seu vaccas et adamavit mulieres pastorales Govastriguel (sr. kraw, howad strážkyně, ostřjhatelky); 6) *Garudhavagia*, quia dum e coelo suo egreditur, vehitur aquila vel ave gaerudha (sr. geřáb garab) dicta; 7) *Pidambara* quia vestes gerit coloris flavi; 8) *Čakravanni* quia manu gerit rotulam; 9) *Višvambhara* omnia sustentans, protegens et conservans; 10) *Vanamali*, quia in campis seu solitudine pastorali floreo serto fuit coronatus et aliud sertum ex collo gestabat; 11) *Gauri* Bengalinus, Gangeticus; 12) *Devaganana* filius Deae Devagui etc. Quae epitheta omnia ad ejus diversas formas et transactiones referuntur." Str. 146. „Krshna in nonnullis simulacris, statuis aut imaginibus *nigra facie*, stans, juvenili forma et *fistula canens* exhibetur" Na tuto černotwárnost a černohlawost Kršnowu wztahuge se snad gmeno *Tjarnaglofi*, Černohlaw we skandinawské powěsti Knytlinga Sage. Zdali i w ruskoslawském *Korš Ch'rš* (u Nestora) newězj *Krš-na*,

pro nedostatek dĕgůw těžko rozhodnauti: srownáwá se wšak s Kršnem w tom že *wěnec* nosil, sr. *vanamali* owěnčenec. *Govinda* změněno u Slawůw we *Wolos Weles.* Sr. *Der Adler,* Časopis 1839. Č. 2. str. 9. „*Wolos* von Wol, der Anubis der Aegyptier, der Pan der Griechen, Gott des Viehes, hatte einen Hundskopf (?). Man findet noch in manchen Kirchen die Abbildungen eines mächtigen Kriegers mit einem hundsähnlichen (?) Kopfe, und man hält dafür dass dies ein Ueberbleibsel der alten Lieblingsgottheit des russischen Bauernvolkes, des Wolos, sei. Im gegenwärtigen russ. Kalender existirt ein Heiligen-Name *Wlasy* (Wlasik), der Beschützer der Heerden und des Viehes; wenn das Vieh im Frühjahr zum ersten Male zur Weide geht, so wird das Bildniss dieses Heiligen in grosser Procession mitgeführt.“

9. *Budha-avatara* čili zgewenj boha Wišnu w Budhowi. Sr. *Vollmers Myth. S.* 496. „Buddha ein indischer Religionslehrer oder Stifter. Der Cultus heisst von ihm Buddhaismus, und besteht jetzt in dem eigentlichen Indien nicht mehr, da er durch die Braminen von dort verdrängt wurde, allein wie uralt diese Lehre auch ist, hat sie doch jetzt noch zahlreiche Anhänger (Budhisten) in Ceilon, Birma, China, Japan und Tibet, — ja man glaubt sogar, dass sie auch nach Norden und Westen gewandert und am schwarzen Meere, Kolchis, in Mingrelien, in Thracien sich niedergelassen und den ersten Grund zur Civilisation der Griechen gelegt habe, selbst in der Odins-Religion (der Skandinavier) will man Spuren des Buddhaismus entdecken. Buddha ist 1029 vor Christus geboren, und wird in Indien für die neunte Avatera Wischnus, und für eine Fortsetzung der Avatera des Krischna angesehen; andere jedoch halten ihn für einen Ausfluss des Brama, gesendet, um den Bramaismus, welcher damals schon zur Abgötterei herabgesunken war, wieder zu seiner ursprünglichen Reinheit zu erheben, den Unterschied der Kasten zu vernichten, daher der wüthende Kampf der Braminen gegen den Buddhaismus. Von seinem 7 Jahre ward er in allen Künsten und Wissenschaften unterrichtet, dann vermählte er sich in seinem 16 Jahre mit der jungfräulichen Bumiga (sr. Catharina Bohra) aus der Stadt Köbälik, welche ihm einen Sohn Raholi schenkte. Da er 29 Jahre zählte wollte er in den Stand der heiligen Büsser (mnichůw) treten; schnitt sich dann selbst die Haare ab, und weihete sich zum Priester (tak i Luter). Sechs Jahre wohnte er nun an den Ufern des Flusses Narandsara; darauf beschloss er ein Heiliger zu werden, beschaute sein Inneres und blieb 7 Tage (čjslo 7) ohne Nahrung im Garten seines Hauses unbeweglich sitzen. In der letzten Nacht überkamen ihn viel Tausend feindliche Geister (tak i Lutera na Wartburku) welche er besiegte, worauf er denn am Mittag

des 8. Tages, 35 Jahre alt, unter dem Titel des Allermächtigsten unter den Mächtigen Schagkiamunis, und als ganz vollendeter Gott, die höchste Stufe der Heiligkeit erlangte. Er lebte noch 45 Jahre ununterbrochen wirksam für die Verbreitung seiner Lehre, und theilte im 80 Jahre die irdische Hülle verlassend, seinem Schüler und Begleiter Mahakya (sr. Melanchton) im Königreich Magata, in Indien, das ganze Geheimniss seines Religionsgebäudes mit, und dieser Mahakaya ist der erste Patriarch oder Heilige der Buddha Religion. Mit dem 28 Patriarchen Bodhidhorma wanderte die Lehre aus Indien nach China. In China und bei den Mongolen entstand aus ihr die Grosslamawürde. Noch jetzt findet man in Indien ungeheure Ruinen von Tempeln aus den Zeiten der Blüthe des Buddhaismus. S. 498. Man weiss nicht welcher Cultus älter ist, der des Brama oder der des Buddha. Der Buddhaismus kennt kein ewiges, unerschaffenes Wesen, keinen Schöpfer und keine Schöpfung. Unabänderliche Naturgesetze regieren das Weltall: die höchste Seeligkeit ist nur durch ein allmähliges Zurückgehen in das Nichts zu erlangen Unwandelbare Heilige, unfehlbare Geister (oder Buddhas) sollen Alle werden, und ist während vieler Millionen Jahre die Welt dahin gekommen, so hat sie ihren Zweck vollkommen erreicht, alle Buddhas gehen auf in Einen, fliessen in ein einziges *Ich* zusammen und dieses geht zurück in seinen ursprünglichen Zustand, in den des *absoluten Nichts*, zurück. (Komu se nezdá, gakoby zde Fichteho, Schellinga, Hegela a giné německé mudrce slyšel?) Historické gméno Buddhowo bylo *Šaka*= čili *Čakia-muni*. Sr. *Wiese*, *Indien I*, 1, *S.* 261. „Ungefähr tausend Jahre vor der christlichen Era herrschte in Indien ein ausserordentlicher Mann, welcher mit unablässigem Eifer und nicht ohne Erfolg daran arbeitete, den Volksaberglauben zu *reformiren* und den Einfluss der Braminen zu vernichten. Dies war *Buddha*, den die Braminen selbst als einen Avatar von Wischnu betrachten. Hinsichtlich der Periode, in welcher Buddha lebte, herrschen die grössten Meinungsverschiedenheiten. Bohlen, in seinem Werke über das ehemalige Indien (B. I. S. 313) hat fünf und dreissig verschiedene Angaben gesammelt, die hauptsächlich auf den unter den verschiedenen, der Buddhistischen Religion ergebnen Nationen herrschenden Sagen beruhen. Vier davon setzen Buddhas Erscheinung über zweitausend Jahre vor Christi Geburt zurück; die vier nächsten lassen dieselbe 1200 Jahr vor unserer Zeitrechnung stattfinden u s. w. Die Bestrebungen Buddhas waren darauf gerichtet die Religion seines Vaterlandes zu ihrer ursprünglichen Reinheit zurückzuführen. Er war von königlicher Abkunft, wählte aber einen ascetischen Lebenswandel und ergriff das sehr dunkle philosophische in Indien herrschende System.

Mehrere Fürsten, unter andern der berühmte *Vikramaditja*, nahmen Buddhas Lehre an, und vertilgten so sehr als möglich die Religion der Braminen und die Casten-Systeme. Es ist gewiss, dass die gelehrten Anhänger der braminischen Religion keineswegs ruhige Zuschauer bei dem Triumph der von ihnen mit dem Namen *Atheismus* gebrandmarkten Glaubenslehre blieben. Sr. *William Jones* bemerkt: dass die *Buddhaisten* oder *Saugatas*, von den Braminen Atheisten genannt werden; allein dies ist bloss ein beleidigender Ausdruck. Die Buddhisten nehmen eine Fortdauer, so wie Strafe und Belohnung nach dem Tode an. Sugata oder Buddha war ein Reformator, und jeder Reformator ist Verläumdungen ausgesetzt. Die Buddhisten rangen mit ihren ebenfalls gelehrten Gegnern, und dieser Streit setzte auf beiden Seiten alle Talente in Bewegung. Die Parteien wurden aufgefordert, ihren Streit in Gegenwart von Fürsten zu führen. Allein hier, wie in unzähligen andern Fällen, behielt die Macht die Oberhand; so lange als die regierenden Monarchen Buddhisten waren, mussten sich die Braminen auf Wortkämpfe beschränken. Endlich begann eine auf völlige Vertilgung berechnete Verfolgung der Buddhisten. Die Verfolgung der unglücklichen Sekte von Seiten der Braminen war höchst feindselig und rachgierig. Die Buddhisten wurden, Hände und Füsse zusammen gebunden in Flüsse, Seen und Teiche gestürzt. Die Verfolgten vergalten, sobald sich die Gelegenheit dazu darbot, diese Grausamkeiten an den Braminen. Die Verfolgung endete allerdings mit einer fast völligen Vertreibung der Bekenner des buddhistischen Glaubens aus Hindostan; allein dafür hat sich dieser in den benachbarten Ländern, wohin er schon früher durch Handelsverkehr und Reisen gelangt war, mehr verbreitet. Die von Buddha gegründete Religion wurde etwa 65 Jahre nach Chr. in China eingeführt. Die Hindus, einmahl von dem strengen Systeme Buddhas befreit, begnügten sich nicht mit ihren himmlischen Göttern oder Heroen, sondern dehnten ihre Verehrung sogar auf verschiedene lebende Individuen unter ihren Landsleuten aus. Allen Braminen, insbesondere aber den Priestern, werden göttliche Ehrenbezeugungen zu Theil (Srow. Helmoldi Chr. L. 1. C. 51. „Apud Slavos Diis dicati erant flamines; major flaminis, quam regis apud eos veneratio; rex apud eos modicae aestimationis est, comparatione flaminis).

Z tohoto widěti že slawský národ už w Indii patřil ku Bramanismu, germanský pak ku Buddhaismu: a zde má nepochybně prwnj swůg půwod a přjčinu ona odwěká nenáwist mezi Germany a Slávy, podle které byli wěčnj sice sausedé ale i nepřátelé. To už *Luden* tušil, Gesch. III. C. 2. §. 241. „Zwischen den slawischen Völkern und

den Deutschen bestand, neben der volksthümlichen, auch noch eine religiöse Feindschaft.“ Bramano-Sláwowé kaciřowali Bnddho-Germany a tito zase onyno. We slawské staršj Mythologii téměř ani šlepěge o Buddhowi nenacházjme, který w germanskoskandinawské Mythologii gest hlawnj osoba a gakoby osa wůkol njž se celá gegich Mythologie točj; lečžeby sme snad Herodotowy, nekdy we Wolyni a Bělorusi bydliwšj *Budiny* za sektu slawskobudhistickau drželi a od Buddha Budini tak odwodili gako od Sláwa Slawini. Odtudto pochodj i totožnost a předce i rozdjlnost Mythologie germanské a slawské: totožnost z časůw předbudhistických, rozdjlnost z časůw roztržených budhistických. Skaumatelé národnjch starožitnostj nalezagj i w budhistickém a germanském stawitelstwj welikau podobnost; budhistické chrámy w Indii gsau w tom slohu a wkusu budowány, we kterém gothické chrámy w Europě: totiž wysoké, wěžaté, končité, okrasami obtjžené. Indický Budhaismus se i w Europě, gmenowitě w Němcjch, zase opětowal a znowuzrodil. Co Budha byl w Indii, to byl Luter w Europě: oba reformatorowé, oba mnichowé, oba w manželstwj wstaupiwšj. Slowo *Budha* pochodj od *budh* t. g. bdjti buditi, bodrý, badati, wěděti; Budha tedy gest člowěk bedliwý, bádagjcj bodrý múdrý, mudrec mudrák. Budhisté gsau w Asii co mudrcowé a philosophowé: i Němci se posud s philosophij neywjce zanášegj; Budhisté powažowáni býwagj w Asii co kacjři, atheisté, naturalisté, rationalisté: tak Germanowé w Europě. Sr. *Paullin. Syst. p.* 154. „Budham, seu corrupte scriptum Buddam, Buttam, Pout, Voden, Both, hunc eundem philosophum, sectae Budhisticae institutorem, atheum, cultus Indici innovatorem esse autumant Angli Calcutenses. Ita corruptum est Scandinavianum seu septentrionale *Wod*, *Vod*, vel *Odin*, et Sinense *Fo*. Budha vocatur *Dhermaragia* i. e. virtutis rex. In hoc vocabulo quod per litteram *dh* incipit, nationes aliae antiquissimae samscrdamicae linguae imperitae, et quae sola fama aut ex communicatione cum Indis nomen illud audierunt, literam *H* retinuerunt, neglecta litera *D*, quae tamen in vocabulo illo rectrix est et nominis caput. Ex hac corruptione natus est *Herma* vel *Hermes* Graecus et Aegyptius, et is quidem rex, legislator et sapiens, quia Mercurius seu Budha allegorice rex virtutis et sapiens esse dicitur.“ Zde máme kljč k wyswětlenj toho, co znamená když latinštj dégopisci (k. p. Tacitus, Varnefrid atd.) řjkagj že Germanowé ctili *Merkura*; Mercurius gest tu to, co Hermes, Herma Dherma t. g. Buddha. — Sr. *Hammer*, *Jahrb. d. Lit. II. S.* 320. 324. „Die Identität des *Buda* mit dem skandinavischen *Wodan* dürfte aus vielen Gründen nicht zu bezweifeln sein. Ausser dieser Namensähnlichkeit und der Uebereinstimmung des Wodans- und Budas-

Tag,

Tag, welche beiden derselbe Tag der Woche (nämlich der Mittwoch) sind, treffen noch so manche andere Namen und Dinge der samanischen und skandinavischen Mythologie überein; wahrscheinlich ist es auch, dass *Buda* derselbe mit dem gallischen *Teutates*, mit dem deutschen *Tuisto*, mit dem phönizischen *Tot*, mit dem aegyptischen *Taut* und *Hermes* sei. Budha führt noch heute den Beinamen *Tat* oder *Datta*, d. i. Vater. — Der Name Budhas ist auf Ceylon auch Samana d. i. der Allerheiligste, und in den Ländern jenseits des Ganges *Kodama* oder *Gotama*, welches unverkennbar das Stammwort des persischen *Choda* und des deutschen *Gott* ist. Buda ist derselbe mit dem *But* der Tibetaner und Tartaren, mit dem *Put* der Siamesen, mit dem *Fo* der Sinesen, mit dem *Wodan* der Skandinaven." W Indii se gmenuge třetj den w týdni *Budhavaram*, staroněm. *Wodanstag*, englic. *Wednesday*, holland. *Woensdag*, šwed. a dán. *Ons dag*, *Odins dag*. Od slowa Kodama, Gotama, Gott, pošlo snad i gméno *Goth Gothowé* t. g. ctitelé Budhy. — Gmeno *Gott* u Němcůw tak pošlo od gegich neyhlawněgšjho Boha *Kodama Gotama Budhy*, gako gméno *Bůh Boh* u Slávůw pošlo od gegich neyhlawněgšjho boha *Bhagavat* genž gest přjgmenj Wišnuowo w Krišna-avataře. Se slowem *Kodama Choda* srow. wend. *Chud Chudák* (zlý bůh), a rus. *chudožestwo* (půwodně čáry potom uměnj).

10. *Kalenki-avatara* čili zgewenj boha Wišnu we způsobě bjlého koně. Sr. *Dapper*, *Asia*, S. 103. „Kalenkyn oder Kelki ist ein weisses Pferd, welches in dem Himmel auf dreien, oder wie die Indianer es selbst abbilden auf 4 Füssen stehet, und den vordersten davon aufhebet. Es ist prächtig mit Sattel, Zaum, und andern köstlichen Ross-Zierathen versehen. Vor ihm steht ein König (t. g. Wišnu co Krišna) in herrlicher Kleidung, mit einer Krone auf dem Haupt, und einer langen Perlen-Schnur um den Hals, welche ihm bis auf dem Bauch herunterhängt. Zu Anfang dieses Avatars werden die Benjanen (wie sie vorgeben) sehr gottesfürchtig leben und folglich auch sehr glückselig sein, nach etlichen Jahren aber nichts als gottlose Stücke und Tücke ausüben. Und diese Bosheit wird fortwähren bis 405570 Jahre werden vollendet sein; alsdann werden die Sünden der Menschen dermassen zunehmen, das Kalenki sein rechtes Bein, zur Strafe der Sünden, wird niedersetzen, wodurch er die Erde so hart drücken wird, dass es die Schlange Seesja unmöglich wird erdulden können; und die Schildkröte, welche diese Welt unterstüzt, wenn sie diese greuliche und ungewöhnliche Last empfindet, wird in die Tiefe herunter stürzen und sich also der Last, welche sie nicht länger ertragen können, entziehen. Auf solche Weise werden alsdann die Inwohner der

Welt in dem grundlosen Abgrund verderben. Und wird nach dem Verlauf gemeldeter Zeit der zehnte Avatar und die letzte Denkzeit ihr Ende nehmen, auch sofort der erste Avatar des Mats (ryby) wieder seinen Anfang nehmen." — *Paullin. Syst. Brah. p.* 162. „Decima et ultima incarnatio dei Vischnu erit in equum nomine *Kalighi*, alis instructum, capistro alligatum, ephippio et stragula exornatum. Equus hic albus et generosus conducetur a quodam rege, qui manu sua portabit *ensem* evaginatum atque ad castigandum interficiendumque opportunum. Cumprimum equus ille pede suo, quem nunc in aëre suspensum sustinet, terram tetigerit, Vischnu deus in regem illum equi conductorem incarnatus incipiet punire et occidere perversos reges, totumque genus humanum delere, atque terra ipsa contremiscet, evertetur et succumbet. Altera nova incipiet aetas, novi coeli et nova terra." *Vollmer Myth. p.* 997, 1545. „*Kalighi.* Sobald die jetzige Zeitperiode Kali-Dschug soweit vorüber ist dass nur noch 780 Jahre von derselben bleiben, wird Wischnu erscheinen: bis dahin haben wir jedoch noch einige Zeit zu warten, denn diese vierte oder letzte Periode (Kalijug) dauert, nebst der ihr zugehörigen Götterdämmerung, noch 1200 Götterjahre, oder 438.000 unserer gewöhnlichen Jahre. In diesem letzten Zeitraum wird ein König aus der niedern Kaste der Schudras herrschen, welcher alle Gräuel der Anarchie über Indien heraufführen wird durch seine Grausamkeit und Tyrannei, indem er die niedere Kaste der höheren gleich machen will was nun einmal, da sie aus verschiedenen Gliedmassen Brama's entsprungen, gar nicht möglich ist. Dann wird ein frommer Bramin, der diese Frevel nicht dulden will, von ihm zum Tode verurtheilt werden, welches das grösste Verbrechen ist, das ein Tyrann begehen kann: in diesem Augenblick wird die Erde sich öffnen, der Gott Wischnu wird in seiner zehnten Verkörperung aus derselben emporsteigen, als *Kalighi*, auf einem *weissen Ross*, welches geflügelt ist, und in unbegreiflicher Schnelligkeit ihn von Ort zu Ort trägt. Mit einem flammenden Schwert vernichtet er zuerst den König, dann auch alle andern bösen Menschen: nun regiert er als König 80 Jahre, während welcher er überall Tugend und Unschuld wieder einführt. Mehrere Nachfolger, die er haben wird, machen, wie er, die Religion und die Erhebung der Braminenkaste zu ihrem Hauptzweck und sind deshalb vortreffliche Regenten, bis am Ende des grossen Weltalters die vollkommen gereinigte Welt in den Himmel aufgenommen wird. — Eine andere Mythe nennt Wischnu als Kalighi selbst ein Pferd, welches schon seit Anbeginn dieses Weltalters im Himmel steht und zwar auf *dreien* Füssen, weil *drei* Weltalter vorüber sind; sobald sich das vierte *Jug*, seinem Ende nahet, senkt das Ross seinen vierten Fuss

und tritt mit demselben die Erde in den Abgrund. Bis dahin schläft Wischnu, auf dem Milchmeer schwimmend, auf dem zusammengerollten Ringe der fünfköpfigen Schlange. Man glaubte übrigens in diesen und den vorigen Jahren die zehnte Avatara des Wischnu bereits erfolgt, indem sich ein Cretin, ein fast stummer, völlig blödsinniger, aber äusserst starker Mensch, mit einem Kopfe, in dem man Aehnlichkeit mit dem eines Pferdes finden wollte, an mehreren Orten Indiens sehen liess. Alle Wahnsinnige werden in den Morgenländern für Heilige gehalten: und so wiederfuhr auch diesem das merkwürdige Glück, als Wischnu angebetet zu werden, bis sich die Braminen hinein mischten und erklärten, dass noch keine Zeit zur Verkörperung des Wischnu als Kalighi sei. Die brittische Regierung hob den Menschen auf und verwahrte ihn in einem Hospital, und seit dieser Zeit hat man die gefürchtete zehnte Erstehung Wischnu's wieder vergessen."

Tento indický *Kalighi*, *Kalenki*, *Kalkyn* gest náš Běloň Swantewitûw w Arkoně: sr. *Saxo Gramm.* *L* 14. „Ingens in aede simulacrum quatuor capitibus (srow. čtyři jug, wěky) totidemque cervicibus mirandum perstabat. Haud procul *frenum* ac *sella* simulacri, quorum admirationem conspicuae granditatis *ensis* augebat, cujus *vaginam* ac copulam praeter excellentem caelaturae decorem, exterior argenti species commendabat. — Peculiarem *albi coloris* equum titulo possidebat, cujus jubae aut caudae pilos convellere nefarium ducebatur. Hunc soli sacerdoti pascendi insidendique jus erat. In hoc equo opinione Rugiae, Svantovitus adversum *Sacrorum suorum* hostes bella gerere credebatur. Cujus rei praecipuum argumentum exstabat, quod is nocturno tempore stabulo insistens, adeo plerumque mane sudore ac luto respersus videbatur, tanquam ab exercitatione veniendo magnorum itinerum spacia percurrisset. Ad auspicia equus a sacerdote e vestibulo *cum loramentis* productus." — Sláwowé na ostrowě Rána domnjwali se, že tato poslednj Avatara Wišnuowa nastala giž s přinešenjm křesťanského náboženstwj k nim a s pronásledowánjm gich od Křesťanûw zwláště od cjsaře Ludwjka II. Proto *Swatého Vita*, patrona Korbejských mnichûw, genž gim prwnj křesťanstwj kázali a chrám ke cti mučennjkowi Vitowi na ostrowě Ráně wystawili, tohoto křesťanského Vita považowali Ráni co desáté a poslednj wtělenj čili přetworu boha Wišnu; tak gako onen Cretin w Indii též za boha Wišnu w této avataře držán byl, Ludwjka pak opanowatele ostrowu Rány, podmanitele Sláwûw, hubitele gegich bohûw a náboženstwj drželi za onoho krále genž před tautò avatarau panowati a ukrutnost prowozowati měl. Sláwowé Ránštj zprawowali se zde podle gegich nábožných knih, ant w knize Bagavadam C. 1—3, přeložené u Majera I. S. 241. toto stogj:

„So oft die Erde von ungerechten Tyrannen beflekt ist, erscheint dieser Gott (Wišnu) jedesmal unter einer vorzüglichen Verwandlung, sie von diesen Ungeheuern zu befreien." A w knize *Bhagavat-Džita* (Asiat. Mag. II. S. 107) takto sám Wišnu mluwj: „Ob ich gleich meiner Natur nach, weder dem Geborenwerden noch dem Sterben unterworfen, und selbst der Herr aller erschaffenen Wesen bin, so nehme ich doch, da ich meiner Natur gebiete, aus eigener Kraft eine sichtbare Gestalt an. So oft die Tugend sich dem Verfalle nähert, das Laster und die *Ungerechtigkeit* siegen, so oft mache ich mich sichtbar: und auf diese Weise erscheine ich zum Heile des Gerechten, zur Zerstörung des Bösen." Pročež to nenj bágka ale děg skutečný co *Helmold*, *Saxo Gramm.* a g. o Swatém Vítowi pjšj, srow. Helmold *L.* 1. *C.* 6. „Tradit veterum antiqua relatio, quod temporibus Ludovici II. egressi fuerint de Corveia monachi, qui Slavorum salutem sitientes, impenderunt seipsos ad subeunda pericula et mortes pro legatione verbi Dei. Peragratisque multis Slavorum Provinciis, pervenerunt ad eos qui dicuntur *Rani* sive Rugiani, et habitant in corde maris. Ibi fomes est errorum et sedes idolelatriae. Praedicantes itaque verbum Dei, omnem illam insulam lucrati sunt, ubi etiam *Oratorium* fundaverunt in honorem Domini ac Salvatoris nostri Jesu Christi et *in commemorationem* Sancti Viti, qui est patronus Corvejae. Postquam autem mutatis rebus, Rani a fide defecerunt, statim pulsis Sacerdotibus atque Christocolis, religionem verterunt in superstitionem. Nam Sanctum Vitum, quem nos martyrem ac servum Christi confitemur, ipsi pro Deo venerantur, creaturam anteponentes Creatori. Nec est aliqua barbaries sub coelo, quae Christocolas ac sacerdotes magis exhorreat. *Solo nomine S. Viti* gloriantur, cui etiam templum ac simulacrum amplissimo cultu dedicaverunt, illi primatum Deitatis specialiter attribuentes." A opět týž. L. 2. C. 12. „Tenuis fama commemorat, Ludovicum, Caroli filium, olim terram Rugianorum obtulisse *Beato Vito* in Corbegia, eo quod ipse fundator extiterit Coenobii illius. Inde egressi praedicatores gentem Rugianorum sive Ranorum ad fidem convertisse feruntur, illicque Oratorium fundasse in honorem *Viti* martyris, *cujus venerationi provincia assignata est.* Postmodum vero, ubi Rani a luce veritatis aberrarunt, factus est error pejor priore; nam *Sanctum Vitum*, quem nos servum Dei confitemur, Rani pro Deo colere caeperunt." Tak *Saxo Gramm.* L. 14. „Rugiani quondam a Carolo caesare expugnati, *Sanctumque Vitum* Corvegiensem, religiosa nece insignem, *tributis colere jussi*, defuncto victore, libertatem reposcere cupientes, servitutem superstitione mutarunt, instituto domi simulacro, quod *Sancti Viti* vocabulo censuerunt: ad cujus cultum, contemptis Corve-

giensibus, pensionis summam transferre caeperunt, affirmantes domestico *Vito* contentos, externo obsequi non oportere.“ *Swatý Vitus* byl šlechtický mládenec rodilý w Sicilii w městě Lukanii, kde geho otec Hylas, geště pohan, městským Raddau byl; na rozkaz Diokletiana cjsaře byl mučen spolu i s Modestem a Crescentiem; tělo geho w Řjmě pochowáno, odtud r. 755 do Pařjže, odtudto r. 836 do Saské Korbeje (nad Wizerau řekau), a odtud po dowolenj cjsaře Otty skrze Wáclawa, české knjže, do Čech přenešeno. Čtyry hlawy a krky na modle Swatého Wjta na ostrowěRáně představowaly snad čtyry *wěky* swěta čili *jugy*. — Zdá se že Swatowjt půwodně gen *Wjt* slul, gakž Saxo wýslowně prawj „affirmantes domestico *Vito* contentos“—, důwodem toho gest i půlostrow Ranský *Wjtow* (ne Swatowjtow „insula Archonensis *Withora* čti Wjtow“) na němž chrám i modla stály. Svanto = čili Swato gen pozděgi předkládáno totiž po domnělé avataře, a pošlo od křesťanského *Sanctus Vitus* čili *Sacer Vitus*: „Simulacrum ficto Sacri Viti nomine insignitum.“ Tomu naswědčugj i saugmena *Witoljub, Witislaw*. — Anobrž i w čjnské Mythologii sluge ind. bůh Wišnu *Vitek*, sr. *Vollmers Myth.* str. 1529. „*Vitek*, ein berühmter Götze der Chinesen, welchen dieselben hoch verehren da er die Erde und das Reich der himmlischen Mitte von den Ungeheuern, welche dieselben verwüsteten, gereinigt hat.“

Samo indické slowo Kalenkyn Kalky, Calinga Caligi, bjlého koně značjcj, ze dwau částek složeno gest, z *Kal Kali* a *Ga Ka*. S prwnjm totiž *Kal Kali* = bjlý, srow. naše *Kal Kalý* (t. g. bjlý, bjlá barwa a krásná barwa u Sláwůw totožné, sr. beli dwor, Beli Grad, Bělohlawa), slow. *kaliti* t. g. bjliti, lat. *calx*, něm. der *Kalch*. Druhá část slowa *Kalky Caligi Kalinga* pochodj od koř. indického *ǵá ǵam*, t. g. gjti hnauti se, honiti, hýbati; *ǵa* partic. gdaucj běžjcj, *ǵana* hon shon sběh, odtud gména mnohých zwjřat a wěcj k. p. *ǵa-tra* membrum, corpus (sr. hánky, shýbadla), *ǵač* slon, *turaǵa* kůň (*tura* celeriter, *ga* iens), *aǵa .aǵam* (non iens, non se movens) arbor, mons; *paraǵa* transiens, přegitj; *apaǵa* woda gdaucj, řeka, *ǵo* bos, terra (sr. howado, země); odtud i *ǵa ǵi ki kyn* (k. p. Palakyn, Samokyn) naše kin kon kan (Polkan) kůň. — Sr. *Jahrb. d. Lit. II. S.* 299. „Das Pferd wird, laut einer Stelle in dem Weda, gleichsam als ein Surrogat, für alle andern wilden und zahmen Thiere, deren Gesammtheit das Urwesen vorstellt, betrachtet.“ Swatowjt Arkonský měl čtyry hlawy ke čtyrem stranám swěta obrácené, tak i Brama tak i Šiwa půwodně čtyry hlawy měli, odkud zawjrati lze, že Swatowjt w Arkoně wlastně slul Wišnu.

PŘJGMENJ A PŘETWORY BOHA ŠIWA, SIVA.

Agni sr. Oheň.

Artanari, Artanarissura (dle Paullina Syst str. 86 *arta* půl, *nar*=muž, *issura* duch, bůh) Polomužbůh; Ženomuž. *Pierer* I. *S.* 201. „Artanarissura eine Darstellung des Schiwen wo er mit seiner Gemahlin Parvati in eine Gestalt vereinigt, halb Mann, halb Weib geformt ist. Schiva vereinigt nämlich beide Geschlechter in sich, ist als Mann Schiwa, und als Weib Parvati.“

Bagis, sr. *Bog Boh*; Jahrb. d. Lit. II. S. 29. „Ob aus dem Beinamen Sivas: *Bagis* der Name des Bachus entstanden sei, wollen wir dahin gestellt sein lassen.“

Bhawa existere faciens, generans; sr. býti býwati, bawa bawiti.

Bhima terribilis horridus, (od *bhi*= báti se a trpné koncowky *m ma* gako od zna znám, widom, ljubim, notus, visus, amatus, neb amandus, timendus) sr. *Bobo Bobák Bubak*, *Baubau*, a Dubrownické *Bembel*. Bobo gest tedy co bázeň bogazeň wzbuzuge, čeho se *báti* slušj t. g. strašidlo. Sr. i *Tras* bůh bázně

Bhudeša daemonum dominus, sr. Budiš gména osob a mjst.

Čandrašegara lunam in capite portans.

Devaniši deus urbis Niša (nox).

Esvara, Išvara dominus, wiz *Iśa Esa*, sr. pols. *Jesse Jeś* (u Guagnina a Dubrav.)

Gängadhara Gangam fluvium in capite portans.

Geda crines seu capillitium horridum et intextum (tak se wyobrazuge Bembel), sr. Kykimora (*Kyka* = dlauhé wlasy) sr. Kosmatý (čert), Kosmatice, koláč.

Gheda clava, sr. *gvozď*, *hvozd* ferrum; *hwozd hwozdjk* = hřeb, kljn železný; *gisd* clavus, Dobr. Slowanka str. 21.

Giriša montis vel montium dominus; Hořipán, Horoš: Karant, Karent, Karpat, Horvat, sr. Parvati.

Govrišdhvadž (*go* bos, *vriš* taurus, *dhvadš* vexillum) taurum in vexillo habens.

Haimavat roris, humoris, hyemis dominus, sr. Zimowat.

Hara destructor, sr. hořjm hárám, háránjm zkaziti, zpáliti: sr. čes. wykřik. Hara Hera Herež! čert Hara. *Dalim.* 76.

Hutasawa Ohnislaw, od koř. *hu huta* = oheň a *sawa* = sláwa.

Iša *Eśa*, *Isa Esa* Dominus, (od *iś* dominari; imperare) sr. pols. *Jesse*.

Išana dominus.

Išvara dominus; **Mahešvara** Magnus dominus.

Kala, Maha-Kala bos, nomen bovis quo vehitur Siva. (sr. Bernolák. Slowár II. str. 862. „Kajla, nomen bovis.“) sr. kel, kláti rohami, kálati. (Cornupeta). W ilurské Pagodě Parlanka představuge se Šiwa, wedle Brama a Wišnu, we způsobě *buwola* (sr. Dharma) wiz Anquetil. Voy. p. 242. Sr. Stádo, Stádnjk (taurus), Stadjn (Stettin město), Stadice, Stadiči, Stodoroni.

Mahadeva magnus deus.

Mrdha Mrtha pertinax, pugnax, bellator, occisor, sr. mordař, usmrtitel: sr. *Merot*.

Mrthjugeja mortis victor.

Múri bos. sr. Kala, Pašu.

Nilokanda nigrum vel violaceum collum habens, (sinohrdlička); sr. Siva, slow. siwé oči = modré.

Nilohida rubrocaerulei visus.

Parašiva Pra-Šiva (když se oboge pohlawj spogugjcj předstawuge, tak se nazjwá.)

Parasati Pra-Gsaucnost Pra-bytnost (oboge pohlawj předstawugjcj.)

Pašubadi bovis dominus, vel maritus, vaccae h. e. Bhavani (*pašu* bos et vacca, odtud ctitelé Siwowi slugj Govamsuami, Gosvami vaccarum domini).

Parvat mužská polowice, Parvati ženská, montis Meru dominus; sr. Porevit, Barovit; sr. Zutibur Swatý Bor; Brdo, Karpat, Karant.

Porenut to samo co Parvat, od sanskr. *Par* = Bor, hora, a *nat* genius, dominus.

Pra-srinpo u Tibetanůw.

Rudra flere faciens (sr. rus. rydati = plakati); podle Pierera gest *Rudra* der Blutige, sr. Rudý-červený, a *serb*. Krwnik.

Sarvagna omniscius.

Šankara metum faciens, sr. Bhima, strašidlo.

Šastava vindex.

Šiwa Siva prosper faustus; felicitas, prosperitas. srow. Dažbog.

Šuli tridente (vel hasta) instructus, sr. Sula Sulice sudlice; slup.

Triburandaga tres urbes vel regiones inhabitans: coelum, terram, infernum.

Trilokena tres oculos habens; sr. tři a lukno, třiluknjk.

Trinetra *Trinitra*, *netra nitra* oculus, tres oculos habens, sr. Nitra město, řeka, krag.

Vršadvadžia pluviam, tempestatem, fulmen et tonitru producens. sr. Prškowůdce.

Umapati Umae deae conjux.

Vamadeva crassi pigmei corporis.

Villa arcus et sagita (dle Paullin. sr. *Vilapati*), sr. Wila Wily Vilenica u Serbůw, Slowákůw a Čechůw.

Virubakša deformes, terribiles oculos habens.

Přetwory:

Hanuman bůh opic, gezdjcj na psu, kterýžto pes na cti boha podjl má.

Sluha a wykonawatel saudu Šiwowa gest: *Jama*.

Ženská polowice boha Šiwa:

a. *Dobré powahy:*

Adikumari prima virgo, sr. Komari, Kumari.

Ambigei, sr. Ama Uma a bhaga.

Bhawani bytj býwánj dáwagjcj, sr. Zlatá *Baba* bohyně porodu, sr. *Bába* porodnj, *Babice* Babenj, Babictwj; sr. Bába babička koláč; sr. Slepá Baba; Geži-Baba; Babigura, Babjhory.

Devimata deorum mater.

Gauri *Gauridewi* domina.

Haimavadi Himala montis habitatrix; item humoris et roris domina; Zimovata, Zimopanj; sr. Rusalky Rusadla; sr. serb. Bjla Oblakiňa t, g. Wjla (Zorica od Milůt. str. 9.)

Isi Isani Iši Išani domina, sr. *Prwjeseň*, *Wesna*; w Březnu malý Swátek Durgy; Jesen, Jasni (Vacer.), rus. Oseň, w Zářj welký Swátek Durgy; sr. Egypt. Isis; sr. Geseň (smutná powaha.)

Išvari domina: **Mahešvari** Magna domina; (sr. slow. *Mah*-Murienda); **Paramešvari** Summa domina.

Kartjaiani factrix creatrix.

Manassa voluntas domini (sr. Mjněnj, manutj).

Parvati *Parasvadi* montium domina; sr. *Porvata* u Waceráda; sr. Br'do bardo berdo, bradlo, Zábrdy Podbrdy; brdý, á = strmý, přjkrý, náhlý; sr. snad i *Bor* Wald, Kieferwald; sr. Babigura.

Sarvamangala universalis voluptas vel felicitas, sr. *Semargla.*
Sarvani Wšeho panj.
Sakti, Šakti Para-Šakti vis, potentia energetica, virtus; sr. pol. Sok, Sjkati, sjčeti scáti šťáti Ščawa Šťáwa Ščawel ščowjk šťawice; sr. sosati cicati Cecek, Cica bohyně sorab.
Sivá Šiwá bona, sr. Siva w Ratiboře.
Uma domina, sr. něm. die Amme Hebamme; u Serbůw gest *Uma Umo* wykřiknjk, gako *Davor' Breber*, a osobné gméno, sr. *Pjesme* I, str. 238.
Vila sr. serb. Bjela Wjla; Srbs. Pjesme od Wuka II. str. 244. „Bjla Wjlo, grlo te bolelo!" W tomto dobropowahém smyslu sluge Wjla Sláwům lat. Nympha, sr. *Stullii Lex.* I u Indůw se Lingam ozdobuge kwjtjm a ljstjm zrostliny *Vilapati* t.g. Nymphea Lotos, sr. Norbertus Mission. ap. Paull. p. 32.

b. *Přjsné, smutné, černé, zlé powahy:*

Amá, sr. Uma, něm. Amme, sr. Mama Mamka.
Bhadrakali Vadrakali Vatra-gali Bhatragali, *Kalí.* Se slowem *Bhadra Vatra* sr. slow. *Jaga*-Baba, *Ježi*-Baba t.g. ohniwá čili watřiwá Bhavani; w sanskr. *jag*-ogeň agni, watra; *jadž*-watřiti, páliti. Se slowem *Kali* sr. Klimba (gako Stri-Striba Daž-ba); sr. Gál Gála Hawel (Galli festum) národnj obřad u Slowákůw (i u Indůw) se stjnánjm kohauta spogený, odtud snad i gméno řeky Hawela a kmen Hawolané; Halič.
Bhagavadi Bohowatá, swatá, ze gména Bhagavadi powstalo w ustech indického lidu *Pagodi Pagoda,* sr. slaw. Pogoda Pohoda, obět dar neb koláč gj obětowaný slul Pagať, Pogaťa, Pagáč. Ze gmen Jaga-Baba a Pagoda powstalo snad české Gahoda-Baba.
Durga, Druga, sr. Družbadlnice, Družebná neděle, Družbanec: Drúh Drúk: sr. serb. Dyrek-Balken, Pflock, sr. *Dyrsa* bohyně Přemyslowa.
Gaengadevi, dea fluvii Ganges.
Gauri Gangetica, Bengalina, animas eorum *judicans* qui in fluvio Gange loti et expiati exspirant; sr. Sudice.
Išvari Esvari domina.
Kali nigra, obscura, fusca, vindex; wiz Bhadrakali: sr. Morena, Smrt, Smrtná neděle, Černá neděle (u Polákůw); Kysel, Kyselica. (W serb. národnjch pjsnjch od Wuka I. str. 316 naležá se geště „*Kalooka*" mjsto černooká).

Komari, **Kumári**, puella (a 10—12 annum), sr. ind. *kaumara* pueritia, gaudium, lusus, jocus; sr. slaw. *skomrach skomoroch* ludio, joculator; sr. Kamari Skamari národ, ctitelé bohyně Komari; *Karamzin* Is. I. 58.

Mariatale Marijammai, **Marima**; sr. Mořena, Ma-Muriena Mah-Murienda, (t. g. Weliká Muriena gako Mah-Ešvara, Má-Lakšmi Ma-Iruši Ma-gura), sr. Kiki Mora.

Pracheta sr. *Parychta*; *Krok II.* 3. *str.* 3 65. „Parychta, bůžek neb strašidlo, gest powjdačka, gestli djtě na štědrý den se přjliš nagj, neb před časem gedlo, že přigde Parychta a takowým dětem břicha rozpárá." Sr. čes. Berchta = Bjlá panj. Sr. Brokuta Brochota (gména osob, mjst, kragůw staroslaw. k. p. u Cedren. 1018).

Renugei.

Rudrani flere faciens, sr. rus. rydati=plakati; dle giných *Rudrani* cruenta, sanguinea krwawá, sr. rudý, rdjti; sr. Lutice (Eumenis, Wacer.)

Vila, sr. serb. Kleta Wjla; Zorica od S. Milutin. str. 8. „Na jezeru brodarica Wjla. — Pisnu kleta kao guja ljuta" — W tomto zlopowahém smyslu sluge Wjla Sláwům *Hecate*, srow. Rosown Čechor. str. 487. „*Wýla* Hecate." U Malorusůw gest i Rusalka dwogpowahá dobrá a zlá.

Poznamenánj.

Poznam. 1. *Paullin. Syst.* 88. „Haec omnia nomina (Dei Schiva) gentiles (Indi) ex corona precatoria *rudrakšam* (růženec) dicta devotissime recitant, et hae sunt eorum quotidianae preces. — Ex his attributis videbis Shivam modo bovi insidentem, modo ex capite illius Gangem fluvium profluentem, modo furca (sr. widly), tridente, et *serpentibus* (tak i Bembel, wiz *Appendini, Notiz.* I. p. 54. a naše *Zpěwanky* I. str. 419.) instructum, modo fulmen intorquentem, modo mortuorum calvariis seu craniis undequaque amictum, modo securi aut gladio infantes dissecantem (odtud Bobo bubák, strašidlo djtek), modo varia armorum genera, ut gladium, clavam, securim, coronam precatoriam gestantem, modo cum uno tantum *Lingam* in *Joni* seu matrice posito et in conum ascendente repraesentari, modo denique cum multis manibus et plerisque his attributis simul exhiberi. Sr. *Pierer Un. Lex.* pod član. *Šiwa.* „Es scheint das Schiwa ursprünglich das Feuer, so wie Brama die Sonne, und Wischnu die Luft bedeutet habe. Als Feuer wäre Schiwa ursprünglich einerlei mit *Agni* und *Hutasa*-

wa, welche Namen in alten Gedichten ihn auch beigelegt werden (Slá-wowé tedy a Saivas čili Šivabhakter gest totožné)." Sr. *Wiese Indien* I. S. 244. „Die Verehrung Sivas hat tiefere Wurzel geschlagen und ist weiter verbreitet, als irgend eine andere. Der Gott wird auf verschiedene Weise dargestellt. Bisweilen als ein silberfarbiger Mann mit fünf Gesichtern und drei Augen in jedem Gesicht, wovon dass eine die Stirn einnahm. Er ist in ein Tiger-Fell gekleidet und sitzt auf einer Lotos-Pflanze, (Die Götter der Tartaren, Japanesen und anderer orientalischen Nationen werden häufig auf dieser Blume sitzend dargestellt.) Bei andern Gelegenheiten wird er nur mit einem Kopf gemalt, jedoch ebenfalls mit drei Augen und der Figur eines Halbmondes auf der Stirn; er reitet auf einem Stier, nackt und mit Asche bedeckt, die Augen durch reitzende Substanzen entflammt; in der einen Hand trägt er ein Horn, in der andern eine Trommel. Eine andere Form Siva's ist der *Lingam*, ein glatter, schwarzer, fast wie ein Zuckerhut gestalteter Stein, mit einer rohen, von seiner Basis hervorspringenden Darstellung des *Joni*. Es ist dieses dasjenige Symbol, unter welchem Siva am häufigsten verehrt wird. Durch ganz Hindostan sind ihm zu Ehren zahlreiche Tempel errichtet worden, wo der Joni-Lingam (die belebende Zeugungskraft der Natur) das einzige Bild ist, welches man anbetet. Siva wird bisweilen unter dem Namen *Maha-Kala* „d. i. Zeit, der grosse Zerstörer" verehrt, und bloss unter dieser Gestalt versöhnt man ihn durch blutige Opfer. Sein Bild, in diesem Charakter, ist das eines rauchfarbigen Jünglings mit 3 Augen, seine Kleidung besteht in einem rothen Gewande, eine Kette von Menschen-Schedeln umgiebt seinen Hals. Dieser Gott ist ohne Zweifel eine Personifizirung des Lebens-Prinzips, welches, von Form zu Form übergehend, zunächst beseelt, belebt, entwickelt und dann die Hülle (Scheide), in welche es eingeschlossen ist, aufreibt und vernichtet. Es ist das materielle Prinzip, welches das Universum durchdringt, und als verschieden von der grossen intellectuellen ersten Ursache (sr. Um, duma) betrachtet wird."

Pozn. 2. S přjgmenjmi Šiwowými Mrdha occisor, a Rudra cruentus, srow. *Talvj Volkslieder der Serben* I. S. 272. „Spuren altslawischer Mythologie finden sich in diesen Liedern z. B. Gott der alte Blutvergieser, Tödter: serb. Stary Krwnik, Ubijca Ubijica.

Pozn. 3. O přjgmenj Šiwowě Vila sr. *Paullin. Syst.* p. 317. „Shiva deus exhibetur in imaginibus quinque capitibus, ut generationis auctor in loto seu nymphea (u Serbůw Vila = Nympha, sr. Stullii Lex.) sedens, et subtus bovem, generativae virtutis symbolum habens. Ex 5 capitibus exilit fluvius Ganges, roris et foecunditatis symbolum. In

ipsa nymphea in qua Shiva seu *sol* sedens fingitur eidem assidet Bhavani seu Parvati (Vila), seu *luna* quae marito suo soli una manu lotum seu nympheam florem exhibet, a quo vicissim eidem a Shiva *cervus* offertur, ut nempe illa in cervi formam transiens cum eo in sylvis, hoc est in caeli latifundio, colludat. Id quod factum fuisse Bramanici loquuntur libri. Inde fortassis Graecorum Diana seu luna venatrix originem ducit, quae sagittis suis, h. e. radiis a sole acceptis reliqua animalia i. e. astra occidere fingitur, dum luce sua eorum nocturnum lumen superat et quasi occidit.“ — I w národnjch serbských pjsnjch nalezáme při Wjle *gelena* sr. *Pjesme od Wuka I. str.* 102. *Jelen i Wjla.* Kde Gelen Wjlu sestrau gmenuge: „Sestro moja iz gorice Wjlo! atd.“ Sr. i národnj pjseň *w Zorici* od *Mitin. st.* 7. kde Wjla na sedmiletém geleni gezdj uzdu a bič z hadůw sobě udělawši, šest střel do tetiwy zapne, s Markem Kralewičem zápasj atd. „Pisnu *kleta* (Wjla) kao *guja* ljuta — Dopaše joj napranicę *zmije* — Sedmaka je posjela jelena —Jednom ga je *zmiom* zauzdala, A od dwije dizgin načinila, Četwrtom ga po rebrima šiba; *Zmije* joj ga ljute prifatiše atd.“ Sr. *Paullin. Syst. p.* 99. „Bhavani ut destructrix, Kali seu nigra et vindex, capillos errectos et *serpentibus* multis amictos habet.“ — W Appendiniho Not. Istor. II. wyobrazuge se Wjla, ana kwětem owinutý třjhranjk čili troguhelnjk w lewici držj: tento třjhranjk gest i znakem bohyně Bhavani čili Parvati, sr. *Paullin. p.* 105. „Parvati s. Bhavani altissimi naturae auctoris vel solis uxor seu luna est. Solis autem et lunae symbola sunt, phallus, ignis, bos seu Apis, *triangulus*, concha, joni seu matrix. p. 219. Sectae Shivanitarum cultus coni, lingam, matrix, *triangulus* exblemata sunt. p. 221. Deam Shakti per *triangulum*, per lotum denique per lunam repraesentant. atd.“ Sr. *Vollmer Myth.* S. 452. „Bhavani, Gattin des Shiva. Die tiefsinnigen Mythen der Indier erzählen, sie sei die Gemahlin der grossen Götterdreieinheit, des Brama, Wischnu und Schiwa; die Gottheit unterredete sich mit ihr, der Urkraft (Schakti) über die fernern Schöpfungen, erhielt von ihr die Zustimmung und ihr schaffendes Wort (Om, es werde) war zugleich Bestätigung und Züstimmung. Sie schlug freudig die Hände zusammen, und die grosse Göttereinheit löste sich in eine, mit jener identische Dreiheit auf.“ Sr. třihranjk = trimurti. —

Paullin tlumočj přjgmě Šiwowo *Villa* skrze arcus et sagitta, našjm zdánjm wšak gest *Vila* to samo, co ind. *Vilapati* genž znamená slawný kwět Lotos, Kamala, Lekno a genž bohyni Bhavani gako *Šakti* (sjla Přjrody, auroda) zwláště swatý byl. Lingam, symbol Siwůw, býwal ozdobowán kwětem *Vilapati*, sr. *Norbertus Mis-*

sionar. apud Paull. p. 32. „Le ceremonie consistevano a prendere il Lingam nella mano sinistra, ungerlo di tiruniru (mast ze země a krawince), ornarlo die fiori e sopra tutto delle foglia di *Villapatti.*" Toto *Vilapati* wykládá Kleuker (Darst. d. Bram. Rel. S. 172) skrze *Lotosblume*, který kwět byl, obrazem wšeliké twořjcj moci, plodnosti a obilnosti, tak gako i bohyně Bhavani, odkud pošlo že Bhavani, Šakti, Vila Vilapati totožná gsau. Gako *Lingam Lůno* mužský aud, tak *Joni* a *Vila* (sr. lat. *vulva*, česk. *wjliti* smilniti, *wilnice* meretrix) ženský aud představowaly. Srow. *Paullin.* p. 133. „Parvati s. Bhavani id est existere faciens, generatrix, solis uxor est, cujus *muliebrem partem in symbolo Loti repraesentatam* Indi et Tibetani venerantur. Hi deam Shakti, naturam seu virtutem efficacem, uxorem Deorum Bramae, Vishnu et Shivae esse dicunt. Eam per triangulum, per Joni seu matricem, per *Lotum* (sr. Vila Vilapati) repraesentant. p. 103. Pacunar poëta Indicus dicit: in monte Meru planities est, in ea quadrata mensa, in mensa stat *Lotos*; in medio Loti triangulum, in triangulo Shiva-Lingam. Hoc itaque Bhavani, *Deae Lotos*, et Schivae Lingam est, arcanum naturae generantis. p. 110. Tres istos Deastros, Brama, Vishnu, Shiva, ex *Loto* flore, caloris et humoris prole, foecunditatis et generationis symbolo, *ob analogiam quam cum matrice habet*, enatos fuisse Bramanes fabulantur, unde etiam hi Dii in Loto sedentes pinguntur." — Z přjgmenj Šiwy a Bhavani *Vila Vilapati* t. g. Lotos powstalo pruskoslawské *Bilvit Pelvit*, čes. *Pliwnjk*, bůh hognosti, aurody, bohatstwj, sr. *Hartknoch de reb. Pruss. Diss. VIII. p.* 140. *XI. p.* 171. „Pilviti cultus: 1) Die 22. Martii (garnj rownodennost) Pilvitum Deum orabant ut largiretur gramina (sr. byl bylina, obilj, plewel) et uberem messem; 2) Mense Augusto cum jam messis avidas colonorum manus expectaret, quodsi fruges (obilj) uredine, pluviis continuis aut alio aliquo modo corruptae modicam gracilemque messem dederant, invocabat sacrificulus *Pilvitum* aliosque Deos, ne subsequentibus saltim annis largam agricolis denegarent messem; 3) Finita messe frugibusque jam collectis sub finem mensis Octobris." Sr. *Joh. Meletius* Epist. ad Sabinum de Rel. Boruss. „Litandi ritus finita messe erat talis: congregato populi coetu in horreo (sr. Obilnice) sacrificulus invocat daemones, videlicet *Pilvitum* deum divitiarum atd." Meletius, Boxhornius, Vesellius a ginj kladau *Pilvita* do počtu neyšlechetněgšjch bohůw, kamž i w skutku patřil, ant nic giného nebyl nežto co Šiva, Bhavani. Odtudto widěti, že se slowem *Vila Vilapati* i naše *bil byl bilka bylina*, *obilj obilnost* we spogenj stogj, a *Vilapati Bilwit Pilwit* gest *Bilowatý Bylowitý Obilowatý*, na obylj hogný, bohatý; ano

i češ. *Plewel Pliwnjk* tak pochodj od *byl bylina*, *Pilwit*, *Vila Vilapati*, gako *šťawel šťawnjk* pochodj od téže bohyně *Šči Šti Šakti*. We slowě O-bilj O-bilnost gest *o* toliko zbytečná předrážka gako *ruda O-rudj*, *Ragavat O-ręžowat; Bhadra Bodra O-bodrit.*, *Lada Oladky*, *Slad Oslad* atd. *Bil* a *Byl* gest gen rozdjl nářečj, aní někteřj i Wila Wýla pjšj. Poněwadž pak kwět *Lotos* čili *Vila*, *Bil Bila*, představowal i „matricem seu pudenda deae Bhavani" odtud české *Wilný* smilný, *Wilstwo* fornicatio, wjliti, Wilnice atd. Gako se u Čechůw wjce physická a tělesná památka této bohyně zachowala, tak u Serbůw a Dalmatinůw wjce mythická, duchownj a powěrečná aní tam znamená *Vila* Nympha, *Vilowit Vilowan* zauberhaft, *Vilenik* Zauberer, *Wilozmuj* Wilohad. Pamatno že i u Sláwůw gest slowo *Vila* obogjho pohlawj mužského i ženského. Tak u Čechůw ten *Wila* potupné, na zošklivenj pohanských bohůw se wztahugjcj gméno, pošetilec, blaud, blázen; sr. Dalim. 3. „Neboť gest *Wila* muž wšaký., genž sie před ženú súdj." Tak i u Serbůw: „Motowilo *Vilo!*". srow. Lojda Lajda od Lady, Lelo Lalo od Lel atd.

Pozn. 4. Linga aneb Lingam. Sr. *Paullin Syst.* p. 87. „Shiva cum fratre suo Vishnu simul concubuisse in fabulis Bramanicis traditur. et ex hoc concubitu enatum est portentum illud Indicum Phallus seu Lingam, unde etiam *lingam* hoc in *joni* seu matrice constitutum passim in Indiis in lucis cernitur, et ex constanti ac universali Indorum traditione Shivae Dei et Bhavani uxoris ejus pudenda repraesentat." — p. 188. „Indi nocte Shivaratri institutionem cultus Lingamici seu phalli celebrant mense Martio, qua etiam parvula phalli simulacra venumeunt iis, qui ea ex collo aut brachio gestare volunt." — Sr. *Jahrb. d. Lit. II. S.* 333. „Die Löven (Sing, Singam), sind mit dem Lingam überall in den Vorhöfen der Pagoden der öffentlichen Verehrung ausgesetzt." Sr. *Bopp Gloss. p.* 151. „Linga (a radice *ling* amplecti) 1) signum, indicium, 2) penis, 3) phallus." — Kořen slowa *linga*, *lingam* gest *lin*, *ga* pak tworicj koncowka. S tjmto ind. *lin lin-ga* totožné gest naše *lon lun*, *lono lůno luna*, genž půwodně značilo rodicj aud aneb něco gemu podobného k. p. hřeb, koljk, kljn. Sr *Jung. Slow. II.* 3. *str.* 350. „Lon lonek lonjk lun launek, slow. luonjk-zákolnjk, t. kolek železný do osy k zatýkánj kol u wozu, něm. die Lüne, Lone, Lünse, der Achsennagel; lonjk slowe též *hřeb* wáhy držjcj. Str. 361. Lůno lono 1) kljn, der Schoos, 2) audy rodjcj, inguina, verenda, k p. 4 Mogž. 25. 11. kdyby žena muže uchopila za lůno — utneš ruku gegj; Job 19. 24 Pročsi z lóna wywedl mne, quare de vulva eduxisti me? — 3) lůno lono der Hodensack beim Ochsen (t. g. lingam)." I slowce *kljn* práwě tak dwogsmyslné gest gako

lun lůno, aneb též znamená i *hřeb* i *lůno*: tak i *phallus*: lat. *palus*, der *Pfahl*, *piljř*, wiz nahoře str. 174. a násled. S *linga* a *lůno* srow. i lat. *lumbus*, a staroslaw. *leneo* t. g. garo, čas plozenj. Že i *luna* (měsjc) z tohoto kořene *linga lůno* pochodj a s njm půwodně stegný smysl má, wiz *Paullin. Syst. p.* 99. „Bhavani dea *luna* est, quia Shivae seu solis uxor esse fingitur et cum eo res sublunares procreat. Unde hoc generationis opus ex parte solis per *lingam* seu dei Shivae phallum, ex parte lunae per joni (sr. žena žena) seu matricem deae Bhavani symbolice repraesentatur.“ *Majer Myth.* I. S. 193. „Der Bhavani zu Ehren werden zahlreiche Feste begangen. An dem Feste *Egadši* müssen alle Weibspersonen, welche kurz vorher entbunden sind, oder deren Entbindung herannaht, ingleichen alle Unfruchtbaren, ferner alle von den Blattern Genesenen und endlich alle Ackerleute und Fischer dieser Göttin zu Ehren ein strenges Fasten beobachten. Alle sind fest überzeugt, dass der *Mond* (luna) den Gebärerinen beistehe, das Blatternfieber vertreibe, den Wachsthum der Feldfrüchte befördere und den Fischfang segne. Sie begeben sich daher ganz früh in das Meer oder einen Fluss, verrichten da ihre Abwaschungen und lassen sich dann von den Bramanen einen halben Mond oder ein anderes heiliges Zeichen das eine Beziehung auf den Mond hat (mit einer aus Kuhmist bereiteten Farbe) an die Stirne malen.“ Tak i Sláwowé, zwláště Slowáci, měsjci čili luně wplyw na plod a rod wšech wěcj, zrostlin a zwjřat, připisugj, anobrž i na porod rodiček a na krásu narozených djtek; srow. *Bartholomaeides, Com. Gömör.* p. 444. „Natos crescente seu nova luna venustiores, vetere et decrescente deformiores futuros putant. Hinc Slavis quoque enatum proverbium ut deformes *vetere luna* natos dicerent.“ — U Indůw slugj ctitelé Šiwy, zwláště Lingy čili Lingamu (t. g. Luny), Lingambhakter, Lingamitae, Lingamistae (Lunicolae) t. g. ctitelé Luny, měsjce; tak gako ctitelé Šiwy gako Slunce čili Surja slugj Sauriah Saurias (Solicolae), a ctitelé Šiwy gako Ohně (Agni) žiwelného wůbec slugj Agnimat (Ignicolae): prawdě podobno že i naši *Limigantes* (Ling antes), *Lemki* (Lengi), *Lengy-el*, a *Lini Lanai*, *Lingones Linguones*, *Linagga*, *Leinega* se gménem *Linga Lingam Luna* we swazku gsau, a tolik znamenagj co ctitelé Luny, Lunoslawi. U Luneburských Wendůw slul měsjc *Leina*, *Launa*. W některých pozdějšjch Rukopisech stogj mjsto *Linones* Hilinones Hlinones; kteréžto *h* (ğ) zwláště před *l* často pauhau předrážkau býwá k. p. hlina glina, řec. λυμα, lat. limus, něm. Leim; tak luza a hluza, lomoziti hlomoziti atd. — U Amiana, Idatia, Hieronyma a g. slugj Limig-anti gináče *Sarmatae servi*; Arcarag-anti pak *Sarmatae domini*: přjčina toho gest, že ke ctitelům Lingamu w

Indii obyčegně toliko lidé nižšjch třjd a kmenůw náleželi, Vajsiowé a Šudrowé; wyššj třjdy, Bramanowé a Kšetriowé čili Radžaputrowé této pocty se stranili: sr. *Paullin. Syst. p.* 42. „Sivenitae seu lingami cultores Pandaradžadi dicti, est secta a Bramanibus diversa et *vilior.* — p. 186. Festis diebus obscenum carmen ad templa deae Bhagovadi (cujus matrix seu yoni symbolum est) ab *infimis tribubus* canitur.“ Našim zdánjm gméno *Arcarag-antůw* gest indické *Arta* půl a *raja radža* rex, polokrálowé, které podobné gest gménu *Radžaputra.* — Druhá částka slowa *lin-ga lin-gam* pochodj od ind. *ga gam* čili *ja jam* což gedno gést a značj to co naše *gmu gjmám*, *pogjmám*, *obgjmám*, *gjti sgjti gati sňatek*, odkud i řecké γαμ, γάμος sňatek, nuptiae, γαμετη uxor, poly*gam*ia, něm. Bräuti-*gam* atd. — *Bhawani* sluge gináče i *Maja*, w řečtině pak Μαια znamená *bába* obstetrix.

Pozn. 5. O koncowkách indickoslawských *vat*, *van*, *nat*; *iš.eš.* Sr. *Bopp Gramm.* p. 271. 279. „Suffixum *vat* idem significat atque *in* et saepissime conjungitur cum substantivis cujusvismodi, sine respectu litterae finalis e. g. *Balavat* vel *Balin* fortis a *bala* vis, *Bhanavat* vel *Bhanin* dives, *Vidjavat* scientia praeditus, *Bhasvat* splendidus, *Vidjatvat* nubes (fulgur habens) a *vidjat* fulgur. *Vat* format etiam pronomina derivativa e. g. *távat* tot, tantum, *jávat* quot, quantum *etávat* hic, ille. Praeterea *vat* significat *sicut*, ubi revera proprium vocabulum est, quamquam non separatim, sed substantivorum thematibus tantum adjectum usurpatur, e. c. *sinhavat* leonis instar (lwowatý), *čandravat* lunae instar (měsjcowatý). — *mat*, *min* et *vin* idem significant ac *in* et *vat*, sed rarioris sunt usus; *min* rarissime adhibetur, exempla sunt *gómin* boves vel vaccas possidens, *svámin* dominus, possessor a *sva* suus, proprius, producto á. — *Vin* format *sragvin* sertum e floribus habens, a *sradž* mutato *dž* in *g*: *modhavin* intellectu praeditus a *modha* intellectus, *todžasvin* splendore aut robore praeditus, a *todžas* splendor, robur; *mat* latioris est usus ac *vin* e. c. *srimat* fortunatus a *sri* fortuna, *manimat* gemmas possidens a *mani* gemma, *dhanusmat* arcitenens a *dhanus* arcus.“ — Tato koncowka *vat vati* (dle nářečj i *vad vadi*) stegná gest s koncowkau *van* a srownáwá se s našj koncowkau *wat watý*, *wit witý*; *wan waný*; znamená tam i zde panstwj, sjlu, hognost, sláwu, aneb i podobnost s něčjm, pochodj našjm zdánjm od kořene *pa* (*wa*) nutrire, educare, servare, custodire, regere, dominari; odkud i *pán*, *pati*, *pod gospod* atd. k p. wrchowat, mechowat, olegowat, gilowat, ginowat, rohowat, žilowat, gablkowat, třtinowat, trnowat, lesowat, rywowat, hwězdowat, kwětowat aneb kwětowan, winowat winowan; ind. Dživat pradžavat, slaw. žiwot pražiwot atd; ano-

anobrž i *k-wiat k-wět c-wit* powstalo od tohoto kořene s předložkau *k* (*ka ko*) gako k-ladu, k-mitám, ka-dlab, ko-rmautjm atd; tak gako řecké *ανθος* (flos) powstalo od *ant nat*. Pozoru hodno, že gako u Indůw tak i u Sláwůw koncowky *wan wat* obapolně a wzágemně se potřebugj a gedno i též znamenagj, wiz *Wuka* srb. Pjsně, we Wjdni 1815. str. 257. „Wilo*wan*-Wilo*wit*, koi je kako Vila, ili koi se s Wiłama druži i razumjewa.“ Tyto koncowky se we mnohých gménech a přjgmenjch bohůw indických nalezagj, k. p. Bhagavat Bhagavati neb Bhagavan, (sr. Bohowat Bohowatý, Bohowit Bohowitý, Bohowan Bohowaný), Haimavat (Zimowat Zimowit), Marutvat (Ventorum dominus, Wětrowat, Wětrowit), Padmavati (padma=kwět lekno, Potma Potmawat Leknowit), Vilavati Vilapati (Bilowatý), Parvat Parvati (od *Par* přo pere pra, předložka wysokost značjcj, odtud porog prah, bereg breh, brdo, wrch, srow. Por-ewit Por-vata t. g. Horowat Horowit). Přjgmenjm Šiwowým *Gir-iš*, *Par-vat*, *Por-enut* genž wšechna znamenagj *montis vel montium dominus*, rowna gsau naše *Kar-pat*, *Horvat* (*Horby*), *Kor-oš* (Goroš), *Kar-na Karnia Kar-nutum*, *Kar-antum Kar-antania*, *Kar-intia*, *Karentia* (na ostrowě Ráně) we kterých slowjch prwnj syllaba *Kar Gar Har* horu, druhá *pati*, *vat*, *oš* (eš iš), *na nu nut ant int* pána čili dominum znamená. Se slowem Kar*pat* sr. Go-pati, Gospod, Grahaspati, Tripati atd.; od *Kar-pat Gar-pat* powstalo *herbát*, *hřbet chrebet; hrb hirb horb* asi tak gako od *Parvat Parvadi* powstalo *Brd Berdo*. Se slowem Kor-*oš* srow. Wol-*os* Wel-*eš*; se slowy Kar-*na*, Kar-*nu*, Kar-*nut*, Kar-*ant* srow. kmen slawský *Antůw*. Odkud widěti že *Kragina Kraina* chybné gest, mjsto *Gorant Gornut*. — I *Parvati* (čili Bhavani) a *Babigura*, *Babjegory*, *Bába*, *Babka*, *Babina* a giná těmťo podobná gména hor totožná gsau a wztahugj se na Šiwu čili Bhavani.

Též samo platj i o koncowce *nat ant* (nut not) we gménech *Džaganat* (*Džaga* mundus, *nat* dominus, Swětowit Swětapán); *Gopinat* vaccarum dominus, Krišna; *Natavat* domino seu tutore praeditus atd. *Nat* dominus, tutor, *Bopp. Gloss. p.* 93. Sr. *Asiat. Res. in Wien. Jahrb. B. II. S.* 322. „Das Weltall heissen die Budhaisten Logha (sr. ob-loha), die Genien, von denen 6 Reihen ober den Menschen stehn, heissen *Nat*, woraus das arab. *Nat* d i. Lobpreis, (sr. sláwa) hergenommen zu sein scheint.“ Toto indicko-arabské *nat* pochodj od kořene *nu* splendere, laudare, odkud i *Nawa Pranawa*, Nama, namo laus, lat. nomen. W českém se *nat* přezwukowalo na *not*, *notný* (chwalitebný, hodný), o pak wyslowuge se gako *u* (Bog Bug) *not*, *nut*,

Porenot Rudianot, Porenut. Tomuto indickému *nat* rowné gest i naše *nat (nut not ant)* se *wat wit wan* stegný smysl magjcj, k. p. hwězdnat (hwězdowat, hwězdowjt, hwězdoslaw); zemnat (zemowat, zemowit, zemislaw); hornat (horowat, horowit, horislaw), lesnat (lesowat lesislaw), réwnat (réwowat), olegnat (olegowat olegowit), krewnat, skalnat, srdnat, smolnat, wodnat, lednat, kostnat, potočnat, gikrnat, dřewnat, trawnat atd. Se wšemi těmito slowci *nu*, *naw*, *nam*, *nat not ant*, srowneg řec. αἰνέω (laudo), αἶνος (laus), αἰνετος (laudabilis); naše *nit nět*, *njtiti* (splendere); lat. *nitor nitidus*, *nitere;* i na řjmsko-gallických nápisech nalezá se „Jovi Tara*nuc*o" sr. Appendin. I. p. 60 a Řekůw *Tarantaios* t. Zews. Sem patřj i gméno modly ranské *Porevit* a *Porenut*, která obě gména gednoho boha (Šiva manžela bohyně *Parvati*) ale w rozličných dobách a potazjch představugj. Sr. *Saxo Gram. L.* 14. *p.* 294. „Porevithi simulacrum in proxima aede colebatur, id *quinque* capitibus consitum, sed armis vacuum fingebatur. Quo succiso *Porenutii* templum appetitur. Haec statua quatvor facies repraesentans, *quintam* pectori insertam habebat, cujus frontem laeva, mentum dextera tangebat. — Eas urbe egerere rogati diu repugnaverunt, quod se membrorum quorum ministerium imperio exhibuissent, *numine poenas exigente* (sr. Šastawa vindex) usum amissuros metuerent, contemptumque religione excusare pergebant. Nec mirum si illorum numinum potentiam formidabant, a quibus stupra sua saepenumero *punita* meminerant. Siquidem mares in ea urbe (Karentia) cum foeminis in concubitum adscitis, canum exemplo cohaerere solebant; Nec ab ipsis morando divelli poterant. Interdum utrique perticis e diverso appensi, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum praebuere. Ea miraculi foeditate solennis ignobilibus statuis cultus accessit, creditumque est eorum viribus effectum, quod daemonum erat praestigiis adumbratum." Město w nichž *Porevit* a *Porenut* stáli, slulo podle Saxona Grammatika *Karentia*, a obywatelé *Karentini* což se chybně skrze *Korenica* wykládá, anť tož samo gest co *Karant*, *Karantani* t. g. *Gor-ant Gor-nut* (montium dominus), odkud widěti, že *Porewit*, *Porenut* a *Karent* totožná gsau a na gednoho Boha potah magj. I u gužných *Karantanůw* čili Krainůw modla *Porenutz* se nalezá. Ze wšeho tohoto patrno že tyto modly boha Sivu představowaly. Siva bydlel a panowal s manželkau na hoře Meru, odkud on i geho manželka sluli *Parvat*, *Parvati*; Siva byl mstitel, trestatel, proto se nazjwá i *Šastava* vindex, *Rudra* flere faciens, *Šankara* metum faciens, *Bhima* horridus, *Hara* destructor, *Mrdha* occisor; Siva se u Indůw wyobrazowal s pěti hlawami gako Porewit a Porenut; sr. *Paullin*, *Syst. p.* 317. „Siva deus

exhibetur quinque capitibus, ut generationis auctor in loto sedens, et subtus bovem, generativae virtutis symbolum, habens. Ex quinque capitibus exilit fluvius Ganges." — Prwnj obraz w *Karentě*, *Porewit*, měl 5 hlaw, gakož se bůh Šiwa obyčegně maluge a gako i u Paullina Tab. X, wyobrazen gest, přjčina toho gest, že Šiwa gednau na krásnau bohyni Tilotamu tak tužebně hleděl, že mu ohledagjcjmu se wšestranně po nj, wedle geho půwodnj gestě 4 nowé twáře narostly. — Druhý totiž *Porenut*, měl též 5 hlaw, z nichž ale gedna na prsjch čili ňádřjch byla; snad toto byla hlawa Bramadwa, kterauž odtrženau Šiwa sobě přiwlastnil. Čela této hlawy dotýkala se lewice, nepochybně ukazugjc na swé ohniwé čili trestagjcj oko. Srow. *Pierer Un. Lex.* B. 19. „*Schiwa*, gewöhnlich hat er einen Kopf, oft aber auch 5. Diese 4 Gesichter wuchsen ihm, als er in allen Richtungen nach der reitzenden Tilotama blickte, (und Indra bekam dabei 100 Augen)." B. 8. S. 60. Von dem Ursprung des Ganges erzählt der Mythus: einst scherzte Parvati mit ihren Gemahl Schiva und bedeckte mit ihren Händen seine Augen; da ward plötzlich die ganze Natur Nacht, denn der Urquell alles Lichtes war ihr geraubt. Einen Augenblick für Schiven dauerte diese Nacht, aber für die erschaffenen Wesen mehrere Weltalter. Schiwa die Zerstörung bemerkend, setzte ein *drittes* Auge auf seine Stirn (sr. Porenut frontem laeva tangebat) und alles erhielt den vorigen Glanz wieder. Auch Parvati zog schnell die Hände zurück; aber als sie den Schweiss davon abschüttelte, entsprang aus jedem Finger (5) ein Fluss, drohend die Welt zu verschlingen. Aber auf das Flehen der Dewetas, setzte sie Schiwa auf sein Haupt, und heiligte sie dadurch. Wischnu, Brama, Indra bekamen jeder einen Theil des Wassers und aus Bramas Antheil entstand der Ganges." — Týž B. 15. S. 691. „Alle Götter sammelten sich um die Hochzeit der Parvati mit Schiwa zu feiern; in jedem prächtig Dahingehenden glaubte Parvati den Bräutigam zu sehen, und stolz erfüllte ihr Herz, als der Allvater sie belehrte, dass es Schiwa immer noch nicht sei. Um sie zu *strafen*, erscheint Schiwa in einer Staubwolke in fürchterlicher Gestalt mit 5 *Köpfen*, von Daemonen umringt. Ohnmächtig sinkt Parvati nieder, doch mitleidig erweckt sie Schiwa und zeigt sich in seiner Herrlichkeit. Schiwa liebte die Parvati so sehr, dass er ihr die eine Hälfte seines Körpers zur Wohnung gab, eben weil die Göttin selbst nichts anderes ist, als eine Personification der Kraft des Gottes, seiner Šakti, die also die Mythe bald *ausser* ihm, bald in ihm selbst ist. Nach einer spätern Mythe theilte sie sich in 2 Wesen: die mildere Hälfte ging aus der rechten Seite hervor, und wurde die schöne, das Rechte schützende *Durga*; die andere war die schwarze Strafgöttin *Kali*. In sofern sie mit Schiwa

vereinigt ist und nur wenn es Noth thut, aus ihm hervortritt, heisst sie auch seine Tochter, wie z. B. die Bhadrakali." — B. 19. S. 581. „Ein charakteristisches Merkmal in den Abbildungen des Schiwa ist das *dritte Stirnauge* (sr. oko Aug a oheň agni). Nach den meisten Mythen ist es das Organ der *strafenden* Macht dieses Gottes. Er verbrannte damit den *Kama* (Liebesgott), und wollte auch den Indra verbrennen, der sich aber durch schnelle Flucht rettete. Aber das Feuer würde die ganze Welt verbrannt haben, wenn nicht Brama und Wischnu ihn besänftigt hätten. Aus demselben Auge entsprang die *Strafgöttin* Durga. Die Gestalt dieses Auges ist gewöhnlich rund, bisweilen auch birnförmig. — Zu Schiwas Symbolen gehören auch die Schlangen (sr. Bembel), die er theils als Gürtel, theils als Halsband, theils in den Händen trägt."

O odťaté hlawě Bramaowě wiz *Vollmer*, *Myth. Lex.* S. 480. „Dem Brama entfloh seine Schwester, ein schönes Weib, und um ihr nach allen Weltgegenden nachzuspähen, schaffte er sich fünf Köpfe an, eines derselben riss ihm Schiwa ab, seine fleischliche Begierde zu bestrafen, und setzte sich dasselbe als Trophäe auf seine Tiara (u Ránůw na hádra)." Sr. *Majer Myth. Lex. I. S.* 276. „Nach einer andern Sage schlug Schiwa dem Brama über die unwahre Behauptung desselben, dass er die Spitze der Feuersäule, in welche sich Schiwa verwandelte, gesehen hätte, erzürnt mit seiner himmlischen Waffe *eines seiner Häupter* ab. — Aus dem Blute, welches aus dem abgeschlagenen Haupte floss, entsprang ein ungeheurer Riese mit 500 Köpfen und 1000 Händen *Sagatrakavakšen* genannt. Noch andere erzählen: Brama sei dadurch dass er 5 Häupter gehabt habe, und wegen der Macht, die ihm gegeben war, hochmüthig geworden, und habe sich nicht gescheut, sich gegen Schiwa aufzulehnen. Dieser darüber erzürnt, hätte einen mächtigen Dämon, *Beirewa*, hervorgebracht, der dem Brama mit seinen Nägeln den mittelsten Kopf abgerissen hätte. Brama, um seinen Fehler wieder gut zu machen, machte Lobgedichte zu Ehren Schiwas, an welchen dieser ein solches Wohlgefallen hatte, dass er ihm versprach, er solle von nun an mit seinen 4 noch übrigen Häuptern in allen Ehren und Ansehen leben. Das fünfte, welches ihm abgeschlagen worden war, nahm Schiwa und setzte es auf sein eigenes." Sr. *Pierer Un. Lex.* 19. *S.* 579. „Dass Schiwa dem Brama den Kopf abgeschlagen hat, musste es dadurch büssen, dass er mit dem Schedel desselben in der Hand betteln musste, bis er sich mit Almosen gefüllt hatte. Aber der Schedel wollte sich durchaus nicht füllen: nun wendete er sich an Wischnu, und dieser entdeckte, dass das *dritte* Flammenauge Alles wieder verzehre, Wischnu blendete also dasselbe. — (Das Ganze scheint

eine Naturmythe. Der Sonne [Brama] wird der Kopf abgehauen, d. h. ihre Kraft genommen wenn sie zum südlichen Wendekreise hinabsinkt. Aus ihrem Blute entsteht der Riese des Winters u. s. w.) Ginj, držjce Bramu za boha země, Šiwu za slunce, wztahugj tuto bágku na někdégšj odtrženj měsjce od země, tak že sobě Slunce (Šiwa), odtržený měsjc (hlawu) gakoby na swau hlawu wložilo. Buď tomu gak buď, náš Porewit a Porenut gsau indický Šiwa. Tento Ranský Porenut Porenutz naležá se i u Krainců w, sr. *Krok II.* 3. *str.* 365. „*Paramus* (chybně mjsto Parannutz) bůžek *pětihlawý* Kragnůw"; pak u Škipitarůw čili Albanůw *Peranti*, anobrž i u Slowákůw we klnaucjm wýrazu „*porantalo tě! bodag ho porantalo!*" t. g. bodeg tě poranutalo čili porenutalo, bodeg tě Porenut (bůh trestu) káral. Porantati tak pochodj od Porenut, gako peruno wati piorúnować od Perun. W druhé částce gmen Porewit Porewat a Porenut Poranut, wězj i názew našeho národu *Wind Wand*, *Ant Anti Antae Antes* sr. Arcarag-Antes, Limig-Antes. Car-Antani, Cork-Onti (t g. Kroko-Slawi, Skandi-Navi) atd. a osobná ind. gména *Džaj-anta* (syn Indrůw), *Vas-anti* a g. Wšecko: *wit wid*, *nut njtiti zánět* pod*nět* zan*j*cenj ukazuge puwodně na oheň (Agni, Swahu, Slávu) gehož etitelé Sláwowé obzwláště byli. Syllaba *nu* značj w Sanskritu *laudare celebrare colere*, odkud *nu na nawa nama nata*; toto *nu na* zdá se wězeti i w koncowkách gmen *Bram-an Bram-in*, (ctitel Bramůw), *Dharmin*, *Slawin Slawian*, *Křesťan* atd. t. g. Bramicola, Slavicola, Christicola atd. tak gako Skandi*nav* mjsto krátkého Skandi*n*.- Koncowka indickoslawská *is es*, *iš eš*, *iša eša* pochodj od časoslowa *is* dominari imperare, (sr. *Bopp. Gloss. p.* 33.) *isa*, *isvara*, *išana* dominus, a na konci gmen Gir-*iša*, Bhud-*eša*, Gan-*eša*, Kalak-*eša* atd. Odtud polské *Jeś* sr. Hospodin, Dominus, Deus, a slawské koncowky gmen: Bran-*iš*, Host-*iš*, Lud-*iš*, Mal-*iš*, Stran-*iš*, Twrd-*iš*, Wlast-*iš*, Drah-*yš*, Gust-*yš*, a na *eš*, Ben-*eš*, Bor-*eš*, Luk-*eš*, Mil-*eš* Mil-*oš*, Un-*eš*, Wel-*es* Wel-*eš*, Kok-*eš* kok-*oš* atd.

Pozn 6. Porevit a Porenut. Neystaršj rytiny představugj indické bohy gako štiry čili hermaphrodity, mužoženy, kde oboge pohlawj smjšeno a spogeno gest, hned gako blížence na bocjch srostlé, hned gako gedno tělo se dwěma hlawama gednau mužskau druhau ženskau. Sr. *Wiese I.* 243. „In einer Stelle des Jažur-Veda heisst es von Brama, nach seiner Emanation aus dem goldenen Ei, es habe ihn Furcht angewandelt, als er sich so allein im Universum gesehn, und daher habe er die Existenz eines andern Wesens gewollt, und sogleich sei er zum Mann-Weibe geworden. Die beiden Geschlechter, dergestallt in dem Gotte vereint, hatten sich unmittelbar darauf durch einen

andern Willens-Akt von einander getrennt, und wären Mann und Weib geworden. Platos Androgyn (Mann-Weib) ist offenbar eine Modification dieser orientalischen Mythe. Die Orientalen stellen bisweilen die belebende Kraft der Natur als männlich, bisweilen als weiblich dar, und bei andern Gelegenheiten, wie in Brama's Fall, als männlich und weiblich zugleich. Die *Venus Amathusia* der Griechen wurde folgendermassen geschildert: „putant eandem marem ac feminam esse," sagt Macrobius Sat. L. 3. C. 8. — Proto i neymnožšj gména a přjgmenj indickým bohům a bohyněm společná, wzágemná a toliko s pohlawnjmi koncowkami rozdjlná gsau, k. p. Brama - Brami, Visnu - Vaišnavi, Siva Sivá; a přjgmenj boha Wišnu a geho manželky: Madhava-Ma, Rama - Ramá, Patmanabha - Patmaleja; aneb přjgmenj boha Siva a a bohyně Siwé: Bhava - Bhavani, Haimavat - Haimavati, Iš - Išani, Išvara - Išvari, Rudra - Rudrani. Proto, gmenugeli se manželka Wišnuowa *Tamara* (t. g. Damara, Dawora), a nalezáli se we slawské Mythologij mužské *Damor Dawor*, slušně a bezpečně přiwzjti můžeme že i w indické Mythologii Wišnu někdy *Tamar* slul, aneb w některých nám na ten čas neznamých knihách a kragjch až posud tak skutečně sluge, anť Tamar a Patmanabhu Punarik gen saugmena gsau. Mámeli ženské gméno *Parvati Porvata*, muselo býti aneb w skutku gest i mužské *Parvat* t. g Šiwa.

Poznamenánj o dwogj powaze bohyně Bhawanj.

Paull. Syst p. 99. „Quomodo dea Parvati pulchra et jucunda, ac simul nigra et lugens esse et Proserpina (tak se i u českého Waceráda p. 18 gmenuge) vocari possit ac debeat, docet *Macrob. L. I. C.* 21. Ex his nominibus manifeste liquet, quod quemadmodum *Shiven* vel *Rudren* destructor et regenerator, vel vice versa progenitor et destructor est, ita pariter *Parvadi* vel *Bhavani* ipsius uxor genitrix, regeneratrix et simul destructrix sit. Sub duabus proinde qualitatibus et formis omnino est spectanda. Ut destructrix est *Rudrani* seu flere faciens, *Kali* seu nigra et vindex, *Bhagavadi* seu sancta et virtutem praecipiens, *Ishvari* seu domina, quin et Gauri seu Gangetica, prout nempe animas eorum judicat, qui in fluvio Gange loti et expiati sunt, dici debet. Sub hac forma ipsa in plurimis templis colitur. Oculos habet hiantes et terribiles, faciem nigram ut carbo, dentes longos et prostantes (tak i Geži-Baba), pro inauribus duos elephantes, capillos instar caudae pavonis horridos, arrectos et serpentibus multis amictos, (srow. Kiki - Mora; kika kečka - wlas; Kaysarow pjše o nj str. 64. ein fürchterliches Gespenst." slow. *Kyka* wysoký wlasmi propletěný

čepec, rus. *Kakošnik*; *Kykoša* dlauhowlasá koza; Kyka Kykuška w Turč. stol. zlobiwá rozwlasatělá žena.) Subinde 16, alias 8 habet brachia et manus, in his gladium, tridentem, catinos duos ad excipiendum et bibendum sanguinem, frameam obliquam seu retortam, rotam ferream acutissimam, cultrum praegrandem et clavam seu ciacram gerit. Equo diabolico *pišaša* dicto vehitur: Quae omnia instrumenta allegorica sunt quae hanc deam mali vindicem, perversorum destructricem, ira, furore, odio in malos abreptam et inexorabilem judicem significant. Pro hisce rationibus nata est ex ignito oculo dei Shiva, quem in medio frontis habet et sub hac forma vocatur Kali Bhadrakali, Komari, Bhagavadi, subinde a populo Amá, Mariatala, Durga, Pagodi Rudrani dicta, quae omnia vocabula unum idemque subjectum significant. Ipsa ad castigandum populum variolas (sr. serb. *bogině*, slow. *Kniahně* od Knini = domina, ind. *Uma*, *Išvari*) immittere, variis morbis (sr. mor), daemonis in corpora immissione homines castigare creditur, sed cumprimis in hoc mundo et ante mortem; nam *mortis cura* (sr. Morena Smrt, Smrtná neděle) et post eam poenarum genera ac praemia Shivae deo *patri* et *marito* ipsius attribuuntur. *Galli* aut boves, sed hi rarius, eidem sacrificantur. Haec dea quotannis solemni ritu in mari aut flumine magno populi concursu a Brahmanibus lavatur."

Paullin Syst. p. 13. 14. „Immolatio gallorum hodiedum in India obtinet atque alias cruentas victimas supplet. Mense Martio (et Septembri) quo deae Bhagavadi (vel Bhadrakali) festus dies recurrit, ante fores delubri ipsius non a Brahmanibus, sed a Nayaris, aliorumque inferiorum tribuum hominibus *galli* gallinacei plures occiduntur, atque protinus fumante adhuc sanguine sursum in aërem projiciuntur, ut defluens et undequaque dispersus sanguis humum et templi postes respergat. Deinde uncino ferreo in dorsum immisso super portatilem machinam devotus aliquis vir, qui ad hoc opus aere conducitur, in aere suspenditur gladium manu portans. Dum suspensus circumstanti populo mali, quo premitur, finem denuntiat, pulsantibus tympanis tribus vicibus ita suspensus circum templi ambitum portatur, acclamante eidem populo, beatum depraedicante et deae suae Bhagavadi sese fervidis, sed tumultuaris precibus commendante. Peracto trino circulo vir ille demittitur, uncinus eximitur, vulnera lavantur, sanguis extergitur et aut a templi praesidibus aut a devotis aliis hominibus praemium ipsi persolvitur. Hoc sacrificium est, humano sacrificio substitutum." —

Wiese Indien I. 237. „Die Coramas ein anderer Stamm in Dekan, veranstalten einmal aller zwei oder drei Jahre im Dorfe unter sich eine Sammlung und kaufen einen kupfernen Topf, in welchen sie 5 Zweige der Melia azadirachta und eine Kokosnuss stecken. Hierauf

bedecken sie ihn mit Blumen und besprengen mit Sandelholzwasser. So wird er auf drei Tage in eine temporäre Hütte gestellt und diese ganze Zeit bringt das Volk mit Schmausen und Trinken zu und opfert Sivas Tochter (oder Gemahlin), Namens Marima (Marana) Lämmer und Geflügel (sr. gallus kohaut). Nach Ablauf der drei Tage werfen sie den Topf ins Wasser.“ I u Slowákůw gest hlawa Morenina obyčegně černý starý hrnec, na drúh čili druk (sr. Druga Durga) wstrčený. — Týž *str.* 240. „Unter den Mucuas in Indien, wird Bhadra-Kali, ein weiblicher Śakti, dessen Bild ein Scheit Holz (sr. drauh drúk, Druga) ist alljährlich viermal durch einen Hahn (gallus) den man ihm zu Ehren schlachtet, und durch Fruchtopfer versöhnt.“

Sr. *Wojcickiego Piesni Ludu I. str.* 195. „Kogutek. Kogutka ustrojonego z piór kapłonich, parobcy w Mazowszu i Sandomiérskiém, toczą na kólkach w drugie święto Wielkanocne: śpiéwają pieśń atd.“

Bhadra-Kali. Sr. *Pierer Un. Lex. B. III. S.* 435. „Die Malabaren erzählen: der Riese Darida hätte durch Büssungen zu Ehren des Brama ungeheure Macht erlangt und konnte von keinem Manne getödtet werden. Er forderte selbst den Schiwa zum Kampfe, der vergebens die Sorga und andere heilige Weiber gegen ihn aussandte, da sie nur seine Scheinhäupter abzuschlagen vermochten. Schiwa wendete sich nun an Wischnu. Von diesem ging eine Kraft in Schiwen über und trat durch das Feuerauge desselben als Bhadrakali heraus. Sie erschien mit 8 Gesichtern, 16 Händen, furchtbaren Augen und ungeheuren Hauzähnen, an Farbe schwarz, der Leib mit Schlangen umwunden, in den Händen Schwert, Dreizak, Schüssel, Säbel, Pfeile u.s.w. (wie die Eumeniden der Griechen, sr. Lutice). Als Rächerin und Bestraferin des Bösen heisst sie auch die gnädige, wie die Eumeniden, und die heilige. Sie siegte nach harten Kämpfen über den Riesen und eilte tanzend und springend zu Schiwen, der sich eben baden wollte und schnell um nicht gesehen zu werden ins Wasser sprang. Mit Blut und Fleisch suchte er die Zürnende zu besänftigen, aber sie warf ihm ihre goldene Kette ins Gesicht, dass dieses mit Blattern bedekt war.“

Kali. *Pierer Un. Lex. X. S.* 632. „Kali 1) die personificirte zerstörende und strafende Kraft des Schiwa, daher die eine Hälfte der Gemahlin des Gottes, der Parvati oder Bhavani, wird wegen ihrer Funktion so schrecklich wie möglich gebildet, schwarz von Farbe, mit Flammen umgeben (sr. Ježi-Baba), drohend hervorstehende Zähne; 4, 8, 16 Arme, mit dem Dreizak (sr. pometlo, ožeh) und einer Menge anderer Symbole ihres Strafamtes bewaffnet. Ihr Dienst ist sehr ausgebreitet und blutig. 2) Kali heissen auch die Schutzgötter der Städte,

deren jeder Ort seinen eigenen hatte. Ihre Tempel waren ausserhalb, die Opfer blutige sogar bisweilen an Menschen. Sie sind nicht unsterblich, führen von dem Orte, den sie schützen oder von ihrer Gestalt den Namen und werden als Riesen mit mehreren Armen, mit Flammen auf dem Haupte und wilden Thieren zu ihren Füssen gebildet."

Hammer, *Jahrb. d. Lit. II. S.* 316. „Die indische Göttin Bhavani, findet sich in der aegyptischen *Bubastos* und der indische Bhavesvari im aegyptischen *Busiris* wieder." — *Pierer. Un. Lex. XV. S.* 691. „Parvati (geograph.) Name entweder des ganzen Himalajagebirgs, oder eines Zweiges desselben, der nach Lahore hereingeht." Onano bohyně Lutičůw na korauhwi wyobrazená, kterau *Ditmar L. 7. p.* 239. zpomjná a *deam suimet* nazjwá byla neypravdopodobněgi *Bhavani* (čili *Sláwa*, tak gako Šiwa i *Agni* slul). *Fabricius Orig. Sax. L. 2.* mluwě o této bohyni pjše: „Nescio quae ipsorum *Baba* fuerat." Baba powstalo z Bavani. Tato Bhavani čili Baba slula i Bhadra Bhadra-kali odkud gegj ctitelé Bodrici a Kališi, slula Rudrani t. g. ljutá, odkud Ljutiči.

PŘJGMENA BOHA INDRY.

Divaspadi semideorum dominus sr. *Div Divel* Dibljk, Diwowatý.

Divespetir atmosphaerae dominus.

Devandren rex geniorum Dewetás seu semideorum.

Džišnu victor, (a džiš vincere) Wjtěz, Witislaw; sr. Wišnu.

Harivahana viridés, flavos vel gilvo nigricantes equos habens, Žlutowozenec.

Indra aeter, Wedro (u Liňanůw *wedri* = slunce): sr. *Jutrobog* (Utrna utjerna Gutřenka); sr. *Bopp. Gloss.* 34. „Indra deus aëris et tempestatis unus ex mundi custodibus, et ut talis *orientalem* plagam (sr. Gutro) regit."

Marut aer, Marutvan aereus.

Méghavan nubium incola, sr. mha mhla, Mhawan, Mihawit.

Méghaváhana nubibus vectus, Mhowezen.

Págašasana, temperator, temperiem et maturitatem producens, calorem et aestum temperans; sr. peku, opek, upek-Sonnenhitze.

Purandara urbem v. domum findens, urbium destructor, ex *pura* = domus, urbs, in Accusativo et *dara* a rad. *dri* findo, suffixo a, *Bopp. Gloss. p.* 109,) sr. *Perun* (u Waceráda a Nestora); se slowem *dara* sr. udeřilo, der Donner schlug ein; sr. celt. *Taran*, skand. *Thor*.

Puruhrda virilis animi, strenuus, fortis; sr. hrdina, srdnatý.
Sahasrakša mille oculos habens, tisjcooký, okoš.
Sakra Šakra od *sak* posse, mocnář, čili Sekera?
Šatakratu centum sacrificia habens (*sata* sto; *kratu* obět).
Sorgaradža Svargaradža firmamenti rex, sr. sur sura (slunce) sr. svar swor.
Súnasira nasutus; naso opus est ad aërem respirandum, sr. Nesatý.
Vasava princeps geniorum, s. Devetas.

Zbroge a přjndležitosti boha Indry:

Amará immortalis, Nomen Indri sedis aut urbis, *Amaravati* Indri sede praedita urbs.
Kulišam fulmen, sr. slow. kaule ğulja, gasná kule t. g. hrom střela.
Vadžram fulmen, sr. watra, watřiti, watrál.
Vimánam currus, *Vjomajanam* firmamenti vehiculum.
Sárathi neb *Matali* auriga Indri.
Sorgastriguel neb *Absarastriguel* ministri, famulae et Nymphae Indri; Rusalky, sr. *Sur*, slunce obloha; *striguel* sr. striga, snad od střehu, ostřjhám, strážce.
Svar coelum, *Svarga* coelum Indri, deorum sedes. Srow. české *Zuor Swor* Zodiacus, u Waceráda str. 24.
Tridiva tres coeli, Indrowa obloha.

Indra gako žena, čili ženská geho polewice.

Indrani sr. *Wedrina*, Utrena Gutrena; gináče i Sači. S Wedrina wedro, sr. Léto Letnice a Wacer.

Indrowy djtky:

Syn: *Džajanta* Wjtislaw, od *dži džaja* victoria a *anta* gloria.
Dcera: *Devanei* manželka Kartikejowa sr. Dewana, Letničina i Perunowa dci, u Waceráda p. 6.; pols. *Dziewana.*

Poznam. Sr. *Jahrbück. d. Literat. III. S.* 190. „Des Trankes der Unsterblichkeit wegen entstand der grosse Krieg zwischen den Göttern und Dämonen, worinn Sonn und Mond sehr zu Schaden kamen, bis endlich sich die Götter des Amrita's ausschlüsslich bemächtigten und Indra als der *einzige Herrscher der Götter* anerkannt ward." — Toto gest nepochybně přjčina toho, proč Sláwowé, dle swědectwj Prokopowa, Peruna (t. g. Indru Purandara) za neywyššjho drželi. Sr.

Pierer Un. Lex. X. S. 151. „Indra, man bildet ihn mit grosser *Nase* um das stärkere Ein- und Ausathmen zu bezeichnen. Blitz, Donnerkeil, Wolken, Regenbogen sind seine Symbole. Er ist der Herr des hundertjährigen Opfers (Asvamedha), Herrscher der 3 Welten und allwissend. Er war ein Sohn des *Kasjapa* (des unendlichen Raumes), Enkel des Maritschi und Urenkel des Brama. Sein Paradies ist *Indraloga* (Suarga, Surjon); es befindet sich in der Luft und in dasselbe kommen Alle, die sich auf Erden dem besondern Dienste einer Gottheit gewidmet haben. Seine Wohnung ist *Amaravati*, sein Pallast *Wajdžajanta*, sein Garten *Nandana* (Ort des Ergötzens), sein erster Elephant *Iravat*, sein Wagenführer *Matali*, sein Wagen *Vimanam* oder *Vjomajanam* (d. i. Wagen der Wolkenregion). Man bildet ihn ab mit Augen bedeckt, mit 4 Armen, auf einem weissen Elephanten reitend, bisweilen auch mit einer Lotosblume. — Indra-pura ist ein Reich auf der Insel Sumatra."

PŘJGMENA BOHA AGNI.

Anala *Bopp Gloss.* p. 7. (*an* spirare, sr. faukati rozdmýchati oheň.)

Dhanagiya der Glückbringende. Sr. *Datan*, *Dažbog Dažba*.

Havajavaha, Havajavahan (a *havaja* offerendum Diis et *vaha vahana* ferens) qui aufert, consumit diis oblata: sr. Wajano Wájanek, turčan. stol., Ojanejana, Wajana zwolen. stol., sr. dalm. *Foja Hoja*; srow. *Hamon* bůh Polab. Sláwůw u *Leibnitz* Scrip. rer. Bruns. p. 191.

Hiranjareda e coelis veniens, vel semen coeli.

Hutága Hutágana sacrificium edens (*huta* quod sacrificatur et *dga* edens) Obětogedec.

Krbidhayoni matrix misericordiae.

Krišnavartaman nigram viam habens, (*krišna* černý, *vartaman* cesta, sr. wrt wrátiti se).

Pavaka purgator purificans, od *pú* čistiti a koncowky *aka*), sr. pauhý, pěkný, pol. piękny, piękrzyć; persic. *pak* čistý.

Šošiskésa lesku pán. sr. čeče, čača, čacký.

Vaisvanara, omnia penetrans, sr. wše norec, který se we wše wnořj, wše pronikne; sr. Unor, u Indůw sluge ředitel druhého měsjce Surja t. g. slunce, oheň; prwnjho Waruna, patého Indra, dwanáctého Wišnu.

Vajusaka amicus aëris, sr. Izok.

Vedastanunapal mléko Wedy čili zákona.
Vidihotra Opferfeuer, das zum Opfer Nothwendige.

Manželka čili ženská polowice boha Agni:

Agnaja čili **Suaha.**

Poznam. Sanskritské *hu* znamená Diis offerre, sacrificare, litare sr. *Bopp. Gl. p.* 201. odtud pocházegj následugjcj slowa: *hava havaja* quod offertur, *havajavaka havajavahana*, qui oblata aufert vel consumit, i. e. ignis, *havis* butyrum sacrificandum; *huta* quod sacrifacatur, is cui sacrificatur, *hutaga hutagena* sacrificium edens; *hotra* quod sacrificatur, praesertim in compositis *Agnihotra*, *Vidihotra*; *Ham Homa Hamom* holocaustum Ignis, sacrificium deo Agni dicatum, sr. Hamon Hamboh, Hamburg, Hobur (Petr. Lambecii Orig. Hamb. p. 4. „Auctor Chron. veteris Marchiae Hamburgum vocatum putat ab idolo cui nomen fuisse ait Hamagi"). Od časoslowa sansk. *hu* pochodj naše *howěti* (*hogeti* howěnstwj hogenstwj) tak, gako od *nu nawa nama*, od *ru rawa rewa řwáti* od *sru srawa* od *bhu bhawa bawiti* atd. *Howěti* značilo půwodně offerre, litare, t. g. obětowati něco někomu; odtud *hág* t. g. obětnj mjsto, zápaliště, lucus sacer. snad i *Hailky* obětnj obřady a zpěwy; od *Hu Havaja* pochodj naše *Haja Hoja* w pjsni *Haja Ďunďa*, rus. a serbské *Oj*, Rusowé a Serbowé *h* nemagjce takowé wynechawagj; gako i *Wajano* Wajana Ojanajana. Dobře Palmotič wýraz *Hoja* za slawského boha držel w Paulimjře, Gednánj 1. wýstup 4. když zpjwá: „Dolerje (snad Davorje neb Polerje), *Hoje* i Lera — Tad pomarča stara slava atd." ale *Appendini Not. Ist. 1 p.* 84. zle to odwodj od něm. Freja. — U Slowákůw gsau oheň, watra a wájano totožná, i mimo předswatojanský wečer řjkagj Slowáci o welikém ohni wájano, k. p. neklaď takowé Wájané. Toto naše *Haja Heja Ei Hoja Oj Wajano* atd. práwě tak se w předek weršůw pjsnj klade gako w indických pjsnjch neb modlitbách slowjčko *Ham*, neb Homa, sr. *Vollmer Myth.* str. 878. „*Homa*, das Opfer, mit welchem jedes andere, grössere, eigentlich *jede religiöse Feierlichkeit begonnen wird*, es ist dem *ersten* Gotte, dem des Feuers Agni, geweiht, und muss darum vor allen andern verrichtet werden, weil das Feuer der Lebensbedürfnisse Wichtigstes ist, wie denn auch von jedem Braminen täglich dem Agni ein kleines Opfer gebracht wird. Homa (eigentlich Hamom, weil alle dabei gebrauchten Gebete mit der Sylbe *Ham* beginnen und mit Om [lépe suaha sláwa] aufhören) gehört auch nicht zu den grossen, wohl aber zu den wichtigen und nothwendigen Opfern: es wird durch Anzünden

von Holz (sr. Hág=listj, ratolestj) und Verbrennen von Kokosöhl, Butter und allerlei Wohlgerüchen, unter Absingung gewisser Gebete begangen." Gako u ludůw s *Ham*, tak u Slávůw přeweliký počet národnjch pjsnj začjná se s rowným gemu *Haj*, *Hoj Oj Hej*, k. p. w Halických od Oleska wydaných gest pjsnj s tjmto začátkem 106; we Zpěwankách Slowákůw 61 atd. Lid wšak tato gména bohůw k. p. *Hoja*, *Davor*, *Lel*, *Herež* ag. giž téměř gen gako wykřiknjky užjwá. Sr. Časopis. 1834. II. str. 188. „Hohánj. W Budějowsku pěgj družice a ženy při swatbách zwláštnj pjsně rázu geště slowenského, weleslawně, zdlauha wždy poslednj sloky slabiku dotahugjce gako *ho* odkudž slówce *hohati*." Toto *Ho* (sr. Hu Hom = Agni) podobné gest Indickému též na konci sloky opětowanému *Ho-m*, *Suaha* = *Slawa*. U Peršanůw gest *Hom* bůh ohně, swětla a žiwota, gmenuge se zlatostkwaucj, čistý, gasný. Sr. *Majer Myth. II. S.* 297. „Du bist der erste, o grosser *Hom*; Der Homverehrer sei immer Siegesheld atd." Hom a Hoja w předku weršůw gest tedy to samo, co na konci weršůw svaha, t. g. Oheň - Oheňkyně: tak že Agnimat, Homvat, Svahamat a Surb Siarb Serb, Slawin Slawian totožná gsau, ctitele ohně (slunce) znamenagjcj. I sauzwučnost mezi *Agni ignis oheň* a *agnus gahně gehně*, tak gako mezi *Ham* a něm. *Hammel* nenj náhoda ale mythologický swazek a potah na *berana* na němž bůh Agni gezdj; sr. *Majer Myth. I. S.* 52. „Den Agni bildet man auf einen Widder (sr. gahně gehně, agnus) reitend;" — Sem přináležj i Jupiter Hamon s *beranjmi* rohami. Známo gest že gedenj gehnětiny čili masa beranjho (Hammelfleisch) krew lidskau rozpaluge a k ohni přiwodj, proto ge lékaři nemocným zabraňugj.

PŘJGMENA BOHA JAMA:

Dharmaradža virtutis rex, vel judex; sr. Radamaš. sr. řec. *Hermes* (Dhermes, Mercur, genž berlau duše po pekla žene).

Jama (od ja jati, jam jat) sr. Gáma; pols. Nija Nijam Ňam (proměnau *g* w *ň* gako wygatek wyňatek, gemčina němčina).

Jamuna styx, sr. Gama, Gamina; u Rozkochaného *Gemně* monstrum Caab; sr. o Gemine! o Gamine! řeka Jamana sluge gináče i *Kalini*, sr. kalný kalná, kaluž.

Jamunabhrata stygis frater, Jamunůw bratr.

Kala tempus.

Krtanda, **Kritana** vitae scriptor, actionum finis; sr. Křatok, Škrata, Skřjtek, Křjstek; Škret u Wacer.

Pidrabadi Pidravati parentum defunctorum dominus vel praeses.

Pitraradža majorum rex.
Samavarti similia retribuens, suum cuique restituens: Samowrat, swogewratitel.
Šratadeva plorare faciens deus; sr. rydati.

Sluhowé boha Jama čili Jamadewta.

Bhuda (od *bhud* wěděti sr. wědúch, wědomec, wěštěc); Kinnara Kennara; Rákšasa, sr. Rarašk.

Bydlo Jamowo:

Nark Naraka sr. slaw. *Nora nura* = gáma, hlubina; *noře* propast, peklo, oheň, sr. *Starob. Sklád. II. str.* 54: „By tweřec w děwici wstaupil — A wšechny z *noře* wykaupil."
Pátala (od *pát* cadere padnauti) sr. propast, sr. Potolos, Pokol (t=k), Peklo.

PŘJGMENA BOHA DHARMA.

Dharma, Dherma Dharmadeva bûh cnosti a sprawedliwosti. Slowo *dharma derma*, pochodj od koř. *dru* t. g. třjmám, držjm; od *darma derma* powstalo naše *tur*, garý *tur*, lat. *taurus*, něm. *Stier*, skand. *Tyr*. *Tur* čili býk byl obraz udatnosti a wálečnosti která starým národûm prwnj cnost a powinnost byla, odtud *Tur*, bûh wogny, Turica Turisa bûh wogny u Append., *Turice* Swátky Turowy. Skandinawského Thora manželka byla *Sif* t. g. Siwá. Sr. Turec, Tursko, Styrsko atd. I Budha se *Dherma* nazjwá, odtud pošlo že Thor hlawnj Bûh u Germanûw.
Basva Basanna t. g. wûl, býk, pols. byś bysek (Wojcic. P. L. II. 371) sr. lat. bos. Dharma wyobrazowán býwá co *bjlý* wûl na němž Šiwa (sr. Kala) gezdj. Se slowem *Basva Basana* srow. slow. *Boswan*, koláč, obzwláště při křestinách pečený, něco menšj než radostnjk.

Uctiwost k býkûm a wolûm: u Indûw, sr. *Wiese* Ind. I. S. 267. „Bhavani wird durch eine Kuh vertreten, Siva durch einen Stier. Dem Stiere werden göttliche Ehrenbezeugungen erzeugt. Auf den Hüften sind sie mit sinnbildlichen Zeichen des Siva bemalt, sie stehen in so hoher Achtung, dass Niemand es wagt sie zu schlagen oder im Fressen zu stören. Man sieht sie stets auf den Marktplätzen, wo sie sich in die Kaufläden eindrängen und das zum Verkauf daselbst aufgeschichtete Getraide fressen, wobei sie oft alles, was ihnen im Wege

steht über den Haufen werfen, zum grossen Verdruss des armen Hindukrämers, der indess allen diesen Unfug mit religiöser Geduld erträgt und den heiligen Besuch in aller Gemächlichkeit fressen lässt, so lange als es diesem beliebt."

U Slawůw: *Keysler, Reisen. II. S.* 1376. „Einmal begab sich, zu Rebensdorf dass der Dorfbulle, als er von der Weide kam, seine Lenden mit solcher Gewalt an den Kronen- oder Kreutzbaum scheuerte, dass der Baum darüber umfiel und den Bullen todtschlug. Dieses namen die Bauern als ein doppeltes Anzeichen eines bevorstehenden grossen Unglücks an. Zur Versöhnung aber der beleidigten *Stäte* wird noch alle Jahr auf den Tag an welchem der Bulle todtgeschlagen worden alles ihr Vieh, gross und klein, um den Baum getrieben. — Die im braunschweigisch lüneburgischen Landen wohnenden Wenden halten für ein grosses Unglück, wenn ein Bulle natürlicher Weise stirbt, und haben diesem Thiere oft sein Begräbniss mitten im Dorfe und in einer dazu verfertigten Grube angestellt, wohinein ihn der Abdecker stossen musste, damit er ordentlicher Weise verscharrt werden konnte." *Legis Alkuna S.* 72. „Tyr ist der Ausdruck *sittlicher* Gewalt, sr. Dherma." Sr. i *Turupit*, *Turowit*.

PŘJGMENA SURJA - SLUNCE.

Aditja prima creatura, a principio exstans: Paullin. lépe Ne-tma, swětlo, das Urlicht.
Ahastara diem vehens.
Arka sr. Garko slunce, Garo.
Dvadašatma duodecim zodiaci signorum anima.
Dyumani Edelstein des Himmels.
Grahapati stellarum dominus.
Hamsa cignus, sr. husa.
Mártánda (smrti konec, kde smrt nepamuge).
Mitra sol et amicus, sr. Watra.
Prabhagara lucidus, lucem vehens.
Surja sol. sr. Sur, Súra, Surdjk súriti.
Tarani sidus, sr. Stern.

SVAR SVARGA čili ADITJA, slaw. SWOR.

1 Varuna Skopec.
2 Surja Býk, (sr. tur, Dharma, Kála) sr. luneb. Surmon.
3 Vedani Bljženci.
4 Bhanu Rak.

5 Indra Lew.
6 Ravi Panna.
7 Gabasta Wáha.
8 Džama Jama Štjr.
9 Svarnareta Střelec.
10 Divakar Kozorožec.
11 Mitra Wodnař.
12 Wišnu Ryby (sr. Matsja avatara, sr. Prasinec).

Pozn. 1. *Vollmer Myth. S.* 30. *Âditja*, der Aditi und des Kasjapa (des Tages und des Raumes) Kinder, sind die zwölf Sonnen, welche die Monate des Jahres regieren; ihre symbolische Bedeutung ist wohl nichts anders, als: die zwölf Standpunkte der Sonne, in den zwölf Bildern des Thierkreises. Unter ihnen ist *Indra*, das sichtbare Firmament der höchste, der Regent des ganzen Sonnencyclus, und als solcher die Sonne oder der Sonnengott im eigentlichen Sinne." *Majer Myth. I. S.* 43. „Die Aditjas waren ohnstreitig eigentlich und ursprünglich die verschiedenen Namen des Sonnengottes, die ihm in den 12 Monaten beigelegt wurden." I gistá třjda bůžkůw sluge *Sverga-divi* čili Svargadivi, sr. *Vollmer Myth. S.* 1463. „Sverga-divi, Indische Myth. eine Abtheilung der Genien, welche unter Indras, des indischen Sonnengottes (sr. wedro) unmittelbaren Befehlen stehen. Sie scheinen nicht grosse Gewalt zu haben, denn sie bedürfen oft menschlicher Hülfe, um sich gegen die Asurs (böse Genien) zu vertheidigen." Sr. *Wiese Ind. I. S,* 216. „In dem Nighantu (Glossar, der Vedas) ist bemerkt, dass es bloss drei Gottheiten gebe: *Feuer*, *Luft* und *Sonne*, oder *Bhur* (sr. pyr), *Bhuwá* (země) und *Svar* (nebe). Sr. *Bopp. Gloss. p.* 198. „*Svar* coelum, *Svarga*, coelum Indri, deorum sedes." Paměti hodno, že geště w 9 stoletj toto indické slowo *Svar Svor* u Sláwůw, gmenowitě Čechůw, w užjwánj bylo, nebo u Waceráda str. 24. stogj: „*Zodiacus Zuor*; a str. 15 Osiros *Zuor* (chybně Ztuor)." Svar Svor Svarga Surjon pochodj od kořene *Sur*.

Dle Prokopa L. 3. C. 14. sluli Sláwowé a Anti w neystaršjch časjch *Spori Sporowé* t. g. Svori Svari, ctitelé slunce a hwězd. „Nomen etiam quondam Slavenis et Antis unum erat: utrosque enim appellavit *Sporos* antiquitas." Sr. *Wiese Ind. I, S.* 228. „Die Verehrung der Sterne (Svar) verdient unter allen Formen des Heidenthums vielleicht den wenigsten Tadel und ist die natürlichste. Denn dem rohen unbevormundeten Auge konnte wohl dass *Sternenheer*, gekleidet in jene sanfte ruhige Schönheit, wodurch sich eine orientalische Nacht auszeichnet, von einem göttlichen Princip beseelt und mit Bewusstsein und Macht, von seinem Throne unvergänglichen Glanzes in der Höhe

aus

aus auf den hinfälligen Sterblichen Einfluss zu üben, begabt erscheinen. S. 232. Diejenigen welche die Sonne zu ihrer Schutzgottheit wählen heissen *Sauras*. Allein ausser der Sonne werden alle andere Himmelskörper verehrt; die Planeten, die Sternbilder, die Zeichen des Thierkreises (*Svar*).“ Sr. *Vollmer Myth. S.* 1461. „Die Sonne (Surja) wird in Indien als ein himmlischer Genius angebetet. Sie hat viele Namen unter denen jedoch 12, seine Eigenschaften in seinen verschiedenen Standpunkten, also gewissermassen die Monate (Svar) die hauptsächlichsten sind. Bei allen Völkern finden wir im Anfange ihrer historischen Zeit Naturkräfte, und vorzüglich Himmelskörper angebetet, als mächtige Gottheiten.“ Srow. nahoře str. 37. o gménu *Sur Svar*, *Spor*, *Surab Surb Srb.*

Poznam. 2. Druhý měsjc sluge u nás *Unor*, u Gihoslawůw *Swěčan*, od *swjce*, *swětlo*, *oheň*, u Rjmanůw *Februarius*. Tento měsjc byl Indům, Peršanům, Egypčanům, Rjmanům měsjcem očišťowánj a poswěcowánj skrze oheň, zápaly a oběti, odkud powstalo i starolatinské čili wlastně sabinské *Februarius* od *februo* čistjm, přečistugi, přepalugi, třjbjm, řecky πυρετω, αγνευω; slowo Febr, februus, gall. fevrier, něm. Feuer pochodj z téhož kořene ze kterého πυρ, slaw. pýř pýřenj, lat. pur-us, pur-go purifico, odtud *Febris* horaučka, *Februa* 1) Reinigungsmittel, Feuer, Opfer, 2) jährliches Reinigungsfest zu Ende des Jahres im Februar, denn dieses war ehemals der letzte Monat; 3) Opferfest für die Seelen der Verstorbenen: *Scheller a Corvin.* U Peršanůw gmenowal se strážný angel tohoto měsjce *Sapendomad*, on wedl péči o očištěnj země (sr. Hyde, rel. vet. Pers. Angelus qui terram a pollutione conservat). Dle staroperského kalendáře připadal na tento měsjc *Rus-Neiran* t. g. Swátek Ohně, na gehož mjsto ustanowen w cjrkwi křesť. Swátek Hromnic, Swěčan (Lichtmess), Očišťowánj P. M. Indický bůh strážce tohoto měsjce byl *Surja* t. g. slunce, oheň. Toto wšecko wede nás k tomu, že i naše *Unor* na oheň a čištěnj se wztahowati musj. A tak gest i owšem. *U-nor* pochodj od prastarého čes. kořene *noře* oheň, peklo (sr. Starob. Sklád. II. 54), kteréž slowo i we mnohých asiatských řečech se nalezá k. p. w sansk. *Nark Narak* předpeklj, očistec; *Nerupu-tirunal* Ohně swátek asi na konci Unora slawen; pers. *Nervsengh* Feuergott; chald. a syr. *Nur*, arab. *Nár* oheň; mongol. *Nara*, burät. *Nära*, kalm. *Naran* slunce, oheň. O indickém Nerupa-tirunal sr. *Vollmer Myth. S.* 1232. „Nerupa-tirunal das Feuerfest, bei den Indiern während der 3 ersten Monate ihres Jahres (das um drei Monate später anfängt als das unsere) gehaltenes Bussfest. Draopadi oder Drowadei heuratete die 5 Söhne des Pandu, welche unter dem Namen

der Helden Indiens bekannt waren. Es ist ganz ungewöhnlich dass eine indische Witwe sich zum zweiten Male vermähle; sie erfand daher das Mittel, sich vor ihrer zweiten Verheirathung von Allem, was ihr aus erster Ehe anhing u. s. w. zu reinigen indem sie über einen Haufen glühender Kohlen langsam hinweg ging. Zu Ehren dieser Gottes-tochter feiert man das Fest noch jetzt: diejenigen, welche sich demselben unterwerfen wollen, bemalen sich den Leib mit Safran, und gehen festlich geschmückt, unter klingendem Spiel nach dem Orte der Feierlichkeit, einem Platz, auf welchem eine 12—15 Fuss breite, 40 Fuss lange Bahn (wlastně gáma, nora, sr. Unor) mit glühenden Kohlen hoch bestreut ist; in Procession umkreist man dreimal den Haufen, kehrt ihn um, damit sich die Gluth vermehre, und nun gehn, mehr oder minder langsam, darnach ihre Traurigkeit gross ist, die Büssenden darüber hin. Mütter tragen auch wohl ihre Kinder. Nicht eine Kaste oder Sekte ausschliesslich bedient sich dieses Reinigungsmittels (sr. Očišťowánj): es scheint den Verehrern des Schiwa wie des Buddha und des Wischnu gemeinschaftlich zu sein.“ U Liňanůw slul třetj měsjc *Sür*-mon, co se indickým strážcem druhého měsjce *Surja* srownati může, ant pořádek měsjcůw i u samých Slávůw není wšudy stegný ale dle podnebj rozdjlný.

Pozn. 3. Osmý měsjc čili October sluge u Waceráda str. 15. *Ruien*, nynj u Čechůw *Rźjgen*, (w cjrkewnj řeči *Rjujen*, illyrs. *rujan* gest September); od kořene *ruj ruh ruž rud ryz*, sanskr. *radž*, *raga* (splendere, radiare, zwláště s ponětjm čerweného, ohniwého), odkud pols. o-ręž (meč), oružj orudj (zbraň), ruda (Erz)‘ ryzý atd. *Rujen Rźjgen* se wztahuge na přjgmj Wišnuowo *Rhagavat Rugievit*, *Rudianot* (Orężowitý, Orudnatý) a ostrow *Rugia Rugen Rygen Rána*; gmenuge se pak tento měsjc proto tak, že se w něm Swátek zbroge čili oružj swětil a až posawad w Indii swětj. Sr. *Jahrb. d. Lit. III. S.* 159. „October. In diesem Monat feiern die Inder das Waffenfest (ruien, oręž) indem sie ihre Waffen und anderes Geräthe (sr. orudj, slow. riad, nářadj) in einem besondern Zimmer zur Weihe aussetzen, welche von den Braminen durch Besprengung mit Wasser verrichtet wird, und bei den alten Persern war der Genius *Aban*, nach welchem der Monat October genannt wird, der Beschützer des *Eisens* (sr. ruda, oręž), weshalb man die Waffen reinigte und bereitete, sr. Hyde hist. Pers. p. 247.“ Sr. *Wiese Indien II. S.* 350. „Das Waffenfest oder *Mahare Naomi*, welches im *October* fällt, gehört zu den ansehnlichsten und dauert neun Tage. Die 8 ersten Tage sind dem *Wischnu* (sr. Rhagavat Rugievit) und dem Siva gewidmet, der neunte aber den Göttinen Parvati, Lakschmi und Sarasvati. In den

ersten Tagen hält man Processionen und die Schulknaben singen vor den Häusern Gedichte; sie werden nebst ihren Lehrern dafür belohnt. Der neunte Tag *Aida Putsche* genannt, ist der heiligste. Jedermann bringt seine *Waffen* (sr. oręž) ohne Scheide, wie auch seine Bücher und musikalische Instrumente, seine Wagen und Böte in ein aufgeputztes Zimmer. Hier werden sie mit einander von einem Braminen durch Weihwasser geheiligt. Die Waffen für die Parvadi, vielleicht als Rächerinn; die Bücher für die Saraswadi als Göttin der Weisheit, die übrigen Geräthschaften für die Läckschmi als Göttin der Reichthümer. Dieser Tag ist so heilig, dass kein Hindu, würde er jetzt angegriffen, sich dem Feinde widersetzen dürfte. So erzält *Sonnerat*, dass sich die Belagerten, als der General des Souba an diesem Tage die Festung Gingi stürmte, nicht vertheidigt, und der Ort genommen worden sei." Týž S. 348. „Das 9tägige Fest Noratri, welches die Rajputen zu Ehren des Kriegsgottes feiern, beginnt am ersten Tage des hindostanischen Monats Asoj. Im Verlaufe dieses, der Krieger-Caste eigenthümlichen Festes, findet die Verehrung des Schwertes statt. Der Rana oder Fürst lässt, nach vorherigen Fasten, Abwaschungen und Gebeten das grosse, zweischneidige Schwert, das Abzeichen des Kriegs-Gottes, aus der Wasserhalle holen, um die Huldigungen des Hofes in Empfang zu nehmen. Es wird hierauf in Procession zu Krischna's Heiligthum getragen und daselbst dem Raj-Yogi oder Oberhaupt der mönchischen Krieger von Mewar eingehändigt, welcher dasselbe auf *Heris*, des Schlachtengottes, Altar niederlegt. Die Rosse und Elephanten nachdem sie in dem h. See gebadet und mit köstlichen Schabraken bekleidet worden, empfangen die Huldigungen ihrer Reiter. Die Feierlichkeit schliesst mit der Verehrung des Schwertes, des Schildes und der Lanze." Bůh čili genius měsjce Řjgna sluge u Indůw *Asvina* od *Asva Ašva* ※oř kůň zwláště wogenský, gakowý byl w Orekundě čili w Arkoně, na ostrowě *Rujen* čili *Rana*.

Pozn. 4. *Gruden Hruden* značj u Dalm. Horw. Krainc. a Polákůw Prasinec, we staroslaw. Listopád, u Staročechůw Leden. Gruden tedy gest wšudy w sausedstwj *Prasince* gehož bohem u Indůw Wišnu byl: odtud zawjrati lze že naše *Gruden* gest to co u Indůw *Geruden* čili Garudha pták Wišnuůw, genž wšudy s Wišnuem býwal, a wedle geho chrámu kaplnky měl byw i sám bohem: sr. *Majer Myth. II. S.* 173. „Garudha *Geruden* ein wunderbarer Vogel, Begleiter und Träger des Wischnu. Oft wird er mit dem Gesichte eines schönen Jünglings vorgestellt. Bei jedem Tempel des Wischnu hat auch Garudha einen kleinern."

Pozn. 5. U Slezákůw sluge Listopád *Odriles*, sr. ind. Bhadrapadam. U Waceráda sluge Mág *Siban*, u Illyrůw *Svibaň*, u Hebreůw gest *Siuan* Čerwen a *Jjar* (sr. garo) Mág.

Z tohoto wšeho widěti, že gména našich částek roku tak gako i wětšj djl našich gmen měsjcůw indického půwodu gsau, k. p.

I. Částky roku:

Jar Jaro *ind.* Arka (slunce); Wesna *ind.* Vasanti.
Léto=Lotos, Lakšmi.
Jeseň=Isa Išani.
Zima=Haimawati.

II. Měsjce:

1. Leden.
2. Unor *ind.* Nar Nara, Nark, Nerupu; Swěčan, swjce, swětlo.
   Sičen Sječen (sr. sjkati sičeti, Ščawa) *ind.* Šakti Sikti.
   Surmon *ind.* Surja.
3. Berezozol sr. *březa* a *ziele*, plur. *ziola*, *ziolka*=wětew, ratolest, ljtel; sr. ind. *sula*=dřewce, kopj; sr. *ind.* Phalguna; Ludikwiat (Blumenlocker od lauditi); luž. Cheudemon *ind.* Kodama Gotama, *pers.* Choda.
4. Duben.
5. Mág *ind.* Maja; Ysok *ind.* Vaisakha; Siban *ind.* Siva, *hebr.* Siuan; Tráwen *ind.* Vilapati; Leistenmon, listoměsjc, *dolnoluž.*
6. Čerwen.
7. Čerwenec.
8. Srpen.
9. Zarew *ind.* Srawana, *pers.* Serjar. (*pols.* Zarzewie glühende Kohlen, sr. Nerupa-tirunal).
10. Rujen, Rugievit, *ind.* Ragavat; Asvina.
11. Listopád, Odriles *ind.* Bhadra, Patrapadam; *lužic.* Zeimemon sr. *ind.* Haimavati.
12. Prasinec *ind.* Wišnu, Varahaavatara; Gruden *ind.* Geruda; Kračun Krak *ind.* Kartika, Skanda.

PŘJGMENA BOHA SKANDY (syna Šiwy a Parwati).

Guha ex antro ortus.

Kartikeja Kuřátek chowanec, že byl od 6 hwězd Kartiga (sr. Kuřátka) gmenowaných wychowán.

Kumara juvenis, sr. kamarát; kama.

Mahasena dux militiae caelestis.
Parvatinanana filius et gaudium deae Parvati.
Skanda celeriter iens, scandens, sr. skákati; odtud Skandinav = Scandicola, sr. Krak, Kračun.
Subramannja magnus dux; sr. Spráwce., Sprawowatel; (sr. Spriawani).
Šathanana sex vultuum; šestihwězdnjk.
Šighivahana pavone equitans.

Skandowy manželky:

Devanei deera boha Indry čili Perunowa dci, sr. Vacer.
Velliamen.

Sr. *Majers Myth. I. str.* 479. „Dewanei, nach der Indischen Mythologie, eine Tochter des Indra, des Königs der Halbgötter und Gemahlin des Kartikeya des Befehlhabers des himmlischen Kriegsheers. Als er den grausamen und mächtigen Riesen *Tschuren* getödtet hatte und triumphirend aus dieser Schlacht wiederkam, wurde ihre Vermählung in der Götterwelt gefeiert. Auf den Abbildungen erscheint sie in gelber (saffrangelber) Leibesfarbe, mit einer Krone auf dem Haupte, und an den Ohren, in der Nase, um den Hals, auf der Brust, an Händen, Füssen und am Leibe mit köstlichem Schmuck behangen. Sie hat zwei Hände. In der linken hält sie eine Blume, Tschankarinispu genannt, die rechte hängt herunter. Sie und *Welliammen*, die andere Gemahlin des Kartikeja, stehen immer in seinen Pagoden, eine zu seiner Rechten und die andere zu seiner Linken. An allen seinen Festtagen haben sie gleiche Verehrung und Anbetung mit ihm, ja viele fasten auch alle Woche einmal, am Dienstage, ihnen zu Ehren. Ihr beider Amt besteht darin, dass sie Kinder geben, Krankheiten und alle Trübsale vertreiben, und die bösen Geister von den Menschen abhalten."

Bůh *Skand* a geho ctitelé *Skandinavi* slugj we slawské řeči *Krok Krak*, a Krakonuti Krakonoši, u Ptolemea Korkonti Korkonuti (sr. Pere-nut. t = s š k. p. Pilwit Pilwis, Welet Weles Weleš, tak i Krokonut Krokonot Krokonoš Krkonoš) Sr. i město *Krakow*.

PŘJGMENA BOHA KAMADEVA.

Ananga incorporeus, sine membris; subtilis, levis, sr. hánkačlánek, aud: Bezhánkowý.
Atmabhû animae existentia, dumobyt, dušebytnost.
Čuda, Šuda lusor, deceptor, sr. šuditi, ošuditi, šudář šeyd šidjř, šjda (Betrüger: Zlobický).

Darpaga praesumtivus, superbus (a *drup* superbia) sr. dur, durák, naduřený, wzdorný; derzý.

Karidarpa?

Kama cupidus, desiderans, sr. Kaumati skaumati; kum koma kumstwo; kompan kamarat; něm. Bräuti-gam.

Kusuméšu floridus, inter flores sese oblectans.

Madana ebrius' petulans, luxurians, sr. med, slow. mad; medowec, medowina, medánek, medati.

Magaraduadža ex signo (zodiaci) capricorno natus: Kozorožcorozenec.

Manasidža ex corde, ex voluntate nascens, sr. manutj mjněnj; sr. Maňas (=modla, maňasům poctu činiti), maňásek (=Pagode, Puppe). Co Čechům Maňas to Slowákům Lelo Lalo!

Manmata mentem agitans, confundens, sr. manutj mjněnj a matu zmatek, který *mněnj mate*.

Mara occultus, insidiator, velut fur occulte veniens; sr. Můra, Mora, mara, mařiti, rozmar; pol. mara Traumgesicht, Erscheinung.

Navamaliga novem contignationes penetrans, loca ardua ascendens.

Pančašara quinque flosculos pro arcu et sagitta habens: Pětišar, Pětišarec, Pětikwětec. (Staroslaw. šar-kwět, sr. slow. šařina zrostlina na wodách a blatách gako lekno čili lotos rostaucj.)

Pradymna pertinax, sr. nadýmati se, dumný.

Radivati Retivati maritus deae Radi, Rati Räti (Rati pak znamená radost) sr. Radovan; radowanec, radostnjk; slowo *Reti* znamená i *copulam*, slow. sobáš, srow. *řetiez*.

Smara memor, menti insidens, facilis recordari, sr. Mara.

Pozn. W Rusku, w guber. Wiatka gest řeka *Kama*, nepochybně tomuto bohu swatá.

GANESA, POLEAR — HENIL, POLEL.

Avaddukaddapullear infortunium praedicens et avertens.

Ekadenda unum dentem habens, quia alium pugnando cum fratre perdidit. S *Eka-denda* sr. Donda, Ďunda, Dědko Děduška. Sr. *Majer Myth. II. S.* 158. „Als Ganescha bei einem von Isuren oder Schiwa veranstalteten, mit seinem Bruder Kartikeja oder Subramannja um den Berg Kailasam zu haltenden Wettlauf, diesen um den Preis betrog, griff ihn

dieser an und zerbrach ihm einen seiner grossen Elephanten Zähne."

Dvajmatura duas matres habens, Parvati et Anga.

Gadžanana vultum elephantis habens.

Ganajaka Asiat Rech. III. 149.

Ganéša Gäneša, Gones, Gunis, coetus, congregationis, numerorum dominus; sr. *Hon*, *Shon* t. g. shromažděnj; sr. *Honil Henil* u Sorabůw, sr. *Gondu* u Polákůw.

Ganavati Gänavati Honovatý, pán Honu, počtu. *Majer II. S.* 156. „Vorsteher oder Herr einer Versammlung oder *Anzahl.*"

Gänadhiba Honu král, numerorum rex, sr. slaw. Gänedraktus, Arnoldi Chron. Slav. IV. 24.

Guru Kuru, magister.

Heramba vastum corpus habens.

Lambodara magnum ventrem habens: sr. *Oslad*, *Uslad*, bůh hodůw a kwasu.

Pollear Pulear Schutzgott der Ehen, sr. Polel, wal. Polerum. *Vollmer Myth. S.* 1375 *Ganesha*, Pulear ist sein Namen als Gott der Ehe; er soll von des Vaters Frage nach dessen Entstehung, *Pulei-ar?* (wessen Sohn) herkommen." srow. slaw. *Pol spol* das Geschlecht.

Vighnaradža rex impedimentorum, impedimenta tollens.

Vikinesuren.

Vinajaga magnus dominus.

Paullin Syst. p. 174. „Ganeša, deus sapientiae, fati, bonae et malae sortis, glire vel mure vehitur, *stilum ferreum* vel calamum, scriptionis symbolum dextra tenet, altera vas atramenti vel folium palmae aut librum gerit. Coelebs et castus, et uxoribus praecipue in exemplum proponitur. Hujus simulacrum Indicae mulieres in maritali tessera *tály* dicta, ex collo suspensum gerunt, quia etiam *matrimonii* praeses est. (sr. Godu). Rex Dasaprajavati maritus Angae (matris Ganešae) convivium diis apparat, sed Shivam invitare obliviscitur. Hic excandescens mensae epulantium deorum insilit, gigantem Perulturen (i. e. fortis) excitat, qui postquam deos verberasset, Ganesae caput abscidit, quem cum emortuum vidisset Parvati, Schivam rogat ut filio vitam restituat. Hic uxoris precibus victus elephanto caput abscindit et filii corporis trunco apposuit. — p. 172. Vocabulum *gaenam* in lingua Sanscrita computum, numeros, seu plurium rerum congeriem significat, Gaenavati dominus numerorum, computi, congregationis, cujusvis societatis aut coetus collecti. Sr. *Hon*, *hony*. Sr. Hágek p. 248. „Po-

čjtagjee na hony; hony gest 5 prowazců wzdýlj, a bude w honech 210 loket, a 630 pjdj.“ *Jungman* I. 4. str. 223. „*Hony Hona* = Hufe Landes 210 Ellen gross.“ Sr. počet *meru* (40) a *Meru*.

Ruské *Oslad Uslad* bůh hodowánj a kwasu, a *Godu* zdá se býti přjgmenj boha *Ganeša*, sr. *Majer Mythol. II. S.* 159. „Ganesa hat beständig einen grossen Hunger. Er ist niemals zu ersättigen und würde die ganze Welt verzehren, wenn man sie ihm geben wollte. Nur in dem *Zuckermeere*, *Ikšuda* (sr. Uslad) genannt, kann er seinen Hunger befriedigen. Dieses Meer ist weit und breit und beständig siedend. Mitten darin ist ein aus 9 köstlichen Steinarten bestehender Berg und oben auf demselben ein herrlicher, anmuthiger Platz, auf dem der schöne Baum *Luola* steht. Bei dem Baum steht ein Thron von feinem Golde und eine *Tafel* (sr. Uslad, hody, convivium; epulantes, u Ditmara) von dem kostbaren Stein *Bairakalle* und auf demselben eine glänzende Maus und eine Rose, in deren Blätter einzelne Buchstaben geschrieben sind. Dieses ist der *Ruheplatz* des Ganesa, denn er sitzt oben auf der Maus. Zu jeder Seite steht ihm eine schöne Frau, welche beide ihm beständig mit grossen Löffeln, Zucker mit Honig (sr. Oslad) untermischt, in den Mund giessen. Abwechselnd geniesst er aber auch andere Speisen, gekochten Reis, Milch, Feigen und andere Früchte, Butter und daraus bereitete künstliche Gerichte. Zugleich erfreuen und erquicken ihn der Anblick und Wohlgeruch der schönsten Blumen, eine immerwährende liebliche Musik und der reitzende Gesang. In einer Hand hält er einen *Kuchen*. Die Ratte oder Maus auf welcher Ganesa reitet, war vorher ein Riese, Namens *Gedje-mugha-schurin* (se slowem *schur schurin* srow. pols. *szczur*, mor. *štur* eine Ratte). Auf einigen Abbildungen lässt man ihn malabarische *Schlüssel* zur Eröffnung der Thüren in der einen Hand halten.“

Sr. co *Ditmar* o Honilowi prawj, VI. str. 242. „Domesticos colunt deos, multumque sibi prodesse eosdem sperantes, his immolant. Audivi de quodam baculo, in cujus summitate manus erat, unum in se ferreum tenens circulum, quod cum pastore illius villae, in quo is fuerat, per omnes domos has singulariter ductus, in primo introitu a portitore suo sic salutaretur: *vigila*, *Henil*, *vigila!* sic enim rustica vocabatur lingua, et *epulantes* (sr. Heramba, Zuckermeer, Uslad) ibi *delicate* de ejusdem se tueri custodia stulti autumabant.“ Sr. *Vollmer Myth.* str. 1275. „Oslad, ein Gott der süssen Ruhe und Schwelgerei, den die Russen, besonders in Kiew, verehrt haben sollen.“ *Naruszewicz* Hist. II. str. 355. „*Godu*, za świadectwem Łasickiego, bostwo godów weselnych, dziewczęta mu w czasie weselnego godowania ofiary czyniły.“ *Pierer* Un. Lex. pod článkem: Pohlen „*Gondu*

riefen die Mädchen an.“ Sr. i Kralnské *Godut.* Ganešůw obraz byl u Indůw tak gako obraz *Dědkůw* do wody házen. Srow. Zpěwanky I. str. 4. *Děd Dond Dund Dind* značj wlastně tolik gako zubán, zubák, gednozubec, weliké slonowé zuby magjcj. Od *Dědko Dond Dund Dend* rozličné gest *Didi* t. g. tma, noc.

ČARDHAVA a BYSTER BYSTRICH (Püster Püstrich).

Paullin. Syst. p. 26. „Adest numen pictum in museo Borg. et in Malabria notissimum, quod *Čardhava* seu ignis vomitor (sr. Žár a dáwiti) dicitur. Terribilis iste deus quasi ad percutiendum pronus idem est cum *Jacca* seu Čaka Ceylanico. *Čardhava* proprie vomitorem significat, sed alio vocabulo a Bramanibus lingua sacra litterali *Šastava* i. e. vindex dicitur, et quia hoc vocabulum deo Šiva proprium est, inde inferendum est, figuras has terribiles atque hos vindices Deos ad illum principalem referri.“ *Majer Myth. I. S.* 380. *Čardhava* d. i. der Feuerspeier, eine in Malabar sehr bekannte Gottheit, die man als einen schrecklichen, zum Niederschmettern immer bereiten Genius schildert. Er ist derselbe mit dem auf Ceylon verehrten Jaka (sr. slaw. *jaký* prudký ohniwý; *jak* a *jug južný*, *agni oheň* geden kořen magj) der mit feierspeiendem Munde, funkelnden Augen und in die Höhe gehobenen, zum Klagen bereiteten Armen dargestellt wird. Die Ceylaner verfertigen zu gewissen Zeiten ihm zu Ehren eine Hütte, schmücken sie mit Zweigen, Blättern und Blumen, und bringen ihm zur Nachtzeit bei Fackelschein, unter Trommelschall, Gesängen und Tänzen, allerley Waffen und verschiedene Speisen als Opfer dar.“ —

Tomuto *Čardhawa* a *Jaka* rowný gest nás *Bystrich* (od bystrý, t. g. jaký, prudký, ohniwý) sr. *Bertram*, *Nachricht vom Püstrich, Sondershausen* 1811. „Püstrich, ein sorbisch-wendischer Götze dessen metallenes Bild in Sondershausen verwahrt wird. Der Name Püstrich (Peustrich Bustard [!] was mit dem wendischen *Büsten* [?] Zorngott, der mit Donner und Blitze strafte, zusammentrifft), weist auf den Gebrauch dieses Idols. Der Gott gleicht einem dicken, bausbackigen Jungen, das Haar perückenartig nach altsorbischer Art; er kniet mit dem rechten Fuss, die linke Hand auf das linke Knie gestüzt, die rechte auf den Kopf gelegt. Seine Höhe beträgt 14 Zoll, etwa 9 Maass (ein Eimer nach Büsching) Wasser gehen in seinen Bauch. Die Arbeit ist roh. Ein Herr von Tütcherode fand ihn in einem vermauerten Winkel der Rothenburg; 1552 kam er nach Sondershausen; wo er früher zur Zeit seiner Verehrung gestanden, ist unbekannt.“ *Vollmer Myth. S.* 1374. „*Püstrich.* Ein Götze von Erz, hohl ge-

gossen. Der Kopf hat zwei Oeffnungen, eine auf dem Scheitel, eine andere an der Stelle des Mundes. Man glaubt dass er ein furchtbarer Zorngott von den Priestern gebraucht worden sei, welche ihn mit Wasser füllten, nachdem die Löcher verstopft waren, über Feuer setzten, und so durch die Dampfentwicklung das Heraustreiben der Pflöcke unter heftigem Knall und Aussprudeln vom Dampf und siedendem Wasser veranlassten." *Theod. Zwingerus Theatr. III. L.* 1. „Idolum Pusteric, in fundamentis arcis Rotenberg (quae deserta nunc jacet) inventum in sacello subterraneo, intus cavum est, et aqua repletum atque igne circumdatum, cum ingenti sonitu aquam illam in adstantes, instar flammarum evomit."

HANUMAN, OPICE, LEŠJ.

Paullin. Syst. p. 143. In libro Ramajena Capt. 1. multae fabulae de simia et serpente in uterum concubinae regis Dekšareda intrante afferuntur, Cap. 9. multa de progenie Hanuman, Báli et Sugriva, simicorum regům ac de aliis eximiis Simiis et Silenis montium incolis (sr. les, Leši) seu ventis adducuntur. p. 138. Pan seu Hanuman ventorum praefectus est, Báli et Sugriva, pariter Simii, Satyri vel Fauni. p. 137. Hanuman simius, venti deus sub humana specie flabello muscario instructus, in aliis vero Indicis simulacris sub simii forma exhibetur." Constantin ab Asculo u Paullin. str. 142 takto opisuge Hanumana: „Hanuman, idolo di rosso colore, tien in mano un monte, un ramo d' albero, il martello ed il tritente. t. g. Hanuman, modla čerwené barwy, držj w ruce horu (sr. les, Lešje), ratolest stromowau, kladiwo a třizubec." p. 274. Simiae in veneratione sunt apud Indos. Ob dexteritatem in saltando ex una arbore in aliam et *agilitatem caudae* quae in saltu illo instar gubernaculi servit ventorum symbolum esse videntur. Tibetanorum dei simii sunt. Sr. *Vollmer Myth. S.* 816. *Hanumat* (i *Hanuvat*). Um die indischen Pagoden halten sich Affen in grosser Menge auf. Ein alter starker Affe masst sich gewöhnlich die Herrschaft über eine solche Heerde an, er heisst Hanumat, und zwar kommt die Benennung von dem Feldherrn des Rama, welcher diesen Namen führte; er war ein Sohn des Pavan, (Gottes der Winde) und seine Truppen waren grosse Affen und Satyren. Der Historiker sieht in diesem Affengeneral nichts als den Heerführer einer hässlichen tartarischen vielleicht in Pelz gehüllten Horde. Die Indier aber erzählen Folgendes: Der Gott Hora (Hari Šiwa) ging einst mit seiner Gattin Paramesvari in einem mit Affen erfüllten Walde spaziren; zwei derselben wurden von der Göttin bemerkt, indem sie so zärtlich gegen-

einander waren, dass sie Lust bekam, ihnen nachzuahmen, sich in
eine Aeffin verwandelte, und ihren Gatten bat dasselbe zu thun: als
der Rausch verflogen war, schämte sie sich des Kindes, dass sie un-
ter dem Herzen trug, und bat den Gott der Winde, Pavan, dasselbe
in den Schoos einer Andern zu tragen; dies geschah, und so hiess Ha-
numat der Sohn des Pavan." *Hanu* znamená maxilla; *mat man* gest
koncowka asi takowá, gako u nás *wat nat*; Hanumat gest tedy=če-
listnat, weliké ku předku čnjcj čelistě magjcj, gako opice. U Indůw
se opice nazjwagj *Orang utang* t. g. lesnj člowěk, Waldmensch.

Těmto opicem a lesnjm lidem rownj gsau naši *Leši Lešie* t. g.
lesnjci, obywatelé lesůw. Sr. *Kaysarow Myth. S.* 70. Leschie wa-
ren Waldgottheiten oder Satyren. Man stellte sich die Leschien in
menschlichen Gestalten, mit Bockshörnern, Ohren und Füssen vor.
Man glaubte, gingen sie im Grase so verkleinerten sie sich bis zur Grösse
des Grases, und gingen sie im Walde so erreichten sie die Höhe der
Bäume (tjm chtěli poznamenati rychlost opic a gegich lezenj na stro-
my). Sr. *Krok III.* 3. *str.* 360. „Lešj unášegj i malých djtek, po-
nechawše gich u sebe po mnohých letech zdiwočilé djtky zase wypau-
štěgj." Co do formy slowa *Lešj Lešia* od *les*, u Slowákůw se posud
nalezá, změkčenjm totož poslednj zwučky slow bezžiwotnjch, powstá-
wá gméno žiwé wěci značjcj k. p. Sedmohradia t. g. Sedmihradčané
od Sedmihrad atd. — I ruská modla a strašidlo *Buka* sem patřj, sr.
Der Adler, Časopis, 1839. Nr. 2. S. 9. „Der Popanz zum Kinderschre-
cken in Russland heisst *Buka*. Er wird dargestellt mit einem breiten
Maul, einem sehr langen Schwanze (gako u opic), den er gebraucht
wie der Elephant seinen Rüssel. Er fängt die Kinder damit und wirft
sie in sein Maul. Er umgeht die Hüten und Kirchhöfe des Nachts, und
daher kommt die schreckliche Warnung der Mütter: „Ne chadi tam w
ljes (sr. Lešie), Buka tebe sjest." Sr. *Wacerád* p. 17. „*Moruzzi*, In-
cubi, panites."

URAGA a WRAH.

Uraga znamená w sanskritu hada, od *ura* hruď, prsy, břicho,
a *ga* gjti, pectore iens, hrudichod, břicholez. Wšickni stařj národowé
sobě pod obrazem hada zlého ducha představowali, odtud i *Uraga-
sthana* Wrahastan, hadj geskyně, peklo. Sr. *Majer, Myth. II. S.*
175. „Rakschasas oder böse Genien die auch Schlangen genannt wer-
den oder wie es heisst, alle Schlangen waren". Srow. *Wacerád str.*
6. „Diabolus = wrah." — We staroslaw. a serb. řeči *wrah* posud zna-
mená čerta, pekelnjka.

Knihy Indické hlawněgšj:

Purana historia, od *puru* ante, olim, prius; purana tedy gest co se *předtjm* stalo, předosti, Přediny; dřewnosti, starožitnosti.

Sasta Šasta, *Sastra Saster* sr. Saustawa, ustawa, ustanowenj.

Weda Wedam sr. Wěda, Wědomost; Weda zaležj ze dwau částek

1 Mantras modlitby.

2 Bramanas (praecepta) sr. Prawda Prawidlo, Zpráwa.

Vjasa byl shromažditelem těchto knih, sr. wiaz, wázati, Swazek, wazač. Sr. *Kleuker* Bram. Rel. S. 13. „Die Bramanen berufen sich auf die h. Schriften Indiens schlechthin als auf ihr geschriebenes *Licht* und *Recht* (sr. pram pramen a praw prawda).“

Kmenowé čili třjdy indické:

Bramani, pošlj z hlawy čili z ust Bramowých: náboženstwj. Sr. *Cellarii Geog. Ant. p.* 230. „Brahmanes in India: non philosophorum modo generis et sectae id nomen fuit, sed et *gentis* (sr. Slawané) diffusissimae, cujus maxima pars in montibus degit, reliqui circa Gangem.“

Kšetria (sr. pol. Kśiądz Kśiążę Kśieni), *Radžjaputra* (regum filii), pošlj z ramen Bramowých: wogenstwj, panownictwj. Se slowem Radžjaputra sr. Arcarag Artarag t. g. semireges, u *Hieronyma* chron. „Sarmatae Limigantes dominos suos, qui nunc *Arcaragantes* vocantur, facta manu, in Romanorum solum expulerunt.“

Vajšja Vasja Veinsjas (sr. wes wesnjk), *Vanig* (sr. wenkow): z kyčel čili stehen, beder, Bramowých; rolnictwj, dobytkařstwj, kupectwj.

Šudra (sr. šudjř) z noh Bramowých: keykljři, umělci, remeselnjci.

Parejas Parias, *Čandala*, *Pelejas* (sr. Plewa), *Niša* (sr. njzký neynižšj): wýhoz posledních třj stawůw čili kast.

Gména a řádowé Duchownjkůw čili Bramanůw:

Ašarja Ačarja modlitebnjk (Bez-žárja, bez ohně).

Guru mistr, učitel, wrchnj, hornjk.

Jagnaman obětowatel (sr. oheň juh).

Pudžari sr. žrec, (Požarec).

Somadri, Somavati, měsjčnjk od soma měsjc, služebnjci měsjce.

Knin w indicko-malaickém nářečj = *dominus*, *Herr*, (Dapper As. S. 54); sr. kněz, knjže, knini, černoknižnjk, černokněžnjk. (I naše *župan išpan*, *župa* pochodj od sanskr. *suba*, sr. Asiat. Rech. III. 381. „*Subá* = eine Provinz, Gebieth, Landschaft bei den Maraten in Indien.“)

Kagjcj čili mnichowé: Jogi Džogi; Sanjasi, Pandaroni, Dšoni, Brampruši, Fakiři, Atiti, Vairagis, Tapi, Vanaprasta atd.

Obetě čili žertwy Indůw.

Adithipudžja obět přátelstwj, pobratimstwj, hostinstwj.

Agnišrut obět knjžete Bramana new̌ědomě zabiwšjho.

Agništoma Ohničeat Ohnislawa, obět ohně.

Arkja kwětná obět.

Bhudajagna obět zlým duchům činěná.

Bramajagna obět Bramowi.

Homa obět ohně, (sr. Hoja, Hamboh), přinášj se bohu Agni, gmenuge se obzwláště *Devajagna* t. božská obět a bý wá neyčastěgi wykonáwána.

Jaga obět slunci a hwězdám. (sr. jug, ogeň).

Jambu růžowá obět: Asiat. Rech. I, 6.

Manušjagna mužská čili člowěčj obět.

Pidrujagna obět za mrtwé.

Somajaga měsjce obět, w měsjci březnu w prwnj pondělek po rownodennosti.

Tukam obět lidj, zwjřat (sr. tuk, tučný).

Mimo giné dary a wěci obětowány byly bohům a chrámům i *panam* t. g. penjz zlatý, a *danga dangakaša* t. g. rus. denga, denužka, sr. *Paullin* p. 247. „Nummi argentei vulgo *panam*, ex una parte deam Lakšmi exhibent; p. 249. *Danga* significat malleum, instrumentum quo nota, typus, figura aut signum in metallum imprimitur, unde *Dangakaša* nummus percussus, signo aliquo insignitus."

Swátky a posty (post sr. něm. Fest, lat. festus dies) u Indůw.

Ananta Padmanaba Uratam. Sr. *Dapper As. S.* 115. „Den vierzehnten Tag nach dem Neumond, im August wird von den Wischnuwas, (nicht allein aber von den Braminen, sondern auch von den Sudras) sowohl Manns als Weibs Personen, ein Fest gefeiert, welches Ananta Patmanaba Uratam, genennt wird. Solches Fest wird begangen dieses Lebens Gesundheit und nachmals den Himmel zu überkommen. Und wo möglich, so wird solches Fest bei einem süssen *Wasser-Strom* gefeiert. Die Braminen nehmen eine Art von *langem Stroh*, daran sie 14 Knöten machen; dies Stroh also geknötelt ist das Bild Ananta Patmanaba, solches räuchern sie mit Weihrauch, bestreuen es mit Blumen; knüpfen dann um desjenigen rechten Arm, der sich verlobt,

solches Fest zu halten eine rothe Schnur, welche 4 mal um den Arm gehet; in dieser Schnur sind 14 Knöten geknüpft, als Kennzeichen des Ananta Patmanaba. Die Schnur, so um den Arm viermal gebunden wird, ist gewöhnlich von rother Seide, bisweilen auch von einer andern Farb. Wann dieses Schnürlein soll gebunden werden, so setzen sie ein kleines Näpflein mit Wasser, im Namen desjenigen, dem das Schnürlein um den Arm soll gebunden werden. Unter dem Napf ist ein ungestossener Reis (*Nili*) gestreut, das Näpflein ist mit einem Tüchlein zugedeckt, darauf ein Tamara das ist die Krug-Blum (t. g. Kamala, Damara, Lekno) gemahlt, und darauf sind auch Blumen gestreut. Solches Fest wird des Jahres einmal gefeiert; wer es aber einmal gefeiert, der ist verbunden dasselbe 14 Jahr nacheinander zu thun. Solches Fest nun unter dem gemeinen Volk in Aufnehmen zu bringen, erzählen hievon die Braminen folgende Fabel: Wie vor Alters etliche Heilige dieses Fest eingesetzt, soll sich zugetragen haben, dass eines reichen Bramas *Weib* zu einem süssen Strom gekommen, sich allda zu waschen, daselbst soll sie ihrer etliche haben angetroffen, die solches Fest gefeiert: die sie dann gefragt, was das wäre, was sie allhier thäten? Als sie nun dessen Erklärung verstanden, soll sie es auch gefeiert, und ihr zu dem Ende ein Schnürlein an dem rechten Arm habe binden lassen, damit sie nach Hause gegangen u. s. w. Ihr Mann zu Hause soll das Schnürlein von der Frauen Arm gerissen und im Feuer verbrannt haben. Von Stund an habe er zur Strafe all seinen Reichthum verloren“. *Hammer Jahrbüch. d. Lit. III. p.* 154. „Im Monat Juni wurde von den alten Persern das *Doppelfest* der *Wasser-* und *Feuertaufe* begangen, die noch im ganzen Westen am Tage Johannis des Täufers durch die Sonnenwendfeuer, ohne die geringste Ahndung des uralten Ursprung dieses altpersischen und indischen Feuerfestes in feierlichen Andenken erhalten wird“ Pozůstatky tohoto Swátku zachowaly se u Rusůw pod gménem *Kupalo*, *Kupalnica*. Sr. *Karamzin*, *Istor. I. str.* 90. „Kupalu bogu zemnych plodow žertwowali 23 Jjunja w den Sw. Agripiny, kotoraja dlja togo prozwana w narodě *Kupalniceju*. Molodyje ljudi ukrašalis wěnkami, razkladywali w wečeru ogoň, pljasali okolo jego i wospiewali Kupala. W archangelskoj Gubernii mnogije poseljane 23 Jjunja topiat bani, nastilajut w nich trawu *kupalnicu* (ljutik, ranunculus acris) i poslje *kupajutsja w rěkě*.“ *Ad. Naruszewicz*, *Hist. I.* 2. *str.* 368. „Po dziś dzień niemal po caléy Rusi noc dnia 24 Junii nazywa się *Kupalną nocą*.“ *Tkany Myth. I. S.* 169. „Kupalo. Ihr Fest wurde zu Anfang der Aernte 24 Juni gefiert. Knaben und Mädchen versammelten sich an diesem Tage mit Blumenkränzen auf dem Haupte und mit Gürteln (sr.

indickau červenohedbavneu šnuru) um den Leib, die von einem gewissen Kraute (sr. dlauhá Sláma) oder auch von Blumen gemacht werden.“ Časopis *der Adler* 1839. Č. 2. str. 9. „Kupalo wird als ein alter Mann, mit weissem Barte und einer Binsenkrone dargestellt. Bei seinem Altar wurden Pferde geopfert.“

Bramůw Swátek. *Wiese Indien I. S.* 243. „Im Monat Magha (Unor) während des Vollmondes wird dem Brama zu Ehren jährlich ein Fest gefeiert; bei dieser Gelegenheit preist man ein irdenes Bild des Gottes, nebst Siva zur Rechten und Wischnu zur Linken, durch Gesang, Tanz und Musik: worauf die Götter, am Morgen des folgenden Tages, zusammen in den Ganges geworfen werden.“

Egaši, *Egadaši*, swátek ke cti Bhawani.

Devali swátek swjtedlnic, bohyni Lakšmi ke cti, w měsjci *Kartika* (Listopádu); sr. *Wiese Ind. II. S:* 350. „Am Feste Devali zu Ehren Lakšmi werden Kuchen in Mulden getragen und in Lakšmi's Tempel geweiht.“ Sr. *Lokše.*

Dholjatra bohyni Kali, 9—10 března, wiz Druga-Pudža.

Druga-Pudža, aneb *Durgotsawa*, ke cti bohyni Durga Druga, genž byla přetwora bohyně Bhawani, tento swátek gest dwůg: geden w měsjci březnu asi 8, 9 a 10 dne, s nim se srownáwá naše Družbadlnice, Družebná neděle, a koláče Družbance. Druhý asi 7 měsjce Zářj a trwá též tři dni.

Gauri=Devi ke cti bohyni Parvati, 18 Ledna od žen swěcený swátek, aby tjm prodlauženj žiwota pro swé muže dosáhly a wdowami se nestaly. *Dapper As.* S. 115. „Dieses Fest währet 9 Tage, und wird auf diese Weise gefeiert. Die Weiber machen von Reismehl, dazu sie noch ein anderes Mehl von rothem Korn thun, ein Bild vor die Parvati, solches zieren sie auf das beste und bestreuen es mit Blumen. Am zehnten Tag bringen sie dasselbe in einer Sänften ausserhalb der Stadt, von einem Zug Eheweiber begleitet, und werfen solches Bild in einen Wasserpfuhl, woselbst sie es lassen und sich nach Hause verfügen.“

Kamadewa-Panduga. Wiese Ind. II. S. 347. *I. S.* 256. „Das Fest zu Ehren Kamadeva's, des Liebesgottes, fällt in die letzten Tage des Frühlings. Die Rose blüht da in voller Pracht um den reitzenden Rajputen — Mädchen süss duftende Kränze zur Schmückung ihres Haares zu gewähren. Von Blumen winden sie Armbänder für sich, oder bunte Kränze, die sie als herabhängende Halsketten tragen. Flehen während der Dauer des Festes in Gesängen und Hymnen, die Macht dieses Gottes der Götter an. — Kamadeva, Bramas Sohn ist stets vom *Kuckuck*, der Hummel und sanften Lüftchen begleitet.“ Srow. *Ča-*

topis Mus. 1838. *III. str.* 271. „Nedlauho před týhodnem Rusalek w gubernii Tulské slawj se národnj swátek řečený *Kuma* (sr. Kama) čili křestěnj *Kukačky.*“

Karmam Pidrucarmam, den čili Swátek oběti pro mrtwé, srow. slaw. Karmina, Kar: wiz nahoře str. 196.

Kartika-Panduga. Dapper As. S. 118. „Im Wintermonate (Prasinec) wird ein Fest von den Malabaren begangen, welches sie *Cartica*-Panduga nennen“. Srow. slow. *Kračun* t. g. Wánoce.

Maha-Padšon swátek smjřenj a odpuštěnj hřjchůw zemřelým.

Maharawaisagi podobný předešlému a wšak gen od Braminůw za předky slawený.

Mahar-Naomi (u Dappera Mahara Houmi) Swátek zbraně, w měsjci řjgnu, trwá 9 dnj, z nichž 8 dnj Šiwowi a Wišnuowi, poslednj dewátý den, *Aida-Pudža* gmenowaný, neyswětěgšj, zaswěcen gest bohyněm Saraswati, Parvati a Lakšmi. Zbroge, knihy, hudebné nástroge, wozy a člunky býwagj w tento den poswěcenau wodau skrze Bramany pokropowány. Tento den gest tak swatý že se Indowé w něm, byťby i od nepřátelůw překwapeni byli, brániti nesmějí. Sr. Rugen měsjc.

Másubavásam sr. *Masopust. Paull.* 41. „Másubavasam, jejunium mensile, consistit in eo, quod abstineant ab omnibus eduliis, excepta aqua, oryza, fructibus, herbis.“

Nebal ke cti Bhawani, w Březnu w prwnj pondělek po rownodennosti.

Nerupu-Tirunal Swátek ohně, čili raděgi kagjcj swátek, swátek pokánj a očišťowánj se kráčenjm přes hromadu řeřawého uhlj w měsjcech Breznu, Mági a Čerwnu. Tělo býwá šafranem k tomu omazáno. Sr. *Wiese Ind. II. S.* 356. „Man feiert das Fest des Feuers zur Zeit einer allgemeinen Dürre, wenn der Regen zurückbleibt. Während der Zubereitung der Feuerfläche wird das Götterbild, in einer kleinen, mit Blumen und Kränzen geschmückten Kapelle oder Bethäuschen (sr. Betlehem u Slowákůw) auf den Schultern in der Stadt herumgetragen. Die Gegend ist mit zahlloser Menschenschaar bedeckt, worunter grosse Gruppen schön gekleideter Mädchen. (sr. Kralice a Dodola).

Noratri Swátek boha wogny, w měsjci Asoj; trwá 9 dnj, wlastnj gen Kšetriům čili bogownjkům. Dwaušečný meč co obraz boha wogny, býwá w průwodu nošen, wzjwán a pak do chrámu Krišnowa wnešen a na oltář *Heri*, boha bitew, položen.

Onam, sr. Ožinky. *Paull. p.* 297. „Festo Onam mense Augusto Indi novis vestibus induti certamina ineunt, flores per compita spargunt et *abundantiam frugum* adesse testantur.“

Pan-

Panduga swátky menšjch bohůw.

Pongol býwá swěcen w posledních dnech roku, skrze wzágemné náwštěwy, poklony a winše.

Pollear-Džavati t. g. Pullearůw čili Ganesůw žiwot čili narožený, 4 Listopadů. *Majer Myth. II. S.* 163. „Man hält an diesem Fest kleine Fasten und kauft ein Bildniss des Gottes aus gebrannter Erde, und stellt es in seinem Hause auf, um die gewöhnlichen Ceremonien vor demselben zu verrichten. Am folgenden Tage trägt man es hinaus vor die Stadt oder den Ort und wirft es in einen Teich oder Brunnen.“ Sr. slow. *Dědko*, we Zpiewankách I. str. 4. a rus. *Děduška*.

Pollear-nonpu, Majer II. S. 163., Dem Ganesa gewidmetes Fest, wird deswegen gefeiert, damit alles Hausgeräthe im guten Stande bleiben und vermehrt werden möge. An diesem Tage werden viele *Eierkuchen* gebacken und ihm in Tempeln und Häusern zum Opfer gebracht, nach Ablauf der Fastenzeit aber verzehrt.“ Sr. Rusinské nar. pjsně, w Časop. Mus. 1833. III. str. 267. „Rusalački! zemlianački! — My wjanečki zawili, My hareločku papili, I *jaječnicu* pajeli.“

Pudža honor, cultus, festum, a *pudž* honorare, celebrare. sr. *pust post*. něm. Fast Fest. *Paullin. p.* 42. Sivanitae mense Nov. jejunant, nihilque edunt aut bibunt, usque dum vesperi stellas videant in firmamento aut saltim eas videndi hora adveniat.“ To i Slowáci zachowáwagj, proto gim *postnj deň* sluge gináče *dohwězdný* den.

Ruth=Džatra Wozoswátek, gináče i *Šundmon-Džatra*, *Šund-Džatra* ke cti boha Džagannath (Wišnu-Krišna), w měsjci červnu aneb červenci. Sr. *Wiese Ind. II.* 325. 334. „Der Götze Jagannath besteht aus bunt angestrichenem Holze, und wird alle drei Jahre erneuert. Man sucht dann in den Wäldern einen Baum aus, worauf kein Rabe oder anderer aasfressender Vogel gesessen hat; die Eingeweihten erkennen dies an gewissen Zeichen. Ist der Stamm gefällt, so wird er von *Zimmerleuten* behauen und sodann den Priestern übergeben, welche das Werk im tiefsten Geheimnisse vollenden. Der aus dem alten Götzenbilde entwichene Geist Jagannaths wird in das neue durch einen Mann übertragen, welcher die feierliche Operation nicht überlebt. Vor dem Ende des Jahres muss er diese Welt verlassen. — Mehrere Tausend mit grünen Zweigen geschmükte Männer bahnen sich einen Weg durch die dichtgedrängten Scharen, gelangen so *singend* und tanzend bis zu dem Wagen, berühren denselben, befestigen lange Seile daran und ziehen ihn vorwärts; Männer, Weiber, Kinder drängen sich an die Zugseile, dass manche bloss eine Hand anwenden können. Die Gesänge sind die Wonne des Gottes“ *Vollmer Myth.* 909. „Der Götze Jagenat ist aus Holz geschnitzt, schwarz, grässlich

bemalt. Die Pilgrime, spannen sich vor seinen Wagen und ziehen ihn unter den lauten Gesängen von Lobeshymnen. Er ist von seinem Bruder *Balaram* und seiner Schwester *Schubudra* begleitet." *Majer I.* 340. „Nach einer Sage zeigte sich der verstorbene Gott Krischna unter der Gestalt eines Holzblockes, den das Meer ans Ufer warf. Indrodumenen, ein König, nahm ihn zu sich, um daraus das Bild des Wischnu schnitzen zu lassen, das er für einen prächtigen Tempel bestimmte. Der Künstler der das Bildniss machen sollte, versprach es in einer Nacht fertig zu machen, unter der Bedingung, dass Niemand bei seiner Arbeit zusehen sollte, sonst würde er das Werk unvollendet liegen lassen. Der König willigte darein: als aber der Künstler bei seiner Arbeit nicht das geringste Geräusch machte, vermuthete derselbe, er sei weggegangen und um sich Gewissheit zu verschaffen, ging er hin und sah sich durch eine Oeffnung nach ihn um. Der Künstler bemerkte ihn, ging sogleich fort und liess das Werk unausgearbeitet liegen. Demungeachtet stellte der König die von demselben nur erst aus dem Groben gearbeitete Bildsäule in den Tempel (zu Jaganat) betete sie an und opferte ihr." Srow. *Hahnenbaum* und *Kreutzbaum*, wýše str 172 —174. Sr. *Der Adler Časopis* 1839. *Č.* 2. *S.* 9—10. „Tor Gott der Lustbarkeit (?). Früher pflegten die Frauen von Kiew sich zu versammeln und in Compagnie nach einem anstossenden Wäldchen sich zu verfügen, wo das Götzenbild (Tor?) stand; allhier tanzten und sangen sie dann, und trugen verschiedenfärbig gebänderte Zweige; Die Szene war ganz derjenigen ähnlich, die noch heutzutage in Hindostan statt findet. Wenn diese lärmenden Ceremonien geendet waren, so warfen die Jungfrauen ihre Zweige in den Fluss; schwammen diese, so galt es für eine Vorbedeutung, dass sie im Laufe des kommenden Jahres sich vermählen werden; sanken sie unter, so war das ein Omen für das Gegentheil. Noch sind diese Gebräuche nicht ganz erloschen, sie bestehen noch heutigen Tages in voller Kraft, nur das Götzenbild fehlt, und etwas mehr Sittsamkeit herrscht dabei. In jeder Stadt und in jedem Dorfe Russlands, werden vom Pfingstsonntage bis zum folgenden Sonntage, eine Woche hindurch, die Thore und Wände der Kirchen und Häuser mit Zweigen und Blumen geziert, die Mädchen tanzen scharenweise, mit einem geschmückten Zweige in ihrer Mitte, und die bei solchen Gelegenheiten gebräuchlichen Gesänge erschallen. Selbst in den Strassen von Petersburg sieht man noch diese alten Saturnalien (?) ohne dass jedoch von Hunderten Einer etwas von dem Ursprunge derselben wüsste."

Sitala Sitla, Swátek bohyně djtek, dne 17. měsjce Čaitra.

Swátek much 12 Července. Po umýwánj a modlenj, rozsýpagj před dům wěcí mauchám přjgemné, k. p. cukr, mauku atd. Sr. Mauchy na modle Bělbohowě.

Swátek Ramy a *Sity*, w měsjci Zářj, prowozugj se Ramowy děge a přetwary.

Šivaratri, Šiwowa noc. *Vollmer*, *str.* 1223. „Schivaratri, ein Fest welches im März dem Schiwa zu Ehren gefeiert wird. Des Gottes vorzüglichstes Symbol, Lingam, wird bei diesem Feste geweihet und verkauft.“ Šiva sluge i *Maha*-deva Weliký bůh, *Šivaratri* zdá se tedy býti naše *Welikdnoc*, a *lingam* genž se při Šivaratri poswěcuge a prodáwá gsau naše *Krásliče*, čili *wegce weltkonočnj*, které se též tak poswěcugj a prodáwagj.

Tiruvadiram. Paull. p. 42. „Habent et mulieres sua propria jejunia, nempe 27 die mensis Januarii celebrant jejunium Tiruvadiram dictum in honorem Dei Kamadeva seu Cupidinis.“

Tsravanala Pondema, Dapper, S. 116. „Auf dem Vollmond im August, haben die Braminen und Wischnuwas dieses Fest, ingleichen auch die Sudras den 8 Tag nach dem Vollmond, ein Fest Gokolaustemi genannt, dem Wischnu zu Ehren und zum Andenken dessen, dass derselbe eben auf diese Nacht, um Mitternacht, als der Mond aufging zu Madura unter dem Namen Krischna geboren worden. An diesem Fest werden die Strassen der Städte und Flecken mit *Vergrünung* behangen.“

Vasant Vasanti sr. *Fašanky* a *Vesna* bohyně gara. *Wiese II. S.* 339. „Das erste Fest im Jahre ist das der *Vasanti* der Göttin des Frühlings. Es nimmt seinen Anfang am fünften Tage des Monats Magha (ohngefähr den 30. Januar) und dauert 40 Tage. Während dieser Periode herrscht die grösste Freiheit und Ausschweifung, die untersten Volksklassen überlassen sich der Völlerei, und selbst die achtbarsten Leute, welche sich zu andern Zeiten darüber empören würden, streifen mit Banden von Trunkenen umher und singen und deklamiren Verse, enthaltend die wärmsten Schilderungen zum Lobe der Naturkräfte, ohngefähr so, wie dies die römischen Senatoren während der Saturnalien zu thun pflegten. Zu dieser Zeit, wo die Schranken des Ranges fallen, und wo der Geist der Volksherrschaft schaltet, jedoch nie sich Missbrauch erlaubt, verlässt sogar der wilde Bhil oder uncultivirte *Mer*, seinen schattigen Aufenthalt in Wäldern um an den Ergötzlichkeiten der Hauptstadt Theil zu nehmen, er schmükt sein Haar oder seinen Turban mit einer Jasmin Guirlande und gesellt sich den lärmenden Volkshaufen zu, welche in roher Lust die Strassen durchschwärmen.“ Sr. *Vollmer* S. 1535. „Wassant bei den Indiern die Jah-

reszeit der Blüthe." Sr. Časopis *Der Adler* 1839. S. 9. „Die Russen pflegen sich nach dem h. Dreikönigsfeste zu baden, (sr. Kupala) ungeachtet des Frostes und Schnees. Dies sowohl als überhaupt der Gebrauch um diese Zeit das Wasser zu *weihen*, stammt ohne Zweifel von der Sitte der Aegyptier (lépe Indier) her, die sich nach den Unreinigkeiten der Saturnalien wieder reinigten."

Pokrmy a koláče slawské mythologického půwodu.

Dapper Asia S. 114. „Die Indier setzten des Tages zum wenigsten zweimal den Götterbildern Speise vor. — Nach Verfliessung einer Stunde holt ein Diener die Speise wieder hinweg. Die Braminen essen keine Speise, es sei denn, dass sie vorher dem Abgott vorgesetzt worden, damit die Speise von den Göttern möchte geheiliget werden." *Kleuker Bram. Rel. S.* 129. „Man heiligt Speisen und Nahrungsmittel dadurch, dass man sie eine Zeitlang den Bildnissen der Götter vorsetzt, und sie dann wieder wegnimmt, um sie mit desto mehr Segen zu geniessen. In den *Pagoden* selbst werden gewisse Speisen zubereitet, die, so schlecht sie auch sind, doch theuer bezahlt und sehr schmackhaft gefunden werden." I u giných staroswětských národůw byl ten obyčeg, že swé bohy a gegich swátky skrze zwláštnj gjdla a koláče ctili, sr. *Jahrb. d. Lit. III. S.* 150. „Am 2. Jänner wurde die Rückkehr der Isis aus Phoenizien gefeiert, und an diesem Tage Kuchen mit dem Bilde des Seepferdes bezeichnet gebacken. (sr. Plutarch de Iside.) Dieser Gebrauch der Kuchen hat sich bekanntermaassen noch in denen des h. Dreikönigfestes (auf französich Gateau de Rois, englisch Cakes of the Twelfthe day) erhalten. Auch bei den Persern wurde am 2. des Monats *Behmen* ein grosses Fest gefeiert an welchem eine *besondere Speise* gekocht war." *S.* 156. „In Irland hat sich noch heute der heidnische Gebrauch von Rauchwerk, Opferspenden und *Kuchen*, welche ehemals im Monate Juli dem Sonnengotte dargebracht wurden, erhalten." *S.* 158. „Im September, an dem Feste Aschura kochen die Moslinen noch heute einen Potpourri von allerlei Gemüsen und Hülsenfrüchten, wie die Athener im folgenden Monate (Pyanepsion) kochten. Die Araber zum Andenken der mit *Noe* aus der Arche, die Athener zum Andenken der mit *Theseus* aus dem Labyrinthe Geretteten. Wie das grosse Fest der Juden und Araber, fällt auch in diesem Monat das grösste Fest der Inder und der alten Perser. Diese feierten das Mithrasfest *Mihrgan* und am 16. d. M. wurde eine Speisetafel aus *sieben* Ingredienzen (Zucker, Reis, Pfirsiche, Granaten, Kubeben, Weinbeeren und *Lotos*) bestehend zugerichtet."

U Slawůw se geště následugjcj koláče a gjdla, mythologický půwod magjcj zachowaly:

Aladja, *Oladej Oladka* koláč u Rusůw zwláště w čas Masopustu užjwaný, ke cti bohyni *Ladě*, sr. Lokše Lakše. *A* a *O* we slowci Aladja Oladka gest obyčegná zbytečná předrážka, gako O-Bodrič (ind. Bhadra) O-Bilj (ind. Vilapati Bilvit), O-slad U-slad (ind. Svad) atd.

Bába, pols. *Babi koláč*, *Bábowka* t. g. Bhawani: nádoba w njž se peče a twar tohoto koláče představuge *Lingam-joni*, tak gako u Indůw, kde též od žen we swátek bohyně Bhawani pečen a geden býwal. Sr. swátek Gauridevi.

Blin Blinok, plur. *Bliny Blincy* rus. koláč Lokšem podobný, sr. Bil Byl Bilina, bylje obylj; Obylný, Bilvit Pliwnjk: ind. *Vila*, *Vilapati* t. g. Bhavani, gako *Šči a Šakti*.

Boswan, koláč zwláště při křestinách pečený a užjwaný u Slowákůw w Turci. sr. ind. *Baswa Basanna Baswan* přjgmeno boha ctnosti Dharma, sluhy Šiwowy. W knize Mahabarata se osmý Aditja (bůh měsjce) Baswan nazjwá. Sr. *Pierer Un. Lex. pod čl.* „*Aditjas* die 12 Söhne der Adidi und des Kasiapa, welche als 12 Sonnen über die 2 Monate den Vorsitz führen (sr. Svar Swor, zwjřetnice, Thierkreis der Sonne), ihre Namen sind: Varuna, Surja, Wedani, Bhanu, Indra, Ravi, Gabasti, Jama, Svarnareta, Divakar, Mitra, Wišnu (gako wepř, sr. Prasinec). Das Gedicht Mahabarat nennt sie: Bhak, Aut, Ardža, Metr, Bran, Suta, Dhata, *Basvan* (sr. Boswan), Nesta, Lukha, Indr, Beša.“

Družbanec, sr. Jungm. Slownjk I. 2. str. 487. „Družbanec, koláč na družebnau neděli obyčegný.“ Sr. Druga, Durga přetwora bohyně Bhavani, sr. Druga-Pudža. *Vollmers Myth. S.* 631. „Die Göttin Druga ist die Gattin des Schiwa. Ihr zu ehren wird ein berühmtes Fest gehalten, welches ihren Namen (Druga-Pudža) führt. Es ist ein Freudenfest, an welchem auch Fremde d. h. nicht Bekenner der indischen Religion, Theil nehmen dürfen; man wird mit berauschenden Getränken, Früchten, köstlichen Blumen, Specereien (sr. Družbanec) bewirthet, und durch Bajaderen, ihre Tänze u. s. w. unterhalten. Am letzten Tage des Festes wird ein Bild der Durga in den Ganges getragen und gesagt, sie sei zu ihrem lieben Gatten zurückgekehrt.“ *Jahrb. d. Lit. III. S.* 154. „Der Ursprung des von Römern gefeierten *Scirps in Tiberim*, wo das hölzerne Bild einer Jungfrau in den Fluss geworfen ward, findet sich in den aegyptischen Nilfeste, wo am 12 des Monats *Payni* eine Jungfrau dem wachsenden Nil geopfert ward. Bei dieser Gelegenheit wurden *Kuchen gebacken* (sr. Družbanec) denen das Bild eines Esels einge-

prägt war. Noch heute werden um die Zeit des ersten Wachsthums des Nils Kuchen gebacken und gegenseitig zum Geschenke gegeben."

Kaša, sr. Kašja-ba Kasiopa, bůh prostranstwj swěta, řecký Saturnus, některj geg držj za Adama čili prwnjho člowěka. Půwodnj forma zdá se býti *Kašja*, *ba pa* gen koncowka gako Dažba, Striba.

Korowaj malorus. koláč, sr. Hölterhof Rossiiskoj Lex. I. p. 316. „*Korowaj* panis e farina subacta lacte (sr. kráwa) et ovis." W národnjch pjsnjch u Oleska, Wojcickiego atd. často se zpomjná we swatebnjch zpěwjch asi tak gako náš radostnjk. Za to máme že Korowaj gest to co *krawj* neb *krawský*, *krawě* t. g. bohyni Lakšmi a Bhawani poswěcený koláč. Grammatická forma korowoj čili korowaj tak se má ku *krawý krawj*, gako ruské domowoj ku domowý. Sr. *Dapper Asia*, S. 43. „Die Indianer haben den Gebrauch, dass sie in einem gewissen Monat die Kühe mit Reiss, so noch im Stroh ist, speisen, und sammeln alsdann den Mist von ihnen, waschen ihn in einem Sieb, wann die Unsauberkeit hinweg gehet, so befinden sich im Siebe noch unverdaute Körner, welche sie ausdörren, und werden, wann der Pfaff den Segen darüber gesprochen, für Heiligthum gehalten, *Küchlein* (Kuchen, Koláče, Koroway) daraus gebacken." Sr. *Paullin Syst.* p. 199. „Vacca magnum Indiae numen deae Bhavani et Lackschmi est sacra; foecunditatis symbolum est. Indorum tanta in vaccam religio et lex, ut morti adjiciatur ille, qui vaccam interficit. Deam Lakschmi in vaccae uberibus, in lingua, in ore, in cauda residere atque ideo animal sacrum esse, fabulantur Indi." pag. 98. „Indi vaccam venerantur, et cauda ejus in coelum vehi exoptant, stercore vaccae domos perliniunt etc." p. 202. „Vacca divinitatis, seu deae Bhavani et Lakšmi symbolum, et hujus ultimae deae sedes, in coelum assumpta fuisse ac in coelo dei Indra habitare perhibetur. Liber *Kavalabhagjam* tractat de virtutibus ac meritis vaccae. Gentiles dum jurant, vaccae caudam tangendo jurejurando se obstringunt, dum morti proximi sunt, caudam vaccae arripiunt, et ea in coelum vehi volunt, id est, animam transmigratione in vaccam inducere se putant, dum caudam ejus tangendo exspirant. Per hanc actionem et mortem corpus in semina naturae resolvendum, animam sacro animali tradendo a vili et aerumnosa metempsychosi liberari sperant. Initiatis, ut eos vere dogmati suo addictos esse cognoscant et probent, potus *Pančadevjam* dictus dari solet, qui ex his rebus constat: 1) ex urina vaccae, 2) ex stercore vaccae aqua diluto, 3) ex lacte vaccae dulci, 4) ex butyro, 5) ex lacte acidulo. Haec omnia miscentur et initiato potanda traduntur, atque hic potus *divinus potus* dicitur." Sr. *Wiese Ind. I. S.* 265. „Die Göttin Bhavani wird durch eine Kuh vertreten. In der That ist es Bhavani, und

nicht die Kuh, welche man verehrt. Bei Ausübung des zu ihrem Dienste gehörigen Ceremoniels wird sie als Mutter der Göttin angerufen. Ein Gefäss voll Wasser wird in dem Gebäude, wo die Kuh gestallt ist, hingesetzt, und vor diesem werden die Gebete hergesagt, zum Schluss verliest der Priester den Chandi; ein Gedicht, welches von den Thaten der Bhavani handelt. Bei einer andern Gelegenheit wirft man *Blumen* vor die Füsse der Kuh und setzt ihr *frisches Gras* vor: und der Verehrende, welcher sie als Stellvertreterin der Göttin anredet, ruft aus: Iss o Bhavani!" Korovaj bywá též gako radostnjk *kwjtjm* osypán a okrášlen: Sr. *W. Olesko Piesni str.* 8. „Korowajowe tisto — Zacwyło jak kalynok, A na weršočku žowty cwit — Slawny naš korowaj na weś świt." — Sr. *Rakowiecki, Prawda Rusk* I. str. 34. „Wspomnić należy o znanym zwyczaiu robienia w czasie aktów weselnych *Korowaiu*, który odległég sięgać musi starożytności i który dotąd u wielu pokoleń Słowiańskich, w różny sposób uczty weselne ozdabia. Czyniemy tu opis korowaiu z dieła pod tytułem: Nowyj Slowotolkowatel II. 402. „Koroway iest chleb, naksztalt kolacza z różnemi przyprawami upieczony, ozdobiony wielu szyszkami, (podobizny holubûw, kohautûw atd.) których im więcey, tém iest pięknieyszy. U Kozaków i innych zamożnych ludzi, te szyszky bywają wyzlacane. Sam Koroway ozdobiony iest małemi chorągiewkami, roszczkami (ratolestmi) lodłowemi i innemi upiękrzeniami: Powinien bydź tak wielki, ażeby dla zaproszonych na akt weselny mógł wystarczyć." Týž II. str. 303. „Koroway wyobraża symbolicznie płodność, błogość i bogactwo." Dle p. Bodjanského Korowaj se dělá a peče w sobotu před swatbau která se obyčegně w neděli wykonáwá. Mladá newěsta pozwe k sobě swé družky a přjtelkyně, které při dělánj a pečenj korowaje rozličné obřady zachowáwagj a pjsně zpjwagj. — Že kráwa i w Indii i we Slávii důležitau částkau při swatbách bywala, wiz wýše str. 187. *Jahrb. d. Liter. II. S.* 307. „Hierauf wird (bei den Hochzeitfeierlichkeiten) eine bisher angebundene *Kuh*, unter dem Geschrei losgelassen: die *Kuh*, die *Kuh!* Der Bräutigam empfängt von dem Schwiegervater ein. Gefäss mit Honig, saurer Milch und Butter (dary krawské)." Srow *Anton, Ueber die Slaven I. S.* 127. „Die Morlaken geben ihren Töchtern bei der Ausheurathung nichts als ihr Geräthe und eine *Kuh* mit." *Csaplowits, Wenden in Ungarn. S.* 114. „Eine wendische Braut bekommt von ihren Eltern als Erbtheil in die neue Wirtschaft gewöhnlich eine *Kuh.*" U Čechůw značj *Krawěna* necudnau, smilnau osobu, sr. Lada Lajda Lojda. Se slowem *korowaj krawaj* může se srownati i české *koblih kobylih*, gelikož u Sorabůw *grawa krawa* značj *kobylu.*

Kraslice, *Kralica*, *Wegce welikonočnj*, *Pomlázka*: k. *Jungm. Slow. II. 2. str.* 167. „Kraslica; od starodáwna červené wegce o Welikonoci (slawnosti gara) w obyčegi býwali, gakožto menj mlazenj se přjrody, poněwádž každé zwjře z wegce se rodj." Názew *Kraslice* pochodj od *krásný* t. g. červený. Sr. *Paullin Syst. Bram. p.* 163. „Dicunt Bramanes quod mundus iste principium habuerit et habebit quoque finem. Ultimo remanebit nihil nisi sola Divinitas Ilavara, quae etiam ipsa paullatim adeo diminetur ut non fiat major ovo, quod vocatur *Andessa-motta* (sr. Maud, maudy, knězow mudy t. g. wegce), i. e. tempus illud, quo totus mundus includetur ovo, et iterum renasci (sr. pomlázka, pomladiti) posit, et vocant illud ovum *Parabrama* (přjgmj boha Bram). Notant autem de ovo quod habiturum sit 7 *cortices* circumcirca, cum autem crescent intra illud ovum elementa, non sufficiet illis spatium, ac proinde accendetur elementum ignis, sufflanteque elemento aeris rumpetur ovum illud in duas partes inaequales, superior pars major constituet coelum, inferior autem minor terram. En ergo hic numeri *septenarii* vim et originem, qui a Bramanica philosophia descendens omnium pene gentium philosophiam pervasit. — Lotus, triangulum et *ovum* collocata sunt in monte *Meru* seu habitaculo solis, quia solis generantis emblemata sunt. Ovum mundi simulacrum vocatur." *Majer, Myth. I. S.* 228. „Parabrama hat zuerst die Elemente erschaffen, verschlossen in einem *Motta* (sr. Maud) d. i. in einem Ei; das Ei ist zersprungen, hieraus waren die 7 obern und die 7 untern Welten entstanden. S. 252. Geschichte der Schöpfung nach dem Gesetzbuch des Menu: Der Ewige schuf zuerst mit einem Gedanken die Wasser und legte einen Keim der Fruchtbarkeit in sie. Dieser fruchtbare Saame wurde ein Ei, glänzend wie Gold und in tausend Strahlen flammend, wie das Licht der Sonne; und in diesem Ei wurde er, der von Ewigkeit ist, selbst geboren in der Gestalt des *Brama*, des Urvaters aller Geister. In diesem Ei sass die grosse Macht unthätig ein ganzes Götterjahr." *Červená* barwa gest bohu Bramovi wlastnj, sr. *Pierer Un. Lex.* 16. *S.* 655. „Prakrat ist dreifarbig: *roth* als Wesen des Brama, *weiss* als Wesen des Wischnu, *schwarz* als Wesen des Schiwa:" tjmto se wyswětluge proč welikonočnj wegce *čerwenau* barwau malowána býwagj, a proč se *kraslice krašice* gmenugj, krásný totiž znamenalo půwodně a znamená posawad u Rusůw tolik co *čerwený*.

Kysel Kvas užjwaný w čas postu, když se swátek Mořeny swětj, tak že u Slowákůw i sama modla Mořeny čili Bhadrakali *Kysel* sluge. Sr. rus. *Šči*, slow. *Šťawa šťawica*.

Lokše Lakše, malorus. *Lakšiny*: sr. *Dapper Asia* S. 117. „Im Herbst-Monat feieren die verehlichten Weibspersonen das Fest Marra Humi, 9 Tage lang, der Lakšmi zu Ehren.“ *Kleuker*, *Bram. Rel.* S. 141. „Die Pilger zu Jagrenat nähren sich zum Theil von den in Tempel, von der Göttin Lakšmi, wie es heisst, gekochten Hülsenfrüchten und gesegneten Broden, welche letztere verkauft werden.“ S. 347. „Unter der Lakšmi *Namen* werden Speisen in den Pagoden bereitet und verkauft.“ *Wiese Ind. II.* S. 350. „Am Feste Devali, zu Ehren *Lakšmi* werden Kuchen in Mulden getragen und in Lakšmi's Tempel geweiht.“ Sr. *O-Ladka A-Ladja*. Lokše u Slowákůw děláný Lýwagj z testowých gakoby prowazůw z nichž se buď třibrannj. ky, buď kola, buď ind. jeny atd. utwořugj a pekau a pak s medem a mákem gedj.

Mikulašský koláč, sr. Zpěwanky II. str. 56. 57. „Tu máš Wawro ten koláč Čo donesel Mikuláš“ — Sr. Jahrb. d. Lit. III. S. 160. „Die alten Perser verfertigten im Monate December Puppen aus Teig oder Thon, denen sie königliche Ehren erwiesen und dieselben assen oder verbrannten. Etwas ähnliches findet sich in den Puppen und Esswaaren des Nikolaifestes, wiewohl diese Sitte nicht vom Bischof von Patara, sondern zunächst vom römischen Patricier abzuleiten ist, dessen Name gewissen Kuchen beigelegt war. Siehe Suidas unter dem Artikel *Nicolaus*.“

Pernjk, *Medownjk*; *Marcipan*. Sr. Jahrb. d. Lit. III. S. 160. 161. „Die englische Mintspye d. i. der Pfefferkuchen (pernjk) mit der in der Mitte desselben angezündeten Flamme ist in Indien noch heute bei dem Feste der Erscheinung Wischnu als Feuersäule gebräuchlich.“ Sr. *Kres*.

Pita serb. placenta; *Pint* nitr. koláče a hody po žni; sr. ind. *Pinda* (chléb neb koláč zemřelým obětowaný.)

Radostnjk, česk. *Radowanec* koláč při radostné příležitosti, swatbě, pečený, Sr. *Rama-avatara* a *Radhost*.

Šči neyoblјbeněgšj ruské nákyselé gjdlo, sr. slow. *ščawa šťawica*; srow. pol. *Sok* der Saft; sr. ind. *Šakti*.

Poznam. Ze srownáwánj neyhlawněgšjch Swátkůw staroswětských národůw (wiz Jahrb. d. Lit. III. S. 149) wypadá gasný wýsledek o půwodnj gednotě neystaršjch Swátkůw Indůw, Peršanůw, Egypčanůw, Židůw, Syrůw, Arabůw, do gegichž šlepěgj Řekowé, Řjmané a pozděgšj Europčané wkročili. Poněwádž *Slunce* neystaršj bůh byl, padagj i hlawnj Staroswátkowé do hlawnjch čtyr dob roku, totiž do dwogjho obratu slunce, zimnjho a letnjho, a do dwogj rownodennosti garnj a gesenj. Čas ten, kde se slunce wzdaluge, anebo podlę symbolického způsobu mluwenj Indůw, Egypčanůw a Syrůw, kde Wiš-

nu spj, Osiris do rakwe kladen a zabitý Adonis oplakáwán býwá, byl čas wšeobecného smutku a postu: naproti tomu pak čas a počátek zimnjho obratu slunce čili podle řeči Egypčanůw narozenj *Harpo-Kratesa* (sr. Kartiga čili Skandy, Kraka, Kračun) a podle řeči Peršanůw narozenj *Mitry* (sr. Indra, Wedro, Watra) byl čas radosti a hodůw gako i wstaupenj slunče do znamenj gara (raka). Pálenj ohně a oswětlowánj byli neystaršj wýrazowé této národnj radosti, kteřjž se u mnohých národůw až posawad zachowali anebo w čas obratůw slunce (w Prasinci a Čerwnu), anebo w čas rownodennostj (w Březnu a Zářj); což se asi takto představiti může:

Swátkowé rownodenností.		**Swátkowé obratu.**	
Garo	**Geseň**	**Léto**	**Zima**
Březen, stjnánj a stawenj březy. *Vasanti* Fašank Wesna. Dodola. *Durga*, Družba-dlnice. *Marima* Morena *Holi Holika*, řec. ἥλιος Hailky. *Gauri*: Kwěty, kwětná neděle *Šivaratri* Welikánoc. *Lingam* Lenec, *Kamadewa*: Kuma, kukačka.	*Bhadrakali* Gal Hawel. *Durga* *Narasinha-avatara.* *Rama-avatara* Medwěd. *Polear-Džavati* Polel, do manželstwj wstupowánj.	*Dherma* Tur, Turice. *Lotos*: Ljtel, Letnice, Lada. *Lakšmi* Lekno. Rusalky. Hrenuchy. *Ananta* *Padmanabu.* Kupalo. Kres, Sobotky. Wajanek, *Onam*: Ožinky.	Prasinec *Varahaavatara*, *Wišnu.* Gruden, *Garuda.* Mikulašský koláč *Harpokrates*, *Kartika*; *Skanda*: Krak kračun. Sláwa, Zelman. *Pongol.* *Kalenda* Koleda. Hada nošenj. Wody swěcenj (Varuna). Očišťowánj ohněm, *Surja* Unor.

Z tohoto widěti že prostonárodnj Slawnosti a hry prastarého půwodu gsau a nowoplatonský mudrec *Proklus* nečinil we swém času zle, že gako horliwý zástupce pohanstwj, wo swátcjch wšech náboženstwj, bohům obětowal, poněwádž wlastně a půwodně wšickni bohowé a swátkowé na gedno se wztahugj, totiž na wzjwánj přjrody zwláště slunce, sr. pyr, pyram pramen Bram Braman; sr. sur surja Surb Srbin; sol sl-un Sl-aw Slawin; Agni Agnaja Agnimat; šijati swět Siva Saivas atd. Gen pozděgi w běhu času přidáni gsau k těmto praswátkům i giné národnj, k. p. swátek pokoge, wogny, swátek mrtwých, swátkowé proměn měsjce atd.

Hry, zábawky, obřady u Slávůw mythologického půwodu.

Bába, Slepá Bába, hra na slépau Bábu, něm. *Blinde Kuh* (sr. korowaj), při slawnostech bohyně Bhavani, která pod podobiznau krávy ctěna a wyobrazowána byla.

Badniak wiz nahoře str. 17. 19.

Březa, stjnánj, wezenj, stawenj Březy: wiz nahoře str. 171 Máge a str. 184 Brezen.

Dunda Donda Ďunďa: Hojá Ďunďa! *Dědko Děduška* wiz Zpěwanky I. str. 397. ke cti boha Ganeša, čili Polela čili Eka-Denda.

Jarac Žiwoderac u Serbůw; *Koza* u Slowákůw: wiz Zpěwanky II. str. 49. „Ga sam *jarac* (Bock, Kosel) Žiwoderac, Ziw drt neodrt, Žiw pečen neizpečen atd." — Kdo si zwere w *lišceg* (Fuchs) djere! Ga som Koza rohatá atd. Srow. *Dapper Asiat. S.* 144. „Es wird in Indien jährlich an dem 10. Jänner des Nachmittags in den Städten der Wischnu auf einem hölzernen Pferd ausser der Stadt in das Feld getragen, alwo alsdann *Kurzweilen* (hra) angerichtet werden. Sie lassen einen Bock (*jarac, koza*) laufen, den sie trachten im Laufen todt zu schlagen. Sie lassen auch einen Fuchs (*liška*) laufen, welchen ein jeder mit Prügeln trachtet den Rest zu geben." —

Fašanky wiz Vasanti.

Gastřab, hra na gastřaba, wiz Zpěwanky II. 45. Gestřab ind. Garudha byl pták Wišnowi swatý.

Hailky, ind. Holika, Holi: wiz nahoře str. 208.

Had, choděnj s hadem na Nowý rok: wiz Zpěw. II. 65. Had byl symbol Šiwy, boha času mjgegjcjho a obnowugjcjho se: sr. *Paulin.* p. 202. 139. „Serpens symbolum vitae Indis sacer est, quia ingens angvis *Vásughi* (sr. pols. wąż) dictus totum mundum in se reclusum continet et animat. Anguis Sivae omnibus vitam tribuentis attributum est, unde deaster iste saepe serpentibus amictus exhibetur: in aliquibus simulacris serpentem, vitae attributum manibus gerit. *Stran.* 135. „Rama seu Srirama in multis statuis circulum seu serpentem in girum vel orbitam redactum una manu tenet." *Str.* 203. „Liquet cur Indi serpentes venerentur, vitae nempe et mortis emblemata sunt, vitae, quia etiam abscisso capite diu spiritus animales retinent, mortis, quia virus suum emittendo enecant, atque hae duae proprietates ab antiquis etiam soli fuere adscriptae. — Serpentibus sacris lac in vase bibendum apponunt, tuguriola exstruunt, lapides in habitaculum coacervant etc."

Hawel, *Gál*, *Gallus*, *Kohút*, *Kohútowý tanec*, pol. *Kogutek*, ind. *Bhadra-Gali*: wiz Zpěwanky II. 70.

Hrnce, hra na staré hrnce, u Slowákůw w garnj čas, we dnech Mořeny, panny (někdy i s mládenci) wezmauce několik čerňých, učaděných někdy i děrawých hrncůw, rozestanau do kola asi 2—3 kroky gedna od druhé a podáwagj sobě ty hrnce wůkol zpjwagjce přitom rozličné pjsně. Komu hrnec na zem padne, nad tjm hluk a smjch wydáwagj aneb rozbitými střepy geg pronásledugj. Z gednoho z těch hrncůw udělawše pak Mořenu wynášegj gi na žerdi do wody. Rukowět z takowého rozbitého hrnce gmenuge se *kráwa* (sr. Bhavani), djtky ge sesbjragj a řjkagj o nich že gdau *krawy pásti*. — Tento hrnec gest i u Indůw. Sr. wýše str. 295—296 o Marimě.

Husy, hra na husy u Slowákůw rozličná, wiz Zpěwanky II. 43. 44. 69. Přjgmenj Slunce gest *hamsa* t. g. husa čili labut pro bělost obbgjch, Hamsa gest i pták Bramowi poswatný. Hra tato prowozowala se tedy nepochybně ke cti Slunce. Sr. i Martinská *hus*, když bjlý sněh padá a slunce se wzdálilo.

Kaupánj; *oblévánj*, wiz nahoře str. 183.

Koleda Kaljada, wiz Zpěwanky I. 409. U Indůw byla *Kalenda* dcera Slunce, manželka Wišnu-Krišny, wiz Vollmer S. 995. „Kalenda, ind. Myth. Eine Tochter der Sonne und Gemahlin des Wischnu in seiner achten Avatara als Krischna. Sie gehörte zu den 8 vornehmsten Frauen des Gottes, welchen sie liebte lange bevor er sie und sie ihn gesehen: um ihn zu erlangen *opferte* sie der Bhavani das grosse Opfer (sr. *dar*) Jumna. Der eine von den 5 Söhnen des Pandu, Ardžunen, Krischnas getreuester Freund, war durch die über das Geschenk (sr. *dar*) erfreute Göttin von dem Wunsche der Kalenda unterrichtet, sprach überdiess selbe mit Krischna, und dieser, gerührt von der Schönheit und Liebe derselben, war sogleich bereit, ihre Wünsche zu erfüllen." Z tohoto widěti že indická Kalenda byla bohyně darůw, anť dar a oběť Jumna Bhavaně přinesla. U Čechůw a Slowákůw značj Koleda posawad *dar* obzwláště *nowvročnj*; u Horwatůw *Koleduš*, *Kolduš* značj darobera, žebráka, *koldujem* dary almužny prosjm. Swátek a obyčeg *Koledy* držj se w měsjci *Prasinci*, který měsjc byl manželowi Kalendininu, totiž Wišnuowi w přetwoře wepře čili prasete, poswěcen. — Slowo *Kalenda*. *Kalenta* pochodj, gak se zdá, od *kala* čas a *enta* konec, Času čili Roku konec, Jahres-Ende, tak gako *Ananta Ananda* bez konce, Bram.

Kosmáč, čes. *Kosmatice*, koláče w čas Rusadelnjch swátkůw, *Časopis* 1834. *II. str.* 184. sr. Šiwowo přjgmenj *Geda* t. g. Kosma, Kosmatec, sr. slow. ký to *kosmatý* čert! gdi do *kosmatého* atd.

Kres, sr. *Jahrb. d. Lit. III.* 161. „Im November feuern die Inder durch 9tägige Feuer die Erscheinung Wischnus als Feuersäule

(kres kresati). Die englische Mintspye, d. i. der Pfefferkuchen (pernjk, marcipan) mit der in der Mitte desselben angezündeten Flamme ist in Indien noch heute bei dem Feste der Erscheinung Wischnus als Feuersäule gebräuchlich." Sonnerat w Cestopisu swém pjše: Šiwapatowé (ctitelé Siwowi) pekau koláče z reyžowého testa smjšeného s wodau, w prostředku udělagj gamku, do které se máslo a knot položj, pak se zapálj: tento oheň oni wzjwagj, postj se toho dne a gedj wečer ten koláč. Srow. Sobotky, Wájanek.

Lelo Leluje Lelja: Zpěwanky II. 47. pri slawnostech Lela čili Kamadeva, sr. rusin. Kuma.

Ljtel Ljto Léto ratolest kterau děwčata w předletj, po wsjch se zpěwem nosjwagj. Sr. *Lotos*. Jahrb. d. Lit. B. III. S. 156. „In dem ältesten persischen Kalender findet sich, in dem Monate Juli das Fest der Lotosblume, welches auch ursprünglich auf Sonn und Mond hinzudeuten scheint."

Lokeš, Hra na Lokše: Zpěwanky II. 45. prowozowaná při slawnostech Lakšmi.

Máge, stawenj mágůw, sr. Jahrb. d. L. B. III. S. 153. „So wie der erste April (sr. poslati s Aprilem) noch heute in Osten und Westen als ein Narrenfest begangen wird, so ist der erste May durch die an demselben aufgepflanzten *Maybäume*, in welchen der Inder nur das Vorbild des Phallus sieht, überall ein festlicher Tag. Derselbe ist in Indien der Bhavani (gináče i Maja zwané) als der zeugenden Göttin geweiht, und man errichtet ihr Stangen mit Blumen und Bändern geziert."

Máslo, prodáwánj a kupowánj másla: wiz Zpěwanky II. str. 45. při slawnostech Bhavani co kráwy. Paullin. p. 202. „Vacca divinitatis, seu deae Bhavani et Lakšmi symbolum est. Non sola religio et ratio symboli apud Indos cultus vaccae causa est, calor ingens, telluris siccitas, pabuli defectus, *butyri* et lactis necessitas in iis qui animata edere nequeunt, physicae et politicae rationes sunt vaccam colendi."

Mládenky Mládenkowánj sr. Bartholomaeides Not. Com. Göm. p. 444. „Is veteribus observabatur mos, quod die sic dictorum Innocentium et Epiphaniorum *Sacerdotes virgis instructi* per vicos et compita oberrare et obvios virgis talibus caedere soliti fuerint. Ritum hunc Slavi Mládenky et Mládenkowat adpellabant. Religiosum fuisse id confirmat quod a Sacerdotibus peractus fuerit." Sr. *Wiese Ind. II. S.* 330. 332. „Um 12 Uhr am Haupttage des Festes (Džaganath, Krišny) wurde das Götzenbild unter dem Zujauchzen von Hunderttausenden seiner Verehrer aus dem Tempel geholt. Eine Männerschaar mit grünen *Reisern* oder Palmen in den Händen, näherte sich eilenden Schrit-

ten, das Volk machte ihnen Platz. — Ein Oberpriester stieg auf dem Wagen vor das Götzenbild. Ein Knabe von ungefähr 12 Jahren suchte jetzt etwas Schmutziges hervorzubringen um den Gott zur Weiterbewegung zu bestimmen. Hierauf erhob sich ein alter Diener des Götzen und übte *eine lange Ruthe in der Hand haltend*, womit er unziemliche Bewegungen machte, eine Menge unzüchtiger Possen aus. u. s. w." S. 333. „Die Sorge für Aufrechthaltung der Ordnung bei allen diesen Festen, (w Džaganatě) liegt *den Braminen* ob, sie führen deshalb *Röhre* und *Stöcke* und wenden dieselben in reichem Maasse an, häufig in so reichem, dass die Pilger die Geduld verlieren, die Priester entwaffnen und die von denselben ausgetheilten Schläge mit Zinsen zurückgeben." S. 337. „Während der Procession (s wozem Džaganata) treiben junge Braminen, die unter der Menge herumspringen, mit ihren *Ruthen* bald die an, welche den Ruth (wůz) ziehen, bald die, welche sich um denselben drängen."

Medwěd, *Choděnj s medwědem*. We Słowensku (dle swědectwj Wojcického, Piesni ludu, i w Polsku) panuge ten obyčeg že se w čas Masopustnj některý silný mládenec do medwědj kůže obleče a wůbec tak uprawj že wyhljdá co medwěd, w dłapách kyg držjcj, hned čtwermo hned dwogmo po ulicech města při hudbě s welkým průwodem lidstwa chodjcj, hry a šašky, boge a půtky prowozugjcj a lidi plašjcj. To činjwagj obzwláště towaryšowé krznarského, masarského a giného řemesla, když ládu čili truhlu swého cechu od gednoho mistra ke druhému přenášjwagj ozbrogeni gsauce někdy při tom i šablemi. — Někdy k tomu diwadlu připogen býwá i kůň s gezdcem, t. g. koryto se wezme, do gehož středku djra se wyřeže tak weliká že se muž w ni nohami až po pás směstknati a koryto na bedrách upewněné nositi může. Na předek koryta udělá se konská hlawa, na zadek ocas, pod koryto čtyři nohy, na boky zdánliwé lidské nohy a boty, celé to uprawj se krásnými přikrywadly že wyhljžj gako skutečný diwotworný kůň, genž s gezdcem (wlastně gezdec s nim) po ulicech města skáče při welikém množstwj diwákůw, mezi nimiž i pjsatel tohoto we swé mladosti w Křemnici a w Bystřici přjtomen býwal. Srow. s tjmto koněm a gezdem diwotworného koně Ramowa *Palakyn*, rus. *Polkan*. Sr. *Woicickiego Pieśni ludu I. str.* 259. „Grzegórz Knapski wspomina w swoich przisłowiach o zwyczaju jaki był za jego czasów, iž wieśniacy złapawszy wilczątko lub *niedźwiadka* (sr. Džambuwan) obnosili je po domach na początku zapust w wigilią Božego Narodzenia. U Kurpiów, w Mazowszu przy końcu zapust, jeden z porobków przebiera sie za *Konia* (sr. Palakyn), przez trzy dni piją, starsi a młodzież przebiéra sie za žydów, cyganów i *niedźwiedzie*, i śpiewaiu: „Jedzie Zapust

na konlu atd.“ Po tym śpiewie wchodzi do izby jeden z młodych Kurpiów szaro ubrany, siedząc na koniu zrobionym w następujący sposób. W miejscu gdzie ma być siodło, schodzą się dwa drągi, jeden wzniesiony w górę stanowi szyję, tam u końca uwiązany czerep koński: drugi drąg ma zastępować miejsce grzbietu, gdzie również uwiązana kiść lnu, zamiast ogona: cała ta kolosalna postać okryta prześcieradłem. Jeździec ten ma drągi przymocowane do sebie sznurkami, i dowolne poruszając niemi, podskokami, a nóg własnych podryganiem, naśladuje ruch konia. atd.“ Něco podobného gest i w Čechách, sr. Časopis 1834. II. str. 184. „Druhý swátek (Rusadelnj) scházj se swobodná chasa do hospody neb giného stawenj, oblekau se w oděnj potworné ze smrkowé kůry (sr. Lešj, lesnj lidé), magjce na hlawách z kůry čepice do chochola, w nichžto nastrkáno množstwj kukaček a giného kwjtj. Mezi nimi geden ustrogen gako král (sr. Rama král) weze se k určenému na náwsj mjstu mage wůkol sebe zástup pištců buď *krabuškami* (sr. Maske) zakrytých neb *začerněných* po twáři. W Buděgowském kragi gede gmenowaný zástup na *konjch* (sr. Palakyn). Tu wystaupj ze zástupu prowoláwač, wyskočj na kámen, neb pahrbek, na strom (sr. Ravan a Mandory na střeše domu, a manželku Iljowu genž wzbjegala na čerdaky, wýše str. 260. 261.) a počne ledacos prowoláwati. — Přicházegjce do přjbytku žádagj hospodyně o *Kosmatice* (Ram se narodil skrze gedenj koláče, wiz str. 258). Srow. *Vollmer Myth. S.* 611. „Džambuwan, eine Avatara des Brama, in Gestalt eines riesigen Bären. Rama war entstanden (eine Verkörperung des Wischnu) um Ravana den Riesenkönig von Zeilon zu bekämpfen; alle Götter unterstützten diesen mit Kriegsheeren von Affen, von Bären und anderen Thieren. Brama gab den Bären einen König Džambuwan, welcher aus des Gottes Munde hervorkam, und den Geist des Brama enthielt, also eine Verkörperung dieses Gottes war. Er wollte nun die grosse Expedition nach Zeilon selbstständig ausführen, allein Krischna kämpfte drei Tage mit ihm, bis er die Oberherrlichkeit des Wischnu (dessen Verkörperung Krischna war), anerkannte. Jetzt folgte er auch dem Rama mit seinem ganzen Bärenheer und half ihm Zeilon und seinen Herrscher besiegen.“ Tato Ramaavatara býwá i w Indii od lidu w národnj hře též na ulicech s domnělými opicemi, medwědy a, ginými zwjřaty, gen že w giném času než u nás, prowozowána, wiz *Wiese Indien II. S.* 352. „Im Monat Sept. ist das Fest Rama's und Sita's. Es wird gegenwärtig als eine blosse Schaugebung und Lustbarkeit des Volkes betrachtet und besteht in einer drammatischen, mehrere Tage hindurch dauernden Darstellung von Rama's Geschichte und Abentheuern. *Rama*, sein Bruder *Lakšmana* und seine Gattin Sita

werden von drei Kindern von ohngefähr 12 Jahren dargestellt, sie sassen in Durbar unter einem Zelthimmel auf der *Hauptstrasse* von einem grossen Gedränge umgeben. Die beiden Helden waren hübsche Knaben und spielten ihre Rollen gut. Jeder hielt einen vergoldeten Bogen in der linken und einen Säbel in der rechten Hand, ihre nackten Leiber waren mit goldenen Zierrathen und Flinkern fast ganz überdeckt, sie hatten hohe Flitterkronen auf dem Kopfe und waren an Stirn und Körper mit Kohle, Kreide und rother *Farbe betüpfelt* und glichen völlig den hindostanischen Götter-Statuen (sr. przebiera się za cyganów: Zčerněných po twáři). Hanuman, der Affen-General, ein starker Mann von furchtbaren Aeussern, eben so nackt und haarig als das Thier, welches er vorstellte, sprang mit einem um die Mitte des Leibes geschlungenen Schweife (sr. Buka), und zwei grossen bemahlten *Keulen* (sr. kyge) in den Händen vor ihnen her. Seine Armee folge ihm mit ähnlichen Schweifen und *Masken* (sr. krabuška) und Keulen in Händen tragend, u. s. w."

Moře čili *Studna*, wiz Zpěwanky II. 52. Mjsto „*Studna*" řjká se i „Moře, Moře dag wodu:" zdá se že při slawnostech *Varuna* a *Loksindy*, božstwj moře a wody, hra tato se prowodila.

Prase Prasátko hra na prase, wiz Zpěwanky I str. 13, 422. „Hru na prase hráwagj děwčata, hru na *swini* čili wepře, brawa, naproti tomu chlapci a mládenci. Asi 4—5 mládenců stanau do kola s kygi w ruce, každý z nich má před sebau gamku wykopanau w njž druhý konec hole čili kyge wetknut gest; we středku okresu gest hlawnj gamka, do njž geden žádné gamky nemagjcj, pastýř neb swiňák zwaný, mjč, kauli aneb skálu okrauhlau, swinj gmenowanau, wehnati chce, ant gi ostatnj odrážegj wšemožně bogugjce a protiwjce se gi, do střednj gámy připustiti nechtěgj. Trefjli pastýř swau holj do prázné gamky odrážegjcjho hráče dřjwe nežli tento, tohoto mjsto zaugme, tento pak stane se swiňákem. Pakli se mu pošťěstj swini do prostřednj gamy doprowoditi: w tom okamženj wšickni hráči proměňugj swá mjsta wstrkánjm kygůw do sausednjch gamek, kdo žádné gamky nedostane gest swiňákem. Srowneg obě tyto hry s přetworau Wišnuowau na *Prase* čili *wepře* Varaha-avatara. *Majer I. S.* 44. *Vollmer* 31. „Wischnu nahm die Gestalt eines Ebers an, dessen Leib anfänglich nur einen Zoll (sr. mjč, kulka) gross, dann heranwuchs. Nun trat er in das Meer, die versunkene Erde emporzuheben. Eruniakšen (sr. hráči odrážegjcj a protiwjcj se), der Riese, als er es bemerkte, stieg aus dem Abgrund herauf ihm entgegen, führte mit einer *Keule* (sr. kyg) einen Schlag nach dem Eber; aber Wischnu wich ihm mit Geschicklichkeit aus, stürzte auf ihn los und riss ihm den Leib

auf,

auf, hob die Erde mit den Spitzen seiner Hauer aus dem Abgrund. Wegen dieser Verkörperung wird Wischnu besonders in Tirumalon hoch geehrt, wo ein aus der Erde gewachsener Eberkopf zu sehen ist. Diese Avatar ist darum so heilig weil ohne sie die Erde nicht bestehen könnte: die andern hatten partiellere Zwecke, diese jedoch den für die Bewohner der Erde, höchsten, die Möglichkeit der Existenz." Tjmto způsobem byly a býwagj w Indii posud i giné *avatary Wišnuowy* skrze dramatickonárodnj hry od lidu předstawowány, k. p. Vamana-avatara, Rama-avatara, opsánj té prwnj wiz nahoře str. 257. *Paullin. Syst.* p. 83; opsánj druhé wiz pod hrau Medwěd.

Pták, střjlenj ptáka, berljn, wiz nahoře str. 203. U Slowákůw gest geště i giná *hra na ptáka*, hůl se do země upewnj, na nj přjčkem prkenko položj, na geden krag tohoto prkenka postawj se *ptáček*, t. g. končité, na způsob obelisku, nožem pěkně obřezané dřewko. Na druhý konec prkenka udeřj se kygem, na češ ptáček wysoko do powětřj letj, a při pádu do klobauku chytán býwá. Gest to snad představowánj a nápodobenj ptáka *garudhy*. sr. Paull. Syst. p. 196. „*Garudha* (gináče i *tarkšja*) aquila nonnullis accipiter, Wischnu dei vehiculum est atque aëris symbolum, quo aëre Vischnu vehitur et sursum fertur." Sr. *Dapper* As. S. 112. „Bei des Wischnu Pagode hat *Garudha* eine kleine Kapelle. Nahe bei des Garudha Kapelle stehet ein hoch erhabener Mast-Baum (sr. berljn, Vogelstange) auf dessen Gipfel etliche Hölzer genagelt, so ein Zeichen oder Panir des Garudha ist. Dieses Garudhabild hat menschliche Gestalt und zu beiden Seiten Flügel."

Razhary: Časopis Mus. 1833. str. 263. U Rusinůw týden swatodušnj sluge rusalný, gindy i *zelený*, *klečalný*, *hrený*, pjsně pak *hrenuchy hrenušky*. *Klečalný* sluge od stawenj *klečan* t. g. klestůw čili wětwj mágowých we chrámjch, po domjch a dwořjch. Neděle následugjcj, njž se rusadelnj čili Letničnj týden zawjrá, sluge *Razhary Rozhary*. Tohoto dne užjwá se od lidu k wěštbě a hadactwj o dlauhosti žiwobytj rodičůw, sester, bratrůw, mužůw, dětj a milého. Ubjragj se wesničanky do háge za přjčinau rozwjgenj wěnců. Cj neuschnul, dlauhé žiwobytj předpowjdá atd." W sanskritu, znamená *Hari* 1) viridis, zelený, 2) boha Wišnu; odkud widěti že tyto swátky a obyčege (Hary Rozhary harený hrený) bohu Wišnu náležely.

Rusadla Rusalje wiz Časopis Mus. 1833. str. 257.

Skomra Skomry, *Skomrach Skomroch* (u Slow. a Moraw. *Skromaška Škramuše*) srow. ind. *Komari Kůmari, Kaumara.*

Sláwa, *Žalma*, *Selman*; wiz nahoře str. 11.

Wody swěcenj. Šestý Leden, w němž cjrkew swátek *Zgewenj* (Krista Mudrcům) ustanowila, byl neywětšj swátek Egypčanůw, w

něm *Zgewenj Osirisa* (wzkrjšenj Osirisa z wody, t. g. wstaupenj slunce do znamenj wodnaře) slawili. U Rusůw a Serbůw zachowáwá se toto *Swěcenj Wody* w týž den s welikau slawnostj. U Indůw sluge bůh tohoto měsjce *Varuna* (bůh wody a moře, sr. bařina, moře), s nimž toto Wody swěcenj nepochybně we swazku stogj.

Posnam. I we zpěwu a nápěwjch čili melodiech indických, řeckých a slawských srownalost se nacházj. Sr. *Wiese Indien II. 2. S.* 38. „Zu Anfang der Regenszeit findet ein frohes Fest statt. Feierliche Züge wallen zu den Tempeln der Götter. Alle mit Blumenopfern versehen, welche in den umgebenden Hainen dargebracht werden; die Bejahrten stehen dabei und sehen mit Wohlgefallen zu, während die jüngern Frauenzimmer (sr. Dodola) auf dem Ufer tanzen. Die bei dieser Gelegenheit stattfindenden Tänze sind reine Wirkungen des Frohsinns, die Gesänge, welche dazu ertönen sind Ergüsse aus dem Stegreif. Weise (der Gesänge) und Figur (der Tänze), beide völlig unstudirt, sollen denen der neuern *Griechen* gleichen, deren Art zu tanzen, nach Lady Mary Wortley Montague, an die Tänze der Diana auf den Ufern des Eurotas erinnern. Die stozle Dame (Diana) führt immer noch den Reigen an, und ein Trupp junger Mädchen folgt ihr, ihre Schritte nachahmend, und wenn sie singt, den Chorus bildend.“ Sr. *Pogednánj p. Lad. Füredihо o melodiech národnjch slawských Zpěwůw we Zpěwankách II. str.* 465. „Bemerkenswerth ist es dass die Literatur der Musik die *altgriechischen Tonarten*, von denen 6 authentische, und 6 plagalische sind, für nicht mehr vorhanden erklärt: da doch im Gegentheil die slawische Musik zur Genüge darthut, dass eben diese Tonart es ist, die in ihren Gesängen fortwährt und lebt. Denn die meisten ihrer Volkslieder sind in dieser Tonart gesetzt, so z. B. findet man in der dorischen Tonart ihre heroischen, in der myxolydischen ihre Arbeits- Sommer- und viele Trauerlieder“.

Slawněgšj Chramowé a Pagody.

1. Wůbec wšickni bohowé magj chrámy:
   W Elefantě čili Kalpuri, Salsetě, Illuře (sr. Illyr).
2. Obzwláště
   Wišnu: w Tirvatuře, Šalembroně, Kandžipuramě, Ramanathampuramě, Ramisvaramě a w Kaši.
   Haridvara Wišnůw dwůr, chrám i město, (sr. Harikonda Arkona).
   Varaha-Perunal w Tirumali.
   Narasinha w Aršiwaku, a w Ahoblaně.
   Krišna: w Džaganatě, Nathdwaře, w Dailvaře w osadě Siarh.

Siwa: w Mevaře, w Tirunamale (gako Artanarissura).
Lingam: w Peruwettě.
Kamadewa, chrám Sušindra, w předhořj Komorinském.

Pozn. 1. *Wiese Ind. I. S.* 275. „Die ältesten indischen Tempel sind in dunkeln Bergschluchten, oder auf einer schroffen Spitze (tak i chrám w Arkoně), in Wäldern, an den Quellen von Flüssen." *S.* 277. „Die Spitze der Tempel ist mit einer Figur, Namens *Kullus* (sr. slow hálka) verziert." *S.* 279. „In Siarh im Gebiethe Dailvara ist das Heiligthum Krischnas, wo der Verbrecher keine Verfolgung zu fürchten hat; das Schwert der Gerechtigkeit darf sich nicht auf dem Berge zeigen; der Fuss des Verfolgers darf den Fluss nicht überschreiten; an der geweihten Stätte darf kein Blut vergossen werden." To pjše *Helmold* i o chrámjch slawských: *L. I. C.* 69. „Mira reverentia circa fani diligentiam affecti sunt, neque ambitum fani vel in hostibus temerare patiuntur. Ingressus atrii omnibus inhibitus, nisi sacerdoti tantum et sacrificare volentibus, vel quos mortis urget periculum, his enim minime negabatur asylum".

Pozn. 2. *Wiese II.* 302. „Die Mehrzahl der indischen Höhlen-Tempel beweist durch deutliche Spuren, dass sie einst der Verehrung *Sivas* und seiner Gemahlin *Bhavâni* gewidmet waren. Die Symbole beider Gottheiten der *Yoni*, der *Lingam* und der *Stier* nehmen das Alleirheilgste des Gebäudes ein, oder gehören wenigstens zu den Hauptverzierungen. (Sr. Nápis w Rozhoreckých geskyněch čjslo 6. w Časopisu Mus. 1838. II.) — Wundern muss man sich, wenn man die Verehrer des vergnügungssüchtigen *Krischna*, dessen Feste durch den Schall der Flöten, Tambourins und Cymbeln und durch Jubelgesänge belebt werden, sich in finstre, jedes heitern Anblicks entblösste Berg-Höhlen einmauern sieht. Indes ist ausgemacht, das Krischna in alten Zeiten hauptsächlich in Höhlen verehrt wurde, unter denen die von *Girdhara* in Urij, von *Gopinath* an den Ufern vor Saurashtrâ und von *Jalindra* am Indus die berühmtesten sind." Srow. wýše str. 161. I gména *Parvat Parvati Porenut* (Horislaw, Horislawa), *Giriš* atd. ukazugj na hory a geskyně w nichž Siwa a Bhavani ctěny byly.

WRCH MERU, MARU, MARUWA A MJR WESMJR.

Geho přjgmena:

Hemadri | *Hematri* frigidus, sr. zima (sr. Matra?)
Himala nivosus, sr. zima.
Kailasam Kalae seu Sivae habitatio, sr. *Kajla* wůl a *sam* quiescere, sedere.

Mandar?

Meru Maha-Meru Magnus Meru; Meru=werch.

Naubandana navis ligatio, nomen cacuminis Himavantis: *Nau*= navis, *bandana* binden.

Parvata mons. Sr. Br'do Bardo, sr. slow. *Prt pirt* chlum wrchu; Na zeleneg prti kornutka sa wrtj; sr. prut parato prutj, které od *prt brd* tak pochodj gako les lesice lešenj od lesu, dřewee dřewina od dřewa.

Ratndsena aurea sedes.

Someru Sumeru pulcher Meru, sr. Sewer Seber.

Surâleja solis habitaculum.

Sr. *Paullin. Syst. p.* 102. „Pacunar indicus poëta docet: In monte Caylasam seu Mahameru aureo, habitatione dei Shiva, planities adest, et in ea quadrata mensa novem pretiosis lapidibus exornata, in medio mensae stat Lotos, Padma s. Tamara, in medio Loti triangulum, fons et origo omnium rerum, atque in triangulo Shiva-Lingam. Triangulum domus et habitaculum *Lingami* dei aeterni est." *p.* 290. „Mons Meru ex doctrina Indorum mons gloriae et paradisus est, in quo deus immortalitatem dispensat." *p.* 284. „Mons Meru cui terra insidet." *p.* 286. „Mons Meru veri Dei symbolum est." *p.* 130. „Fingunt Bramanes quod in parte Septentrionali Indiae (sr. Sewer) detur mons quidam excessive grandis, quem illi vocant *Meru*: sol autem, luna et stellae de nocte transeunt per longum a tergo illius montis redeundo videlicet ab occidente ad septentrionem, et propterea non potest apparere claritas horum planetarum." W tomto potahu bylby Meru=Nordpol. Sr. *Vollmer, Myth. S.* 1194. „Meru, der Mittelpunkt der Welt, der grosse Urberg von lauter Gold und Diamanten, auf dessen unermesslicher Fläche alle Paradiese, Reiche, Städte und Paläste der einzelnen Götter und Heiligen sind. Seine runde Gipfelfläche ist das Paradies des Schiwa; zahllose Bergspitzen stehen rings umher und bilden die Grundpfeiler zu den Wohnungen der übrigen Götter. Aus seinem Schoosse ergiessen sich die heiligen Ströme über die Erde; der Ganges entspringt aus dem Maule einer Kuh, und fliesst nach Süden; nach Westen fliesst der Oxus aus einem Pferdekopf; nach Norden der Jenisei oder Bhadra (sr. Bodrok) aus einem Tigerkopf; und nach Osten der Hoangho aus einem Elephantenkopf. Man sieht aus diesen Flüssen, dass der Dhawalagiri oder das Himalaja-Gebirge darunter verstanden wird." *Hammer, Jahrb. III. S.* 182. „Der kreisförmige Gipfel des Berges Meru heisst *Ilavrata*: *Ila* aber ist Erde, (sr. gjl gilowat: se slowem *Ilawrata* sr. osobnj gméno *Lawrita*, s obyčegným wynechánjm hlásky *i*, gako *ihra* a *hra*).

Se slowem *Meru* srow. naše *Wr'ch Werch* (m = w); srow. *Mir* swět, Wes-*mjr*. Od středku swěta nazwali Staroslawowé celý swět. Sr. *Majers Myth. I. S.* 339. „Kailasam oder Meru, nach der mythischen Geographie der Inder lag auf der Insel Schamban, die das *Mittelland* der Erde ausmacht.“ Sr. *Asiat. Res. in Wien. Jahrb. III. S.* 188. „Die Indier setzen in den Mittelpunkt der Erde einen ungeheuren Berg *Meru*, welcher den Ur-Lingam und die Erde die Ur-Joni vorstellt.“

Pamatno, že se u Slowákůw gméno *Meru* geště podnes zachowalo w počtu 40 práwě tak gako u Indůw. Slowenský lid mjsto čtyřidcet řjká častěgi *Meru*. U Indůw totiž má každý rok (tak gako každý člowěk) swé zwláštnj mythologické gméno. Sr. *Dapper Asien, S.* 31. „Die Indier sagen in ihren Zeitrechnungen nicht das *vierzigste, einundvierzigste, zweiundvierzigste* u. s. w. Jahr, sondern sie nennen das Jahr bei seinem Namen, in welchem eines oder das andere geschehen oder auch noch geschehen soll; Denn ein jeglicher von den Jahren hat seinen eigenen Namen, womit er genannt wird Das erste heisst Prabawa Samvatsaram (Samvatsaram bedeutet Jahr) das 2 Bipawa, 3 Suckela, 4 Pramaduta, 5 Prajapati, 8 Bhava (t. Šiwa) 11 Esvara (t. Šiwa), 13 Pramadi (snad Parvadi), 14 Vikrama, 38 Crodi (sr. Krodo), 39 Visvavasu (Indra), 40 *Parabhawa* t. g. Šiwa genž byl pánem a obywatelem wrchu *Meru*, odkudž se i Parvata, montis Meru dominus, nazjwal atd. U Dappera a giných sluge tento wrch i *Maru Maruwa*, které silně na naše rozličné *Morawy* řeky a kraginy upomjná. S počtem *meru* sr. *hon hony* (5 prowazcůw aneb 125 kročegůw) a boha Honilo Ganeša.

Časoslowj Indůw.

Sr. *Paullin Syst. p.* 209. „Aetates Indicae in quatuor dispertiuntur, et primam quidem *Krtajugam* vel *Satjajugam* seu veritatis et justitiae aetatem usque ad diluvium perdurasse; secundam *Dvidiayugam* dictam a diluvio seu prima incarnatione Vischnu in piscem incepisse, tertiam *Tredayugam* seu aetatem cupream triginta annis post mortem Dei Krshnae, quae ad annum circiter 1000 ante Christum natum rejicienda est, finivisse, ac circa id tempus *Kaliyugam* seu aetatem ferream incepisse.“ Sr. *Majer Myth. II. S.* 452. „*Jog* od *Jug* nennen die Indier die Alter, Epochen oder Perioden der jetzigen Welt. Der Bhagavadam enthält folgende Bestimmung über die Eintheilung der Zeit. Hundert Jahre sind ein Menschenalter. Ein menschliches Jahr ist nur ein Tag für die Götter, so machen 360 menschliche Jahre nur eines

für die Götter. Die Totalsummen der Menschenjahre die ein jedes Weltalter enthält sind

für das Krita - Jug 1,728,000 (Puru a Parkuti prwnj lidé)
Treta - Jug 1,296,000 (Manu čili Satjawrat a Seterupa)
Dvapar-Jug 864.000 (Rama a Dessarut)
Kal - Jug 432,000 (Kistnei)
also die ganze Dauer der jetzigen Welt: 4,320,000 Jahre.

In dem angeführten Werke heisst es von diesen Weltaltern weiter: das erste ist das Alter der Vollkommenheit, die Tugend (Dherma, w obrazu wola) herrscht allein und gehet auf 4 Füssen; im zweiten ist sie geschwächt und gehet auf 3; im dritten verliert sie noch einen Fuss und im vierten behält sie gar nur noch einen. — Im Krita wird Andacht als die herrschende Tugend angegeben; im Treta göttliche Kenntniss; im Dwapara Opfer; im Kali Freigebigkeit allein.“ Wšechny tyto čtyři Jugy spolu slugj *Maha-Jug* aneb *Čatur-Jug* (Maha Mohutný weliký; Čatur = čtyři), sedemdesát dwa Mahajugy slugj *Menu*. *Hammer*, *Wien. Jahrb. d. Lit. II, S*, 291. „Der erste *Menu Satiaurata* entspricht ganz dem Saturnus, und die goldene Zeit des *Satjajuk* dem saturnischen Zeitalter. Von dem Namen dieses Zeitalters der Wahrheit und Gerechtigkeit dürfte vielleicht das Wort *Sadik* d. i. der Wahrhaftige, das Eigenschaftswort von Abraham und Melchisedech, von Jussuf und Ebubekr, abzuleiten sein. (sr. saud, saudce). Der siebente *Menu*, in welchem neuere englische Mythologen den ersten Menschen, hat eine auffallende Aehnlichkeit mit dem griechischen *Minos*, als Richter der abgeschiedenen Seelen.“

Wšecka posawádnj hwězdarská neb giná wykládánj těchto *Jug* od anglických a německých spisowatelůw, anobrž i od Paulliniho, gsau bludná a neplatná. Naše zdánj o nich, kteréž i důwody ze studnic sanskritských potwrdjme, gest následugjcj. Slowo *Jug Juga* (u Dappera i *Uigk*) pochodj od koř. *ju judž* (jungere, ligare), a značj gistý *swazek* čili počet rokůw; od *ju jug* powstalo naše *wěk*, *wěky*, *wěčnost*, *waz*, *wázati* (obyčegnau změnau *j* na *w*, gako *jajce*, *wagce*), něm. *ewig Ewigkeit*, lat. *aevum aevitas*, řec. *αιων*. W názwu *Krita-Jug* gest *Krita* to, co *Kirta* u Wacerády, *Karta* u Indůw t. g. Twůrce; Indické *krita* creatio, *krit* creator pochodj od *kri* facere exercere, ornare, odtud *kara* (faciens, manus) *karta* fabricator, *karman* factum, opus, *kára* labor nisus, *sanskrit* perfectus atd. s njm totožné gest naše *čařiti čarowati* genž půwodně značilo to co dělati, robiti, twořiti, sr. porobiti, udělati, *čary* porobeniny, udělaniny; *čáry čertek* ornamenta, přjprawy auprawy atd. *Satja* pak gest ens

summum, byl to tedy wěk gednoho Boha, wšeho stwořitele, neywyšsj gsaucnosti čili bytnosti, kde Bram geště sám byl a panowal; w názwu *Trita* čili *Tritaja-Jug* značj (dle Boppa Gloss.) Tritaja Trinitatem, Trogici, Trimurti, Trihlaw, a tak tedy wěk kde giž Brama, Wišnu a Šiwa byli; *Dwidia* čili *Dwapura-Jug* gest wěk dwau Bohůw, Wišnu a Šiwy; *Kali-Jug* gest wěk gednoho boha *Šiwy* čili *Kali*. Což se asi takto předstawiti může:

Krita - Jug	Twořiwěk:	Bram.
Treta - Jug	Trogicowěk:	Brama Wišnu Siwa.
Dwapara-Jug	Dwaubohůwěk:	Wišnu Šiwa.
Kali - Jug	Černobohowěk:	Šiwa.

Wýtah ze swaté knihy *Šaster* o půwodu a powaze indických jugůw čili wěkůw. Přeloženj od Majera, Myth. II. 471.

Krita Jug, das erste Weltalter.

Als Gott noch allein war, und seine Vortrefflichkeit und Macht offenbaren wollte, beschloss er eine mit verständigen Wesen bewohnte Welt zu schaffen. Diese Schöpfung (Krita) fing er an mit Hervorbringung der vier Elemente: der Erde, des Wasser, des Feuers und der Luft. — Darnach schuf er auch eine Sonne und einen Mond an dem Firmament, die Tags- und Jahreszeiten zu unterscheiden. — Die Luft erfüllte jeden leeren Raum; das Feuer erhielt alles durch seine Wärme; Erde und Meer brachten Thiere hervor. — Endlich schuf Gott den Menschen. Aus der Erde kam er hervor auf Gottes Befehl. Er erkannte seinen Schöpfer und betete ihn an. Damit aber der Mann nicht allein bleibe, gab ihm Gott ein Weib. Der erste Mann hies: *Puru*, das erste Weib *Parkuti*. Dieses erste Menschenpaar zeugte 4 Söhne, die nach den in ihnen überwiegenden Elementen verschieden waren: 1) *Bramin*, weil die Bestandtheile der Erde in ihm herrschten, war melancholischen Temperaments; da es ihm nicht an Geist fehlte so wählte ihn Gott, den Menschen seine Gesetze und Gebote mitzutheilen, denn sein ernsthaftes und Achtung erregendes Wesen machte ihn geschickt dazu. 2) Im *Kšetria* (dem zweiten Sohn) herschte das Feuer, er war Krieger und Regirer. 3) *Schudra* von phlegmatischem Temperament war sanft und umgänglich, darum machte man ihn zum Kaufmann. 4) *Vaišja* lebhaften Temperaments bekam die Gabe zu erfinden, man hielt ihn an zu Künsten und zur Handarbeit. — Die vier Brüder bevölkerten nun die Erde. Reichthum und Ueberfluss veranlassten, das alles bald in Verwirrung gerieth. Bramin wurde nachlässig in Ausübung der Frömmigkeit; der Krieger grausam und herschsüchtig; der Kaufmann betrog; der Künstler setzte einen übertriebenen Preis auf. Bei den Nachkommen vermehrte sich das Verderbniss auf einen solchen Grad, dass die Gottheit die Waffen ihres Zorns gegen sie ergriff. Da verhüllte Dunkelheit die Himmel, die Meere ergossen sich und verschlangen das

Geschlecht der Menschen. Die Leiber wurden zerstört, die Seelen aber sammelte der Allmächtige in seinen Schoos. So endigte sich das erste Weltalter nach einer Dauer von 4000 göttlichen Jahren. Anfangs ging in demselben die Tugend auf vier Füssen, welche sind Wahrheit, Busse, Liebe und Almosen: aber als sich die Menschen verschlimmerten ging die Wahrheit (sr. pram prawda) verloren.

Trita-Jug, das zweite Weltalter.

Wäre die Welt in diesem Zustande der Vernichtung geblieben, so wäre der Endzweck der Schöpfung nicht erreicht worden. Gott beschloss daher, das menschliche Geschlecht zu erneuern und durch *drei* vollkommenere Wesen, als die ersten waren, ein neues Weltalter zu gründen. Er stieg aus dem Himmel auf ein hohes Gebirge herab Meruparvati oder Meru (sr. Mir, Wesmjr) genannt und sprach: erhebe dich *Brama*, erster der geschaffenen Wesen des zweiten Alters. Sogleich kam *Brama* aus der Erde hervor und betete seinen Schöpfer an. Auf gleiche Weise wurden *Wischnu* und *Rudra* oder Schiwa durch einen zweiten und dritten Befehl erschaffen, und auch sie entrichteten dem Schöpfer die Anbetung.

Gott hatte sich bei Hervorbringung dieser drei Wesen vorgenommen sie als Stellvertreter bei dem Werke zu gebrauchen, das er ausführen wollte. Dem Brama trug er auf Geschöpfe zu schaffen; Wischnu sollte das Geschaffene erhalten, und darum überliess er ihm die Herschaft über Sonne und Mond, Berge und Thäler und die Anordnung der Jahre und Jahreszeiten. Auch machte er ihm zum Austheiler des Reichthums, der Gesundheit, der Ehre und alles dessen was Menschen und Thiere beglücken kann. Dem *Schiwa* trug er auf, die Geschöpfe zu zerstören, denn er wusste dass sie sich verschlimmern und *Strafe* nöthig machen würden. Er bestellte ihn zum Herrn des Todes und Gerichtes und zum Verwalter aller physischen Uebel, der Krankheiten, des Hungers, des Kriegs, der Pest, und alles dessen, was als Strafe für Vergehungen betrachtet werden kann.

Jedem dieser drei mächtigen Wesen bestimmte Gott eine gewisse Zeit des Aufenthalts auf der Erde, deren Umfang der Natur der Verrichtungen, die ihnen angewiesen waren, angemessen war. *Brama* wurde, als die Schöpfung des zweiten Weltalters vollendet war, in den Himmel aufgenommen, weil in den folgenden Zeitaltern keine neue Schöpfung nöthig war, indem die Welt jedesmal durch einige bei der Zerstörung der vorhergehenden erhaltene Personen, von neuem bevölkert werden sollte. *Wischnu* blieb noch einmal so lange auf der Erde als Brama, weil die Gegenwart des Erhalters länger nothwendig war. Des Schiwa Aufenthalt aber muss *dreimal*, so lange dauern, weil eine allgemeine Zerstörung der Welt ein Ende machen wird.

Nach dem diese drei Wesen erschaffen waren, kam es darauf an, dass sich jedes seiner Natur nach thätig erzeige. Brama fühlte in allen Theilen seines Leibes heftige Schmerzen, bis endlich die Last sich durch beide Seiten einen Ausgang verschaffte, und Zwillinge, schon erwachsen und von verschiedenem Geschlecht, an das Tageslicht kamen. Brama, ihr Vater, nannte den Mann *Manu* oder *Menu* und die Frau *Seterupa*. Jener ist einerlei mit Suajambhu,

diese mit Sadadrupai nach der Schöpfungsgeschichte des Bagawadam. Seterupa gebar 6 Kinder, drei Söhne: Priaureta, Utanabaten, und Sumeraut, und drei Mädchen Kammá, Suneretau und Sumbu. Bráma füllte die Erde auch mit anderm belebten Wesen an.

Der Allmächtige sah, dass es unmöglich sei, dieses neue Menschengeschlecht in Ordnung zu erhalten, wenn nicht hinreichende Gesetze den Gottesdienst festsetzen und Gottesfurcht einflössen. Er stieg also auf den Berg *Meru*, rief den Bráma und aus einer dunkeln Wolke, aus welcher einige Strahlen seiner Herrlichkeit hervorglänsten, gab dem Bráma ein Buch, mit dem Auftrag, die Menschen mit dem Inhalte desselben bekannt zu machen. — Der erste Theil dieses Buches enthält Sittengesetze, unter andern folgende *acht* Hauptgesetze: 1. Verbietet irgend ein belebtes Wesen zu tödten, weil es wie der Mensch mit einer Seele begabt ist (sr. Nezabigeš); 2. Verbietet Böses anzuhören und zu reden, Wein zu trinken, Fleisch zu essen, befleckte Sachen zu berühren (sr. Nesesmilnjš); 3. Befiehlt die Beobachtung der Andachtzeiten, Abwaschungen, Gebete (sr. Pomni abys den swátečnj swětil); 4, Verbietet Lügen und Betrug beim Verkehr (sr. Nepokradeš a Nepromluwjš křiwého swědectwj); 5. Befielt Milde und Freigebigkeit gegen Arme; 6. Verbietet alle Arten Entwendungen, das bei einem Amt einem Anvertraute sich zuzueignen, befielt Genügsamkeit mit dem was man hat, da keiner ein Recht über das hat, was andern gehört (sr. 9 a 10 přikázanj Mogžjšowo).

Also war im Anfange dieses zweiten Alters alles in bester Ordnung. Man übte die Religion, indem man zu Gott und zu den *drei* mit Macht gehabten Wesen, Bráma, Wischnu und Schiwa betete. Allmählig aber vermehrte sich auch das Verderben der Menschen wieder. Der Allmächtige kam auf dem Berg Meruparvati herab und äusserte dem Bráma seinen Unwillen. Da begab sich Brama zu den Menschen herunter und warnte sie vor dem Gerichte. Diese Warnung bewirkt zwar eine Aenderung, aber nur von kurzer Dauer. Brama bat hierauf bei dem Allmächtigen für das Geschlecht der Menschen, allein der Allmächtige wollte sich nicht besänftigen lassen. Als die Aufenthaltszeit des Brama auf Erden verflossen war, nahm ihn der Herr in seinen Schoss auf, damit er das Elend nicht sehen müsse, welches über das Menschengeschlecht ergehen sollte.

Darnach offenbarte Gott seine Absicht, dasselbe zu zerstören, dem Wischnu. Auch Wischu *bat* für die Menschen; aber der Höchste, entschlossen seinem Zorn freien Lauf zu lassen, befahl dem Schiwa, der das Amt hat, Gericht und Zerstörung über die Sünde zu bringen, die in den Eingeweiden der Erde verschlossenen Winde zu entfesseln, und die Völker wie Staub von der Erde zu kehren Da entfesselte Schiwa die Winde. Der Tag wurde in Nacht verwandelt, Hügel und Berge stürzten ein, der Ganges wurde aus seinem Bette geworfen. — Durch dieses schreckliche Ungewitter wurde das Menschengeschlecht zu Grunde gerichtet. Doch erlaubte der Ewige dem *Wischnu*, einigen wenigen Personen seinen Schutz angedeihen zu lassen, durch sie im dritten Weltalter das Geschlecht der Menschen fortzupflanzen. Nur aus dem Stamm der Krieger durfte Niemand gerettet werden, weil die schlimme Regierung der Könige und Fürsten im zweiten wie im ersten Weltalter die Quelle aller Unordnung gewesen war. So endigte sich das zweite Weltalter, nachdem es 3000 göttliche Jahre gedauert hatte.

Dwapar-Jug, das dritte Weltalter.

Schiwa bändigte endlich die Winde und stellte die Ruhe wieder her, allein die Oberfläche der Erde war mit Leichnamen von Menschen und Thieren bedeckt. Den Allmächtigen reuete seine That. Die Geretteten aus den drei Stämmen pflanzten sich wieder fort. Weil aber der Stamm und Stand der Könige und Krieger auf der Welt nöthig war, so stellte ihn der Ewige wieder her. Er zog ihn aber aus einer reinern Quelle, indem er befahl den Stand der *Radžia* aus dem Stamm der Braminen zu wählen. Dieses geschah in der Person des Ram oder Rama des jüngsten Sohnes des Desserat (Dassarad) des Oberhauptes der Braminen die Wischnu gerettet hatte. — Doch schleppte sich die Tugend in diesem Zeitalter nur noch auf zwei Füssen, denn der Geist der Busse war verloren. Die Laster die in den vorigen Welten geherrscht hatten, erneuerten sich. 2000 göttlihe Jahre waren vergangen: da redete der Allmächtige, erzürnt über das thörichte Geschlecht der Menschen, welches nach so vielen Züchtigungen nicht klüger werden wollte, mit Schiwen. Auf dessen Befehl öffnete sich die Erde und verschlang alle Menschen lebendig. Nur einige wenige aus jedem Stamme retteten sich, unter Zulassung des Ewigen, mit ihnen einen neuen und letzten Versuch zu Bevölkerung der Welt zu machen.

Anmerk. Sehr merkwürdig ist es, dass die Sage von den 4 Weltaltern, drei vergangenen und einen noch gegenwärtigen, die bei den Griechen nur in einigen gleichsam von einem aus der Ferne erklungenen Liede aufgefassten und behaltenen Tönen lebte, in Indien, wie schon diese Darstellung beweisen kann weit vollständiger, vielleicht in ihrer ganzen Vollständigkeit zu finden ist: ohnstreitig weil hier ihr Vaterland war. Wer sie nur in dem buntfarbigen luftigen Gewand der Griechischen Dichtung kennt, dem ist es zu verzeihen, wenn er sie für ein, aus der Luft gegriffenes, Bild einer üppigen Phantasie hält: dort aber erscheint sie in so ernster und hoher Gestalt dass sie wie eine göttliche Erscheinung, als eine auf die (dem Abendlande aus vielen Gründen unbekannte) alte Geschichte der Erde unseres Geschlechts gegründete Wahrheit, unsern Glauben in Anspruch nimmt. *) Und so wären jene alten, unter sich selbst überall in einem auffallend konsequenten Zusammenhang stehenden Geschichten, die den Stoff der grossen, wenigstens seit 4000 Jahren niedergeschriebenen epischen Gedichte der Indier ausmachen, eben so wenig wie jene künstlichen und scheinbar ausschweifenden mythischen Epochen und Zeitbestimmungen, vielleicht doch keine zufälligen Erfindungen der Phantasie. Eine Reihe physikalischer Untersuchungen und Resultate höherer Art, die man bei den grossen Fortschritten der Naturwissenschaften in unserer Zeit vielleicht bald erwarten darf, könnte diese auf die köstlichsten Ueberbleibsel alter Geschichte gegründeten Muthmassungen, auf ihre Weise unterstützen und beglaubigen. Die Geheimnisse der alten Welt könnten durch Hülfe der Wissenschaften erklärt und verstanden werden. Alte fast verblichene Bilder aus den Morgenträumen der Kindheitstage des Menschengeschlechtes, werden sich in glänzende Lichtgestalten verwandeln, würdig

*) Multae orientales fabulae superadditis Graecis fabulis corruptae sunt, atque adeo fontes rerum non apud Graecos inquirendi sunt, sed apud illos, a quibus ipsi allegorias illas se accepisse fatentur. *Paullin Syst, p.* 319

unserer Verehrung, und nur darum konnte der Schutzgeist der Erde Jahrtausende lang für die Erhaltung dieser heiligen Hieroglyphen der Vorwelt wachen damit sie dereinst wieder verstanden würden, und nur dann erst wird von einer ächten und wahren Vereinigung der alten und neuen Zeit die Rede sein können (sr. naši Wechselseitigkeit der Slawen § 13). Wunderbare Dinge könnten an den Tag kommen, wenn *Mythologie* und *Physik* sich thätig unterstützen und dann auch noch die *Astronomie* diesem Bunde beitreten wollte. Sie wäre im Stande, was jene fanden und erbenteten, zur Evidenz zu erheben.

Die besten historischen Data nicht allein für die Wahrscheinlichkeit eines ungleich höhern Alters des Menschengeschlechts, als sich aus der bisherigen Geschichte ergeben konnte, sondern auch zur wirklichen Angabe der Ereignisse welche den frühesten der gewöhnlichen Geschichte vielleicht um Jahrtausende vorhergiengen, findet man in dem Chaos Indischer Sagen-Geschichte, vorzüglich in den Erzählungen von den *Verkörperungen des Wischnu* und denen mit manichfaltigen Thatsachen angefüllten *Genealogien* der alten Radžias oder Könige aus den Familien der Sonnen- und Mond-Kinder. Insbesondere haben die Sagen von den Verkörpernngen des Wischnu, da sie personificirte Sichtbarwerdungen der erhaltenden und fürsorgenden Kraft Gottes sind, einen hohen Werth. Ueber die Absicht derselben drückt er sich selbst als Krischna in dem Fragment eines der berühmtesten alten Indischen Werke (Bhaga Džita IV, p. 51) in folgenden Worten aus: „Ob ich gleich meiner Natur nach, weder dem Geboren werden, noch dem Sterben unterworfen, und selbst der Herr aller erschaffenen Wesen bin, so nehme ich doch, da ich meiner Natur gebiete, aus eigener Kraft eine sichtbare Gestalt an. So oft die Tugend sich dem Verfalle nähert, das Laster und die Ungerechtigkeit siegen, so oft mache ich mich sichtbar; und auf diese Weise erscheine ich zum Heil der Gerechten, zur Zerstörung des Bösen, zur Aufrechthaltung der Tugend von Zeitalter zu Zeitalter."

Der erste und ohnstreitig älteste Beiname Wischnus in der alten Indischen Sprache, ist *Narajana*. *Nara* bedeutet Wasser und *Ajana* ein Anwachsen (lépe dle Boppa, gitj, chodenj, chwěnj, sr. „duch b. wznášel se nad wodami"). Der Name *Džischna*, *Džišnu* oder *Wischnu* d. i. der Sieger, scheint erst in Beziehung auf diesen entsanden zu sein: denn als Sieger wurde er als Narajana, indem gleichsam das Wasser zur Zeit der allgemeinen Fluth, wo Wischnu zuerst in der Gestalt eines Fisches auf der Erde erschien, diese oder die Welt besiegte. Allgemein führen die heiligen Bücher der Bramanen die erste Erscheinung dieses Gottes auf jene Fluth zurück. Auch in den übrigen Verkörperungen desselben scheinen schon auf den ersten Anblick unverkennbar in die Augen springende *historische Data*, wie die halb verblichenen Züge einer alten Urkunde, einem geschärften Auge wohl noch lesbar zu sein; und gewiss würde man eine sehr reichliche und trefliche Ausbeute erhalten, wenn man mit der möglichsten Genauigkeit strengere Untersuchungen über die verschiedenen Gestalten, welche der Gott bei diesen Verkörperungen annahm, Zeiten und Gegenden, Absichten und Thaten bei und in denselben anstellen wollte.

Für die Unterstüzung und Beglaubigung der Sage von den vier Weltaltern und dem daraus folgenden weit höheren Alter des Menschengeschlechtes auf der Erde, ist es sehr merkwürdig, dass die alten heiligen Schriften der Indier

einstimmig 8 oder 9 der zehn oder eilf grossen Verkörperungen des Wischnu *vor* das vierte oder jetzige Weltalter setzen, und also in eine Zeit, welche die hernach anzugebende Zeitrechnung desselben zum Theil unendlich weit übersteigt. Die drei ersten dieser Verkörperungen, in welchen sich dieser Gott als Fisch *Matsja*, als *Schildkröte* und als *Wuraha* oder Eber zeigte, scheinen sich auf grosse Naturrevolutionen, und insbesondere auf jenen grossen Kampf zwischen Land und Meer zu beziehen, von dessen Dasein die ganze Erde noch überall die unverkennbarsten Spuren zeigt; die *fünf* übrigen aber als *Narasinha* oder Menschlöwe, als Bramin *Wamen*, als *Rama* oder Srirama, als *Balarama* und *Prasurama* und als *Krischna* auf Erscheinungen am Himmel, astronomische Beobachtungen und Berichtigungen.

Krischna lebte am Ende des dritten Weltalters, und ehe er starb, sagte er vorher, dass 30 Jahre nach seinem Tode das vierte Weltalter beginnen würde, und wirklich nahm das *Kalijug* oder die vierte Weltperiode sechs und dreisig Jahre nach seinem Tode ihren Anfang. Dem Utawen, einem seiner Lieblinge, sagte er: wenn die Stadt Dowaragei (Dworka) überschwemmet und die Familie der Jadawer ausgerottet werden würde, dann nehme *Kalijugam*, das neue und letzte Weltalter seinen Anfang, in dem die Menschen verkehrt, böse, falsch und grob, von schwächlichem Körper, voll Krankheiten und eines kurzen Lebens sein würden."

Kali - Jug, das vierte Weltalter.

Unter den wenigen bei der Erschütterung und heftiger Bewegung der Erde am Ende des dritten Weltalters Geretteten, war ein berühmter König, Namens *Kistnei*, den seine Frömmigkeit unterschied und der im Anfange dieses vierten Weltalters sehr merkwürdig war. Sein Eifer für die Religion machte, dass während seiner Regirung die Tugend blühete. Wenn aber die Zeit, während welcher Wischnu auf der Erde bleiben sollte vollendet ist, und wenn seine Sorgfalt für die Erhaltung der Dinge nicht mehr nöthig sein wird, weil Alles sich mit dem gegenwärtigen Weltalter endigen soll, dann wird der Ewige ihn in den Himmel aufnehmen.

Im ersten Weltalter ging die Tugend auf vier Füssen, welche sind Wahrheit, Busse, Liebe und Almosen. Im zweiten verschwand die Wahrheit und die Tugend verlor einen Fuss; im dritten schleppte sie sich nur auf zweien, der Geist der Busse war nicht mehr. Beim Eintritt des vierten verlosch die Liebe und es blieb der Tugend nur ein Füss übrig; endlich aber wird sie auch diese einzige und letzte Stüze verlieren, und Eitelkeit, Gierigkeit und Geiz werden das menschliche Herz beherrschen. Am Ende dieses unglücklichen Zeitalters wird sich Wischnu in einen Reiter unter dem Namen Kalki (Kalý-Kůň) verwandeln und das ganze menschliche Geschlecht vertilgen. — Die Erde wird zusammenstürzen. Dann wird in einem neuen Zeitalter das erste Weltalter wieder beginnen, eine neue Erde und ein neuer Himmel sollen ihren Anfang nehmen. Diese Rückkehr des ersten Weltalters wird anfangen wenn Surja (die Sonne), Soma (der Mond), Schakra (die Venus), Brahaspati (Jupiter) und die andern Planeten sich im gleichen Zeichen des Thierkreises conjungiren (sr. jug, wěk, wěnčati wázati). Nach einer andern Vorhersagung wird das Kalijugam, dieses Zeitalter der *Unreinigkeit* (sr. kal, kaliti) ein Ende nehmen

wenn die 7 Sterne der 7 grossen Altväter (wahrscheinlich der grosse Bär) mit den Konstellationen Paraden in Verbindung stehen.

Nach der Berechnung der Braminen sind jetzt im Jahre 1839 seit dem Anfang der Kalijug 4940 Jahre verflossen.

Z tohoto indického *Kalijug* (*kalijudž*) powstalo naše *Čelo-wěk Člowěk*, pols: *czel-adź*, illyr. *čeljade* (persona, infans), čeleď (*Kali* = Čel, *jug judž*=wěk jadž eď) t. g. twor toho času a wěku žigjcj, w němž bůh *Kala Kali* čili Siwa panuge, tak že gméno wěku a geho žitelůw stotožněno. Podle nádoby nazwán i obsah: podle boha pogmenowání i geho ctitelé. Neymnožšj wýrazowé europegsko-aziatických řečj, *člowěka* značjcj, sahagj do prastarých časůw a gsau mythologického půwodu od bohůw aneb zbožněncůw: k. p.

od Atma, Bram-Atma powstalo: *ind.* atmi admi, *hebr.* adam, *tatar.* adam, *arab.* a *turec.* adem, *wotjac.* adämi, *čerem.* edem.

od Bar, Para-Bara (Bram) *celt.* bar.

od Nara, Narajana: *pers.* nereš, *alban.* neri, *řec.* aner.

od Lakšmi Lachšmi: *javan.* laki, *oset.* lach leg, *dugor.* leg; *slaw.* lech ljach.

od Kama Kamala Kamadeva: *samojed.* kum, *mong.* kumùm kung, *kalmuc.* kümün, *laras.* kub.

od Manu Menu Manus: *ind.* manuš, *got.* manna, *něm.* mennisch Mensch, *latinsko-romanské* omen, omin, ho-minis, homo.

od Kala Kali (Šiwa): *indicko-cikan.* kálo, *wogul.* kolys klas chollas, *čuk.* chlavol, *korjac.* kelgola, *litew.* zilwéks, *liw.* zileks, *slaw.* čelowěk, *polab.* clowak.

Indické *kal* tak se má ku *čel člo clo*, gako indic. *kar* ku *čern črn.* Odkud ind. *kali*-jug pocházj, či od *kar kara* černý, gelikož *l* a *r* často se mjchagj (sr. *sol* a *sur*, *plamen pramen*, *blesk břesk* atd.) čili od *kálati koli kláti*, *rozkolnjk*, *kalika okaličiti* atd., to těžko rozhodnauti. W sansk. *kála* značj i čas t. g. čast wěku, partem sectionem temporis, zwláště čas wše kazjcj a rušjcj; srow. řec. καιρος tempus. Co do formy wýrazu *člowěk* srow. staročeské *slowěk* seculum, u *Bohemar.* p. 27. Slowo *kalo kali* wykládagj sanskritisté hned skrze *niger*, hned skrze *tempus*, hned skrze *vindex*, *punitor*, *castigans*, *destructor*: půwodně se i owšem wšecka tato ponětj sgednocugj w kořenu *kar kal*, odkud i naše *kárati karhati kára káránj* (trest); *kálati kláti* (stechen, stossen, schlagen, strafen), *kaličiti okalič'ti* (strafen, verstümmeln), *kalika kluk* (potrestanec, šibal); *Kar* (smrt kálagjcj, rušjcj), *kárý*, aneb *kalý*, černý, smutný, kálagjcj rušjcj, kazjcj, swětla a žiwota zbawugjcj: gakowý byl bůh Šiwa. Odtud i ind. *Kur* t. g. hranice k pálenj mrtwých, sr. kauř, kauřiti atd.

Poněwadž w indické mythologii gen geden gest *Kalijug* ne dwa neb wjce, proto i we slawské řeči *člowěk* (gakoby Kalowěk Šiwowěk) nemá pluralem ale gen singularem, ant we množném počtu *lidé ljude* se řjká. Gako slawské *člowěk* od *kalijug* tak něm. *Mensch* powstalo od *Menu* které negen boha čili zbožněnce, ale i gistau *dobu času* znamenalo, sr. *Vollmer Myth. S.* 1190. „Menu der Gesetzgeber Indiens, ein Sohn der Sonne, mit dem Zunamen Satjawrata, zu seiner Zeit ereignete sich die grosse Ueberschwemmung. Menu ist übrigens auch eine grosse Zeitperiode der Indier, welche in ihre Rechnungen auf das Innigste verwebt ist.“

Gako od Šiwa Siwa ctitelé geho sluli Saivas, od Wišnu Waišnawas, od Surja Suras: tak od Kala Kali sluli Kalis Kailas, ctitelé boha Kala Kali, kteréžto gméno podnes se zachowalo u Čechůw, sr. *Jungm. Slownjk II. 2. str.* 14. „*Kališ*, chasa sladownická (owšem gakowákoli), *Kališi* chodjwali w Praze před Welikonocj (sr. Morena, Smrtná Neděle) zpjwagjce a žebragjce; Bräuerbursche, die in der Charwoche mit *Flederwischen* (sr. modlu Mureny z hadr, z peřj, ze starých hrncůw) herumgingen und singend bettelten. *Kališugi owati*, taulati se gako chasa s Morenau aneb s bohynj *Kali*“. I celj kragowé slawštj nazjwali se podle tohoto boha, k. p. *Kališ* krag čili wogwodstwo we Slezku, o němž *Büsching* w Zeměpisu pjše: „Die Fahne der Woiwodschaft Kalisch enthält den Kopf eines Auerochsen, welcher zwischen den Hörnern eine goldene Krone, in der Nase aber einen goldenen Ring trägt.“ — Šiwowi byl wůl pod gménem *Darma Dherma* poswatný; sr. *Vollmer Myth. S.* 576. „*Darma Darmadeva* ein weisser oder blauer Stier, das Reitthier des Gottes Schiwa. Er ist der Gott der Tugend und Gerechtigkeit, Vergelter des Guten, Bestrafer des Bösen, immer gegenwärtig auf Erden, indem alle Braminen nur eine beständig sich wiederholende Verkörperung dieses Gottes sein sollen. Vor den Pagoden, welche dem Schiva geweiht sind, hat der Stier *Darma* immer eine besondere Kapelle, welche aus einem breiten Piedestal besteht, auf welchem der Stier gesattelt ruht.“ Odtudto pocházegj i mnoha slawská gména osob a rodin k. p. Kališ, slawná slezská wogwodská rodina, Kalewit, Kalimir, Kaliboj atd. Nemůžeme při této přjležitosti i to pominauti, že i naše Kollarowská rodina w turčanské stolici wlastně a od prastarých časůw w ustech lidu a w jmnu swém sluge *Kališ Kališowci*, do *Kališůw*; gméno pjsemné *Kollár* w žiwotě téměř nikomu známo nenj a zdá se mnohem pozdégšj býti. Známo, že Sláwowé od swých bohůw a bohyň rádi gména brávali k. p. od boha Radhost Radhost Ardegast, od Wišnu Wyšnj u Slowákůw, od Swatowjta Swatowjt, od Lady neb Ladona Ladek, Lá-

don, Ladislaw, od Lela Lelek, Lelkowič (slawný Dubrownický básnjř), Lelowský (u Polakůw), Leledrag, Lelowil; od Wele Weleš Welešjn, od Komari Komari (slawný rektor školy Křemnické i ginde u Slowákůw); tak i od Kala Kali — Kališ, t. g. ctitel boha Šiwy. Týž sám obyčeg. gména od bohůw, obzwláště i od boha *Kala Kali*. osobám a rodům přikládati, nalezá se i u Indůw, sr. *Paullin Syst. p.* 215. „Adde his ingentem regum, philosophorum, municipiorum, quin et infinitarum popularium personarum copiam, quae omnes solis et lunae nominibus insigniuntur atque ab astris hodiedum vocantur. Hodiedum in Indiis viris familiaria nomina sunt haec: *Mitra*, *Mahádéva*, *Kršna*, *Ráma*, *Góvinda*, *Kumára*, *Čangra*, *Subramanja*, *Kéšava*, *Mártanda*. Ita pariter multa nomina feminarum ad lunam referuntur: *Káli* (sr. Kališ), *Párvadi*, *Šakti*, *Išvari*, *Kómari*, *Mahešvari*; *Lakšmi* (sr. Lada), *Šri*. *Rama*, *Waišnavi* (sr. Wyšnj Wyšnja Wyšňowa), *Uma* etc. Ita non minus nomina regum, urbium et templorum Indicorum e. g. *Čandracóta* (lunae urbs), *Radža-Mitra* (rex Mitra seu sol), *Radža-Rama* (rex Rama, Radost Radhost), *Ramišvaram* (Ramae domini templum), *Rámaburam* (Ramae urbs. sr. Radegast), *Kršnaburám* (Kršnae urbs, sr. Černogolowl, město rus. Černobog m. w Němcjch) atd. Sr. Suaha a Slawa.

Přehled

řek, kragůw, měst, kmenůw a národůw gméno půwodu mythologického magjcjch.

Anti, od koř. *nu* laudare, celebrare, particip. *nava*, *nama nat* (slaw. *not*-ný) sr. řec. αινετος: latin. partic. *antia*, *entia*, abund-antia, sci-entia, srow. spogená gména Ar-*Enta*, Ar-*Entani*; Arcarag-*Antes*, Limig-*Antes*; Kar-*Antani*, Kar-*Enti*, Kar-*Inti*; Kork-*Onti*; Pars-*Ant* Pers-*Ant*; Per-*anti*, Was-*ante* Wez-*enta*, Džai-*anta* (syn Indrůw), haim-*anta* (zima zimoslawa) atd. Gméno *nu* a *Anta* (sr. *njtiti*, *zánět*, *podnět*, *sně*t, *njcenj* t. g. oheň) gest to samo co *slu*, *Slaw Slawa Swaha*, *Agnaja* a značj ctitele ohně.

Ar-entani, *Ar-enta Or-onta*: sr. *Ari Hari*, *Ar*-kona *Or*-kunda (Wišnu); gináče sluli i *Nar-entani*, sr. Narajana.

Babigura Babie Hory: sr. *Bhavani*, *Parvati*, *Karpat*.

Bagivarja Bagibar krag w Karpatech sr. *Bhag Bhagis*. *Bhagavat* a *Bar Bara Parabara Iš-vara*. Die Schulze a Arndta, Eur. Spr. S. 128. znamená *bara* w Sanskritu berühmt, slaw. *Bagibara* gest tedy to co Bohuslaw.

Biesi we wychodnj Haliči pod Tatrami: sr. *Bés*.

Bodrici Bodriti Bodroci: sr. *Bhadra Bhadra*-Kali (**Bhavan**

Boiky: pols. *boj bójek*, slow. *buj bujak*, řeck. βοικος = **howad** wůl, (Siva, Dharma), ctitelé Siwy w obrazu wola, sr. *Linig-ante*

Brebera, župa illyrskochorw. sr. *Parabaru* (Bram).

Březani Brizani kmen, *Březen* město gegich: sr. *Břez Břjza*. *Berezozol*; Phalus, Phalguna.

Budini: sr. *Budha*.

Buh Bužané: sr. *Bhag Bhagavat* (Wišnu).

Dedoši Djadoši: sr. *Děd*, *Dědko*, *Dieduška*.

Derwan Drewane Derwljane: sr. *Dherma*, *Dhermin*.

Genewara (okolj polabs.): sr. *Gänadevi*, *Genedractus*, *Henilo*.

Glomači, *Hlomici* (sr. Holomci) kmen, *Glomuci* studnice, *Hlomekia Glomekia* krag: zdá se býti přetlumočenj *ind*. Komari Kumari slaw. Skomrach Skomoroch = ludio joculator, w ind. *kumara* = puer, hole, holek, holomek, *kumari* puella, holka. U Horwatůw *glumač*, staroslaw. *glumec glumnik* gest to, co skomrach, joculator ludio. Glomač Holomek = ctitel bohyně Komari.

Goratan, (Korutan Chorutan) sr. Gor-anta, Giriš.

Horvati Chorvati: sr. *Giriša* t. g. Šiwa (*Hor*=Gir mons, *vat* = iša dominus, sr. *Kar-pat*, *Kar-ant*, *Par-vat*).

Idri, w Rusku, *Wedriana*; sr. *Indra*, *Wedro*.

Ilyr Illjurci, *Illyrik*: sr. *Ilura*, *Elora*, dlauhé podobnost podkowy magjcj, mnohé chrámy, pečery a modly obsahugjcj Pohoij w Indii, asi tak gako Swatohora čili Athos w Illyrsku. Již Waçerád str. 10. má: „Illyriae regio = slowanská země.“

Kališ město i krag we Slesku: sr. *Kali*, *Kališi*. (sr. i Gališ Galič Halič).

Karantan Goranta Gorutan: sr. *Giriša*, *Parvat* t. g. Šiwa.

Karentia město a krag na ostrowě Raně: sr. *Kar-Ant*. *Giriša*, *Par-vat*.

Karpati Garvati Horvati: sr. *Giriša* (Šiwa) sr. Babigura t. g. Parvati.

Karwoni Krowici Kriwici: sr. *Krawa Karwa* (Bhavani), sr. Woloti Wolos a *wůl*; Tursko Turowané Turičané a *tur*.

Kašubi Kašebi národ, *Kašuba* gméno rodinné u Slowákůw: sr. *Kašjaba*.

Knin, župa illyrskochor.: sr. *Kniahně*, Bogiňa, Domina, (Bhavani).

Koledici: sr. *Koleda*.

Kor-

Korkonti Kork-anti Krkonoši: sr. *Krak*, *Krok* (Skandi-navi).
Koroš Korošic, Koroško sr. Giriš, Goranta (Šiva) sr. Goratan.
Ljach Lech: sr. *Lachšmi*, *Lakšmi*.
Leksici Lekusici: sr. *Läkšmi*, *Lekno*, *Lekuta*.
Liňané Lina: sr. *Linga*, *Lono Luna Lenec*.
Lutiči: sr. *Lutice* (Bhavani, Bhadrakali).
Morawa, *Marahania*: sr. *Meru Mara*, *Maruwa* (Šiwa).
Narwa Narewjané Neriwani: sr. *Nara*, *Narajana* (Wišnu).
Nar-entani Nar-enta, nyňj, s obyčegným wynechánjm *n* před *t*, *Naretane Narečané*: sr. *Nara*, *Narajana* (Wišnu); wiz Ar-entani.
Nišané, w Polabj, *Nišawa* w Serbsku: sr. *Niša*, Deva*nlša* Deus noctis, Deus urbis Niša seu noctis (Šiwa, geho neyhlawněgšj Swátek a obřad lingamu, *Šivaratri*, w noci slawen býwal).
Pars-ante, *Pers-ante* řeka, *Pers-antik* osada w Pomořj: sr. ind. *Para Paras Pras* = přes, přespolnj, host; *Parsant* tedy gest H-ostislaw t. g. Radhost, čili *Prasurama*.
Pohané Pagani: sr. *Pašandi*.
Pol-ák Pol-an: sr. Polear, Phallus; sr. slaw. pol, spol t. g. Joni-Lingam, sr. Limigantes Sarmatae.
Pram gezero: sr. *Spriawani*, Bram.
Rana Rani Rugiani, *Rutheni Rothrussland*, *Rusi Rusini Rusnáci*, wše od Ragavat, Rugievit, Rudianot Gerudhavadža, t. g. Wišnu; sr. ind. *rag*, *radž ruš* (scheinen glänzen), slaw. *rud rudý rudawý*, *rus rusý rusawý*, *orudjě orěž*, *ruda rdza rziwý*; něm. *roth*, *Rost*, lat. *erugo*; *růže Rose*; lat. *radius* atd., sem patřj *Rujen Řjgen*; *Ruden Hruden*; *Garuda Geruden*; sr. Paullin 83. „Garudha, avis dei Vischnu, coloris aurei vel subrubri (sr. ruda, rudý rusý) esse dicitur in Amarasinha.“ Rugia Rusia Rudia Ruthenia totožná gsau.
Ratari Ratra Retra: sr. *Ratri*, *Šivaratři*, Raddžatra.
Sauromat Sarmat: sr. *Saurias*, *Surja* (Solicolae, gako Agni*mat* ignicolae).
Sewerí Sěwerane: sr. *Sumeru* (Šiwa).
Skamari Komari: sr *Kamari* (Bhavani).
Slawi Slawini: sr. *Suaha*, *Agnaja*.
Spori Swori Swari: sr. *Swar*, *Surja* (slaw. Suor).
Spriawani, *Sprowa Sprawa*: sr. *Prove*; *Subramannja*.
Stadici, *Stodorane*: sr. *Stádo*, *Govinda*, *Wolos*.
Stawani u Ptol. od ind. *stu* celebro, *stawa* gloria, zdá se býti přeložený aneb synonymon gména *Slaw Slawani* tak, gako *Anti*:

Surb Sorab Serb: sr. *Surjas*, *Svar.*

Turowané, *Turičane*, *Turowci*, *Turec Turčané Turško* atd.: sr. *Tur*, býk, (Šiwa).

Weleti Woloti, národ; *Wltawa* řeka: sr. *Wol*, *Tur*, Stádo (Šiwa).

Wezenta Pesenta hora a krag chorw., *Basante* město tamž: sr. ind. *Vasant*, *Vasanti*, slaw. Wes-na; ind. *anti* a slaw. *na* z gednoho kořene *nu* pocházegj i gedno znamenagj; ind. *was wasu* znamená *res*, *divitiae*, *terra*: Wasanti tedy gest Wšeslawa Zeměslawa (garo): gako Haimanti Zimoslawa.

Třjdy, kmenowé a národowé kteřj zwláště bohyně wzjwali a od bohyň gména swá dostali:

Komari, *Skumari* od bohyně *Komari* (Bhavani) Sr. *Karamzin* Istor. ross. I. 58. B. 71. pozn. 128.

Lakšmi čili *Radha* (Radhabakter). Sr. *Vollmer Myth. S.* 1093. „Krischnas früheste Gemahlin, noch in seinem Schäferstande, war *Radha*, eine Verkörperung der Göttin der Schönheit *Lakschmi*; sie geniesst fast gleiche Verehrung mit ihm, und die Indier, welche Krischna als höchsten Gott verehren, theilen sich in drei Sekten: 1) In solche die ihn allein, 2) In solche die Krischna und Radha, und 3) In solche die Radha allein anbeten.“

Saraswati národ nad Gangau, od *Sarasvati* manželky Bramaowy.

Sita, *Sitabhakter*, manželka Ramowa, ctěna obzwláště w Badračile, kde krásnau Pagodu má. (Jahrb. d. Lit. III. S. 196.)

Suaha, *Svahabhakter*, ctitelé Svahy, Sláwy, Sláwowé Slawini, Slaweni.

Suobeni u Ptol. VI. 14. od *Suoby*; tak i u Latinnjkůw *Feronii* a města *Feronia* (w Tuscii a w Latium) od bohyně swobody *Feronia*. Sr. *Strabo* L. 5., *Silius* Ital. L. 13.

Šakti Šaktibhakter, ctitelé bohyně Bhavani.

Šiva Saivas Šivabhakter. *Majer*, *Myth. I.* 311. „Die Schiveniten, Schivabhakter verehren vorzüglich den Schiva, das heisst, die Sonne oder das Feuer (sr. Agni, Suaha). Obelisken, Lingam, Jonis (Bhavani) und Dreiecke sind Embleme ihrer Verehrung.“ Siva byl bůh obogpohlawnj, i geho manželka slula *Sivá*, proto Schivabhakter znamená negen ctitele boha Šiwa ale i bohyně Šiwá.

Přehled

slawskomythologických bytnostj s indickými se srownáwagjcjch.

Bába, Babice, Zlatá Baba, Slepá Baba: *ind.* Bhavani.
Balvan Bolvan: *ind.* Bali, Balisatma.
Barina, Moře, Morskoj Car; wor wir, izwor: *ind.* Varuna.
Bělboh: *ind.* Sur.
Bělbohyně (Bjlá panj ?): *ind.* Swetadewi.
Běloň, Bělokůň, Bron: *ind.* Kalenkyn Kalky, kuň Wišnuůw; sr. Palakyn, Samkyn.
Berezozol, sr. zelj, *lit.* zole; Sul Sudlice: *ind.* Šuli, Phlaguna.
Běs Bias: *ind.* Paišas.
Bilwit Pilwit Pelwit, *čes.* Pliwnjk, Byl O-bylj; Bylina Bylica (při Sobotkách. Woicicki I. 278.) *ind.* Vilapati Vila (Bhavani).
Bobo Bubák Bembel: *ind.* Bhima (Šiva).
Bog Boh Bůh, bohat: *ind.* Bhag, Bagis (Šiva), sr. Bhagavat (Bram).
Bor, Bor-me: *ind.* Bara Parabara (Bram).
Bosor Bosorák Bošofka: *ind.* Bhumasura.
Boswan: *ind.* Baswa, Baswan.
Brdo Bardo Berdo; Porvata: *ind.* Parvati.
Breberi: *ind.* Parabara (Bram).
Buka, byka býk, byś, tur: *ind.* Basva, Darma (Šiwa, sr. Bhima, Bhuta Bhuda.
Byster Püstrich: *ind.* Čardhawa.
Bystu Wistu, Bystu Bohu! Bystu swěte! *ind.* Vastu Parabaravastu (Bram).
Cica Sosa; Sčawa Šťawa: *ind.* Sakti, Šakti (Bhawani).
Čača Čeče: *ind.* Šošiskésa (Agni).
Čelowěk, čeljadź: *ind.* Kalijug Kalijudž; žitel poslednjho wěku, twor w Kalijuğu žigjcj (continens pro contento).
Černoboh Čert: *ind.* Asur.
Černoglaw: *ind.* Kršna.
Čur Čurilo, Čuridlo: *ind.* Čur, Čuren.
Ďábel, Tibilenus (in Norico): *ind.* Devil. (sr. Asiat. Resch. III. 444).
Damora Davora: *ind.* Tamara (Lakšmi).
Datan: *ind.* Dhanagiya (Agni).
Dawor: *ind.* Tamar (Wišnu).
Dažba Dažbog: *ind.* Dhanagiya (Agni).
Dewana Dziewana: *ind.* Devanei (dcera Indrowa).
Did Didi: *ind.* Didi, Diti, sr. Tamara, Patma.
Div, Divel Dibljk: *ind.* Diw Dew, (semideus)
Donda Dinda Dunda; Dědko Děduška: *ind.* Denda, Ekadenda (Ganesa)
Družba: *ind.* Druga, Durga, (Bhawani).
Dubinja sr. Horynja.
Duma, Duch: *ind.* Adma Atma (Bram).
Dura Duran-Durda: *ind.* Darida.
Ďyrsa: *ind.* Durga? či Dherma?
Flins: *ind.* Narasinhaavatara (Wišnu).
Gáma: *ind.* Jama (bůh pekla).
Gemine Gamin, *ind.* Jamuna.
Genedraktus: *ind.* Gänadhiba (Ganeša).
Goroš Koroš: sr. Giriša, Parvat, (Šiwa).
Gorynja: *ind.* Hiranja.
Gizd gvozd hwozd: *ind.* Gada, gheda (clava, Šiva).
Gruden Hruden Ruden: *ind.* Ga-

ruda, Geruden, sr. Rudianot, Ragavat.
Gutrobog: *ind.* Indra.
Haj Haja, Hoj Hoja: *ind.* Hu, Havaja§(Agni).
Hailky: *ind.* Holi Holíka, sr. řeck. ἥλιος Helios-slunce.
Hamon: *ind.* Ham, Homa Hamon (Agni).
Hara, Herež!, čert Hara: *ind.* Hara (Šiva).
Henil Honil: *ind.* Ganavati Ganeša.
Horvat Chorvat: *ind.* Giriša(Šiwa).
Hus: *ind.* Hamsa (labuť; Brama).
Chud Chudák: *ind.* Kodama, Gotama, Choda.
Jaga-Baba, Ježi-Baba: *ind.* Watrakali, Bhadragali.
Jak: *ind.* Jaka (Čardhawa).
Jar: *ind.* Arka.
Ilja Ilija: *ind.* Ila syn Sitiwratûw; sr. Ilawrata.
Ješ Jese: *ind.* Eš Esvara, Isa Iša (Šiva).
Jesen Jasni: *ind.* Isi Esi, Isani Esani (Bhawani).
Jutrobog: *ind.* Indra; wiz Gutrbog.
Izok Ysok: *ind.* Vajusaka, Vajsakha. (Agni).
Kal Gal Havel: *ind.* Kali, Bhadragali (Bhawani).
Kajla (wůl): *ind.* Kála, Kailasam (Šiwa).
Kašuba: *ind.* Kašjaba, Kasiapa (sr. Kaša).
Kirt, Cár, Cáry: *ind.* Krita Karta (creator, Brama).
Klimba, Kliba: *ind.* Kali? (sr. Daž-*ba*, Stri-*ba*, Druž-*ba*.)
Knini Kniahně, serbs. bogině: *ind.* Uma, Isvari, Bhadrakali.
Koleda Kolenda: *ind.* Kalenda, Kalenta.
Kolky Koltky: *ind.* Kali.
Konihřiwa: *ind.* Hajagriwa.
Krak, Kračun, Krakonoš: *ind.* Kartik, Skanda.
Krasatina: *ind.* Lakšumi.
Kraslice Krašice: *ind.* Motta, Andeszamotta, sr. Mmud, wegce.
Kráwa, Korowaj: *ind.* Go; *magidan.* baba-kráwa, sr. Bhava-ni.
Krjepkij, neb Jakij bog: *ind.* Narasinha avatara (Wišnu).
Krokonut Krkonoš: *ind.* Skandinav, sr. Krak.
Krosina (Kors Chors), *ind.* Kršna, Krišna.
Krwnik: *ind.* Rudra (Šiwa).
Kúle gasná: *ind.* Kulišam (střela Indrowa).
Kum Koma, slow. Kuba: *ind.* Kamala, Kamadeva.
Kuřátka (shwězděnj): *ind.* Kartiga, Kartikeja.
Lada: *ind.* Lakšumi, sr. Lotos.
Ladon: *ind.* Lakšuman (Wišnu).
Láska: *ind.* Las Laš.
Lawrita osobné gméno: *ind.* Ilavrata.
Lekno Lekuta: *ind.* Läk-šmi.
Lel, Lelo: *ind.* Lela, Lal; Kama.
Lenec, *anglosas.* Lengten, Lenz: *ind.* Linga.
Lešj Lešie: *ind.* Hanumat, Orangutang.
Léto Ljtel, Letnice: *ind.* Lotos.
Lew: *ind* Sinha.
Luarasici: *ind.* Narasinha-avatara (Wišnu).
Lûno Lono K-ljn, Luna Lenec: *ind.* Lingam.
Lutice: *ind.* Rudrani (Bhawani).
Lauže, Lužice: *ind.* Lohsind.
Mág, mágčenj: *ind.* Maja.
Makoš Mokoš Mokša: *ind.* Matsja-avatara, Mokvá (Wišnu).
Ma-Murienda sr. *ind.* Má, maha= magnus, (sr. Ma-Iruši, Magura, Ma-žarna).
Maňas: *ind.* Manasidža, (Kamadeva).
Mara Mora Mûra. *ind.* Mara (Kamadeva) sr. Múri (Šiwa).
Matra (hora w Uhřjch), *ind.* Mathura. *Kleuker* Bram. Rel. S. 439. „Mathura der Parnass der Hindu." sr. i Su-matra.

Maud, Maudy: *ind.* Mout Motta (Parabrama).
Mha Mhla: *ind.* Meghavan (Indra).
Mokosla Mokoslawa: *ind.* Haimavat, Haimanti, (Šiva).
Medwěd: *ind.* Džambuvan
Merot: *ind.* Mrtha Mrdha (Šiwa).
Morena Murjena: *ind.* Marima, Mariatale, Marana.
Mořup: *ind.* Narajana, Nereides (Wišnu).
Nora Nura Noře: *ind.* Nark, Naraka, sr. U-nor.
Obloha: *ind.* loka (swět; sr. ob-lok)
Oheň: *ind.* Agni (Šiva).
Oslad Uslad: *ind.* Lambodara (Ganeša).
Papršlek, Prš: *ind.* Porš (swětlo w duchu lidském, Geistesstrahl).
Parom: *ind.* Parama (Bram).
Parychta Berchta: *ind.* Pracheta (Bhawani).
Peklo, Potolos: *ind.* Patala.
Pěkný, pol. Piękrzyć: *ind.* Pavaka (Agni).
Perstek, Pjdimužjk: *ind.* Vamana-avatara (Wišnu).
Perun: *ind.* Puran-dara (Indra).
Podaga, Dauha.
Pogoda: *ind.* Pagoda, Bhagavadi (Bhawani).
Pohwizd: *ind.* Vaju Pavana.
Pol spol, spolnice, sr. Phal, Phallus, (lingam jony).
Polel Poler Polerum; sr. Pol Spolnice: *ind.* Polear Pulear; bůh polu spolu, t.g. pohlawj, manželstwj (Ganeša).
Polkan: *ind.* Palakyn (kůň Ramůw)
Porenut, Peranti, porantati: *ind.* Porvat (Šiwa).
Porevit: *ind.* Porvat (Šiwa).
Porvata: *ind.* Parvati (Bhavani).
Potměkut Potměchut: *ind.* Patmaleja.
Praboh: *ind.* Parabara (Bram).
Prama, chorw. Prjamo, Přjmo, Prawo: *ind.* Bram.
Pram-en: *ind.* Parama, Paramen, (Bram).
Praslawa Preslawa: *ind.* Pranu Pranava.
Prija: *ind.* Prija, Prijapati, Hariprija.
Promo: *ind.* Brama.
Pron Prono: *ind.* Pran.
Propast, Prepadisko: *ind.* Patala.
Prove: *ind.* Brama.
Radamáš: *ind.* Dharmaradža, sr. řec. Hermes.
Radhost: *ind.* Prasurama-avàtara (Wišnu).
Radost Radošt: *ind.* Rama-avatara.
Rarášek: *ind.* Rakšasa.
Raroh Rereg *ind.* Garura, Geruda.
Razhary, Grenuchy u Rusin. *ind.* Hari Heri, Zelen (Wišnu).
Rugievit, Ranvit, Rudianot, *rus.* Rugodew: *ind* Ragavat (Wišnu).
Rusalky: *ind.* Apsara, Indradevas.
Satan Sotona: *ind.* Setam Satma.
Semargl Simangla snad z *ind.* Sarvamangala, (Bhavani; tak gako z Dharmaradža s Radamáš).
Siwa: *ind.* Siva Šiva.
Sitiwrat: *ind.* Satjavrata.
Skomra, slow. Skromaška: *ind.* Komari (Bhawani).
Sláwa: *ind.* Swaha.
Slunce, Sura: *ind.* Surja, sr. egypt. Osiris.
Solowej Slawjk: *ind.* Ravan.
Sreťa Striba: *ind.* Sri.
Stádnjk, Stádo: *ind.* Kála, Muri, Pašu, Dherma (Siwa).
Stračec: *ind.* Sratateva Srata-deva, sr. *Wacerád.* str. 17. „*Stračec*, Picus, Sitiwratow syn." *Majer Myth. II.* 424. *Vollmer* 1454. „Sratateven oder Satjavrata, Sohn der Sonne, den Wišnu als Fisch, vor der Sündfluth, nebst den 7 Rischis, rettete."
Strižga Striha: *ind.* Striguel.
Sudice: *ind.* Gauri (Bhawani).
Sula Sulice Sudlice: *ind.* Šuli (Šiwa).
Swatowjt: *ind.* Wišnu w Kalenki-avataře.

Swetoboh Swetowit: *ind.* Džaganat (Wišnu).
Swoba Swoboda: *ind.* Svabhu, Svajambhu.
Swor Zwor: *ind.* Svar. Svarga, (od Sur slunce). der Thierkreis.
Šetek Šotek. Domowoj duch: *ind.* Čaten Kutičaten; sr. Satan Šatan.
Škrata Skratek Skret: *ind.* Kritana, Krtanda.
Šudar Šidjř, seyd šjda: *ind.* Šuda (Kamadewa).
Šumný Šumná: *ind.* Lak-šumi, Lak-šuman, sr. Krasatina.
Tras, Strašidlo: *ind.* Tras, Bhima (Šiva).
Trihlaw: *ind.* Trimurti, Tripati.
Tor, Taran: *ind.* Dara Purandara (Indra).
Tur Turisa, Turica; Turowit Turupit Tharapita na ostrowě Ráně: sr. *ind.* Dharma Dherma (Šiwa).
Um Rozum: *ind.* Oum.
Uma Umo: *ind.* Ama, Uma (Bhawani).
Unor Noře: *ind* Niria, Nerupu-tirunal, *pers.* Neiran, očistec, peklo, oheň.
Wajano Wájanek. Wajana Ojana: *ind.* Havajavahan (Agni).
Watra: *ind.* Wadžra (zbrog Indrowa) sr. Wedro.
Watra, Bodr: *ind.* Watra-Kali Bhadragali (Bhawani)
Wedro: *ind.* Indra; sr. Watra, sr. Gutroboh.
Wedrina: *ind* Indrani.
Wel Weles Wolos Walach: *ind.* Govinda Gospadi (Wišnu).
Wepř, w Retře, serb. wepar, Prasinec měsjc, Porosénok rus. Zlaté prasátko u Čechůw; Braw u Slow. Kaban u Rusjnůw: *ind.* Varaha-Avatara (Wišnu).
Wernigora: *ind.* Hiranja.
Wesna, (Fašank, Prw-esnja. Prw-jesen: *ind.* Isi Isani, Esi Esani, Vasant (Bhavani); sans. *is es*, *wes was*-res, divitiae, terra, sr. *Isis*; *ani ant* od koř. *nu* sláwa.
Wěštěc Wěduch: *ind.* Vidha, (Brama).
Wjla Wila: *ind.* Villa Vilapati (Šiwa i Bhavani).
Vitelubbe Wjtolib: *ind.* Prasurama-avatara (Wišnu).
Witislaw: *ind.* Wišnu.
Wod Wodan: *ind.* Budha, Budha-avatara (Wišnu).
Wran, rus. Woron-černý: *ind.* Woron-zlý duch, Čert, Černoboh.
Wrah: *ind.* Uraga.
Wražec Wražba wražiti od *wrah*, tak gako *hadač hádati* od *had.*
Wrkolak Wlkolak, Upior: *ind.* Virikas.
Zelon Zelun: *ind.* Hari (viridis, t. Wišnu).
Zelu Želw: *ind.* Kurma-avatara (Wišnu).
Zemenik, Zemek Zmek Zmok: *ind.* Bhumasur.
Zlatohlawec: *ind.* Eruniakša.
Zmek Zmok Zemenik: *ind.* Bhumaser Bhuta.
Zutibor Swati-Bor: *ind.* Bara, Parabara (Bram)
Žiwot Pražiwot: *ind.* Pradžavat (Bram).
Žona Žena: *ind.* Džoni (Joni).

Obsah.

Str.

E. Omyly tisku a dodatky.

Str. 21 řádek 2 *zdola* str. 35 *napraw* str. 2. 3. 5.
— 22 — 3 *zdola* okazuja *napraw* okazuje.
— 23 — 19 která *napraw* které
— 68 — 32 *po slowě* (Verbascum tapsus); *dodeg*: Černohlaw bůh a Černogłow zrostlina.
— 73 — 34 Iris *čti* Isis.
— 74 — 30 *po slowjch* Černobog w Nemcjch; *dodeg*: bůh Černoglow a wes Černogolowl' w Rusku; bůh Stribog a wes Stribož Stribež w Rusku; bůh Mokoš a wes Mokiš w Rusku; bůh Wolos Weles a wes Wolosowo w Rusku, Welesowo w Korutanech (Glagol. Cloz. str. 68);
— 76 — 6 *po* Lel Lelek *dodeg* Ljeljewič básnjř Dubrownický
— 126 — 2 *zdola* u Eutrop.*), dodeg* Teuta Teutana, (králowna, u Flora)
— 130 — 31 Wrcziowia *čti* Wroclawia
— 144 — 29 *Dodeg*: Naše zde progewené podezřenj o p. Kalajdowičowi nás, bohužel, neomýlilo: očitý hodnowěrný swědek, p. Josef Bodjanský, genž Rpis Joana Exarcha, w knihowně synodalnj Moskewské tiskárny se nalezagjcj, widěl a srownáwal, ugištowal nás, že u Joana Exarcha wšudy zřetelně stogj *Slawiensko, slawienských knig, slawiensk jazyk*, což Kalajdowič na *Slowiensko, slowienských, slowiensk* samowolně změnil.
— 178 *k řádku posled. dodeg*: Giž staročecký Xenophanes psal: „Skytowé (sewernj národowé) wyobrazugj swé bohy bjlo, Aethiopowé černo,“ ukázati chtěge že sobě každý národ bohy k obrazu a podobenstwj swému twořj.
— 183 — 6 ued *čti* und
— 202 — 42 malženka *čti* manželka
— 205 — 27 Ardegas *čti* Ardegast.
— 207 — 7 Arendt *čti* Arndt.
— 207 *na prawém slupci ř. poslednj*: hlat *čti* lat.
— 208 *mezi* 33 *a* 34 *ř. wlož*: Bála bálak (puer) rus. malčik.
— 216 — 48 *a* 49 *Pakša* 1) latus; 2) ala; sr. *bok; pakšana* avis, sr. *pták.*
— 222 — 1 tava *čti* tatva
— 229 — 26 pršt *čti* prst
— 285 — 3 die *čti* di

W Pogednánj našem w Časopisu Čes. Mus. Ročnjku 12. Sw. II. str. 220 tišteném pod názwem: Ústrognost řeči slawské, napraw tyto chyby:

Str. 221 ř. 24	proměnilo se we slawenčině na *n*	čti	na *u* aneb *w*
— 222 — 23	ille, il, ille, ul	—	ille, il, elle, ul
— 222 — 24	on, ona ono	—	ou oua ouo
— 224 — 3	*zdola* mjsto *on*	—	*ow*
— 226 — 8	*zdola* mjsto *on*	—	*ou*
— 228 — 11	*po slowě* staré *ow* dodeg		*ok.*
— 229 — 24	(ons ta),	čti	(on sta),
— 232 — 11	(den Gott)	—	(der Gott)
— 234 — 16	(by-to milowalo)	—	(by-to, milowa-to)
— 236 — 1	*zdola* Slowen	—	Slawen
— 239 — 5	*zdola* milugi me	—	milugi mě

We knize: Ueber liter. Wechselseitigkeit der Slawen von J. Kollár. Pest 1837. napraw tyto chyby:

Str.	4	řádek	2 verlohrnen	čti	verlornen
—	28	—	16 Milzen	—	Wilzen
—	58	—	25 das alles	—	dass
—	73	—	18 dichterisch	—	dicht'risch
—	84	—	18 humanistischen	—	humanitätschen

